

סימן א בענין קדושת ירושלים וקדושת ערי חומה גרסינן במ' פסחים (דף פ"ה ע"ב) אמר רב גגין ועליות לא נתקדשו (ופירש"י בין גגי ירושלים בקדושת ירושלים לקדשים קלים ובין גגי לשכות עזרה לקדושת קדשי קדשים) ומקשינן בגמרא איני והאמר רב משום ר"ח כזיתא פסחא והלילא פקע איגרא (ופירש"י כזיתא פסחא חבורות גדולות היו נימנין עד שלא היה הפסח מגיע לפל אחד כי אם כזית מן הפסח והלילא פקע איגרא לקול המולת הקמון מההלל דומין פאילו הגגין מתבקעים שהיו אומרים הלל על הפסח כדתנן לקמן הראשון טעון הלל על אכילתו) מאי לאו דאכלי באיגרא ואמרי באיגרא (אלמא גגי ירושלים נתקדשו) לא דאכלי בארעא ואמרי באיגרא.

מבואר דגגי ירושלים לא נתקדשו לענין אכילת קדשים קלים וראיתי מקשים על הרמב"ם מדוע השמיט האי דינא ולא הביא הא דגגי ירושלים לא נתקדשו לענין אכילת קדשים קלים דכפ"ו מהלכות בית הבחירה הלכה ז פתב הלשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול אם היו גגותיהן שוין לקרקע עזרה תוכן חול וגגותיהן קודש ואם אינן שוין לקרקע עזרה אף גגותיהן חול שהגגין ועליות לא נתקדשו לפיכך גגין הללו אין אוכלין שם קדשי קדשים ואין שוחטין שם קדשים קלים (עכ"ל הרמב"ם) הרי שלא זכר אלא לענין גגי עזרה לאכילת קדשי קדשים אבל לא זכר גגי ירושלים לענין אכילת קדשים קלים עיין במנחת חנוך מצנה שס"ב ובאור שמש להגאון מופת דורינו (שליט"א) זצ"ל בפ"ו מהלכות בית הבחירה שדברו מזה.

עוד הביא הגאון באור שמש שם דברי הרשב"א בשו"ת סימן ל"ד שכתב שם וז"ל שאלת בזה דפ"ב דשבועות דאיתא גגין הללו אין שוחטין שם קדשי קדשים ואין אוכלין שם קדשים קלים ותמיהני אפילו למד"א גגין ועליות לא נתקדשו מי גרע משאר העיר שנאכלין בה קדשים קלים (פירוש בכל גגי העיר) תשובה איברא לפי הגרסא שנזדמנה לה בספרה שאלה גדולה שאלת אלא שבאמת ט"ס יש בספרה וכך היא הגרסא אין שוחטין שם קדשים קלים ואין אוכלין שם קדשי קדשים עכ"ל מבואר דהרשב"א סבר דקדשים קלים נאכלין בגגי ירושלים וא"כ קשה גם על הרשב"א מהא דאמר רב וכו' דמבואר להדיא דעל גגי ירושלים אין אוכלין קדשים קלים ועוד יש להעיר מהאי סוגיא מהא דלקמן שם דמקשינן בגמרא על רב מהא דתניא וגגו קודש (ופירוש גג היכל) ותסברא והא קתני גגין הללו אין אוכלין שם קדשי קדשים ואין שוחטין שם קדשים קלים ואלא קשיא גגו קודש אמר רב תמא בר גוריא לאותן שתי אמות וכו' ופירש"י להכי קדשי גגין לשימוש נתינת פלי קודש ואמאי לא מתרץ הגמרא דקדשו לענין קדשים קלים.

והנה פדי לתרץ דברי הרמב"ם והרשב"א מתחלה נקדים לתרץ קושיא עצומה מה שהקשו המפרשים הובא באור שמש בפ"ו מהלכות בית הבחירה על רב דאמר גגין ועליות לא נתקדשו דמבואר בסוגין אפילו לענין אכילת קדשים קלים ממשנה מפורשת לקמן במ' פסחים (דף פ"א) גבי פסח נטמא שלם או רובו שורפין אותו לפני הבירה וכו' נטמא מיעוטו והנותר שורפין אותו בחצרותיהם או על גגותיהם מעצי עצמן וכו'.

מבואר דשורפין קדשים קלים על הגגות דהא פסח הוא קדשים קלים וא"כ מבואר דגגי ירושלים נתקדשו דהא אמרינן לעיל (דף כ"ד) בקודש באש תשרף לימד על חטאת

ששורפין אותה בקודש ואין לי אלא זו בלבד פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים מניין ת"ל וכל בקודש באש תשרף וכו' הוא בבשר קדשים קלים ג"כ בעיניו שרפה בקודש כדאמרין לקמן (דף מ"ט) וכן מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קודש אם עבר צופים שורפו במקומו ואם לאו חוזר ושורפו לפני הבירה (ופירש"י בשר קדשים קלים שנספסלין ביוצא חוץ למחיצת ירושלים) ואפ"ה חוזר ושורפו בירושלים ופירש"י משום דבקודש באש תשרף כדאמרין בפירוש כל שעה דבמקום אכילתו שרפתו הרי מבואר דבעיניו שרפה במקום קדוש ואפ"ה שורפין על הגגות מבואר דגגני ירושלים נמי קדשי.

והנה כדי לתרץ קושיא זו נ"ל לומר מילתא חדתא בקדושת ירושלים הנה במ' זבחים (ד' קט"ז ע"ב) גרסינן בגמרא פשם שמחנה במדבר כך מחנה בירושלים מירושלים להר הבית מחנה ישראל מהר הבית לעזרה מחנה לויה מכאן ואילך מחנה שכינה מבואר דירושלים היא מחנה ישראל (עיין שבועות דף ט"ז שנתקדשה בשיר ושתי תודות וכו') ואיתא בספרי פרשה נשא הובא בר"ש פ"ק דכלים משנה זו' יהושע קדש כל עיירות המוקפות חומה בקדושת מחנה ישראל אבל לא שאר עיירות שאין מוקפות חומה וע"ש בר"ש שכתב דהא דאמרין בסנהדרין (מ"ב) דבית הסקילה היה חוץ לג' מחנות דהיינו נמי חוץ למוקפות חומה ע"ש מבואר דערי חומה תורת מחנה ישראל עליתהו ועיין בפירש"י ערכין ל"ב ע"א) שכתב שקדשו ערי חומה בשיר ושתי תודות כמו ירושלים לכן נ"ל דירושלים יש בה שתי קדושות חדא קדושת מחנה ישראל שיש בה כמו בערי חומה מחמת שנתקדשה בב"ד ושתי תודות וכו' ועוד חדא קדושה הוי בירושלים שאינה בערי חומה היינו קדושה מחמת המקדש היינו מחמת שהיא מקפת את המקדש וסמוכה למקדש כמו שמצינו שהיה מחנה ישראל במדבר אף בלא קידוש מחמת שהיא סמוכה לאוהל מועד וזאת הקדושה הוי מחמת עצמה היינו מחמת שהיא סמוכה ולא תליא כלל בב"ד לקדש ועיין במכילתא פרשה בא (פ"א) דאיתא שם עד שלא נבחרה ירושלים היתה כל ארץ ישראל פשרה למזבחות משנבחרה ירושלים יצאה א"י שצאמר כי אם [במקום אשר יבחר ד' היינו דירושלים נקרא מקום אשר יבחר ד' וכן מבואר ברמב"ם פ"ו מהלכות בית הבחירה הלכה ט"ז שכתב וז"ל ולמה אני אומר במקדש וירושלים קדושה ראשונה קדושה לעתיד לבוא ובקדושת שאר ארץ ישראל לענין שבעית ומעשרות לא קדושה לעתיד לבוא לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה והרי הוא אומר והשימותי את מקדשיכם אע"פ ששמומים בקדושתן הן עומדים עכ"ל הרמב"ם מתבאר דקדושת ירושלים הוי כמו מקדש וקדושה לעתיד לבוא ואילו גבי ערי חומה פסק בפ"ב מהלכות שמטיה ויובל הלכה ט"ז וז"ל וכינן שגלו בחורבן ראשון בטלה קדושת ערי חומה שהיה בימי יהושע הרי דקדושת ערי חומה בטלה ולא קדושה לעתוד לבוא הרי מבואר דבירושלים יש בה קדושה אחרת שאינה בערי חומה והיינו כמו שכתבנו מחמת שהיא סמוכה למקדש לכן לא בטלה קדושתה והנה עיין במועד קטן בפ' אילן מגלחין (דף כ"ו) אומר ר' אלעזר הרואה ערי יהודה בחורבנם אומר ערי קדוש וכו' ירושלים בחורבנה אומר ירושלים מדבר היתה וכו' והקשה הרמב"ם פינן דקמני על ערי יהודה בחורבנם קורע מה צורך לומר בירושלים בחורבנה והלא בכלל היתה וי"ל שאם קרע בערי יהודה חוזר וקורע על ירושלים שאילו בשאר ערי יהודה קרע על אחת מהם אינו קורע על השנייה וקורע על ערי יהודה בפני עצמן ועל ירושלים קרע בפני

עצמן ואם קרע על ירושלים תחלה אינו קורע על שאר ערי יהודה שפבר קרע לקדושה שפכולם עכ"ל הרמב"ן הובא בכ"מ בהלכות תענית פ"ה מבואר דבירושלים הוי קדושה אחריתי שאינה בשאר ערי ישראל.

והנה לפי מה שזכרתי לעיל דקדושה יתירתא דהוי בירושלים מה שאינה בשאר ערי חומה הוי מחמת עצמה היינו משום שהיא סמוכה למקדש ואינה מחמת קדוש ב"ד ושתי תודות פלל נ"ל לומר דהא קדושה הוי נמי על הגגין ועליות והא דאמר רב גגין ועליות לא נתקדשו היינו דוקא בקדושת מחנה ישראל דלא הוי מעצמה אלא היא תלויה בב"ד היינו דהוי מחמת קדוש ב"ד ושיר ושתי תודות וסבר רב פינן.

דהגגין הוי רשות לעצמן יש לומר שב"ד לא קדשום (או שפינן שהו רשות לעצמן הנה להם להב"ד להתנות בפירוש שהגגין יהיו קדושים או שהותנו בפירוש שלא יהיו קדושים פאשר אבאר לקמן) והשתא יש לתרץ הקושיא על רב דאמר גגין ועליות לא נתקדשו היאך שורפין קדשים קלים על הגגין (כמו שמבואר בפסחים פ"א ע"ב) דעיקר הקושיא הוי משום דבשרפת קדשים בקדש בעינו וגגין פינן דקדשו מחמת שהו סמוכים למקדש שפיר יש לומר דשורפין עליהם לפי שיטת התוס' במ' פסחים (דף מט) ד"ה שורפה לפני הבירה פ"ה כדאמרין וכו' בקודש באש תשרף במקום אכילתו שריפתו קשה לר"י אי דאורייתא הוא מ"ל עבר צופים ומ"ל לא עבר צופים ותרוצו דמן התורה יכול לשרוף בכל מקום שירצה דבפרק פל שעה לא מרבינן אלא פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים אבל שאר קדשים שצאכלין לזרים לא מרבינן ומה שהצריכו חכמים הוי משום גזירה ע"ש בתוס' מבואר דשרפת קדשים קלים במקום קדוש אינו אלא מדרבנן וא"כ יש לומר דלא גזרו רבנן אלא דוקא במקום שאין קדושה פלל אבל בגגין פינן שיש עליהם קדושה מחמת שהו סמוכין ומקדש שפיר יכולין לשרוף עליהם.

והנה כ"ז יש לומר לפי שיטת התוס' אבל לפי שיטת הרמב"ם לא בעינו כ"ז אלא דהקושיא מעיקרא ליתא פאשר נבאר בסמוך. והנה לפ"זש בארנו דבירושלים יש בה שתי קדושות ועל הגגין הוי חדא קדושה א"כ מבואר דרב דאמר גגין ועליות לא נתקדשו (לאכילת קדשים) סבר דלאכילת קדשים בעינו שתי קדושות ולא סגי בחדא קדושה.

ועתה נבא לישוב דברי הרמב"ם והרשב"א שהתחלנו בריש דברינו ומקודם נתרץ דברי הרע"ב במעשר שני (פרק ג' משנה ח') דאמרין שם הלשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול תוכן חול וגמותיהם קודש בנויות בחול ופתוחות לקדש תוכן קודש וגמותיהם חול ע"ש ברע"ב שפכת בד"ה תוכן קודש לשחיטת קדשים הקנים ולאכילת קדשי קדשים ולהתחייב עליהם משום טומאה.

וראיתי מקשים על פירוש הרע"ב שפכת דחייבין על הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש משום טומאה ומשנה טומאה לאכילה מהא דאמרין בזבחים (דף כ"ו ע"א) תני תנא קמיה דרב נחמן פל העזרה היתה קפ"ז על רוחב קל"ה אמר ליה הרי אמר לי אבא פגון זה פהנים נכנסין לשם ואוכלין שם קדשי קדשים ושוחטין שם קדשים קלים וחיובין משום טומאה ומקשינן בגמרא למעוטי מאי אילימא למעוטי חלונות ועובי החומה ודלתות תנינא החלונות ועובי החומה פלפנים (ופירש רש"י ד"ה הנה אנה קפ"ז על רוחב קל"ה כדתנן במסכת מדות למעוטי הנכנס ללשכות הבנויות חוצה לו ופתוחות

לתוכו שלא נתקדשו בקדושת עזרה בשירי מנחה ושיר של פגעים ובאו"ת שמקדשין בהם את העזרה בהליכה סביב פדתנו בשבועות (דף ט"ו) (ואלא למעוטי לשכות ואי בנויות בחול ופתוחות לקודש והתנו תוכן קודש ומשנינו מדרבנן ומדאורייתא לא והתניא לשכות בנויות בחול ופתוחות לקודש מניין שהכהנים נכנסין לשם ואוכלין שם קדשי קדשים ושירי מנחה ת"ל בחצר אנהל מועד יאכלוה התורה ריביתה חצירות הרבה אצל אכילה אחת אמר רבא אכילה שאני ומקשינו אבל לענין טומאה לא והתניא לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש פהגים נכנסין לשם ואוכלין שם קדשי קדשים ואין שוחטין שם קדשים קלים ותיבין משום טומאה ומתריצין בגמרא לאו אמרת אין שוחטין תני נמי אין תיבין משום טומאה ע"ש בפירש"י מבואר להדיא מהאי סוגין דלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש דתוכן קודש לא הני אלא דוקא לאכילה אבל לא להתחייב משום טומאה וקשה על הרע"ב במ' מעשר שני הנ"ל שכתב דתיבין על הלשכות משום טומאה.

והנה שוב ראיתי בר"ש פאן בפ"ג שהביא תוספתא דמבואר להדיא דהא דלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש דתוכן קודש הוי לכל מיילי בין לאכילת קדשים ובין לשחיטה ובין להתחייב משום טומאה ע"ש בר"ש בפמ"ש ח' שהביא דבפרק איזהו מקומן מסיק בבנויות בחול ופתוחות לקודש דאין שוחטין ואין תיבין משום טומאה והאי דאוכלין לפי שהתורה ריביתה חצרות הרבה לאכילה ע"ש הרי דהר"ש העיר דסוגין דאיזהו מקומן הוי דלא פהתוספתא וכן בירושלמי פאן ראיתי פלוגתא בזה דאיתא הו דאת אמר תוכן קודש אוכלין שם קדשי קדשים ושוחטין שם קדשים קלים וטמא הנכנס לשם חייב (ע"יין במפרשים שם וברדב"ז שהביא בשם הגר"א ו"ל שפירשו דקאי אלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש דתוכן קודש לכל מיילי ותיבין ג"כ משום טומאה) ורב יהודא בשם רב אמר אין לוקין אלא על אורה מאה ושמונים ושבע על רחב מאה ושלושים וקמ"ש וכו' (פירשו שם בשם הגר"א דרב יהודה פליג על הא דאמרינן שם דתיבין עליהם משום טומאה וכו' רב יהודא למעט לשכות דאין תיבין עליהם משום טומאה ע"ש) ולפ"ז לכאורה יש לומר על הרע"ב דאזל בטר התוספתא והירושלמי אבל קשה למה שביק גמרא דילן ואזל בטר הירושלמי לכו"ל לומר דשיטת הרע"ב דהסוגיא דאיזהו מקומן לאו אליבא דכו"ע הוי אפילו בתלמודא דילן לכו"ל שביק לה הרע"ב ופירש פאידיה מד"א דלכאורה יש להבין מה בין אכילת קדשים לטומאה פ"י דגם באכילת קדשים פתיב במקום קודש יאכל בחצר אנהל מועד ואם הוי מקום קודש לאכילת קדשים פמו כן ה"ה להיות נמי מקום קודש להתחייב נמי משום טומאה משום האי רבוי שריביתה תורה ועוד יש להבין לפי מה שפירש"י גבי הא דאמרינן פל העזרה היתה קפ"ז על רחב קל"ה למעוטי לשכות הבנויות חוצה לה ופתוחות לתוכה שלא נתקדשו בקדושת עזרה בשירי מנחה ובשיר וכו' מבואר דלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש לא נתקדשו בקדושת.

עזרה א"כ היא אוכלין בהן קדשים פ"י שלא נתקדשו בשום קדושה. ונ"ל לומר לפי מה שבארתי לעיל גבי קדושת ירושלים דקדושת ירושלים דהוי מחמת הסמיכות אינה תלויה בקידוש ב"ד ושתי תודות אלא הוי מעצמה מתחת שהיא סמוכה פמו כן נ"ל דבעזרה הוי נמי שתי קדושות היינו חזק דקדושת מחנה פמו ירושלים וערי חומה ע"יין

רש"י זבחים * (דף פד ע"א) ד"ה ** (התוס' בזבחים (דף כ"ד) ד"ה הואיל ורצפה הביאו פירש"י שכתב וז"ל דוד קידשה בשיר ושתי תודות וכו' ואע"ג דשלמה בנה הבית דוד קידשה כדאמר לקמן בשמעתא פי קידש דוד וכו') ** כי קידש שכתב דגם לקדש העזרה בעינו שתי תודות וכו' ע"ש בתוס' והיינו כדי לקדש קדושת מחנה בעזרה ולזה בעינו שתי תודות כמו שכתב רש"י בערכין דף ל"ב דערי חומה קדשו בשתי תודות והיינו לקדושת מחנה דערי חומה קדושת מחנה ישראל הוי עליהו (ועיין במ' מפות דאמרינו דזר שאכל מעולה לפני זריקה חוץ לחומה לוקה חמש אחד משום אוכל חוץ לקלעים ואחד משום אוכל חוץ לחומה והיינו משום דבעזרה נמי איתא קדושת מחנה) ועוד תדא קדושה הוי בעזרה היינו מחמת שהיא חצר אנהל מועד היינו מחמת שהיא סמוכה למקדש יותר מירושלים (ומש"ה היא נקראת מחנה שכינה) כמו באנהל מועד במדבר וקדושה זאת הוי מחמת עצמה ולא בעינו קידוש ב"ד כלל והשתא א"ש מה שהעירנו לעיל למה אוכלין קדשים בלשכות לפי פירש"י הנ"ל שלא נתקדשו ומה קדושה הוי בהם אבל לפ"ז א"ש פיון דהוי עליהו קדושה מחמת שהן סמוכים למקדש והוי חצר אנהל מועד ושפיר אוכלין בהן קדשים אף שלא נתקדשו בקדושה שניה בב"ד וכו' ולפ"ז מבואר מהאי סוגיא דאוכלין קדשים במקום שאין שם אלא תדא קדושה דהתורה ריביתה מחצר אנהל מועד שאוכלין בלשכות ואף שאין בהם אלא תדא קדושה ולכן אין חייבין עליהם משום טומאה דלגבי טומאה ליכא ריבוי בקרא.

והשתא י"ל דהרע"ב שכתב שם במעשר שני דחייבין על הלשכות משום טומאה וכתבנו דזה הוי נגד הסוגיא בזבחים פאן ולפ"ז א"ש דהרע"ב מפרש דע"כ רב דאמר במ' פסחים דאין אוכלין קדשים על הגגות והיינו כמו שבארנו לעיל דסבר דלאכילת קדשים בעינו שתי קדושות ולא סגי בקדושת הסמיכות לחוד פליג על האי גמרא דכאן דאוכלין קדשים בלשכות אף שאין עליהם אלא תדא קדושה (דהא אין חייבין עליהם משום טומאה מש"ה אלא דאכילה שאני שריביתה תורה מחצר אנהל מועד) ולרב ע"כ עלינו לומר דאכילה וטומאה הוי פהדדי ולתרונייהו בעינו שתי קדושות וסובר דהלשכות הבנויות בהול ופתוחות לקודש נמי נתקדשו בב"ד וכו' כמו כל העזרה והוא כמו דאמרינו בתוספתא הנ"ל ובירושלמי דחייבין על הלשכות משום טומאה ועיין בתורת פהנים פרשה צ"ו דמבואר שם דמרבין לשכות הבנויות בהול ופתוחות לקדש שהן קדש מהא דבמקום קדש יאכל ולא כמו דמרבין בזבחים שם מבחצר אנהל מועד יאכל והיינו דהתורה פהנים סבר דלשכות הוי מקום קדש כמו שער העזרה וי"ל דהתורה פהנים הוי כמו התוספתא והירושלמי הנ"ל דחייבין על הלשכות משום טומאה מבואר לפ"ז דרב דאמר גגין ועליות לא נתקדשו לעגן אכילת קדשים קלים ובעינו לאכילת קדשים שתי קדושות כמו"כ גבי קדשי קדשים הנאכלים בעזרה נמי בעינו שתי קדושות וע"כ פיון דריביתה תורה באוכלין קדשים בלשכות ע"כ דהלשכות נמי נתקדשו כמו עזרה ולכן נמי חייבין על הלשכות משום טומאה כמו דאמרינו בתוספתא ובירושלמי ומרבין לשכות כמו בתורת פהנים מהא דבמקום קדש יאכל והש"ס בפרק איזהו מקומן דמרבין לשכות מבחצר אנהל מועד יאכל לעגן אכילת קדשי קדשים ** (ובירושלמי בפ"ב דשבועות אמרינו דוד זה מלך גד זה נביא ומה שפירש בקונט' שקדושה בשתי תודות ובשיר אינו פן דעזרה אינו מתקדשת אלא בשירי מנחה כדאיתא בשבועות (דף ט"ו)).

ונ"ל לומר דשיטת רש"י דעזרה בתרי זימני נחמדקדשה בתרי קידושין חדא קדושת מחנה כמו בירושלים היינו שנתקדשה בקדושת מחנה (שכינה) בשתי תודות לפי מה דמבואר בפירוש"י ערכין (דף ל"ב) גבי ערי חומה בעינו שתי תודות היינו לקדושת מחנה שיש נמי בערי חומה בעינו קידוש שתי תודות מחמת קדושת מחנה ישראל שיש בה לפי מה דמבואר בר"ש בפ"ק דכלים עפ"י הספרי דיהושע קידש ערי חומה בקדושת מחנה ישראל ע"ש מבואר דלקידוש מחנה בעינו קידוש בשתי תודות כמו כן נמי לקדש עזרה בעינו קידוש בשתי תודות ושלמה קידש בשירי מנחה בשעת בנן הבית היינו שתהא חצר אנהל מועד לענן אכילת קדשים עיין בריטב"א שפירש דזה הוי לסמן המקום שעד כאן מותר באכילת קדשים והא דאמרין בשבועות גבי קדושת עזרה פירושלים מה ירושלים דבר הנאכל בה מקדשה אף עזרה נמי דבר הנאכל בה מקדשה היינו על קידוש שני שהיה בימי שלמה דזה לא שייך לומר דבימי דוד הנה קידוש מעליא דהא מבואר שם דבעינו קידוש בשעת הבנן דבימי דוד לא היה בנן אכל על קדושת מחנה שיש בעזרה י"ל דלא בעינו כל הנה תנאים עוד נ"ל לומר דדוד לא קידש אלא את הרצפה אכל לא את המחיצות דהא עדיין לא היה הבית בנוי לכן לא שייך קדושת מחיצות לענן מה דאמרין במס' זבחים (דף קי"ט) בעולת כמת יחיד שהכניסה לפנים דקלוטה מחיצות ע"ש אכל שלמה שקידש גם את המחיצות לענן שיהא קולטות ע"ש ושתי קדושות היו ושוב הגיע לידי ספר טהרת הקדש על מס')**אף דלענן טומאה אין חייבין משום דלא נתקדשה בקידוש ב"ד וכו' כמו כן י"ל דה"ה לענן אכילת קדשים קלים נמי סגי בחדא קדושה והשתא א"ש פירוש הרע"ב בפ"ק ג' דמעשר שני הנ"ל שכתב דחייבין משום טומאה על הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש והקשינו איך שביק הרע"ב סוגיא דזבחים ואזיל בתר הירושלמי ולפ"ז לפי מה שביארנו דרב דאמר גגין ועליות לא נתקדשו קאי ג"כ בשיטת המד"א בירושלמי דחייבין על הלשכות משום טומאה ופליג על תלמודא דזבחים בפ"ק איזהו מקומן לכן שפיר פתב הרע"ב דחייבין על הלשכות משום טומאה.

והנה לפי מה שביארנו דלרב אין חילוק בלשכות בין אכילה לטומאה א"כ ע"כ לרב אין לדייק מהגמרא המובא בסוגיא הנ"ל הא דתנא תנא קמיה דר"נ כל העזרה היתה קפ"ז על רוחב קל"ה ואמר ר"נ אמר לי אבא פגון זה פהנים נכנסין לשם ואוכלין שם קדשי קדשים ומקשינו למעוטי מאי וכו' אי למעוטי חלונות ועובי החומה תנינא החלונות וכו' פלפנים לרב שפיר יש למעט חלונות ועובי החומה דלרב חלונות ועובי החומה לא נתקדשו ומוקמינן בגמרא פסחים שם הא דקתני החלונות ועובי החומה פלפנים היינו בשנורי ובר שורי היינו נמוך לקרקע עזרה ע"ש והשתא א"ש שיטת הרמב"ם והרשב"א הנ"ל דשפיר השמיט הרמב"ם הא דגגין ועליות לא נתקדשו לענן אכילת קדשים קלים היינו דשיטת הרמב"ם באמת דשפיר אוכלין קדשים קלים על גגי ירושלים כיון דהרמב"ם פסק בפ"ו מהלכות בית הבחירה דלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש תוכן קדש לאכילת קדשי קדשים אכל אין שוחטים שם קדשים קלים והנכנס לשם בטומאה פטור הרי דהרמב"ם מחלק בין אכילת קדשים ובין חיוב משום טומאה הנכנס לשם מבואר דהרמב"ם פסק פסוקא דאיזהו מקומן ולפי מה שבארנו לעיל דהסוגיא דאיזהו מקומן סב"א דלענן אכילת קדשים קלים סגי בחדא קדושה ופליגא על רב דאמר גגין

ועליות לא נתקדשו לענן אכילת קדשים קלים אלא ה"ה דלענן אכילת קדשים קלים נמי סגי בתדא קדושה וכיון דעל הגגין אפילו אי אמרינן גגין ועליות לא נתקדשו בשתי תודות וב"ד אפ"ה שפיר הו קדושין מחמת שהו סמוכים למקדש כמו שבארנו שיש בירושלים קדושה מחמת שהו סמוכים לאוהל מועד.

א"כ שפיר לא הביא הרמב"ם דגגין ועליות לא נתקדשו לענן אכילת קדשים קלים דלפי שיטת הרמב"ם שפסק פהסוגיא דאיזהו מקומן שפיר אוכלין קדשים קלים על הגגות והנה זה ג"כ אינו צריך הרמב"ם לכתוב שאוכלין קדשים קלים על הגגין כיון שחילק בין אכילת קדשים להתחייב משום טומאה גבי הלשכות ממילא נשמע שאוכלין קדשים קלים על הגגין כמו שבארנו וזה ידוע דרכו של הרמב"ם דכל שאינו מפורש בתלמוד בהדיא אינו מביא אותו בספרו וא"ש שיטת הרמב"ם והרשב"א ול"ק מהא דפסחים דהם לא פסקו כרב אלא פהסוגיא דזבחים הנ"ל.

(והנה לכאורה יש לעיין מהא דמבואר בירושלמי הובא לעיל רב יהודא בשם רב אמר אין לוקין אלא על אורף מאה ושמונים ושבע על רוחב מאה ול"ה ופליג שם על הא דאיתא שם דחייבין ***(זבחים וראיתי שכתב לתרץ דדוד לא קידש אלא את הרצפה ולא את האויר ושלמה קידש גם את האויר לענן שיהא גם האויר קדש ע"ש בספר הנ"ל אבל זה קשה לומר לשיטת הרמב"ם בפ"א מהלכות שגגות שכתב שם שזה הוי ספק אי אויר העזרה כעזרה או לאו כעזרה עיין בשבועות (דף י"ט) גבי תלה עצמו באויר עזרה וע"ש בתוס' מה שכתבו שם.

והנה בענן זה ראיתי להטורי אבן במגילה (דף י) בד"ה מצאו אלו וקדשו שכתב ונ"ל בפ"ט בערכין פירש"י דמקדשי לה היינו לערי חומה בשתי תודות ושיר וב"ד מהלכין ע"ש וכתב ונ"ל תימה לי הא התם מקדושת ירושלים איירי שמהא קדושה לאכילת קדשים קלים ומעשר שני אבל לענן קדושת ערי חומה אינו צריך הא ועוד שאין ענן תודה לקדושת ערי חומה שהרי אמרינן במ' שבועות אין עזרה מתקדשת אלא בשירי מנחה מ"ט פירושלים מה ירושלים דבר הנאכל בה מקדשה אף עזרה וכו' וכיון דטעמא משום הכי הוא הא בשאר ערי חומה לא שייך הא דהא תודה אינה נאכלת בהם ואדרבה בביאתה לתוכן נפסלות פיוצא כיון שייצא חוץ לירושלים ובפ"ב דשבועות כתב רש"י לא פירש לי במה מקדשים ערי חומה ול"נ דקדושת ערי חומה הנה בפה וכו' ע"ש בט"א.

ול"נ מה שהקשה דאיה קידשו ערי חומה בשתי תודות הא לא הוי נאכל בה יש לומר דשפיר חשיב דבר הנאכל בה כיון דבירושלים אוכלין קדשים משום האי קדושה שיש בערי חומה א"כ שפיר חשיב דבר הנאכל שוב ראיתי בקרית ספר להמבי"ט שכתב להדיא (בפ"ז מהלכות בית הבחירה) דאוכלין קדשים)** על הלשכות משום טומאה ובא למעט לשכות פאשר פירשו שם המפרשים עיין ברנדב"ז מה שהביא בשם הגר"א מבואר דרב סבר דאין חייבין על הלשכות משום טומאה וזה דלא כמו שבארנו לעיל בשיטת רב אבל באמת ז"א דלא ק"מ דכ"ז לפי הירושלמי אבל תלמודא דידן בש"טא אחרתא קאי דהא בגמרא דידן אמר כ"ז רב יהודא בשם שמואל עיין בזבחים (דף ל"ו) אמר רב יהודא אמר שמואל אין חייבין משום טומאה אלא על אורף קפ"ז רוחב קל"ה היינו משום

דלפי תלמודא דידן סבר רב גגין ועליות לא נתקדשו לענן אכילת קדשים וכמו שביארתי לעיל אבל בירושלמי פסחים פרק פיצד צולין איתא שם רב שאל לרבי תניא רבה גגות ירושלים מן הן אמר ליה מן מה דמתלין מתלא פיסחא פזיתא והלילה מתבר אגרייא הדא אמרה גגות ירושלים קודש עכ"ל הירושלמי מבואר דרב סבר גגין ועליות נתקדשו לענן אכילת קדשים לכן שפיר יש לומר דשאני אכילה מטומאה כפי דברינו) והנה לפי מה שביארנו בשיטת הרמב"ם דאוכלים קדשים קלים על הגגין לא קשה מידי מה שהקשו המפרשים על הא דאמר גגין ועליות לא נתקדשו מהא דמבואר בפסחים (דף פ"א ע"ב) דשורפין קדשים קלים על הגגין עיין בפרש"י בפסחים (דף מ"ט ע"א) שכתב דהא דבבב"ב דקודש באש תשרף היינו במקום אכילתו שם תהא שריפתו וכיון דלפי שיטת הרמב"ם אוכלים קדשים קלים על הגגין שפיר שורפים ג"כ על הגגים.

אכן עדיין צריכין לבאר למה פסק הרמב"ם בפ"ו מבית הבחירה שם שהגגין של הלשכות אפילו פתוחין לקדש שתוכן קדש וכו' ונגזותיהם חול לכל דבר אפילו לענן אכילת קדשים נמי חול ואין אוכלים שם קדשים דלכאורה לפי מה שבארנו לפי שיטת הרמב"ם דאוכלין קדשים קלים על הגגים משום דלאכילה לא בעינן קידוש ב"ד אלא דלאכילה סגי בבב"ב קדושה מחמת שהן סמוכים וחיליה הוי מהא דזבחים דמבואר שם דלאכילה שאני מטומאה ולהרמב"ם אין חלוק בין קדשים קלים לקדשי קדשים אלא דילפינן קדשים קלים מקדשי קדשים א"כ הנה לנו לומר כמו כן דאוכלין קדשי קדשים על הגגין של הלשכות אף שלא נתקדשו בב"ד כמו הלשכות שלא נתקדשו ואפ"ה אמרינן דאוכלים בהם קדשי קדשים.

אבל באמת זה אינו דלא דמי גגין ועליות של ירושלים לגגין ועליות של העזרה דבירושלים פינן דלא מצינו בקרא שום ציווי בענן הבנינים ואין שום דין על עשיית הבנינים א"כ פינן שקדשי ב"ד את ירושלים יש לומר שנתקדשה מתהום ארעא עד רום רקיע כל האויר של ירושלים (עיין במפות י"ב תוד"ה אין ומת"ם) וכמו כן נתקדשו כמו כל הבתים שהיו בירושלים אפילו גבוהים עד הרקיע (עיין בפירוש הראב"ד במס' תמיד) אלא דרב דאמר גגין ועליות לא נתקדשו גילה לנו דהגגין פינן דהוי רשות לעצמן התנו ב"ד בפירוש שאינם בכלל הבתים ולא נתקדשו עם קדושת ב"ד לכן יש לומר דשפיר הוי עליהו קדושת ירושלים מה שאינו תלוין בב"ד היינו קדושת הסמיכות מה שהן סמוכים למקדש דזה הוי מעצמה ושפיר אוכלין בהם קדשים קלים מחמת ** (קלים בערי חומה אלא דלא אפשר משום דנפסלין ביוצא ועל מה שהקשה בט"א האף אפשר לקדש ערי חומה בשתי תודות הא נפסלין ביוצא נ"ל עפ"י מה דמבואר בירושלמי דבזמן שאין ארון הוי דין המקדש פדין במה ע"ש ולא שייך פסול יוצא ולכן יש לומר דבזמן שקדשו ערי חומה לא הנה אז ארון לפניו ממילא לא הנה שייך פסול יוצא לכן שפיר קידשו בשתי תודות ולא נפסלו ביוצא ובספר זרע אברהם להגאון ר' מנחם זעמבא מפראג"א שליט"א ראיתי שתרץ הקושיא זו הא דמפסל ביוצא עפ"י דברי הקרית ספר הנ"ל שכתב דאוכלין קדשים בערי חומה היינו דמשום קדושת מחנה שיש בערי חומה שפיר אוכלין אלא שיש הפסק בינם לירושלים א"כ הנה נפסלין ביוצא אבל אי הוי סמוכות הנה אוכלין ע"ש א"כ יש לומר דשפיר קדשי בלחמי תודה עפ"י דמבואר במ' מנחות (דף ע"ח) דהשוחט את התודה לפניו ולחמה חוץ לחומת העזרה דקודש הלחם

לרפי יוחנן דלא בעינו על בסמוך והא דהשוחרט את התודה לפנים ולחמה חוץ לחומה דלא קידש הלחם היינו חוץ לחומת בית פאגי ועיין פסחים (ס"ג) ולפ"ז אם הנה הלחם בעירות המוקפות חומה דנאכלת שם קדשים קלים שפיר מקדש הלחם ולפ"ז מיושב דברי רש"י דשפיר עירות המוקפות חומה מתקדשות בלחמי תודה דהוי דבר הנאכל בה ואם יצא נפסל ע"ש בספר זרע אברהם הנ"ל.

והנה עוד ראיתי להגאון רמ"ז שליט"א בספר זרע אברהם שהקשה בשם הגאון בעל אור שמח ז"ל בהא דאמרין במעיל שנטמא מכניסו בפחות משלש על שלש היינו אם נשפך עליה דם חטאת דטעונה כיבוס) **קדושה זו כמו שביארנו אבל כ"ז גבי ירושלים אבל גבי עזרה כיון דבעינו הפל בכתב מיד ה' עלי השפיל עיין זבחים (דף ל"ג ע"א) בפירוש רש"י שכתב שם דכל צורת הבגין נמסר מיד ה' על פי נביא ומבואר במ' פסחים (דף פ"ו ע"א) דכל היכא דכתיב בקרא היינו שהתורה ציוותה פגון עלית בית קדשי קדשים דכתיב בקרא ויתן דוד לשלמה תבנית האולם וכו' ועליותיו ופירש"י שם ונ"ל וכיון דכתיב הפל בכתב מיד ה' עלי השפיל אלמא קדשי ע"ש מבואר להדיא דגבי עזרה תלוי הפל כל קדושת עזרה עפ"י ה' היינו אם מצינו בקרא שצוה על הבגין שהוא קדשי ואם לאו שלא מצינו שום ציווי בקרא כגון אפילו גג של היכל לא קידש כיון דלא מצינו בקרא בפירוש שצוה לעשות גג להיכל לכן גבי לשכות לא הי' על הגגין שום ציווי כמבואר שם במ' פסחים מדלא מתרץ הגמרא על הא דגגותיהם קדש כדמתרץ על עליות בית קדשי הקדשים ע"ש לפיכך שפיר כתב הרמב"ם גבי לשכות שהגגין חול ואין עליהם קדושה כלל דבעזרה אין שייך קדושה אלא עפ"י ה' ומעצמה אינה קדושה כלל ולא דמי לגבי ירושלים כמו שביארתי לעיל ולא דמי ללשכות דגבי לשכות כיון דמצינו שהתורה מרבה אותם בקרא דבחצר אנהל מועד למר פדאית לי' כמו שביארתי לעיל להתוספתא ולרב במ' פסחים דאמר גגין לא נתקדשו לגבי אכילה בעינו שתי קדושות הוי הרבוי שהן קדושים לכל מיני היינו שהב"ד קידשו בשירי מנחה ובשיר והתורה נתנה עליהם כל קדושת עזרה אעפ"י שהן בנויים בחוץ לכן חייבין עליהם משום טומאה כמו עזרה ממש ולמד"א בירושלמי וכן להסוגיא דזבחים שאין עליהם קדושה אלא לאכילה אבל משום טומאה אין חייבין עליהם ואכילה שאני מטומאה דלגבי אכילה בחזא קדושה סגי והריבוי שריבטה תורה הלשכות מחצר אנהל מועד הוי פירושו שהתורה נתנה עליהם קדושת סמוכות לאנהל מועד כמו שביארתי לעיל וגגותיהם הונן חול גמור כיון שהן רשות בפני עצמן ואינם בכלל עזרה וכן אינם בכלל הריבוי שריבטה תורה ובין למד"א שהריבוי הוי לכל לטומאה נמי ובין למד"א שהריבוי הוי לאכילה דוקא הגגין הן חול דבקדושת עזרה אין על הגגין שום קדושה דלא מצינו בקרא גגין של עזרה כלל והשתא אתי שפיר הרמב"ם והרשב"א שהתחלנו ותרנו ויהו בחזא שיטתא קיימו.

** (במקום קדש ואם נטמאת שאינו יכול להכניסה פולה למקדש מכניסה בפחות מג' על ג' והקשה למה אין מכניסה ללשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש לפי מה דמבואר במס' זבחים (דף נ"ו) דאין חייבין עליהם משום טומאה ואפ"ה הן קדושים לענין אכילה כמו כן יכול להכניסה דרך חלון ללשכה ע"ש וכן ראיתי להגאון תורת מרדכי שהביא עוד קושיות ומירוצים בענין לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש ע"ש בהא דאמרין במנחות (מ"ח) וזבחים (ע"ז) דפריק לה היכא אי לפנים הא מעייל חולין בעזרה אי בחוץ

מפסל ביוצא והעיר הא שפיר יכול להכניסה ללשכות פיון דאין בהם עבודה ממילא לא שייך חולין בעצרה ע"ש וכן מושב הא דמקשים לפי שיטת רש"י בנבחים (דף פ"ח) דמשקדשה בכלי שרת שייך פסול יוצא א"כ האיד שייך פלוגתא דר"י ור"ל במנחות דף ט' בללה חוץ לחומת העזרה הא מפסל ביוצא ע"ש בתוס' שהקשו פן על רש"י ומה שהעלה בזה דאין פסול יוצא בלא עבודה וכתב שם התו"מ הנ"ל דשפיר משפחת לה בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש דאין בהם פסול יוצא ואינו מקום עבודה אבל באמת כ"ז אינו דלהדיא מבואר בתוספתא דמעשר שני דאסור לעשות לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש פאלה דאיתא שם לשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש אעפ"י שאין מקיימין פן תוכן קדש מבואר שלא היו לשכות פאלה וכל הדין המבואר בגמרא בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש הוא אינו הנה לשכות הנה הדין פן אבל באמת לא היו לשכות וזה פירוש אין מקיימין וממילא אנדא פל הקושיות בענין זה.

(**סימן ב בענין קדושת אויר העזרה ואויר ירושלים פתב הרמב"ם בפ"ו מהלכות בית הבחירה הלכה ט"ו וז"ל החלונות ועובי החומה פלפנים בין לאכילת קדשי קדשים בין לטומאה. וכתב הראב"ד על זה א"א אף אלו בששונים לקרקע העזרה.

והנה הכ"מ הביא סוגיא דפרק פיצד צולין דמקשה הגמרא על רב דאמר גגין ועליות לא נתקדשו מדתנן החלונות ועובי החומה פלפנים בשלמא החלונות משפחת להו דשוו לקרקע העזרה אלא עובי החומה היכי משפחת לה בבר שורא ופרש"י בר שורא חומה קטנה לפנים מחומה גדולה והיא נמוכה ושנה לקרקע גובה העזרה ע"ש וכתב הכ"מ ויש לתמוה על רבינו למה סתם דבריו ולא פירש דהא דהחלונות ועובי החומה פלפנים דוקא בששונים לקרקע העזרה אבל אם אינו שנה לקרקע העזרה אינו פלפנים וכבר השיג עליו הראב"ד בזה וכו' וצריך לדחוק ולומר שסמך רבינו על מה שכתב לעיל בסמוך גבי לשכות אם היו גגותיהם שונים עם קרקע העזרה דממילא משמע דהוא הדין לחלונות ועובי החומה עכ"ל ועיין פ"י מעשה הקרבנות הלכה ה' דשם ג"כ פתב רבינו דחלונות ועובי החומה פלפנים ולא חלק בין שנה לקרקע ובין לא שנה וכן בספ"ב מהלכות מעשר שני ע"ש ושם לא שייך לומר מה שכתב הכ"מ פאן דסמך על מה שכתב לעיל גבי לשכות דמייירי דוקא בשנה לקרקע העזרה דהא שם אינו מדבר פלל בענין לשכות ואינו מזכיר שם שנה לקרקע וא"כ הי' לרבינו לבאר גבי חלונות ועובי החומה דאייירי דוקא בשנה לקרקע העזרה דאז הנה פלפנים אבל לפי מה שביארתי לעיל לק"מ דרבינו סבר גבי קדשים קלים הנאכלים בירושלים דבירושלים אף הגגין ועליות נמי נתקדשו לכן שפיר פתב הרמב"ם שם דהחלונות ועובי החומה נתקדשו אף בלא שוו לקרקע העזרה פיון דהגגין ועליות נמי קדשי ע"ש ואתי שפיר מדוע לא השיג הראב"ד שם גבי מעשר שני על הכ"מ פיון דסבר דגגין נמי קדשי ע"ש בכ"מ פרק ב' מעשר שני הלכה ט"ז שהקשה מדוע השמיט הרמב"ם גבי אכילת מעשר שני דכתב עובי החומה פלפנים ולא הנכיר דמייירי בבר שורא.

ולפי דברינו ניחא גבי מעשר שני וכן בפ"י מהלכות מעשה הקרבנות. אבל פאן גבי עזרה דרבינו סבר להדיא דגגין ועליות לא נתקדשו קשה למה לא פתב הרמב"ם דמייירי בבר שורא גבי חלונות ועובי החומה.

ולתרוץ דברי הרמב"ם נקדים תחילה סוגיא דזבחים כ"ו מחלוקת אב"י ורבא דב"ע שם
תלה ושחט מהו א"ל פשיטה (פירש"י תלה הבהמה באויר עזרה ושחט) א"ל אישתבשת
שחיטה על ירף בעינו וליפא (פירש"י על ירף משמע אצלה) תלה וקבל מהו (פירש"י
תלה הבהמה באויר עזרה וקבל את הדם) א"ל פסולה א"ל אישתבשת שחיטה על ירף
בעינו ולא קבלה על ירף אמר אב"י בקדשי קדשים פולן פסולות בר מנתלה ושחט
(פירש"י נתלה הפה ושחט את הבהמה פשהו באויר עזרה) בקדשים קלים פולן
פשירות בר מנתלה וקבל דאין דרף שירות בכף אמר רבא מ"ש תלה וקבל בקדשים
קלים דכשיטה דאין פנים פנים דמי בקדשי קדשים נמי אויר צפון כצפון דמי אלא
אמר רבא בין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים פולן פשירות וכו' ע"ש ופירש"י דאב"י
ורבא פליגי באויר צפון אי כצפון דמי או לאו כצפון דאב"י סבר אויר צפון לאו כצפון
דמי ורבא סבר דאין צפון כצפון דמי עיי"ש ויש לבאר מחלוקתן דפליגי בהא דאין
פנים פנים דמי אי הוי הטעם דאין חשיב פארעא סמיכתא וממילא יש לו כל קדושת
הקרע שתחתיו או דלמא אע"ג דלא חשיב פארעא סמיכתא וממילא יש לו קדושה
כפני עצמו, ובה נמא דאב"י סבר דאין האויר חשוב כלל פארעא אלא שהב"ד קדשו
אותו וא"כ נהי דקדשו ואמרו דיש לו קדושת פנים של עזרה מ"מ לא נתנו לו קדושת
צפון אבל רבא סבירא לי דאין לאויר קדושה מיוחדת אלא דחשיב פארעא וממילא יש
לו כל קדושת הקרע שתחתיו א"כ כשם שאויר פנים פנים הכי נמי אויר צפון כצפון
דאין זו קדושה חדשה אלא דבאותה קדושה שנתקדשה הקרע ממילא נתקדש האויר
אלא דמ"מ לענון שחיטה גם רבא מודה דפסול דבעינו ירף וירף משמע אצל ממש ולהכי
אע"ג דאין פארעא סמיכתא דמ"מ לא מיתכשרה שחיטה באויר ועיין באור שמת
הלכות שגגות (פרק י"א).

עכשיו נהדר להגמ' פסחים ה"ל דריש הענון דהנה לכאורה יש להעיר מאי מקשה הש"ס
על רב דאמר גגין ועליות לא נתקדשו מהא דחלונות ועובי החומה פלפנים פיון דהקידוש
תלוי בב"ד מניין להשוות חלונות ועובי החומה לגגין הא שפיר יש לומר דאף דב"ד לא
קידשו הגגין מ"מ אפשר דהחלונות ועובי החומה קידשו והעיר זאת במנחת חינוך (מצנה
ש"ס"ב) והנה בהא דגגין ועליות לא נתקדשו יש לבאר ג"כ בסברא דלעיל שנתחלקו בה
אב"י ורבא דהיינו אי אמרינן אויר פנים פנים הוי משום דכארעא סמיכתא דמי ואין על
האויר קידוש מיוחד אלא שנתקדש ממילא מקדושת הקרע א"כ ע"כ צ"ל דהא דגגין
ועליות לא נתקדשו הוי הטעם משום שב"ד אמרו בפירוש שלא יתקדשו (עיין מהרש"א
מפות י"ב בתוד"ה אילן) ולפי זה באמת אין מקום להקשות מעובי החומה דנהי דהכא
אמרו ב"ד שלא יתקדשו גגין ועליות אבל מ"מ בעובי החומה שיש להם יותר שייכות
אל העזרה לא אמרו מידי וממילא קדשו בקדושת קרע, אבל אי הא דאין פנים פנים
הוי משום דב"ד קידשו את האויר קדושה עצמית מיוחדת שלא מחמת הקרע משום
שיש צורך באויר (עיי' תו' שבועות י"ז ע"א ד"ה תלה עצמו באויר העזרה דמבאר שם
דאם אויר עזרה לאו כעזרה הוה מקפסל ביוצא בהוליה אברים למזבח שם) א"כ גגין
ועליות דלא נתקדשו היינו פיון שאין צורך בהם לא קידשו אותם ב"ד וממילא נשארו
חול פיון שאין להם קידוש להכי משנה הש"ס שפיר גם עובי החומה והחלונות לדין גגין

דכינן דחזינן מהכא דלא קידשו ב"ד אלא את האויר שהוא בפנים ומה שהוא מבחוץ לא קידשו וממילא נשארו חולין א"כ אין טעם לחלק ביניהם.

ועכשיו יש לתרץ דברי הרמב"ם מדוע השמיט גבי חלונות וענבי החומה שכתב דהוי פלפנים דמייירי בבר שורי כמו דמוקמינן בגמרא פיון דהרמב"ם (בפרק א' מהלכות פסולי המוקדשין) פסק פרבא ע"ש בהלכה כ' דאויר פנים בפנים וכיון דאויר פנים בפנים וכו' אויר צפון הוי כצפון וע"כ משום דקדושת האויר הוי חדא עם הקרקע דאויר הוי פארעא סמיכתא ונתקדש ממילא בקדושת הקרקע א"כ ע"כ צ"ל דהא דגגין ועליות לא נתקדשו הוי הטעם משום שב"ד אמרו בפירוש שלא יתקדשו פיון דהוי רשות מיוחדת ולפי זה אין מקום לקדושת הש"ס מחלונות וענבי החומה דנהי דגבי גגין אמרו בפירוש שלא יתקדשו אבל מ"מ בחלונות וענבי החומה יש לומר שיש להם שייכות יותר לעזרה לא אמרו מידי וממילא קדשי בקדושת קרקע לכו מפרש הרמב"ם דהש"ס דמקשה מחלונות וענבי החומה על גגין ועליות הוי אליבא דאבני דסבר אויר צפון לאו כצפון היינו דאויר אינו פארעא סמיכתא וכשקדשו ב"ד את העזרה לא נתקדשה אלא קרקע העזרה וממילא נשארו הגגין וכל מה שלמעלה מהקרקע חול לכו שפיר מדמה חלונות לגגין ועליות והוצרכו לתרץ דמייירי בשורי ובר שורי ע"ש (ואף דלאבני נמי קדש אויר העזרה היינו שב"ד קדשו אח"כ את האויר בקדושה מיוחדת י"ל דוקא אויר משום דנצטרף לעזרה כמבואר (בתוס' שבועות י"ז ד"ה תלה עצמו באויר עזרה) דאי לא נתקדש אויר עזרה א"כ מיפסל ביוצא פשמוליה אברים למזבח ע"ש כ"ז יש לתרץ שיטת הרמב"ם ע"ד החידוד.

** (והנה במ' שבועות (דף י"ז ע"א) אמרינן בעי רבא תלה עצמו באויר עזרה מהו פי גמירי שהייה שהייה דבת השתחוואה דלאו בת השתחוואה לא גמירי או דילמא בפנים גמירי שהייה ל"ש דבת השתחוואה ול"ש דלאו בת השתחוואה תיקו ע"ש בפירוש"י.

והתוס' שם פתבו וז"ל יש ספרים דגרסי אויר עזרה כעזרה דמי או לאו כעזרה דמי ** (הגני מעתיק פאן תירוצו של רבינו רבן של ישראל בעל כו"פ שהוא נוגע לענייננו ויש לי להעיר על דבריו ע"ש מה שכתב בספרו יע"ד לתרץ דברי הרמב"ם שדברנו והוא עפ"י הא דאמרינן (שבועות ט"ז וזבחים ק"ז) דתניא אמר ר' אליעזר שמעתי פשהיו בונין בהיכל עשו קלעים להיכל וקלעים לעזרות אלא שבהיכל בונין מבחוץ ובעזרות בונין מבפנים אמר ר' הושע שמעתי שמקריבין אעפ"י שאין בית אוכלין קדשי קדשים אע"פ שאין קלעים קדשים קלים וכו' אע"פ שאין חומה וכו' לאו מפלל דר"א סבר לא קידשה לעתיד לבא וכו' דילמא דכו"ע קדושה ראשונה קדושה לשעתא וקדושה לעתיד לבא וכו' מאי דשמיע ליה קאמר וכו' מאי דשמיע ליה קאמר (ופירוש"י ד"ה אלא שבהיכל עושין קלעים מבפנים ממקום החומה ובונין את החומה מבחוץ שלא יזונו עיניהם מן ההיכל וקס"ד דהנה קלעים לר"א כזי להכשיר העזרות להקריב קרבן דאם אין בית אין קרבן דקדושה ראשונה בטלה לה ע"ש) וכי תימא קלעים לר"א למה לצניעותא בעלמא והעיר הגאון מה"ת גימא פן דלא קאמר ר"א רק מה דשמיע ליה פיון דלא נ"מ לדינא מה העיד בה ר"א דשמע דהיו קלעים בשלמא אי קמ"ל דלא קדושה לעתיד לבא שפיר העיד וכו' ע"ש לכן נראה דידוע דמדות המקדש וביחוד ההיכל נמסר מה' פדכתוב הפל

בכתב מיד ד' עלי השפיל ואם יחסר מהמדות כל שהיא מעפב והנה במשנה דמדות (פ"ג) וכן הרמב"ם פתב דאנרף ההיכל מאה אמה וקחשיב בתוף המאה אמה עובי הפותל מערבית שש אמה ומזרחית שש אמה וכן גבי רוחב חשיב ג"כ עובי הכתלים בתוף שיעור ההקף ולפ"ז קשה פשהיו בונים בהיכל עשו קלעים)** וקשה דבפרק כל הפסולים (דף ל"ב) אמרינן טמא שהפנים ידו לפנים חייב דביאה במקצת שמה ביאה ובפרק כל הפסולים נמי אמרינן אי אמרת ביאה במקצת שמה ביאה היכי מעייל ידיה בבהונות משמע דאור עזרה נתקדש ועוד אי לאו פעורה דמי א"כ פשמוליה דם ואיברים למזבח יפסל בינצא ונראה פגרת הספרים דגרסי פי גמירי שהיה בבת השתחוואה דלאו בת השתחוואה לא ע"ש.

וראיתי במל"מ בפ"י מהלכות שגגות שהרבה להקשות על דברי התוס' אלו ע"ש ועל מה שכתבו התוס' דאם כן דאור עזרה לאו פעורה פשמוליה וכו'. יפסל בינצא הקשה מהא דמבואר במס' זבחים (דף פ"ח ע"א) גבי הא דבעיא שם בגמרא אי אור מזבח פמזבח דמי או לאו פמזבח דמי ואמר רב אשי כל היכי דקאי פהו בראש המזבח ונקט לה בידו לא תבעיא לה פי תבעיא לה פגון דתליהו בקניא וע"ש בש"מ ופירש"י שם דכל היכי דגברא בראש המזבח קאי לא מבעיא לו דודאי אור מזבח פמזבח דמי דהנחת גופו בראש המזבח פהנחת קרבן פי קמבעיא לו דקאי גברא בארעא דאז אין הקרבן מונח פמזבח פלל וא"כ מאי ראייה מיינתא בתוס' מהא דמוליה דם ואיברים הא התם הפהו המוליה עומד על הרצפה וכו"ע אור עזרה פעורה דמי דהוי כמו התם ע"ש במל"מ מה שהאר"י בדברי התוס' אלו ונ"ל לתרץ דברי התוס' שלא יקשה עליהם קושיא עצומה זו לפי מה דמבואר במס' זבחים (דף ל"ה ע"א) אמר להם ר' יהודא לדבריקם למה פוקקין העזרה אמרו לו שכח הוא לבני אהרן שילכו עד ארכובותיהן בדם ומקשינן בגמרא והא דם הוי חציצה ומשני לח ולא הוי חציצה דתנו הדם והדיו וכו'. יבשין חוצצין לחין אין חוצצין ומקשינן והא קא מיתנוסא מאנייהו ותנו הוי בגדיו מטושטשין ועבד עבודתו פסולה וכי תימא דמדלו להו והתניא מדו פמדתו שלא יחסר ולא יותיר ומשני בהולכת אברים לפכש דלאו עבודה היא וכו' אלא בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא ולעבודה היכי אזלי ומשנינן אזלי איצטבי ע"ש בפירש"י איצטבאות גבוהין הוי שם בנן אבנים ואינן חוצצין דמן הרצפה הן כן פרש"י ונ"ל דהתוס' לא ניחא להו בפירוש רש"י דהוי רצפה ממש אלא פינון דאינו שונה עם הרצפה דהא היא גבוהה הרבה מן הרצפה ואינה רצפה ממש ומוסיף על הבנן לא הוי דאינו מוסיף בעצם הבנן אלא שעושה איצטבא על הרצפה עיי' תוספות ישנים יומא נ"א ד"ה מספקא והא דבתמיד כ"ח אמרינן דאין עושין פעורה אכסדרה וכו' עיי' ראב"ד שם דף ל' דדוקא אהל אסור הא לאו אהל אינו בכלל לא תטע ע"ש והא דאינו חוצץ יש לומר משום דהוי מינו דרצפה והוי מין פמינו דאינו חוצץ והא דמבואר במס' זבחים (דף כ"ד) נתדלדלה אבן מן הרצפה ועמד עליה מהו היכא דדעתו לחברה מבעיא דהיכא דאין דעתו לחברה לא תבעיא לו דודאי חייצא פינון דדעתו לחברה פמה דמחברה דמי או דילמא הא השתא מיהא תלישא רבה זוטי בעי לה הכי וכו' הרי מבואר דאפילו במין פמינו הוי חציצה ברצפה וזה דלא פדברינו פבר פתבו התוס' במס' שבת (דף צ"ב ע"ב) דהיינו טעמא פינון דהאבן** (בהיכל לפנים מהחומה פדי שיהיו בונים מבחוץ א"כ מקום עובי הכתלים היה חוץ לקלעים א"כ

לא הָיָה מִן קָלַע מְעַרְבִית וּמְזַרְחִית רַק פ"ח אָמָה וְכֵן מִן קָלַע צָפוֹן לְדָרוֹם ג"כ יַחְסֵר מְקוֹם עוֹבֵי הַפְתָּלִים וּא"כ אֱלוֹ אֲמָרִינוּ דְקַדְוֶשָׁה רֵאשׁוֹנָה בְטָלָה רַק הַקְלָעִים הָיוּ מְשֻׁמְשִׁים כְּמוֹ הַמְחִיצוֹת כְּמוֹ שֶׁפָּתַב רַש"י א"כ לֹא הָיָה כָּאֵן הֵיכָל רַק אֲנָרָה פ"ח עַל רֹחֵב נ"ח וְזֶה לֹא כַּמֶּדָּה שֶׁנִּמְסַר בְּרוּה"ק מִיַּד ד' (וְעַיִן בְּמִדְרָשׁ רַבָּה בִּימֵי ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָא שְׁנַתֵּן הַמְלָכוֹת רְשׁוֹת לְבָנוֹת הַבַּיִת רַק לְהִסִּיר מִדְתּוֹ וְנִתְבַּטַּל הַבְּנִין עִי"ז) וְע"כ עָלִינוּ לֹאמֹר דְקַדְוֶשָׁה רֵאשׁוֹנָה קוֹדֶשֶׁת לְשַׁעֲתָא וְקוֹדֶשֶׁת לְעֵתִיד לְבֹא וְכִינוּ דְהַקְדְוֶשָׁה לֹא נִתְבַּטַּלָה דְקַדְוֶשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא א"כ מְקוֹם הַפְתָּלִים לְפָנִים יִחָשֵׁב דְהָרִי הוּא בְקַדְוֶשְׁתּוֹ רַק הַקְלָעִים לְצַנִּיעוּתָא בְּעָלְמָא וּלפ"ז מְיֻשָׁב דְשָׁפִיר מוֹכַח דר"א סָבַר קְדֻשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא רַק הַקְלָעִים לְצַנִּיעוּתָא בְּעָלְמָא וּל"ק מֵאֵי קמ"ל דְשָׁפִיר קמ"ל דְקַדְוֶשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא וְזֶה שְׁמַעֲיָנוּ מֵה דְהָיוּ עוֹשִׂין קְלָעִים דָּאֵם לֹא כֵן חִסְרָה לְהֵם מִהַמֶּדָּה שֶׁנִּמְסַר לְהֵם מִיַּד ד' וְע"ש מֵה דְמַחְלֵק בֵּין הֵיכָל לְעֵזְרָה דְבַהֵיכָל דְחִמִּירָא קְדוּשָׁתוֹ יוֹתֵר עָשׂוּ הַקְלָעִים מִבְּפָנִים מִהַחוּמָה כְּדֵי שְׁלֹא יִזוּנוּ עֵינֵיהֶם אֲבָל לֹא בְּעֵזְרָה אֲבָל א"כ קֶשֶׁת הָאֵיף הָיוּ ס"ד דר"א סָבַר לֹא קוֹדֶשֶׁת לְעֵתִיד לְבֹא דא"כ יַחְסֵר מִהַמֶּדָּה שֶׁנִּמְסַר מִפִּי ד' אֲמָנָם נ"ל לִישָׁב לְפִי מֵה דְאֲמָרִינוּ וְכֵן פֶּסֶק הָרַמְבַּ"ם דְמוֹתֵר לְהוֹסִיף עַל הָעִיר וְעַל הָעֵזְרוֹת עפ"י ב"ד שֶׁל שְׁבָעִים וְאַחַד וְלַמַּד"א דְלֹא קוֹדֶשֶׁת לְעֵתִיד לְבֹא עפ"י נְבִיא לְחוּד לֹא בְּעֵינָיו מְלָךְ וְאו"ת כְּמִבְּנָאָר בַּפ"ב דְשָׁבּוּעוֹת ע"ש וְצ"ל אַעפ"י דְכְּתִיב הַכֹּל בְּכֶתֶב מִיַּד ד' עָלֵי הַשָּׁפִיל הֵינֵנו לְגִרְוֶע אֲבָל לְהוֹסִיף יֵשׁ רְשׁוֹת לְהוֹסִיף עפ"י ב"ד וְכָף הָיָה הַצְּוִי) **תְּלוּשׁ וְלֹא מְבַטֵּל לִיָּה מִשׁוּם שְׁנַתְקַלִּין ע"י לְכֵן חֲתִיץ אֲפִילוּ בְּמִין בְּמִינוֹ ע"ש בְּתוֹס' (וְעַיִן בְּקֶרֶן אוֹרָה בְּזִבְחִים (דָּף כ"ד) שְׁהַקְשָׁה עַל הַתוֹס' מֵהָא דְסוּגִיּוֹן דְמִבְּנָאָר דֵּאֵע"ג דְדַעְתּוֹ לְחַבְרוֹ ג"כ חוֹצֵץ ע"ש מֵה שְׁתִּירָץ בְּזֶה) מִבְּנָאָר מִדְּבָרֵי הַתוֹס' דְמִין בְּמִינוֹ אֵינוֹ חוֹצֵץ הֵיכִי דְמְבַטֵּל לִיָּה וְכֵאֵן בְּאַצְטְבָּא ג"כ בְּנֹדָאֵי מְבַטֵּל לִיָּה דְהָא הָיוּ לְצוֹרָה עֲבוּדָה וְגַם הָיוּ דָרָה שִׁירוֹת בְּכָף דְהָא הָיוּ לְצוֹרָה עֲבוּדָה עַיִן תוֹס' זְבָחִים (דָּף ק"י ע"א) דְמִבְּנָאָר דְבְּמִין בְּמִינוֹ אֵף דֵּאֵינוֹ חוֹצֵץ עכ"פ לֹא דָרָה שִׁירוֹת בְּכָף וְכֵאֵן שְׁפִיר הָיוּ דָרָה שִׁירוֹת כִּינוֹן דְהָיוּ צוֹרָה עֲבוּדָה וְהַשְׁתָּא א"ש קוֹשֵׁת הַמַּל"מ דְלָכֵן שְׁפִיר אֵי אוֹיֵר עֵזְרָה לֹא כְּעֵזְרָה הָיוּ נִפְסָל וְלֹא שְׁיִיף כָּאֵן הָא דְקָאֵי עַל אֲרַעָא כְּמוֹ דְאֲמָרִינוּ גְּבִי אוֹיֵר מְזַבַּח (בְּזִבְחִים פ"ח) דְשָׁאֲנֵי הֵכָא דְהָא הוֹלְכִין עַל הָאֵיִצְטְבָּא וְזֶה אֵין לֹאמֹר כִּינוֹן דְמִין בְּמִינוֹ אֵינוֹ חוֹצֵץ וְאֵיִצְטְבָּא הָיוּ מִין בְּמִינוֹ גְּבִי רַצְפָּה מִמִּילָא הָיוּ כְּמוֹ שְׁהַכְּהֵן עוֹמֵד עַל הָרַצְפָּה זֶה אֵינוֹ דְכָבֵר כְּתִבוּ גְדוּלֵי הָאֲחֵרוּנִים לְהוֹכִיחַ מִכְּפָה דוֹכְתֵי בְּש"ס דְהָא דְמִין בְּמִינוֹ אֵינוֹ חוֹצֵץ לֹא הָיוּ כְּמוֹ נְגִיעָה מִמֶּשׁ אֲלֵא דְהַדְבָּר הַמְּפָסֵק אֵינוֹ חָשׁוּב הַפֶּסֶק וְהָיוּ כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּאוֹיֵר (עַיִן רַמְבַּ"ן חוֹלִין (דָּף ע') גְּבִי כְּרָכוּ בְּסִיב ע"ש מַש"כ) וְלָכֵן שְׁפִיר כְּתִבוּ דָאֵי אוֹיֵר עֵזְרָה לֹא כְּעֵזְרָה דְמִי נִפְסָלִין בִּינְצָא כִּינוֹן דְהַכְּהֵנִים אֵינָם נוֹגְעִים בְּרַצְפָּה מִמֶּשׁ אֲלֵא הוֹלְכִין עַל גְּבִי אֲצְטְבָּא וְלֹא הָיוּ אֲלֵא כְּמוֹ שֶׁהוֹלְכִין בְּאוֹיֵר לְכֵן שְׁפִיר מוֹכִיחִין מִכָּאֵן דְאוֹיֵר הָעֵזְרָה כְּעֵזְרָה דְמִי וְא"ש קוֹשֵׁת הַמַּל"מ.

[וְהִנֵּה לֹא אֲמָנַע כָּאֵן לְכַתּוּב מֵה שְׁרָאִיתִי בְּסִפְרָא זָרַע אֲבָרְהָם לְהַגְּאוֹן ר' מְנַחֵם זְעֻמְבָּא הִי"ו מֵה שֶׁהִבִּיא שָׁם הַגְּאוֹן ר' אֲבָרְהָם לְוִפְטְבִיר זצ"ל בְּשֵׁם הַגְּאוֹן הַחֲסִיד מְאוֹסְטְרָאוּוִיָּצָא לְתַרְץ קוֹשֵׁת הַמַּל"מ עַל הַתוֹס' בְּפֶשׁוּטוֹ עפ"י הָא דְאֲמָרִינוּ בְּמ' פְּסָחִים (דָּף ע"ז) מֵה דָם בְּזִרְיָקָה אֵף בְּשָׂר בְּזִרְיָקָה דְאוֹיֵר יֵשׁ בֵּין כְּבֶשׂ לְמְזַבַּח וְהָיוּ זוֹרְקִים אֶת הָאֲבָרִים וְכִינוֹן שְׁיָצְאוּ מִיָּדוֹ לֹא מֵהֵנִי מֵה דְרַגְלֵיוּ נוֹגְעוֹת בְּקַרְקַע ע"ש מַש"כ דְלָכֵן לֹא הִקְשׂוּ מִקְבֻלָּה דְבִקְבֻלָּה הָרִי אוֹחִזוּ הַפְּלִי בְּיָדוֹ וְכֵן כָּתַב שָׁם הַגְּאוֹן הַנֶּ"ל לְתַרְץ אֲמָאֵי לֹא מִקְשֵׁי הַתוֹס'

מקבלה דהא הקבלה היתה באויר דאין מקדשין מכלי שעל גבי קרקע מנחות (דף ז) וכתב דמקבלה לא קשה דיש לומר דהקבלה אף דהוי למעלה מן הקרקע אבל יש לומר דהיתה למטה מעשרה טפחים וכל למטה מי' כמאן דמנחה אארעא דמי כמו אויר ר"ה דעד עשרה טפחים הוי כמו קרקע ע"ש מה שציינן להירושלמי פ"ק דמעשרות (הלכה ד) דאיתא שם זרק את הראשונה למעלה מאויר עשרה ולא הספיקה לירד למטה וכו' ובפני משה שם שפתב בהא דחצר קובעת למעשר מ"מ למעלה מעשרה אינו קובעת ובירושלמי פ"ז דכלאים הלכה ב' לאויר עשרה היא מתניתא ובריטב"א גיטין (דף ז) שחילק ג"כ בין למעלה מי' ובין למטה מי' ולכן שפיר דקדקו התוס' דוקא מהא דמוליה הדם ואיברים למנבח דזה הוי למעלה מעשרה דהא המנבח הנה חמש אמות קומתו ע"ש].

ולכאורה יש לעיין במה שהביא מהנה דוכתי בירושלמי דמבואר דלמטה מעשרה טפחים הוי קדא רשות עם קרקע החצר * (ולפ"ז י"ל באמת השפלת המדה מה' לא הנה רחב ההיכל רק נ"ח על אורך פ"ח והב"ד של ע"א והנביאים הוסיפו לקדש בגמר בגון פל עובי החומות ולכך הנה המדה של אורך ק' על רחב ע' אבל זה לא הנה המדה הנתינת משמים רק הוא ע"י תוספת ב"ד וא"כ לא קשה מקלעים שהיו מבפנים דחסרה ליה מדה פנ"ל דאין זה חסרון מהמדה המושפלת מאת ד' כי באמת לא הנה המדה רק פ"ח על נ"ח רק בגמר הבגין קדשו החומות ואז נעשה היכל ק' על ע' וא"כ שפיר הקריבו ע"י הקלעים פי הנה מדת קלעים מכונן ועובי החומה תוספת ולק"מ וכ"ז צריכין אנו לומר דוקא למד"א קדושה ראשונה קדשה לשעתא ולא קדשה לעתיד לבא א"כ קשה היאך עשו קלעים מבפנים הא חסרו מהמדה וע"כ אנו צריכין לומר דאע"ג דמבואר ברמב"ם דעובי החומה בכל ההקף של ק' על נ"ח היינו לא דזה הוי מהא דהפל בכתב מיד ד' עלי השפיל אלא תוספות שהוסיפו ב"ד ולכן שפיר יכולין לעשות קלעים מבפנים החומה מבואר לפ"ז דאי אמרינן קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא יש לומר דעובי החומה הנה בכתב מיד ד' עלי השפיל ושפיר נתקדשו עובי החומה פנין דהם בכלל הקף ההיכל והקף ההיכל הוי בכתב מיד ד' עלי השפיל ואף דהם גבוהים וה"ל בכלל עליות י"ל דהן הוי בכלל עליות בית קדשי הקדשים דמבואר במ' פסחים שם דעליות בית קדשי הקדשים נתקדשו דאמרינן שם היכל קאמרת שאני היכל דכתיב ויתן דוד וכו' את תבנית ההיכל אולם ועליות וכו' וכתב הפל בכתב מיד ד' עלי השפיל ושפיר אוכלין שם ק"ק וא"כ י"ל דקדושת הגמרא שם בפסחים דמקשינן על רב דאמר גגין ועליות לא נתקדשו** לענין הא דחצר קובעת למעשר דכאן פנין דהקדוש תלוי בב"ד שפיר יש לומר דב"ד לא קדשו אלא את הקרקע אבל לא את האויר וה"ה שלא קדשו נמי את האויר בתוך עשרה כ"ז יש להרהר.

עוד ראיתי להגאון מהרא"ל זצ"ל שם בספר זרע אברהם שפתב להקשות על דברי התוס' הנ"ל דהאיה שייך פסול יוצא באויר עזרה דהא לא גרע אויר עזרה מלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש דתוכן קדש לענין אכילת קדשים וממילא לא שייך בהו פסול יוצא כמו כן הנה לנו לומר גבי אויר עזרה פנין דפתוח לרצפה ממילא לא יהא שייך פסול יוצא ונשאר בצ"ע ובמחילה מכת"ה אין דבריו מובנים דהא דפתוח לקדש תוכן קדש מבואר בירושלמי דמעשר שני (פרק ג) דהוי משום דבלשפה הולכין אחר הפתח וזהו דין דוקא בלשפה דבהדיא איתא שם בלשכות הולכין אחר פתחיהם ולא שייך לומר כן

על האויר פֿינן דהוא פֿתוח לרצפה דיהא פֿרצפה דזה לא שײַף אַלא דוקא על בִּנְנֵן דְשׂוֹדֵנוּ
פֿל הבִּנְנֵן אחר הפֿתח הִינְנו אחר הפֿניסה ויציאה ומקום התשמיש.

והנה הרמב"ם בהלכות שנגות (פֿרק י"א הלכה ד') פֿתב ונ"ל וכן תלה עצמו באויר עֲזָרָה
הדָּבָר סֶפֶק אם אויר עֲזָרָה פֿעֲזָרָה דְמִי או לאו פֿעֲזָרָה דְמִי ע"ש מְבֹאָר דְגֵרְסַת הֶרְמֵב"ם
הוּי פֿגֵרְסַת הַסְּפָרִים שֶׁהֵבִיאוּ הַתּוֹס' א"כ מַעֲתָה תִּסְעֶר עַל הֶרְמֵב"ם קוֹשֵׁיַת הַתּוֹס' שֶׁהִקְשׁוּ
עַל הַסְּפָרִים מֵהָא דְזָבְחִים בְּמִצּוֹרַע שֶׁהִפְנִינִים יָדְיוּ לַפְּנִים דְּחִיָּיב וְכוּ מֵהָא דְנִפְסָל בִּינְצָא אִי
אויר עֲזָרָה לאו פֿעֲזָרָה דְמִי פֿמְבֹאָר בַּתּוֹס'.

ונ"ל לתרץ דשיטת הרמב"ם אינו כמו שפּרשים התוס' גרסת הספרים אלא דגרסת
הרמב"ם הוּי גרסת הספרים ממש אבל לא כמו שפּרשים התוס' והוא עפ"י מה דאמרין
במ' זבחים (דף כ"ה ע"ב) דאמרין דנורידין צריף שיראו אויר פֿלי ע"ש ובצא מיני ר'
אסי מר"י הנה מקבל ונפחתו שולי מזרק עד שלא הגיע דם לאויר מהו אויר שאין סופו
לנוח פֿמוֹנָח דְמִי או לא ופירש"י לאויר מזרק לבין דנפני מזרק בעוד הדם למעלה מהם
ומיהו על פֿנגד אוירו הו דהא ונורידין צריף שיראו וכו' מְבֹאָר מִפִּירֵש"י דְאוֹיֵר מֵה
שֶׁלְמַעֲלָה מִן הַמְּחִיצוֹת נְמִי הוּי בְּכָלֵל אוֹיֵר הַפְּלִי וְלֹא דוֹקָא בְּתוֹךְ הַמְּחִיצוֹת (ובזה יש
לישב מה דאמרין לקמיה שם בגמרא את"ל אויר שאין סופו לנוח לאו פֿמוֹנָח דְמִי ע"ש
וְרֵאִיתִי בְּמִפְרָשֵׁי הַש"ס שֶׁהִקְשׁוּ הָא בַּב"מ (דף י"ב) מִבְּעֵינָא לֵה אִי אוֹיֵר שֶׁאִין סוֹפּוֹ לְנוּחַ
אִי פֿמוֹנָח דְמִי או לאו פֿמוֹנָח וְלֹא אִיפְשָׁטָא וְאִמְרֵי הָכָא פְּשִׁיטָא לֵה לְהַגְמָרָא וּלְפִי פִירֵש"י
א"ש דשם דמבעיא לן באויר מה שבתוך הבית היינו בתוך המְחִיצוֹת שפיר מספקא לן
אבל פֿאן דמִיָּרִי באויר שלמעלה מן המְחִיצוֹת לכן פֿשיטָא דלאו פֿמוֹנָח דְמִי וְזֶה אִין
לְהִקְשׁוֹת דְהָכָא באויר שבתוך הפֿלי פֿשיטָא לן דְכְמוֹנָח דְמִי וְהֵתֵם מְסַפְקָא לן דְכָאן גְּבִי
קָבֵל לֹא בְּעֵינֵי הַנְּחָה בְּתוֹךְ הַפְּלִי ר"ל שֶׁיֵּהָא הַדָּם נֹחַ שָׁם פֿמוֹ שֶׁבִּיאָר כ"ז בְּאַרְיִכוֹת הַגָּאוֹן
הָאֲמִיתִי מְרַנָּא אֲבָרְהֵם דוּבְעָר פֿהֵנָּא שֶׁפִּירָא שְׁלִיט"א אב"ד קְאָנוּנָא בְּסִפְרוֹ הַבְּהִיר דְבַר
אֲבָרְהֵם (חֵלֶק רֵאשׁוֹן סִימָן כ"א) אֵלֶּא דְמִצּוֹת קִבְּלָה הִיא רַק שִׁישִׁים הַדָּם בְּתוֹךְ הַפְּלִי
דִּילְפִינֵן לֵה בְּזָבְחִים (דף צ"ז ע"ב) מוֹיִשָׁם אֵת הַדָּם בְּאַגְנוֹת וְאִין לְנוּ לְלִמּוּד מְזֶה אֵלֶּא
מִצּוֹת שִׁימָה בְּכָלִי ** (מֵהָא דְעוֹבֵי הַחוּמָה פֿלְפְּנִים זֶה הוּי דוֹקָא לְמָאן דִּס"ל קְדוּשָׁה
רֵאשׁוֹנָה קִידּוּשָׁה לְשַׁעֲמָא וְלֹא קִידּוּשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא וְע"כ צְרִיכִין לוֹמַר דְעוֹבֵי הַחוּמָה לֹא
הִיוּ בְּכֵתֵב מִיַּד ד' עָלֵי הַשְּׁפִיל (דָּאם לֹא פֿן יִקְשָׁה בְּהָא דְעֵשׂוּ קִלְעִים מִבְּפְנִים הָא נְחָסֵר
מֵהַמְּדָה דְנִמְסָר מִיַּד ד' וְע"כ צְרִיכִין לוֹמַר דְהַמְּדָה מִיַּד ד' הִיָּה לְבַד מֵהַשִּׁיעוֹר דְעוֹבֵי
הַחוּמָה) וְא"כ לֹא הוּי עוֹבֵי הַחוּמָה בְּכָלֵל עֲלִיּוֹת הַהִיכָל וְאִפ"ה נִתְקַדְּשׁוּ וְשִׁפִּיר קֶשֶׁה עַל
רַב דְאָמַר גִּגִּין וְעֲלִיּוֹת לֹא נִתְקַדְּשׁוּ אֲבָל הֶרְמֵב"ם דְפִסַּק דְקְדוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה קִידּוּשָׁה לְשַׁעֲמָא
וְקִידּוּשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא וְא"כ שִׁפִּיר י"ל דְעוֹבֵי הַחוּמָה הִיָּה בְּכָלֵל הַקַּף הַהִיכָל מִיַּד ד' עָלֵי
הַשְּׁפִיל וְהוּי פֿמוֹ עֲלִיּוֹת בֵּית קִדְּשֵׁי הַקְּדוּשִׁים דְבָזָה כ"ע מוֹדִים דְנִתְקַדְּשָׁה פֿינֵן דְהוּי מִיַּד
ד' עָלֵי הַשְּׁפִיל דָּאִין אָנוּ צְרִיכִין לְדַחֵק דְהוּי מִחֲמַת תּוֹסְפוֹת ב"ד דְלֹא קֶשֶׁה מֵהָא דְעֵשׂוּ
קִלְעִים מִבְּפְנִים עכ"ל הַגָּאוֹן הַנ"ל וְזֶה פֿפְתוֹר וּפְרָח וּדְפַח"ח: אֲבָל לִי קֶשֶׁה עַל דְבָרֵי
הַגָּאוֹן דְלִפִּי דְבָרֵי הַגָּאוֹן ע"כ עָלִינוּ לוֹמַר דְרַב דְמִקְשִׁינֵן עָלִיו מֵהָא דְעוֹבֵי הַחוּמָה פֿלְפְּנִים
סָבַר דְקְדוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה לֹא קִידּוּשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא דָּאִי לֹא הָכִי לִק"מ עַל רַב דִּישׁ לְתַרְץ פֿמוֹ
שֶׁבִּיאָרְנוּ לְעֵיל לְפִי שִׁיטַת הֶרְמֵב"ם פֿינֵן דְשִׁיעוֹר עוֹבֵי הַחוּמָה נְמָסֵר ע"י גְּבִיא וְהוּי בְּכָלֵל
מִיַּד ד' עָלֵי הַשְּׁפִיל וְהוּי פֿמוֹ עֲלִיּוֹת בֵּית קִדְּשֵׁי הַקְּדוּשִׁים וּבְאַמַּת בַּמ' בְּרִכּוֹת (דף לו ע"א)

אמר רב יהודא אמר רב צלף של ערלה בחו"ל זורק את האביונות ואוכלין את הקפריסן ומסקינן ושם בגמרא דס"ל כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחו"ל אבל לא בארץ מבואר דרב סבר דערלה בא"י מדאורייתא ועיין בתוס' יבמות (דף פ"א) שכתבו דלמאן דאמר לא קידשה לעתיד לבא ותרומה בזמן הזה דרבנו ה"ה פלאי)* *לבד ולא בעינן הנחה כלל אלא מיד פשמישים הדם בתוך הפלי נתקיימה מצות קבלה אפילו קודם שנח ואלו היה אפשר ושישאר הדם בתוך אויר הפלי ולא ירד לשוליו לעולם היה ג"כ מקיים מצות קבלה אפילו אי לאו טעמא דכמונח דמי שיהי שם את הדם בפלי דהא לאו השוליים לחודייהו מקרי פלי אלא השוליים ביחד עם הדפנות והחלל הוי פלי ורק הנחה ל"ב כ"א בשולי הפלי ולכן בקבלה דל"ב הנחה אלא שימה בכלי מכיון שפא לתוך הדפנות פא בפלי מקרי ועגנו זה לא שייך בקנינים דהתם הנחה בתצר היא דקונה ולא האויר לחודיה אלא דהיכא שבאוירו נידון כמונח דמי הרי הוא קונה כמו בנח ע"ש להגאון הנ"ל שביאר עגנו זה והשיג על הא"מ סימן קלט סק"ז באריכות).

והנה לעיל ביארתי דהרמב"ם פסק פרבא דאויר עזרה הוי פארעא סמיכתא ויש לומר דכ"ז מפרש הרמב"ם דוקא באויר שבתוך המחיצות כמו גבי פלי שרת שפירש"י לעיל אבל לא באויר שלמעלה מן המחיצות לכן מפרש הרמב"ם דבעיא דמ' שבועות בתלה עצמו באויר עזרה אי אויר עזרה כעזרה דמי או לא ומיירי בתלה עצמו באויר עזרה למעלה מהמחיצות ובה מביעיא לן אי אויר שלמעלה מהמחיצות פנגד עזרה הוי כעזרה או לא כעזרה דמי אבל באויר שבתוך המחיצות לכו"ע אויר עזרה כעזרה דמי ולכן לא קשה קושית התוס' מהא דטעמא שהכניס ידיו לפנים דחייב וכן מהא דמוליה אברים למזבח דיפסלו ביוצא וכן לא תקשה נמי מהא דתלה ושחט דאמרינן דאויר עזרה כעזרה דמי משום דכל הנה מייירי בתוך המחיצות ובה כו"ע מודים דאויר עזרה כעזרה דמי אבל הספק הוי על אויר שלמעלה מן המחיצות אי כל האויר נתקדש מתהום ארעא עד רום רקיע פנגד הקרקע או לא והנה לפי זה ע"כ עלינו לומר דעזרה לא היתה מקורה כדאמרינן במס' אבות דלא פייבו הגשמים את עצי המערקה (ועיין בתוי"ט מדות פ"ב ועיין ברמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ה הלכה ז') ובירושלמי פ"ק דתענית דאמרינן הדיא אמרה דעזרה מקורה היתה ע"כ עלינו לומר דהיה מקום אחד בעזרה שהיתה מקורה אבל שאר עזרה היתה מגולה וכן כתב הגאון מהר"י שמעלקיש בספר בית יצחק חלק אה"ע סימן קכ"ה ע"ש מה שחקר אם עושין פהנים סוכה בעזרה וכתב דעזרה לא היתה מקורה] דאי מקורה היתה אין מקום לדברינו פיון דהגג מפסיק לא שייך לומר על זה אויר עזרה כמבואר בראב"ד במ' תמיד (דף ע"א) ע"ש מה שכתב לענין בימה שהיו עושין לפרשת מלך.

והנה הראוני אחר כך פי בספר לבני בנימין להגאון מהרא"ש ז"ל אב"ד מוילקווינסק כתב שם בהגהה לתרץ דברי הרמב"ם דהרמב"ם מחלק בין למטה מן הגג בעזרה ובין למעלה מן הגג משום דהגג מפסיק לכן מספקא להרמב"ם בזה אי אויר שחוצץ לגג קודש או פיון דהגג מפסיק אינו קודש וזה קשה לומר דמהיכי תיתי אפילו לספק שיהא קודש האויר שחוצץ לגג פיון דהגג מפסיק והראב"ד במס' תמיד כתב להדיא דאם הוי בעזרה דבר המפסיק אין האויר קודש פיון דהגג מפסיק והראב"ד במס' תמיד כתב להדיא דאם הוי בעזרה אלא דרבנו ופשיטא דה"ה ערלה נמי דרבנו דהא פי הדדי גיהו (ועיין משנה למלך פ"י

מהלכות מאכלות אסורות שכתב להדיא דלמאן דאמר לא קודשה לעתיד לבא ערלה הוי דרבנן) א"כ רב דסבר ערלה בארץ ישראל דאורייתא בזמן הזה ע"כ דסבר קודשה לעתיד לבא וא"כ מאי קשה על רב מהא דעובי החומה פנ"ל והנה זה קשה לומר דרבניו הגאון יחלק על המל"מ בזה ויסבר דאפילו מאן דסבר ערלה בארץ ישראל דאורייתא בזמן הזה יכול לסבר דלא קודשה לעתיד לבא דזה מילתא דפשיטא כמעט וכל השיטות גם הצ"ח בברכות שם פתב פן דרב ע"כ סבר דקודשה לעתיד לבא וכן הש"א בשו"ת החדשות סימן ח' פתב פן ועיין תוספתא (פרק ו' דמנחות) דמבואר משעברו ישראל את הירדן נתחייבו בחלה ובערלה וחדש ע"ש דמשמע דכי הדדי גיהו וזה אין ענין למה שחילק הרמב"ם בין קדושת המקדש וירושלים לשאר ארץ ישראל דזה אינו דהרמב"ם פתב דאפילו מאן דסבר קדושת שאר א"י בטלה קדושת המקדש קיימת אבל מאן דאמר קדושת שאר א"י קיימת כ"ש קדושת המקדש ויש לעיין בזה ואין פאן מקומו.

ובעיקר דבריו יש לעיין מדברי תוספות ישנים יומא נ"א ע"א שכתבו דאין לחוש אי מוסיפין על אור ההיכל או בית קדשי הקדשים פירוש דאין איסור אלא להוסיף בנינים חדשים אבל להוסיף באונף או ברוחב שרי) *משמע דעזרה לא היתה מקורה לבד בירושלמי תענית הג"ל וקשה לומר דהרמב"ם יסבור כהירושלמי דלכאורה משמע מדברי הרמב"ם דעזרה מגולה היתה כמו שכתב גבי לשכות בפ"ה מהלכות בית הבחירה ע"ש) ולפי מה שבארתי א"ש דברי הרמב"ם.

ובעמדי בענין זה אמרתי להציע מה שראיתי דבר תימה בספר אבני נזר להגאון הקסיד מהר"א זצ"ל מסופוטשוב בהלכות טבילה שהביא מקור לדברי הרמב"ם (בפ"ג מהלכות פסולי המקודשין הלכה י"ב) שכתב שם דאור מנזח פמנזח דמי וע"ש בפספ מפנה שכתב דהוי בגמרא בעיא דלא איפשיטא והקשה על הרמב"ם מאין פסיקא ליה והביא בשם מהר"י קורקוס דשיטת הרמב"ם דהבעיא נפשטה ממקומות אחרים בש"ס ע"ש בכ"מ.

וכתב הגאון הג"ל מקור לדברי הרמב"ם מהא דאמרינו בזבחים (דף ק"י) המקריב קדשים ואימורים בחוץ חייב (ופירש"י שהקריב הפשר והאימורים מחוברים בו חייבין) ומקשין שם בגמרא אמאי והא איכא חציצה ע"ש וכו' (ופירש"י שם שהפשר אינו ראוי להקטרה חוצץ בין אימורים למערכה ודכונתא בפנים לא הוי העלאה ע"ש) אמר רב מין במינו אינו חוצץ ע"ש בגמרא והגאון הג"ל מביא שם הרבה מקורים דמין במינו לא מהני אלא דוקא במקום דלא בעינן נגיעה ממש אלא דסגי באור המקום שלא יהא שום דבר מפסיק לכן מהני מין במינו שלא יהא נחשב הפסק אבל היכא דבעינן נגיעה ממש שם אפילו מין במינו ג"כ לא מהני דהא עכ"פ אינו נוגע בעצם הדבר ע"ש שהביא שם דברי הרמב"ם ב"מ חולין (דף ע"א) שכתב דגבי רחם דבעינן נגיעת רחם לענין בכור שם חוצץ אפילו מין במינו והא דמבואר במ' יומא (דף נ"ח) בעא מיניה רמב"ח מר' חסדא הניח סיב בתוף מזרק וקבל בו את הדם מהו מין בשאינו מינו חוצץ כו' פיון דמחלחל (פירוש שנכנס בו מום) לא חוצץ או דילמא לא שנא ע"ש בגמרא מבואר דהא דחוצץ הוי דוקא במין בשאינו מינו אבל במין במינו לא הוי חציצה היינו משום דבקבלה לא בעינן נגיעה בכלי שרת ממש אלא דסגי באור הפלי פדאמרינו בזבחים (דף פה ע"ב) גבי הא דאמרינו

היה מקבל דם ונפחתו שולי מזרק עד שלא הגיע דם לאויר כלי שרת ומבואר בסוגיא שם דגבי קבלה סגי באויר לחוד ולכן במין במינו מהני אבל במקום דבעינן נגיעה ממש לא מהני מין במינו ע"ש שהביא מכמה דוכתי בש"ס דמוכח פן והאריה בזה הגאון הנ"ל ובה תירץ הרמב"ם הנ"ל דפסק אויר מזבח פמזבח והביא דלפ"ז נפשט בעינת הגמרא אי אויר מזבח פמזבח דמי או לאו מהא דאמרין דמקריב בשר ואימורים היינו אימורים על גבי השרר דהבשר לא חשיב הפסק משום דמין במינו אינו חוצץ ולפ"ז ע"כ מוכח דאויר מזבח פמזבח דאי אויר מזבח לאו פמזבח דמי אלא דבעינן נגיעה ממש פמזבח א"כ היכי מהני מין במינו ולכן שפיר פסק הרמב"ם דאויר מזבח פמזבח דמי ע"ש ועיין בגמרא (דף פ"ח ע"א) דאיתא שם כל היכא דקאי (פהו) בראשו של מזבח לא מבעיא לן כי קמבעיא לן דקאי אארעא ותלינהו בקניא ע"ש בש"מ (ובפירש"י כל היכא דקאי גברא בראשו של מזבח ונקט להו בידו לא מבעיא לן דנדאי אויר מזבח פמזבח דהנחת גופו בראש המזבח הוי כהנחת קרבן כי קמבעיא לן דקאי גברא בארעא דאז אין הקרבן מונח כלל בראש המזבח ע"ש).

מבואר דספיקת הגמרא אי אויר מזבח פמזבח או לאו הוי דוקא באופן שהפכה עומד על הקרקע והקרבן תלוי באויר אבל אם גופו של האדם הוי על המזבח והקרבן בידו של הגברא או מונח עליו בזה כו"ע מודים דאויר מזבח פמזבח דמי כמו שפירש"י דהנחת גופו של האדם הוי כמו שהחפץ מונח על המזבח וא"כ אין שום ראיה מהא דהקריב אימורים על גבי בשר דארך דהאימורים מונחים על גבי בשר דלא חשיב הפסק דאויר מזבח פמזבח דמי דשאני התם פיון דהבשר מונח על המזבח והאימורים על הבשר הוי כמו ממש דקאי פהו בראשו של מזבח דכו"ע מודים שאויר מזבח פמזבח דמי ואין מכאן שום מקור להרמב"ם דהרמב"ם סתמא כתב שם בפ"ג מהלכות פסולי המוקדשים דאויר מזבח פמזבח ע"כ אפילו באופן דקאי גברא על ארעא כמ"ש שם הכ"מ ע"ש ולא ירדתי לתוך דעתו של הגאון האדיר מסוחאטשוב.

(עתה הגיע לידי ספר מקדש דוד מאת י"ג הגאון רדר"פ שליט"א מח"ס צמח דוד וראיתי שם בסימן ט"ז שחקר אי שייך פסול יוצא בעזרה למעלה מן המחיצות והביא ראיה מהא דאמרין בזבחים (דף נ"ט) לר"י דאמר מזבח שעשה משה היה גבוה י' אמות והקלעים היה גובהו ה' אפשר פהו עומד ע"ג המזבח והעבודה בידו וכל העם רואים אותו מבחוץ תיפוק ליה דנפסל ביוצא שהרי הוא למעלה מן המחיצות וכתב לדחות ראיה זו כמו שכתב המל"מ לדחות ראית התוס' בשבועות (דף יז ע"א) הא דהובאו לעיל דהא פאן מיירי דהפכה עומד על קרקע העזרה ומשו"ה אפילו אי אויר עזרה לאו כעזרה נמי לא שייך פאן פסול יוצא ע"ש במל"מ ושוב כתב לתרץ קושית המל"מ על הנ"ל באופן זה דל"ד אויר מזבח לאויר העזרה דהני דעומד על המזבח ונקט ליה בידו חשיב כמזבח על המזבח מ"מ חשיב נמי כמו הוא בעזרה שהרי הוא באויר העזרה והתם לענין דין קליטה שהמזבח קולט שאם עלה לא ירד התם אין אויר העזרה פוסל כלום רק בעינן שיהא חשוב מונח על המזבח שיקלט המזבח וכל היכא דקאי על המזבח ונקט בידו חשיב כמזבח פמזבח והמזבח קולט אבל לענין לפסול ביוצא שם האויר שחוץ לעזרה פוסל כמ"ש רש"י במנחות (י"ב) דאויר ריושלים פוסלו א"כ אי אויר עזרה לאו כעזרה נהי דנקיט בידה וחשיב כמזבח על הרצפה מ"מ חשיב נמי כמזבח באויר עזרה דחשיב חוץ ואותו

האור פוסלו) והנה לפי מה שבארתי לעיל שיטת הרמב"ם דבעית הגמרא דאור עזרה כעזרה או לאו כעזרה במס' שבועות (י"ז) הוי ג"כ למעלה מן המחיצות אבל בתוך המחיצות כ"ע מודים דאור עזרה כעזרה דמי א"כ ספיקו הנ"ל תליא בבעית הגמרא לפי שיטת הרמב"ם וגירסת הספרים שהביאו התוס' שם היינו דאי אור עזרה כעזרה דמי ממילא לא שייך פסול יוצא ואי לאו כעזרה י"ל דנפסל ובמה שחילק בין מונח לעזרה לא ידעתי מנא לי' הא דאם כן גם במונח על רצפת העזרה ג"כ יפסול דנהי דמונח על הקרקע מ"מ הא מונח הוא גם באור ומנפסל ביוצא ובפשוטו י"ל דאי הוי מונח על המונח וכמונח בעזרה ממילא לא שייך פסול יוצא ופירש"י במונחות שם מייירי היכא דיצאו חוץ לעזרה שם אור ירושלים פוסלו אבל כשהוא בעזרה לא שייך זה ויש לעיון. סימן ג: בענין עבודת הלויים שלא יסייע לוי במלאכת לוי חבירו. רמב"ם פ"ג הלכות פלי המקדש הל' י"א.

לויים שעבדו עבודת הפהנים או שסייע לוי במלאכה שאינה מלאכתו חייבין מיתה בידי שמים שנאמר ולא ימותו וכו'. והקשה הכ"מ דבערכין (י"א) אמר אב"י נקטינן משורר ששיער בשל חברו במיתה שנאמר והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה וגו' והזר הקרב יומת מאי זר אילימא זר ממש הכתיב חדא זימנא אלא זר דאותה עבודה מיתבי משורר ששיער ומשוער משורר אינם במיתה אלא באזהרה תנאי היא דתנאי מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לסייע בהגפת דלתות אצל רבי יוחנן בן גודגדא א"ל בני חזור לאחוריה שאפה מן המשוררים ולא מן השוערים מאי לאו בהא קא מפלגי דמר סבר מיתה היא וגזרו בה רבנן ומר סבר אזהרה היא ולא גזרו בה דכ"ע אזהרה היא מ"ס מסייע גזרו בי' רבנן ומ"ס לא גזרו בי' רבנן ופירש"י ר' יוחנן בן גודגדא סבר משורר ששיער במיתה כשהוא מגיף לבדו וגזרו רבנן במסייע דלא לייתי למעבד לחודא ור' יהושע סבר אפילו כי עביד לחודי' אינו אלא באזהרה ולא גזרו רבנן במסייע וכו' קשה האיך פסק רבינו דלוי שסייע במלאכה שאינה מלאכתו חייב מיתה דהא אב"י נמי לא חייב מיתה למסייע שהרי אמר מר סבר מיתה היא וגזרו בה רבנן כו' וצ"ל שבגירסת רבינו לא היו מסייעים וגזרו בה רבנן אלא הכי גריס מ"ס מיתה היא ומ"ס אזהרה היא וקאי גם למסייע שכל ששינה עבודתו אפילו כל שהוא חייב מיתה ומה לי שיהא מסייע וכו' עכ"ל הצריך לענינו ותירוצו של כ"מ תמוה דכיון דאין חילוק בין עבד כל העבודה למי שסייע בה א"כ האיך הלך ר' יהושע בן חנניה לסייע בהגפת דלתות אף לפי שיטתו דאינו אלא באזהרה.

ולי נראה לתרץ דברי הרמב"ם עפ"י הגירסא שלנו דלכאורה יש להעיר עוד על הרמב"ם שפסק דמסייע חייב מיתה מהא דקיי"ל דמסייע אין בו ממש כמבואר בש"ס בכמה דוכתי. והנה במס' שבת (צ"ג ע"א) איתא זה יכול וזה אינו יכול דברי הפל חייב הי מיינייהו מיחייב א"ר חסדא זה שיכול דאי זה שאינו יכול מאי קא עביד.

אמר לי' רב המנונא דקא מסייע בהדי' א"ל מסייע אין בו ממש. אמר רב זביד משמין דרבא אף אנו נמי תנינא כו' ע"ש.

ופרש"י אף אנו נמי תנינא. דמסייע אין בו ממש.

והקשו התוס' בד"ה אָמר רב זביד ונ"ל קשה לר"י דהקא אית לי לרב זביד דמסייע אין בו ממש וכן רב אשי בסמוך בפ"ב דביצה (ד' כב) אָמרי אמימר פחל עינא ע"י עפוי"ם בשבת א"ל רב אשי מאי דעתיך וכו' וא"ר פהנאחולה שאין בו ספנה אומר לעפוי"ם ועושה הא קא מסייע בהדי דקא עמיץ ופתח א"ל איפא רב זביד דקאי פנותה ושניין לי מסייע אין בו ממש משמע דרב זביד ורב אשי סוכרים דיש בו ממש כו' עיי"ש.

ונראה דהנה בב"ק ס"א גבי ליבה וליבתה הרוח אם יש בליבוי פדי ללבונה חייב ואם לאו פטור אמאי וליהוי כזורה ורוח מסייעתו וכו' רב אשי אָמר פי אָמרינו זורה ורוח מסייעתו ה"מ לענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה אבל הקא גרמא בעלמא וגרמא בגזקין פטור ע"ש.

ולכאורה אינו מובן אם הוי מלאכה לענין שבת ליחייב נמי לענין גזקין פינון שעושה מעשה ונראה לפירוש דגבי שבת אין אנו דנין אלא על הפעולה הנעשית על ידי האדם שפיהא פעולה חשובה לכן זורה ורוח מסייעתו אף שהאדם לא עשה פולה בעצמו אלא בסיוע הרוח אפ"ה חייב פינון דדורף הזורה הוי ע"י הרוח וכן היתה המלאכה במשפן ולהכי הויא מלאכה חשובה דזהו העיקר גבי שבת דבעינו שעושה מלאכה חשובה בגדרי המלאכה כמו שכתב רש"י במס' ביצה (י"ג ע"ב) בד"ה אלא ונ"ל אע"ג דלגבי מעשה הוי מלאכה לגבי שבת מלאכת מחשבת אסרה תורה מלאכת אוננות אסרה תורה שנסמכה פרישת שבת למלאכת בוניקהל והתם מלאכת מחשבת פתיב וכן מבואר בירושלמי שבת פרק הזורק דמושיט אינו חייב אלא דנקא אם הושיטו שנים אבל אם הושיט אחד אינו חייב אעפ"י שאם הושיט אחד נעשה כל המלאכה ע"י אפ"ה פטור דהעיקר הוא דגבי שבת דנין שמתעביד הפעולה בכל גזרי' וזהו תירוצו של רב אשי דגבי שבת מלאכת מחשבת אסרה תורה שאנו דנין על הפעולה שנעשית ע"י האדם וכיון דאינה נעשית אלא ע"י הרוח הרי עשה אותה בכל גזרי', דזו המקצת שעושה בעצמו חשובה היא.

אבל גבי גזקין בעינו שכל מעשה הנזק יהא על ידו של אדם וכיון שנעשה באמצעות הרוח להכי פטור. והנה בהא דמסייע אין בו ממש יש לחקור אי הוי פירושו דנחשב כמו שלא עשה כלום ואם פן דין הוא בכל האיסורין או נימא שהפונה היא דבמסייע אין הפעולה נחשבת על שמו אף דמעשה הוי ואז אינו אלא במלאכת שבת דבעינו שפיהא הפעולה נקראת על שמו אבל בשאר איסורין? הא הדין דחייב גם במסייע.

ויש לתלות חקירה זו בפלוגתא דרבא ורב אשי (מפות כ' ע"ב) תני תנא קמי' דרב חסדא אחד המקיף ואחד הנקיף לוקה א"ל מאן דאכיל תמרי בארביילא לקי דאמר לך מני רבי יהודא היא דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו.

רבא אָמר במקיף לעצמו ונדברי הכל רב אשי אומר במסייע ודברי הכל והקשה הריטב"א על תי' של רב אשי דמסייע ודברי הכל הא מסייע אין בו ממש וכתב בשם ר"מ דכאן גבי ניקף בלא מסייע נמי יש בו לאו ולא בעינו מסייע אלא פדי שיהא בו מעשה ללקות עליו ובמעשה כל דהו סגי.

ע"ש.

והנה דבר זה שפתיב הריטב"א בשם ר"מ דגבי ניקף בלא מסייע נמי איכא לאו אינו ברור. ולא פתיב זה אלא בשיטת ר"מ ומשמע דהוא אינו סובר פן דהוא פתיב תירוץ אחר על קושיא זו.

וכן פתיב הכ"מ פי"ב מהלכות עפ"ם הלכה א' ו"ל ויותר נ"ל דלא שייך לומר שיהוא עובר בלאו פיון דלא עביד מעשה פירוש היינו הנקיף בלא מסייע. עיין שו"ת חכם צבי סימן פ"ב ועיין ט"ז א"ח שכ"ח שפתיב ג"כ כהכ"מ ו"ל פיון דלא פתיב בהדיא על הנקיף מלקות אלא משום דקרא בלשון רבים פתיב לכן בלא מסייע פיון דלא עביד מעשה פלל אין לחייבו.

מבואר דחייב מלקות הוי משום מסייע לרב אשי ורבא פליג על זה וסבירא ליה דמשום מסייע אין לחייבו מלקות עיין יו"ד סי' קנח ובנקה"כ ובט"ז שם. נמצאנו למדין דלרב אשי פטור דמסייע אינו אלא גבי שבת דבעינן שתהא הפעולה נקראת על שמו דמלאכת מחשבת אסרה תורה אבל בשאר איסורין.

וכמו כן בלאו דהקפה מיחייב ורבא פליג ע"ז. והנה עיין בשו"ת הרשב"א חלק ראשון סימן כ"ח שפתיב ו"ל ומסתברא דלא אמרינן מסייע אין בו ממש אלא גבי שבת דשנים שעשו פטורין וכן גבי זב נמי בעינן רובו ע"ש ולכאורה קשה הא הגמרא מיייתי מהא דרגלו אחת על הרצפה וכו' וכן קבל בגמין ושמאל מסייעו ומוכיח מזה הש"ס דמסייע אין בו ממש ע"ש ועיין בשו"ת חכם צבי שהקשה פן על הרשב"א סי' פ"ב.

ילפי דברינו שביארנו אתי שפיר. דהנה זה נראה מהרשב"א דהא דמסייע פטור גבי שבת היינו טעמא משום דשנים שעשו פטורין כמו שפתיב בלשוננו והיינו דגבי שבת בעינן שתתעביד פעולה חשובה על ידי אחד לכן בשנים שעשו והאחד יכול ואחד אינו יכול זה שאינו יכול פטור וזה שיכול חייב וחסבינן דהיכול עשה הפל בעצמו וזה שאינו יכול חשיב כלא עשה פלל וכן גבי זב נמי גזה"כ דבעינן רובו של זב על המטה על פל רגלי וכן גבי בהמה ע"ש ואם יכול הזב לישוב על שלש ויש פאן ארבע והזב יושב על ארבע היינו על פל המטה אם אמרינן דמסייע יש בו ממש ע"כ אין פאן רוב הזב על פל אחד ואחד וזה ברור דרוב הזב שכב על שלשה לכן הוי כמו גבי שבת זה יכול וזה אינו יכול ושדינן גופו של זב בתר השלשה רגלים ושפיר דמיא הא דזב למסייע אין בו ממש וכן גבי עבודה הא דקיבל בגמין ושמאל מסייעתו נמי דמיא למסייע דגבי עבודה נמי הקפידה תורה שתעשה בגמין דוקא וכיון דהוא עשה על ידי גמין ושמאל מסייעתו לכן שפיר בטלה שמאל לגבי גמין וחסבינן דהימין עשה על פל העבודה ושפיר מדמי הגמרא הא למסייע שאין בו ממש וזה הוי דוקא גבי הני.

אבל בכל התורה כולה שאין אנו דנין על ידי מי נעשה המעשה אלא שהתורה אסרה שלא לעשות מעשה זה שם שפיר סבר רב אשי דמסייע יש בו ממש וכמו גבי ניקף. וסברת הרשב"א הנ"ל נראה לי דלא הוי אלא לרב אשי לפי מה שבארתי לעיל דדוקא לרב אשי אית ליה דבעלמא מסייע חשיב עושה מעשה, אבל רבא סבירא ליה דמסייע אינו חשיב פלל דעביד מעשה כמו שביארתי לעיל ואליבא דרבא מסייע פטור בכל התורה פלה וכמו גבי ניקף דרבא מוקי דניקף לעצמו ולא פריב אשי במסייע וד"ה.

השָׁמַת דְּאֲתִינּוּ לְהִכִּי נִימָא דְלִרְב אֲשִׁי דִס"ל פְּטוֹר מְסִינֵע דְוָקָא גְבִי שְׁבֵת וְדִכְוֹנְתִי, נִימָא דְזֵהוּ רַק בְּמִלְאֶכֶת שְׁבֵת דְאוֹרִינְתָא. אָבֵל אִיסוּרֵי שְׁבֵת דְרַבְּנֵן הֵוִי כְּכֹל אִיסוּרֵין שְׁבֵתוֹרָה דְאִין זֵה תְלוּי בְּמִלְאֶכֶת מַחְשָׁבֵת שְׁתָּהּא הַקְפִּידָה עַל שְׁם מִי תִקְרָא הַמְלָאכָה לְהִכִּי גַם בְּמִסִּינֵע יִהָא אָסוּר.

וְנִימָא דְבָהּא פְּלִיגִי רַב אֲשִׁי וְאֲמִימָר גְבִי הָא דְשָׁרִי אֲמִימָר לְמִיכְחַל עֵינָא וְרַב אֲשִׁי פְּרִיף עֲלִיו מְהָא דְקָא מְסִינֵע שְׁהַקְשׁוּ הַתּו' שְׁבֵת הַנְּ"ל. סְתִירָה עַל דְבָרֵי רַב אֲשִׁי מְסוּגְלִי דְשְׁבֵת דִס"ל גּוּפִי מְסִינֵע אִין בּוּ מִמֶּשׁ.

וּלְפִי זֵה נִימָא דְאֲמִימָר ס"ל דְאִיסוּרֵי דְרַבְּנֵן דְשְׁבֵת כְּעֵין דְאוֹרִינְתָא תִקּוּן וּלְהִכִּי לְמִיכְחַל עֵינָא שְׁהוּא אִיסוּר רְפוּאָה מְדַרְבְּנֵן גְזִירָה מְשׁוּם שְׁחִיקַת סְמָמִין נְמִי מִתְחַשְׁבִּין אָנוּ עַל שְׁם מִי תִקְרָא הַפְּעוּלָה וּלְהִכִּי מְסִינֵע אִין בּוּ מִמֶּשׁ וּמְנָתֵר.

וְרַב אֲשִׁי ס"ל דְאִיסוּרֵי שְׁבֵת דְרַבְּנֵן לִית בְּהוּ מְגִדְרֵי מְלָאכֶת מַחְשָׁבֵת וְאִין כְּאִן מְשׁוּם פְּטוֹר מְסִינֵע דְהֵוִי כְּכֹל אִיסוּרֵין דְעֲלָמָא דְכִבְלַת הַתּוֹרָה כְּנֹלָה. וּמִתְיַשְׁבֵּת לְפִי זֵה קִנְשֵׁית הַתּו' עַל דְרַף הַחֲדוּד.

וְאֲפֹשֶׁר לְכַוֵּן זֵה בְּדָבָרֵי הַתּו' שְׁבֵת שְׁם בְּתִירוּצָם וְנ"ל וְעוֹד אֹר"י דְהִכִּי פְּרִיף הֵתָם וְהָא קָא מְסִינֵע בְּהַדְוִי דְקָא עֲמִיץ וּפְתַח וְאֵע"ג דְמְסִינֵע אִין בּוּ מִמֶּשׁ בְּעֲלָמָא הָא אִית לֹן לְמִימָר דְאִסְרוּ מְשׁוּם שְׁחִיקַת סְמָמִין וּמִשְׁנֵי דְאִין בּוּ מִמֶּשׁ אֲפִילוּ לְעַנְיָן זֵה עַכ"ל.

עֵתָה נְחִזּוּר לְדָבָרֵי הַרְמְב"ם שְׁהַתְחַלְנוּ בְּהֵם דְפָסֵק דְלוּי שְׁסִינֵע בְּמִלְאֶכָה שְׁאִינוּ מְלָאכְתּוּ חֲזִיב מִיְתָה בִיּוֹדֵי שְׁמִים וְהַקְשָׁה הַכ"מ מְהָא דְמְבֹאָר בְּגִמְרָא דְמְסִינֵע אִינוּ אֵלָא מְדַרְבְּנֵן גַּם זֵה תְלוּי בְּמַחְלָקַת וַתִּירוּצוּ שֶׁל הַכ"מ קִשָּׁה מְאֹד לְהַעֲמִידוּ, וּלְפִי מַה שְׁבִאֲרֵתִי אֲתִי שְׁפִיר.

הִנֵּה עַנְיָן עֲבוּדַת הַלּוּיִם נ"ל דְהָא דְחִיבֵי בְּעֵשָׂה מְלָאכָה שְׁאִינָה מְלָאכְתּוּ לְאוּ הִינּוּ כְּמוֹ זֶר שְׁחִיבֵי מִיְתָה בְּעֲבוּדַת הַמְקַדָּשׁ דְגְבִי זֶר הֵוִי חֲחִיב מִיְתָה מְפִנֵי מַעֲשֵׂה הָעֲבוּדָה הִינּוּ מְפִנֵי שְׁשִׁימָשׁ בְּמַקְדָּשׁ וְלִכֵּן יֵשׁ בָּהּ גְזֵרִים שֶׁל עֲבוּדָה תְּמָה וְכו' אָבֵל גְבִי לּוּי שְׁעֵשָׂה מְלָאכֶת לּוּי חֲבִירוֹ חֲזִיב כְּכֹל עַנְיָן וְאִין שׁוּם גְזֵרִים שֶׁל אִיזָה עֲבוּדָה.

לִכֵּן נ"ל דְחִיבוּבוּ שֶׁל לּוּי שְׁעֵשָׂה מְלָאכֶת חֲבִירוֹ לֹא הֵוִי מַחְמַת מַעֲשֵׂה הָעֲבוּדָה כְּמוֹ זֶר בְּמַקְדָּשׁ אֵלָא הֵוִי כְּעֵין הַשְּׂגַת גְבוּל הִינּוּ שְׁנַכְנַס לְרִשׁוּת שְׁאִינָה שְׁלוֹ. לִכֵּן אִין שׁוּם גְזֵר בְּאִיזָה עֲבוּדָה הִיא דְאִינוּ עַנְיָן לְעֲבוּדָה אֵלָא הֵוִי מַחְמַת שְׁנַכְנַס בְּמַחְצַת חֲבִירוֹ וְאִין דְנִין כְּלָל עַל הַפְּעוּלָה.

וְנִרְאָה דְהָא דְאֵם מְסִינֵע נְמִי חֲזִיב תְּלִיָא בְּמַחְלֻקַת רְבָא וְרַב אֲשִׁי דְלִרְבָא דִס"ל דְמְסִינֵע לֹא חֲשִׁיב מַעֲשֵׂה כְּלָל כְּאִן נְמִי פְטוֹר כִּינּוּן דְלֹא חֲשִׁיב עֲשִׂי כְּמוֹ כֵּן לֹא נִקְרָא שְׁנַכְנַס בְּרִשׁוּת שְׁאִינָה שְׁלוֹ כִּינּוּן שְׁלֹא עֲשָׂה כְּלוּם.

אָבֵל לְרַב אֲשִׁי דִס"ל דְמְסִינֵע חֲשִׁיב שְׁפִיר מַעֲשָׂה כָּל הִיכָא דְאִין דְנִין עַל שְׁם מִי תִקְרָא הַפְּעוּלָה גַם כְּאִן שְׁפִיר חֲשִׁיב מַעֲשָׂה וְחֲשִׁיב שְׁפִיר שְׁנַכְנַס לְרִשׁוּת שְׁאִינָה שְׁלוֹ וְלִכֵּן חֲזִיב מִיְתָה אֲפִילוּ בְּמִסִּינֵע וְהִנֵּה הַרְמְב"ם פ"ב מֵהַלְכוֹת עֲכו"ם פָּסֵק גְבִי מִקִּיף וְנִיקְוָף כְּרַב אֲשִׁי הִינּוּ דְפָסֵק גְבִי נִיקְוָף דְוָקָא בְּמִסִּינֵע חֲזִיב אָבֵל בְּלֹא מְסִינֵע פְטוֹר הַנִּיקְוָף וְאִין עֲלִיו שׁוּם

איסור עיי' בכ"מ שביאר דלאו נמי ליכא בלא מסייע א"כ הרי סבר דמסייע חשיב מעשה לכן שפיר פסק דלוי שסייע במלאכת לוי חבירו ושאינה מלאכתו דחייב מיתה.

משום דחשיב מעשה והרי נכנס במחיצת חבירו אבל הסוגיא דעירובין הנה אליבא דרבא דסבר מסייע אינו נחשב מעשה כלל לכן שפיר הוי מסייע רק מדרבנן. והרמב"ם שפסק גבי ניקוף דמסייע דוקא לכן לא פסק פהאי סוגיא דעירובין והנה גבי מיכחל עינא פסק פאמימר ולא פרב אשי שם משמע דסבר הרמב"ם דמסייע אין בו ממש היינו משום דס"ל פהאי סברא דמלאכה דרבנן פועין דאורייתא תקון פנ"ל.

והנה להקל התקמה על הכ"מ שכתב דגירסת רבינו לא הנה מסייע ונזרו רבנן אלא מר סבר מיתה היא ומ"ס אזהרה היא וקאי גם למסייע שכל ששינה עבודתו אפילו כל שהוא חייב מיתה ע"ש.

והקשינו פיון דאין חילוק בין עבד כל העבודה למי שסייע בה א"כ האיה הלה ר' יהושע לסייע בהגפת דלתות אף לפי שיטתו דאינו אלא באזהרה ונהו קושיא עצומה על הכ"מ ונ"ל לומר דהכ"מ מפרש לפי גרסתו פן דמאן דסבר במיתה ממילא דיליף מוזר הקרב יומת א"כ פיון דאפקיה קרא בלשון קריבה א"כ יש לאמר דלדידיה מסייע ג"כ חייב דקריבה מסייע נמי במשמע אבל מאן דאמר באזהרה ממילא דיליף לפי מה שפירשו התוס' (ד"ה) מיתבי בשם ר"מ מלשמור משמרת ועבודה לא יעבוד ע"ש הרי דהפתוב הקפיד על עבודה דוקא ממילא יש לומר דמסייע לא חשיב עבודה ולכן יש לומר דאין איסור דמסייע למאן דאמר באזהרה היא ולכן שפיר הלה ר' יהושע פן חנוניה לסייע בהגפת דלתות דלמאן דאמר באזהרה אין שום איסור במסייע.

והנה עיין במנחת חינוך (מצנה שפ"ט) מה שהביא בשם האור החיים על התורה שכתב דשני מיני מסייע הם אחד מסייע בעבודה שיש בה וכו' היינו פגון שהיה שוערים מספיק לאותו השער ובא זה וסייע זה אינו אלא מדרבנן והשני המסייע להשלים הצריכין לאותה עבודה חייבין מן התורה וכו' והמנחת חינוך כתב על זה ודבריו נכונים מאד לענין דינא דאם יכולים בלא הוא ה"ל מסייע ואין בו ממש אבל אם אינם יכולין בלא הוא ה"ל פעושה פולו וחיוב וכן מבואר ברמב"ם פ"ק א' מהלכות שבת דאם שניהם אינם יכולין ועשו מלאכה בשותפות שניהם חייבין דהו"ל כל אחד פעושה פולה מעשה ואם אחד יכול והשני אינו יכול זה שאינו יכול פטור דה"ל מסייע ואין בו ממש ה"נ פאן יע"ש מבואר דאם כל אחד לבדו יכול ג"כ פטור דמסייע אין בו ממש הפלל דאינו חייב רק אם ע"י פולם נעשה המלאכה עכ"ל המנחת חינוך שם והנה אף דקלסיה גברא רבה והדברים מצד עצמן ג"כ אינם צריכים חיזוק עכ"ז פאן נ"ל שיש לפקפק דלפי דבריו ע"כ מייירי הרמב"ם (דמחייב במסייע) דוקא בזה אינו יכול וזה אינו יכול פמבואר שם וה"ל להרמב"ם לפרש דדוקא דזה אינו יכול וזה אינו יכול חייב ולא לכתוב סתמא לוי שסייע במלאכת לוי חבירו דמשמע בכל אופן חייב אפילו בזה יכול וזה יכול ועוד בהאה"ח שם כתב דהרמב"ם תלה זייגני' בפרייתא הובא בספרי ונ"ל וכבר בקש ר' יהושע לסייע בהגפת דלתות את ר' יוחנן פן גדגדא אמר ליה חזור לאחורף שפבר אתה מתחייב בנפשך שאני מן השוערים ואתה מן המשוררים וכתב ונ"ל הרי שפן לוי חייב על עבודת לוי חבירו ואנו שומעין ג"כ שאפילו אינו אלא מסייע ג"כ חייב ע"ש באור החיים מבואר

לפ"ז דע"כ הספרי מירי באופן דחייב גבי שבת לפי דברי האור החיים והמנחת חינוך הג"ל ולכאורה זה אינו דהא סתם ספרי ר"ש (פמבואר בסנהדרין דף פ"ו ע"א) ור"ש סבר במ' שבת (דף צ"ג) דאפילו זה אינו יכול וזה אינו יכול ג"כ פטור הרי דלר"ש זה אינו יכול וזה אינו יכול נמי לא חשיב שעשה כל המלאכה והיה להיות גם פאן פטור והאיה פתב דמקור הרמב"ם מהספרי הג"ל ומפרש דהספרי מחייב מיתה אפילו במסייע פנ"ל וע"ש בפירש"י ד"ה ר"ש מטהר ועוד לפי מה שכתב הרשב"א הג"ל וכן העלו הרבה אחרונים דלא שייך לפטור שנים שעשו אלא דוקא גבי שבת אבל בשאר איסורים לא (עיין בתבואת שור הלכות שחיטה סימן ב' שכתב בשנים שעשו וזה יכול וזה יכול הוי גבי כל אחד פעושה ממש וכן הוכיח הפ"י מהא דאמרינו בזבחים בשנים שאחזו באבר והעלו דחייבין הרי דבשאר איסורין שנים שעשו חייבין ועיין בבאר יצחק (סימן י"ד) שהאריה בזה להוכיח דבשאר איסורים שנים שעשו חייבין) א"כ אין מקום לחלק בין זה יכול וזה יכול לזה אינו יכול וזה יכול דהא אפילו זה יכול וזה יכול ג"כ חייב (ובענין זה יכול וזה יכול האריכו בזה הרבה אחרונים בספרים ואין מקום להאריך).

עוד עלה בדעתי לתרץ דברי הרמב"ם הג"ל עפ"י דברי הפ"י הג"ל בשבת שם שכתב להוכיח דבשאר איסורים שנים שעשו חייבין מהא דמבואר בזבחים (דף ק"ח) בשנים שאחזו באבר והעלו דחייבין מבואר דשנים שעשו בשאר איסורים חייבין (ועיין בבאר יצחק שהעיר לדחות לכאורה ראי' זו דהא התם מקראי גמרינו דאיש איש לרבות שנים שהעלו חייבים ומסיק שם ואפשר דכוננת הפ"י היא דכיון דמצינו גבי העלאת חוץ דחייבין א"כ בשאר איסורין יש לנו למילף לחומרא מהעלאת חוץ שיהא חייבין ולא משבת דקיי"ל לקולא ולחומרא לחומרא מקשינו) והנה שם במס' זבחים (ק"ח) הוי פלוגתא דתנאי ר"ש ור"י וא"כ י"ל על דרך החידוד דמאן דמחייב בשנים שאחזו באבר והעלו סבר בכל דוכתי לבר משבת דשנים שעשו חייבין לכן מסייע נמי חייב ולדידן שפיר חייב לוי שסייע במלאכת לוי חבירו א"כ ממילא פיון דהרמב"ם פסק בשנים שאחזו והעלו חייבין לכן שפיר פסק.

דלוי שסייע במלאכת לוי חבירו חייב והסוגיא דערכין הג"ל הוי אליבא דמאן דפטר בשנים שאחזו באבר והעלו ושוב ראיתי להגאון ר"י שמעלקיש בשו"ת (חא"ח סימן ל"ה) שהעיר פעין זה מהריטב"א במס' קידושין (דף מ"ג) שהקשה למ"ל קרא בשחוטי חוץ דשנים ששחטו פטורים ולא ילפינו משבת דשנים שעשו פטורים ותירץ דה"א דבשחוטי חוץ חייב דילפינו מהעלאת מאיש איש ע"ש והקשה א"כ לר"י דפטור בשנים שהעלו למ"ל קרא דאין שנים חייבין על שחוטי חוץ לדידן ויליף משבת דפטורים פקושית הריטב"א דל"ש תירץ הריטב"א לכן מסיק לבסוף שם דאפילו לר"י דפטור בשנים שאחזו בהעלאת י"ל דבשאר איסורין ג"כ חייב בשנים שעשו משום דליכא למילף משבת דה"ל קרא דאיש איש וקרא דבעשותה שנים פתובים הפאים פאחד ואין מלמדן וא"כ בשאר איסורין אליבא דכ"ע חייב וממילא אין לתרץ פנ"ל.

והנה התוס' במ' תענית (דף כ"ז) ד"ה מר סבר פתבו שם וז"ל למאן דאמר עיקר שירה בכלי צרה שיהא פהגים או לויים ע"ש וזה תימה דהא לויים משוררים ואיה שייך זה לפהגים וכהן שעשה עבודת הלוי במיתה או בלאו לפי שיטת הרמב"ם שוב ראיתי שפכר

נשמע קושיא זו בין המפרשים הגבורת ארי בתענית שם וכן הרש"ש והגבורת ארי נשאר בתימה אולם הרש"ש כתב דהתוס' פנינו לחצוצרת של פהנים וכו' בעינן פהנים דוקא כמו שפיתבו התוס' בע"ז (דף מז) ובאמת זהו דוחק פמבואר למענין, ונ"ל דבאמת התוס' מייירי בשירת הלויים ומה שפיתבו דגם פהנים נמי פשרים משום דהתוס' קיימי בשיתת הספרי זוטא הובא בילקוט פרשה קרח ונ"ל ולא ימותו גם הם יכול שאין לי אלא לויים ע"י הפהנים במיתה פהנים ע"י הלויים מניין ת"ל ולא ימותו גם הם גם אתם וכו' ע"ש בד"א בעבודת המשפן אבל בעבודת בית אלהים הלויים על הפהנים במיתה ואין הפהנים על הלויים אף בל"ת מבואר להדיא דבבית המקדש מותרין פהנים בעבודת הלויים ושפיר פיתבו התוס' הנ"ל דכהנים ולויים שייכי בשירה ולא בעינן לדחוק פהרש"ש.

שוב ראית באור שמח (כפ"ג מהלכות פלי המקדש) שפיתב על הרמב"ם שם דכהן שעבד עבודת הלוי אינו אלא בל"ת דמקור הרמב"ם. הוא מהספרי זוטא דמבואר דבעבודת המקדש פהנים מותרין בעבודת הלויים וכתב להגיה בספרי זוטא שם אלא בל"ת וכו' מישב דברי הרמב"ם דלא תקשה מגמרא דילן דתני אתם בשלהם במיתה דשם הוי בעבודת משפן אבל בעבודת המקדש אינו אלא בלאו ע"ש ולפי גירסתו אין מקום לדברינו אולם שפיר יש לומר דגירסת התוס' דמותר לגמרי ושיתת הרמב"ם יש לישב לפי מה שראיתי להקי"ס שם בפ"ג מהלכות פלי המקדש שפיתב ונ"ל והפהנים בעבודת הלויים אזהרה שלהם היא מדכתיב גם הם גם אתם ולא קאי רבויא אלא אזהרה ולא אמיתה אבל לויים במלאכת חבירו הוי במיתה דכתיב והחונים לפני המשפן וכו' ע"ש ולפ"ז אין אנו צריכין לומר דהרמב"ם סמך אספרי זוטא ולשבש את הספרי דשפיר יש לומר דהרמב"ם מפרש כהקי"ס.

והנה בענין זה ראיתי להפרמ"ג בראש יוסף בחולין (דף כ"ד) שיהביא לשון הרמב"ם שפיתב זה שנאמר בתורה ומפן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה אינו אלא בזמן שהיו נושאין המקדש ממקום למקום ואינה מצוה נוהגת לדורות אבל לדורות אין הלוי נפסל בשנים ולא במומין אלא בקול שיתקלקל קולו מרוב זקנה יפסל לעבודתו במקדש ויראה לי שאינו נפסל אלא לומר שירה אבל יהי מן המשוערים עכ"ל הרמב"ם.

והקשה הראש יוסף ונ"ל לא ידענא דהא אמרינן בהדיא בערכין (דף יא) משורר ששיער חייב מיתה וכתוב בתוס' ד"ה משורר ששיער דבדה"י פתיב משפחות שהיו משוערים ומשפחות שהיו משוררים ע"ש וכן פיתב הרמב"ם שם שלא יסייע לוי במלאכת לוי וכו' והא"ף פיתב דבן לוי משורר שנפסל קולו דעובד עבודת משוער והלא זר הוא אצלה ודוחק לומר דדוקא בזמן שהוא ראוי לשיר פסול לשוער ולא בזמן שהוא נפסל לשיר דזה נשתמע ולא נאמר ע"ש שהניח בצ"ע דברי הרמב"ם.

והנה מה שפיתב דישתקע הדבר ולא נאמר לא ירדתי לתוף דעתו למה. אולם ראיתי בסמ"ג (מצוה ק"ע) שפיתב ונ"ל ואין הלוי נפסל בחמשים שנה אלא בזמן שנושאין המקדש בפתיב וגם אין נפסלין במומין אלא בקול שיתקלקל קולו מרוב הזקנה יפסל לעבודת השירה אבל יכול להיות משוער וכן מצינו פשהיה נפסל בשנים דתניא בספרי (פרשה בהעלותה) מפן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה אבל חוזר הוא לגעילת שערים ע"ש בסמ"ג וא"כ יש לומר דמקור הרמב"ם הוי ג"כמהאי ספרי שיהביא הסמ"ג א"כ

ע"כ צָרִיף לְחַלֵּק בְּאוֹתָהּ סִבְרָא שְׂדַחְתָּהּ הַפּמ"ג וּלְפִי מַה שֶּׁפָּתַח הַחִינוּף הַטַּעַם דְּאִישׁ אִישׁ
עַל עֲבוֹדָתוֹ שְׂלֵא יִסְמְכוּ אֶחָד עַל חֲבִירוֹ וְיִהְיֶה קִדְרָה דְּבִי שְׁוֹתְפִי וּמ"ה אֲמַרְהַ תּוֹרָה
שֶׁהַפְּהַגִּים לֹא יַעֲשׂוּ עֲבוֹדַת הַלְוִיִּם וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה אֶחָד מְלֹאכֶת חֲבִירוֹ א"כ שְׁפִיר יֵשׁ לוֹמֵר
דְּכָל זֶה לֹא שְׂיִיף בְּעוֹשֶׂה עֲבוֹדָתוֹ אֲבָל בְּהַזְקִין וְנִפְסֵל קָוְלוֹ דְּאִינוּ יָכוֹל עוֹד לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדָתוֹ
וְנוֹעַד שׁוֹב בְּתַמִּידוֹת לְמְלֹאכֶת שׁוֹעֵר א"כ לֹא שְׂיִיף הַטַּעַם הַנֶּ"ל מִמִּילָא א"ש וּמַה"ט פָּתַח
שֵׁם הַחִינוּף דְּגַם פְּהַגִּים מְוַזְהָרִים שְׂלֵא יִסְיַע אֶחָד בְּמְלֹאכֶת חֲבִירוֹ ע"ש).

וְהִנֵּה מְדֵי עֲבָרֵי בֵּין רוֹכְסֵי עֲנִינִים אֵלּוּ רְאִיתִי בְּאוֹר שְׁמַח (בְּפָרָק ג' מֵהַלְכוֹת פְּלִי הַמְקַדָּשׁ)
שֶׁפָּתַח דְּבִבְמָה הִנֵּה מְוַזְהָר מְשׁוֹרֵר לִהְיוֹת שׁוֹעֵר כְּמִפְרָשׁ בְּדַבְרֵי הַיָּמִים (טו) גְּבִי אֲרוֹן
שְׂהִיָּה מִתְתַּיְהוּ וְאַלִּיפְלֵהוּ לְמְשׁוֹרְרִים וּלְשׁוֹעֲרִים בְּאֲרוֹן פִּינוֹן דְּבִבְמָה אֵין פְּהַגִּים נִתְפָּרְדֵּה
הַחֲבִילָה דְּהַגִּי בְּמַת יַחִיד דְּבַגְבְּעוֹן הִנֵּה אֶז הַמְזַבַּח וּבְמַת צִיבוֹר וְהִנֵּה מֵאֵי דְפְשִׁיטָא לְהַגְאֹן
דְּבִבְמַת יַחִיד מְוַזְהָר לְמְשׁוֹעֵר לִהְיוֹת מְשׁוֹרֵר וְכֵן מְוַזְהָר לְמְשׁוֹרֵר לִהְיוֹת שׁוֹעֵר רְאִיתִי
לְהַגְאֹן מְלַבִּי"ם בְּפִירוּשׁוֹ לְד"ה שֶׁפָּתַח (ד"ה א' ט"ו) וּמִן הַשׁוֹעֲרִים (הַנְּחָשְׁבִים בְּפִסּוּק
י"ח) נִגְנוּ חֲצִים בְּנְבָלִים וְכו' וְחֲצִים בְּכַנּוֹרוֹת עַל הַשְּׂמִינִית וְכו' ע"ש דְּקַחְשִׁיב הַמְשׁוֹעֲרִים
שֶׁנַּעֲשׂוּ מְשׁוֹרְרִים וְכַתֵּב הַגְאֹן מְלַבִּי"ם וְז"ל וְהִנֵּה פְּפִי הַדִּין אֵין לְשׁוֹעֲרִים לְסִייעַ
לְמְשׁוֹרְרִים (רַמְבַּ"ם פ"ג הַלְכוֹת פְּלִי הַמְקַדָּשׁ) רַק בְּכָאן לֹא הִנֵּה שִׁיר לְעֲבוֹדָה בְּבַה"מ
דְּהָא פְּפִי הַדִּין אֵין מוֹסִיפִים עַל שְׂשֵׁה נְבָלִים וְלֹא פּוֹחֲתִין מִתְשַׁעָּה כַּנּוֹרוֹת (רַמְבַּ"ם שָׁם)
וּבְכָאן הִנֵּה שְׂמוֹנָה נְבָלִים וְשְׂשֵׁה כַּנּוֹרוֹת וְהַצְלִצֵּל אֶחָד לְכַד וְכָאן הָיוּ הַמְצַלְתִּים שְׂלֵשָׁה
פִי הָיוּ רַק לְכַבוֹד הָאֲרוֹן עַכ"ל מְבֹאֵר דְּשִׁיטַת הַגְאֹן מְלַבִּי"ם דְּאֶפְּלִי בְּבַת יַחִיד ג"כ
דִּינֵי לוֹיָהּ וְשְׂיִיף עֲבוֹדַת הַלְוִיִּם בְּבַת יַחִיד נְמִי וּלְפ"ז א"ש הִירוּשְׁלָמִי (בפ"ק דְּמַגִּילָה
הַלְכָה י"ב) דְּאִיתָא שָׁם אֲמַר ר' אֲבָא בַר כְּהֵנָּא ג' עֲבִירוֹת הַתּוֹרָה בְּשִׁיב שְׁלֵשׁ שְׂמוֹנָה הוּא
וְעוֹרוֹ וּמְחוּס"ז וְלוֹי הִנֵּה וּפְיָרֵשׁ שָׁם הַפ"מ דְּכַנּוֹנַת הִירוּשְׁלָמִי לְהוֹכִיחַ דַּע"כ הִנֵּה בְּשַׁעַת
הַתַּר הַבְּמוֹת דָּאֵם לֹא כֵן אֲמַאי לֹא חָשִׁיב נְמִי אִיסוּר בְּמָה (וְעֵינִין בְּעַמּוּדֵי יְרוּשְׁלָיִם תְּנִינָא
בִירוּשְׁלָמִי הַחֲדָשׁוֹת מַה שְׂהַעִיר בְּזָה עַל הַפ"מ) וְכֵן יֵשׁ לְהַעִיר עַל הַפ"מ דַּא"כ דְּמִיָּרִי
בְּשַׁעַת הַתַּר הַבְּמוֹת הָאִיף קַחְשִׁיב אִיסוּר זַר הָא אֵין אִיסוּר זָרוֹת בְּבִבְמָה אוֹלָם לְפִי שִׁיטַת
הַגְאֹן מְלַבִּי"ם הַנֶּ"ל דְּבִבְמָה אִיסוּר מְשׁוֹעֵר לִהְיוֹת מְשׁוֹרֵר הָרִי דְּשְׂיִיף עֲבוֹדַת לְוִיִּם בְּבִבְמָה
קִטְנָה א"כ יֵשׁ לוֹמֵר דְּאִיף דְּזַר מְוַזְהָר בְּבִבְמָה קִטְנָה אֲבָל לְוִי אִיסוּר מְשׁוֹם דְּמַנִּיחַ עֲבוֹדָתוֹ
הִיָּנוּ עֲבוֹדַת הַמְקַדָּשׁ וְשְׂמִירַת פְּלִי הַמְקַדָּשׁ וְכו' וְעוֹשֶׂה עֲבוֹדָה אַחֲרַת שְׂאִינָה עֲבוֹדָתוֹ פִּינוֹן
דְּמִןטָל עָלָיו לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדָתוֹ מִמִּילָא אִיסוּר לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדָה אַחֲרַת שְׂאִינָה שְׁלוֹ וְעֵינִין קִרְבֵּן
עֲדָה בִירוּשְׁלָמִי שְׂפִירֵשׁ שָׁם בְּאִנְפֵּן אַחַר כַּנּוֹנַת הִירוּשְׁלָמִי (וְהִנֵּה אִם אֲשֶׁה נְמִי כְּשֶׁרָה
בְּבִבְמָה מִמִּילָא אֵין עֲבוֹדַת בְּמָה נְכֻסָּה בְּגֵדָר עֲבוֹדָה אֲמֵנָם אֲשֶׁה פְּסוּלָה בְּבִבְמָה כְּמִבְּנָאָר
בִירוּשְׁלָמִי פ"ק דְּמַגִּילָה דְּאֲמַרִּינוּ לִית כָּאן אֲשֶׁה אִישׁ כְּתִיב בְּפָרָשָׁה וּבַתּוֹסְפֵתָא סוּף זְבַחִים
דְּאֲמַרִּינוּ דְּוָקָא עֲבָדִים מְשׁוֹחֲרָרִים כְּשֶׁרִים וְהָא דְּעוֹשֶׂה אָדָם וְכו' וּמְקַרִּיב עֲלֵי הוּא וּבְנוֹ
וּבַתּוֹ עֲבָדוֹ וְשֶׁפָּתַח דְּמִבְּנָאָר דְּאֲשֶׁה כְּשֶׁרָה בְּבִבְמָה עֵינִין בְּסִפְרָ מְקוֹר בְּרוּף שְׂנַדְפֵּס מְחַדָּשׁ
מַה שֶּׁפָּתַח שָׁם פִּירוּשׁ אַחַר בַּתּוֹסְפֵתָא בְּשֵׁם הַגְאֹן מוֹפ"ה מְהַר"י זצ"ל מְפּוֹנִיבֵז) וְשְׂמַעְתִּי
בְּשֵׁם הַגְאֹן מוֹפ"ה רַמ"ש זצ"ל מְדוּוֹינְסֵק רַאִי מְכַבּוֹרוֹת (דָּרַךְ מ"ה ע"ב) דְּאֲמַרִּינוּ וְאֵילּוֹ
כְּשֶׁרִין בְּאָדָם וּפְסוּלִין בְּבִבְמָה אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ וְכו' וְאֲמַרִּינוּ מֵאֵי אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ אֲלִימָא אֲהָרֵן
וּבְנָיו דְּכַנּוֹנְתִיָּה חֲזִינֵשׁ וּבְנוֹ מִי נִהַג וְהַתְנַיָּא אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ נוֹהֵג בְּזַכְרִים וְכו' ע"ש וְאֲמַאי לֹא
מוֹקִי שָׁם בְּבִבְמָה אֵלּא דְּאֲשֶׁה פְּסוּלָה בְּבִבְמָה וְנִרְאָה דְּגַם בְּבִבְמָה נְמִי שְׂיִיף גְּדַר עֲבוֹדָה אֵלּא

דלא בעינו פהו וזר הותר לעבוד עבודת פהו בכמה אבל לוי אסור משום מניח עבודתו לפי שיטת הגאון מלבי"ם הג"ל.

שוב ראיתי מביאין תשובת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס בערלין שער ד' סימן רי"ח) כשיטת מלבי"ם הג"ל וז"ל ומ"ש שמצאתי בשוחר טוב ג' עבירות נעשו בעולתו של שמואל הוא ועורו מחוס"ז ולוי ה"ה (ובמה) אלמא זר פסול בכמה נ"ל דזר פשר אבל לוי פסול הוא דדרשינו בפ"ב בערכין ולא ימותו גם הם גם אתם, אתם בשלקהם והם בשלקם במיתה וכו' וכיון דאימקשו פהנים ולויים אהדדי פי היכי דכהנים לא אשפחו דאשפרי לעשות עבודת הלויים אפילו בכמה ה"נ לא הותר להם עבודת פהנים ודוקא זר מכשירין בכהונה אבל לויים לא יעשו אלא עבודה המסורה להם עכ"ל מהר"ם מרוטנבורג ובהיותי בזה ראיתי בצפנת פענח שפכת לתרץ דברי הרמב"ם שהתחלנו בכלי המקדש דלכך לוי שסייע במלאכת לוי חבירו חייב מיתה אף דאינו אלא מסייע דהחויב הוא משום דמניח עבודתו ויוצא בזמן עבודה כמו שפכת הרמב"ם בהלכות ביאת מקדש דכהן שפניח עבודתו חייב מיתה וה"ה לכו לוי נמי וזה הוי דוקא בזמן עבודה אבל בהגפת דלתות דהוי בליה שלא בזמן עבודה היינו בזמן שירה זה אינו אלא מדרבנן ול"ק מגמרא ערכין שם אבל קשה לי מאד על הגאון הזה דא"כ ה"ה להיות דכהן שעבד עבודת לוי ג"כ החויב משום מניח עבודתו וחיוב מיתה והרמב"ם פסק גבי פהו שעבד עבודת לוי דאינו אלא בלאו ועיין בשו"ת רדב"ז הגדול (סימן שני אלפים פ') מש"כ שם בדברי הרמב"ם בענין זה ובשו"ת רבינו חיים פהו ראפאפארט בהשמות לאויא בהלכות כ' ע"ש.

שמנה סימן די ענין קדושת הארץ בקדושה ראשונה ושניה הרמב"ם (בפ"ו) מהלכות בית הבחירה (הלכה ט"ז) כתב וז"ל ולמה אני אומר במקדש וירושלים קדושה ראשונה קדושה לעתיד לבוא ובקדושת שאר ארץ ישראל לענין שביעית ומעשרות וכיוצא בהן לא קדושה לעתיד לבוא לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה וכו' אבל חייב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא פבוש רבים וכיון שנקחה הארץ מידיהם בטל הפבוש ונפטר מן התורה ממעשרות ומשביעית שהרי אינה מן ארץ ישראל וכיון שעלה עזרא וקדושה לא קדושה בכיבוש אלא בחזקה שהחזיקו בה ולפיכך כל מקום שהחזיקו עולי בבל ונתקדש בקדושת עזרא השנייה הוא מקודש היום ואעפ"י שנקחה הארץ ממנו וחיוב בשביעית ובמעשרות על הדרך שפיארנו בהלכות תרומה עכ"ל.

והנה עיין בהשגת הראב"ד מה שהשיג על הרמב"ם בזה והנה סברת הראב"ד מבואר בתוס' מכות (דף י"ט) ד"ה נאי סבר וזבחים (דף ס ע"ב) ד"ה מאי קסבר וכן מבואר ג"כ סברת הרמב"ם שם בתוס' הג"ל וע"ש ג"כ ראיה לסברת הרמב"ם מהא דר"י בעגול בעגולים עולה וכו' ועי' עוד בתוס' שבועות (דף ט"ז) ותוס' מגילה (דף י') ותוס' יבמות (דף פ"ב) והנה הכ"מ הקשה פאן על הרמב"ם וכתב וז"ל ומ"ש הרמב"ם אבל חייב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא פבוש רבים וכיון שנקחה הארץ מידיהם בטל הפבוש וכו' וכיון שעלה עזרא וקדושה לא קדושה בכיבוש אלא בחזקה שהחזיקו בה וכו' ואיני יודע מה כח חזקה גדול מפת פבוש ולמה לא נאמר בחזקה ג"כ

משגל קחה הארץ מיזנו בטלה החזקה ותו בראשונה שנתקדשה בכיבוש וכי לא היה שם חזקה אטו מי עדיפא חזקה בלא כיבוש מחזקה עם כיבוש וצל"ע עכ"ל הכ"מ.

והנה כדי לתרץ קושית הכ"מ עלינו לבאר תחלה דברי הרדב"ז בפירושו על הרמב"ם (פ"א הלכות תרומות הלכה ה') שכתב פל שהחזיקו עולי מצרים ונתקדשה קדושה ראשונה פינו שגלו בטלה קדושתו שהקדושה ראשונה לפי שהיתה מפני הכיבוש בלבד קדושה לשעמה ולא קדושה לעתיד לבוא וכיון שעלו בני הגולה והחזיקו במקצת הארץ קדושה קדושה שנייה העומדת לעולם לשעמה ולעתיד לבוא וכו' וכתב שם הרדב"ז ונ"ל וא"ת פינו שנתקדשה קדושה שבה להיכן הלכה ורבינו פתב לפי שהיתה מפני הכיבוש בלבד קדושה לשעמה ולא קדושה לעתיד לבוא ונראה לדעתו לפי שלא קדושה בפה אלא בימי עזרא ועדיין יש לשאול ולמה לא קדושה יהושע בפה ותהיה קדושתה לעולם וי"ל שיוצא היה שעמידה ליחבר ואם וקדושה קדושת עולם לא תהיה תקנה לעניים בשביעית ומזה הטעם הניחו מקצת מקומות בלא קדושה בימי עזרא עכ"ל והנה דברי הרדב"ז צריכין ביאור הרבה ראשית פינו דחזינו בקדושת יהושע דסגי בלא קדושת פה למה קדושה עזרא בפה איזה צורך היה בקדושת פה וכן קשה דהא מבואר בדברי הרמב"ם (בפ"ו מהלכות בית הבחירה) הנ"ל דעזרא קדוש בחזקה ולמה ליה גם קדושת פה וכבר העיר בזה בדבר אברהם (סימן י') ע"ש.

ונ"ל דיהושע שפיר לא הוצרך לקדושה בפה אבל עזרא ודאי הוצרך לקדושה בפה והוא עפ"י מה דאמרנו בירושלמי דשביעית (פ"ו ה"א) דאיתא שם הקיש ביאתו בימי עזרא לביאתו בימי יהושע מה ביאתו בימי יהושע פטורין היו ונתחייבו אף ביאתו בימי עזרא פטורין היו ונתחייבו ממה נתחייבו ר' יוסי ב"ר חנינא אמר מדברי תורה נתחייבו דכתיב ונהיאת ד' אלוהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיה וירשתה, מקיש ירושתה לירושת אבותיה מה ירושת אבותיה מדברי תורה אף ירושתה מדברי תורה ונהיאת מאבותיה אבותיה פטורים סיו ונתחייבו ואתם פטורים הייתם ונתחייבתם אבותיכם לא היה עליהם עול מלכות ואתם אעפ"י שיש עליכם עול מלכות אבותיכם לא נתחייבו אלא לאחר י"ד שנה שכבשו ושחלקו ואתם פינו שנכנסתם ונתחייבתם אבותיכם לא נתחייבו אלא אלאעד שקנו פולה ואתם ראשון ראשון קונה ומתחייב וכו' מתבאר דבימי יהושע לא קנו אלא לאחר שכבשו וחילקו וקנו את פולה ובימי עזרא פינו שנכנסו ונתחייבו וראשון ראשון קונה ומתחייב וצריך לבאר מ"ש ביאתו בימי יהושע לביאתו בימי עזרא ולענ"ד דהנה איתא במס' חלה בפ"ב בפירות חוץ לארץ שנכנסו לארץ חייבין בחלה ושם בירושלמי הובא בר"ש אמרינו דמותיב רע"ק לר"א אין אתה מודה לי בשעיה שנכנסו ישראל לארץ ומצאו קמחין וסלתות שהן חייבין בחלה ולא גידולי פטור הן (פירוש וע"כ צריכין לומר משום דכיון שנכנסו לארץ אעפ"י שגדל בפטור חייב משום פירות חו"ל שנכנסו לארץ חייבין) אמר ר' אסי תמיהני איך רע"ק מותיב את ר"א והוא מקבל מיניה (פירוש איך מותיב את ר"א משעיה שנכנסו ישראל לארץ) תמן עד שלא נכנסו למפרע ירשו דאמר ר"ה בשם רשב"נ לזרעה אתה אין פתיב פאן אלא לזרעה נמתי שפבר נמתי וע"ש בר"ש בפ"ב דחלה שם והנה לכאורה יש לעיין לפי מה דאמרנו (במ' פתובות דף כ"ה ונדה דף מ"ז) דאין חייבין בחלה בביאת שנים ושלשה מרגלים אלא בביאת פולם מאי מהני הא דלמפרע ירשו להו הא עכ"פ עדיין לא באו פולם ואף אם נימא דארץ

ישראל מונחזקת לנו מאבותינו היא מ"מ עדיין לא נתקדשה בקדושת הארץ לענין חיוב חלה ושפיר מוכרח מפאן דפירות חו"ל שהכניסו לארץ דחייבין בחלה ומה תמה ר' יוסי בזה דאיך מקבל ר"א מיניה.

ונ"ל לומר דהנה אמרינו (בב"ב דף ק') דהלה בה לארכו ולרחבו קנה מקום הילוכו דברי ר' אליעזר וחכ"א אין הילוף מועיל פלום עד שייחזיק אמר ר"א מ"ט דר"א דכתיב קום התהלך בארץ לארפה ולרחבה פי לה אתנה ורבנו התם משום חביבותא דאברהם הוא דקאמר ליה הכי פדי שתהא נוחה לכבוש לבניו מבואר דר"א הנה ההילוף קנין פמו חזקה והיינו דהקב"ה נתן את הארץ לאברהם לקנותה ע"מ דכשיפנסו בניו לתוכה תהיה שלהם למפרע וזה פירושה דמ"ד למפרע ירשו להם היינו דמיד שונכנסו ישראל בימי יהושע ביאת פולם הוי ארץ ישראל ירושה מאברהם אבינו למפרע דמוכרח הוא לומר כן בחזקה דאי למפרע לא חל לא יחול גם להבא דבכסף ושטר אפטר שיהא הקנין לאחר ל' אבל חזקה לאחר זמן הוי פקע קנינא פמבואר (בתו' קידושין ס"ג) ובכ"מ אלא דהתנאי הוא שרק בביאת פלל ישראל שהם בניו אז יחול הקנין והירושה למפרע.

וכיון שפן בביאת פולם חל מעכשיו חיוב החלה על הפירות שגדלו גם קודם לכניסתם ושפיר תמה ר"י על רע"ק דהא תמן למפרע ירשו לכם וכן משמע מהא דאמרינו (במ' ר"ה י"ג) דאיבעיא לן בגמרא עומר שהקריבו ישראל בכניסתו לארץ מהיכן.

הקריבו את"ל דע"ל ביד נכרי והא קצירכם אמר רחמנא ולא קציר נכרי וכתבו התוס' שם ואע"ג דירושא להם מאבותיהם מ"מ יש להם במה שזרעו ע"ש מבואר דאי לאו הא. דיש להם במה שזרעו הוי שפיר קצירכם ואף שגדלו הפירות קודם שבאו ישראל שם והיינו פמו שבארנו דהקב"ה נתן את הארץ לאברהם אבינו להורישו לבניו ותיכף פשנתמלאה התנאי היינו פשבאו פל ישראל לארץ ישראל הוי שלהם למפרע והנה לכאורה קשה על דברי התוס' מהא דירושלמי הנ"ל דתמה ר"י מהא דלמפרע ירשו להם הא עכ"פ הפירות הן שייך לעכו"ם לפי דברי התוס' דיש להם במה שזרעו (ועיין בטו"א בר"ה) (וכבר העיר המ"ל בפ"ד פן על דברי התוס' ותיגרן משום דגבי חלה לא איכפת לן אם הוא של עכו"ם או של ישראל דהא תנו בפ"א דחלה עכו"ם שנתנה מתנה לישראל עד שלא גלגל חייב ומשגלגל פטור הרי שאף שהקמח של עכו"ם מאחר שבא לישראל קודם גלגול חייבת ור"א פוטר פירות חו"ל שבאו לארץ אף שהיה הגלגול בארץ מאחר שהיו גידולו פטור דהיינו שזרעו בחו"ל וע"ז השיב לו ר"ע מקמחין שמצא ישראל בכניסתם לארץ שחייבין אף דהוי גידולי פטור שהרי פשגדלו עדיין לא זכו ישראל בארץ וא"כ חשיבי גידולי פטור ואפ"ה חייבין בחלה מאחר שהגלגול היה לאחר שבאו לארץ ועל זה תמה ר"י ואמר דלא דמי משום דהתם לא חשיבי גידולי פטור משום דארץ ישראל מונחזקת להם דירושא היא להם מיד אבותיהם והרי זה פכפכו"ם שנתן מתנה לישראל קמח וגלגלה ישראל דחייבת בחלה עכ"ל המ"ל ותרבה יש להעיר עליו ואכמ"ל) והשתא א"ש החילוק בין קדושת יהושע לקדושת עזרא דלכן שפיר בביאת יהושע לא נתקדשה הארץ עד שקנו פולה וגבי עזרא ראשון ראשון קנה ומתחייב פדאמרינו בירושלמי הנ"ל דשאני ביאת יהושע מביאת עזרא.

דביאת יהושע היא רק מחמת שנתן הקב"ה את הארץ לאברהם אבינו ויבביאתו, לארץ
בביאת כל ישראל שהם בני אברהם נתמלא התנאי ונתקדשה הארץ בקדושת ארץ
ישראל למפרע משום שנתן הקב"ה לאברהם אבינו וסבר הירושלמי דהנתינה לאברהם.

אבינו היתה דוקא פשקנו כולה וממילא בשיקנו כולה אז נתמלאה התנאי ונעשה שלחם
למפרע משעה שנתן הקב"ה לאברהם אבינו וכן אז חל ג"כ קדושת הארץ למפרע (עיינו
בתוס' פתובות מ"ה ע"ב דאם אין רוב ישראל בעיר חומה בטלה הקדושה) ולכן שפיר
משמע מהסוג' דר"ה הנ"ל דאי לא קצירך וכו' היו פשר לעומר הפירות שגדלו בא"י
אפילו קודם שבאו ישראל לארץ אף דלהבאת עומר בעינו ג"כ קדושת ארץ ישראל
כמבואר בפ"ק דכלים דאמרין ארץ ישראל מקודשת מפל ארצות ומה היא קדושתה
שמביאין ממנה עומר וכו' וי"ל דתכף שבאו ישראל לארץ ישראל ונעשה שלחם למפרע
בזה ג"כ חל קדושת ארץ ישראל דמיד שנתקיימה נתינת הקב"ה לאברהם בפועל חל
ג"כ קדושה על הארץ וכ"ז הנה בביאת יהושע דאז לא נעשה שום קנין כדי לקנות את
ארץ ישראל אלא דנעשה שלחם מחמת שקנה אברהם להורישו לבניו י"ל דהקנין לא
הוי אלא בשעה שקנו את כולה אבל בימי עזרא דאז בחורבן בית ראשון כבר פקעה קנין
אברהם אבינו דהנתינה היתה כ"ז שישאר ישובו בה אבל בחורבן הבית פשגלו ישראל
נפקע קנינם מן הארץ (והנה זה אין להקשות כיון דאמרין דבכניסתו לארץ נעשה שלחם
למפרע אפילו בשעה שישבו בה עפ"ם א"כ היאך פקעה קנינם מארץ ישראל במה
שלקחוה עפ"ם מידם אח"כ דשפיר י"ל דתכף שבאו ישראל לארץ ונעשה קנינם
כשאר דברים וממילא שפיר יכולין העפ"ם לגזול מהם ולקנות בכיבוש דהנתינה
לאברהם אבינו הנה דוקא כ"ז שיהיו ישראל בארץ אז היא שלחם אבל לא בשעה שאין
ישראל יושבין בה דאז פקעה קנינם מן הארץ) ולכן פאשר בא עזרא בבית שני הוצרך
לקדשה מחדש בקנין חדש ולא נעשה שלחם בלא קנין כמו בימי יהושע משום דבביאת
עזרא לא נתמלאה התנאי שנתן הקב"ה משום שלא הנה ביאת כולם ועיינו ברמב"ם בפ"א
מהלכות תרומות שכתב וז"ל יחיד או משפחה או שבט שהלכו וכבשו לעצמן מקום
אפילו מן הארץ שניתנה לאברהם אינו נקרא ארץ ישראל כדי שינהגו בה כל המצוות
משמע דאינו נקרא ארץ ישראל אלא כשכבשו כל ישראל והיינו שנתנת הקב"ה
לאברהם היתה דוקא בזמן שכבשו אותה כל, ישראל לכן בימי עזרא דלא הנה ביאת
כולם שפיר הנה עזרא צריך לקנין חדש היינו לקנות הארץ בחזקה כשאר קונה קרקע
ולכן שפיר ראשון ראשון קנה כמו בכל מקום כשקונה קרקע ולא בעינו כל הארץ כולה
כמו בימי יהושע והשתא א"ש דברי הרדב"ז הנ"ל שכתב דיהושע לא קידש ועזרא קידש
בפה והקשינו לכאורה למה הנה עזרא צריך לקדש בפה משום שנתקדשה מחמת זה שנעשה שלחם בקנין של
אברהם אבינו וזה עצמו הוי קדושת ארץ ישראל אבל בימי עזרא שלא באו לארץ משום
קנין אברהם אבינו דלא הנה שם כל ישראל כמו שבארנו אלא קנה אותה בקנין פרטי
לא שיהיה לומר דבזה עצמו יחול קדושת הארץ דקדושת ארץ הוי דוקא כששייכת לכל
ישראל כמו בימי יהושע אז יש לומר דקדושת ארץ ישראל הוי בזה עצמו שהיא של כל
ישראל אבל לא בזמן שלא קנו אותה אלא מקצת השבטים כמו בימי עזרא ולכן שפיר
הוצרך עזרא לקדשה ג"כ בפה ואין אנו צריכין למה שכתב הרדב"ז אח"כ דלכן לא

קדושה יהושע בפה משום שעתידה ליחרב אלא דלא קדושה בפה משום שלא היה צריך קידוש פה דקדושתה היתה מעצמה מחמת שהיא של ישראל כמו שבארנו.

והשפא א"ש קושית הכ"מ על הרמב"ם מה שהקשה על מה שכתב הרמב"ם דלכך בטלה קדושת יהושע לפי שהיתה מפני הכיבוש וכיון שגלקחה מידיהם בטל הכיבוש אבל בימי עזרא לא קדושה בכיבוש אלא בחזקה שהחזיקו בה ולא בטלה והקשה הכ"מ למה לא נאמר גם בחזקה משגלקחה מידינו בטלה החזקה ועוד בקדושה הראשונה שנתקדשה בכיבוש וכי לא הנה שם חזקה אטו מי עדיפא חזקה בלא כיבוש מחזקה בכיבוש ולפ"ז א"ש דאין פוננת הרמב"ם לומר דבימי יהושע היה הקנן בכיבוש ולא בקנן חזקה דבאמת היה הקנן בחזקה שהחזיק בה אברהם ותכף פשכשו ישראל את הארץ נעשה שלחם למפרע משום החזקה ולא היה שם קידוש אחר אלא דהקנן עצמו היה הקידוש כמו שבארנו לעיל פיו דנתקיים בזה הנתנה שנתן הקב"ה לאברהם וממילא לאחר חורבן בית ראשון בטלה קדושת הארץ פיו דנפקע קנינם מן הארץ כמו שבארנו לעיל דהנתנה לאברהם היתה כ"ז שישאל יהיו בארץ וממילא פשגלו מן הארץ בטלה קדושת הארץ ולא קשה קושית הכ"מ שהקשה למה בטלה קדושת הארץ בחורבן ראשון אטו מי עדיפא חזקה בלא כיבוש מחזקה אחר כיבוש ולפי מה שבארנו לא היה שם חזקה כלל וגם לא קנו בכיבוש קנן של אברהם אבינו ולא שייך לומר שהחזיקו א"כ פיו שהיה שלחם למפרע בלא שום קנן לא שייך לומר דהתשמיש שהשתמשו בארץ והיה קנן דאטו אם אדם משתמש בשלו יהא תשמישו קנן דאין קנן נתפס על דבר שהוא שלו וממילא לא שייך לומר שהחזיקו בארץ ולכן שפיר בטלה קדושת הארץ ומשום חזקה שהחזיק אברהם אבינו ליכא למימר דקדושה לעתיד לבוא ז"א דחזקת אברהם אבינו לא היה אלא על זמן שישאל יהיו בארץ ישראל אבל אחר שגלו לא שייך לומר דעדיין ארץ ישראל קנויה להם (וראיתי בספר מי נפתח שהביא בשם הרשב"א שכתב דאף דארץ ישראל מוחזקת מאבותינו מ"מ לאהיה ארץ ישראל להאבות מתנה החלטית אלא בתנאי שאם יקומו ישראל את התורה כמו שכתב ניתן להם ארצות גוים ועמל וכו' בעבור ישמרו חוקיו וכו') א"כ פשטא בטלה חזקת אברהם אבינו ושפיר כתב הרמב"ם דקדושה ראשונה בטלה אבל קדושת עזרא דקנו את ארץ ישראל היינו שהחזיקו בארץ ישראל וקנו אותה כמו שאר קנינים ולא חלה קדושה מחמת הקנן כמו שבארנו לעיל דלא פולהו סליק פדרך שנקנסו בימי יהושע ממילא אי אמרינן דאין כיבוש עפ"ם מהני לקנות מישאל (עיינן בדבר אברהם סימן י' מש"כ בזה) ממילא נשארה ארץ ישראל בקדושתה קודם חורבן אבל בימי יהושע שלא קנו ישראל את הארץ בשום קנן אלא אברהם אבינו כ"ז שהן בארץ שפיר פשגלו בטלה קדושת הארץ והנה הא דאמרינן קידושין (דף כ"ו) ישבו בעריכם אשר תפשתם במה תפשתם בשיבה ומזה לפינן שם בגמרא דחזקה מהני ולפי דברינו לא עשו ישראל שום קנן בארץ בבית ראשון כבר כתב המהרי"ט שם דזה הקנן לא היה על ארץ ישראל בכללה לקנותה אלא היה לקנות כל אחד את חלקו כדי לברר חלק כל אחד ואחד מחבירו אבל בארץ ישראל לא עשו שום קנן וא"ש שיטת הרמב"ם.

עוד ראיתי בפר"ד להמל"מ שהביא קושית הרא"ם מהא דמבואר באגדה הובא ברש"י פרושה לה גבי ניהי ריב בין רועי מקנה אברהם ובין רועי מקנה לוט שהיו רועיו של לוט

רשעים ומרעים בשדות אחרים ורועי אברהם מוכיחים אותם על הגזל והם אומרים נתנה
הארץ לאברהם ולו אין יורש ולוט יורשו ואין זה גזל והפתוב אומר והפנעני אז בארץ
ולא זכה בה אברהם עדיין ע"כ משמע שכל זמן שהפנעני בארץ אינו זוכה בה ליטול מן
הדין ומתירץ שם דשאני התם שבאותה שעה לא היה לו זרע וה' אמר לאברהם לזרעך
אתו וכל זמן שלא היה לו זרע הפנעני והפרזי היושב בה מתחלטה זוכה בה יותר
מאברהם שרוצה לזפות בה עתה מכח זרעו אבל עכשיו שפבר נולד לו זרע וכבר זכה
בה אעפ"י שהפנעני והפרזי קיים יכול ליטול אותה מן הדין ע"ש ולא נחה דעתו בתרוץ
זה וכתב דמלשון בראשית רבה פרשה מ"א לא משמע פן ול"נ דלא קשה מידי עפ"י
דברי התוס' הנ"ל במ' ר"ה דיש להם במה שזרעו וי"ל דגם כן באגדה מייירי שהיו
מרעין בהמתם בשדות אחרים ממה שזרעו וע"ז אומר והפנעני אז בארץ היינו פיו
דהפנעני היה ע"כ זרעו הם ויש להם במה שזרעו שוב ראיתי במלבושי יו"ט שכתב
להוכיח מאגדה דכ"ז שלא באו ישראל לארץ לא זכה אברהם אבינו בהפירות וכתב דהוי
כמו מתנה גוף מהיום ופירות לאחר מיתה וה"נ גוף זכה מיד שנתנה הארץ לאברהם
ופירות זכה מעת שבאו לארץ וע"ש שרצה להעמיס פן בדברי התוס' ר"ה שם במה
שכתבו דיש להם במה שזרעו הפנונה דהפירות שייכין לעפ"ם קודם שבאו ישראל
לארץ ובאמת לפי פירושו א"ש קושית הט"א במ' ר"ה שם מה שהקשה על התוס' שם
דא"כ יהיה זה תלוי בכריה (ע"ש בטו"א ובקונטרס אחרון שם במה שפלפלו בדברי
התוס' שם בהא בע"ז שם) אבל באמת זהו חידוש לומר פן וגם קשה לכנין פן בלשון
התוס' ועיין במל"מ בכר"ד שם שהביא בשם מהר"ש יפה שפירש דהא דאמרין בב"ר
ג' מזבחות בנה וכו' א' לקנינה פירוש לזפות בה שיהיה לו קנין בארץ וכו' והנה לפי מה
שבארתי דקדושת ארץ ישראל הוי משום שישאל יושבים בה (עיין תוס' במי פתובות
דף מ"ה ע"ב ד"ה על פתח ב"ד שכתבו דהא דעירות המוקפות חומה משתלחין מהם
מצורעים כמבואר (במ' פלים פ"ק מ"ז) היינו דוקא בזמן שרובה ישראל אבל בזמן
שרובה עפ"ם אין משתלחין משום שבטלה קדושת חומה ועיין עוד בר"ן פ"ק דמגילה
גבי הא דאמרין שם כרף שישב ולבסוף הוקף נדון ככפר לענין בתי ערי חומה והקשה
דא"כ עירות שפכשו בימי יהושע והיו מוקפין מנא דענין שהוקף ולבסוף ישב ומתירץ
דישיבת עפ"ם לא שמה ישיבה וא"כ מאחר שכיבשוהו מוקף חומה וישבו ישראל
בתוכם הוי מוקף ולבסוף ישב ע"ש) והקנין והקדושה דא ודא אחת היא בזה יש לישיב
שיטת הר"ח דמפרש ירושה ראשונה היינו אברהם יצחק ויעקב שנייה ירושת יהושע
וכו' והקשו התוס' מהא דאמרין בפרק יוצא דופן דף מ"ז) דמפליג שם ר"י בין תרומה
לחלה דחלה בזמן הגה דרבנן וא"כ קדושה שנייה ע"כ היא קדושת עזרא דבקדושת עזרא
שייך לחלק בין תרומה לחלה משום דבאלה פתוב בבואכם וכי אסקינוהו עזרא לאו
פולהו סליק עיין שם אם פן יש לומר דזהו דוקא לפי מה שביארנו דקדושת הארץ הוי
משום שנקנסו לשם כל ישראל ונתקדשה הארץ וא"כ פיון שנתקדשה הארץ וקדושה
לעתיד לבוא א"כ אפילו בימי עזרא דלאו פולהו סליק לא בטלה קדושת הארץ ושפיר
חייבים בחלה אבל לפי שיטת הר"ח דירושית אברהם הוי ג"כ ירושה בפני עצמה אף
דלא היו שם ישראל כלל הרי דקדושת הארץ אינה תלויה בישיבת כל ישראל עליה
וא"כ ע"כ הא דבעינוגבי חלה ביאת כולם היינו דין פרטי בחיוב חלה ואינו שייך לקדושת

הָאָרֶץ אֲלֵא מְשׁוּם דְּהַתּוֹרָה גִּלְתָּהּ פֶּן בְּחֻלָּה וּא"כ לֹא קָשָׁה עַל הַר"ח דְּאֶפֶּילוּ אֵי אֲמַרְיֵנוּ דְקַדְוֹשֶׁת יְהוֹשֻׁעַ קִדְשָׁה לְעֵתִיד לְבוֹא הֵינּוּ וְיִקָּא הַקְדְוֹשָׁה אֲבָל כִּינּוּ דְבִימֵי עֲזָרָא לֹא פֻּלְהוּ סְלִיק וְלֹא הִיָּה בִּיאַת פְּוֹלָם שְׁפִיר לֹא נִתְחַיְיְבוּ בְּחֻלָּה מְשׁוּם דְּבְחֻלָּה בְּעֵינֵינוּ בִּיאַת פְּוֹלָם וְלֹא מְהֵי בְּזֵה קְדוּשַׁת הָאָרֶץ כִּינּוּ דְהַקְדְוֹשָׁה לֹא הָוֵי מִיְשִׁיבַת כָּל יִשְׂרָאֵל עָלֶיהָ.

וְהִנֵּה לְכַאוּרָה יֵשׁ לְעֵינֵינוּ עַל הַיְרוּשְׁלָמִי הַנִּזְל בַּמ' שְׁבִיעִית דְּאֲבוּתֵיכֶם לֹא נִתְחַיְיְבוּ עַד שְׁקִנּוּ פְּוֹלָה וְאַתֶּם רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן קִנְהָ וּמִתְחַיְיָב (וּבִיאַרְתִּי לְעֵיל דְּאַף שְׁקִנְהָ אֲבָרְהָם אֶת הָאָרֶץ בְּחֻזְקָה הֵינּוּ לְהוֹרִישׁוּ לְבָנָיו עֵינֵינוּ בְּרַמְבַּ"ן עַל הַתּוֹרָה פְּרָשָׁה לָהּ שְׁפַתְבּ דְּהָאָרֶץ לֹא הִיָּתָה שֶׁל אֲבָרְהָם עַד דּוֹר רְבִיעִי דְכַתִּיב וְדוֹר רְבִיעִי יָשׁוּבוּ הִנֵּה ע"ש בְּרַמְבַּ"ן וְלֹא נִתְמַלְאָה קְדוּשַׁת הָאָרֶץ עַד שְׁנַכְנְסוּ כָּל יִשְׂרָאֵל שָׁם וְאָז נַעֲשֶׂה שְׁלָהֶם לְמַפְרָע) מְהָא דְאִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי פ"ק דְּעָרְלָה נְטֵעוּ אַעפ"י שְׁלֹא כִּיבְשׁוּ חַיִּיב וְכר' יִשְׁמַעְאֵל דְּאָמַר כָּל בִּיאוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּתוֹרָה וְכו' ר' הֵילָא בְּשֵׁם ר' לְעֲזָר מוֹדָה ר' יִשְׁמַעְאֵל בְּחֻלָּה וּבְעָרְלָה וְכוּ מְבוֹאָר בַּתּוֹסְפֹתָא מְנַחוֹת מְשַׁעְבְּרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיִּרְדֵּן נִתְחַיְיְבוּ בְּחֻלָּה וּבְעָרְלָה מִשְׁמַע דְּתִיכְף כְּשֶׁעָבְרוּ נִתְחַיְיְבוּ וְלֹא בְּעֵינֵינוּ קִנּוּ פְּוֹלָה אֲמַנְם זֶה אֵינּוּ דְדוֹקָא בְּהֵינֵי נִתְחַיְיְבוּ תְּכַף מְשַׁעְבְּרוּ אֶת הַיִּרְדֵּן אֲבָל בְּשָׂאָר דְּבָרִים כְּגוֹן תְּרוּמָה בְּעֵינֵינוּ קִנּוּ פְּוֹלָה כְּמְבוֹאָר בִּירוּשְׁלָמִי שָׁם וְתַנִּי כֵּן בְּבוֹאֲכֶם לְפִי שְׁשִׁינָה מְשַׁמְעוּ שִׁינּוּ חֲכָמִים חִיבוּ פִּירוּשׁ דְּבְחֻלָּה נִתְחַיְיָב מִיַּד מִדְּכַתִּיב בְּבוֹאֲכֶם וְגַם בְּעָרְלָה וְנִטְעַתֶּם ע"ש בְּנוֹעַם יְרוּשְׁלָמִי שְׁפִירֵשׁ כֵּן וּא"ש דְּאַף שְׁלֹא נִתְקַדְּשָׁה אָרֶץ עַד שְׁקִנּוּ פְּוֹלָה הֵינּוּ שְׁלֹא חָלָה קְדוּשַׁת אָרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲבָל בְּאִילוֹ שְׁפִיר נִתְחַיְיְבוּ שְׂאָרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁלָהֶם מְקוֹדֵם וּבַחֲדָשׁ אִיכָּא פְּלוּגְמָא אִי נִהַג בְּשַׁבַּע שְׁכִיבְשׁוּ וְחִילְקוּ (עֵינֵינוּ קִידוּשֵׁין דָּף לוּ וּבִירוּשְׁלָמִי פ"ק דְּחֻלָּה וּבְתוֹס' מְנַחוֹת דָּף פ"ו ע"ש) וְהִנֵּה הַרְמַב"ם בַּפ"א מֵהַלְכוֹת תְּרוּמוֹת פְּתַב וְז"ל הַתְּרוּמָה בְּזִמְנָה הַזֶּה וְאֶפֶּילוּ בְּמְקוֹם שְׁהַחֲזִיקוּ עוֹלֵי בְּבָל וְאֶפֶּי' בִּימֵי עֲזָרָא אֵינָה מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא מִדְּבָרֵיהֶם שְׂאִין לָהּ תְּרוּמָה שֶׁל תּוֹרָה אֲלֵא בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּד וּבְזִמְנָה שְׁכָל יִשְׂרָאֵל שָׁם שְׁנַאֲמַר כִּי תְבֹאוּ בִּיאַת פְּוֹלָכֶם כְּמוֹ שְׁהִיָּה בִּירוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה וְכו' לֹא כְּשִׁהִי בִּירוּשָׁה שְׁנִיָּה שְׁהִיָּתָה בִּימֵי עֲזָרָא שְׁהִיָּתָה בִּיאַת מְקַצְתָּן וּלְפִיכָף לֹא חִיָּיְבָה אֹתָן מִן הַתּוֹרָה וְכו' יִרְאֶה לִי שֶׁהוּא הַדִּין בְּמַעֲשָׂרוֹת שְׂאִין חִיָּיְבִין בְּזִמְנָה הַזֶּה אֲלֵא מִדְּבָרֵיהֶן כְּתוּבָה עַכ"ל וְעֵינֵינוּ בְּהַשְׁגַּת הַרְאֵב"ד שְׁכַתְבֵּי א"א לֹא כִּינּוּ לְהַלְכָה יָפָה דְּהָא קִי"ל כְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר תְּרוּמָה בְּזִמְנָה הַזֶּה דְּאוֹרְיִיתָא בִּיבְמוֹת וְהוּא עֲצָמוּ נִרְאֶה שְׁכָף פְּתַב בְּתַחֲלַת הַסֵּפֶר וְאִי אִיתָא לְהָא מְקִלְתָּא בְּחֻלָּה הוּא דְאִיתָא עַכ"ל הַרְאֵב"ד וְעֵינֵינוּ עוֹד בַּכ"מ מֵהַ שְׁהוֹסִיף לְתַמּוּנָה עַל רַבִּינוּ מְהָא דְּבַפְרָק הָעָרְלָה אָמַר ר' יוֹחָנָן כִּי אִיְתַבִּיָּה מִמִּתְנִיתִין דְּמִשְׁמַע מִינָהּ דְּתְרוּמָה בְּזִמְנָה הַזֶּה דְּרַבְּנָן הָא מִנֵּי רַבְּנָן הִיא נִאֲנָא דְּאֲמַרִּי כו"י דְּתַנְיָא אֲשֶׁר יִרְשׁוּ אֲבוֹתֵיהֶּ וִירְשָׁתָהּ יְרוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה וְשְׁנִיָּה יֵשׁ לְהֶם שְׁלִישִׁית אֵין לְהֶם (וּפִירוּשׁ רְש"י יְרוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ הָוֵי יְרוּשָׁה וְכוּ שְׁנִיָּה דְּבִימֵי עֲזָרָא דְּכְשִׁגְלוּ גְלוֹת רֵאשׁוֹנָה בְּטָלָה קְדוּשַׁת הָאָרֶץ שְׁלִישִׁית אֵין לְהֶם פְּלוּמַר לֹא בְּעוּ לְמַהֲדַר וּמִיָּרְתָה דִּירוּשָׁה וְעוֹמְדַת הִיא וְאֲשַׁמְעִינוּ הָאִי קָרָא דְלֹא בְּטָלָה הָאָרֶץ בְּגְלוֹת טִיטוּס) מְשַׁמְעֵ דר"י מְשַׁמְעֵ לִיהֵ דְרַבִּי יוֹסִי סֵבֶר תְּרוּמָה בְּזִמְנָה הַזֶּה דְּאוֹרְיִיתָא מְשׁוּם דְּאָמַר קְדוּשָׁה שְׁנִיָּה קִידְשָׁה לְעֵתִיד לְבוֹא וְאֵם כְּדָבְרֵי רַבִּינוּ שְׁהַדְבָר תְּלוּי בְּבִיאַת פְּוֹלָם הִיאָּ מְבִיא ר"י רְאִיָּה דְּרַבִּי יוֹסִי סֵבֶר תְּרוּמָה בְּזִמְנָה הַזֶּה דְּאוֹרְיִיתָא מְשׁוּם דְּסֵבֶר קְדוּשָׁה שְׁנִיָּה קִידְשָׁה לְעֵתִיד לְבוֹא וְהֵלֵא כִּינּוּ דְלֹא בָּאוּ פְּוֹלָם לֹא הָוֵי דְּאוֹרְיִיתָא וְעוֹד קָשָׁה דְּמִשְׁמַע דְּחֲכָמִים דְּפָלְגֵי אֲדַרְב"י וְאֲמַרִּי

תְּרוּמָה בְּזֶמֶן הַזֶּה דְּרַבְּנֵי סְבָרֵי קַדְוֶשָׁה שְׁנֵי לֹא קַדְוֶשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא וְאֲנִי לֹא מְצֹאתִי מִי שִׁסְבֹּר כֵּן עַכ"ל הַכ"מ.

וְהִנֵּה בְּמָה שֶׁפָּתַח הַכ"מ דְּלֹא מְצֹא מִי שִׁסְבֹּר כֵּן דְּקַדְוֶשָׁה שְׁנֵי לֹא קַדְוֶשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא קִשָּׁה טוֹבָא מְהֵא דְאַמְרִין בְּזַבְּחִים (דָּף ס' ע"ב) ר' יִשְׁמַעֲלֵאל אֹמֵר יָכוֹל יַעֲלֶה אָדָם מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי לִירוּשָׁלַיִם וַיֵּאכְלֵנוּ בְּזֶמֶן הַזֶּה וְכו' אָמַר רַבִּינָא לְעוֹלָם קְסָבֵר לֹא קַדְוֶשָׁה ע"ש בְּפִירֵש"י וְשֵׁם ע"כ בְּקַדְוֶשָׁה שְׁנֵי מִיָּרֵי דְהָא אָמַר יַעֲלֶה אָדָם מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי בְּזֶמֶן הַזֶּה וְהִינֵנוּ בְּעֵי ר' יִשְׁמַעֲלֵאל וְכֵן יֵשׁ לְעֵינֵינוּ מְהֵא דְזַבְּחִים (ק"ו ע"ב) דְּסָבֵר ר"ל הַשּׁוֹחֵט וְהַמְעַלֶּה בְּזֶמֶן הַזֶּה פְּטוּר מִשּׁוּם דְּלֹא קַדְוֶשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא ע"ש וְכַתֵּב שֵׁם הַכ"מ דְּהֶרְמֵב"ם מְפָרֵשׁ כְּפִירוּשׁ ר"ח דִּירוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה הִיא יְרוּשַׁת אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב שְׁנֵי יְרוּשַׁת יְהוֹשֻׁעַ וּמִשָּׁם וְאֵילָף קַדְוֶשָׁה לְעוֹלָם דְּהַשְׁתָּא מִיָּתִי שְׁפִיר ר"י רֵאשִׁי דְלַרְבֵי יוֹסִי תְרוּמָה בְּזֶמֶן הַזֶּה דְאוֹרְיִיתָא מִדְקָאֵמַר יְרוּשָׁה שְׁנֵי הִיא יְרוּשַׁת יְהוֹשֻׁעַ קַדְוֶשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא דְבֵאוּתָהּ יְרוּשָׁה הֵיטָה בִּיאַת כָּל יִשְׂרָאֵל וְרַבְּנֵי דְפְלִיגֵי עָלֶיהָ דְרַבֵי יוֹסִי וְאַמְרֵי תְרוּמָה בְּזֶמֶן הַזֶּה דְרַבְּנֵי סְבָרֵי דְקַדְוֶשָׁה יְהוֹשֻׁעַ לֹא הֵיטָה אֱלָא לְשַׁעֲתָהּ וּקְדוּשַׁת עֲזָרָא שְׁקַדְוֶשָׁה לְע"ל לֹא הֵיטָה בְּבִיאַת כּוֹלָם וְאֵעִי"י שְׁהַתּוֹס' כְּתִבוּ עַל פִּירוּשׁ ר"ח דְּלֹא יִתְּכֵן לְפָרֵשׁ כֵּן דַּס"פ יוֹצֵא דוֹפֵן מְפָלִיג ר' יוֹסִי בֵּין תְּרוּמָה לְחֻלָּה מִשּׁוּם דְּגַבֵּי חֻלָּה כְּתִיב בְּבוֹאֲכֶם וְכִי אִסְקִינְהוּ עֲזָרָא לֹא כּוֹלְהוּ סְלִיק וְא"כ ע"כ יְרוּשָׁה שְׁנֵי הִיא שֶׁל עֲזָרָא דְבִשְׁל עֲזָרָא לֹא כּוֹלְהוּ סְלִיק י"ל בְּפָרְק יוֹצֵא דוֹפֵן לֹא אִמְרִינוּ דְמְפָלִיג ר"י בֵּין תְּרוּמָה לְחֻלָּה לְקוֹשְׁטָא דְמִילְתָא אֱלָא בְּדִרְדָּף דְחִינָה לְזִמְרָה דְמַהֲהִיא בְּרִייתָא לִיכָא לְהוֹכִיחַ מִיָּנָה בְּסִדְר ר"י תְרוּמָה בְּזֶמֶן הַזֶּה דְרַבְּנֵי וְכו' ע"ש בַּכ"מ וְהִנֵּה גַם זֶה קִשָּׁה לְזִמְרָה דְהֶרְמֵב"ם יְפָרֵשׁ כְּפִירוּשׁ הַר"ח דִּירוּשָׁה שְׁנֵי הֵי יְרוּשַׁת יְהוֹשֻׁעַ דְהָא בְּהִדְיָא כְּתִיב הֶרְמֵב"ם בְּהִלְכָה וְלֹא כְמוֹ שְׁהֵי בִירוּשָׁה שְׁנֵי בִימֵי עֲזָרָא שְׁהֵי בִיאַת מְקַצְתָּן מִשְׁמַע דְּהֶרְמֵב"ם קְרִי יְרוּשָׁה שְׁנֵי יְרוּשַׁת עֲזָרָא וְלֹא יְרוּשַׁת יְהוֹשֻׁעַ (וְעֵינֵינוּ בְּפִיהַ"מ לְהֶרְמֵב"ם בְּסוּף עֲדוּת שְׁפָתַי לְהִדְיָא דִירוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה וְשְׁנֵי הֵינֵנוּ יְהוֹשֻׁעַ וְעֲזָרָא כְּשִׁיטַת רַש"י וְלֹא כְּשִׁיטַת ר"ח ע"ש) וְעֵינֵינוּ בְּפִירוּשׁ הַרְדְּב"ז כָּאֵן מַה שְׁהַעִיר עוֹד עַל הֶרְמֵב"ם וְכַתֵּב דְּהֶרְמֵב"ם סְמָךְ עַל הִירוּשָׁלַיִם בַּפ"ו דְשְׁבִיעִית הַנ"ל דַּר"א סָבֵר דְמַאֲלִיָּהּ קָבְלוּ אֶת הַמַּעֲשָׂרוֹת בִּימֵי עֲזָרָא ע"ש שְׁפָתַי וְאִיכָא בִירוּשָׁלַיִם דְשְׁבִיעִית שֵׁם כְּמָה סוּגְיוֹת דְמִשְׁמַע מִיָּנֵי הֵי דְמַאֲלִיָּהּ קָבְלוּ אֶת הַמַּעֲשָׂרוֹת ע"ש בְּרַדְב"ז מְבֹאֵר מִדְּבָרֵי דְמְפָרֵשׁ הָא דְמַאֲלִיָּהּ קָבְלוּ אֶת הַמַּעֲשָׂרוֹת דְהֵי אֶפְלוּ בִימֵי עֲזָרָא גַּם מִדְּרַבְּנֵי כֵּינֵן דְמַאֲלִיָּהּ קָבְלוּ אֶת הַמַּעֲשָׂרוֹת אוֹלָם הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת (פ"ב ע"ב ד"ה יְרוּשָׁה) כְּתִיבוּ דְבִימֵי עֲזָרָא הִנֵּה תְרוּמָה דְאוֹרְיִיתָא ע"ש שְׁפָתַי דְאֵין נִרְאָה שְׁשׁוּם חֻכָּם יֹאמַר דְקַדְוֶשָׁתָּהּ הָאֵרֶץ בִּימֵי עֲזָרָא לְמַעֲשָׂרוֹת וּלְכָל מִצְוֹת הַתְּלוּיֹת בְּאֶרֶץ הֵיטָה מִדְּרַבְּנֵי וְהִיא דְמַאֲלִיָּהּ קָבְלוּ אֶת הַמַּעֲשָׂרוֹת אִיכָא לְאוּקְמֵי בְּמַעֲשֵׁר פִּירוּת וְכו' עוֹד אֹמֵר ר"י שֵׁם דְכֵינֵן שְׁקָדְשׁוֹ גְתַחֲיִיבוּ מִן הַתּוֹרָה ע"ש וְכֵן בַּר"ש פ"ו דְשְׁבִיעִית כְּתִיב ג"כ עַל הִירוּשָׁלַיִם דְמַאֲלִיָּהּ קָבְלוּ אֶת הַמַּעֲשָׂרוֹת דְאֵעִי"כ בִּימֵי בֵית שְׁנֵי הִנֵּה דְאוֹרְיִיתָא וַיֵּשׁ לְהַעִיר עַל דְבָרֵיהֶם מְהֵא דְאִיתָא בִירוּשָׁלַיִם קִדְוֶשִׁין פ"ד בְּרִישׁ פָּרְק עֲשָׂרָה יוֹחֲסִין דְאִיתָא הֵתָם אֲשֶׁר לֹא יֵאכְלוּ מִקְדָּשֵׁי הַקְּדוּשִׁים הָא בְּקִדְוֶשִׁי הַגְּבוּל יֵאכְלוּ אָמַר ר' יוֹסִי גְדוּלָה הִיא הַחֲזָקָה מִכֵּינֵן שְׁהוֹחֲזָקוּ שֵׁם לְהִיּוֹת אוֹכְלֵינָן אֶף כָּאֵן אוֹכְלֵינָן גִּיחָא תַּמָּן דְכְּתִיב הַצִּיבִי לָךְ צִיּוּנִים הֵכָא מָה אֵית לָךְ כְּמַד"א מַאֲלִיָּהּ קָבְלוּ אֶת הַמַּעֲשָׂרוֹת (פִּירוּשׁ דְמְקִשָׁה גִיחָא הֵתָם בְּכָבֵל שְׁפִיר אֱכָלוּ בְתְרוּמָה שְׁאִינָה אֱלָא מִדְּרַבְּנֵי אֲבָל בִּימֵי הַבֵּית לְאַחַר בְּנֵי הַבֵּית הַיָּאֵר

אָכלוּ וּע"ז תִּירָץ רמב"א מְאַלְיָהוּן קָבְלוּ אֶת הַמַּעֲשָׂוֹת דִּהְיוּ ג"כ מְדַרְבְּנֵי הַרִי דְגַם בִּימֵי הַבַּיִת הָיָה תְרוּמָה דְרַבְּנָן לַמִּד"א דְמְאַלְיָהוּן קָבְלוּ אֶת הַמַּעֲשָׂוֹת שׁוֹב רְאִיתִי לְהַנְנוּעַם יְרוּשְׁלַמִי בְּפִירוּשׁ לִירוּשְׁלַמִי שָׁם שָׁפְתָב לְפָרֵשׁ דִּהְיָוּשְׁלַמִי מִיָּרִי דְנוֹקָא לְתְרוּמָה וְהִירוּשְׁלַמִי סָבַר כְּרַבְּנָן דְבִי רַב דְלְתְרוּמָה בְּעֵינָן בִּיאַת כְּנֹלָם (עֵינָן כְּתוּבוֹת כַּה וְנִדְהָ מ"ז) אוּלָם לֹא הָעֵלָה אַרוּכָה לְמָה שֶׁהַקְשִׁינוּ עַל הַתּוֹס' יְכֻמוֹת הַנ"ל דִּהַתּוֹס' כְּתוּבוֹ שָׁם לְהִדְיָא דְגַם מַעֲשָׂוֹת הָיָה בִימֵי עֲזָרָא דְרַבְּנָן.

וְהִנֵּה רְאִיתִי לְהַגְאֹן מֵהֵרִי"ד ז"ל בְּסִפְרֵי בֵּית הַלְלוּי שָׁפְתָב לְתִרָץ דְבְרֵי הַרְמַב"ם בְּהִלְכוֹת תְרוּמוֹת הַנ"ל דְסַמָּךְ עַל הִירוּשְׁלַמִי דְשְׁבִיעִית דְאֲמַרִּין שָׁם דַּר"א סָבַר דְמְאַלְיָהוּם קָבְלוּ אֶת הַמַּעֲשָׂוֹת בִּימֵי עֲזָרָא וְלָכֵן שְׁפִיר כְּתַב הַרְמַב"ם דְתְרוּמָה בִימֵי עֲזָרָא לֹא הָיָה אֶלָּא מְדַרְבְּנֵי וּבָזָה יָשַׁב ג"כ הַסְּנֹגִיא בְּמ' כְּתוּבוֹת דָּף כ"ה דְאֲמַרִּין שָׁם דְאֲשַׁכְּחִינְהוּ ר"ה בַּרדֵר"י לְרַבְּנָן דְבִי רַב דִּינְתָבִי וְקֶאֱמָרִי אֶפְיָלוּ לַמִּד"א תְרוּמָה בְּזָמַן הָיָה דְרַבְּנָן חֲלָה דְאוֹרֵייתָא דְהָא שְׁבַע שְׁכִיבָשׁוּ וְשְׁבַע שְׁחִילְקוּ נְתַחֲיִיבוּ בְּחֲלָה וְלֹא נְתַחֲיִיבוּ בְתְרוּמָה וְאֲמַינָא לְהוּ אֲנָא אֲדַרְבָּה אֶפְיָלוּ לַמִּד"א תְרוּמָה בְּזָמַן הָיָה דְאוֹרֵייתָא חֲלָה דְרַבְּנָן דְתַנְיָא בְּבוֹאֲכֵם יָכוֹל מִשְׁנֹכְנָסוּ לָהּ שְׁנִים וְשִׁלְשָׁה מְרַגְלִים ת"ל בְּבוֹאֲכֵם בְּבִיאַת כְּנֹלָכֶם וְכִי אֶסְקִינְהוּ עֲזָרָא לָאוּ כְּנֹנְהוּ סְלִיק וְהַקְשָׁה בְּשֵׁם בְּנֵי הַגְאֹן מֵהֵר"ח מְבָרִיסק זצ"ל מ"ש דְלַעֲנֵי חֲלָה לֹא בְטָלָה קְדוּשַׁת הָאֲרָץ וְלַעֲנֵי תְרוּמָה בְטָלָה וְעוֹד מֵאִי רְאִיָה מִיָּתִי מִשְׁבַּע שְׁכִיבָשׁוּ וְשְׁחִילְקוּ דִּהְתָּם מַה דִּהְיוּ פְטוּרִים אִינּוּ בְשִׁבְלֵי חֶסְרוֹן הַקְדוּשָׁה רַק מַגְזָה"כ דְאִין תְרוּמָה נוֹהֵג עַד אַחַר כִּיבוּשׁ וְחִילּוּק וְאִיזָה הוֹכְחָה וְטַעַם הוּא לֹא מְרַבֵּל זֶה דְלְתְרוּמָה בְטָלָה קְדוּשַׁת הָאֲרָץ וְכַתּוּב דְהָא דְאֲמַרִּין בְּגִמְרָא דַּמִּד"א תְרוּמָה בְּזָמַן הָיָה דְרַבְּנָן הֵינּוּ דְסִבְרִי לְהוּ כַּר"א דְדִרְיָשׁ בִּירוּשְׁלַמִי וְהִיטְבָּךְ עַל לַע"ל אֶבֶל בִּימֵי בֵּית שְׁנֵי תְרוּמָה הָיָה מְדַרְבְּנֵי מִשׁוּם דְלַעֲנֵי תְרוּמָה הֵינּוּ לְהַתְחַיֵּב בְתְרוּמָה בְּעֵינָן כִּיבוּשׁ וְחִילּוּק אֶבֶל חֲלָה הָיָה דְאוֹרֵייתָא דְהָא גַם בְּשְׁבַע שְׁכִיבָשׁוּ וְשְׁבַע שְׁחִילְקוּ אִף דְלֹא הָיָה עֲדִיין כִּיבוּשׁ וְחִילּוּק אֶפ"ה נְתַחֲיִיבוּ בְּחֲלָה וְלָכֵן בִּימֵי עֲזָרָא אִף דְלֹא הָיָה כִּיבוּשׁ דְהָא עֲדִיין הָיָה מִשְׁנֹעֲבָדִים לְמַלְכֵי פָּרַס וְגַם חִילּוּק לֹא הָיָה כִּינּוּ דְלֹא הָיָה רַק מְקַצֵּת יִשְׂרָאֵל וְאִין זֶה חֲלֻקָה וְהַשְׁתָּא הַסְּנֹגִיא בְּמ' כְּתוּבוֹת מְצִיא סְבָרָא שְׁפִיר דְקְדוּשַׁת עֲזָרָא קִידְשָׁה לְעַתִּיד לְבוֹא וְאֶפ"ה תְרוּמָה דְרַבְּנָן מִשׁוּם דְלֹא הָיָה כִּיבוּשׁ וְחִילּוּק אֶבֶל חֲלָה שְׁפִיר הָיָה דְאוֹרֵייתָא מִשׁוּם דְלַחֲלָה הָא לֹא בְּעֵינָן כִּיבוּשׁ וְחִילּוּק דְהָא גַם בְּשְׁבַע שְׁכִיבָשׁוּ וְשְׁבַע שְׁחִילְקוּ ג"כ נְתַחֲיִיבוּ בְּחֲלָה וְלֹא נְתַחֲיִיבוּ בְתְרוּמָה ע"ש לְהַגְאֹן בֵּית הַלְלוּי חֲלָק ג' שָׁם.

הִנֵּה בְּעִיָקָר דְבְרֵי דְהַרְמַב"ם סַמָּךְ עַל הִירוּשְׁלַמִי דְשְׁבִיעִית הַנ"ל כְּכַר קְדָמוּ הַמֵּהֵרִי"ט בְּשׁו"ת (סִימָן כ"ה) ע"ש שְׁפְתָב ג"כ מְקוֹר לְדְבְרֵי הַרְמַב"ם מִזָּה הִירוּשְׁלַמִי וְגַם הַרְדְּב"ז בְּפִירוּשׁוֹ עַל הַרְמַב"ם (פ"א דְתְרוּמוֹת) הַזְכִּיר ג"כ הִירוּשְׁלַמִי הָיָה לְסַמָּךְ לְדְבְרֵי הַרְמַב"ם ע"ש אֶבֶל בְּאֲמַת לְפִי עַנ"ד קָשָׁה לֹא מְרַבֵּל דְכָל חִילּוּק דְהַרְמַב"ם הָיָה מִזָּה הִירוּשְׁלַמִי וְע"ש בְּשׁו"ת מֵהֵרִי"ט שְׁהָאֵרִיף שָׁם בְּדְבְרֵי הַרְמַב"ם וְהִבִּיא הָא דְאִיתָא בְּסִפְרֵי גְבִי חֲלָה תְרוּמַת ד' בְתְרוּמַת דְגָן הַכְּתוּב מְדַבֵּר אוֹ אִינּוּ אֶלָּא בְתְרוּמַת חֲלָה כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר חֲלָה תְרִימוּ תְרוּמָה הָרִי תְרוּמַת חֲלָה אֲמוֹר וְמָה אֲנִי מְקַיֵּם תְרוּמַת ד' בְתְרוּמַת דְגָן עַכ"ל הַסִּפְרֵי וְלִמְאִי הִלְכְתָא כְּתַבָּה רַחֲמָנָא לְתְרוּמָה גְבִי חֲלָה ע"כ לְהַקִּישׁ תְרוּמָה לְחֲלָה דְתַבְעֵי בִיאַת כְּנֹלָם וְכו' עַכ"ל הַמֵּהֵרִי"ט יַע"ש הֵיטֵב מִש"כ עוֹד בְּדְבְרֵי הַרְמַב"ם הַנ"ל.

אָמַנְם בְּאַמַת קָשָׁה לֹאמַר כ"ז בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם דְּמַקוֹר הַרְמַב"ם הָיָה יְרוּשְׁלַמִי דַס"ל דְּמַאֲלִיָּהֶם קָבְלוּ אֶת הַמַּעֲשָׂרוֹת דַּא"כ לֹא אֶתִי שְׁפִיר הָא דְכָתַב שָׁם הַרְמַב"ם (אֲחֵר שְׁפַתְב דְּתַרוּמָה בְּזִמְנָן הַזֶּה וְאַפְּיִלוּ בִימֵי עֶזְרָא הָיָה דְרַבְּנָן) וְז"ל וְכֹן יִרְאֶה לִי שֶׁה"ה נָמִי לְעַנְיָן מַעֲשָׂרוֹת שְׁאִינָן חֲזִיבִין בְּזִמְנָה"ז אֲלֵא מְדַבְרֵיהֶם כְּתוּבָה וְאִם נֹאמַר דְּמַקוֹר הַרְמַב"ם הָיָה הִירוּשְׁלַמִי הַלְזָה הָא מְפֹרָשׁ לְהִדְיָא שָׁם בִּירוּשְׁלַמִי דְּמַעֲשָׂרוֹת הָיָה מְדַבְרֵיהֶם וְגַם בְּקִרְא דְּמַבִּיא הִירוּשְׁלַמִי שָׁם לְהוֹכִיחַ שְׁהוּן מְדַבְרֵיהֶם מְשׁוּם דְּכָתִיב בְּכָל זֹאת אֲנַחְנוּ פְּנֹרְתִים אָמְנָה וְכו' מְפֹרָשׁ שָׁם לְהִדְיָא בְּקִרְא מַעֲשָׂרוֹת כְּמוֹ תְרוּמָה וְאִמְאִי כְּתַב הַרְמַב"ם הָא בְּמַעֲשָׂרוֹת בְּזִמְנָה"ז דְּאִינוּ אֲלֵא מְדַבְרֵיהֶם מְסַבְרָא דְּנִפְשָׁיָה עוֹד יֵשׁ לְהַעִיר עַל דְּבַרֵי הַגָּאוֹן בְּבֵית הַלְוִי שָׁם מְנָא לֹן לְחַדֵּשׁ כ"ז דְּבַעֲיָנוּ בְּתַרוּמָה כִּיבוּשׁ וְחִלּוּק, וְהָא דְּאִמְרִינוּ בְּכַמְהָ דְּוֹכְתִי דְּשָׁבַע שְׁכִיבְשׁוּ וְשָׁבַע שְׁחִילְקוּ לֹא נִתְחַזְּבוּ בְּתַרוּמָה כְּכָר הַעִירוּ בְּזֶה הַרְאִישׁוֹנִים (וְרַש"י בַּמ' גְּדָה מ"ז כְּתַב מְשׁוּם דְּבַעֲיָנוּ דְּגָנָה תְּבוּאוֹת וְרַעָה הַמִּיּוֹחֵד לָהּ וְעֵינָן בַּב"מ דָּף פ"ט כְּתַב שָׁם רַש"י הָא דְּשָׁבַע שְׁכִיבְשׁוּ פְטוּרִים מְשׁוּם דְּכָתִיב עֲשֹׂר תַעֲשֹׂר אֶת תְּבוּאוֹת וְכו' וְכָתִיב בְּתַרְיָה בְּמַקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ד' וּבַמ' כְּתוּבוֹת כְּתַב רַש"י (דָּף פ"ה) מְשׁוּם שְׁהָרִי תִלְהֵה הַכְּתוּב הַמַּעֲשֹׂר בְּמִנְיָן שְׁנוֹת הַשְּׁמִיטָה דְּכָתִיב בְּשָׁנָה הַשְּׁלִישִׁית שְׁנַת הַמַּעֲשֹׂר וְשְׁמִיטוֹת לֹא מְנוּ אֲלֵא מְשַׁכְּבְשׁוּ וְחִילְקוּ כְּדִאִמְרִינוּ בַּס"ע וּבַמ' עֶרְכִין ע"ש) וְעֵינָן בְּרַאב"ד בַּת"כ שְׁכָתַב שָׁם דְּמְשׁוּם הָכִי בְּשָׁבַע שְׁכִיבְשׁוּ וְחִילְקוּ פְטוּרִים הָיוּ מְשׁוּם דְּבְשָׁבַע שְׁכִיבְשׁוּ וְשָׁבַע שְׁחִילְקוּ הָיָה כְּהַפְקַר כִּיּוֹן שְׁהִיְתָה הָאֶרֶץ עוֹמְדַת לְחִלּוּק ע"ש בְּרַאב"ד וּבַר"ש בַּת"כ וְעֵינָן בַּת"כ פְּרָשָׁה מְצוֹרַע דְּבַעֲיָנוּ רִיבּוּי עַל נְגַעֵי בְּתִים דְּלֹא נִהְגּוּ עַד לְאַחַר כִּיבוּשׁ וְחִילּוּק מְדַכְּתִיב וּבָא אֲשֶׁר לֹו הַבֵּית הָרִי מְבֹנָאָר דְּכָל הַיְכִי דְּבַעֲיָנוּ כִּיבוּשׁ וְחִילּוּק יֵשׁ עַל זֶה קִרְא מִיּוֹחֵד וַא"כ קָשָׁה מְנָא לֹן לְחַדֵּשׁ דְּבַעֲיָנוּ גַבִּי תְרוּמָה כִּיבוּשׁ וְחִילּוּק (שׁוֹב רִאִיתִי הָעֵרָה זֹו מֵהַת"כ בְּסִפְר זְכָרוֹן יְהוֹנָתָן בְּעַנְיָן דְּבַר הַשְּׁמִיטָה שְׁהַעִיר עַל הַגָּאוֹן מֵהַת"כ) וְע"ש עוֹד בְּסִפְר ז"י מַה שְׁכָתַב עַל הַרְמַב"ם בְּתַרוּמוֹת הַנ"ל דְּסוֹבֵר כְּשִׁיטַת רַש"י בְּכְתוּבוֹת (דָּף כ"ה) דְּתַרוּמָה תְּלוּי' בְּשָׁבִיעִית מְשׁוּם שְׁתִּלְהֵה הַכְּתוּב הַמַּעֲשֹׂר בְּמִנְיָן שְׁנוֹת הַשְּׁמִיטָה דְּכָתִיב בְּשָׁנָה הַשְּׁלִישִׁית שְׁנַת הַמַּעֲשֹׂר וְגַבִּי שְׁבִיעִית כְּתִיב תְּבֹאוּ וְשָׁבִיעִית לֹא מְנוּ אֲלֵא מְשַׁכְּבְשׁוּ וְחִילְקוּ וְשׁוֹב דְּחָה מֵהָא דְּמְבֹנָאָר (בִּירוּשְׁלַמִי גִיטִין פ"ד הַלְכָה ג') דְּאִין תְּרוּמָה תְּלוּי' כָּלֵל בְּשָׁבִיעִית וְהַקְשָׁה מִזֶּה הִירוּשְׁלַמִי גַם עַל שִׁיטַת רַש"י בְּכְתוּבוֹת שָׁם וְכֹן הַקְשָׁה עַל הַט"א שְׁכָתַב דְּלַרְבֵּי דְּסוֹבֵר שְׁשָׁבִיעִית בְּזִמְנָן הַזֶּה דְּרַבְּנָן מְשׁוּם דְּאִתְקַשׁ לִיּוֹבֵל גַּם תְּרוּמָה הָיָה דְּרַבְּנָן מְשׁוּם דְּתַרוּמָה תְּלוּי' בְּשָׁבִיעִית ע"ש וְלֹא דַק בְּמַחֲלָה מַכְת"ר דְּבִירוּשְׁלַמִי, מְבֹנָאָר דְּאִיכָא פְּלוּגְתָא בְּזֶה אִי תְרוּמָה תְּלוּי' בְּשָׁבִיעִית ע"ש דְּז"ל הִירוּשְׁלַמִי שָׁם אָמַר הוֹנָא קְשִׁיטָא קוּמִי ר"י רַב אֲחָא כְּמֹאן דְּאָמַר מַעֲשָׂרוֹת מִן דְּבַרְיָהֶם בְּרַם כְּמֹאן דְּאָמַר מַעֲשָׂרוֹת מֵהַת"ת וְכִי הִלֵּל מְתַקְנָן לְעַבְרוֹר עַל דְּבַרְיָן תוֹרָה (וּר"ל דְּמַעֲשֹׂר תְּלוּי' בְּשָׁבִיעִית וְכִיּוֹן דְּמַעֲשֹׂר מֵהַת"ת א"כ ה"ה נָמִי שְׁבִיעִית הָיָה מִן הַתוֹרָה וְאִיִּף תִּקְוָן הִלֵּל פְּרוֹזְבֵּל לְבַטֵּל דְּבַר מֵהַת"ת) וְאָמַר זֶה דְּבַר הַשְּׁמִיטָה וְכו' בְּשַׁעָה שְׁהַשְּׁמִיטָה נוֹהֲגַת בְּאֶרֶץ מְדַבְרַת תוֹרָה הַשְּׁמִטָה כְּסָפִים נוֹהֲגַת בֵּין בְּאֶרֶץ בֵּין בְּחוּץ לְאֶרֶץ דְּבַר תוֹרָה וְכו' תַּמָּן אִמְרִין אֲפִילוּ לְמַד"א מַעֲשָׂרוֹת מֵהַת"ת מוֹדָה בְּשָׁבִיעִית שְׁהוּא מְדַבְרֵיהֶם וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִיטָה שְׁמוּט רַבִּי אוֹמַר וְכו' עַכ"ל הִירוּשְׁלַמִי וי"ל דְּבְזֶה פְּלִיגָא אִי שְׁבִיעִית תְּלוּי' בְּיּוֹבֵל א"כ לֹא תְלִי מַעֲשָׂרוֹת בְּשָׁבִיעִית וְעֵינָן בְּסִפְר שְׁאִילַת דּוֹד שְׁפִירָשׁ ג"כ דְּפְלִיגָא בִירוּשְׁלַמִי בְּזֶה אִי מַעֲשָׂרוֹת תְּלוּי' בְּשָׁבִיעִית אוּ לֹא וּבְזֶה כְּתַב לִישָׁב מַה שְׁהַקְשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים עַל דְּבַרֵי רַש"י בַּמ' ב"ק דָּף קי"ד ע"ב

שְׁכַתב דְּרַבִּי סָבֵר דְּלֵא קִידְשָׁה לְעֵתִיד לְבוֹא דְרַבִּי אַחַר הַחֹרְבָן הֵיךְ וְזֶה סוֹמֵר בְּחֹלְיוֹ דְּרַבִּי ז"ל שְׁכַתב גַּבִּי הָא דְהַתִּיר רַבִּי בֵּית שְׁאָן דְּדוֹקָא אוֹתָן שְׁלֵא נְתַקְדְּשׁוּ בְּקִדְוִשָׁה שְׁנִינָה הַתִּיר אוֹתָן אֲבָל אוֹתָן שְׁנַתְקִדְשׁוּ בִימֵי עֲזָרָא בְּקִדְוִשָׁה שְׁנִינָה נוֹהֵג בְּהֵם תְּרוּמַת וּמַעֲשָׂרוֹת מֵה"ת מְבוֹנָאֵר דְּרַבִּי סָבֵר דְּקִדְוִשַׁת עֲזָרָא קִדְשָׁה לְעֵתִיד לְבוֹא ע"ש מֵה שְׁכַתב לִישָׁב בְּאֹפֶן זֶה הֵינּוּ דְתַלְיָה בְּפִלּוּגְתָא דִירוּשְׁלָמִי כָּאֵן ע"ש וְכֵן רְאִיתִי לְהַגְאֹן בְּנוֹדַע בְּשַׁעְרִים שְׁכַתב ג"כ עַל דְּבַרֵי הֶרְמֵב"ם דְּלָכֵן הֵוֵי תְרוּמָה בְּזִמְן הֵיזֶה מְדַרְבְּנָן מִשּׁוּם דְתַלְיָה תְרוּמָה.

בְּשַׁבִיעֵית וּשְׁבִיעֵית תַּלְיָה בִּיּוֹבֵל לְרַבִּי ע"ש וּפְיִרְשׁ ג"כ הִירוּשְׁלָמִי הַנָּ"ל כְּמוֹ שְׁפִירְשָׁנוּ אֲבָל בְּאַמַּת שֵׁיטַת הֶרְמֵב"ם גַּם לְפִי פִירוּשׁוֹ לֹא אֲתִי שְׁפִיר הָא דְכַתַּב הֶרְמֵב"ם אַח"כ וְנִרְאֶה לִי דֵה"ה כְּמוֹ לְעֵנִין מַעֲשָׂרוֹת דְּמִשְׁמַע דְּמַעֲשָׂר הֵוֵי מִסְבָּרָא דְנִכְפְּשִׁיָה וּבְאַמַּת זֶה אֵינּוּ דְהָא עֵיקַר מֵה דְתַלִּי בְשַׁבִיעֵית הוּא מַעֲשָׂר וְלֹא תְרוּמָה.

וְלָכֵן קָשָׁה מְאֹד לִזְמַר דְּמִקּוּר הֶרְמֵב"ם מְכַל הַנֶּהָד דְּנִקְתָּא שְׁהִבְאִיתִי לְעֵיל וְעֵדִין תִּשְׁאָר עַל הֶרְמֵב"ם קְוִשֵׁית הַכ"מ מְהָא דִּיבְמוֹת פ"ב שָׁם. וְעֵינִין בְּב"י בְּטוֹר יו"ד סִימָן ש"ל א' שְׁכַתב שָׁם דְּאַפְשָׁר דְּנִמְצָא בְּאִיזָה מְקוּם זֹאת הַדְרָשָׁה דְּבִתְרוּמָה בְּעֵינִין בִּיאַת פְּוֹלָם עֵינִין שָׁם וְלִכְאוּרָה עֵדִינִין לְמָה שְׁבִיִק הֶרְמֵב"ם סִימָן דִּיבְמוֹת וְאַזְזִיל בְּתַר הָאֵי דְרָשָׁה וְהַק"א כְּתַב דְּאַפְשָׁר דְּהַסְגִּיא דִּיבְמוֹת הֵוֵי לְמֵאן דְּאָמַר בְּעַרְכֵּין דְּבִימֵי עֲזָרָא עָלוּ כָּל הַשְּׁבִטִים דִּירְמִיָהוּ הַחֲזִירִין וְיִאֲשִׁיָהוּ מְלַךְ עֲלֵיהֶם ע"ש וְהֵינּוּ דְגַם בִּימֵי עֲזָרָא נְמִי הֵוֵי כְּפִיּוּשׁ וְחִילּוּק וְזֶה דְּלֵא כְּדַבְרֵי הַבַּיִת הַלְוִי הַנָּ"ל שְׁכַתב דְּבִימֵי עֲזָרָא לֹא הֵיךְ כְּפִיּוּשׁ וְחִילּוּק וּבְעֵיקַר קְוִשֵׁית הַגְּאֹן בְּשִׂאֵילַת דּוּד הַנָּ"ל עַל דְּבַרֵי רַש"י בְּב"ק וּבְחֹלְיוֹן רְאִיתִי בְּבֵית הַלְוִי שְׁעַמַד ג"כ עַל סְתִירָה זֹו וְכַתַּב לְתַרְזַן בְּאֹפֶן אַחַר לְגַמְרֵי ע"ש וּבְשׁו"ת מֵהַרִ"א הַנִּקְרָא יְהוּדָא יַעֲלֶה כְּתַב לְתַרְזַן דְּרַש"י מִסְפָּקָא אֲלִיבָא דְרַבִּי אִי ס"ל קְדוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה קִדְשָׁה לְעֵתִיד לְבוֹא אוֹ לֹא וְחִילּוּק בֵּין תְרוּמָה לְטָבֵל מִשּׁוּם דְּטָבֵל הֵוֵי אִיתְחַזַּק אִיסוּרֵי ע"ש וַיֵּשׁ לְהַרְהֵר עָלָיו וְאִכ"מ ע"ש בְּחִלְק יו"ד תְּשׁוּבָה ל"ז וְעֵינִין בְּמ"מ ב"פ ד' מֵהֶלְכוֹת תְרוּמוֹת שְׁכַתב לְהוֹכִיחַ דֹּאע"ג דְּהֶרְמֵב"ם פּוֹסֵק דְתְרוּמָה בּוֹזֵה"ז דְרַבְּנָן מ"מ בְּכָל הַסְפִיקוֹת דְתְרוּמָה פּוֹסֵק גַּם הֶרְמֵב"ם לְחֻמוֹרָא וַיֵּשׁ לְעֵינִין בְּזֶה לְמָה וַיֵּמָה נִשְׁתַּנָּה תְרוּמָה מְכַל שְׁאָר דְרַבְּנָן וְעֵינִין בְּבֵית הַלְוִי מֵה שְׁכַתב בְּזֶה לְהַקֵּל קִצַּת וְהֵנָּה לְפִי מֵה שְׁבִאֲרָנוּ דְשֵׁיטַת הֶרְמֵב"ם דְּבִקְדוּשַׁת יְהוֹשֻׁעַ לֹא הֵיךְ שׁוּם קִידּוּשׁ אֲלֵא כִּיּוֹן שְׁנַתְמַלֵּא הַתְּנַאי שְׁנִכְנָסוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְאַרְצָא נַעֲשֶׂה שְׁלֵהֶם לְמַפְרַעַ וּבְזֶה עֲצָמָה חָלָה קְדוּשַׁת הָאָרֶץ מִחֲמַת הַנְּתִיבָה שְׁנַתְּנוּ לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ א"ש מֵה שְׁהַעִירוּ הַמְּפָרְשִׁים עַל הֶרְמֵב"ם שְׁכַתב ב"פ א' דְתְרוּמוֹת דְּקִדְוִשַׁת עֲזָרָא קִידְשָׁה לְעֵתִיד לְבוֹא אֲלֵא גַבִּי תְרוּמָה שְׁאֵנִי מִשּׁוּם דְּבְעֵינִין בִּיאַת פְּוֹלָם וְהַקְשׁוּ הֵיאָד חָלָה קְדוּשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּימֵי עֲזָרָא לְפִי מֵה שְׁכַתב הֶרְמֵב"ם בְּרִישׁ הַפָּרָק דְּלֵא חָלָה קְדוּשָׁה אֲלֵא בְּכִיּוּשׁ מְלַךְ וְרוֹב יִשְׂרָאֵל וּבִימֵי עֲזָרָא לֹא פְוֹלָהוּ סְלִיק וּלְפ"ז א"ש דְּהֶרְמֵב"ם לֹא כְּתַב כ"ז אֲלֵא דוֹקָא עַל כְּפִיּוּשׁ רֵאשׁוֹן דְּלֹא הֵיךְ שׁוּם קִנְיָן עַל הָאָרֶץ אֲלֵא שְׁקִנּוּ אוֹתָהּ מִחֲמַת הַנְּתִיבָה שְׁנַתְּנוּ הַקַּב"ה לְאַבְרָהָם וּבְזֶה חָלָה קְדוּשַׁת הָאָרֶץ לְכֹן בְּעֵינִין דוֹקָא שְׁיִתְקַיְיִם כָּל תְּנַאי הַנְּתִיבָה הֵינּוּ שְׁיִהָא כָּל יִשְׂרָאֵל וּמִמִּילָא כִּיּוֹן דְּבְעֵינִין כָּל יִשְׂרָאֵל בְּעֵינִין גַּם מְלַךְ אֲבָל בִּימֵי עֲזָרָא דְלֹא נִכְנָסוּ לְאַרְצָא אֲלֵא בְּקִנְיָן פְּרִטִי שְׁקִנּוּ אֶת הָאָרֶץ כְּמוֹ שְׁאָר קִנְיָנִים וְלֹא כְּמוֹ מִחֲמַת קִנְיָן אֲבְרָהָם אֲבִינוּ מִמִּילָא לֹא בְּעֵינִין רוֹב יִשְׂרָאֵל.

שוב ראיתי לרבינו המבי"ט בקרית ספר פ"א דתרומו'ת שפתיב ונ"ל ונראה דבעינו מלך או נביא ורוב ישראל אפילו לכיבוש הארץ היינו בכיבוש ראשון אבל בכיבוש שני פיון שפבר קדשה ארץ ישראל אף על פי שבטלה כשגלו לא הוצרכו רוב ישראל אלא עזרא וסיעתו קדשוה ע"ש הרי שמחלק בין קדושה ראשונה לשניה אבל לא מטעמי וצ"ע בדבריו מה שפתיב פיון שפבר קדשה הא אנו קיי"ל דקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא גבי קדושת הארץ ע"ש.

והנה מדי עברי בין בתרי ענינים אלו ראיתי שהקשה הר"ן על הא דאמרין במ' ר"ה (דף י"ג) עומר שהקריבו ישראל בכניסתן לארץ מהיכן הקריבוהו אם תאמר דענין שליש ביד עכו"ם קצירכם אמר רחמנא ולא קציר עכו"ם והקשו לפי מה שפתיב רש"י במנחות (דף פ"ג) דמביאין עומר מעבר הירדן ע"ש שפתיב ונ"ל כל הארצות פשרות פגון יהודה ועבר הירדן והגליל ע"ש) ועיין (בסנהדרין י"א) גבי הא דאמרין שם דעל ג' ארצות מעברין את השנה פתיב שם רש"י ג"כ דמביאין עומר מעבר הירדן ע"ש וא"כ קשה אמאי לא הביאו את העומר מעבר הירדן דישבו שם ישראל בני גד ובני ראובן ושפיר הנה קצירכם.

ועלה בדעתי לחדש דלא חלה קדושה על עבר הירדן כ"ז שלא נכבשה כל ארץ ישראל דעבר הירדן אינה אלא כמו תוספת על ארץ ישראל ולכן כ"ז שלא נתקדשה כל ארץ ישראל לא חלה קדושה על עבר הירדן פן עלה בדעתי לכאורה לפי שיטת רש"י שוב ראיתי להגאון חיד"א ז"ל בספר ברפי יוסף שהאריך הרבה בענין זה אי עבר הירדן נתקדשה בקדושת ארץ ישראל או לא והביא שם כמה ברייתות בתוספתא ות"כ והראה שיש כמה פלוגתות בזה והעיר ג"כ מסוגיא דר"ה הנ"ל ושוב הביא בשם פפתור ופרח שפתיב דתרי עבר הירדן הוי חדא שהיא ארץ ישראל ממש והיא מגוף ארץ ישראל ע"ש וא"כ יש לומר דרש"י בכל הנה דוכתי פיון לעבר הירדן שהיא ארץ ישראל ממש ע"ש.

עוד ראיתי מקשים על האי סוגיא דר"ה דאיה יכלו להביא עומר מארץ ישראל אפילו בלא הא דקצירכם ולא קציר עכו"ם לפי מה דמבואר בירושלמי שביעית הנ"ל דלא נתחייבו במצות הארץ עד שקנו פולה ע"ש וכאן הא עדיין לא נכבשה כל ארץ ישראל ואיה נתחייבו בעומר ולפי מה שבארנו דהקנין הנה כמה שזכה אברהם אבינו שפיר יש לומר דאף דעדיין לא נכבשה כל הארץ אפ"ה תכף שנכנסו ונעשה שלהם למפרע זה נקרא קנו פולה וזהו ג"כ פירוש הירושלמי עד שקנו פולה היינו שיפנסו כל ישראל אפילו כשעדיין לא נכבשה פלארץ ישראל אלא שנכנסו אפילו בקצה הארץ (ועיין במ' קידושין (דף ל"ח) דמבואר דלמד"א מושב אחר ירושה וישיבה משמע לא נתחייבו בעומר וע"כ האי סוגיא דר"ה הוי אליבא דמד"א דלא אמרינן דאחר ירושה וישיבה במשמע ע"ש ושפיר הביא עומר אף דהנה תכף שנכנסו לארץ).

סימן ה ענין קדושת ירושלים ערי חומה ובמה הרמב"ם (בפ"ו מהלכות בית הבחירה הלכה טו) פתיב ונ"ל לפיכך מקריבין הקרבנות פולם אעפ"י שאין שם בית פנוי ואוכלין שם קדשי קדשים בכל העזרה אעפ"י שהיא חריבה ואינה מוקפת במחיצה ואוכלין שם קדשים קלים ומע"ש בכל ירושלים אעפ"י שאין שם חומות שהקדושה ראשונה קדשה לשעתיה וקדשה לעתיד לבא וכן בהלכה ט"ז שם חילק בין ירושלים והמקדש לכל שאר

אַרְצֵי יִשְׂרָאֵל וְכַתֵּב לְפִי שְׁקִדְנוֹשַׁת הַמִּקְדָּשׁ וִירוּשָׁלַיִם מִפְּנֵי הַשְּׂכִינָה וְשְׂכִינָה אֵינָה בְּטֹלָה אֲבָל חַיִּיב הָאָרֶץ בְּשִׁבְעֵיית וּבְמַעֲשָׂרוֹת אֵינֹו אֶלָּא מִפְּנֵי הַפְּיּוּשׁ וְכִיּוֹן שְׁנֹלְקָהּ הָאָרֶץ מִיַּדֵּיהֶם בְּטֹל הַפְּיּוּשׁ וְכוּ'.

מִתְבָּאָר דְּהַרְמַב"ם מְחַלֵּק בֵּין קְדוּשַׁת הַמִּקְדָּשׁ וִירוּשָׁלַיִם וּבֵין שְׂאָר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דְּבִמְקָדָשׁ וִירוּשָׁלַיִם קְדוּשָׁה לְעֵתִיד לְבֵא וּבְשְׂאָר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא קְדוּשָׁה לְעֵתִיד לְבֵא. וְהִנֵּה קוּשָׁה לִי עַל דְּבָרֵי הַרְמַב"ם מֵהָא דְאָמְרִינָן בְּעֶרְכִין (דָּף ל"ב ע"ב) תַּנְיָא ר' יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר לָמָּה מְנוּ חֲכָמִים אֶת אֱלוֹי (כְּלוּמַר עֲזִירוֹת מְוַקְפּוֹת חוּמָה מִיְמוֹת יְהוֹשֻׁעַ שְׁמַנּוּ שָׁם בְּמִשְׁנָה) שְׁכַשְׁעֵלוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה מְצָאוּ אֱלוֹי וְקִידְשׁוּם אֲבָל רֵאשׁוֹנוֹת בְּטֹלוּ מִשְׁבְּטָלָה קְדוּשַׁת הָאָרֶץ קִסְבֵּר קְדוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה קִידְשָׁה לְשַׁעֲתָהּ וְלֹא קִידְשָׁה לְעֵתִיד לְבֵא וְרַמְיָנָהּ אוֹמֵר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹסִי וְכִי אֱלוֹי בְּלִבְד הָיוּ וְהֵלֵא כְּבָר נֹאמֵר וְכוּ' אֶלָּא לָמָּה מְנוּ חֲכָמִים אֶת אֱלוֹי שְׁכַשְׁעֵלוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה מְצָאוּ אֱלוֹי וְכוּ' וְלֹא אֱלוֹי בְּלִבְד אֶלָּא כָּל שְׁתַּעֲלָה לָּהּ מְסֻנְרַת בְּיַדָּהּ מְאֻבּוֹתֶיהָ שְׁמוֹנְקַפַּת חוּמָה מִיְמוֹת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן כָּל מִצְוֹת הִלְלוּ נוֹהֲגוֹת בָּהּ מִפְּנֵי שְׁקִדְנוֹשָׁה רֵאשׁוֹנָה קִידְשָׁה לְשַׁעֲתָהּ וְקִידְשָׁה לְעֵתִיד לְבֵא וְכוּ' וְאִיבְעִית אֵימָא חֲדָא מִיַּנְיָהּ ר' אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסִי אֲמַרָה דְתַנְיָא ר' אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֲשֶׁר לוֹ חוּמָה אַעפ"י שְׂאִין לוֹ עֶכְשָׁיו וְהִנֵּה לוֹ קוֹדֵם לְכֹן מ"ט דְמָאן דְאָמַר לֹא קִידְשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא (קְדוּשָׁה רֵאשׁוֹנָה) דְכַתִּיב יִיעֲשׂוּ כָּל הַקְּהָל הַשְּׂבִיִּים מִן הַשְּׂבִי וְכוּ' מְקִישׁ בִּיאָתָן בִּימֵי עֲזָרָא נְבִיאָתָן בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ מֵה בִיאָתָן בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ מְנוּ שְׁמִיטִין וְיֻבְלוֹת וְקִידְשׁוּ עָרֵי חוּמָה וְנִתְחַזְּקוּ בְּמַעֲשָׂרוֹת (לְפִי גִירְסַת רִש"י וְש"מ שָׁם) וּמִיַּתִּי שָׁם רֵאזִיה מִדְּכַתִּיב אֲשֶׁר יִרְשׁוּ אֲבוֹתֶיהָ וִירְשָׁתָהּ מְקִישׁ בְּרוּשָׁתָהּ לִירוּשָׁת אֲבוֹתֶיהָ וְכוּ' הָרִי דְמִיַּתִּי כָּאֵן גְּבִי עָרֵי חוּמָה קָרָא דְמִיַּתִּי ר' יוֹסִי גְּבִי בְרוּשַׁת הָאָרֶץ מְבֹאָר דְמִקְשִׁינָן קִידְשׁוּ עָרֵי חוּמָה לִירוּשָׁת הָאָרֶץ לְעֵנָן חַיִּיב תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת וּמָאן דַּס"ל גְּבִי עָרֵי חוּמָה קִידְשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא כְּמוֹ כֵּן סָבַר גַּם בִּירוּשָׁת הָאָרֶץ לְעֵנָן חַיִּיב מַעֲשָׂרוֹת נְמִי קִידְשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא וְהִנֵּה עֵינָן בְּשִׁבְעוֹת (דָּף ט"ז) וּבְמַגִּילָה (דָּף י') דְאִיתָא שָׁם בְּש"ס כְּתַנְיָא (אִם קְדוּשַׁת מִקְדָּשׁ וִירוּשָׁלַיִם נִתְקַדְּשׁוּ לְעֵתִיד לְבֹא) וּמִיַּתִּי שָׁם מֵהָא דְכָשְׁהִיוּ בּוֹנִים בְּהִיכָל עֲשׂוּ קִלְעִים וְכוּ' וְשׁוּב מִיַּתִּי מֵהָא דְתַנְיָא אֲמַר ר' יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹסִי לָמָּה מְנוּ חֲכָמִים אֶת אֱלוֹי וְכוּ' דְלַמְד"א רֵאשׁוֹנוֹת בְּטֹלוּ מִשְׁבְּטָלוּ קְדוּשַׁת הָאָרֶץ אִף קְדוּשַׁת יְרוּשָׁלַיִם וְהַמִּקְדָּשׁ ג"כ בְּטָלָה מִוְכַח דְמַד"א קְדוּשַׁת הָאָרֶץ בְּטָלָה מֵהָא דִּירְשׁוּ אֲבוֹתֶיהָ וִירְשָׁתָהּ ס"ל נְמִי דְקְדוּשַׁת עָרֵי חוּמָה נְמִי בְּטָלָה וְלֹא קִידְשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא וְכֵן קְדוּשַׁת הַמִּקְדָּשׁ וִירוּשָׁלַיִם נְמִי לֹא נִתְקַדְּשׁוּ לְעֵתִיד לְבֹא כְּמִבְּוֹאָר מְכָל הַנֶּהָר סוּגִין מְגִילָה שְׁבֻעוֹת וְעֶרְכִין (ע"ש).

מְבֹאָר דְאִין לְחַלֵּק בֵּין קְדוּשַׁת הַמִּקְדָּשׁ וִירוּשָׁלַיִם לְקְדוּשַׁת הָאָרֶץ לְעֵנָן חַיִּיב תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת וְקוּשָׁה עַל הַרְמַב"ם הַנֶּה"ל שְׁחִילֵק בֵּין קְדוּשַׁת הַמִּקְדָּשׁ וִירוּשָׁלַיִם לְקְדוּשַׁת שְׂאָר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וְהִנֵּה כְּדִי לְתַרְצֵי שִׁיטַת הַרְמַב"ם נְקֻדִים תַּחֲלָה לְבָאָר שִׁיטַת רִש"י בְּמ' בְּרִכּוֹת (דָּף ה ע"ב) אֲמַר ר' יוֹסִי נְגַעִים וּבְנִים אֵינָן יְסוּרִין שָׁל אֶהְבָּה וּנְגַעִים לֹא וְהַתְנָיָא כָּל מִי שֵׁישׁ בּוֹ אֲחָד מֵאַרְבַּעָה מְרֹאוֹת נְגַעִים הִלְלוּ אֵינָן אֶלָּא מְזַבַּח כְּפָרָה וְכוּ' הָא לָן וְהָא לָהּ וּפִירִש"י הָא לָן בְּא"י שְׁעָרֵי חוּמָה מְקוֹדְשׁוֹת בָּהּ וּמְצוֹרַע טְעוֹן שְׁלִיחַת חוּצָה לָהּ אֵינָן יְסוּרִים שָׁל אֶהְבָּה כְּבָל שְׂאִין טְעוֹנִין שְׁלִיחַת וְהֵן מְזַבַּח כְּפָרָה הָיוּ יְסוּרִין שָׁל אֶהְבָּה ע"ש וְהַתּוֹס' ד"ה הָא לָן

הקשו וז"ל תיממה דשילוח מחנות לא היה נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג ובתי ערי חומה ובימי האמוראין לא היה היובל נוהג פדאמרין במסכת גיטין (דף ל"ו) והיאך היה מדבר ר"י מדבר שלא היה נוהג בימיו עכ"ל התוס'.

ונ"ל דהנה בערי חומה מצינו בהו דמצורע משתלח מהו ומסבבין לתוכן מת והבית נחלט בה אחר י"ב חודש ושאר דינים והיינו משום שיש בהו שני ענינים קדושה ודינים. והא דמצורע משתלח ומסבבין לתוכן מת זהו מחמת הקדושה היינו קדושת מחנה (כמבואר בספרי הובא בר"ש פ"ק דכלים דיהושע קידש עיירות המוקפות חומה בקדושת מחנה ישראל ע"ש) [ועיין בירושלמי (דמגילה פ"א) דבעי שם הירושלמי חרב הכרף ונעשה של עפ"ם מהו (אם דינו פמוקף חומה לענין מגילה בט"ו) ולכאורה אינו מוכן מה נפ"מ בזה שנעשה של עפ"ם וראיתי בבאור הגר"א (באו"ח סימן תרפ"ח) שכתב לבאר עפ"י דברי התוס' פתובות (דף מ"ה) דערי חומה שרובה עפ"ם בטלה ממנה קדושת ערי חומה ובעי אם קריאת המגילה בט"ו במוקפות חומה תליא בקדושת ערי חומה ואם בטלה קדושתה בטל דין קריאת המגילה ע"ש והנה זה אין לומר דבעינת הירושלמי הוי משום שנתחבר החומה דזה אינו דהא קיי"ל אשר לו חומה אעפ"י שאין לו עכשיו חומה חשיב מוקף חומה כמבואר במגילה (דף ג') ע"ש] ולכן נראה לי לומר שיש לחלק בין קדושת ערי חומה ובין דיני ערי חומה היינו הדינים הנוהגין בערי חומה לענין שיהא הבית נחלט בסוף שנה ולענין חזרה ביובל והיינו דהא דאמרין דאין בתי ערי חומה נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג הוי דוקא דינים השייכין בערי חומה תלויים ביובל ואינם נוהגים אלא בזמן שכל יושביה עליה אבל לא כן קדושת מחנה שיש בערי חומה לענין שילוח מצורעים זה אינו תלוי ביובל אלא בקידוש ב"ד ושתי תודות כמבואר בפרש"י ערכין (דף לב ע"א) והנה עיניתי בחידושי הרשב"א ועלה בדעתי שאפשר לכונן יסוד דברינו בדבריו ע"ש ברכות (דף ה עב) מה שכתב שם על קושית התוס' הנ"ל דשמא התם לא מיירי אלא לענין בתי ערי חומה ממש אבל לענין שילוח נוהגין עכשיו למאן דאמר קדושה לעתיד לבא ובמ' פלים שנינו ערי חומה מקודשת שאין זבין וטמאי מתים נכנסין לשם וגם מקצת מרבגי צרפת פירשו לפני הרשב"ם ז"ל שאף בזמן הנה נוהג פן בארץ ישראל למאן דאמר קדושה לעתיד לבא ע"ש ונ"ל לומר דהתוס' לשיטתייהו לא מצאי לתרוצי פתרוץ הרשב"א לפי מה שכתבו במ' ערכין (דף ל"ב) ד"ה יקדשו וא"ת מנ"ל דמצורע טעון שילוח מערי חומה וכתבו דגמרינו חוץ למחנה מושבו דכתיב ביה במצורע ממושב דכתיב בערי חומה דכתיב בית מושב עיר חומה ע"ש א"כ לשיטת התוס' ליכא לתרוצי פנ"ל לחלק בין שילוח מצורע ובין שאר דיני ערי חומה פיון דגמרינו בג"ש ואין ג"ש למחצה אולם לשיטת הרשב"א י"ל דסמך על הספרי זוטא (הובא בילקוט נשא תרצ"ט) דאיתא שם וישלחו מן המחנה וכו' ושם דבר אל בני ישראל לרבות ערי חומה לשילוח מצורע ע"ש מבואר דילפינו שילוח מצורע מהא ולא מהך ג"ש שהביאו התוס' ולכן שפיר שייך לחלק בין שילוח מצורע היינו בין קדושת ערי חומה לשאר דיני ערי חומה כמו שבארנו.

והנה לפי מה שבארנו יש לישב דברי התוס' במ' מגילה (דף ה ע"ב) שלא תקשה עליהם קושית הטורי אבן שם דאמרין דחזקה קרי בטבריא בארבסר ובחמיסר מספקא ליה משום דחד גיסא שורא דימא הנת ומקשינו בש"ס אמאי מספקא ליה נדאי לאו חומה היא דתניא אשר לו חומה ולא שור איגר סביב פרט לטבריא שימיה חומתה ומשנינו לענין

בְּתֵי עָרֵי חוֹמָה לֹא מְסַפְקָא לֵיהּ כִּי מְסַפְקָא לֵיהּ לַעֲנִי מִקְרָא מְגִילָה מֵאֵי פְּרָזִים וּמֵאֵי מִן־קָפִין דְּכִתְבֵי גַבֵּי מִקְרָא מְגִילָה מִשׁוּם דְּהֵי מִיגְלוּ וְהֵי לֹא מִיגְלוּ וְכוּ' ע"ש בְּגִמְרָא וְהַקְשָׁה הַתּוֹסֵ' שָׁם לַעֲלִיל (דָּף ג ע"ב) ד"ה פְּרָדָּ וּא"ת לְקַמְן אֲמַרִּינֵן דְּטַבְרַיָּא שִׁימָה חוֹמָתָה אַע"ג דְּאִין לֵה דִין עָרֵי חוֹמָה מ"מ קוֹרִין אֶת הַמְּגִילָה בַּט"ו דְּהֵם מִן־קָפִין חוֹמָה כִּינֵן דְּמִגְנָא מִן הַשׁוֹנְאִים וְהֵכִי נְמִי הֵיָה לָנוּ לֹמַר גַּבֵּי פְּרָדָּ שְׁיִשְׁבּ וּלְבַסּוֹף הִנֵּה פִּינֵן דְּמִכְסִיָּא וּמִגְנָא שְׁיִהֵא קוֹרִין בַּט"ו וְכִתְבוּ לְתַרְזֵן וי"ל דְּשִׁאֲנֵי טַבְרַיָּא דְּכִינֵן דְּחִזְינָא דְּהִקְרָא יָם מְהֵי פְּהִקְרָא חוֹמָה, לְגַבֵּי מְגִילָה גַם כֵּן דִּין הוּא שְׁיִקְרָא הַמְּגִילָה בַּט"ו שְׁהֵרֵי הִקְרָא שְׁלֵה קוֹדֵם לִישִׁיבָה וְהֵי כְּשִׁאֲרָ חוֹמָה דְּמֵהֵי בְּתֵי עָרֵי חוֹמָה אֲבָל יִשְׁבּ וּלְבַסּוֹף הִנֵּה לֹא מְצִינוּ בְּשׁוּם מְקוֹם דְּחִשִּׁיב חוֹמָה שְׁלֵה עַכ"ל וְעַל זֶה הַקְשָׁה הַטּו"א וְנ"ל וְאִינֵי יוֹדַע מֵאֵי קְאָמְרֵי דְּהֵיכֹן מְצִינוּ דְּהִקְרָא יָם חִשִּׁיב פְּהִקְרָא חוֹמָה אֲדַרְבָּה לַעֲנִי בְּתֵי עָרֵי חוֹמָה שְׁנֵה לִישְׁבּ וּלְבַסּוֹף הִנֵּה דְּלֹא חִשִּׁיב פְּהִקְרָא חוֹמָה וְכ"ת דְּהִקְרָא יָם חִשִּׁיב כְּחוֹמָה לַעֲנִי מְצוֹרַע הַמְּשַׁתְּלַח חוּץ לְשִׁלְשׁ מַחְנוֹת וְדוֹקָא מְעִיר חוֹמָה מְשַׁתְּלַח כְּדַתְנֵן בַּפ"ק דְּכָלִּים אֲבָל יִשְׁבּ וּלְבַסּוֹף הִנֵּה אִין צְרִיךְ שִׁלּוּחַ דְּמָנָא לֵן לְחַלְק בֵּינֵיהֶם גַּבֵּי שִׁלּוּחַ וְכוּ' וְעוֹד הָא כָּל עֵיקַר שִׁלּוּחַ מְצוֹרַע בְּעָרֵי חוֹמָה גְּמַרִּינֵן מְדִינֵי עָרֵי חוֹמָה מִמּוֹשֵׁב דְּכִתְבֵי בֵּית מוֹשֵׁב עִיר חוֹמָה בְּעָרֵי חוֹמָה וְאִין ג"ש לְמַחְצָה ע"ש וּלְפִי מַה שְׁבִּאֲרָנוּ שְׁפִיר יֵשׁ לֹמַר דְּהַתּוֹסֵ' כִּינֵנוּ לֹמַר דְּחִשִּׁיב מִן־קָפִין חוֹמָה לַעֲנִי שִׁלּוּחַ מְצוֹרַע וְשְׁפִיר יֵשׁ לְחַלְק בֵּין דִּינֵי עָרֵי חוֹמָה לְשִׁלּוּחַ מְצוֹרַע כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ לַעֲלִיל וְזֶה לֹא קָשָׁה הָא אִין ג"ש לְמַחְצָה דִּישׁ לֹמַר דְּהַתּוֹסֵ' שָׁם קִיָּמָא בְּשִׁיטַת הַרְשָׁבָּא הַנְּ"ל דִּילְפִינֵן שִׁלּוּחַ מְצוֹרַע מְהֵא דְּסַפְרֵי דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַנְּ"ל.

וְהַשְׁתָּא יֵשׁ לִישְׁבּ מַה שְׁהַקְשִׁינוּ לַעֲלִיל עַל הַרְמַב"ם שְׁחִילְק בֵּין קְדוּשַׁת הַמְּקַדָּשׁ וִירוּשָׁלַיִם לְשִׁאֲרָ אֲרָץ יִשְׂרָאֵל הָא הַש"ס בְּעַרְכִּין מְדַמָּה עָרֵי חוֹמָה לְקְדוּשַׁת הָאָרֶץ לַעֲנִי מְעַשְׂרוֹת וּבַמ' שְׁבוּעוֹת (דָּף ט"ז) וּמְגִילָה (י) מְדַמָּה קְדוּשַׁת הַמְּקַדָּשׁ וִירוּשָׁלַיִם לְעָרֵי חוֹמָה ע"ש [עֵינֵן בְּרַמְב"ם בַּפ"י מֵהַלְכוֹת שְׁמִיטָה וְיֹבֵל שְׁפָתַב דְּבִזְמַן שְׁאִין הַיֹּבֵל נוֹהֵג אִין עָרֵי חוֹמָה נוֹהֵג] וּלְפִי"ז יֵשׁ לֹמַר דְּהַש"ס בְּשְׁבוּעוֹת וּמְגִילָה דְּמִשְׁנֵה קְדוּשַׁת יְרוּשָׁלַיִם וְהַמְּקַדָּשׁ לְעָרֵי חוֹמָה הֵינֵנוּ לְקְדוּשַׁת מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל שְׁיִשׁ בְּעָרֵי חוֹמָה דְּבִזְמַן שְׁפִיר יֵשׁ שְׁיִיכוֹת לִירוּשָׁלַיִם וְעָרֵי חוֹמָה דִּירוּשָׁלַיִם נְמִי נִתְקַדְּשָׁה בְּקְדוּשַׁת מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל עֵינֵן זְבָחִים (דָּף נה) בַּפְּרָש"י ד"ה טְהוֹר (וְכֵן בְּדָף קט"ז ע"ב) וְעָרֵי חוֹמָה נִתְקַדְּשׁוּ ג"כ בְּשִׁיר וּשְׁתֵי תוֹדוֹת כְּמוֹ שְׁפָתַב רַש"י (עַרְכִּין לב) וְהָא דְּמְדַמִּינֵן בַּש"ס דְּעַרְכִּין (דָּף ל"ב) עָרֵי חוֹמָה לְקְדוּשַׁת אֲרָץ יִשְׂרָאֵל לַעֲנִי חַיִּיב מְעַשְׂרוֹת שָׁם מִיָּרֵי כָּל הַסּוּגִיָּא בְּדִינֵי עָרֵי חוֹמָה לַעֲנִי חֲזָרָה בִּיֹבֵל וּלְעֵנֵן שְׁיִהֵא הַבֵּית גְּחֻלְט בְּסוּף שְׁנֵה דְּכָל הַסּוּגִיָּא קָאֵי שָׁם עַל הַמְּשַׁנָּה עִיר שְׁגַגוֹתִיָּה חוֹמָתָה וְכוּ' בְּפִרְק הַמוֹכֵר שְׁזָהוּ דְּכָל הַפְּרָק מִיָּרֵי בְּדִינֵי עָרֵי חוֹמָה וְשְׁפִיר מְדַמִּינֵן שָׁם לְקְדוּשַׁת הָאָרֶץ לַעֲנִי חַיִּיב מְעַשְׂרוֹת וְזֶה תְּלוּי בִּיֹבֵל דְּאִין עָרֵי חוֹמָה נוֹהֵג אֲלֵא בְּזַמַּן שְׁהַיֹּבֵל נוֹהֵג (וְשְׁפִיר מְשׁוּינֵן זֶה לַעֲנִי חַיִּיב מְעַשְׂרוֹת דְּמְעַשְׂרוֹת תְּלִיָּא בְּשְׁבִיעִית וּשְׁבִיעִית תְּלִיָּא בִּיֹבֵל עֵינֵן בַּפְּרָש"י כְּתוּבוֹת כ"ה וּבִירוּשָׁלַיִם גִּיטִין בְּפִרְק הַשְׁלֹחַ) וְהָא דְּפִסְק הַרְמַב"ם דְּאִין עָרֵי חוֹמָה נוֹהֵג אֲלֵא בְּזַמַּן שְׁהַיֹּבֵל נוֹהֵג (בַּפ"י מֵהַלְכוֹת שְׁמִיטָה וְיֹבֵל) הֵינֵנוּ דְּוִקָּא שְׁאָר דִּינֵי עָרֵי חוֹמָה לַעֲנִי שְׁיִהֵא הַבֵּית גְּחֻלְט בְּסוּף שְׁנֵה וְכָל כַּה"ג אֲבָל שִׁלּוּחַ מְצוֹרַע אִינוּ תְּלוּי בִּיֹבֵל כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ וְע"ש בַּמ"ל מ' שְׁפָתַב לְהַסְתַּפֵּק בְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם אִם הָא דְּכִתְבֵי הַרְמַב"ם דְּאִין דִּין עָרֵי חוֹמָה נוֹהֵג אֲלֵא בְּזַמַּן שְׁהַיֹּבֵל נוֹהֵג אִם הוּא דְּוִקָּא לְדִינֵי בְּתֵי עָרֵי חוֹמָה שְׁהַזְכִּיר לְקַמְן פִּי"ב וְנִפְקָא מִיָּנָה שְׁהַמְּצוֹרַע מְשַׁתְּלַח מְהֵם

אף בזמן הזה היינו אם שיטת הרמב"ם פרש"י והרשב"א או פהתוס' ול"נ דע"כ עלינו לומר דשיטת הרמב"ם הוי פהרשב"א דאם לא פו יקשה מפל הנה דוכתי וא"כ מה שפכת הרמב"ם בקדושת ירושלים קדושה לעתיד לבא ה"ה דקדושת מחנה ישראל בערי חומה נמי קדושה לעתיד דלא שנייה לחלק ביניהם דתרווייהו בתדא קדושה נתקדשו (היינו בשתי תודות כמו שכתב רש"י) והשתא א"ש מה שהקשיתי על הרמב"ם מפל הנה דוכתי.

והנה כמו כן יש להקשות נמי על התוס' ביבמות דף פ"ב שכתבו ג"כ לחלק בין קדושת ירושלים והמקדש משום דהוי קדושת מחיצות לקדושת שאר ארץ ישראל וקשה מש"ס ערכין ה"ל דמדמינן קדושת ערי חומה לירושלם הארץ לענין חיוב מעשרות ובש"ס שבועות (ט"ז) ובמגילה (י ע"ב) מדמינן ערי חומה לקדושת המקדש וירושלים ועל התוס' לא יעלה ארוכה מה שתירצנו משום דהתוס' מחלקין בין קדושת מחיצות בירושלים והמקדש לקדושת הארץ שאינה קדושת מחיצות ולא שנייה לחלק כמו שחלקנו בין דיני ערי חומה לקדושת הארץ ערי חומה דהרמב"ם דמחלק משום הקדושה שיש בירושלים והמקדש שנייה לחלק כנ"ל אבל בקדושת מחיצות אין לחלק בין דיני ערי חומה לקדושת ערי חומה דמהני לענין דיני ערי חומה כמו דמהני לענין קדישת ערי חומה וצע"ג על התוס' שוב ראיתי להגאון מסאכטשוב שהעיר (בא"נ חיו"ד) ג"כ על התוס' ולא תירץ פלום אלא כתב תירוץ אחר על קושית התוס' וכן תמה לי על המל"מ שהאריה בדברי התוס' ולא הקשה זה בספרו פר"ד ע"ש.

והנה מדי עמדי בענין זה ראיתי בצל"ח פאן על ברכות שכתב ג"כ לתרץ קושית התוס' על רש"י באופן אחר היינו דאפילו אם נימא דבזמן הזה בטלה קדושת ערי חומה ואין מצורע משתלם חוץ לערי חומה בזמן הזה זהו דוקא בשאר ערי חומה אבל בירושלים נדאי טעון שילוח דג' מחנות לא נתבטלו ונהרי במדבר לא היה היובל נזהג ואפ"ה מצורע היה טעון שילוח ממחנה ישראל וירושלים היא מחנה שלישית שפל ג' מחנות סמוכים זו לזו ואמנם שאר ערי חומה באלו יש לחלק בין זמן היובל ובין אחר היובל ודע דבלאו הכי אפילו בזמן שהיובל נזהג ונהגו דין ערי חומה אפ"ה לא היה שילוח מצורע שנה בבתי ערי חומה לירושלים דבירושלים חייב מלקות ובשאר ערי חומה אינו רק בעשה דבדד ישב כמבואר ברמב"ם (פ"ג מביאת מקדש הלכה ט') ובזה א"ש מה שהקשו התוס' פאן ד"ה הא לן דאיה הנה מדבר ר"י מדבר שלא היה נזהג בימיו ולפמ"ש אפילו לפי שיטתם יש נ"מ לישוב ירושלים עכ"ל.

והנה כמה שכתב לחלק בין קדושת מחנה ישראל שיש בערי חומה לבין קדושת מחנה שיש בירושלים לפי דעתי יש להרהר בזה דהא הר"ש הביא הספרי דמבואר דיהושע קידש עיירות הפוקפות חומה בקדושת מחנה ישראל שיש בירושלים משמע דבקדושת מחנה שנה להדדי ירושלים וערי חומה (ע"ש בר"ש פ"ק דכלים) (וע"ש מה שכתב שם דהא דאמרינו בסנהדרין (מב) דבית הסקילה היה חוץ לג' מחנות היינו חוץ למקפות חומה נמי) ועיינבפרש"י בזבחים (קי"ב ע"ב) ד"ה קדשים קלים בכ"מ דכתב שם דכיון שבטלו הדגלים והו היו הולכים בכל הארץ לכבשן ולא היתה חגיגתו סביבות המשכן בטלה קדושת מחנה ישראל וכו' ע"ש מבואר דקדושת מחנה תליא בזמן שישראל שרויים בה, וא"כ שפיר יש לומר דלאחר שגלו ישראל בטלה נמי קדושת מחנה מירושלים (ועיינו

תוס' פתובות דף מה שפתיבו דעיר שרונה עפוי"ם בטל ממנה קדושת ערי חומה) וראיתי בזרע אברהם שהעיר שם מהא דאיתא בירושלמי (בפ"ב) דמס' דמאי דכל ארץ ישראל נתונה ביד עפוי"ם בזמן הגה א"כ לפ"ז תבטל דין עיר מוקף: חומה עכשיו וכינון להעיר על דברי התוס' בברכות הנ"ל וכתב דשם קאי התוס' אליבא דר"י ור"י סובר שם בירושלמי דמאי (בפ"ב) דרוב ארץ ישראל נתונה ביד ישראל.

ומה שכתב הצ"ח ראיה לדבריו מהא דפסק הרמב"ם (בפ"ג מהלכות ביאת מקדש) דמזרע שנכנס לירושלים לוקה ארבעים ועל עיירות המוקפות חומה אינו אלא בעשה דבדד ישב ומזה הוכיח דקדושת מחנה שיש בירושלים לא בטלה אף דבשאר ערי חומה בטלה קדושת מחנה ג"כ אינו מוכרח כ"כ דאף דקדושת ירושלים חמירא מקדושת שאר ערי חומה היינו משום דבירושלים יש בה קדושה יתרתא מחמת שהיא סמוכה לבית הבחירה ונקראת מקום אשר יבחר ד' כמו שבארנו לעיל (בסימן א') אבל בקדושת מחנה שיש בירושלים בזה שנה לשאר ערי חומה ואם נימא דבשאר ערי חומה בטלה קדושת מחנה ה"ה נמי דבטלה קדושת מחנה דירושלים והא דבשאר ערי חומה פסק הרמב"ם דאינו אלא בעשה אינו משום דקדושת מחנה דערי חומה קל מירושלים אלא משום דבקרא פתיב וישלחו מן המחנה ומבואר בר"ש בפ"ק דכלים דאף דערי חומה נמי נתקדשו בקדושת מחנה אבל עכ"ז שם מחנה נופל יותר על ירושלים מפני שהיא סמוכה לשאר מחנות ואין הפסק במחנות שפולן סמוכות מחנה שכינה מחנה לוינה מחנה ישראל ע"ש ולכן כיון דכתיב ולא יטמאו את מחניהם דמייירי גם בשאר מחנות יש לומר דאין ערי חומה בכלל ולא מרבין ערי חומה אלא מבדד ישב שלא פתוב בקרא שם מחנה ולכן אינו אלא בעשה כמ"ש המאירי בפסחים שם ועיין בקרית ספר להמב"ט (בפ"ג) מביאת מקדש (ויש להאריך בדברי הרמב"ם ואכ"מ ועיין בשער המלה בפ"ג מהלכות ביאת מקדש מש"כ על הרמב"ם).

והנה לפי מה שבארנו דלשיטת הרמב"ם קדושת ערי חומה קדושה לעתיד לבא כמו קדושת ירושלים והמקדש (היינו קדושת מחנה שיש בערי חומה) א"כ הא דכתב הרמב"ם (בפי"ב מהלכות שמיעה ויובל הלכה ט"ו) וכינון שגלו בחורבן ראשון בטלה קדושת ערי חומה שהיו בימי יהושע כיון שעלה עזרא בביאה השנייה נתקדשו כל עיירות המוקפות חומה באותו העת מפני שביאתן בימי עזרא כביאתן בימי יהושע מה ביאתן בימי יהושע מנו שמיעה ויובלות וקדשו ערי חומה ונתחייבו במעשר אף ביאתן בימי עזרא מנו שמיעה ויובלות וקדשו פתי ערי חומה הרי שהוצרכו לקדש ערי חומה בימי עזרא מבואר דקדושת ערי חומה לא נתקדשה בקדושה ראשונה היינו דיני ערי חומה דזה לא קדושה לעתיד לבא בקדושה ראשונה אבל קדושת מחנה לא הוצרכו לקדש מפני שנתקדשה בקדושת יהושע ומה שכתב הרמב"ם ונתחייבו במעשר בימי עזרא היינו מדרבנן כמו שכתב (בפ"א מהלכות תרומות) דתרומה בימי עזרא אינה אלא מדרבנן וכן מעשרות נמי ע"ש.

והנה לפי מה שבארנו א"ש דברי הרמב"ם שכתב (בפי"ב מהלכות שמיעה ויובל) אין סומכין אלא על חומה המוקפת בשעת כפוש הארץ כיצד עיר שלא היתה מוקפת חומה

בְּשִׁעָה שְׂכַבְשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת הָאָרֶץ אַעפ"י שְׁמוֹקֶפֶת עֵתָה הָרִי הִיא כְּבִתִּי הַחֲצִירִים וְעִיר שְׁהִיְתָה מְוֹקֶפֶת חוֹמָה בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ אֶף עַל פִּי שְׁאִינָה מְוֹקֶפֶת עֵתָה הָרִי הִיא כְּמוֹקֶפֶת ע"ש.

וְכַתֵּב הֶרְאָב"ד א"א חִידוּשׁ גָּדוֹל אֲנִי רוֹאֶה פֶּאן דְּהוּא סִבֵּר קִדְוֹשׁת יְהוֹשֻׁעַ לֹא קִדְשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא וְהִדְר אָמַר אַעפ"י שְׁאִינָה מְוֹקֶפֶת עֵתָה הָרִי הִיא כְּמוֹקֶפֶת ר"ל שְׁהַקְדוּשָׁה הֶרְאִישׁוּנָה לֹא בְּטָלָה וְעַיִן בַּכ"מ שְׁהַחֲזִיק ג"כ בְּקִדְוֹשֵׁי הֶרְאָב"ד וְהַקְשָׁה פִּינּוּ דְּבַגְמָרָא בְּכַמָּה דְּוֹכְתִי מוֹכַח מְהָא דְּדִרְיֵשׁ ר"א בְּרַבִּי יוֹסִי אֲשֶׁר לֹו חוֹמָה אַעפ"י שְׁאִין לֹו עַכְשָׁיו וְהִנֵּה לֹו קוֹדֵם לְכֹן דֵּר"א סִבֵּר קִדְוֹשָׁה רִאשׁוֹנָה קִדְשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא וְכִינּוּ דְּהֶרְמָב"ם פֶּסֶק גָּבִי עָרֵי חוֹמָה דְּלֹא קִדְשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא אִיךְ מְזַכֵּה שְׁטָרָא לְבִי תָרִי ע"ש יְעוּזִין בְּפִירוּשׁ רַדְבָּ"ז שָׁם עַל הֶרְמָב"ם.

וְהִנֵּה לְפִי מַה שְׁבִאֲרֵתִי לְעִיל דְּבַעֲרֵי חוֹמָה יֵשׁ בָּהּ שְׁנֵי עַנְיָנִים קִדְוֹשׁת עָרֵי חוֹמָה וְדִינֵי עָרֵי חוֹמָה וּבִמ' שְׁבִוְעוֹת וּבְמַגִּילָה שָׁם מִיֵּרִי הַש"ס בְּקִדְוֹשׁת עָרֵי חוֹמָה וּמִיֵּתִי שָׁם הַגְּמָרָא רִאִי דֵּר"א בְּרַבִּי יוֹסִי סִבֵּר קִדְוֹשָׁה רִאשׁוֹנָה קִדְשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא מְהָא דְּדִרְיֵשׁ אֲשֶׁר לֹו חוֹמָה אַעפ"י שְׁאִין לֹו עַכְשָׁיו וְהִנֵּה קוֹדֵם לְכֹן הָרִי דְּמֵאן דְּסִבֵּר קִדְוֹשׁת עָרֵי חוֹמָה קִדְשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא דְּרִישׁ נְמִי הָא דְּאֲשֶׁר לֹו חוֹמָה אֶף עַל פִּי שְׁאִין לֹו עַכְשָׁיו וְהִנֵּה לֹו וְכו' וְסִבֵּר דְּאֶפִּילוּ נְפִלָה הַחוֹמָה קִדְוֹשׁת מְחֻנָּה שְׁיֵשׁ בְּעָרֵי חוֹמָה קִדְשָׁה וְאֶפִּילוּ אִי אֲמָרִינוּ דְּדִינֵי עָרֵי חוֹמָה לֹא קִדְשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא אַפ"ה שְׁיֵיךְ ג"כ לְהִבִּיא הָא דְּאֲשֶׁר לֹו חוֹמָה וְעֵתָה פִּינּוּ דְּהֶרְמָב"ם פֶּסֶק (לְפִי מַה שְׁבִאֲרָנוּ לְעִיל) דְּקִדְוֹשׁת מְחֻנָּה שְׁיֵשׁ בְּעָרֵי חוֹמָה קִדְשָׁה לְעֵתִיד כְּמוֹ קִדְוֹשׁת יְרוּשָׁלַיִם שְׁפִיר כְּתִב דְּאֶפִּילוּ נְפִלָה הַחוֹמָה לֹא בְּטָלָה הַקְדוּשָׁה כְּמוֹ בַּש"ס דְּשְׁבִוְעוֹת וּבְמַגִּילָה (וְעַיִן בְּזֶה בִירוּשָׁלַיִם דְּמִי מַעֲשֵׂר שְׁנֵי פ"ק גָּבִי רוֹאִים אֶת הַמְּחִיצוֹת כְּאֵלוּ הֵן עוֹלוֹת) וְעַיִן רַמְב"ן בִּמ' מַגִּילָה שְׁהַקְשָׁה שָׁם עַל הַגְּמָרָא דְּמִיֵּתִי רִאִיָּה מְהָא דֵּר"א בְּרַבִּי יוֹסִי דְּאָמַר אֶף אַעפ"י שְׁאִין עַכְשָׁיו וְכו' דְּקִדְוֹשָׁה רִאשׁוֹנָה קִדְשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא מְהִיכָא מוֹכַח פֶּן הָא שְׁפִיר מְצִיָּא סִבֵּר דְּלֹא קִדְשָׁה וְאַפ"ה אִם נְפִלָה הַחוֹמָה לֹא בְּטָלָה קִדְוֹשׁת עָרֵי חוֹמָה (וְעַיִן תוֹס' מַגִּילָה דֶּף ג ד"ה וְהָא תַנְיָא) וְעַפ"ז יֵשׁ לִישָׁב שִׁיטַת הֶרְמָב"ם בְּפִשְׁטוֹת].

וְהִנֵּה הַתוֹס' בִּמ' זְבָחִים דֶּף ס' ע"ב ד"ה מֵאִי קְסִבֵּר וְכֹן בִּמ' מַכּוֹת דֶּף י"ט דְּאֶפִּילוּ אִי אֲמָרִינוּ קִדְוֹשָׁה רִאשׁוֹנָה קִדְשָׁה לְעֵתִיד לְבֹא הִינּוּ דְּוֹקָא קִדְוֹשׁת הָאָרֶץ לְעַנְיָן חַיִּיב תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת אֲבָל קִדְוֹשׁת הַמְּקַדָּשׁ בְּטָלָה כְּדִאֲשָׁכְחֵן בְּשִׁילָה כְּשֶׁחָרַב שִׁילָה וּבְטָלָה קִדְוֹשׁת הַבַּיִת וְלֹא בְּטָלָה קִדְוֹשׁת הָאָרֶץ (עַיִן בְּזְבָחִים דֶּף קי"ב) וְכֹן הוּא ג"כ שִׁיטַת הֶרְאָב"ד (בפ"ו מֵהַלְכוֹת בֵּית הַבְּחִירָה) (וְהִנֵּה לְכַאוּרָה עַל מַה שְׁהִבִּיאוּ הַתוֹס' רִאִיָּה מְהָא דְּשִׁילָה שְׁבִטָלָה קִדְוֹשׁת הַבַּיִת וְלֹא בְּטָלָה קִדְוֹשׁת הָאָרֶץ יֵשׁ לוֹמַר דְּשִׁאֲנֵי הֵתֵם דְּהָא לֹא גָלוּ מֵעַל אֲדַמְתָּם וְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא נִפְקַע מִיַּד יִשְׂרָאֵל לְכֹן שְׁפִיר נִשְׁאַרָה בְּקִדְוֹשָׁתָה אֲבָל לְאַחַר חוֹרְבֹן שְׁגָלוּ יִשְׂרָאֵל וְאִין יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבֵין עַל אֲדַמְתָּן בְּטָלָה ג"כ קִדְוֹשׁת הָאָרֶץ) וְהִנֵּה יְקֻשָׁה עַל דְּבָרֵי הַתוֹס' אֵלוּ כְּמוֹ שְׁהַקְשִׁינוּ לְעִיל מְפָל הֵנָּה דְּוֹכְתִי דְּמַדְמִינּוּ קִדְוֹשׁת הַמְּקַדָּשׁ לְעָרֵי חוֹמָה וְעָרֵי חוֹמָה לְקִדְוֹשׁת הָאָרֶץ וְאוּלַי יֵשׁ לוֹמַר לְהֵנָּה שִׁיטוֹת ג"כ כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵנוּ לְעִיל דְּהָא דְּמַדְמִינּוּ קִדְוֹשׁת הַמְּקַדָּשׁ לְעָרֵי חוֹמָה הִינּוּ לְקִדְוֹשׁת מְחֻנָּה שְׁבַעֲרֵי חוֹמָה וְצ"ע בְּזֶה (וְעַיִן בְּרִיטָב"א בִּמ' מַכּוֹת י"ט שְׁכַתְּבֵנוּ לְהַסְבִּיר סְבָרָא זֹו דְּקִדְוֹשׁת הַמְּקַדָּשׁ בְּטָלָה אַעפ"י מַה דְּאֲמָרִינוּ כְּאוּ פְרִיצִים וַיִּחַלְלוּהָ ע"ש).

והנה מדי עברי בין בתרי ענינים אלו ראיתי בספר דברי אמת להגאון הספרדי ר"י בכר דוד שהביא דברי הרמב"ן בפרשה חקת שפכת וז"ל ועוד אמרו רבותינו בעשר קדושות שאין עבר הירדן ראוי לבית המקדש ולשכון השכינה וכן נראה בפתוב שאומר ואף אם טמאה ארץ אחרותכם וכו' עכ"ל וכתב על זה הגאון בדברי אמת שאין לומר דכוננת הרמב"ן דאין עבר הירדן ראוי לבית המקדש דהא הא דעשר קדושות שהזכיר הרמב"ן הובא בילקוט (פרשה נשא) ושם איתא בזה"ל ארץ פנעו מקודשת מעבר הירדן שארץ פנעו פשר לבית השכינה ואין עבר הירדן פשר לבית השכינה ואם על בית הבחירה קאי ה"ל ירושלים מקודשת מעבר הירדן משום דירושלים ראוי לבית השכינה ולא עבר הירדן אלא דהפונה על במה שאף בשעת היתר הבמות לא היתה ראויה עבר הירדן לבמה והביא שפן כתב הרב בעל מגיד מראשית דאף בשעת היתר הבמות אסורין היו בעבר הירדן ממאמר הפתוב ואף אם טמאה ארץ אחרותכם דמשתעי בעבר הירדן ע"ש להגאון בספר ד"א הנ"ל והנה ק"ל על הגאון מהא דאמרין במגילה (דף י') דאמר ר' יצחק שמעתי שמקריבין בבית חוניו בזה"ז משום דקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא ומקיש נחלה למנוחה מה מנוחה יש אחר' היתר אף נחלה יש אחר' היתר ע"ש מבואר דבשעת היתר הבמות מקריבין אף בחו"ל דהא בית חוניו הנה במצרים (עיין במנחות דף ק"ט ובפירש"י מגילה י') והעירני פבוד הגאון הגדול ר' ארי' ליב רובין שליט"א אב"ד דוויילקאמיר שיש לומר עפ"י מה דמבואר במגילה (י"ד) עד שצנכסו ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה משצנכסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל ארצות לומר שירה וכו' פיון שגלו חזרו להכשירן הראשון (ע"ש בטורי אבן) וכמו כן י"ל פאן דמה שפכת הדברי אמת לפרש הא דארץ פנעו מקודשת מעבר הירדן לענין במה היינו דוקא אחר שנתקדשה ארץ ישראל וממילא בזמה"ז אי אמרינן דלא קידשה לעתיד לבא דבטלה קדושת ארץ ישראל ממילא חזרה נמי להתירה שאר ארצות לענין במה (היינו דוקא לשאר ראשונים דלא פשיטת ר"ח פהן שם) ולכן שפיר אמר ר"י שמעתי שמקריבין בבית חוניו שוב ראיתי להגאון ר' מאיר דן ז"ל בספר כל"ח שהביא שיטת מהר"ח אלפנדרי בדרף הקדש שפכת ג"כ דמשעה שגבחה ירושלים ונתקדשה בקדושת הארץ אפילו בשעת היתר הבמות לא הותרו אלא בא"י אבל לא בחו"ל וכתב על הא דאמרין (במ' זבחים קט"ז) גבי אפרא דהורמיז דשדרא קרבנא ואמר רבא אסקויה וזה הוי בחו"ל התי' שאני משום דהוי קרבן של עפ"ם דאין להם שייכות לארץ ישראל אבל קרבן ישראל שאני וכתב ג"כ דאחר חורבן שבטלה קדושת ארץ ישראל חזרו הבמות להתירן בחו"ל עוד ראיתי שהביא שם דברי רס"ג בפירושו על דניאל לחם חמודות לא אכלתי ובשר ניין לא בא אל פי שפכת שלא אכלו בשר בקר וצאן כל בני הגולה בגלות בקל פי לא ראוי להשחט פי אם בשעריה בארץ הקדושה למען זרוק הדם וקטר החלב ע"ש וכתב על זה הגאון הנ"ל דזה דבר חידוש מאד ובאמת שפן משמע לכאורה באבות דר"נ פרק ד' וז"ל וכן מצינו דניאל שהי' מתעסק בגמ"ח ומה הנה גמ"ח אם תאמר עולות וזבחים והלא כבר נאמר השמר פן תעלה עולותה פי אם במקום אשר יבחר ד' ומשמע דלא היו מקריבין בבמה ואולי ס"ל דקל"ל ובענין זה ראיתי לידידי הגרזר"פ הי"ו בספר מקדש דוד שעמד בחקירה זו אי עושין במה בחו"ל אפילו קודם שגבחה ירושלים ולא ראה דברי הגאונים שהבאתי והביא הא דאיתא במכילתא פ' בא דעד שלא גבחה ירושלים

היא כל ארץ ישראל ראוי למזבח וכו' ומשמע דנזקא ארץ ישראל ולא חו"ל ומזה דקדק דאפילו קודם שנבחרה ירושלים ג"כ אין עושין במות בחו"ל ובאמת לא ראה שם גירסת הגר"א שלא גרס שם למזבחות אלא ראוי לשכינה ע"ש ושם להלן במכילתא אמרינו עד שלא נבחרה בית עולמים הנה כל ירושלים פשרה למזבחות ע"ש עוד שם מהא דאמרינו כל הקבור בארץ ישראל פאלו קבור תחת המזבח לפי שכלל ארץ ישראל קשורה למזבחות ע"ש באד"נ והוכיח ג"כ דאין עושין במה בחו"ל וכתב לפרש הא דמגילה בבית חוניו לענגן במה קטנה אבל במת ציבור אין עושין אלא בארץ ישראל וכתב דהטעם דבמת ציבור יש לה דין מחנה לענגן שילוח מחנות ובעינן לקדש המקום במלה ובחו"ל לא שיהי מלה ע"ש והנה מה דפשיטא לו דבבמת ציבור נוהג קדושת מחנה לפי דעתי צ"ע בזה ועיין בפירוש רש"י בנזבחים (דף ק"ב) שם במשנה גבי נוב וגבעון דבטלה קדושת מחנה ישראל ואולי יש לומר דזה הוי נזקא במחנה ישראל ויש לעיין בדברי רש"י שם במשנה מה שכתב שם להלן גבי באו לנוב וגבעון ק"ל נאכליו בכל ערי ישראל דהא בכ"מ שהוא עושה במה ומקריב ולכאורה למ"ל לטעם זה תפ"ל דבטלה קדושת מחנה וממילא נאכליו קדשים קלים בכ"מ ויש לעיין בזה וכבר ראיתי במפרשים שדעירו בזה (וכן כתבו התוס' במ' שבעות דף י"ז ע"ב דאין קדושת מחנה בבמה) והנה הא דאבות דר"נ דאמרינו כל ארץ ישראל ראוייה למזבחות דמשמע אבל חו"ל לא י"ל עפ"י מה שכתב הח"ס בחידושי פחולין דלכן אין עושין במות בחו"ל משום טומאת ארץ העמים ובאמת צ"ע דבריו דהא התוס' במגילה הקשו היאך מקריבין בבית חוניו הא ארץ העמים טמאה וכתבו דלא גזרו רבנן לענגן הקרבה ממילא ע"ש ראיתו מהא דאבות דר"נ ויש לעיין.

סימן ו' בע"ה יום ג' פ' בא תרפט, סלובודקא: אמע"כ הרב הגאון הגדול החר"ף העצום ע"ה פ"ה נר ישראל ותפארתו מרבנן קשישאי מהר"ר ארי' ליב רובין שליט"א אב"ד דק"ק ווילקאמיר. אהד"ש כ"ג באהבה: הנני להציע לפני כ"ג מה שעלה במצודתי להעיר בדבריו במה שתרץ הקושיא על הספרי בפרשה תצא פי יהיה בה איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה וכו' ותנאי בספרי בה ולא באחרים ופירוש עפ"י (איש פרט לקטן לפירוש אם קטן ראה קרי אין עליו איסור לבא אל המחנה והיגו ע"כ שאין חיוב על הגדולים להוציא משם אף שהוא טמא בקרי דקטן בן יום אחד מטמא בקרי) מתבאר דאין איסור טומאת מקדש גבי קטן וקשה מ"ש מפלים טמאים דחייב המכניס פלים טמאין למקדש וכבר הקשה קושיא זו בספר יראים (סימן שצ"א) ואמר כ"ג לתרץ דהא דממעטינו בספרי איש פרט לקטן היינו דמייירי בקטן שנקנס למקדש דאין מצווין לשלחו (וזה פירוש ולא יבא אל המחנה הוי נזקא גבי גדול אבל בקטן שנקנס אין הגדולים חייבין להוציאו) אבל המכניס קטן ודאי חייב כמו גבי פלים כמבואר במ' עירובין (דף ק"ד) דהמכניס פלים למקדש חייב וזה חידוש גדול דאין חיוב שילוח בפלים וכן בקטן אם נכנס למקדש טמא.

והנה אמנם קשה לומר פן בדברי הספרי דהא מבואר בספרי נשא להדיא מזכר ועד נקבה תשלחו בכל אדם הפתוב מדבר אחד גדולים ואחד קטנים במשמע הרי מבואר דחייבין בשילוח גם על הקטנים וכן מבואר שם להלן בספרי רע"א מזכר ועד נקבה תשלחו אחד אדם ואחד פלים במשמע וע"ש בנרע אברהם בפירושו לספרי שכתב לפרש פן דברי

הספרי דהגדולים מצווין לשלח את הקטנים דלא עדיפא מפלים טמאים דמצווין לשלחן ועיין בנדה דף כ"ח ע"ב שוב ראיתי במנחת חינוך שפכת (במצוה שס"ג) ג"כ כמו הכ"ג שפכת שם אחר שחיידש דעל מכניס ליכא פרת אלא מלקות אפילו מכניס אדם פגון חש"ו ע"ש שהאריה בזה לפרש הת"כ דעל רחיצת גופו ענוש פרת ועל פיבוס בגדים בארבעים ופירש רחיצת גופו היינו על גופו משום ביאה חייב פרת ועל פיבוס בגדים לאו דוקא בגדים אלא כל דבר שאינו גופו והוא מכניסו אפילו אדם טמא אינו אלא בלאו ושוב כתב שם במיתה חנווד דגול פלום רויששין בהם חייב פרת י"ל דלא איתרבאי לענון טומאת פנים ואם נטמא כלי בעזרה ליכא חייב שילוח ע"ש פיון דבעינו ריבוי גפי אדם והרבו נאמר אצל פרת כמש"כ שם התוס' וכיון דבכלים ליכא פרת ממילא לא איתרבו לענון טומאת פנים וא"צ שילוח בכלים מה"ת וכמו כן י"ל גפי קטן פיון דגם בקטן לא שנייה גפי ביאה אלא מכניס ממילא לא שנייה פרת ג"כ וממילא אין חייב מה"ת להוציא מן המתנה וזהו סברת כ"ג וע"ש במנחת חינוך שפכת קצת ראי' לזה מהא דאמרין בזבחים דף צ"ד דמבואר גפי בגד ומעיל וכ"ח שנטמא ויצא איה מכניסין אותו לכיבוס ואמאי לא קאמר הגמרא אפילו בפנים בנטמא איה לעשות פדי שלא לשהות את הטומאה אע"כ בכלים לא שנייה טומאת פנים ע"ש במנחת חינוך דמישב בזה הא דאמרין בעירובין ק"ד דמד"א דמכניס שרץ חייב פהו מוציא בה מינו שלא לשהות את הטומאה וקשה היאך ריבוי טומאה נדחה מפני שיהויי טומאה ומישב ג"כ בזה פיון דאין איסור מה"ת פלל אלא איסור דרבנן ע"ש ובזה מישב שם שיטת הר"ח המוקשה כמו שהקשו עליו התוס' ולפי דבריו א"ש ע"ש ועתה פיון שמצינו לכ"ג חבר הגאון הנ"ל אולי יש לומר דכונת הספרי דמרבינו מהא דמזכר ועד נקבה תשלחו לרבות פלים ואחד גדולים ואחד קטנים במשמע היינו ג"כ על מכניס וי"ל דהספרי קאי על סוף הקרא דנלא יטמאו את מחניהם דזה קאי גם על מכניס במבואר בעירובין (דף ק"ד) בפרש"י שם ועתה א"ש תירץ כ"ג והנה ראיתי בספר יראים שם שתרץ דגם מכניס קטן ג"כ פטור והא דמכניס פלים חייב י"ל דגפי קטן גזרת מלך הוא ע"ש ולכאורה היכן רמיזא האי גזרת מלך דמכניס קטן ופטור ועלה בדעתי די"ל לכאורה מהא דאמרין בערכין דף ג' הפל מטמאין בטמא מת לאתויי מאי לאתויי קטן סד"א איש אשר יטמא ולא יתחטא איש אין קטן לא קמ"ל וכו' ואלא איש למעוטי מאי למעוטי קטן מפרת ע"ש והקשו שם התוס' ד"ה למעוטי וז"ל ויש לתמוה למה לי קרא לפטור פיון דלא מצינו קטן נענש ע"ש שנסארו בקושיא וי"ל דהיראים מתרץ הקושיא דהקרא אחי לפטור בגדול המכניס קטן דפטור ועל זה פננת היראים הא דגזרת מלך היא כ"ז י"ל על דרך החידוד ושוב ראיתי להרש"ש שם שתרץ כן קושית התוס' ולא הביא שם שיטת היראים ותמהני עליו היאך אמר דבר זה מדעתו דלפטור מ"ש מפלים.

ועל שיטת היראים תשארו הקושיא מהספרי הנ"ל דמרבינו שילוח בקטן וצ"ע ובהיותי בזה עלה בדעתי לתרץ קושית התוס' בערכין שם לפי מה שפכת המנחת חינוך אם אחד טמא את חברו בפנים אין המטמא מחויב פיון דבטומאת פנים אין חייבין אלא דוקא בשעה שיעור השתחוואה ממילא אין לחייב את המטמא על שהיה של הנטמא דהא הנטמא מחויב לצאת א"כ י"ל דזה חידוש דאי לא קרא דאיש הנה מחייבין את הגדול המטמא את הקטן בפנים פיון דאין בו דעת בהקטן לצאת והוי כמו שפכתו בידיים ואינו

יכול לצאת משם (ואף בזה ג"כ מסתפק המ"ח שם) ולכן גלי לו קרא דפטור הגדול כ"ז יש לומר לכאורה (ויש להאריך בזה ואכ"מ) ובאותו ענין ראיתי בש"מ שם בערכין שכתב לתרץ קושית התוס' דמייירי שנטמא בהיותו קטן ונכנס למקדש פשהגדיל אין חייב פרת וזה פלא אמנם הרא"ש דחה זה דמהכ"ת נאמר פן (ויש לעיין מירושלמי במ' שבועות פ"ב גבי נודע עד שלא הביא שתי שערות וכו' ע"ש וכן יש לעיין מהא דשבועות (יז) דאמרין טמא ששימש במיתה היכי משפחת לה הא שפיר משפחת בכה"ג לפי דברי הש"מ וצריך עיון שוב ראיתי שכתב העירו בזה על הש"מ) והנה ע"כ דברי כ"ג א"ש לפי שיטת הרמב"ם והראב"ד לפי דברי המנחת חינוך במחלק בין טומאת פנים לחוץ משום דליפא פרת גבי פלים אפילו במקנים ולכן יש לחלק בין טומאת פנים לחוץ משום דטומאת פנים איתרבי דוקא במקום חיוב פרת וכיון דחדש לן המנחת חינוך דגבי פלים ליפא פרת א"ש אבל לפי שיטת רש"י במ' ערובין (דף ק"ד ע"ב) דגם במקנים פלי נמי חייב פרת (וכבר הקשו על פירש"י מהת"כ דעל רחיצת גופו ענוש פרת ועל פיבוס בגדים בארבעים מבואר דליפא פרת במקנים פלי ובסמוך נבאר כ"ז) א"כ לא שייך לכאורה לחלק בין פנים לחוץ ממילא תשאיר קושית היראים הנ"ל על הספרי וי"ל דע"כ לפי שיטת רש"י עלינו לומר כמו שהביא הברכי יוסף (באו"ח תנ"ז) שיטת הרבה מפרשים דקטן אינו מטמא בקרי ע"ש שהאריך בזה (וכבר דברו בזה הרביד הנהב בפירוש מצורע ומי נפתוח ע"ש) וכן הביא שם הב"י פירוש רבינו הלל על הספרי כו' שפירש ג"כ דהא דממעטין קטן הוי משום דאינו מטמא בקרי ויש להאריך בזה הרבה ולא נפיתי פעת והנה ראיתי בספר א"נ להגאון ר' אברהם מסאכוטשאב ז"ל שכתב לתרץ קושית היראים על הספרי הנ"ל ומתחלה דחה דאין לפרש דאישי ולא קטן היינו משום דאין קטן מטמא בקרי דע"כ מייירי גם בקטן בן ט' נמי ע"ש (ואין הספר פעת ת"י לעיין בו) אולם יצא לדון בדבר החדש דאין איסור מקנים אלא דוקא במקדש דכל איסור מקנים ילפינו מואם לא יכבס ובשרו לא ירחץ ונשא עונו וזה מייירי במקדש דוקא כמבואר בספרי שם ות"כ אבל במחנה לוי אינא איסור מקנים דלא מצינו שיהא אסור להקנים והוא מדייק מלשון הרמב"ם בספר המצות מצנה ע"ז דגבי מקדש כתיב שלא יטמא את המקדש מולא יטמא את מחניהם ואל המקדש לא תבא אולם גבי מחנה לוי לא כתב אלא שהזהיר פל טמא להפנס תוך המחנה מולא יבא אל תוך המחנה ורמז להא דאמרין בכמה דוכתי בש"ס דמת מותר להקניסו למחנה לוי אף דמת הוי טומאה היוצא מגופו כמו שכתב רש"י בחולין (דף ע"א ע"ב) וזה פירוש ולא טמא מת בלבד אלא אפילו מת עצמו משום דהוי טומאה היוצאה מגופו והנה לכאורה יש להרהר עליו דהא התוס' שם הקשו הא"י ילפינו טמא מת ממת עצמו שאני מת דאין לו טהרה במקנה כדאיתא במ' עירובין דהמקנים שרץ פטור ותרצו משום האדם המקנים דהוי טומאה בחיבורין ע"ש ועל קושית התוס' נראה לי לומר לפי מה דמבואר (במ' סוטה י"ג) דארון של יוסף הנה של מתכת וחרב הרי הוא כחלל וא"כ שפיר יש בו טהרה במקנה ובענין מקנים אי הוי משום ביאה או לא לפי דברי הגאון מהר"א דמחלק גבי מקנים במחנה לוי ע"כ משמע דמקנים וביאה תרי ענינא הוי וכן ראיתי להמנחת חינוך שם שהעיר למה ביאה דרף גגין ומקדש פטור משום דלאו דרף ביאה לא יהא אלא מקנים ומ"ל מקנים אדם אחר או פלי ומ"ל מקנים גופו וזהו פשוט לי דגבי מקנים נמי בעינן דרף ביאה ויש לעיין בזה מדברי התוס' במ' זבחים צ"ה

דאָמרינן שם גבי מעיל שנטמא מכניסו פחות משלש על שלש והקשו התוס' הא ביאה במקצת שמה ביאה ע"ש ולכאורה יש לעיין הא דביאה במקצת ילפינן בג"ש מפכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא וכו' הרי דכל עיקר הא דביאה במקצת ילפינן מואל המקדש לא תבא ואי מכניס לאו משום ביאה היא א"כ מאי שייכות ביאה במקצת למכניס ואולי יש לומר דכונת התוס' דכיון דביאה במקצת שמה ביאה ממילא דמקצת חשוב נמי הכנסה כיון דמציינו דגבי ביאה חשוב מקצת נמי לחיוב ממילא דחשוב נמי הכנסה ויש לעיין בזה ואכ"מ.

והנה עלה בדעתנו לברר דברי הש"מ בערכין (דף ג') שכתבו לתרץ שם קושית התוס' שהקשו דהא דאמרינן למעוטי קטן מפרת למה לן קרא הא קטן לאו בר עונשין וכתב דמייירי שנטמא בהיותו קטן ונכנס למקדש פשהגדיל ועל זה מעטיה קרא וזה דבר פלא כמבואר להמעין ול"נ דע"כ הגמרא לא מייירי לענין חיוב פרת דהא בקטן לא שייך חיוב פרת דכרת לא הוי אלא דוקא במזיד וקטן דלאו בר דעת הוא לא שייך בו מזיד וע"כ הא דמעטינן הקא קטן מפרת היינו מחיוב פרת בשוגג לענין קרבן דאינו חייב קרבן אם נטמא בהיותו קטן ונכנס למקדש פשהגדיל והוא לפי מה דאנו קיי"ל דלענין חיוב קרבן על טומאת מקדש וקדשיו בעינן ידיעה בתחלה וידיעה בסוף ולפי מה דמבואר בירושלמי (דשבועות פ"ב) דידיעת קטן לא שמה ידיעה לענין חיוב על טומאת מקדש דאמרינן שם הראשונה עד שלא הביא שתי שערות והשניה שתי שערות וכו' אי חשיב ידיעה ע"ש בירושלמי וא"כ י"ל דזהו פירושו של הש"מ דמייירי לענין חיוב קרבן פשהגדיל והטעם דמפטר קטן משום דלא הוי ידיעה בתחלה וא"ש.

והנה על פירוש רש"י במ' עירובין (דף ק"ד) שם שכתב דהמכניס פלי טמא למקדש חייב פרת הקשו מהא דמבואר בת"כ פרשה אחרי אם לא יכבס את בגדיו ובשרו לא ירחץ במים על רחיצת גופו ענוש פרת ועל פיבוס בגדים בארבעים מבואר דעל פלים ליפא פרת ועיין בתיו"ט במ' נדה פרק בנות פותים שהקשה פן על פירש"י ובהגהת הגר"א במ' עירובין שם כתב להגיה בפירש"י ע"ש.

ועיין בתיו"ט במ' נדה בפרק רביעי שהקשה ג"כ קושיא זו וכתב דזה תליא בפלוגתא דר"מ ואחרים בת"כ שם היינו דאחרים מחייבין פרת גם על פבוס בגדים ובאמת זה קשה מאד כמבואר להמעין בת"כ דליפא פלוגתא בין ת"מ ואחרים אלא מנ"ל דהפתוב מדבר בנכנס למקדש ואכל קודש בזה פליגי דת"מ יליף מדחייב קרבן ע"י טומאה והזהיר ע"י טומאה מה חיוב קרבן הוא בטומאת מקדש וקדשיו אף מה שהזהיר הוא על טומאת מו"ק ואחרים ילפי זה מג"ש דונשא עונו דמה להלן בטומאת מקדש וקדשיו ע"ש אבל בזה כו"ע מודים דאין חיוב פרת על פלים ע"ש עוד קשה על פירוש רש"י הנ"ל מהא דאמרינן במ' פסחים (דף ע"ט) אהא דתניא הוי פלי שרת טמאים יעשו בטומאה אמר רב חסדא לא שנו אלא שנטמאת ספין בטמא מת דרחמנא אמר בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל ומטמא לגברא דמעיקרא פי מתעבד בטומאת הגוף דבכרת קמתעבד אבל נטמא הספין בטומאת שרץ דבשר הוא דמטמא ליה לגברא לא מטמא לי טהורין עביד טמאים לא עביד מוטב יאכל בשר בטומאה דלאו ואל יאכל בשר בטומאת הגוף דכרת והנה זה פשוט דכונת הגמרא לאו על שימוש בטומאה אלא על ביאתו לעזרה בטומאה דהא על

שימוש בטומאה ליפא פרת אלא מיתה בידי שמים (עיין בסנהדרין פ"ג) מבואר דעל כניסת הספין שנטמא בשרץ ליפא פרת דלא פריש"י הג"ל וכעין זה הקשה הר"ש על הא דאמרין כל טומאה מוהמת שאין הנזיר מגלח עלי' אין חייבין על ביאת מקדש ע"ש בפ"ק דאהלות מה שפכת שם דהאי סוגיא אתיא כר"מ דפליג על ת"ק דכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח אין חייבין על ביאת מקדש והנה לפי מה שפכת המנחת חינוך שאין בכלים טומאת פנים א"ש אולם המנחת חינוך לא כתב כ"ז לפי שיטת רש"י כמו שזכרנו לעיל ונ"ל מתחלה לבאר הירושלמי במ' נזיר פירוש חדש דלא כמו שפירשו המפרשים ויהיה מזה מקור לשיטת רש"י גם א"ש קושית המפרשים מהת"כ הג"ל ונ"ל הירושלמי ב"מ נזיר הובא בר"ש בפ"ק דאהלות ובכ"מ בפ"ג מהלכות ביאת מקדש ע"ש וזה לשון הירושלמי אמר ר' אילא הוא עצמו שנגע במת חייב (פירוש הנוגע במת חייב אם נכנס למקדש) אמרה ואמר טעמא אשר טמא בטומאת איש וכו' בטומאת איש באיש ולא בטומאת אדם בכלים (פירוש דוקא הנוגע במת חייב אבל הנוגע בכלים שנגעו במת פטור על ביאת מקדש) רבי זריקא בשם רב המנונא תנווי תמן פליג על ר' אילא כלי שחציו מן האדמה וחציו מן החלמא (הוא מין המקבל טומאה) אין חייבין עליו על ביאת מקדש הא פולו מן החלמא חייבין על ביאת מקדש כו' (פירוש דלכן אין חייבין משום דכלי אדמה אין מקבל טומאה אבל אם הי' פולו מן החלמא שהוא מין המקבל טומאה חייבין על ביאת מקדש ולא שני שנגע בראשון הוא (פירוש כגון שנגע אדם בכלי זה ונכנס למקדש חייב וזהו דלא כר' אילא דאמר דוקא אדם שנגע במת חייב ולא אדם בכלים ומתוך הירושלמי תיפתר בשזרקו (פי' לעולם אדם בכלים פטור על ביאת מקדש וכאן החיוב משום שהכניס כלי טמא למקדש ולא משום האדם אלא משום הכלי) אמר לו אי בשזרקו בידא תנינא על רחיצת גופו ענוש פרת ועל פיבוס בגדים בארבעים (פירוש פיון דתני בברייתא חייב משמע פרת דסתם חייב פרת הוא ואם תאמר דהחייב הוי משום מכניס כלי טמא למקדש בזה ליפא פרת אלא מלקות ומשני שם משום מכניס כלים טמאים במקדש (פירוש מתחלה קס"ד דמכניס כלים טמאים למקדש ליפא פרת אלא מלקות ולבסוף מחדש לן הירושלמי דהא דאמרין בת"כ דעל פיבוס בגדים ליפא פרת היינו דוקא בנכנס לבוש בבגדים דאז הבגדים בטלים לגבי האדם וכיון דהאדם טהור יש לומר דבטלים לגופו (עיין חולין דף ע"א ועירובין דף ד' גבי הא דנכנס לבית המנוגע כו') וזה פירוש על רחיצת גופו ענוש פרת ועל פיבוס בגדים בארבעים היינו דוקא בגדים שהוא לבוש בהם אבל אם הכניס כלי בידו שלא בלבישה בזה חייב פרת פיון דהכניס חייב משום מעשה ההכנסה דקרינו בה את מקדש ד' טמא והוי כמו ביאת אדם למקדש אבל בנכנס לבוש בבגדיו בזה לא הוי כמו בא אל המקדש טמא לא הוי אלא בלא ומעתה א"ש שיטת רש"י המוקשה הרבה דרש"י מייירי כגון שהכניס כלי למקדש בידו וזה כמו בא אל המקדש טמא ושפיר חייב פרת אולם הספרא מייירי באופן שנטמא לבוש לכן ליפא אלא מלקות ושוב ראיתי בספר באר אברהם שהעיר ג"כ לחלק בין לבוש ובין הכניס בידו.

והנה ראיתי בחידושי המאירי על מ' עירובין דף ק"ד שם כתב וז"ל כל טמא שנטמא באב הטומאה של תורה שהוא טעון טבילה מן התורה אם נכנס למקדש באותה טומאה חייב פרת וכן אם הכניס למקדש שרץ טמא או כלי שנטמא בו או אדם טמא חייב שיהי

טַמָּא מְקַדָּשׁ ד' וכו' ע"ש מְבוֹאֵר דְּשִׁיטַת הַמְּאִירִי הוּא ג"כ כְּשִׁיטַת רַש"י דְּכָלִי טַמָּא שְׂרָץ חֲיִיב פֶּרֶת וּא"כ תִּקְשָׁה גַם עַל הַמְּאִירִי מִכָּל הַנֶּה דְּוָכַחְתִּי שֶׁהַקְּשִׁינוּ עַל רַש"י וְהִנֵּה אֵף דְּעַל קוֹשֵׁי הַמְּפָרְשִׁים מְהֵא דַּת"כ דְּעַל כִּיבוּס בְּגָדִים בְּאַרְבָּעִים תִּירָצָנוּ בְּדוּחַק אוֹלָם הַקּוֹשֵׁי מְהֵא דְּפִסְחִים עֲדִינן בְּמִקּוּמָה עוֹמְדַת עֵתָה הַגִּיעַ לַיְדֵי הַמְּאִירִי עַל מ' פִּסְחִים וְרֵאִיתִי שֶׁם שֶׁהוּא מְפָרֵשׁ פִּירוּשׁ אַחַר בְּסוּגְיָא שֶׁם דְּהָא דְּאָמַר רַב חֲסֵדָא לֹא שָׁנוּ אֲלֵא שְׁנַטְמָא סָפִין בְּטַמָּא מֵת דְּרַחֲמָנָא אָמַר בְּחֵלֶל חֲרַב חֲרַב הָרִי הוּא פְּחֵלֶל וְכו' וַיַּעַן כִּי דִּבְרֵי הַמְּאִירִי צָרִיכִין בִּיאוּר קֶצֶת עֵינָן בְּהַשְׁמָטוֹת לְכֹן הַנְּגִי מַעֲתִיק לְשׁוֹנוֹ מִמֶּשׁ וּלְכִי פִירוּשׁוֹ א"ש מֵה שֶׁהַקְּשִׁינוּ מְהֵא סוּגְיָא עַל פִּירוּשׁוֹ בְּעִירוּבִין וְעַל פִּירוּשׁ רַש"י שֶׁם וְז"ל הַמְּאִירִי בְּמ' פִּסְחִים זֶה שֶׁבְּאַרְנוֹ שְׁאֵם הָיוּ כְּלֵי שְׂרַת טַמָּאִים יַעֲשׂוּהוּ בְּטוֹמְאָה טְהוּרִים עִם הַטַּמָּאִים דְּנוֹקָא בְּשְׁנַטְמָא הַסָּפִין בְּטַמָּא מֵת שֶׁהוּא אַב הַטַּמְאָה גַם כֵּן לְטַמָּא אָדָם מִדִּין חֲרַב הָרִי הוּא פְּחֵלֶל כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת שְׁנַמְצָא שֶׁהַשׁוֹחֲטִין מְטַמְּאִין בְּסָפִין וְכִשְׁהוּא נֶאֱכָל בְּטוֹמְאָת הַגּוֹף הוּא נֶאֱכָל שֶׁהוּא בְּכַרְת שֶׁהַטַּמָּא הָאוֹכֵל אֵת הַקֹּדֶשׁ בְּכַרְת אֲכָל אִם נְטַמָּא סָפִין בְּשְׂרָץ שְׁנַמְצָא שְׁאִינוּ מְטַמָּא הָאָדָם אֲלֵא אֵת הַבֶּשֶׂר אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ הַטְּהוּרִים עִם הַטַּמָּאִים שֶׁהָרִי עִם הַתְּעַסְקוֹ עִמָּהֶם נִמְצְאוּ מְטַמְּאִין בָּהֶם וְנִמְצָא טַמָּאִים טוֹמְאָת הַגּוֹף שֶׁאֲכִילְתֶּם בְּעֵלְמָא בְּכַרְת אֲלֵא טְהוּרִים עוֹשִׂים וְטַמָּאִים אִם הֵם מִיַּעוּט נִדְחִין לְפִסַּח שְׁנֵי שֶׁהַטַּמְאָה דְּחוּי' וְלֹא מוֹתֶרֶת עַכ"ל הַצָּרִיף לְעֵינֵינוּ מְבוֹאֵר דְּהַמְּאִירִי אֵינוֹ מְפָרֵשׁ כְּמוֹ שְׂאָר מְפָרְשִׁים דְּהָא דְּאָמְרִינוּ בְּגִמְרָא דְּמַעֲיָקְרָא כִּי קָא מִתְּעַבַּד בְּטוֹמְאָת הַגּוֹף דְּכַרְת הַכּוֹנֵה פֶּרֶת מִשׁוּם טַמָּא עַל בִּיאַת מְקַדָּשׁ כְּמְבוֹאֵר בַּתּוֹס' ד"ה בְּטוֹמְאָת הַגּוֹף וְעֵינָן בְּמַהֲרָש"א כָּאן אֲלֵא דְּהַכּוֹנֵה דְּכַרְת הָיוּ מִשׁוּם אוֹכֵל בֶּשֶׂר קוֹדֶשׁ בְּטוֹמְאָת הַגּוֹף וּלפ"ז א"ש כִּינּוֹן דְּכָאן לֹא חֲיִיבֵי הַגְּמָרָא כָּלֵל בְּעֵינָן בִּיאַת מְקַדָּשׁ בְּטוֹמְאָה לְכֹן לֹא קוֹשָׁה עַל שִׁיטַת רַש"י וְהַמְּאִירִי בְּעִירוּבִין הַנֶּה"ל מְהֵא דְּמְבוֹאֵר בְּסוּגְיָא בְּנְטַמָּא הַסָּפִין בְּטוֹמְאָת שְׂרָץ דְּלִיכָא פֶּרֶת אֲלֵא לֹא דְּטוֹמְאָת בֶּשֶׂר וְזֶה אֵין לְהַקְשׁוֹת לְכִי שִׁיטַת רַש"י בְּעִירוּבִין וְהַמְּאִירִי דְּאִיכָא פֶּרֶת בְּמַכְנִיס כְּלֵי טַמָּא לְמִקְדָּשׁ אִמָּאִי לֹא קָאמַר דְּחֲיִיב פֶּרֶת מִחֲמַת הַסָּפִין דִּי"ל כְּמוֹ שֶׁפָּתְבוּ הַתּוֹס' דְּהָא יָכוֹל לְשַׁחֲוֹט בְּסָפִין אֲרוּכָה וְלֹא יִכְנִיס כָּל הַסָּפִין אֲלֵא מְקַצֵּת הַסָּפִין וּבְכָלִי לֹא שִׁינְיָה בִּיאָה בְּמִקְצַת כְּמְבוֹאֵר בַּתּוֹס' זְבָחִים (דף צ"ד) גַּבִּי מְעִיל שְׁנַטְמָא מְכַנִּיסוּ בְּפָחוֹת מְשֻׁלָּשׁ עַל שְׁלֹשׁ ע"ש וְגַם א"ש קוֹשֵׁי הַר"ש בַּפ"ק דְּאֵהֲלוֹת הַנֶּה"ל עַל הַרְמָב"ם דְּכִינוֹן דְּכָאן לֹא מִיִּירֵי הַסּוּגְיָא כָּלֵל מְעַנֵּן בִּיאַת מְקַדָּשׁ.

וְהִנֵּה בְּעֵינָן זֶה רֵאִיתִי לְהַרְמָב"ם בַּפ"ג מֵהֲלָכוֹת בִּיאַת מְקַדָּשׁ שֶׁפָּתַח וְז"ל וַיִּרְאֵה לִי שְׂאִין חֲיִיבִין מְלָקוֹת אֲלֵא עַל בְּגָדִים שֶׁהֵן אַב הַטַּמְאָה כְּגוֹן בְּגָדִים שְׁנַגְעָה בָּהֶם זֶה הַטַּמָּא לְמַת שֶׁהֵן אַב הַטַּמְאָה כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר אֲכָל בְּגָדִים שֶׁהֵן רֵאשׁוֹן לְטוֹמְאָה אִם הַכְּנִיסוֹ לְמִקְדָּשׁ אֵינוֹ לוֹקָה עָלָיו אֲבָל מִכֵּן אוֹתוֹ מִפְּת מְרֻדוֹת וְהַקְּשָׁה הַמַּל"מ מְהֵא דְּמְבוֹאֵר בַּת"כ דְּעַל רַחֲיִצַּת גּוֹפּוֹ חֲיִיב פֶּרֶת וְעַל כִּיבוּס בְּגָדִים בְּאַרְבָּעִים וְזֶה מִיִּירֵי בְּנִבְלַת עוֹף טְהוּר דְּבְּגָדִים הָיוּ רֵאשׁוֹן לְטוֹמְאָה וְרֵאִיתִי לְהַגָּאוֹן מַלְבִּי"ם בְּהַתּוֹרָה וְהַמְצָנָה שֶׁפָּתַח דְּהָאִי בְּרִיִּיתָא אִיתָא בְּסִפְרֵי ג"כ וְשֶׁם לִיתָא הָא דְּעַל כִּיבוּס בְּגָדִים דְּאַרְבָּעִים אֲלֵא לֹא עָנַשׁ עַל כִּיבוּס בְּגָדִים וְכַתֵּב דְּהַסְפְּרֵי ס"ל דְּאֵין לוֹקִין וּפְלִיג עַל הַת"כ דְּסִבְר דְּעַל כִּיבוּס בְּגָדִים בְּאַרְבָּעִים ע"ש וְלֹא הֶעֱלָה אַרוּכָה לְקוֹשֵׁי הַמַּל"מ עַל הַרְמָב"ם דְּהָא הַרְמָב"ם הֵבִיא שֶׁם בַּפ"ג מֵהֲלָכוֹת בִּיאַת מְקַדָּשׁ הַסְפְּרָא דְּעַל כִּיבוּס בְּגָדִים בְּאַרְבָּעִים וְז"ל סַעַד לְשִׁיטַת הַרְמָב"ם מְהֵא דְּזְבָחִים דְּאָמְרִינוּ בְּגִד שְׁנַטְמָא חוּץ לְקַלְעִים וְנִשְׁפָּף עָלָיו דֵּם חֲטָאֵת קִרְעוֹ וּמְכַנִּיסוֹ לְפָנִים

ומכבסו במקום קדש והקשו שם בתוס' מאי מהני הקריעה הא עדיין טמא מגע מדרס ע"ש ומזה יש לומר דהרמב"ם מוכיח דעל כלי ראשון אין חייבין על ביאת מקדש והנה לתרץ קושית המל"מ נ"ל דעד כאן לא פתב הרמב"ם דאין חייבין מלקות על כלי ראשון לטומאה אלא באופן שהכלי הוא ראשון לטומאה מחמת קבלת טומאה היינו שהכלי קבלה טומאה מאב הטומאה והוא ראשון לטומאה אבל באוכל נבלת העוף טהור שהבגדים הם ראשון לטומאה מחמת עצמן היינו משום שהיה האדם בשעת אכילה לבוש בהם חדשה תורה טומאה על הבגדים ביחד עם האדם האוכל נבלת העוף בזה גם הרמב"ם מודה דאף דהבגדים אינם אלא ראשון לטומאה ג"כ חייב על ביאת מקדש פיון שהבגדים נטמאו מחמת עצמן בלא שום קבלת טומאה ממקום אחר וזה אין לומר דהבגדים מקבלין טומאתן מן האדם האוכל דהא מבואר בירושלמי במ' יומא דאפילו קלב שאכל נבלת עוף לבוש בבגדים ג"כ נטמאו הבגדים ע"ש (לפי שיטת קצת מפרשים) (יעיין בר"ש בפ"ח בפרה שכתב שם בשם הגאון דאם אדם אכל נבלות עוף טהור וכן אם שרף פרה ופרים הנשרפין ערום בלא בגדים שלא נטמא גם האדם ע"ש וזה צריך ביאור) וכן נ"ל לתרץ מה שהקשה שם עוד המל"מ מהא דאמרין במ' גדה בריש פרק בנות כותים והפותים מטמאין משכב התחתון כעליון וכו' ואין חייבין עליהם על ביאת מקדש ובוועל גדה אינו אלא ראשון לטומאה כמבואר בגדה דף ל"ג וכן פסק הרמב"ם בפ"ג מהלכות טומאת משכב ומושב בוועל גדה אינה אלא ולד הטומאה ולפי מה שכתב הרמב"ם דעל ראשון אין חייבין על ביאת מקדש מאי איריא דנקט דוקא משכב הפותים שטומאתן מספק אין חייבין על ביאת מקדש הא אפילו על משכב דבוועל גדה ודאי ג"כ אין חייבין על ביאת מקדש פיון דלא הוי אלא ראשון לטומאה ונ"ל דשאני משכב פיון דאינה טומאת מגע אלא שהתורה טמא את המשכב וי"ל דהוי כמו עצם טומאה כמו שרץ ולכן אין נפק"מ אי הוי טומאתו ראשון לטומאה או לא דמה שכתב הרמב"ם דאין חייבין דוקא על אב הטומאה זה לא הוי אלא דוקא בדבר שקבלה טומאתה ממקום אחר אבל בדבר שלא קבלה טומאתה י"ל דבזה גם הרמב"ם מודה וא"ש לכאורה.

והנה מדי עברי בין בתרי ענינים אלו אמרתי להעיר בהא דמבואר במ' גדה (דף כ"ח) אמר רב נחמן אמר רב טומטום ואנדרוגינזוס שראו לוכן או אנדם אין חייבין על ביאת מקדש ואין שורפין עליהם את התרומה ראו לוכן ואנדם פאחת אין חייבין עליהם על ביאת מקדש אבל שורפין עליהם את התרומה שנאמר מזכר ועד נקבה תשלחו זכר ודאי ונקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינזוס וכו' ומקשינן א"ה כי איטמי בשאר טומאות נמי (ופירש"י פיון דדרשינן זכר ודאי כי איטמי בשאר טומאות נמי פגון טומטום שנגע במת או בשרץ ונכנס למקדש פטר ע"ש) אמר מזכר מטומאת הפורשות מן הזכר והנה קשה מאד לכאורה האיך יתכן למעט טומטום ואנדרוגינזוס אפילו בנטמאו במת או בשרץ הא לא גרעי מפלים דחייב המכניסן למקדש ובשלמא על טומאת ראי' שפיר שייך לפוטרו דיש לומר דזה תנאי בטומאה דוקא מזכר ודאי ולא טומטום וכו' ולפי מה שהעלינו לעיל דיש לומר דאין דין מיוחד במכניס וכל היכא דפטור על ביאה פטור נמי על מכניס פגון הבא דרך גגים י"ל פיון דהתורה פטרה טומטום ואנדרוגינזוס על ביאת מקדש היינו שגזרת הפתוב דאין להם דין טומאת מקדש לפי הס"ד דמקשה מפילא ה"ה נמי דאין שייך לחייבו

על טומאת מת ושרץ כיון דאין שניף בהם כלל דיו טומאת מקדש כמו דמצינו דכהן משוח שציון בו דיו טומאת מקדש כמבואר בהוריות דף ט' ע"ש וצ"ע.

והנה בענין זה ראיתי להרמב"ם פ"א הלכות טומאת משכב ומושב שכתב ונ"ל טומטום ואנדורגיגוס נותנים עליהם חומרי האיש וחומרי האשה מטמאין בלבוך פאיש ובאנדום פאשה וטומאתו בספק לפיכך אין שורפין עליהן תרומה וקדשים ואין חייבין עליהם על טומאת מקדש וקדשיו ראה לכוך ואנדום פאחד שורפין עליהם את התרומה ואת הקדשים אבל אין חייבין עליהם על ביאת מקדש וקדשיו שצאמר מזכר ועד נקבה תשלחו עד שיהי' הטומאה טומאת זכר ונדאי או טומאת נקבה ונדאית וכן הנוגע בלבוך ואנדום שלו פאחת אינו חייב על טומאת מקדש וקדשיו נגע הוא בעצמו בלבוך ואנדום שראה ה"ז חייב על ביאת מקדש ושם בהשגת הראב"ד כתב ונ"ל אמר אברהם אולי טעה בלשון התוספתא וחילק בין אחרים שנגעו בלבוך ואנדום של טומטום והוא עצמו שנגע בשלו ואם נתפנון לכוך טעה טעות גדולה שלא אמרה התוספתא אלא שנגע הטומטום באנדום ולכוך של זכר ונקבה ונדאית חייב על ביאת מקדש שלא תאמר לא חייבה תורה שילוח אלא לזכר ונדאי ולנקבה ונדאית לכוך הוצרך לומר שהוא חייב והנה עיין בכ"מ שם שכתב על דברי הראב"ד ונ"ל ואין דברים אילו כדאי לכתוב שטעה טעות גדולה או קטנה שהרי אפשר לפרש התוספתא שנגע בשלו אבל אי קשיא הא קשיא מ"ש נגע הוא מנגע אחרים דכיון דנגע אחרים אינם חייבין על ביאת מקדש משום דבעינן שתהא טומאת זכר ונדאי או טומאת נקבה ונדאית מאותו טעם בעצמו יש לפטור בשנגע הוא בעצמו גם כן ויש לדחוק ולפרש לשון רבינו בפירוש הראב"ד דבעינן טומטום ואנדורגיגוס בשל אחרים מיירי אלא שלשון רבינו קשה ע"ש.

ונ"ל לכוך שיטת הרמב"ם כן ומתחלה נחקור בהא דממעטינו בש"ס מזכר זכר ונדאי ולא טומטום ואנדורגיגוס אי הא דגלתה תורה זכר ונדאי הפננה בין בראיה היינו שאין טומטום מטמא בראיה או הפננה הוי דוקא על הלכוך ואנדום שאין הלכוך והאנדום שלו מטמאין לענין ביאת מקדש ושיטת הרמב"ם הנה דהש"ס גופא ספוקי מספקא לי' בזה היינו אי המיעוט בזכר הוי על הראיה היינו אם ראה לכוך ואנדום לא נטמא בכוך לענין חיוב טומאת מקדש היינו שהתורה מיעטה ראית טומטום ואנדורגיגוס מהא דזכר ונדאי שאינו מחויב על טומאת מקדש וזה דיו דוקא על.

הראיה אבל לא על הטומאה היינו שהלכוך ואנדום שלו טמאין ומטמאין אחרים אפילו לענין חיוב טומאת מקדש וה"ה אם נגע הוא עצמו בשלו או בשל אחרים חייב על טומאת מקדש דהא דממעטינו מזכר לא הוי אלא דוקא על ראיתו של טומטום ואנדורגיגוס שאין ראיתו ראיה להתחייב עליהם על ביאת מקדש או דילמא דהמעוט הוי דוקא על הטומאה שאין הלכוך ואנדום שלו מטמאין אבל הוא עצמו הטומטום ואנדורגיגוס הוואין שפיר נטמאו מתמת ראיה זו (וזה לא קשה לאחרים גורם טומאה הוא עצמו לא כ"ש משום די"ל שיעיר המשפלת יוכיח כמבואר במ' נדה דף ל"ה ונ"ה ע"ש) וחיובין על ביאת מקדש משום שראו אבל זה ונדאי דאין המעוט על שניהם בין על האדם הוואה ובין על הלכוך ואנדום וראיה לזה נ"ל מהא דמבואר בספרי פנשה נשא דמרבינו דחיובין בשילוח גם טומטום ואנדורגיגוס מזכר ועד נקבה תשלחו אין לי אלא זכר ונקבה טומטום ואנדורגיגוס

מנין ת"ל אל מחוץ למחנה תשלחום ולכאורא קשה הא פאן במ' נדה ממעטינו טומטום
ואנדרוגינס מביאת מקדש וראיתי להגאון מלבי"ם בהתורה והמצוה שכתב שם לפרש
דמירי שנטמא הטומטום בשאר טומאות אבל לדעתי יש לעיין בזה דהא בנדה מרבינו
זה מזכר מטומאת הפורשות מן הזכר ולא מן מחוץ למחנה תשלחום וע"כ נ"ל דהמעוט
דזכר נדאי לא הוי אלא על חדא היינו או על הטומאה היינו הלובן ואודם או על האדם
הרואה אלא דהש"ס ספוקי מספקינן בזה על מה קא ממעטינו אי בראיה אי על הטומאה
ולכו מדוניק לשון הש"ס דאין חייבין על ביאת מקדש היינו שאין לחייבו אבל לא מותרין
לגמרי היינו דהפטור הוא משום דאין לחייבו מספקא ונפק"מ אם ראה הטומטום
ואנדרוגינס לובן ואודם וגם נגע אז חייב על ביאת מקדש וזהו דמרבינו בספרי מהא
דמחוץ למחנה תשלחום והא דמבואר בתוספתא הובא בר"ש (בפ"ב) דזבים הוא עצמו
שנגע בלובן ואודם ונכנס למקדש פטור היינו בלובן ואודם או שלו אחר שטבל ויטהר
מראיתו או של טומטום ואנדרוגינס אחר דאז פטור דשמא הא דממעטינו מזכר זכר נדאי
הפונה על הלובן והאודם שאינם מטמאין מגזירת הפתוב ולכן הוא עצמו שנגע בלובן
ואודם פטור על ביאת מקדש והשתא אתי שפיר שיטת הרמב"ם דמחייב בנגע הוא עצמו
בלובן ואודם שראה היינו שהיה ראה ומגע ולכן ממנפ"ש טמא וה"ה נמי אם ראה לובן
ואודם ולא נטהר מטומאתו ואח"כ נגע בלובן ואודם של אחר ג"כ חייב על ביאת מקדש
ונהו שיטת הרמב"ם.

ולכאורא יש לדייק מלשון רש"י דקאי גם כן בשיטת הרמב"ם ממה שפירש בגמרא גבי
הא דטומטום ואנדרוגינס שראו לובן או אודם ונכנס למקדש דפטורים דפירש שם רש"י
דילמא טהור ומייתי חולין בעזרה דאין זכר מטמא באודם ואין נקבה מטמאה בלובן
ותמהו המפרשים דמשמע מפרש"י דהטעם דממעטינו הוי משום ספק והא אפילו בנדאי
פגון שראו לובן ואודם פאחת נמי אין חייבין על ביאת מקדש ויש לפרש דרש"י מירי
אפילו באופן שראה ואח"כ נגע ג"כ דאז אי לאו משום ספק דילמא אינו מטמא בלובן
לחוד או באודם לחוד הנה חייב שוב הגיע לידי חידושי חתם סופר על נדה וראיתי שכתב
בקצרה על הרמב"ם כמו שפירשנו וחיליה מהא דאמרינן בפ"ב דשבועות דלא משפחת
ליה טמא ששימש במיתה אלא בהפך בצנינורא והקשה דהא משפחת בכהן שנגע בלובן
ואודם של טומטום ואנדרוגינס דאינו משתלח ומשום שימש במקדש חייב דשימש
בטומאה נפקא לן חילל חילל מתרומה פמבואר בסנהדרין (דף פ"ג) אלא ע"כ דלא הו"מ
לשנויי הקא דא"כ תפשוט דקרא דמזכר עד נקבה אנוגע קאי ובאמת ספוקי מספקא לן
ע"ש ולא הביא מהספרי שבארתי אולם על יסודו מהא דשבועות יש לעיין טובא דלפי
דבריו עדיין תקשה קושית הש"ס אלא טמא ששימש במיתה היכי משפחת לה על מחוסר
פפורים דהא בסנהדרין (דף פ"ג) יליף הש"ס מקרא דמחוסר פפורים הוי במיתה על
שימוש במקדש ובמנחות (דף כ"ז) מבואר דמחוסר פפורים חייב פרת על ביאת מקדש
א"כ לא יעלה ארוכה אי מוקמינו דמירי שהפחו נגע בלובן ואודם של טומטום
ואנדרוגינס דעדיין תקשה על מחוסר פפורים ועיין במל"מ (פ"ג מהלכות ביאת מקדש)
שכתב בהדיא דהש"ס בשבועות קאי על מחוסר פפורים ג"כ וא"כ אין לבנות יסוד
מסוגיא דשבועות אמנם בדברי הרמב"ם בענין מחוסר פפורים נמצא מבוכה דבהלכות
סנהדרין פרק י"ט מבואר מדבריו להדיא דמחוסר פפורים ששימש חייב מיתה ע"ש

דְּמִנָּה מְחֻסָּר כִּיפּוּרִים בְּהִדְי הַנֶּדֶד חֲיִיבֵי מִיתָה שְׂיֵשׁ בָּהֶם מַעֲשֵׂה וְלוֹקִין עֲלֵיהֶם ע"ש ובפ"ד
מֵהֵלְכוֹת בִּיאַת מְקַדָּשׁ פֶּתַח דְּמְחֻסָּר כִּיפּוּרִים פְּטוּר מִמִּיתָה ע"ש וּכְבָר הַקֹּשֶׁה הֶרָאָב"ד
והכ"מ על הַרְמַב"ם בְּזֶה וּא"כ עֲדִינן יֵשׁ מְקוֹם לְרֵאָיָה זֶה וַיֵּשׁ לְהֶאָרִיף בְּעֵנָן זֶה טוֹבָא
וּאכ"מ.

יִתְבַּרֵּךְ כ"ג בכ"ט וְאֶנְשֵׁי יָנוּב בְּשִׂיבָה טוֹבָה וַיִּחַזַּק ד' אֶת פְּחוּתָיו לְתוֹרָה וְכו' פִּנְפָּשׁוּ
הַטְּהוֹרָה וְנִפְּשׁ מוֹקִירוֹ וּמְכַבְּדוֹ כְּרוּם עֲרָפוֹ דש"ת יַעֲקֹב יִצְחָק בַּהֲרַה"ג מְהַרִּי"ל הַלְוִי.
סִימָן ז אַמַּע"כ הֶרַב הַגָּאוֹן הָאֲמַתִּי ע"ה פ"ה נֵר יִשְׂרָאֵל וְתַפְאֲרָתוֹ כַּקַּש"ת מַהֲר"א לִיב
רוֹבִין שְׁלִיט"א אב"ד ד"ק ווילקמיר אַחַדְ"ש כ"ג וְשְׁלוֹם תוֹרָתוֹ בְּאַהֲבָה: תְּשׁוּבָתוֹ הִיָּקְרָה
הַגִּיעֵנִי וְהִתְעַנְּגֵתִי מֵאֵד מְדַבְּרֵי הַיְקָרִים וְהַנְּגִי לְהוֹדִיעַ לַהֲכ"ג מֵה שְׂיֵשׁ לְהַעִיר עַל דְּבָרָיו.

מֵה שְׁפֶתַח לְתַרְזַן הַקּוֹשֵׁיָא עַל הַסְּפָרֵי דְמַמְעֵט קָטָן דְּאִינוּ חֲיִיב עַל בִּיאַת מְקַדָּשׁ וְהַקֹּשֶׁה
הַיְרָאִים הָא לֹא גָרַע מִפְּלִים דְּחֲיִיב הַמְּכַנִּיס פְּלִים לְמְקַדָּשׁ כְּמַבְנֵי אֶרֶץ בְּעִירוֹבִין ק"ד
וּבְהַרְמַב"ם פ"ג מֵהֵלְכוֹת בִּיאַת מְקַדָּשׁ (וְהִיָּינוּ דְהוּא מְפָרֵשׁ הַסְּפָרֵי דְמַמְעֵט קָטָן הִיָּינוּ
דְּהַגְדוֹל הַמְּכַנִּיסוֹ לְמְקַדָּשׁ פְּטוּר) וְע"ז פֶּתַח כ"ג דְּזֶהוּ עַפ"י שִׂיטַת הַרְמַב"ם בַּפ"ג מֵהֵלְכוֹת
בִּיאַת מְקַדָּשׁ דְּאִינוּ חֲיִיב עַל בִּיאַת מְקַדָּשׁ אֲלָא טַמְא שְׁנַגְעָה בְּמַת אוֹ בְּטַמְא מַת אוֹ שְׁנַגְעָה
בְּכָלִים שְׁנַגְעוּ בְּמַת אֲבָל הַנוֹגַע בְּכָלִים שְׁנַגְעוּ בְּאֲדָם שְׁנַגְעוּ בְּמַת אוֹ שְׁנַגְעָה בְּאֲדָם שְׁנַגְעָה
בְּכָלִים הַנוֹגְעִים בְּמַת אַף עַל פִּי שְׁהוּא טַמְא רֵאשׁוֹן לְעֵנָן תְּרוּמָה וְכו' הֲרִי זֶה פְּטוּר עַל
בִּיאַת מְקַדָּשׁ שְׁדַבְּרִים אֵלּוּ הַלְכָה מִפִּי הַקְּבֵלָה מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי אִם נִגַע בְּכָלִים שְׁנַגְעוּ בְּמַת
אִז כִּינּוּן שְׁאֵף בְּלֹא הַהֲלָכָה שֶׁל חֶרֶב הֲרִי הוּא פְּחָלָל הוּא רֵאשׁוֹן לְטַמְא חֲיִיב עַל בִּיאַת
מְקַדָּשׁ אֲבָל הַנוֹגַע בְּכָלִים שְׁנַגְעוּ בְּאֲדָם שְׁנַגְעָה בְּמַת וְכו' כִּינּוּן דְּבִלָּא הַהֲלָכָה הִיֹּ טְהוֹרִין
שְׁאִין אֲדָם וְכָלִים מְקַבְּלִין טוֹמְאָה אֲלָא מֵאֵב הַטּוֹמְאָה וְרַק הַטּוֹמְאָה הִיֹּ מְפָנִי הַהֲלָכָה
דְּחֶרֶב הֲרִי הוּא פְּחָלָל אִינוּ חֲיִיב עַל בִּיאַת מְקַדָּשׁ וְלִפִּי זֶה אֲתִי שְׁפִיר הַסְּפָרֵי דְהָא דְקָטָן
מְטַמְא בַש"ז הוּא מֵהֵלְכָה דְפִשְׁטוּת הַפְּתוּב אִישׁ וְלֹא קָטָן וְרַק הַהֲלָכָה הוּא דְקָטָן מְטַמְא
בַש"ז כְּמַבְנֵי אֶרֶץ בְּנִדְהָ דָף ל"ב וְכִינּוּן שְׁטוֹמְאָתוֹ הוּא רַק מֵהֵלְכָה שְׁפִיר מִיַּעַט הַפְּתוּב אִישׁ
פָּרַט לְקָטָן שְׁפִטוּר הַמְּכַנִּיס אוֹתוֹ לְבֵית הַמְּקַדָּשׁ עַכ"ל הַדַּכ"ג וְהִנֵּה מֵה שְׁפֶתַח כ"ג לְדַבְּרָה
פְּשׁוּט דְהָא דְקָטָן מְטַמְא בַש"ז הוּא מֵהֵלְכָה וְאִי לֹא הַהֲלָכָה לֹא הִנֵּה מְטַמְא בַש"ז וּמְקוּרוֹ
מֵהָא דְנִדְהָ (דָף ל"ב) דְמִקְשִׁינָן בְּגִמְרָא עַל הָא דְתַנְיָא דְמַרְבִּינָן מְרִיבּוּי דְאִישׁ אִישׁ דְאַפִּילוּ
קָטָן בְּיוֹם אֶחָד מְטַמְא בְּזִיבָה אֲלֵמָא קָרָא כִּי קָא מְרַבָּה אֲפִילוּ בְּיוֹם אֶחָד מֵהָא דְתַנְיָא
גַּבִּי וְכו' דְדוֹקָא בְּן ט' שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד מְטַמְא וְכו' וְתַרְצוּ דְחַד קָרָא וְחַד הַלְכָתָא הִי מִינֵיָהּ
קָרָא וְהִי הַלְכָתָא וּמִשְׁנִינָן בְּן ט' הִי הַלְכָתָא ע"ש אֲמַנָּם בְּקַרְבָּן אֲהָרֹן בְּפִירוּשׁוֹ לַת"כ בַּפ'
מְצוּרַע מִשְׁמַע דְּהַלְכָתָא לֹא בָּא לְלַמְדָּנוּ דְקָטָן בְּן ט' מְטַמְא אֲלָא דְהַלְכָתָא אֲתָא לְאוּרוּיָא
לָן מֵהַלְמַעַט מְקָרָא דְאִישׁ ע"ש דְמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי דְבִלָּא הַלְכָתָא ג"כ הִיָּינוּ יוֹדְעִים דְקָטָן
בְּן ט' מְטַמְא וְאַפִּילוּ פְּחוּת מְבָן ט' ע"ש שְׁהֶאָרִיף בְּזֶה (וְעֵינָן בַּמַּל"מ בַּפ"א מֵהֵלְכוֹת טוֹמְאָת
מְשֻׁבָּב וּמוֹשָׁב שְׁפֶתַח שָׁם וְז"ל פֶּתַח רַבִּינוּ בְּרִישׁ מ' פְּלִים דְדוֹקָא ש"ז דְּגְדוֹל מְטַמְא וְכו'
וּמְדַכְתִּיב אִישׁ נִפְקָא ע"כ וְאֵע"ג דְּבַפְרָק בְּנוֹת פּוֹתִים אֲמַרִּינוּ דְהַלְכָתָא גְּמִירִי לָהּ וְאַדְרַבָּה
מִמִּשְׁמַעוֹת דְקָרָא דְכְתִיב וְאִישׁ הָוָה אֲמִינָא אֲפִילוּ קָטָן בְּיוֹם אֶחָד דְּוָמִיָא דְנֹאֲשָׁה דְכְתִיב
גַּבִּי נִדְהָ דְמַרְבִּינָן מִינָהּ אֲפִילוּ תִינּוֹקָת בַּת יוֹם אֶחָד וַי"ל דְלַעוֹלָם מֵאִישׁ מְמַעֲטִינוּ קָטָן
אֲלָא דְאֲתָא הַלְכָתָא לֹא מְרַבָּה לֹא שְׁיָהָא בְּן י"ג שָׁנָה אֲלָא אֲפִילוּ בְּן ט' כִּינּוּן שְׁבִיאָתוֹ
בִּיאַת נְקָרָא אִישׁ בְּמְקוֹם הַזֶּה וְכו' ע"ש].

מען פרוות ויולדות שם ומגדלות שם את בניהם עד שיהיו בני שבע שנים או שמנה ולא יותר שלא יראו קרי ע"ש משמע האם ראו קרי טמאין אפילו פחות מכן ט' שוב ראיתי בספר ברפי יוסף שהאריף הרבה בענין זה והביא דברי השבות יעקב והביא מהא דאמרינו (בנדה ל"ה) בעי ר"ל ראיה ראשונה של זב קטן מהו שפטמא במגע משמע דהקטן עצמו מטמא דאי לא הכי למה נקט ר"ל בענינתו על הש"ז מהו שפטמא במגע תיבועי לר"ל ברואה קמא דזב קטן לענין טומאת גופו ע"ש והביא שם ראי' השבות יעקב מהא דנדה וכתב דהחוק יוסף דחה ראי' זו והאריף ע"ש והבר"י הביא ג"כ הא דמגדלות את בניהם וכו' ודחה דאין בזה מפאן ראי' דענין שלם נקט ע"ש אמנם ראיתי בחידושי הרשב"א בסופה שם (דף כ"א) דמבואר להדיא דאם ראו אפילו פחות מכן ט' ג"כ טמאין וע"כ כמו שפיתבו האחרונים דהאדממעטין פחות מכן ט' דוקא דאין הש"ז שלו טמא אבל הקטן עצמו מטמא וע"כ זה לא מהלכתא קאתינו עלה וזה ידעינו מקרא דמהלכתא לא מרבינו אלא בן ט' והיינו ע"כ על הש"ז קאי.

והשתא נפן לדברי כ"ג שפיתב לפרש הספרי דלכן ממעט המכניס קטן מפרת היינו משום דקטן בעל קרי דמטמא ידעינו מהלכתא ועל טומאה דילפינו מהלכה לא מחייב על ביאת מקדש אבל לפי זה דהא דקטן מטמא בקרי אפילו הוא פחות מכן ט' ממילא דזה לא ידעינו מהלכה א"כ אין לקיים לדברי הדר"ג.

עוד פתב הדר"ג לתרץ קושית המל"מ על הרמב"ם שפיתב ויראה שאין חייבין אלא על פלי שהוא ראשון לטומאה וכו' ועל זה הקשה המל"מ מהא דאמרינו בת"כ על רחיצת גופו ענוש פרת ועל פיבוס בגדים בארבעים ומיירי באוכל נבלת העוף דאינו אלא ראשון לטומאה ע"ש ועל זה פתב כ"ג לתרץ דמה שפיתב הרמב"ם דאינו חייב אלא על פלי שהוא ראשון לטומאה זהו דוקא בכלי שהוא ראשון לטומאה מהלכה דחרב הרי הוא פחלל ובלא ההלכה הוי שני לטומאה אז פטור על ביאת מקדש אבל פלי שהוא ראשון לטומאה בלא ההלכה דחרב הרי הוא פחלל אז גם לשיטת הרמב"ם חייבין גם על פלי שהוא ראשון לטומאה וא"ש קושית המל"מ מהא דעל רחיצת גופו ענוש פרת ועל פיבוס בגדים בארבעים פינו דשם הוי ראשון לטומאה בלא ההלכה והנה אף פי זה תרוץ נכון על קושית המל"מ אבל לכאורה קשה להעמיס כ"ז בלשון הרמב"ם כפאר הרגיש הדר"ג בעצמו במכתבו, דלפי דבריו ע"כ החידוש בלשון הרמב"ם שפיתב בלשון יראה לי שאינו לוקה אלא על בגדים שהן אב הטומאה וכו' הוא משום דהוי אמינא דמכניס חמור מבא כמו דמצינו דמכניס לא בעינו דרף ביאה כמו גבי בא ואלו מלשון הרמב"ם משמע דכל עיקר הדבר דאינו חייב אלא בבגדים שהן אב הטומאה זהו עצם חידושו ולפי הדר"ג זה אינו חידוש דגם באדם הוי דינא הכי אולם שבתאי וראיתי דלכאורה מדברי הרמב"ם גופא עלינו לפרש כמו הדר"ג דז"ל הרמב"ם ויראה לי שאינו לוקה על בגדים שהן אב הטומאה כגון בגדים שנגע בהן זה הטמא למת שהן אב הטומאה כמו שיתבאר אבל בגד שהוא ראשון לטומאה אין חייבין הרי דהרמב"ם קרי לבגד שנגע בטמא מת שהטמא מת הוא אב הטומאה והנוגע בו הוא ראשון לטומאה א"כ הבגדים הן ראשון לטומאה והיאך קרי להו הרמב"ם אב הטומאה וע"כ מפני הלכה דחרב הרי הוא פחלל דהרמב"ם לשיטתו שפיתב דהא דחרב הרי הוא פחלל לאו דוקא חרב אלא ה"ה דכל הפלים הרי הם פחלל, וא"כ ע"כ הא דכתב הרמב"ם א"כ אב"ל בגד שהוא ראשון לטומאה אין חייבין עליו על

ביאת מקדש מיירי ג"כ שהוא ראשון לטומאה מפני ההלכה ודברי הדר"ג פנים בלשון הרמב"ם.

עוד כתב כ"ג לתרץ קושית התוס' (בערכין דף ג') שהקשו למה לן קרא למיפטר קטן מפרת הא לא מצינו קטן נענש ע"ש וכתב לתרץ ומקודם תרץ קושית התוס' במנחות (דף נ"ח) גבי פלוגתא אם הקטיר שאור ודבש פחות מפזית אי יש הקטרה בפחות מפזית או לא והקשו התוס' הא במעלה פחות מפזית בחוץ אינו חייב עד שיקטיר פזית ע"ש וכתב לתרץ ונ"ל ואפשר לומר דהנה מצינו שעורים גבי אכילת איסור וגבי טומאה ובכל זה מצינו חילוק דאיברים מטמאים גם בפחות מפשיעור וגבי אכילת איסור גם איברים בעי שיעור פזית לבד בבריה דגזרת הפתוב והחילוק פשוט דבענין השיעור דבענין גבי טומאה הוא מפני שלטמאות בענין שיהא בדבר המטמא שיעור חשוב ובלא שיעור חשוב אינו מטמא ולהכי איברים דהן חשובין מטמאין גם בפחות מפזית אבל גבי אכילת איסור מלבד שאינו חייב עד שיאכל שיעור חשוב כמו גבי שבת וכדומה שאינו חייב עד שיעשה פעולה פעולה פעולה חשובה, אבל עוד טעם יש בדבר פיון שהתורה חייבה את האדם רק על אכילה ולא מיקרי אכילה פחות מפזית וזה גם אבר לא הוי אכילה להכי בעינו גם באבר שיעור פזית והנה הפלוגתא אי יש הקטרה פחות מפזית הוא רק אם מיקרי הקטרה אם הוא כמו אכילה דלא הוי פחות מפזית או דהוי הקטרה גם בפחות מפזית אבל זה נדאי דלא הוי פעולה חשובה לכן בחוץ המעלה פטור אבל גבי המעלה שאור ודבש לגבי מזבח אפשר דאיסורי מקדש דחמורים כמו אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש וכדומה לא באת ההלכה דאינו מתחייב עד שיעבור בשיעור חשוב רק בכל מה שעבר חייב ולכן למאן דאית לי' יש הקטרה פחות מפזית מחייב ולמאן דפטור גם הוא אית לי' דבמקדש לא בעינו שיעור חשוב רק סובר אין הקטרה פחות מפזית ולא הוי הקטרה והנה הא דקטן פטור הוא ג"כ מהשעורים ולכן הו"א דקטן טמא שבא למקדש ובמקדש לא בעינו שיעורין והא חייב לכן שפיר בעינו מיעוט דלפטור והנה זהו חידוש גדול לומר דבמקדש לא בעינו שיעורין ויש לעיין בזה הרבה מפמה דוכתי וגם מעכ"ג כתב שלא עיין בזה אולם במה שכתב לתרץ קושית התוס' בערכין הנ"ל דאי לאו קרא הוי אמינא דגם קטן חייב על איסור טומאת מקדש ישלענין טובא מהא דמבואר ביבמות (ל"ג) גבי זר ששימש בשבת ובעל מום ששימש בטומאה דאתי בהדי הדדי כגון דאייתי שתי שערות ואיטמא לי' דהוי לי' בעל מום וטומאה בהדי הדדי אי נמי שחתך אצבעו בספין טמאה וכו' הרי מבואר להדיא דקטן קודם שהביא שתי שערות פטור גם על איסורי מקדש דהא בעל מום וטמא הוא מאיסורי מקדש ואפ"ה קודם שהביא שתי שערות פטור ממילא דאין לתרץ קושית התוס' בערכין פנ"ל (ועיין בפירה"מ להרמב"ם בפ"ק דטהרות) מה שכתב שם לענין אברים ובתויו"ט שם מה שכתב לתמוה עליו וצ"ע.

והנה מדי עברי בהאי ענינא אמרתי לרשום מה שעלה בדעתי על דברי הרמב"ם בפ"ג מהלכות ביאת מקדש שכתב ונ"ל וכן טמא שהכניס ידיו למקדש מפין אותו מכות מרדות והקשה מהא דאמרינו בזבחים ל"ב דאמר עולא אמר ר"ל טמא שהכניס ידו למקדש לוקה ואמרינו התם עשה שיש בה פרת הוא ועיין בכ"מ שם מה שכתב בזה ונראה להעיר עפ"י מה שכתבו התוס' (בשבועות דף י"ז) גבי תלה עצמו באויר עזרה וכתבו התוס' ונ"ל אית ספרים דגרסי אויר עזרה כעזרה דמי או לאו כעזרה דמי והקשו על גרסא זו

מֵהָא דְאִמְרִינוּ בְּזִבְחִים טַמְא שְׁהַכְּנִים יָדוֹ לַפְּנִים חַיִּיב דְּבִיאָה בְּמִקְצַת שְׁמָה בִּיאָה מְבֹאֵר דְּאוּר עֲזָרָה נְתַקְדָּשׁ ע"ש בַּתּוֹס' מַה שְׁכָּתְבוּ שֵׁם עוֹד לְהַקְשׁוֹת עַל גִּרְסַת הַסְּפָרִים אֲבָל לֹא כָּתְבוּ לְתַרְץ גִּרְסַת הַסְּפָרִים (וְעַיִן עוֹד בְּרִיטְב"א שֵׁם) מְבֹאֵר מִדְּבַרֵי הַתּוֹס' דְּאִי ס"ל דְּאוּר עֲזָרָה לֹא פְעֻזָּה אִין לְחַיִּיב בְּטַמְא שְׁהַכְּנִים יָדוֹ לַפְּנִים וְהִנֵּה הֶרְמַב"ם (בְּפִי"א מֵהִלְכוֹת שְׁגָלוֹת) הֶעֱתִיק גִּרְסַת הַסְּפָרִים וְכָתַב וְז"ל וְכֵן תְּלֵה עֲצָמוּ בְּאוּר עֲזָרָה הַדְּבַר סָפַק אִי אוּר עֲזָרָה פְעֻזָּה אוֹ לֹא פְעֻזָּה מְבֹאֵר דְּהֶרְמַב"ם מְסַפֵּק לִי אִי אוּר עֲזָרָה פְעֻזָּה דְּמִי אוֹ לֹא פְעֻזָּה דְּמִי וְלָכֵן שְׁפִיר פְּסַק הֶרְמַב"ם גַּבִּי טַמְא שְׁהַכְּנִים יָדוֹ לַפְּנִים דְּאִינוּ חַיִּיב מִדְּאוּרֵייתָא אֲלָא מִפִּין אוֹתוֹ מִפּוֹת מְרֻדוֹת וְהִנֵּה בְּעִיקָר דְּבַרֵי הֶרְמַב"ם שְׁכָּתְבוּ כְּגִרְסַת הַסְּפָרִים אִי אוּר עֲזָרָה פְעֻזָּה דְּמִי אוֹ לֹא עַיִן בְּמַל"מ כָּאֵן בְּפִי"א מֵהִלְכוֹת שְׁגָלוֹת) מַה שְׁהַרְבֵּה לְהַקְשׁוֹת עַל הֶרְמַב"ם בְּזֶה וְגַם קָשָׁה עַל הֶרְמַב"ם קְוָשִׁית הַתּוֹס' בְּשִׁבְעוֹת שֵׁם אָמְנָם לְפִי מַה שְׁבִאֲרֵתִי בְּמ"א (עַיִן לְעֵיל סִימָן ב') שִׁיטַת הֶרְמַב"ם וְגִירְסַת הַסְּפָרִים דְּלֹא תִקְשִׁי כָּל הַנֶּה קְוָשִׁית דְּמַה שְׁכָּתְבוּ הֶרְמַב"ם וְהַסְּפָרִים דְּהַדְּבַר סָפַק אִי אוּר עֲזָרָה פְעֻזָּה דְּמִי אוֹ לֹא פְעֻזָּה הִינֵנוּ דְּנֻקָּא לְמַעְלָה מִן מְחִיצוֹת הָעֲזָרָה אִם תְּלֵה עֲצָמוּ הַטַּמְא לְמַעְלָה מִמְּקוֹם הַמְּחִיצוֹת בְּמִקְוֵם שְׁעֻזָּה לֹא הִיָּתָה מְקוּרָה (עַיִן בְּתוּי"ט בְּמ' מִדּוֹת וּבְמ' אֲבוֹת דְּלֹא כִיפּוֹ הַגְּשָׁמִים אֵת עֲצֵי הַמַּעְרְכָה) אֲבָל בְּאוּר שְׁכָּתוּף הַמְּחִיצוֹת בְּזֶה לְכוּ"ע אוּר עֲזָרָה פְעֻזָּה וּמְמִילָא אִין לְהַקְשׁוֹת מִטַּמְא שְׁהַכְּנִים יָדוֹ לַפְּנִים דְּשֵׁם מִיָּרִי בְּתוּף הַמְּחִיצוֹת אִין לֹאמַר עַל הֶרְמַב"ם שְׁפַסַּק דְּטַמְא שְׁהַכְּנִים יָדוֹ לַפְּנִים כְּדְבַרֵינוּ.

וּמִדִּי עֲמָדִי בְּעַנְיָן זֶה אִמְרֵתִי לְתַרְץ קְוָשִׁית הַגְּבוּרַת אַרִי בְּיוֹמָא (דָּף ל"א) דְּהָא דְּבַעֲי שֵׁם בְּגִמְרָא אִי בִיאָה בְּמִקְצַת שְׁמָה בִּיאָה אוֹ לֹא שְׁמָה בִּיאָה (וּפְיָרֵשׁ רַש"י לְעַנְיָן טְבִילָה עַל הָא דְּתַנּוּן בְּמִתְנִי' דְּלְעֵיל אִין אָדָם טְהוֹר נִכְנָס לְעֻזָּרָה לְעִבּוּדָה עַד שְׁיִטְפּוֹל וְעַל זֶה בְּעֵי הַש"ס אִי בִיאָה בְּמִקְצַת שְׁמָה בִּיאָה לְעַנְיָן טְבִילָה זֶה הִינֵנוּ אִם בָּא לְהַכְּנִים אֶחָד מֵאִיבְרִיו לְעֻזָּרָה אִם צָרִיף טְבִילָה אוֹ לֹא וְעַל זֶה הַקְשָׁה הַגְּבוּרַת אַרִי שֵׁם מֵאִי קְבָעִי הַגְּמָרָא אִי ס"ל כְּמַד"א בְּזִבְחִים (ל"ב) דְּבִיאָה בְּמִקְצַת שְׁמָה בִּיאָה וְחַיִּיב פָּרַת מְמִילָא בֵּין לַר"י דְּאָמַר סָרַף טוֹמְאָה הִיא וּבֵין לְב"ז דִּילִיף מִק"ו מַה הַמְּשַׁנָּה מִמְּקוֹם שְׁאִין חַיִּיב פָּרַת לְמִקְוֵם שְׁחַיִּיב פָּרַת גַּם כָּאֵן נְמִי שְׁמָה בִּיאָה וְחַיִּיב טְבִילָה אִם בָּא לְהַכְּנִים אֶפְּלוּ אֶחָד מֵאִיבְרִיו וְאִי לְמַד"א הֵתָם בְּזִבְחִים דְּבִיאָה בְּמִקְצַת לֹא שְׁמָה בִּיאָה וְלֹא מְחַיִּיב פָּרַת עַל בִּיאַת מִקְצַת כְּמוֹ כֵּן גַּם כָּאֵן אִינוּ צָרִיף טְבִילָה כִּינּוּן דְּלִיכָא פָּרַת וְלֹא מְבַעֲיָא לַר"י לֹא צָרִיף טְבִילָה אֲלָא גַם לְב"ז נְמִי אִינוּ צָרִיף טְבִילָה דְּלֹא תִקְנוּ טְבִילָה זֶה אֲלָא בְּמִקְוֵם חַיִּיב פָּרַת אֲבָל בְּמִקְוֵם דְּלִיכָא פָּרַת לֹא כְּמוֹ דְּלֹא בְּעִנְיָן טְבִילָה עַל מַחְנָה לוּיָהּ אִף דְּאִיכָא אִיסוּר דְּאוּרֵייתָא לְכַנְס כְּמוֹ כֵּן עַל בִּיאַת מִקְצַת כִּינּוּן דְּלִיכָא פָּרַת אִינוּ צָרִיף טְבִילָה ע"ש בְּג"א שְׁנַשְׁאָר בְּצ"ע בְּזֶה וְנ"ל לֹאמַר דְּהִנֵּה בְּזִבְחִים מְבֹאֵר דְּכָל עִיקָר הָא דִּילְפִינוּ דְּבִיאָה בְּמִקְצַת שְׁמָה בִּיאָה מְשׁוּם דְּכִתִּיב בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע וְכו' מִקִּישׁ בִּיאָה לְנִגְיָעָה מַה נִּגְיָעָה בְּמִקְצַת שְׁמָה נִגְיָעָה אִף בִּיאָה בְּמִקְצַת שְׁמָה בִּיאָה וְא"כ י"ל דְּהָא דִּילְפִינוּ דְּבִיאָה בְּמִקְצַת שְׁמָה בִּיאָה זֶהוּ דְּנֻקָּא בְּטַמְא שְׁנִכְנָס לְמִקְדָּשׁ דְּכָל עִיקָר הַהִיקָשׁ גַּבִּי טוֹמְאָה הוּי אֲבָל בְּזֶר שְׁנִכְנָס לְמִקְדָּשׁ בְּזֶה י"ל דְּלֹא מְחַיִּיב אֲלָא דְּנֻקָּא עַל בִּיאַת כְּלוּלָא אֲבָל עַל בִּיאַת מִקְצַת לֹא וְרַא' לְזֶה נ"ל מִדְּבַרֵי הַתּוֹס' בְּשִׁבְעוֹת (דָּף י"ז) בַּתּוֹס' ד"ה אֶפְּלוּ שְׁכָּתְבוּ שֵׁם גַּבִּי הַנְּכָנָס לְבֵית הַמְּנוּגָע דְּאֶפְּלוּ לְעוֹלָא דְּאָמַר בְּזִבְחִים בִּיאָה בְּמִקְצַת שְׁמָה בִּיאָה דְּנֻקָּא גַּבִּי מִקְדָּשׁ כְּדְמַפְרָשׁ הֵתָם דְּכִתִּיב בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגַּע וְאֵל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תִבֵּא מַה נִּגְיָעָה בְּמִקְצַת שְׁמָה

נגיעה אף ביאה במקצת שמה ביאה אבל גפי בית המנוגע מודה דלא שמה ביאה דלא מצינו שהקיש הפתוב וכו' ע"ש פמו כן נ"ל לחדש דזה הוי דוקא גפי טמא אבל בשאר האסורין לכנס למקדש ביאה במקצת לא שמה ביאה והנה בהא דתנוודאין אדם נכנס לעזרה עד שיטבול יש לחקור במהות חיוב טבילה זו אם רבנו גזרו על האדם טומאה דרבנו וממילא צריד טבילה או דילמא רבנו לא גזרו על האדם טומאה כלל אלא שחייבו אותו בטבילה מדבריהם וכמו דאמרינו בגמרא לר"י הטעם פדי שיזכיר טומאה ישנה שפידו ויפריש ע"ש בפירוש"י שפתב סרד טבילה היא פדי לעלות על לב שאין טבילה אלא לטמאים ונתת ללבם אם יש טומאה ישנה עליו ושכחה ויפריש מלבוא לעזרה ע"ש אין הטעם של טבילה זו פדי לטהר אלא פדי שיזכיר טומאה ישנה ולא יבא לעזרה עד שיטהר בהזאה ונה פירש סרד טומאה היא זו אבל לא תקנו טבילה לטהר את האדם מטומאתו א"כ יש לומר לפי זה דכל עיקר בעיית הש"ס פאן אי ביאה במקצת שמה ביאה או לא אין פוננת הש"ס על עיקר הדין דביאה במקצת דזה שפיר באמת יש ללמד מהא דזבחים פמו שהקשה הגב"א אמנם בעיית הגמ' הוי איד תקנו רבנו טבילה זו אם גזרו על האדם טומאה מדבריהם וממילא טעון טבילה וכינון שיש על האדם טומאה דרבנו ממילא ביאה במקצת שמה ביאה אבל אי אמרינו ביאה במקצת לא שמה ביאה אז י"ל דכל עיקר טבילה זו אינו משום שגזרו על האדם טומאה מדרבנו אלא שחייבו אותו בטבילה מדרבנו אבל אין עליו טומאה כלל א"כ עיקר בעיית הש"ס הוי במהות טבילה זו והא דבעיא לה בלשון זה אי ביאה במקצת שמה ביאה או לא זהו לאו דוקא כ"ז י"ל אף שאינני קובע בזה מסמרות והנני אומר שלום וברכה להדר"ג ויתברך כ"ג בכ"ט ואנשר ויגוב בשובה כנפשו הטוהרה וכנפשו דוש"ת מוקירו פרום ערכו יעקב יצחק באאמו"ר הרה"ג מוהר"י ליב הלוי זצ"ל.

סימן ח.

ענין שבתם אחד אקרי קהל וענין ריושלים נתחלקה לשבטים ובענין קרבן ציבור. גרסינו במ' פסחים (דף פ) ר"ש אומר אפילו שבט אחד טמא ושאר כל השבטים טהורים הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן מאי טעמא דרבי שמעון קסבר שבט אחד איקרי קהל רבי יהודה אומר אפילו שבט אחד טמא ושאר כל השבטים טהורין יעשו בטומאה שאין קרבן ציבור חלוק רבי יהודה סבר שבט אחד איקרי קהל וכו' והנה ראיתי להמ"א (בסימן רי"ח באו"ח) שהקשה בהא דפסק השו"ע דאין מברכין ברפת הנסים אלא על גס שנעשה לכל ישראל או רובן אבל לגס שנעשה לקצת השבטים אין מברכין דהא בירושלמי במ' ברכות בפרק הרואה אמרינו דלמד"א שבט אחד איקרי קהל חייבין לברך אפילו על גס של שבט אחד ופלוגתא דר"מ ור"ש ור"י במ' הוריות וכינון דאנן קיי"ל כר"י ור"ש נגד ר"מ וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מהלכות שגגות וא"כ קשה למה פסק השו"ע וכן הר"י דאין חייבין לברך אלא על גס של כל ישראל או רובו וכן קשה למה גפי פסח ג"כ פסק דהולכין אחר רוב הנכנסין לעזרה ע"ש בפ"ז מה"ק פ' ולא פסק הא דר"י ור"ש דאפילו שבט אחד טמא יעשו בטומאה (והמג"א מתחלה כתב בשם הל"ח דהאי פלגא דר"מ ור"י הלכה כר"י ליתא אלא בדברים הנוהגין בזמן הזה ושוב דחה מדברי התוס' ב"מ זבחים דף ה' דמשמע דשינוי בכ"מ וכן משמע בכמה דוכתי דהאי פלגא שינוי בכ"מ).

והנה ראיתי להגאון בישועות יעקב (בסימן רי"ח) על המג"א דמניין לו דהרמב"ם פסק כר"י ור"ש אדרבה פתב בהדיא בפ"ג מהלכות שגגות שם וז"ל בין שעשו רוב ישראל והו מעוט השבטים ובין שעשו מעוט ישראל והו רוב השבטים וכו' וכתב הכ"מ דהרמב"ם פסק פרש"א דס"ל פן דלא מחייבי שאר שבטים אלא אם פן העושין הם רוב ישראל או רוב השבטים וכו' ועוד כ' שם לתרץ קוש' הב"ח והמג"א למה אין אנו מברכין על גס של שבט אחד עפ"י הא דאמרינן במ' ברכות אין קורין אבות אלא לשלשה וקאמר שם הש"ס משום דלא ידעי' אי מראובן קאתינן או משמעון ולפ"ז אי אפשר לומר ברוך שעשה לאבותינו גסים במקום הזה הרי לא ידעינן אם הגס שנעשה לשבט זה היו אבותיו או לא ואף בכהנים ולוים פתבו האחרונים בתשובותיהם דכהני ספק הם אלא דבמה שהם מוחזקין אמרינן גדולה חזקה אבל בזה למה יברך ברכה זו פנינן שאנו מסופקין אם נעשה גס לאבותיו ע"ש להגאון הנ"ל והנה במה שתמה על המג"א דהרמב"ם לא פסק כר"י ור"ש עיין בלח"מ שפתב להדיא עפ"י פירוש המשנה להרמב"ם דפסק כר"י ור"ש ע"ש וגם בעיקר דבריו מה שפתב לתרץ קושית המג"א נ"ל שיש לפקפק עליו הרבה דמבואר מד' דאפילו אי אמרינן שבט א' איקרי קהל ועל גס של שבט אחד ג"כ חייבין לברך אינו חייב לברך אלא דוקא פן אותו השבט אבל שאר כל ישראל לא מחייבי לברוכי ולפי דעתו זה אינו אלא אי אמרינן דשבט אחד איקרי קהל אז חייבין כל ישראל לברך כמו דאמרינן בהוריות דלמ"ד שבט אחד איקרי קהל וחסא שבט אחד גורר שאר כל השבטים עמו כמבואר אליבא דר"י והיינו משום דאי אמרינן שבט אחד איקרי קהל הוי כמו כלל ישראל וכמו כן נמי לענין ברכת הנסים ג"כ על גס של שבט אחד מחייבי שאר כל ישראל נמי לברוכי וכן ראיתי להגאון בעל ס' חרדים בפירוש על הירושלמי שם במ' ברכות שכ' שם לפרש הירושלמי פן דבעית הירושלמי מהו שיברך על גס של שבטים היינו אם כל ישראל חייבין לברך על גס של שבט אחד ע"ש והנה ראיתי בלח"מ שפתב דאפילו לר"י לא אמרינן דשבט אחד גריר שאר כל השבטים אלא בדאיכא באותו השבט רוב הקהל ואז מרבינן מקרא גרירה אבל באין באותו השבט רוב ישראל לא ע"ש מה שהוכיח שם ויש לעיין בזה מהא דאימתא בגמרא בהוריות (דף ו) בבב"יתא מה הו מביאין פר ומוקי לה כשחטא שבט אחד ומביא פר אחד לחוד ומקשינן בגמרא ותסברא מני אילמא ר' יהודה שאר שבטים מיייתי ואם פדברי הלח"מ מאי קושיא דילמא לעולם מייירי בשבט אחד ור' יהודה היא ומייירי פגון דליכא באותו השבט רוב קהל ולכך לא מיייתי שאר שבטים בהדיהו אלא משמע דלר"י אפילו באין באותו השבט רוב קהל נמי גורר שאר כל השבטים וצ"ע בזה והנה פדי לתרץ שיטת הרמב"ם נקדים תחלה לבאר פלוגתא דר"י ור"ש במ' הוריות שם דר"י סבר דאפילו אותן חטאו מביאין ע"י החוטאין ור"ש לית גרירה ע"ש וכדי להבין באיזה סברה פליגי נ"ל לחקור בהא דשבט אחד איקרי קהל אי פירוש דהתורה חזשה דשבט אחד איקרי קהל והוי כמו כל עדת ישראל והיינו כמו דקיי"ל בכל דוכתי רובו פכולו כמו כן גלתה לן תורה בכל הנה קראי דילפינן דשבט אחד איקרי קהל דשבט אחד הוי נמי כמו כל עדת ישראל היינו במקום דבעינן שם כלל ישראל סגי נמי בשבט משום דשבט נידון ג"כ כמו כלל ישראל או דילמא התורה לא חזשה לנו דהא דשבט אחד איקרי קהל אלא דוקא דשבט אחד שם קהל בפני עצמו עליו ויצאו מכלל יחידים ונדונים כמו ציבור בפני עצמן וכל שבט ושבט

שם קהל בפני עצמו עליו ולכן חייבין כל שבט בפר העלם דבר של ציבור אבל לא הוי כמו כל עדת ישראל היינו דכל שבט ושבט אינם בכלל קהל בפני עצמן אלא שיצאו מפלל יחידים אבל לא דהוי כמו כלל ישראל, ונ"ל לתלות חקירתינו בפלוגתא זו דר"י ור"ש דר"י סבר דאפילו בחטא שבט אחד כל ישראל חייבין להביא קרבן ואפילו אותן שלא חטאו מביאין ע"י החוטאין היינו משום דס"ל דהא דגלתא לו תורה דשבט אחד איקרי קהל היינו דשבט אחד הוא כמו כל ישראל ולכן הוי כמו חטאו כל קהל עדת ישראל וחיובין להביא כל י"ב שבטים ועיין בירושלמי פסחים בפרק פיצד צולין) דמבואר דר"י יליף הא דחטא שבט אחד דחיובין כל השבטים להביא קרבן מהא דונסלח לכל עדת בני ישראל היינו דסבר דשבט אחד הוי כל עדת בני ישראל ולכן סבר ר"י דהרבו דקרא ד' קהלי אתא חד קהל לרבות דשבט אחד גורר שאר שבטים עמו לחייב כולם בקרבן ולכן מביאין כל י"ב שבטים י"ב פרים אבל ר"ש אף דסבר ג"כ דשבט אחד איקרי קהל אבל הוא סבר דהא דגלתא לן תורה דשבט אחד איקרי קהל היינו דשבט אחד שם קהל בפני עצמו עליו ויצא מפלל יחידים להיות נקראים קהל בפני עצמן אבל לא הוי כמו כל ישראל אלא דכי שבט ושבט קהל בפני עצמו הנה ולכן סבר ד"ב שבטים שחטאו מביאין י"ב פרים וה"ה אם חטא שנים או שלשה מביאין שלשה היינו דכל שבט ושבט חייב להביא קרבן על חטאו אבל ונקא אותן שחטאו מביאין אבל אותן שלא חטאו פטורין משום דכל שבט קהל בפני עצמו הוא ואין שייכות השבט שלא חטא לשבט שחטא כיון דאין שבט אחד כמו כלל ישראל להיות נידון שחטא כלל עדת ישראל אמנם נ"ל דמה שביארנו פלוגתא דר"י ור"ש דפליגי אי שבט אחד הוי כמו כל ישראל או דהוי קהל בפני עצמו לאו אליבא דכו"ע הוי אלא דזה תלוי בהנך תנאי דפליגי אליבא דר"י ור"ש ביהוריות (דף ג') דאיתא שם פר העלם דבר של ציבור ושעירי עפו"ם בתחילה גובין עליהם דברי ר"ש ר"י אומר מתרומת הלשפה הן באין (פירוש בתחילה גובין שגזזברין גובין מפל אחד מישראל מעות לקנות מהם פר ושעירי עפו"ם לצורך קרבן דברי ר"ש) ולכן להך תנאי דתני פלוגתא דר"י ור"ש דר"י סבר דפר העלם דבר מתרומת הלשפה היא באה ור"ש סבר מתחלה הן גובין והיינו דר"י לטעמיה דסבר דפר העלם דבר הוי קרבן ציבור ומחייב כל ישראל להביא ואפילו אותן שלא חטאו מביאין ע"י החוטאין וזה נחשב חטא של כל ישראל ולכן הוי קרבן ציבור כמו כל קרבנות הציבור דבאין מתרומת הלשפה אבל ר"ש לטעמיה דלא ס"ל הא דשבט אחד גורר שאר שבטים עמו וביארנו משום דר"ש ס"ל דלא הוי קרבן צבור כמו כל קרבנות צבור אלא דהתורה חדשה כאן חיוב קרבן על שבט אחד שחטא בהוראת ב"ד ולכן לא באה מתרומת הלשפה אלא בתחלה גובין אותן וא"ש אבל לאידך תנאי דתנא התם פלוגתא דר"י ור"ש איפכא דר"ש סבר מתרומת הלשפה הן באין וכו' סבר בתחלה גובין אותם הרי דלר"י לא הוי פר העלם דבר של ציבור ומחייב כל ישראל להביא ואפילו אותן שלא חטאו מביאין ע"י החוטאין וזה נחשב חטא של כל ישראל ולכן הוי קרבן ציבור כמו שפירשנו ולתלות חקירתנו הנ"ל בפלוגתא דר"י ור"ש מעתה ע"כ עלינו לומר דהא דמחייב ר"י שאר שבטים בחטא שבט אחד לאו משום דנחשב כחטא כל ישראל אלא גזה"כ בחטא שבט אחד דמחייבי שאר שבטים ג"כ מהא דארבעה קהלי כתיבי ע"ש ביהוריות ומעתה כיון דהרמב"ם פסק בהלכות שקלים (פ"ד) דבתחלה הן גובין והיינו כאידך תנאי דתנא איפכא דר"י סבר

בתחלה גובין ור"ש סבר דמתרומת הלשפה הן באין עינין בהוריות דף ג' ופסק הרמב"ם כר"י דר"י ור"ש הלכה כר"י (פמבואר בעירובין דף מ"ז ואפילו בדברים שאינם נוהגים בזמן הזה פמבואר בתוס' זבחים דף ה' ע"ש) וכיון דהרמב"ם פסק פמ"א דר"י סבר דבתחלה גובין עליהם מבואר שיטתו דאף דפסק כר"י דשבת אחד איקרי קהל היינו דהוי שם קהל על שבת אחד וגם שבת אחד לאו בכלל יחידים אלא הוי קהל בפני עצמו אבל לא כמו שרציתי מתחלה לומר דהא דשבת איקרי קהל היינו דהוי כמו כלל ישראל והיינו כמו דאמרין בכה"ת דרנפה פכולו ה"ה דחדשה לן תורה דשבת אחד הוי כמו כלל ישראל זה אינו אלא דגם על שבת אחד שם קהל עליו בפני עצמו לענין פר העלם דבר דוקא וכל שבת ושבת שם קהל עליו בפני עצמו ועיין בתוס' מנחות (דף צ"ב ע"ב) דכל שבת ושבת מתפפר בפר שלו היינו משום דאין כל הי"ב פרים קרבן אחד בעד פל קהל עדת ישראל אלא דכל שבת ושבת חשוב בפני עצמו ואפילו אם חטאו כל הי"ב שבתים חשיבי י"ב קרבנות.

והשתא א"ש הקושיות שהתחלנו בריש דברינו פיון דאנו קיי"ל דשבת אחד איקרי קהל כמו"כ הנה לנו לפסוק דעל גס שבת אחד חייבין לברך ברפת הנסים ולא כן סתם לנו רבינו יונה וש"ע או"ח סימן רי"ח דאין מברכין אלא על גס של כל ישראל או רובו ולא הביאו דגם על גס של שבת אחד חייבין לברוכי ולפי מה שבארנו א"ש דאף דאנו קיי"ל דשבת אחד איקרי קהל היינו דוקא לענין פר העלם דבר דמחייב כל שבת ושבת וכן דכל שבת ושבת גורר שאר שבתים עמו לחייב אפילו אותן שלא חטאו להביא עם החוטאים והיינו דהתורה חדשה לנו דגם שבת אחד שם קהל עליו לענין זה וגם חדשה לנו תורה דגורר גם שאר שבתים עמו אבל לא כמו שבארנו לאידך מד"א דתנא פלוגתא דר"י ור"ש דר"י סבר דמתרומת הלשפה הן באין ור"ש סבר בתחלה גובין עליהם דשבת אחד הוי כמו כלל ישראל וכמו דאמרין בכל התורה פולה רנפה פכולו כמו גדר זה הוי נמי הא דשבת אחד איקרי קהל דנחשב כמו כל ישראל משום דכן חדשה לנו תורה בזה דשבת אחד איקרי קהל מעתה א"ש דיש לומר דהירושלמי בברכות קאי אליבא דהך תנא דתנא דר"י סבר דמתרומת הלשפה הן באין ולענין ברפת הנסים לא סגי לן אלא דוקא בגס של כל ישראל או רובו ולהך תנא שפיר הוי גם שבת אחד כמו רוב ישראל דשבת אחד נחשב כמו כלל ישראל פיון דשבת אחד איקרי קהל אבל הרמב"ם דפסק פאידיך ברייתא דר"י סבר בתחלה הן גובין וכמו שבארנו והא דשבת אחד איקרי קהל זהו חידוש שחדשה תורה לחייב בפר העלם דבר ועיקר החידוש הוי דנפקי מפלל יחידים לכן משום הא לחוד לא סגי לן לברך על גס של שבת אחד דמשום דנפקי מפלל יחידים לחוד לא הוי כמו כלל ישראל או רובו ושפיר לא מברכין על גס של שבת אחד אפילו למאן דאמר שבת אחד איקרי קהל וכן ג"כ א"ש הא דלא הביא הרמב"ם הא דשבת אחד איקרי קהל לענין פסח הבא בטומאה דמבואר בפסחים (דף פ) דלמאן דאמר שבת אחד איקרי קהל ונטמא שבת אחד יעשו בטומאה דשם ג"כ הוי דוקא להך תנא פלוגתא דר"י ור"ש דר"י סבר דמתרומת הלשפה הן באין וכמו שבארנו דפלוגתא דר"י ור"ש שמעון הוי אי שבת אחד נחשב צבור פללי כמו כלל ישראל לר"י ולר"ש צבור פרטי היינו דכלל ישראל נתחלקו לי"ב חלקים וכל חלק נחלק חשוב ג"כ צבור וממילא לענין פסח פיון דר"י הוי כמו רוב ישראל טמאין יעשו פולם בטומאה ולר"ש הוי כמו צבור

חשוב ולכן גבי טמאה ג"כ יעשו הטמאין לעצמן והטהורין יעשו לעצמן פינו דלהך תנא עיקר פלוגתא דר"י ור"ש הוי בפירוש הא דשבת אהד איקרי קהל דלר"י פירושו שהוא כמו כלל ישראל ולר"ש כמו חלק חשוב ונחשב ג"כ צבור בפני עצמו אבל לאידך מד"א דתנא פלוגתא דר"י ור"ש איפכא דר"י סבר מתחלה הו גובין ור"ש סבר וכו' אין דנין כלל בפירוש שבת אהד איקרי קהל אלא דכל עצם מתלוקתו הוא דר"י סבר דהתורה תקשה לחייב אפילו אותן שלא חטאו בקרבן עם החוטאין מגזה"כ ור"ש פליג על זה והיינו דחדוש התורה לענן פר העלם דבר של צבור להתחייב אפילו אותן שלא חטאו ביחד עם החוטאים ממילא דכל זה לא שייך לענן פסח פינו דשם ליפא גזה"כ ולכן לא הביא הרמב"ם הא דשבת אהד לענן פסח.

והנה בענין זה ראיתי בלח"מ שהקשה על הרמב"ם שהביא ראי' דשבת אהד איקרי קהל מהא דויעמד יהושפט בקהל יהודא וירושלים וכו' והקשה הל"מ הא הגמרא מיייתי ראי' ודחה ודילמא שאני ירושלים דהוי נמי בנימין והביאו מקרא אחרת ע"ש ומדוע תפס הרמב"ם פסוק הנדחה בגמרא ע"ש בלח"מ שכתב ואולי מפני שזו יותר פשוטה ובאמת לפי מה שפרשו שם בתוס' הרא"ש דהא דקאמריןושם בגמרא ודילמא שאני ירושלים משום דהוי נמי בנימין היינו לפי מה דמבואר בזבחים נ"ד וביומא דירושלים הנה בחלקו של בנימין והיינו דירושלים נתחלקה לשבטים ועיין בש"ס שם דהיינו ליהודה ובנימין כמו דס"ל לר"י שם ביומא ושפיר מדחה הגמרא שאני ירושלים דהוי נמי בנימין משום דכאן אליבא דר"י קאי ור"י סבר דירושלים נתחלקה לשבטים אמנם הרמב"ם דפסק דירושלים לא נתחלקה לשבטים דפסק דאין ירושלים מביאה עגלה ערופה ואינה מטמאה בנגעים וא"כ לא הנה אלא שבת יהודה שפיר הביא הקרא דויעמוד יהושפט דאין לדחות פנ"ל פינו דלא נתחלקה לשבטים ושוב ראיתי בספר פתח המלך שהעיר פן על הרמב"ם אמנם עדיין יש לעיין בשיטת הרמב"ם היאך פסק בהא דירושלים אי נתחלקה לשבטים או לא דהא בפ"ב מהלכות בית הבחירה הביא דמזבח לא הנה לו יסוד באותו קרן והיינו כמו שהביא שם הכ"מ הא דאמרין בגמרא מ"ט אמר ר' אלעזר לפי שלא היתה בחלקו של טורף ע"ש בפירוש"י שפירש דהיינו בחלקו של בנימין והיינו כמד"א דירושלים נתחלק לשבטים כמבואר בסוגיא הרי דהרמב"ם פסק דירושלים נתחלקה לשבטים וא"כ אין לתרץ פנ"ל אולם בלאו הכי יש לעיין מדברי הרמב"ם גופא דהא בפ"ז מבית הבחירה ופי"ד מטומאת צרעת פסק דלא נתחלקה ונראה די"ל דאין מכאן הכרח דהרמב"ם פסק דירושלים נתחלקה לשבטים די"ל כמו שכתבו התוס' ביומא דף י"ב שהקשו למד"א דירושלים לא נתחלקה לשבטים מ"ש דשאר מקומות של מזבח הנה להם יסוד ומזרחית דרומית לא הנה לה יסוד וכו' וי"ל הכי גמירי שלא לעשות יסוד למזרחית דרומית כדכתיב הפל בכתב ע"ש ומעתה שפיר י"ל דהרמב"ם פסק דירושלים לא נתחלקה לשבטים ואין שום סתירה למה שכתב דקרן מזרחית דרומית לא הנה יסוד די"ל כמו שכתבו התוס' דהכי גמירי שלא לעשות יסוד לקרן מזרחית דרומית (ועיין בתוי"ט בפ"ב דנגעים) מה שהעיר על דברי התוס' אילו מהא דאמרין שם בזבחים מ"ט לפי שלא הנה בחלקו של טורף ולפי דברי התוס' בלאו הכי נמי דהא הכי גמירי ע"ש אולם לפי מה שראיתי במפרשים שהקשו על הך מד"א דירושלים לא נתחלקה לשבטים ממה דמבואר בספר יהושע גבי חלוקת הארץ (ט"ו) ואת היבואי יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה

להורישם וישב היבואי את בני יהודה בירושלים עד היום הזה ועוד שם בגורל בנימין כתיב וצלע האלף והיבואי היא ירושלים וכו' וראיתי בספר חסדי דוד בפירושו (לתוספתא זכחים פ"ו) שכתב דנה פשוט דיהושע חלק את ירושלים לשבט יהודה ובנימין לכו"ע היינו אפילו למד"א דירושלים לא נתחלקה לשבטים ומיהו בהא פליגא איפא מד"א דיהושע חלקה להם לחלוטין היינו דוקא לעיר עצמה אבל מקום המקדש אחרות עולם כשאר כל ערי ישראל וכדכתבי קראי ואיפא מד"א דירושלים לא נתחלקה לשבטים היינו תנאי התנה יהושע עמהם שיהיה להם לקנין פירות לדור בתוכה ולאכול פירותיה עד שיבנה בית המקדש וכיון שיבנה הבית חייבין להתזירה לכל ישראל וזה שאמר לא נתחלקה לשבטים היינו לאותן ב' שבטים שעלה להם הגורל לא נתנה להם בתורת חלוקה כשאר עירות אלא מתנה ע"מ להתזיר היינו שתהא לאחר בנין בית המקדש שינה לכל ישראל ע"ש מה שהעיר בהא דסנהדרין קי"א דפליגי ר"י ור"ל אי חולקין עיר אחת לב' שבטים או לא ולכאורה אמאי לא פשוט מירושלים וכתב משום דמקום המקדש מפסיק והני כשתי עירות והא דמשמע ביומא דהאי תנא דבריייתא דמה היה בחלקו של יהודה הר הבית והלשכות והעזרות ומה היה בחלקו של בנימין אולם והיכל ובית קדשי הקדשים וכו' וקאמר הש"ס דהאי תנא סבר ירושלים נתחלקה לשבטים ולפ"ז אין שום ראי' כינון דאפילו למד"א דלא נתחלקה היינו דוקא לחלוטין אבל בתחלה חילק יהושע אליבא דכו"ע וא"כ הא יש לומר דבריייתא אחי אפילו למד"א דלא נתחלקה לשבטים מ"מ שינה שפיר למימר שהיה בחלקו שיצא הגורל להם בתחלה וכתב דמוכח תלמודא מהא דמסיים שם שרצועה היתה יוצאה וכו' והיה בנימין הצדיק מצטער בכל יום לבולעיה דאי אמרת בשלמא שקנינו היה קנין גמור אלא שהתנה על חלק שבבה"מ שיתחייב למסרה וליתנה לציבור ניחא שהיה מצטער לבולעיה כדי שיגדל שכרו כמה שנותן משלו להקדש חלק יפה יותר אלא אי אמרת לא נתחלקה ומעיקרא לא נתנה להם ירושלים אלא בתור שאלה עד בנין הבית ובבנינו ממילא נפקע רשותם ונעשה הכל של ציבור א"כ אינו נותן משלו ומאי איכפת לי ולמה לו לצעורי נפשיה ע"ש וא"כ לפי זה אין שום התחלה לתרץ דברי הרמב"ם ולומר דהסוגיא דהוריות דמדחה שם הש"ס דילמא שאני התם דהוי נמי בנימין הוי דוקא למד"א נתחלקה לשבטים דהא אפילו למד"א לא נתחלקה לשבטים ג"כ מתחלה נתנה לשני שבטים וזה אין לומר דאחר בנין הבית דנפקע רשות מירושלים הלוכו להם לדור למקום אחר וא"כ הא דאמר הש"ס דהוי נמי בנימין הוי למד"א נתחלק לשבטים דנה אינו די"ל דשפיר נשאר בירושלים לדור בתוכה כינון שעלה להם הגורל בתחלה בירושלים אלא שאינה שלהם בקנין החלטי וכן ראיתי בספר שיח יצחק על יומא ג"כ שכתב בהגאון חסדי דוד ופשוט לו דאפילו למד"א דלא נתחלקה לשבטים אפ"ה היה ירושלים להם לבית דירה וחילו מהא דמבואר בירושלמי סוטה (פרק עגלה ערופה) על הא דתנו אין ירושלים מביאה עגלה ערופה בעי ערי מקלט מה הם אין תימר למחלוקת ניתנו מביאות עגלה ערופה ואין תימר לבית דירה אינו מביאות עגלה ערופה ופר"ח הביא מכאן מקור להרמב"ם שפסק דאין ערי מקלט מביאות עגלה ערופה וע"ש דהספק הוי נתחלקה לשבטים או לא מבואר דאפילו למד"א דלא נתחלקה לשבטים אפ"ה נתנה לדירה וכמו כן בירושלים נמי אפילו למד"א לא נתחלקה לשבטים שפיר דרו בתוכה יהודה ובנימין וא"כ אין לתרץ כנ"ל והשתא א"ש

ג"כ מה שפסק הרמב"ם דקרון מזרחית דרומית לא הנה לו יסוד אף דפסק דירושלים לא נתחלקה לשבטים דלפי הא סוגיא דנבחים דאמרינו מ"ט מפני שלא היתה בחלקו של טורף מצי אטי גם למד"א לא נתחלקה לשבטים וממילא נשארה ג"כ קושית הלח"מ על הרמב"ם דמייתי ראי' מהקרא דמדחה הש"ס וצ"ע.

והנה מדי עסקי בענין זה ראיתי שהעירו על שיטת רש"י בפרשה ויקרא בפסוק תקריבו את קרבונכם מלמד ששנים מתנדבים עולה בשותפות קרבונכם מלמד שהיא בא בנדבת צבור הוא עולת קיץ המזבח הבאה מן המותרות לשון רש"י וכתב על זה הרמב"ן ונ"ל פירש הרב פן לומר שאם יתנדבו רבים להביא עולה עולת השותפין הוא מה בין שנים המשותפים בקרבן לעשרה ואלף שנותתו בו אבל עולת קיץ המזבח הוא עולת צבור ואולי לדעתו עולת העוף שאינו באה נדבת צבור וכן השלמים שאמרו שאין הצבור מביאין אותן נדבה בכולן יכולין הרבים להתנדב בהן בתחלה דעולת השותפין נקראת ושלמי שותפין נקראת לא מעטו אלא שלא יביאו אותן מן הקופות ואפשר שנאמר שאם רצו צבור להפריש בתחלה לנדבה ויגבו אותה פאשר יגבו השקלים לתמידין ומוספים שתהי' נדבת צבור פעולת בהמה וכ"ז שיתנדבו בו רוב ישראל הוא נדבת צבור והוא העיקר עכ"ל ומבואר בזה דנחלקו בענין צבור דלשיטת רש"י אינו מיקרי קרבן צבור רק אם בא מן הקופות דהיינו מתרומת הלשפה אבל אם גובין בו בתחלה אין זה רק פעין שותפות רבים ולכן אף דאין צבור מביאין עוף ושלמים היינו רק מתרומת הלשפה אבל מ"מ מתנדבין בתחלה והרמב"ן סבר כי רוב ישראל הוא הגורם בדין קרבן צבור ואף שאינו בא מתרומת הלשפה ועל זה העירו מהא דמבואר ביומא (דף נ) דפר העלם דבר קרבן צבור נקרא אף דבתחלה הן גובין כמבואר במנחות (דף נ"ב ע"ש) אבל לדעתי נראה דשיטת רש"י לא הוי אלא דוקא ברבים שנותתו אין זה קרבן צבור כיון שאין הקרבן בעצמו קרבן צבור לכן חידש לן רש"י דאף שנותתו רבים אפ"ה אין זה קרבן צבור אלא קרבן שותפין כיון שאינו בא מתרומת הלשפה אבל בפר העלם דבר של ציבור כיון דהקרבן בעצמו הוא קרבן צבור דהא יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור מקרבן ממילא דהחויב הוי מפני שהן רבים ולכן אינו נגרע שם צבור ממנו אפילו אם אינו בא מתרומת הלשפה ועיין בחגיגה (דף ו) דמבואר שם דכל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר שבטו של לוי שלא עבדו עפ"ם הן הקריבו אותה מבואר דנקרא קרבן צבור אפילו בלא בא מתרומת הלשפה (ועיין במל"מ בפ"א מהלכות תמידין ומוספים מה שהעיר שם על סוגיא זו ועיין בטו"א שם) וכן איתא בספרי פרשה בהעלותה ויעשו בני ישראל את הפסח בראשון וכו' בגנות ישראל הכתוב מדבר שלא עשו אלא פסח זה בלבד וכן הוא אומר הן נבחים ומנחה הגשתם לי במדבר ר"ש ב"י אומר ישראל לא היו מקריבים ומי הנה מקריב שבטו של לוי שנאמר ישומו קטורה באפיה ואומר ויעמוד משה בשער המחנה ויאמר מי לד' וכו' ולויים לא עבדו עפ"ם (ע"ש במפריי הספרי שכתבו בשם הזית רענן להמגן אברהם שפרש דר"ש ס"ל דאפילו פסח אחד לא הקריבו ישראל אלא שבט לוי הקריב פסח במדבר והא דכתיב ויעשו בני ישראל את הפסח דמשמע כל ישראל היינו משום דר' שמעון לטעמיה דאמר שבט אחד אקרי קהל עכ"ל הזית רענן ע"ש) והנה לפ"ז י"ל דאפילו מאן דאמר בתחלה גובין מצי שפיר סבר דפר העלם דבר הוי קרבן צבור מפני שבט אחד אקרי קהל הוי כמו כלל ישראל וכן משמע לכאורה

מהספרי הנ"ל וכמו שפירש הַזִּית רַעְנָן הַנִּ"ל דְּהָא דְּכָתִיב בְּקָרָא וַיַּעֲשׂוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵינּוּ שֹׁבֵט לְוֵי לְמֵאן דְּאָמַר שֹׁבֵט אֶחָד אֵיקָרִי קָהֵל ע"ש הִנֵּה בְּזָה יֵשׁ לִישָׁב מַה שֶּׁהִקְשָׁה כְּבוֹד דּוּדֵי וְהַגָּאוֹן הָאֵמֵתִי מְרֵן ר' מִשָּׁה מְרָדְכִי שְׁלִיט"א אב"ד ור"מ דְּסִלְבוּדְקָא פָּעַת בַּעַה"ק חֲבֵרוֹן ת"ו בְּהָא דְּאָמְרִינָן בְּזַבְחִים (דף ד) בְּהָא דְּיִלְיָף שֵׁם שִׁינּוּי בְּעָלִים מִשִּׁינּוּי קוּדֵשׁ דְּשִׁינּוּי קוּדֵשׁ יִשְׁנֹו בְּצַבּוֹר כְּבִיחִיד מִשָּׂא"כ שִׁינּוּי בְּעָלִים לֹא שִׁינּוּי בְּקָרְבָן צַבּוֹר (ע"ש בְּרַש"י דְּלֹא שִׁינּוּי בְּצַבּוֹר שִׁינּוּי בְּעָלִים מִשּׁוּם שֶׁהִכָּל בְּעָלִיו) וְהִקְשָׁה הַגָּאוֹן הַנִּ"ל הָא שְׁפִיר מִשְׁפַּחַת גַּם בְּקָרְבָן צַבּוֹר שִׁינּוּי בְּעָלִים לְמַד"א שֹׁבֵט אֶחָד אֵיקָרִי קָהֵל וי"ב שְׁבֵטִים שֶׁחֲטָאוּ מְבִיאִין י"ב פָּרִים וְשֹׁחֵט קָרְבָן שֶׁל שֹׁבֵט שֶׁמְעוֹן לְשֵׁם קָרְבָן רְאוּבֵן הָרִי שִׁינּוּי בְּעָלִים בְּקָרְבָן צַבּוֹר אֲמַנָּם לְפִי מַה שֶּׁבְּאַרְנוּדֵלְמַד"א שֹׁבֵט אֶחָד אֵיקָרִי קָהֵל ס"ל דְּשֹׁבֵט אֶחָד הָרִי כְּמוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל וְקָרְבָנוּ הָרִי קָרְבָן שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל וְהָא דְּמְבִיאִין י"ב פָּרִים בְּחֲטָאוּ י"ב שְׁבֵטִים הֵינּוּ דְּהָרִי קָרְבָן אֶחָד גְּדוֹל בְּעַד כָּל הַי"ב שְׁבֵטִים דְּהָא אֲפִילוּ בְּחֲטָא שֹׁבֵט אֶחָד ג"כ מְבִיאִין כָּל הַי"ב שְׁבֵטִים פֶּר לְכָל שֹׁבֵט וְשֹׁבֵט וּא"כ פִּינּוּ דְּהָרִי קָרְבָן אֶחָד גְּדוֹל שֶׁל כָּל הַי"ב שְׁבֵטִים מִמִּילָא לֹא שִׁינּוּי שִׁינּוּי שֶׁיִּשְׁחָנוּט קָרְבָן רְאוּבֵן לְשֵׁם קָרְבָן שֶׁמְעוֹן דְּהָא קָרְבָן רְאוּבֵן הוּא ג"כ קָרְבָנוּ שֶׁל שֶׁמְעוֹן דְּהַפְּפָרָה הָרִי לְכָל יִשְׂרָאֵל בְּחֲטָא שֹׁבֵט אֶחָד פִּינּוּ דְּגַם שֹׁבֵט אֶחָד הָרִי כְּמוֹ כָּל עַדַת יִשְׂרָאֵל וּמַדִּי דְּכָרִי בְּזָה רְאִיתִי (בַּת"כ פְּרָשָׁה וַיִּקְרָא) גְּבִי פֶר הָעֵלִם דְּכָר חֲטָאת שִׁינּוּי כָּל מַעֲשָׂיו לְשֵׁם חֲטָאת הוּא פֶּרֶט לְשִׁינּוּי שֶׁלֹּא לְשֵׁמוֹ ע"ש (וַעֲיִין תּוֹס' זְבָחִים ח ד"ה הַנֶּה) מְבִנְיָא דְּשִׁינּוּי פְּסוּל דְּשִׁלָּא לְשִׁמָּה בְּפֶר הָעֵלִם דְּכָר (דְּלֹא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה דְּזְבָחִים ע"ש וְכָכָר הָעִירוּ הַמְּפָרְשִׁים מִזָּה עַל הַרְמַב"ם עֵינֵי עֲלֵיהֶם) וְהִנֵּה רְאִיתִי בְּמְפָרְשִׁים שֶׁהִקְשׁוּ מַהֵא דְּמְבִנְיָא בְּתוֹסְפֹתָא פְּסָחִים (בַּפ"ה) חֲטָאת צַבּוֹר שֶׁשֶּׁחֲטוּ שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה דִּיקְטִיר אֵיקָרִי לְעָרֵב וַעֲיִין שֵׁם לְהַגָּאוֹן תַּנָּא תוֹסְפָאָה שֶׁכָּתַב דְּלֹא דְּוִקָא חֲטָאת אֱלָא שְׂאָר קָרְבָן צַבּוֹר) מְבִנְיָא דְּבְקָרְבָן צַבּוֹר לֹא שִׁינּוּי פְּסוּל דְּשִׁלָּא לְשִׁמָּה (כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמַב"ם) אֲמַנָּם נ"ל לְפִי שִׁיטַת הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה שֶׁכָּתַב דְּלֹא שִׁינּוּי בְּקָרְבָן צַבּוֹר פְּסוּל דְּשִׁלָּא לְשִׁמָּה מִשּׁוּם דְּלֵב ב"ד מְתַנְּה דְּסָפִין מְשַׁכְּתוּן לְמַה שֶּׁהָא ע"ש מְבִנְיָא דְּהַב"ד יְכוּלִין לְעַכְבַּ עַל הַפְּהֵן א"כ יֵשׁ לוֹמַר דְּזָה הָרִי דְּוִקָא לְמֵאן דְּאָמַר בְּגִמְרָא לְקַמְן (דף מ"ו) דְּהַבְּעָלִים מְפָגְלִין וְהֵינּוּ דְּלֹא כַר"י דְּאָמַר דָּאִין מְחַשְׁבָּה הוֹלְכַת אֱלָא אַחַר הָעוֹבֵד הֵינּוּ הַפְּהֵן וְאִין הַבְּעָלִים יְכוּלִין לְעַכְבַּ עַל מְחַשְׁבַת הַפְּהֵן וְלְפָסוּל אֶת הַקָּרְבָן אֱלָא כְּמֵאן דְּפָלִיג שֵׁם וְאָמַר שֶׁהַבְּעָלִים מְפָגְלִין וַעֲיִין בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה לְהַרְמַב"ם שֵׁם שֶׁכָּתַב וְהִלְכָה כַר"י דְּאָמַר שֶׁאִין מְחַשְׁבָּה הוֹלְכַת אֱלָא אַחַר הָעוֹבֵד ע"ש וּמִשְׁמַע דַּת"ק פְּלִיג עַל זֶה ע"ש וּא"כ כְּמוֹ כֵּן יֵשׁ לוֹמַר דְּגַם הַב"ד יְכוּלִין לְעַכְבַּ ע"ש וּא"כ י"ל דְּהַתּוֹס' הָרִי אֵלִיבָא דַת"ק דַר"י דְּאָמַר הַפְּהֵן הַבְּעָלִים עַל הַקָּרְבָן כָּל עֵיקַר וּמִמִּילָא כְּמוֹ כֵּן יְכוּלִין הַב"ד לְעַכְבַּ עַל הַפְּהֵן מִמִּילָא שְׁפִיר קָרְבָן צַבּוֹר שֶׁשֶּׁחֲטוּ שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה כְּשֶׁר אֲבָל הַתּו"כ קָאִי אֵלִיבָא דְּהַלְכָתָא דָּאִין הַבְּעָלִים מְפָגְלִין וְכַר"י דְּאָמַר שֶׁאִין מְחַשְׁבָּה הוֹלְכַת אֱלָא אַחַר הָעוֹבֵד וְלֹא מְצִי אַחַר לְעַכְבַּ עַל הַפְּהֵן וְדָבָר זֶה לְמַדְתִּי מְסַפֵּר טְהַרְתְּ הַקּוּדֵשׁ עַל מ' זְבָחִים שֶׁכָּתַב בְּזָה לְתַרְצַן הַקּוּשִׁיא שֶׁהִקְשׁוּ עַל הַרְמַב"ם מַהֵא דְּאָמְרִינָן בְּמִנְחוֹת מ"ח כְּבָשִׂי עֲצַרְתְּ שֶׁשֶּׁחֲטוּ שֶׁלֹּא לְשִׁמּוֹן וְכָתַב דְּהַרְמַב"ם קָאִי אֵלִיבָא דְּמֵאן דְּאָמַר שֶׁהַבְּעָלִים מְפָגְלִין וְהָא דְּכַבְּשִׂי עֲצַרְתְּ הָרִי אֵלִיבָא דַר"י ע"ש.

יבואר ענין קדשים קלים וענין מוקצה ונעבד וקרפן עוף וקדשים שמתו. גרסינו בבכורות (דף נ"ד) במתני' מעשר בהמה נוהג בארץ ובחול בפני הבית ושללא בפני הבית בחולין אבל לא במקדשין וכו' ושם בגמ' אמרינו מוקדשין פשיטא לאו דידיה גינהו ומשנינו בקדשים קלים ואלקבא דר"י הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים דתנא ומעלה מעל בד' לרבות קדשים קלים שהן ממון בעלים וכו' סד"א לעשרו קמ"ל ואימא הכי נמי יהי קדש אמר רחמנא ולא שקבר קדש וכן כתב הרמב"ם (בפ"ו מהלכות בכורות) מעשר בהמה נוהג בחולין אבל לא במקדשין ונוהג בחוץ לארץ וראיתי בלח"מ שהעיר על הרמב"ם שהעתיק לשון המשנה בצורתה הא בגמרא מבואר דמתני' הוי דוקא אלקבא דר"י דאמר קדשים קלים ממון בעלים וא"כ עלינו לומר דהרמב"ם פסק כר"י ולא כן משמע מדבריו בהלכות טוען ונטען פ"ה שפכת שם דהקדשות פטורין משבועה ולא כתב לחלק בין קדשים קלים לקדשי קדשים ע"ש בלח"מ שנשארא בזה בצ"ע וכן ראיתי במל"מ (בפ"ד מהלכות מעילה) שהעיר על הרמב"ם שפכת שם ובהלכה ח' המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום וכו' משמע דפסק דלא כר"י בדאמרינו בפסחים דף פ"ט ע"ש ואלו בפ"ח מהלכות נזקי ממון פסק כריוה"ג שפכת שם וכל הקדשים שחיבין בהם מעילה אין בהם דין נזקין משמע דבשלמים שאין בהם דין מעילה יש בהם דין נזקין וקרנינו ביה רעהו ודין זה אינו אלא כר"י הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים הוא פמבואר שם בב"ק (דף י"ב) וכן נראה מהא דפסק גבי תודה שהזיקה ושלמים שהזיקו וכמ"ש התוס' שם עיין בפסחים דף פ"ט דאמרינו שם דלר"י יכול למפור שלמים וכן העיר המל"מ שם מהא דפסק הרמב"ם דאין חל מוקצה אחר הקדש (בפ"ד מהלכות איסורי מזבח) ובזבחים קי"ד אמרינו דלר"י משפחת לה מוקצה גם לאחר הקדש ע"ש בלח"מ מה שהעיר על הרמב"ם ועיין במה שכתב הלח"מ (בפ"ח מהלכות נזקי ממון) שם שהוכיח ג"כ דהרמב"ם סובר כר"י הגלילי אמנם העיר מהא דכתב הרמב"ם בפ"ב מהלכות גניבה הגונב קדשים מבית בעליהם בין קדשי קדשים בין קדשים קלים וכו' ה"ז פטור מן הפסל הא קדשים קלים לר"י שפיר מקרי רעהו דהוי ממון בעלים ע"ש.

והנה כדי לתרץ פל הגוף סתירות בדברי הרמב"ם עלינו מתחלה לבאר שיטת הרמב"ם איך פסק כר"י הגלילי או כרבנן מפני שיש בזה מבוכה רבה בספרי אחרונים עיין בצ"ח (פסחים פ"ט) שכתב דהרמב"ם פסק כר"י והא דפסק בפ"ד מהלכות מעילה דהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום הוי אפילו אלקבא דר"י דאפילו אלקבא דר"י ג"כ אינו יכול למפור שלמים והא דאמרינו שם (בדף פ"ט) על האי ברייתא דהמוכר עולתו ושלמיו דהא ליכא לאוקמי כר"י הגלילי וכו' מבואר דלר"י יכולין למפור שלמים הוי דוקא לאפני דמוקי שם מתני' דאתנן כר"י אבל למסקנא דרבא דמוקי מתני' דאתנן דלא כר"י הגלילי אפילו אלקבא דר"י נמי אינו יכול למפור וכן כתב הקצוה"ח (בסימן ת"ו) דהרמב"ם פסק כר"י ומתרץ שם הא דכתב הרמב"ם דהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום באופן אחר וז"ל שם ונלע"ד בזה דהא דקדשים קלים ממון בעלים לר"י הגלילי אינו אלא לענין הבשר שיוכל למוכרו מחיים שיאכל הקונה את הבשר אבל שישחוט ויזרוק על שם הקונה מודה ר"י דלא מהני דהזבח אינו נשחט ונזרק אלא על שם הבעלים שהקדישו אותו וכשם שאסור לשנות מזבח לזבח פן אסור לשנות שם הבעלים שהקדישו אותו אפילו בקדשים קלים וא"כ ניקח הא דהמוכר עולתו ושלמיו

לא עשה ולא כלום דהיינו להקריבו על שם הקונה וכמ"ש רש"י בפסחים (דף פ"ט) ונ"ל המוכר עולתו להתפטר בו אחר לא עשה ולא כלום ואין העולה קרובה אלא לשם בעלים הראשונים ע"ש וה"ה בשלמים כה"ג שתקרב על שם הקונה ובזה גם ר"י מודה ע"ש שכתב ראי' מהא דב"ק (דף י"ג) תודה שהזיקה אינו גובה מלקחיה ופריה פשיטא וכו' ע"ש ועוד הביא התוס' בב"ק (דף ס"ו ע"ב) בהא דמוקי שם הש"ס קרבנו ולא הגזול דגזול קרבן דתברו והקשו שם התוס' אי בתטאת הא וכו' ואי בעולה ושלמים הא אמר בפסחים המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום ואמאי לא מוקי שם התוס' דהוי לר"י הגלילי והיינו ע"כ דאפילו לר"י ג"כ אינו יכול למפוך אלא לאכילת בפשר ולא זכות פפדה וכאן מייירי בזכות פפדה כמבואר בגמרא שם עוד כתב הקצוה"ח שם והא דאמרין בפסחים ת"ר הממנה אחרים עמו על פסחו ועל חגיגתו מעות שבידו חולין והמוכר עולתו ושלמיו לא עשה וכו' והא ליפא לאוקמי כר"י דהא תני דהמוכר עולתו לא עשה ולא כלום ולפי מה שכתבתי דהמוכר עולתו ושלמיו אפילו כר"י כיון דמייירי להתפטר בו אחר כמו שפירש רש"י שם ובזה גם ר"י מודה דלא מהני נראה דהכי קאמר אב"י והא ליפא לאוקמי כר"י הגלילי דהיינו הא דתני והמעות חולין כיון דתני בה והמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום אם פן מוכח דסבירא ליה דלהתפטר בו נדאי לאו פלום הוא ואם פן הרי קדושה חלה על קדושה כיון דעולה ושלמים לא נפקא מקדושתן והקדושה לא נמכר ונדמים של הקדש לא נפקא לחולין אלא היכי דקונה בו בהמת חולין וכיון דגוף הקדושה לא נמכר לקונה א"כ היכי נעשה המעות חולין אבל אפתי מתוקמא שפיר הא דמוכר עולתו ושלמיו גם לר"י וכמ"ש כיון דמייירי שמוכרו להתפטר אלא דלא מתוקמא הא דתני והמעות חולין כיון דתני לא עשה ולא כלום ע"כ דס"ל דלא קנה להתפטר בו וא"כ נדאי דלא יצא המעות לחולין עכ"ל הקצוה"ח שם והנה על דבריו יש להרהר הרבה ראשית במה דפשיטא דאפילו לר"י הגלילי ג"כ אינו יכול למפוך אלא הבשר אבל לא להתפטר בו הלקוח וחיליה מהא שהקשו התוס' בב"ק שם גבי גזול קרבן דחבריה היאך יכול הגזול להתפטר בו הא אמרין דהמוכר וכו' ולא תרצו דהוי כר"י עיין בש"מ שכתבו להדיא לתרץ קושית התוס' דהסוגיא דב"ק שם הוי אליבא דר"י הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים ושפיר יכול למפוך לדידיה מבואר דלר"י יכול למפוך אפילו להתפטר בו הלקוח נמי דהא פאן גבי גזול קרבן דחבריה מייירי להתפטר כמבואר שם (אמנם על הצל"ח לא קשה מדברי הש"מ דהא דקרבנו ולא הגזול הוי אליבא דאב"י דמוקי הא דאתנן דר"י ושפיר יכול למפוך).

והנה מ"ש הקצוה"ח דאין שייך מכירה בקדשים קלים משום דהוי שינוי בעלים יש לומר דאיסור שינוי בעלים הוי כמו שינוי קודש וכמו שינוי קודש מייירי באופן שנשאר בקדושה הראשונה ה"נ שינוי בעלים מייירי דוקא באופן שנשאר ברשות הבעלים הראשונים אז שייך שינוי בעלים אבל פל היכי דנפקע שם הבעלים אז לא שייך שינוי בעלים ולכן אם אמרין דלריה"ג יכולין למפוך קדשים קלים לא שייך לאסור משום שינוי בעלים ועיין בזבחים (דף ז') דמבואר דזה הוי אפילו שינוי קודש אמנם זהו דוקא בלא נפקע שם הבעלים אבל כיון דאתנן קימ"ל דלר"י יכול למפוך ונפקע שם הבעלים לא שייך זה וא"ש.

עוד יש לעיין במה שפתיב דהוכחת הש"ס דלא הוי הא דתני והמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום הוי דלא כר"י משום דקתני והמעות שבידו חולין והא ברייתא תני גם פסח ותיגיגה דזה לכו"ע יכול למנות אחרים ואפילו הכי קתני והמעות חולין ועוד מאי קאמר הש"ס והא ליפא לאוקמי כר"י הגלילי משמע הא פרבנן מצי אתיא ולפי הקצוה"ח כ"ש דכרבנן לא מצי אתיא דלרבנן אינו יכול למפור כלל ואמאי הוי המעות שבידו חולין (ועיין בחידושיהמאירי על פסחים מה שפירש בסוגיא זו) עוד ראיתי שם בקצוה"ח שיהעיר היאך שינה מכירה לר"י הגלילי בקדשים קלים הא הוי איסורי הנאה לפי מה שכתב רש"י (בפסחים כ"ז ע"ב גדרים דף י' ותוס' תמורה ג') דקדשים קלים אסורין בהנאה מדאורייתא והעיר על הא דאמרינן בקידושין (נ"ב) דהמקדש בחלקו בקדשים קלים מקודשת לר"י הגלילי ונשאר בצ"ע.

ונ"ל דזה פשוט לר"י הגלילי דאמר קדשים ממון בעלים לענין פמה דברים פמבואר בכמה דוכתי בש"ס וגם יכול למפור ע"כ דכל עצם הקרבן הוי של בעלים והוה הבעלים על הקרבן ויש להם בהקרבן זכות כמו בכל שאר דברים אלא דקדושת הקרבן שחל מחמת הקדשן מעפכת ההנאה מהקרבן כמו מפל שאר דברים מחמת שהקדישו ויחדו את הבהמה דוקא לקרבן בנדר ומחמת הנדר נתפס שם קדושה על הבהמה והוי קרבן ואסור בהנאה אבל לא נפקע שם הבעלים ממנו אלא דהוי כמו שיחדו הבעלים חפץ בנדר שלא להנות הנאה של חול ולפ"ז זה אינו מעפב שלא יוכלו הבעלים למפור כיון שבמכירתו אינו מפקיע ממנו הקדושה ול"ד לכל איסורי הנאה שאין יכולין למפור דהתם הוה אסורין בהנאה על הבעלים כמו על שאר כל אדם ואין לבעלים שום זכות בו אבל הקא אינו אסור בהנאה אלא שמינחד לקרבן דוקא ואטו אם מיחד אדם חפץ בנדר לתשמיש אחד אינו יכול למוכרו והאיסור הנאה שיש בשלמים הוי מחמת הנדר עיין בשיטה מקובצת במנחות דף ד' שכתבו דהוי איסור כל יחל אף שיש לעיין בזה כיון דאין בה מעילה ואינו אסור בהנאה והאיך שיהי כל יחל י"ל כיון שהקצה הבהמה לקרבן שינה כל יחל משום נדר עיין בנדה מ"ו (ולפי שיטת הרמב"ם דלא שינה כל יחל אלא דוקא המדיר אבל אינש אחרין לא י"ל לפי שיטת הרמב"ם כמו שכתב השער המלה בהלכות חמץ ומצה בפ"ב דאיסור הנאה בשלמים לא הוי אלא מדרבנן ע"ש שהביא דברי רש"י במנחות ד') שפתיב כן ואף שיש לעיין בזה הרבה פי נמצאו סתירות לזה עיין פרייתות כ"ג ע"ב ובמק"א תרצתי כ"ז דלא תיקשה מהא דנדרים דף י"א גבי מחנת בשר שלמים ואמר זה וכו' ועיין שם בירושלמי בסוף פ"ק דנדרים גבי חטאות המתות) עכ"ז זה פשוט דקדשים קלים הוי של בעלים והא דאין נדרים ונדבות קרבים ביו"ט אפילו לר"י הגלילי (עיי' ביצה דף כ"א תוס' ד"ה אבל נדרים) שפתיב משום דכל העבודת הוה לצורך גבוה ע"ש ועיין בצ"ח פסחים ל"ח מה שהעיר שם על התוס' ושו"ת בית אפרים (חאו"ח סימן מ"ט) מה שפתיב שם על הצ"ח ועיין בפירוש"י מנחות דף ד' שפתיב דהא דאין מעילה בשלמים משום דהוי ממון בעלים ועיין עוד ברש"י מנחות דף מ"ז ע"ב שפתיב שם אפילו באימורי קדשים קלים דהוי ממון בעלים עד אחר שחיטה (וראיתי במחברים שפתיבו דאמורים לכו"ע הוי ממון גבוה ונעלם מהם דברי רש"י אלו) והנה לכאורה עלה בדעתי לפי מה שפירש רש"י דהא דאין מועלין בקדשים קלים משום דקדשים קלים ממון בעלים וזה הוי אליפא דכו"ע וא"כ אפילו לרבנן נמי קדשים קלים ממון בעלים והיינו דעצם הקרבן

הוי ממון בעלים אליבא דכולי עלמא אלא דלר' יוסי הגלילי הוי גם שיווי הקרבן של
הבעלים ויכול למוכרו אבל רבנן דס"ל דעצם הקרבן הוי של הבעלים ומש"ה אין בה
מעילה אבל שיווי הקרבן לא הוי של הבעלים שוב ראיתי לדודי הגאון מרן רמ"מ
שליט"א אב"ד ור"מ דסלאבאדקא וכעת בעה"ק חברון תבב"א בספרו לבוש מרדכי
שכתב לתרץ שיטת הרמב"ם דהרמב"ם פסק כרבנן דר"י הגלילי ולכן שפיר פסק הא
דהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא פלוג אף דפסק גבי נזקין (בפ"ח מהלכות נזקי
ממון) הא דנכסים שחיבבין בהם מעילה אין בהן דין נזקין ומבואר דאלו שאין בהם
מעילה יש בהם דין נזקין וכן פסק שם הא דאמר רבא תודה שהזיקה גובה מבשרה וע"ש
בתוס' שרצו לומר דזה הוי דוקא אליבא דר"י הגלילי וכתב שם הגאון הנ"ל דזה הוי
אפילו כרבנן נמי והיינו פינו דגם רבנן סברי דקדשים קלים הוי עצם הקרבן של הבעלים
אלא דאין השיווי שיהי לבעלים דהא אין ביזו למוכרו אבל גוף הבהמה הוי של הבעלים
ושפיר מיקרי בהמתו וא"כ פשהזיק שור של קדשים קלים לשור הדיוט ודאי חיבבין
הבעלים לשלם דשור שלהם הזיק ע"ש שכתב לתרץ כל שיטת הרמב"ם בכמה דוכתי
לפי זה אמנם קשה לומר דגם רבנן דר"י הגלילי סברי דקדשים קלים דעצם הקרבן הוא
של בעלים מהא דאמרינן בזבחים דף קי"ד גבי הא דממעטינן שם בגמרא רובע ונרבע
דאין חיבבין על שחוטיו חוץ בשלמא רובע ונרבע משכחת ליה דאקדישינהו מעיקרא
והדר נרבעו אלא מוקצה ונעבד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ומשנינן בקדשים קלים
ואליבא דר' יוסי הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים הוא דתניא וכו' מבואר דדוקא
לר"י הגלילי יכול לאסור מוקדשיו אבל לרבנן אינו יכול לאסור ואם נאמר דגם רבנן
דפליגי אר"י סברי דעצם הקרבן הוא של הבעלים א"כ הא אפילו לרבנן נמי מצי אתי
הא דמוקצה ונעבד (ועיינו בתוס' חולין דף מ' מה שהקשו על סוגיא זו).

והנה זה אין לומר דלאסור בעינן שיהא שלו ממש היינו שגם השיווי יהא של הבעלים
וכאן אף דעצם הקרבן הוא של הבעלים לרבנן אבל פינו דאינו יכול למפור כמו כן נמי
אינו יכול לאסור זה אינו (דהא מבואר בחולין דף מ' דאפילו בקדשי קדשים פינו דקניא
ליה לכפרה פדידיה דמי אמנם אין מכאן ראי' דהא התוס' שם בלאו הכי כתבו דהסוגיא
שם פליגא על הש"ס דזבחים ע"ש) ועוד דע"כ הא דאין אא"ד שאינו שלו לאו מדין
ממון הוי שאין הממון שלו דא"כ אמאי מהני בעשה בה מעשה אטו משום זה נעשה
הממון שלו וכל עיקר הא דאין אא"ד שאינו שלו הוי משום שמה יבאו הבעלים וימחאו
ויבטלו מה שעשה זה אבל לא בעינן פלל שיהא ממונו גבי קנינים וכן משמע מדברי
התוס' רי"ד בע"ז מהדורא תליתאה במ' עפ"ם (דף נ"ג) אמר ר' אלעזר מ"ט פתחלתה
של ארץ ישראל דאמר רחמנא ואשיריהם תשרפון באש מפדי ירושה היא להם
מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו וכו' אלא מדפלחו ישראל לעגל גלו
אדעתיהו דניחא להו וכי אתא עפ"ם שליחותיהו דישאל קא עבדו ע"ש והק' תורי"ד
ונ"ל ראיתי מקשים והא אמרינן באיזה נפש אין שליחות לעפ"ם ותרץ ונ"ל הא דאמרינן
אין שליחות לעפ"ם היינו שיהא הוא כעפ"ם או העפ"ם כמותו אבל שליחות דהקא
אינו אלא הוכחה בעלמא דברצונו הוא עובדה והוא מרשהו ולא משתרי משום דהוי דבר
שאינו שלו עכ"ל מבואר מזה דלאסור לא בעינן בעלים פלל אלא כל היכי דלא יבאו
הבעלים ויבטלו יכול לאסור כגון שיש גילוי דעת דניחא להבעלים והא דאמרינן פינו

דקנא ל' לכפרה פדידיה דמא פירוש פיון דיש להבעלים זכות פפרה בקרבן אין בכת הקדש לבטל החלות של איסור שחל מכת הבעלים והנה לכאורה יש להעיר על דברינו אלה מהא דאמרין במ' פלאים (פרק שביעי משנה ה') מעשה באחד שזרע פרמו בשביעית ובא מעשה לפני ר' עקיבא ואמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ע"כ ופירשו הר"ם והרא"ש משום דבשביעית אין לאדם קנין בכרמיו והוי דבר שאינו שלו עיי"ש ומזה מוכח דגם בדבר של הפקר אמרינן אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וזה לכאורה דלא כמו שבארנו לעיל דגבי לאסור לא בעינן שיהא הדבר שלו או שיהא לו קנין בדבר כמו גבי שאר קנינים אלא כל עיקר הוא דבעינן שלא יהא רשות אחר על החפץ שביטל החלות שחל על החפץ וכאן פיון דהוי הפקר ואין רשות אחר המעכב אמאי אמרינן אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ושוב ראיתי בספר עונג יו"ט (סימן פ"ב) שכתב ג"כ גבי הא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו לא בעינן שיהא הדבר שלו וגם לא בעינן שיהא לו שום זכות אלא דהקפדת הבעלים מעכב לחול האיסור על החפץ ולכן שפיר מהני בעשה בה מעשה דמעשה דידי' מהני שנותפס האיסור בע"כ דבעלים ע"ש שהאריך בזה והביא ראיה לזה מהא דאמרין בע"ז (דף מ"ד) אמר להם ר"י והלא כבר נאמר וכתת נחש הגחונות אשר עשה משה וכו' א"ל משם ראי' הרי הוא אומר עשה לה משלה ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו וכו' ועל זה כתב הגאון הנ"ל לומר דהא התם אף שעשה משה משלו מ"מ בניו לא ירשו את נחש הגחונות והניחו הפקר וכו' ומזה דן דהפקר נמי אאד"א משום שאינו שלו ואני איני רואה כ"כ ראי' מזה דמניין לו כ"כ לומר דבניו לא ירשו את נחש הגחונות והפקירו לכל או נתיאשו ממנו הא שפיר יש לומר דבניו ירשו ולא נתיאשו ממנו וכן הביא שם הא דכלאים הנ"ל מעשה באחד שזרע פרמו וכו' אמנם דחה שם זה וכתב דבמעשה שפיר יכול לאסור דבר של הפקר לכו"ע אפילו למד"א אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפילו במעשה מ"מ בדבר של הפקר מהני במעשה וכאן הוי שלא במעשה דבשעת מעשה סיכוף הגפנים אין הזרעים נאסרין (פדאי תא בפרק ה' דכלאים) ובי"ד (סימן רצ"ו) אלא אח"כ בשעת הוספות מאתים (והנה בענין זה יש לעיין טובא ובעיקר דהא דכלאים באחד שזרע פרמו וכו') וא"כ קשה אם נאמר דגם לרבנן דר"י הגלילי עצם הקרבן הוי של הבעלים אמאי לא מוקי מתני' פרבנן בזבחים שם וכן תיקשה לפ"ז מהא דאמרין (בב"ק דף ע"ו) גנב והקדיש וכו' ושם בגמרא בשלמא אטביחה לא מחייב דכי קא טבח דהקדש קא טבח ולא דמריה קא טבח אלא אהקדש לחייב מה לי מכרו להקדש מה לי מכרו להדיוט וכו' הא מני ר"י הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים ע"ש ואם גם לרבנן עצם הקרבן הוי של בעלים א"כ אפילו לרבנן נמי מצי אתי מתני' דלא מחייב אהקדש ובתו' מו"מ שהי' לי עם דודי הגאון הנ"ל ואמרתי לו מה שיש להעיר עליו מהסוגיא הנ"ל אמר לתרץ דיש לחלק בין מוקצה לנעבד דמוקצה הוי כמו מכירה ובעינן שיהא גם השיווי של הבעלים ולא סגי במה שעצם הקרבן הוי של הבעלים ולכן לרבנן פיון דאינו יכול למפור קדשים קלים כמו"כ נמי אינו יכול להקצות וכיון דשם בזבחים איירינן גם במוקצה לכן שפיר לא מצינן לאוקמה פרבנן דר"י הגלילי אמנם לא העלה ארוכה בסברא זו על הא דבב"ק.

ונלע"ד לתרץ שיטת הרמב"ם עפ"י הגמרא דב"ק (דף י"ג) גופא ומעלה מעל בד' לרבות קדשים קלים שהן ממונו דברי ר"י הגלילי בן עזאי אומר לרבות את השלמים אבא יוסי

בן דוסתאי אומר לא אמר בן עזאי אלא בבכור בלבד (ועיי"ש בפירש"י שפתיב דבן עזאי מילתיה דר"י מפרש) ושם בגמרא אמר מר בן עזאי אומר לרבנות את השלמים למעוטי מאי אילימא למעוטי בכור השתא ומה שלמים שטעוניהן סמיכה וכו' אמרת ממון בעלים הוא בכור מבעיא אלא אמר ר' יוחנן למעוטי מעשר פדתניא בבכור נאמר לא תפדה ונמכר וכו' במעשר נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט לא תם ולא בעל מום ע"ש בפירש"י שפתיב אלא דלאו ממון בעלים פינו דאינו נמכר והא דאמר בן עזאי לרבנות את השלמים היינו למעוטי מעשר דלא ממון בעלים משום דאינו נמכר והנה לפ"ז דבן עזאי דמפרש מילתא דר"י הגלילי ואמר למעוטי מעשר א"כ ת"ק אליבא דר"י הגלילי סבר דר"י דאמר קדשים קלים ממון בעלים בכל הקדשים מייירי פינו דלא פרט דוקא שלמים וממילא ה"ה נמי דמעשר הוי ג"כ ממון בעלים אף דאינו נמכר ונ"ל לומר דיסוד מחלוקתו הוי בזה דת"ק דר"י סבר דהא דאמר ר"י קדשים קלים ממון בעלים הוי פירושו לאו שהן ממון בעלים כמו כל שאר מטלטלין אלא דעצם הקרבן שייך להבעלים פינו שהן אוכלין הבעשר ממילא הוי הקרבן שלהם ולכן אין שום חילוק לת"ק אליבא דר"י בין שלמים ומעשר ואף דמעשר אינו יכול למכור אפ"ה גם מעשר הוי ממון בעלים פינו דהא דאמר ר"י ממון בעלים לאו ממון בעלים ממש כמו בכל שאר דברים אלא שעצם הקרבן הוא של הבעלים יותר מקדשי קדשים דהא הבעלים אוכלין הבעשר אבל לא הוי ממון לענין מכירה וגם שלמים נמי אינו יכול למכור משום דהקדש מעכב (ועיי' בנתיבות המשפט סימן קמ"ח שפתיב שם כמה דברים שהן שלו אבל אינו יכול למכור אף שיש לעיין בדבריו אבל אכ"מ) ממילא אין לחלק בין שלמים ומעשר וע"כ הא דאמר ר"י קדשים קלים ממון בעלים הוי בכל הקדשים אבל בן עזאי אליבא דר"י דאמר לרבנות את השלמים ולמעוטי מעשר סבר דהא דאמר ר"י קדשים קלים ממון בעלים הוי ממון בעלים ממש כמו שאר דברים אלא שחל עליהם קדושה מחמת גידורו ואסור בהנאה של חול משום שנתפס עליהם קדושת מזבח ושפיר יכול למכרו לאחר לצורך קרבן פינו שאינו מגרע הקדושה מפנו ולכן סבר בן עזאי דלא אמר ר"י דקדשים קלים ממון בעלים אלא דוקא בשלמים אבל במעשר פינו דמצינו שאסרה תורה במקירה הרי שגלתה לן תורה דאינו ממון בעלים ממש כמו שאר קדשים קלים והנה הרמב"ם (בפ"ח מהלכות נזקי ממון) דפסק שם שלמים שהזיקו וכן תודה שהזיקה דחייב בנזקין ע"ש ולא כתב לחלק בין מעשר לשאר קדשים קלים וכן בכל מקום לא נמצא ברמב"ם חילוק בין מעשר לשאר קדשים קלים היינו דהרמב"ם פסק כת"ק אליבא דר"י הגלילי ולא כבן עזאי והיינו דשיטת הרמב"ם דהא דקדשים קלים ממון בעלים לאו שהן ממון בעלים ממש אלא דעצם הקרבן הוי של הבעלים אבל לאו ממון ממש ולכן אינו יכול למכור פינו דאין השיווי שלהם והשתא א"ש שיטת הרמב"ם דלא כל הנה קושית שהקשו המפרשים דשפיר פסק הא דהמוכר עולתו ושלמיו דלא עשה ולא פלוג אף דפסק קדשים קלים ממון בעלים לענין נזקין (בפ"ח מהלכות נזקי ממון) דפסק שם תודה שהזיקה וכן שלמים שהזיקו דחייב ע"ש מבואר דסבר קדשים קלים ממון בעלים כמבואר (בב"ק י"ב) ומתחלה נ"ל לבאר הא דאמר רבא תודה שהזיקה גובה מבשרה ע"ש בתוס' שפתיבו להעיר דמפאן משמע דרבא סבר כר"י הגלילי ואלו לעיל משמע דלא סבר כר"י הגלילי דמקשינו בש"ס על מתניתין נכסים שאין בהם מעילה מעילה הוא דליכא הא מקדש

קדשי מאן תנא אמר רבי יוחנן בקדשים קלים ואלויבא דר"י הגלילי דאמר ממוז בעלים ורבא מוקי שם דלא כר"י הגלילי ומאי אין בהם מעילה היינו דהדיוט שאין בהם דין מעילה ע"ש בתוס' ונ"ל דלעיל במתני' דמייברי בין שהזיקה ובין שהזיקה היינו בין שבהמת קדשים קלים הזיקה את החולין ובין שהחולין הזיקו את הקדשים שפיר לא מוקי רבא מתני' כר"י הגלילי דליכא לחיובי בהמת חולין שהזיקו לבהמת קדשים אלא דוקא לכן עזאי אליבא דר"י דסבר דקדשים קלים ממוז בעלים הוי ממוז בעלים ממש וגם יכול למפור כמו שבארנו לעיל שפיר חייב בנזקין אבל לת"ק אליבא דר"י דסבר דהא דאמר ממוז בעלים לאו ממונו ממש כמו שבארנו לעיל ואינו יכול למכרה ממילא ליכא לחייב בהמת חולין שהזיקה לבהמת קדשים קלים כמו שפכתב הנתה"מ (בסימן קמ"ח) דכל מידי שאינו יכול למפור אם הזיקו אותה פטור המזיק משום שאין לבעלים בה שיווי ממוז (ויש לעיין הרבה בדבריו) והשתא א"ש דרבא אף דסבר כר"י הגלילי היינו דוקא כת"ק אליבא דר"י הגלילי דאמר דלאו ממוז בעלים ממש ואינו יכול למפור ולכן שפיר לא מצוי לאוקמי מתני' דנכסים שאין בהם מעילה דשם סתמא קתני ומשמע בין שהזיקה בהמת קדשים לחולין ובין שבהמת חולין הזיקה לבהמת קדשים חייב בקדשים קלים וזה ליכא לאוקמי לת"ק אליבא דר"י לפמ"ש הגתיות הנ"ל ולכן מוקי מאי אין בהם מעילה היינו דין מעילה אבל בתודה שהזיקה שפיר חייב אפילו לת"ק אליבא דר"י הגלילי דאינו יכול למפור דלענין מזיק לא בעינן שיהא ממונו ממש אלא פיון דעצם הקרבן הוא של בעלים שפיר מחייב בנזקין עיין תוס' (בב"ק דף נ"ו ד"ה פשיטא) שכתבו דכל מי שמחוייב בשמירה חייב בנזקין (ולחילוק זהבין הוזקה להזיקה העירני ח"א ושוב ראיתי שפן פתוב בספר לבוש מרדכי) ולפ"ז א"ש שיטת הרמב"ם דפסק דאינו יכול למפור קדשים קלים אף דפסק דקדשים קלים ממוז בעלים לענין נזיקין דהרמב"ם לא מחייב אלא דוקא בקדשים שהזיקו בהמת חולין אבל בהמת חולין שהזיקה לבהמת קדשים לא מציינו להרמב"ם דמחייב והיינו דפסק כת"ק אליבא דר"י הגלילי ושפיר פסק הא דהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום והסוגיא דפסחים דמבואר דלר"י יכול למפור הוי לכן עזאי אליבא דר"י הגלילי וכן א"ש לפ"ז הא דאמרין בב"ב (דף קכ"ג ע"ב) גבי בכור נוטל פי שנים במקדשין ומקשה הש"ס מוקדשין לאו דידי' גינהו ומוקמינן בקדשים קלים וכו' ונהרמב"ם בהלכות נחלות (פ"ג) לא הביא הא דבכור נוטל במקדשין היינו ג"כ משום דהסוגיא הנ"ל הוי לכן עזאי אליבא דר"י הגלילי דסבר קדשים קלים ממוז בעלים ממש ושפיר בכור נוטל פי שנים אמנם הרמב"ם פיון דפסק כת"ק אליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר דלאו ממוז בעלים ממש כמו שבארנו לכן לא הביא הא דמוקדשין וכן א"ש מה שהקשו על הרמב"ם (בפ"ד מהלכות איסורי מזבח) שכתב שם אבל המוקצה אם הוא שלו והוקצה קודם שהקדיש נפסל הקצה של חבירו או אחר שהקדישו הרי זה מותר שאין אדם מקצה דבר שאינו שלו ע"ש ועי' בתוספתא פ"ד דתמורה דאיתא מוקצה שלו אסור ושל חבירו מותר מאימתי נקרא מוקצה משעת מעשה שעבד בין משלו ובין משל חבירו ע"ש (ועיין במפרשים שכתבו דע"כ ט"ס הוא בתוספתא דמתחלה אמר ושל חבירו מותר ושוב אמר בין שלו ובין של חבירו וכתבו דצ"ל נעבד בין שלו ובין של חבירו ע"ש).

ועיין בספר חסדי דוד בפירושו על התוספתא מש"כ ואכ"מ להאריף בזה) והקשו מהא דאמרין בנבחים קי"ד דלר"י משפחת לה מוקצה במוקדשין ע"ש ולפי מה שבארנו א"ש דסוגיא הוי דוקא לכן עזאי אליבא דר"י ולכן שפיר יכול להקצות מוקדשים אבל הרמב"ם פסק כת"ק אליבא דר"י כמו שבארנו דאמר קדשים קלים לאו ממון בעלים ממש ולכן אינו יכול להקצות מוקדשין אפילו קדשים קלים כמו שאינו יכול למפור כמו שבארנו והרמב"ם מחלק בין מוקצה לנעבד ולנעבד לא בעינן שיהא שלו ממש (ועיין בירושלמי ע"ז בפרק פל הצלמים ובמה שפירש בנזעם ירושלמי שם) ולפ"ז א"ש ג"כ דברי הרמב"ם בהלכות גניבה מה דפטר מפל במוקדשים אפילו בקדשים קלים פיון דהרמב"ם פסק דאינו יכול למפור קדשים קלים ממילא ג"כ לא בני קנין הו גבי גניבה בעינן קנין ושוב ראיתי באור שמת שבעיר ג"כ סברה זו על הרמב"ם דפטר קדשים קלים מפל ע"ש והשתא נשוב לדברי הרמב"ם בהלכות בכורות שהתחלנו בריש דברינו מה שבעיר הלח"מ למה פתב הרמב"ם דמעשר בהמה אינו נוהג במוקדשים ע"ש ולפי דברינו דהרמב"ם פסק כת"ק אליבא דר"י הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים היינו שעצם הקרבן הוי של הבעלים אבל אין השיווי של הבעלים דיש שני דינים יש דין השיווי של מי היינו הפסד של מי וכן יש דין על הדבר בעצמו של מי הוא ולכן פיון דהרמב"ם פסק כת"ק אליבא דר"י הגלילי דסבר דעצם הקרבן הוי של הבעלים כמו שבארנו שפיר הוצרך לכתוב דמעשר בהמה אינו נוהג במוקדשין בקדשים קלים כמבואר בש"ס וסוגית הש"ס בבכורות שם (נג) דמוקמינן שם מתני' דמעשר בהמה אינו נוהג במוקדשין כר"י הגלילי הוי כת"ק אליבא דר"י הגלילי ולדידיה פיון דעצם הקרבן הוי של בעלים ושפיר מחוניבין הבעלים להצטרפו עם השאר לעשרו דכיון דעצם הקרבן של הבעלים בר עשירי הוא (ואין זה ענין להא דאמרין בב"מ דף ו' ע"ב גבי ספק בכור נמצא זה פוטר ממונו בממונו של כהן כהן פמובן והנה לכאורה יש לעיין פיון דפסק הרמב"ם (כפ"ד מהלכות איסורי מזבח) דאין מוקצה חל על מוקדשים בקדשים קלים אף דעצם הקרבן הוא של הבעלים אבל פיון דאין הממון של הבעלים אינו יכול לעשותו מוקצה וא"כ קשה היאך יכול להקדישו במעשר בהמה פיון דאין הממון שלו.

אמנם נראה דלא קשה דשאני מוקצה דהוי גדר חלות שחל על הבהמה פעין הקדש בהמה שמקצה ומיחד הבהמה לעכו"ם ומוציאה מרשות הקדש ומתפיס עלה רשות עכו"ם (והא דאמרין במ' ע"ז דף מ"ד דאין הקדש לעכו"ם ע"ש עי' בפירוש רשב"ם בב"ב דף קכ"ט דמשמע בדברי הרשב"ם דשייך הקדש לעכו"ם וכבר הקשה התוס' והרמב"ן שם מהא דע"ז מ"ד דאין הקדש לעכו"ם ובש"מ שם כתבו לתרץ ולחלק בין הדיוט לגבוה היינו דשם בע"ז דאמרין דאין הקדש לעכו"ם מייירי להדיוט אינו נאסר אבל לגבוה שפיר נאסר ע"ש ועוד יש לחלק בין בעלי חיים לשאר דברים דשם בב"ב מייירי בבעלי חיים ולקמן נבאר עוד בזה ע"ש בע"ז ובפרש"י שם) ולכן שפיר אינו יכול להקצות דבר שאינו שלו פיון שעושה חלות על הבהמה בהקצותו אבל גבי מעשר בהמה פיון דעצם הבהמה הוי שלו בקדשים קלים לאכילת בשר אלא שנתחנה להקדש ולא נפקע בעלותו מן הבהמה אלא שאינו יכול למפור משום רשות הקדש המעכב וכן אינו יכול לעשות שום חלות אחר על הבהמה פיון דאין השיווי שלו אבל שפיר מצטרפת עם עדרו במנין לעשר אמנם אם מעשר בהמה היהקדושת פה כמו הקדש ודאי לא היה בכח הבעלים

לחול שם הקדש על בהמה זו שאין הממון של הבעלים אבל פיון דאגו קיי"ל בבכורות (דף נ"ט) דעשירי מאיליו הוא קדש ולא מחמת קדושת פה של הבעלים א"כ אין הקדושה מחמת הבעלים ואין הבעלים עושין שום חלות על הבהמה (עיין בתוס' בכורות דף נ"ח שכתבו דאי לאו משום סקרתא הנה מותר לעשר מעשר בהמה ביו"ט פיון דעשירי מאיליו הוא קדש ולא מקדושת פיו לכן לא הוי בכלל איסור מקדיש ביו"ט ע"ש) ועיין במנחת חינוך שכתב בפשיטות דלא מהני שאלה במעשר משום שאינה קדושת פה ע"ש (מצוה ש"ס) ולפ"ז אי לאו קרא דעשירי יהי' קדש ולא שפבר קדש הנה שפיר חל מעשר בהמה על קדשים קלים לת"ק אליבא דר"י הגלילי והנה לפי מה שבארנו דלת"ק אליבא דר"י הגלילי גם ר"י הגלילי סבר בקדשים קלים דאין הממון של הבעלים ואינו יכול למכרו כמו שבארנו והסוגיא דפסחים הוי פבן עזאי אליבא דר"י ע"כ עלינו לפרש דלדידה ליבא פלוגתא בין ר"י הגלילי ורבנן בעצמם עגנו בקדשים קלים בכלל אלא דעיקר פלוגתא דר"י ורבנן הוי בקרבן שבועה דר"י סבר פיון דכתיב בד' ובעמיתו בעמיתו מרבה אפילו קדשים קלים פיון דעצם הקרבן של הבעלים מחויב קרבן שבועה ורבנן סברי דבקרבן שבועה לא סגי בהא דעצם הקרבן הוי של הבעלים אלא דבעינו שיהא גם הממון של הבעלים והא דאמרין בכל דוכתי בש"ס הא מני ר"י הגלילי ה"ה דהוי מצי לאוקמי פרבנן אלא משום דבברייתא בת"כ נזכר ר"י הגלילי ולא רבנן לכן מוקי לה בכל דוכתי כר"י ולפ"ז א"ש די"ל דהרמב"ם פסק בהא דקרבן שבועה פרבנן דפסרי מקרבן שבועה קדשים קלים ולכן שפיר לא הביא הרמב"ם לחלק גבי קרבן שבועה בין קדשים קלים לקדשי קדשים.

ומדי דברי בזה ראיתי להרמב"ם (בהלכות בכורות פ"ב) שכתב וכן אם נעבדה בו עבירה או שהרג על פי עד אחד או על פי הבעלים או שהוקצה או נעבד ירעה עד שיפול בו מום כמו שבארנו בהלכות איסורי מזבח וקשה איך שייך מוקצה גבי בכור הא הרמב"ם כתב שם בפ"ד מהלכות איסורי מזבח) דאינו יכול להקצות קדשים קלים וכבר הקשו קושיא זו הר"ט אלגזי בפ"ו מהלכות בכורות והמנחת חינוך ע"ש ונ"ל דלא קשה דהא אמרינן בחולין (דף מ"א) פיון דמגיא לו לכפרה פדידה דמי גבי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ע"ש בפירוש"י שפירש דקאי על הבעלים פיון שהו המתפפרים בהקרבן ולכן מצי שפיר לאסור ולכן לפי פירוש"י שייך כ"ז דוקא בחטאת ואשם שהו מכפרים אבל שלמים לא ע"ש ורבינו גרשום שם פירש דלא קאי על הבעלים אלא על הפהו המקריב פיון דהוא המקריב הוי פדידה ושפיר יכול לאסור דהוי פדידה ע"ש ולכן אין נפ"מ בין חטאת ואשם לשאר קרבנות אפילו שלמים ועיין ברמב"ם (פ"ד מהלכות שגגות) שכתב פיצד השוחט בהמת קדשים חוץ לעזרה בשבת חוץ לעזרה חייב שלש חטאות וכו' וע"ש בלחם משנה שכתב אע"ג דרבינו פסק בהל' ע"א פ"ח כר"נ דאמר בפ"ב דחולין אין אדם אוסר דבר שאינו שלו חטאת דבר שלו מיקרי משום דכיון דמגיא ליה לכפרה פדידה דמי וכאמרו שם עכ"ל מבואר דהרמב"ם פסק כהה מד"א בחולין דאמרין פיון דמגיא לו לכפרה פדידה דמגיא ואפ"ה פסק בהלכות איסורי מזבח דאינו יכול להקצות מוקדשין ולא מהני לעגן מוקצה הו סברה דכיון דמגיא לו לכפרה פדידה דמגיא וכמו שבארנו דלעגן מוקצה לא סגי לן בהה זכות לבד להקצות שיהא חל מוקצה על מוקדשין אמנם נ"ל דזהו דוקא בכל הקדשים שהם קנוי לגזא דרממנא והם ברשות הקדש לעולם דאפילו

בנפל בהם מום ונפדו ג"כ הדמים שיניף להקדש לקנות בהם קרבן אחר להקדש וכו' נ"ל לפרש מה שכתב המרפכת המשנה דבכל קרבן יש בה שני ענינים קדושת הגוף וקדושת קרבן (היינו אם אחד מקדש בהמה לקרבן תיכף בקדושת פה חל עליה קדושת הגוף היינו שגופה נכנסת לרשות הקדש וחל עליה רשות הקדש שאינה יוצאה מרשות הקדש לעולם ולכן אמרינו בתמורה דף י"ז דהמקדיש את הטריפה חל עליה קדושת הגוף וצריכה מום קבוע לפדות וכן המפריש נקבה לעולה ג"כ חל קדושת הגוף ע"ש בתמורה י"ט אף שאינה ראוי' להקרבה והיינו מפני קדושת הגוף שגופה שיניף להקדש) ואח"כ חל קדושת קרבן במידי דראוי להקרבה היינו אח"כ בשחיטה חל עליה הכשר הקרבה וזה נקרא קדושת קרבן עיין זבחים פ"ח דאמרינו שם קדוש לפסול ואינו קדוש לקרבן היינו ג"כ קדוש קדושת הגוף בלא קדושת קרבן ועיין בתוס' (גיטין מ"ג ע"ב) שכתבו דאפילו בהקדש חצי בהמה נמי חל קדושת הגוף על חצי ובעינינו מום לפדות והיינו שחל קדושת הגוף אפילו אם אינה ראוי' להקרבה מפני שהקדש גופה למזבח שיהא גופה קדוש וקנויה לגזא דרחמנא לקנות ממנה קרבן ואין זה ענין לקדושת דמים דקדושת דמים הוי באופן שהקדיש הדמים למזבח לקנות מהם קרבן אבל זה מקדש גופה למזבח שיהא גופה שיניף למזבח לקנות ממנה קרבן וזהו דעיינו מהא דהמקדש נקבה לעולה דקדוש קדושת הגוף כמבואר בתמורה (י"ט) וכן מהמקדיש את הטריפה דצריכה מום קבוע לפדות והא דבקדם מומן להקדשן אינו קדוש קדושת הגוף עיין בכורות י"ד היינו משום דגלתה לן תורה דאסור להקדיש בעל מום למזבח עיין תמורה דף ה' ואינו ראוי' לקדושת הגוף עיין בספר בית מאיר בחידושי' למסכת תמורה שכתב דלא גרסינו מותר להקדיש בעל מום (בתמורה י"ז) ועיין תוס' תמורה ז' שכתבו דגם מקדיש נקבה לעולה לוקה ע"ש וזה חידוש גדול או אולי יש לומר דבעל מום באמת ג"כ הנה חל עליו קדושת הגוף כמו טריפה אלא פי' דיוצא לחולין כמו שהוא ואינו צריך מום אחר אין זה קדושת הגוף ושאינו טריפה דאינו יוצא לחולין מחמת טריפתו אלא דצריך מום קבוע ויש לעיין בזה ועיין בש"מ בכורות י"ד ע"ב שכתבו דעל בעל מום חל קדושת הגוף וראייה מהא דקיי"ל דמקדיש בעל מום למזבח לוקה ואי לא קדיש האף שיניף ללקות ע"ש והא דבארנו לעיל דלבן עזאי אליבא דר"י הגלילי הוי קדשים קלים ממון בעלים ממש ולפי דברינו שבארנו דבקדשים שיניף הגוף והדמים לרשות הקדש לגזא דרחמנא לעולם דאפילו לאחר פדיון נשארו הדמים להקדש לקנות קרבן אחר ומשמע לכאורה דכולה שיניף להקדש וזה דלא כדברינו אמנם אין מכאן שום סתירה דזה פשוט דאפילו אי אמרינו דגם דבקדשים קלים שיניף הדמים להקדש וקנוי לגזא דרחמנא אפ"ה י"ל דקדשים קלים הוי ממון בעלים ממש די"ל דהקדש כזה שאין בו מעילה הוי ממון בעלים שזהו דין קדש בהקדש דעצם ההקדש הוי ממון בעלים בקדשים קלים ויכול למוכרה לכן עזאי אליבא דר"י הגלילי.

והשתא נשוב לדברי הרמב"ם שפסק דשיניף מוקצה בבכור והקשו המפרשים הא הרמב"ם פסק דאינו חל מוקצה על קדשים קלים ולפי מה שבארנו דמוקצה הוי יחוד שמיחד הדבר לעפ"ם ומוציאה מרשות הקדש ומכניסה לעפ"ם ולא דמי לנעבד כמו שבארנו לכן שפיר אינו יכול להקצות קדשים קלים משום דגזא דרחמנא ורשות ההקדש מעפב אבל כ"ז שיניף בשאר קדשים שהן קנויים לגזא דרחמנא ורשות הקדש עליהם דאינו יוצאים מרשות הקדש לעולם דבנפל בהם מום נפדין והדמים שיניכו להקדש

לקנות קרָבָן אחר וּשְׁפִיר שִׁינֵי לומר דְּרָשׁוֹת הַקֹּדֶשׁ מֵעַכָּב מִלְּחֹוֹל שֵׁם מְוֻקָּצָה עַל מְוֻקָּדָשִׁין אֲבָל בְּבָכוֹר י"ל שְׁאִינוּ קְנוֹי פֶּלֶל לְגֹזֵא דְרַחֲמֵנָא וְאִין עֲלִיו רָשׁוֹת הַקֹּדֶשׁ אֲלֵא שְׁהוּא מִתְּנָה לִפְהֵן לְעוֹלָם דְּהָא אִינוּ בַר פְּדִיוֹן בְּהוּמָם אֲלֵא שְׁהַתּוֹרָה חִיָּבָה אֶת הַפְּהֵן לְשׁוֹחֲטוֹ בְּעֶזְרָה וּלְהַקְרִיבּוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאִם"כ לְאַכּוֹל אֶת הַבֶּשֶׂר וְאִם"כ שְׁפִיר הַפְּהֵן יְכוֹל לְהַקְצוֹתוֹ וְחַל הַמְּוֻקָּצָה פִּינּוֹן דְּאִין רָשׁוֹת אַחֲרַת עֲלִיו שְׁיִכּוֹלָה לְעַכָּב הַחֲלוֹת (וְעֵינִין בַּש"מ בַּב"ק י"ב שְׁפִתְבוֹ עַל הָא דְאַמְרִינּוּ בְּכוֹר מוֹכְרִין אוֹתוֹ תָּם חֵי דְרַש"י פִּירֵשׁ בְּבָכוֹר בְּזִמְנָה הַזֶּה מִיִּירֵי וְהַש"מ שֵׁם פִּתְבוֹ דְּמִיִּירֵי אֲפִילוּ בְּבָכוֹר בְּזִמְנָה הַבֵּית וּבְזִמְנָה הַבֵּית נְמִי נְמַכְרָ תָּם חֵי ע"ש שְׁהוֹכִיחוּ מְהָא דְאַמְרִינּוּ לְקַמְן שֵׁם בְּבָכוֹר נְאָמַר לֹא תַפְדָּה וְנִמְכְרָ וּמְדִסְגִינִים בְּמַעֲשֵׂר וְאִינוּ נְמַכְרָ לֹא תָם וְלֹא בְעַל מוֹם מְכַלְל דְּבָכוֹר נְמַכְרָ תָּם חֵי ע"ש בַּמ"ש וְעֵינִין בְּתוֹס' קִידוּשִׁין (דָּף נ"ב) שְׁפִתְבוֹ לְהַדְיָא ג"כ דְּשִׁינֵי מְכִירָה בַּמ"כ ע"ש) וּלְפִי"ז א"ש דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם שְׁפִסְק דְּשִׁינֵי מְוֻקָּצָה בְּבָכוֹר הֵינּוּ פְּגוֹן שְׁהַפְּהֵן הַקְּצָה אֶת הַבְּכוֹר וּשְׁפִיר חַל מְוֻקָּצָה מִשׁוּם דְּהַפְּהֵן הָוֵי בְּעֵלִים שֶׁל הַבְּכוֹר וְאִין רָשׁוֹת אַחֲרַת הַמְּעַכָּב כ"ז וְלִכּוֹן שְׁפִיר חַל מְוֻקָּצָה וְלֹא דְמִי לְשִׂאָר קְדָשִׁים דְּרָשׁוֹת הַקֹּדֶשׁ מֵעַכָּב הַחֲלוֹת אֲמָנָם לְכַאוּרָה יֵשׁ לְעֵינִין לְמָה לֹא מוֹקִי הַגְּמָרָא דְנִבְחִים קו"ד דְּמִיִּירֵי בְּבָכוֹר וְכוּן בְּחֻלְיִין דָּף מ' שֵׁם דְּמִיִּירֵי וּבְאַמַּת ל"ק דְּבַחְוִלִין עֲדִיפָא מְשַׁנֵּי פִינּוֹן דְּקִנְיָא לְכַפְרָה פְּדִידִיָה דְּמִי וּבְנִבְחִים בְּעֵי לְאוֹקְמֵי בְּכַל הַקְּדָשִׁים וְעוֹד נְבָאָר בְּנָה.

אֲמָנָם שְׁבַתִי וְרֵאִיתִי דְּזָה אִינוּ דְּהֶרְמֵב"ם בַּפ"א מֵהִלְכוֹת בְּכוֹרוֹת פֶּסֶק דְּאִינוּ יְכוֹל לְמַפְּוֹר בְּכוֹר אֲפִילוּ פְּהֵן דְּלֹא כַהֲש"מ בַּב"ק הַנ"ל וּבְאַמַּת דְּבָרֵי הַש"מ שֵׁם אִינוּ מוֹבָן דְּבַהֲדִיָּא מְבִנְאוֹר בְּתַמּוּרָה דְּלִמָּאן דְּאִית לִי מְשַׁלְחָן גְּבוּהָ קְזָכוּ אִינוּ יְכוֹל לְמַפְּוֹר וְרָבָא דַס"ל דְּנִמְכְרָ הֵינּוּ מִשׁוּם דַס"ל דְּמַחֲזִינִים לֹא מְשַׁלְחָן גְּבוּהָ זָכוּ ע"ש בְּתַמּוּרָה וְאִם"כ עֲדִינִין תִּיקְשָׁה לְמָה פֶּסֶק הֶרְמֵב"ם דְּשִׁינֵי מְוֻקָּצָה גַבֵּי בְכוֹר פִּינּוֹן דְּקַדְוִשְׁתּוֹ מְרַחֵם וְאִין לְתַרְזֵי פְּנ"ל פִּינּוֹן דְּהֶרְמֵב"ם פֶּסֶק דְּאִינוּ יְכוֹל לְמַפְּוֹר בְּכוֹר וְלִכּוֹן נ"ל לומר בְּאוֹפֵן אַחֲרָ דְכָל דְּבָרֵינוּ שְׁחַלְקֵנוּ לְעֵיל בֵּין מְוֻקָּצָה לְנַעֲבָד הָוֵי דְּוָקָא אִם אֲמָרִינּוּ דְּלִמְוֻקָּצָה לֹא בְּעֵינִין מַעֲשָׂה פֶּלֶל עֵינִין בְּתַמּוּרָה דָּף כ"ט דְּמְבִנְאוֹר שֵׁם דְּיִלְפִינּוּ מְוֻקָּצָה מִתְּשַׁמְרוּ לִי ג"כ וְשֵׁם בַּש"מ מְבִנְאוֹר דְּלֵהֲאֵי מַד"א לֹא בְּעֵינִין מַעֲשָׂה בְּמְוֻקָּצָה וְעֵינִין שֵׁם בְּפִירֵש"י לְקַמְן דְּאִיפָא תְּרִי לְיִשְׁנֵי אֵי בְּעֵינִין מַעֲשָׂה בְּמְוֻקָּצָה וְאִם"כ יֵשׁ לומר פִּינּוֹן דְּלֹא בְּעֵינִין בְּמְוֻקָּצָה מַעֲשָׂה שְׁיִינֵי שְׁפִיר לְחַלְקָ כַּנ"ל בֵּין מְוֻקָּצָה לְנַעֲבָד דְּמְוֻקָּצָה הָוֵי פְּעִין הַקֹּדֶשׁ שְׁמִיחָד הַדְּבָר לְעַפּו"ם וְהָא דְאַמְרִינּוּ אִין הַקֹּדֶשׁ לְעַפּו"ם יֵשׁ לְחַלְקָ בֵּין בְּעֵלֵי חֵיִים לְשִׂאָר דְּבָרִים וְעֵינִין בַּח"מ בַּפ"ד מֵהִלְכוֹת אִיסוּרֵי מִזְבֵּחַ וּמ"ש הַש"מ הַנ"ל לְחַלְקָ בֵּין הַדְּיוּט לְגְבוּהָ צַע"ג מְפָמָה דְּוֹכְתִי וְעֵינִין תַּמּוּרָה כ"ט אֲמָנָם הֶרְמֵב"ם שְׁפִתְבוֹ דְּאִין אִיסוּר מְוֻקָּצָה אֲלֵא דְּוָקָא בְּמַעֲשָׂה מִשׁוּם שְׁאִין הַקֹּדֶשׁ לְעַפּו"ם אִין לְחַלְקָ כַּנ"ל לְבֵין מְוֻקָּצָה לְנַעֲבָד וְיֵמָה שְׁפִתְבוֹ הֶרְמֵב"ם (בַּפ"ד מֵהִלְכוֹת אִיסוּרֵי מִזְבֵּחַ) דְּמְוֻקָּצָה אִינוּ אִיסוּר בְּשֶׁל הַקֹּדֶשׁ אֲפִילוּ בְּקְדָשִׁים קָלִים וְנַעֲבָד אִיסוּר בְּהַקֹּדֶשׁ בְּקְדָשִׁים קָלִים ע"ש נ"ל פְּשׁוּט לְפִי מָה שְׁפִתְבוֹ הַלַח"מ לְפָרֵשׁ דְּמָה שְׁפִתְבוֹ הֶרְמֵב"ם דְּנַעֲבָד חַל עַל קְדָשִׁים הֵינּוּ דְּוָקָא בְּמַעֲשָׂה וְכ"ז שְׁיִינֵי דְּוָקָא בְּנַעֲבָד דְּהָאֲדָם הַעוֹבְדָה עוֹשָׂה הַמַּעֲשָׂה פְּמְבִנְאוֹר בַּמ"ש עַפּו"ם דְּנַסְיָה לָהּ בֵּין קְרַנְיָה אֲבָל בְּמְוֻקָּצָה דְּאִינוּ נְאָסֵר אֲלֵא עַד שְׁיַעֲשׂוּ הַכּוֹמְרִים מַעֲשָׂה כְּמוֹ שְׁפִתְבוֹ הֶרְמֵב"ם (בַּפ"ד מֵהִלְכוֹת עַפּו"ם) אֲבָל הָאֲדָם הַמְּוֻקָּצָה אִינוּ עוֹשָׂה שׁוּם מַעֲשָׂה לְכֵן אִינוּ יְכוֹל לְהַקְצוֹת מְוֻקָּדָשִׁים שׁוּב רֵאִיתִי לְרַבֵּינוּ הַמְבִי"ט בְּקִרְיַת סַפֵּר שְׁפִתְבוֹ ג"כ הַטַעַם לְמָה אִין מְוֻקָּצָה חַל עַל הַקֹּדֶשׁ מִשׁוּם שְׁהוּא אִינוּ עוֹשָׂה

מעשה אלא הכושרים ע"ש ופשוט דלא מהני מעשה שאינו הכרחי לאותו דבר שאוסרה בו אלא דוקא מעשה הכרחי לאותה שאוסרה עיין בעפ"ם (דף נ"ד) דאמרינן שם פגון שניסוף לה בין קרניה ע"ש משמע דוקא דלא מהני מעשה אלא דוקא שנואסרת במעשה זו היינו באופן דהמעשה הוי גם העבודה שעובדה במעשה זה אבל מעשה אחרת לא מהני וא"כ פיון דבמוקצה אין עץ המוקצה דוקא במעשה דהא אי לאו טעמא דאין הקדש לעפ"ם לא היה בעיניו דוקא מעשה לכן אינו יכול לאסור של חבירו או של הקדש במוקצה פיון דאין עושה מעשה.

ועתה פיון דמוקצה אינו עושה שום חלות ולא בעיניו שיהא הדבר שלו ממש אלא בעיניו שלא יהא בעלים אחרים על החפץ שיעכבו וימחאו ויבטלו מה שעשה זה ולכן שפיר יכול לאסור ג"כ דבר של הפקר וכמו שכתבו בספרי אחרונים (עיין בעיו"ט סימן פ"ב ביו"ד מ"ש שם בענין זה על הא דבב"ק גבי גזל משכב דחבריה וכו' ע"ש).

והשתא א"ש מה שכתב הרמב"ם דנעבד חל על קדשים קלים הוי דוקא במעשה ושפיר יכול לאסור לגבוה במעשה וכמו שכתב הלח"מ אבל במוקצה דהוי בלא מעשה לכן לא מצי אסור של הקדש וכ"ז הוי דוקא בשאר קדשים קלים דהם ברשות הקדש וקנויים לגזא דרחמנא וממילא רשות הקדש מעכב מלחול שם איסור בלא מעשה לכן בעיניו דוקא מעשה אבל בכור דאין עליו רשות הקדש ואינו קנוי לגזא דרחמנא ממילא דאין רשות אחרת המעכבת מלחול עליו שם איסור שפיר יכול לאסור אפילו בלא מעשה כמו שבארנו דלאסור פיון דאינו חלות לא בעיניו שיהא שלו ממש ושפיר פסק הרמב"ם דשייך מוקצה בבכור אף דאינו יכול למוכרו דמכירה שאני דבעיניו שיהא הדבר שלו ממש וברור פיון דמשלחן גבוה קזכו אינו יכול למפור.

והנה עלה בדעתנו לכאורה על דרך החידוד לומר דלכן הביא הרמב"ם גבי מעשר בהמה דאינו נוהג במוקדשין כמו שהבאתי לעיל עפ"י מה שכתב התבואת שור (ביו"ד סימן ה') דהגם דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו אבל במעשה שפיר יכול להקדיש כמו דאמרינן גבי איסור דבמעשה יכול לאסור כמו כן גבי הקדש ע"ש ונהגם פי זה חידוש גדול ויש להרהר עליו בזה ע"ש ועיין בפמ"ג במ"ז שם שהביא ג"כ דברי התבואת שור וכתב ג"כ שזהו חידוש גדול וימר דאדם יכול להקדיש דבר שאינו שלו במעשה ע"ש בפמ"ג וזה אין להתעקש ולומר דכונת הת"ש הוי משום מראית העין כמבואר שם בדבריו ובפמ"ג שם ועיין בספר דעת תורה להגאון מהרש"ם ולפ"ז י"ל דשפיר אי לא קרא דיהיה קדוש היה חל מעשר בהמה על קדשים קלים משום דבמעשר בהמה בעיניו שיעבור תחת השבט כמבואר במשנה בבכורות (דף נ"ח) ע"ש דהיה סוקרו בסקרא וא"כ י"ל דזה הוי ע"י מעשה ושפיר יכול לאסור ושפיר הוצרך הרמב"ם להביא הא דאין מעשר חל על קדשים קלים וכ"ז על דרך החידוד וזה הוי דלא כמו שבארנו לעיל דמעשר בהמה אינו קדוש מחמת קדושת פה וגם יש לעיין מהא דמעשר מאילו הוא קדוש.

והנה לפי מה שבארתי דקדושת הגוף הוי ברשות מנבח ושייך לגזא דרחמנא א"כ לכאורה משמע דבקדושת הגוף יש בה נמי קדושת דמים ולכאורה לא כן משמע מהא דמבואר בזבחים (דף מ"ה) דאין לה דבר שנעשה מצותו ומועלין בו ועיין במעלה י"א ועיין שם בפירוש רש"י דכיון דאינו ראוי לגבוה פקע קדושתיה ואי נימא דבקדושת יש

בה נמי קדושת דמים א"כ בכל קדושת הגוף אף שנעשה מצותו יהא בה מעילה משום קדושת דמים דעל קדושת דמים לא מהני נעשה מצותו וכן יש להעיר משאר דוכתי אמנם י"ל דעד פאן לא שינוי קדושת דמים בקדושת הגוף אלא כ"ז דקדוש עדיין קדושת הגוף דקדושת דמים שיש בקדושת הגוף אינו נפרד מן קדושת הגוף בפני עצמה כמו בכל קדושת דמים אלא דקדושת דמים מסתעפת מקדושת הגוף א"כ ממילא דכל כמה דנפקע מן הקרבן קדושת הגוף נפקע ממנו גם קדושת דמים דדוקא בנעשה הקרבן בעל מום דעדיין לא נפקע ממנו שם קרבן מכל וכל (דבעל מום ג"כ שם קרבן עליו דהא עושה תמורה) ובר פדיון ופדיונו להקדש אבל באינו בר פדיון דנפקע ממנו קדושת הגוף אז אינו עוד ברשות גבוהה שוב ראיתי בספר זרע אברהם שכתב להוכיח מהא דאמרין (בב"ק דף ע"ו) דקדושת דמים הוי כמכירה וחיוב דו"ה אבל קדושת מנזח דמעיקרא תורא דראובן והשתא נמי תורא דראובן לא הוי כמכירה לא הוי כמכירה ע"ש בתוס' ד"ה גנב שכתבו דהקדש בד"ה חשוב כמו מכירה משמע דקדושת הגוף לית בו קדושת דמים כלל וילדעתי נראה דאין מכאן שום הכרח דאפילו אי אמרינן דבקדושת הגוף הוי נמי קדושת דמים אבל לענין דו"ה נדאי לא חשוב מכירה להתחייב דו"ה ולא דמי לקדשי בידק הבית דבהקדשו נפקע מיד רשות הבועלים מכל וכל ואין עליו עוד שם בועלים כלל ולכן שפיר חשוב כמכירה להתחייב דו"ה אבל קדושת הגוף דעדיין הקרבן שינוי לבעלים לאכילת בשור בקדשים קלים או לכפרה בקדשי קדשים ולא נפקע עדיין מרשות הבועלים לגמרי לכן לא חשוב כמכירה להתחייב דו"ה דבעינן פולו כמכירה וזהו מה: דאמרין בגמרא מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן ושפיר י"ל דקדושת הגוף יש בה ג"כ קדושת דמים מה שהיא קנויה לגזא דרחמנא.

והנה מדי עברי בין בתרי ענינים אלו עלה בדעתי לומר לפי שבארנו לעיל לחלק בין בכור לשאר קדשים דבכור אין עליו רשות הקדש ואינו קנוי לגזא דרחמנא כלל אלא הוי ברשות פהו אלא שהתורה חייבו להקריבו על המזבח אבל שאר קדשים רשות הקדש עליהם וקנויים לגזא דרחמנא כמו שבארנו לעיל נ"ל דלאו בכל הקדשים הוי רשות מנזח עליהם אלא דוקא בבהמה אבל עופות ג"כ אינם קנויים לגזא דרחמנא אלא שיש עליהם קדושת קרבן להקריבו על המזבח ואינם ברשות הקדש כמו שבארנו לענין שאר הקדשים אמנם לאו מחד טעמא דבכור דבכור הוי הטעם משום שרשות פהו עליו אבל בעוף נ"ל לפי מה שבארנו לעיל מה שכתב המרפכת המשנה (בפ"ה מהלכות תמידין ומוספין) דיש שני ענינים קדושת הגוף וקדושת קרבן (ע"ש אף שכתב כ"ז גבי מנחה) והיינו דמיקרף בקדושת פהו בבהמה חל קדושת הגוף והיינו שהבהמה ניקנית לגזא דרחמנא ונכנסת לרשות מנזח אבל אינו חל עליה קדושת קרבן עד אחר שחיטה היינו שאז הספין מקדשה וחל עליה קדושת קרבן (עיינו מנחות ע"ח סוטה ט"ו) ועיינו בפירוש"י במנחות (דף ק"א) שכתב דמפלי שרת לא אשכחן דמיקרף לאחר שקדוש בכלי שרת ואפילו בהמה בעלת מום שנאמר בה פדיון לאחר שקדשה בכלי שרת פגון ששחטה לא אשכחן בה פדיון ע"ש (ועיינו בש"מ וברש"ש שם ועיינו בתוס' חגיגה דף כ"ד) והטעם דלא מהני פדיון אחר שחיטה נ"ל דלאו משום העמדה והערכה אלא משום דלא מהני פדיון אלא על קדושת הגוף היינו דהפדיון מוציאה מרשות הקדש אבל על קדושת קרבן לא שינוי פדיון ולכן אחר שחיטה דאז חל על הבהמה קדושת קרבן לא מהני פדיון והנה

רש"י במנחות (שם ק"א) פירש ד"ה עופות קדושת הגוף ניגהו שהו עצמן קרבין ואין צריכין קדושת פלי ע"ש והיינו פיון שאין בהם קדושת פלי כמו גבי בהמה אלא דכל עבודתן הוי ביז ממילא לא שייך לומר דחל קדושת קרבן במליקה כמו בשחיטה פיון דאין בה קדושת פלי שרת לכן יש לומר דתיכף בקדושת פה חל קדושת קרבן פיון שאחר פה בשעת עבודה ג"כ לא נתוסף בה קדושה פיון שאין פאן פלי שרת (ועיינו ברש"ש מה שכתב בזה) ולכן יש לומר בעוף דחל קדושת קרבן בקדושת פה היינו פיון דמיז בקדושת פה הוכשרה להקרבה פיון דלא נתוסף בו שום קדושת פלי גם אח"כ ולכן אין לעוף פדיון דלא שייך פדיון על קדושת קרבן וכמו דלא מהני פדיון בבהמה אחר שחיטה אפילו בלאו הא דבעינו העמדה והערכה כמו שבארנו לעיל (דהא יש לומר דשייך בה העמדה והערכה בעודה מפרקסת אמנם לפי מה שכתבו התוס' בב"ק ע"ו ובחולין (פ"ד) דבשחיטה פשרה לא אמרינו בה מפרקסת הרי היא פחיה י"ל דהוי כמד"א קדשי מזבח לא בעינו העמדה והערכה) ובזה מבואר דברי הש"ס במעילה (דף י"ב ע"א) בהא דאמרינו ר"ש אומר תורים שלא הגיע זמן מועלין בהו בני יונה שעבר זמן לא נהניו ולא מועלין בהו ושם בגמרא בשלמא ר"ש כדקתני טעמא שהי' ר"ש אומר וכו' אלא רבנן (ועיי"ש בפירש"י שפירש ת"ק דאמר לא נהניו ולא מועלין) מ"ש ממחוסר זמן דקדוש והני תורים נמי לקדשו קודם זמן וימעלו בהם אמרי מחוסר זמן מידי דהוי אבעל מום דבר פדיון הוא אבל הני עופות פיון דאין מום פסול בעופות אין לעופות פדיון וע"ש בתוס' ד"ה אבל שכתבו לאו דוקא משום דאין מום פוסל דהא מחוסר אבר שפוסל בעופות נמי לית ביה פדיון כדמשמע במנחות (דף ק) שאין פדיון אלא בבהמה וע"ש בש"מ שכתבו לפירש דהא דנקט הגמרא אין המום פוסל אינו לדוגמא דעוף חלוק מבהמה ולכן יש לומר דבהמה גלי קרא דשייך פדיון אבל לא בעוף והנה דברי הגמרא אינו מובן מאי שייטא דפדיון ה"כא פיון דקדושת הש"ס ה"ה דהני תורים שלא הגיע זמן לקדשי קדושת הגוף כמו מחוסר זמן בבהמה דקדוש קדושת הגוף (עיינו תוס' זבחים דף קי"ד ע"ב ד"ה היתר במה שכתבו להדיא דמחוסר זמן קדוש קדושת הגוף) וא"כ מאי משני דאין לעוף פדיון וראיתי שגם הקרן אורה בחידושי במעילה הרגיש ג"כ בדברי הש"ס פאן אמאי לאימעלו בתורים משום קדושת הגוף דהוי קדשי ד' ומאי תליא זה בפדיון אולם לפי מה שבארנו לעיל דעוף שאני מבהמה דבהמה מתחלה חל עליה קדושת הגוף היינו מה שהיא נכנסת לרשות גבוה לגזא דרחמנא ואח"כ תוספות הקדושה מחמת הפלי שרת (עיינו מנחות ע"ח) מקדשה קדושת קרבן מה שאין פו בעוף דאין בה שום תוספות קדושה דאין בה קדושת פלי ולכן חל עליה תיכף בקדושת פה קדושת קרבן וכמו שבאר דעל קדושת קרבן לא שייך פדיון ולכן אין בעופות פדיון ונהו פירוש הגמרא דלכן תורים שלא הגיע זמן אין מועלים בהו דלא דמי למחוסר זמן דבהמה דגבי בהמה פיון דיש לה פדיון כבעל מום קודם קדושת פלי והיינו משום דעדיין לא חלה קדושת קרבן ואין בה אלא קדושת הגוף היינו שגופה קנוי לגזא דרחמנא והיא ברשות הקדש ולכן שפיר אם הקדש מחוסר זמן קדוש אף שאינו ראוי להקרבה עדיין ואינה ראוייה לחול עליה קדושת קרבן עכ"פ חל על הקדש ומועלים בה משום שהיא קנויה לגזא דרחמנא והיא ברשות הקדש כמו מקדיש נקבה לעולה דחל קדושת הגוף כמבואר בתמורה (י"ט) והיינו דבהמה פיון דלעולם חל קדושת הגוף קודם קדושת

קרָבָן וְלָכֵן אִם הַקְדִּישׁ דְּבַר שְׂאִינוֹ רְאוּי לְחֹל הַשְׁתָּא קְדוּשַׁת קְרָבָן אִין מַעֲכָב עַל קְדוּשַׁת
הַגּוֹף לְחֹל וְשִׁפִּיר חַל קְדוּשַׁת הַגּוֹף הֵינּוּ שְׂהִיא קְנוּיָה לְהַקְדִּישׁ אֲבָל כ"ז הֵוֹי דְּנֻקָּא בְּבִהְמָה
דִּישׁ בְּהַ קְדוּשַׁת הַגּוֹף בְּלֹא קְדוּשַׁת קְרָבָן אֲבָל בְּעוֹף דְּחַל עָלֶיהָ קְדוּשַׁת קְרָבָן תִּיְכַף
בְּקְדוּשַׁת פֶּה וְאִין בְּהַ קְדוּשַׁת הַגּוֹף מְכוּ שְׂבָאָרְנוּ מִשּׁוּם שְׂאִין בְּהַ קְדוּשַׁת פְּלִי וְלָכֵן אִינוּ
חַל קְדוּשָׁה עָלֶיהָ כ"ז שְׂאִינוּ רְאוּי לְהַקְרֵבָה וְלָכֵן שִׁפִּיר אִם הַקְדִּישׁ תּוֹרִים שְׂלֹא הִגִּיעַ זְמַן
אִין מוֹעֲלִין פִּינּוּ דְלֹא חֲזִי לְהַקְרֵבָה וְאִינוּ חַל עָלֶיהֶם קְדוּשַׁת קְרָבָן וְגַם קְדוּשַׁת הַגּוֹף בְּלֹא
קְדוּשַׁת קְרָבָן ל"ש בְּעוֹף וְזֵהוּ פִּי הַגַּמ' מֵה דְאֶמְרִינּוּ אֲבָל עוֹף פִּינּוּ דְאִין לֵהוּ פְּדִיּוֹן פִּירוּשׁ
דְּמִזָּה שְׂאִין לְעוֹף פְּדִיּוֹן יְדַעִינוּ דְאִין בְּהַ קְדוּשַׁת הַגּוֹף אֲלֵא דְחַל תִּיְכַף קְדוּשַׁת קְרָבָן וְעַל
קְדוּשַׁת קְרָבָן לֹא שִׁיְיָהּ פְּדִיּוֹן וְלָכֵן מִמִּילָא דְאִינוּ רְאוּי לְהַקְרֵבָה דל"מ קְדוּשַׁת הַגּוֹף לְחֹל
אִין בְּהַ קְדוּשָׁה פְּלִל וְחֲדִית לֹן הַגְּמָרָא דְכָל הִיכָא דְאִין בְּהַ אֲלֵא קְדוּשַׁת קְרָבָן בְּאִינָה רְאוּיָה
לְהַקְרֵבָה אִינוּ חַל עָלֶיהָ קְדוּשָׁה וּמֵה דְנֻקַּט הַגְּמָרָא פִּינּוּ דְאִין הַמּוּם פּוֹסֵל בְּעוֹפּוֹת זֵהוּ לֹא
דְּנֻקָּא אֲלֵא דְבַעֲי לְמִימַר דְאִין לְעוֹף פְּדִיּוֹן וְעֵינּוּ בַש"מ פֶּאן מֵה שְׂפַתְבַּ עַל הָא דְאִין הַמּוּם
פּוֹסֵל בְּעוֹף דֵּהֵינּוּ פִּינּוּ דְמַצִּינוּ חִלּוּק בֵּין בְּהֵמָה לְעוֹף גַּבִּי מוּמִים מִמִּילָא אֶמְרִינּוּ דְאִין
פְּדִיּוֹן אֲלֵא בְּבִהְמָה פִּינּוּ דְלֹא דְמִי עוֹף לְבִהְמָה אֶמְרִינּוּ דְלֹא גַלִּי לֹן קְרָא פְּדִיּוֹן אֲלֵא בְּבִהְמָה
אֲבָל לֹא בְּעוֹף ע"ש וְהַשְׁתָּא א"ש דְלֹא תִיְקַשֶׁה עַל הַש"ס קְנוּשַׁת הַקְּרָן אֹרְהָ הַנ"ל בְּמֵה
דְּנֻקַּט אִין פְּדִיּוֹן הֵינּוּ דְזֵה מְגַלָּה לֹן דְעוֹף קְדִישׁ קְדוּשַׁת קְרָבָן תִּיְכַף בְּקְדוּשַׁת פֶּה אֶמְנָם
צ"ע אֶמְאִי לֹא נֻקַּט הַש"ס הָא דְאִין קְדוּשַׁת פְּלִי שְׂרַת בְּעוֹף דְּמִזָּה יְדַעִינוּ כֹּל עֵיקַר דְּחַל
בְּעוֹף תִּיְכַף קְדוּשַׁת קְרָבָן אִוְלָם מִפְּנֵי חוֹמֵר הַקְּנוּשָׁיָא יֵשׁ לְהַעֲמִים מֵה שְׂפִירְשָׁנוּ בְּדַבְּרֵי
הַגְּמָרָא וְהִנֵּה הַרְמַב"ם בַּפ"ו מֵהִלְכוֹת אִיסוּרֵי מִזְבַּח פְּתַב דְּעוֹפּוֹת אִין לָהֶם פְּדִיּוֹן מִשּׁוּם
שְׂאִינוּ בְּהַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה ע"ש שְׂפַתְבַּ וְנ"ל הַסּוּלַת וְהֵינּוּ וְהַשְׁמֹן וְהַלְבוּנָה וְהַעוֹפּוֹת וְכו'
אִין פּוֹדִין אוֹתָן שְׂנֵאֲמַר וְהַעֲמִיד וְהַעֲרִיף כֹּל שְׂיִשְׁנוּ בְּהַעֲמָדָה נַעֲרִיף וְאִלוּ אִינָם בְּכָלֵל
הַעֲמָדָה וְכו' מְבוֹאָר דֵּהָא דְאִין לְעוֹף פְּדִיּוֹן הֵוֹי מִשּׁוּם הַהַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה דְעוֹף אִינוּ בְּכָלֵל
הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה וְכָבֵר הַעֲרִיף הָאֲחֲרוּנִים עַל הַרְמַב"ם הָא שִׁפִּיר שְׂיִיף בְּעוֹף הַעֲמָדָה עֵינּוּ
בַתוּי"ט בְּמִנְחוֹת (פִּי"ד) וּבַסְפָּר חֲסָדֵי דוֹד עַל תּוֹסַפְתָּא פִּירוּשׁ בַּתּוֹסַפְתָּא מְנַחֹת פִּי"ב
דְעוֹף אִינוּ בְּכָלֵל הַעֲמָדָה מִשּׁוּם שְׂפּוֹרְחַּ הוּא ע"ש וְזֵה לְכַאֲוֵרָה אִינוּ מוּכָן עַכ"פ מְדַבְּרֵי
הַרְמַב"ם מְבוֹאָר דְלֹא כְּדַבְּרִינוּ דְלִפִּי דְבַרְיֵנוּ הֵוֹי הַטַּעַם דְאִין לְעוֹף פְּדִיּוֹן מִשּׁוּם דְּחַל תִּיְכַף
קְדוּשַׁת קְרָבָן וְאִין בּוּ קְדוּשַׁת הַגּוֹף בְּלֹא קְרָבָן כְּמוֹ בְּבִהְמָה וְלֹא מִשּׁוּם הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה
אֶמְנָם עַל הַרְמַב"ם קֶשֶׁה טוּבָא מֵהָא דְמְבוֹאָר בַּתְמוּרָה דָּף ל"ג דְאֶמְרִינּוּ הַפֵּל הֵוֹי בְּכָלֵל
הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה וְאֶפְּלוּ בְּעַל מוּם מַעֲיָקְרוּ וְכֵן תַּנִּי לׁוֹי בְּמַתְנִי וְאֶפְּלוּ חִיָּה וְאֶפְּלוּ עוֹפּוֹת
ע"ש מְבוֹאָר דְגַם עוֹף יֵשְׁנוּ בְּכָלֵל הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה וְכֵן יֵשׁ לְהַעֲרִיר לָמָּה שְׂיִינָה הַרְמַב"ם
מִלְשׁוֹן הַגְּמָרָא בְּמִנְחוֹת (דָּף ק"א) דְּמְבוֹאָר שְׁם מִשּׁוּם דְלֹא נֶאֱמַר פְּדִיּוֹן אֲלֵא בְּבִהְמָה ע"ש
אִוְלָם רְאִיתִי דְמִקּוֹר הַרְמַב"ם הוּא מֵהַת"כ פְּרָשָׁה בְּחוֹקוֹתֵי פְּרָשָׁה ד' דְאִיתָא שְׁם וְהַעֲמִיד
אֵת הַבְּהֵמָה לְפָנֵי הַכֹּהֵן בְּהֵמָה נִיפְדִית וְאִין הַעוֹפּוֹת וְהַעֲצִים וְהַלְבוּנָה וְכִלֵּי שְׂרַת נִפְדִים
וְע"ש בְּפִירוּשׁ הַרְאָב"ד מְבוֹאָר מֵהַתו"כ דֵּהָא דְאִין פְּדִיּוֹן לְעוֹף הֵוֹי מִשּׁוּם הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה
דְקָרָא דְוְהַעֲמִיד בְּבִהְמָה פְּתִיב וְהֵינּוּ כְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם וְכֵן יֵשׁ לְפָרֵשׁ הָא דְמִנְחוֹת ק"א
דְלֹא נֶאֱמַר פְּדִיּוֹן אֲלֵא בְּבִהְמָה הֵינּוּ דְקָרָא דְוְהַעֲמִיד גַּבִּי בְּהֵמָה פְּתִיב אֶמְנָם גַּם לְדַבְּרֵינוּ
נ"ל שְׂיֵשׁ מִקּוֹר מְבַרְיָתָא בַת"כ בַּמ"א וּבְזֵה יִהְיֶה מְתוּרָץ דְבַרְיֵי הַרְמַב"ם שְׂלֹא תִיְקַשֶׁה
מֵהָא דְתַנִּי דְבִי לׁוֹי בַּתְמוּרָה שְׁם וְהָא דְאֶמְרִינּוּ בַתו"כ פְּרָשָׁה וַיִּקְרָא (פְּרָשָׁה י' פְּרָק י"ח)

גבי תורים והביא אותם אל הפהו ואין לעוף פדיון ע"ש הרי דהת"כ יליף פאן דאין לעוף פדיון מהא דוהביא אותם דכתיב גבי תורים בהקרבא וראיתי להגאון מלבי"ם בפירושו להת"כ שם שהקשה למה לן קרא דאותם הא מקרא דוהעמיד את הבהמה לפני הפהו דכתיב בפרשה בחוקותי ילפינו דאין לעוף פדיון כמבואר בת"כ שם וכתב לתרץ דהאי קרא בעינו להיכי שהפריש עוף והעני שאין פודין אותה ע"ש וזה צ"ע פינו דאין שניף פדיון בעוף מה"ת לומר דאם העני יהיה פודין אותה ועיין בת"כ פרשה ויקרא (סוף פרק י"ז) וגם בתוספות עזרה שם הקשה קושיא זו למה לן תרי קראי דאין פדיון לעוף ע"ש ולכן נ"ל דהנה תרי ברייתות דת"כ פליגי היינו דלהך ברייתא דפרשה בחוקותי דיליף דאין לעוף פדיון מהא דוהעמיד את הבהמה לפני הפהו הני הטעם דאין לעוף פדיון משום העמדה והערכה והיינו פשיטת הרמב"ם אבל הברייתא דפרשה ויקרא דדריש דאין לעוף פדיון מהא דוהביא אותם אל הפהו היינו פינו דגלי לן קרא שיביא אותם כמו שהו אל הפהו להקרבא יש לפרש דהטעם דאין לעוף פדיון הוי כמו שבארנו משום דחל תיקף קדושת קרבן ולכן לא שניף פדיון היינו פינו דגלי לן קרא דיביא אותם אל הפהו כמו שהו להקרבא היינו שחל עליהם הכשר הקרבא תיקף כמו שהו וממילא אי לעוף פדיון דל"ש פדיון על קדושת קרבן ולכן יש לומר דמה שבארנו לעיל בסוגיא דמעילה גבי תורים שלא הגיע זמנם שם זה הוי לפי הדרשה דת"כ דדריש דאין לעוף פדיון מקרא דאותם אבל הרמב"ם דסבר דהא דאין לעוף פדיון הוי משום העמדה והערכה יש לפרש הסוגיא שם באופן אחר והנה לכאורה יש להעיר על דברינו מהא דמבואר בעירובין (דף ל"ז) וביומא (דף מ"א) דאמר רב חסדא אין הקנין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית פהו מבואר דבעשיית פהו יכולים לשנות הרי דלא חל עדיין קדושת קרבן אמנם זה אינו דודאי חלה קדושת קרבן תיקף בקדושת פהו אלא דגזה"כ דולקח ועשה גלי לן דהפהו יכול לשנות אפילו אחר קדושת קרבן בעוף והא דתני דבי לוי בתמורה (דף ל"ג) דהפל הוי בכלל העמדה והערכה אפילו עופות (עיין בפירוש"י ותוס' שם שפירשו דמירי בעופות לדמים ע"ש) הרי דגם בעוף שניף העמדה יש לפרש דסבר דפרשה דת"כ דאותם ואין שום קושיא על הרמב"ם מתנא דבי לוי פינו דהנה ברייתות חלוקות בזה והרמב"ם פסק בהך ברייתא דפרשה בחוקותי דממעט עוף מהעמדה והערכה ומתנא דבי לוי הוי כברייתא דאותם דממעט דאין לעוף מקרא דוהביא אותם דקרא מירי דוקא בקדשי מזבח וכמו שבארנו משום דקדש תיקף קדושת קרבן.

והנה לפ"ז נ"ל דיש נפק"מ טובא בין הנה שתי ברייתות דת"כ בהא דאין לעוף פדיון אי ילפינו מהא דוהביא אותם י"ל דהוי דוקא בקדושת מזבח אבל בקדושת בדיק הבית שניף שפיר פדיון בעוף אבל אי ילפינו מהא דהעמדה והערכה א"כ למאן דאמר קדשי בדיק הבית הוי בכלל העמדה והערכה א"כ אין לעוף פדיון פלל ולפ"ז לשיטת הרמב"ם דכתב הטעם דאין לעוף פדיון משום העמדה והערכה ובפ"ה (מהלכות ערכין וחרמים) כתב דגם קדשי בדיק הבית הוי בכלל העמדה והערכה א"כ אין לעוף פדיון לשיטת הרמב"ם פלל בין בקדשי מזבח ובין בקדשי בדיק הבית עיין פרייתות כ"ח וש"מ שם והנה לכאורה יש להעיר מהא דאמרין בחולין (דף פ"ד) דאמרין דכסוי הדם אינו נוהג במקדשין וכו' ומוקמינו בקדשי בדיק הבית ופריף הש"ס וליפרקינהו וליכסינהו בעינו העמדה והערכה ע"ש בפירוש"י שכתב הטעם משום דאין פודין את הקדשים לאחר מיתה מפני שכתב

בהם והעמיד הפהו את הבהמה ולאחר מיתה אינה יכולה לעמוד וי"ל דהרמב"ם אינו מפרש כפרש"י אלא דמפרש דגבי פדיון בעינו העמדה והערכה ועוף אינו בר העמדה והערכה אבל רש"י י"ל דקאי אליבא דהה תנא דת"כ דילפינו מוהביא אותם א"כ קדשי בדם הבית הוי שפיר בני פדיון ולכן פירש משום דלאחר שחיטה לא שייך העמדה והערכה.

(והנה לכאורה עלה בדעתנו לומר לפי מה שבארנו דבעוף פינו שאין פדיון לעוף והינו כמו שבארנו דבעוף ליפא קדושת הגוף כלל אלא חל תיקוף קדושת קרבן א"כ ליפא בעוף רשות הקדש ואינה קנויה לגזא דרחמנא כמו בבהמה דבזה א"ש שיטת המאירי בפסחים (דף ז) שכתב שם דאף דאין אתנו חל על מוקדשים בבהמה אבל בעוף הקדש שפיר חל אתנו ע"ש וזה תימה מ"ש מבהמה והא דאמרנו בתמורה דף ל' דאתנו חל על עוף היינו בעוף חולין ע"ש ועוד קשה הא אינו ש"ל ואין אדם אוסר דבר שאינו ש"ל ע"ש בתמורה (דף ל) ונ"ל כמו שבארנו לעיל לפי הש"מ ב"ק ה"ל דבכור נמכר אפילו תם משום שאינו בר פדיון וכמו כן יש לומר בעוף פינו דאין בעוף רשות הקדש אלא קדושת קרבן ועיין ברש"י במעילה (דף ח ע"א) במשנה בריש חטאת העוף שכתב שם להדיא דחטאת העוף נמכר שכתב להדיא פגון שמכרה דהוציאה לחולין ע"ש ודברי רש"י צ"ע וכמו כן יש לומר דחל אתנו על עוף פינו דנמכר משום שאין בה קדושת קרבן ולא קדושת הגוף ואין בה רשות הקדש המעכב אמנם גם הרמב"ם בפ"ד מהלכות איסור מזבח פסק ג"כ דחל אתנו בעוף הקדש וכבר השיג הראב"ד ע"ש ועל הרמב"ם לא שייך כלל לומר דברינו דהא פסק דבכור אין מוכרין אותו תם וגם לא ס"ל לחלק בין בהמה ועוף כמו שבארנו ובמקום אחר ביארנו שיטת הרמב"ם בענין אתנו עיין לקמן).

ועיין ברמב"ם (בפ"ב מהלכות מעילה) שכתב שם דלכן אין מועלים בהקדש תורים שלא הגיע זמנם משום דהנה פחטאות המתות ובגמרא לא נזכר זה ולפי דברינו דהרמב"ם לא פסק פהסוגיא דמעילה שם דסמך על הת"כ ה"ל א"ש.

והנה הרמב"ם כתב (בפ"ה מהלכות מעילה) המקדיש תרנגולת למזבח מועלין בה ובביצתה וכו' הקדיש תורים למזבח לכתב הבית מועלין בהן ובביצתן כמו שבארנו וקשה פינו דהרמב"ם פסק דגם קדשי בדם הבית הוי בכלל העמדה והערכה וכתב (בפ"ה מהלכות איסורי מזבח) דלעוף אין פדיון משום שאינו בהעמדה והערכה וביארנו דה"ה עוף בדם הבית ג"כ אין פדיון א"כ הוי פקדושים שמתו דיצאו מידי מעילה ואיך כתב הרמב"ם דמועלין בהן ולכן נ"ל דשיטת הרמב"ם דע"כ לא אמרנו קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה אלא דוקא בקדשי מזבח אבל בקדשי בדם הבית לא שייך לומר קדשים שמתו ואפילו באינו בר פדיון נמי מועלין דבקדשי מזבח מועלין משום דהוי קדשי ד' לכן פינו דאינו ראוי להקרבה אינו עוד קדשי ד' ונפקע קדושתו כמ"ש התוס' במעילה (דף ג') דכיון שהולכין לאיבוד לא איקרי עוד קדשי ד' ע"ש וכן כתבו התוס' שם (דף י') דה"ט שאין מועלין בחטאות המתות פינו דאזלי לאיבוד לא קרינא בהו מקדשי ד' אבל בקדשי בדם הבית דהמעילה לאו משום קדשי ד' אלא משום דהוי ממון הקדש ונכסי גבוה ולכן אפילו באינו בר פדיון ג"כ נפקע קדושתו ואטו בנכסי הדיוט כה"ג אם אינו יכול למוכרו יהיו הפקר ואפילו באיסורי הנאה כתבו הרבה ראשונים

דהוי של בעלים לכו שפיר לא נפקע רשות הקדש מהו ולא דמי לקדשי מנבח ומה שבארנו לעיל דגם בקדושת מנבח נמי יש בה קדושת דמים אין ענין לכאן דקדושת דמים שיש בקדושת מנבח אינו ענין נפרד מקדושת הגוף אלא מסתעף מקדושת הגוף משום שחל עליה רשות הקדש להקרבה או היא עצמה או דמיה פגון במקדיש נקבה לעולה וכ"ז שהיא עצמה ראויה להקרבה או דמיה הוי בכלל קדשי ד' אבל באינו ראויה לא היא ולא דמיה אז נפקע ממנה קדשי ד' ונצאו מידי מעילה פגון דהמעילה הוי משום קדשי ד' אבל בקדשי בידק הבית הוי המעילה משום דהוי נכסי הקדש ולכן אפילו אינו בר פדיון משום העמדה והערכה אינו נפקע הקדושה ממנה וכן משמע מלשון הרמב"ם שכתב (בפ"ג מהלכות מעילה) ונ"ל קדשי מנבח שמתו יצאו מידי מעילה ומשמע דוקא קדשי מנבח אבל לא קדשי בידק הבית אמנם מדברי הכ"מ שם שהעיר בזה למה נקט דוקא קדשי מנבח מבואר דלא ס"ל לחלק בין קדשי מנבח לקדשי בידק הבית אולם ראיתי דהבה"ז שם פבר הקשה על הכ"מ מסוגיא דמעילה (דף הע דאמר עולא אמר ר"י קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה במאי אילימא בקדשי בידק הבית אפילו כי מתו נמי לא יחא אלא דמקדיש אשפה לבידק הבית לאו אית בה מעילה אלא בקדשי מנבח וכו' הרי מבואר דסוגיא זו סברה דלא שייך קדשים שמתו בקדשי בידק הבית ומכאן הוכיח הבה"ז דבקדשי בידק הבית לא שייך קדשים שמתו ועיין בקרן אורה במעילה שם שהשיג על הבה"ז דאין שום הוכחה מסוגיא דהא הרמב"ם פסק דגם קדשי בידק הבית הוי בכלל העמדה והערכה ואם מתו יקברו וא"כ פשיטא דלית בהו מעילה וכמו שכתבו התוס' שם וזה אין לומר כמו שכתב התוס' דמייירי דהעמידו מחיים וכו' דזה אינו דהא הרמב"ם בהלכות ערכין פתב דבעינן גם הפדיה מחיים וכמ"ש התוס' בריש פרק ראשית הגז ועיין במל"מ בהלכות ערכין שם ומסיק שם הקרן אורה דבדוקא נקט הרמב"ם קדשי מנבח שמתו דלית בהו מעילה מן התורה אבל מדרבנן אסור אבל בקדשי בידק הבית אפילו איסור דרבנן ג"כ ליכא בהו פגון שאין להם פדיון אמנם זה אינו לפי מה שבארנו דבקדשי בידק אינו מגרע זכות ההקדש משום שאין לה פדיון ועיין באור שמש בהלכות מעילה שכתב ג"כ דשיטת הרמב"ם דבקדשי בידק הבית לא שייך קדשים שמתו ע"ש שהאריף בזה הרבה ותיירץ שם קושית התוס' במעילה ע"ש שהביא הא דאמרינן במעילה (דף י"ב) דאמרינן שם חמורה מועלין בה ובחלבה ע"ש ובירושלמי פ"ג דמעשר שני דמקשינן שם וחלב לאו פמתה וכל שאין לה פדיון אין מועלין בו ע"ש וכתב דהוי פלוגתא דירושלמי וש"ס דילן דבש"ס דילן לא מקשינן על הא דחמורה מועלין בה ובחלבה אף שאין לה פדיון והיינו דס"ל דבקדשי בידק הבית אפילו באין בו פדיון ג"כ לא נפקע הקדושה ממנו אבל הירושלמי לא ס"ל כן אלא דכל היכא שאינו בר פדיון אינו במעילה ע"ש ובמ"א ביארתי בענין זה באריכות יותר (עיין בסמנים הבאים) וכתבתי דיש לומר דאין ראיה מהא דחמורה מועלים בה ובחלבה דבקדשי בידק הבית לא אמרינן קדשים שמתו מהא דלא הקשה הש"ס דילן כמו הירושלמי וחלב לאו פמתה כמו שכתב באור שמש והוא לפי מה שהקשו התוס' בחולין (דף קל"ה) גבי הא דאמרינן שם ראשית הגז אינו נוהג במקדשים ומקשינן שם בגמרא מוקדשין מאי טעמא אמר קרא צאנה ולא צאן הקדש טעמא דכתב רחמנא צאנה הא לאו הכי הוי אמינא קדשים חייבין בראשית הגז הא לאו בני גיזה ניהו דכתיב ולא תגזו בכור צאנה וכו' הכא במאי עסקינן בקדשי בידק

הבית וכו' סד"א הואיל ומדאורייתא בני גיזה היכא דגזו ליה ליחייב ליה וקא קדיש לה סד"א לפריק וליחייב ליה וקא בעי העמדה והערכה וכו' ושם בתוס' הקשו מה שייך העמדה והערכה בגיזה הא הוי כמקדיש עצים ואבנים וי"ל פינון שהיה מתחלה מחובר בבהמה שהיא בת העמדה צריף העמדה והערכה ע"ש ולפי"ז נ"ל דכ"ז שייך דוקא בגיזה אבל בחלב דכ"ז שהחלב בגוף הבהמה אין שם חלב עליו אלא דהוי בגוף הבהמה ממש כבשרה עיין בחולין (ק"ט) דמבואר דכחל מותר ועיין (דף קי"ב) דממעטינו דחלב שחוטה אין שם עליו אלא דלאחר שפירש חל עליו שם חלב ופנים חדשות באו לכאן ממילא לא דמי לגיזה דהוי כמו אבר הבהמה ושפיר הוי בהעמדה והערכה כמו הבהמה אבל גבי חלב לא ש"ל כמו שכתבו התוס' פינון דמתחלה היתה מחובר בבהמה הוי כגופה דזה החלב כמו שהיא עתה לאחר שפירשה מן הבהמה לא היתה מחובר בבהמה פינון דפנים חדשות באו לכאן ולא דמי לגיזה דזה הגיזה כמו שהיא עתה היתה מחובר בבהמה אבל בשעת חיבורה בבהמה אין זה חלב ולפי"ז י"ל דלא בעינו העמדה והערכה דהוי כמקדיש עצים בעלמא ולכן אין שום ראיה מהא דלא מקשה הש"ס במעילה גבי חמורה מועלין בחלבה כמו בירושלמי דמעשר שני (פ"ג) דמקשינו וחלב לאו כמתה פינון דבעינו העמדה והערכה די"ל דשיטת הש"ס דילן דלא בעינו העמדה והערכה על חלב אמנם באמת דוסק לחלק בין חלב לגיזה אבל באופן אחר נ"ל לומר דאין שום ראיה מהא דחמורה מועלין בה ובחלבה דבדקדשי בידק הבית לא שייך קדשים שמתו והוא דהרמב"ם (בפ"י מהלכות בפורים) כתב דראשית הגז אינו נוהג במוקדשין כיצד הרי שהקדיש בהמות לבדק הבית וגזזן יכול יהי חייב לפדות ולתן לפהו וכו' ת"ל צאנה ע"ש והקשה הכ"מ בשם מהר"י קורקוס ז"ל פינון דהרמב"ם פסק דקדשי בידק הבית הוי בכלל העמדה והערכה איך שייך פדיון על הגיזה והא בעינו העמדה והערכה כמבואר בגמרא שם וזה תמה לכן נ"ל דשיטת הרמב"ם הוי דגיזה אינה בהעמדה והערכה דהוי כמו מקדיש עצים ואבנים כמו שכתבו התוס' בקושיתם והרמב"ם לא ס"ל פתירץ התוס' וכמו כן ג"כ חלב נמי לא בעי העמדה והערכה והרמב"ם מפרש דלכן חמורה מועלין בחלבה משום דהנה בר פדיון ולכן שפיר לא הקשה הש"ס במעילה שם קושית הירושלמי (דמעשר שני פ"ג) משום דשיטת הש"ס דילן דלא פהירושלמי בזה היינו דהש"ס דילן במעילה סבר דלא בעי העמדה והערכה והרמב"ם מפרש דפליגי הש"ס דמעילה עם הגמרא דחולין ושיטת הש"ס בחולין הוי פהירושלמי דמעשר שני והרמב"ם סמך על הש"ס במעילה וא"ש ממילא דאין כ"כ הדרח פדברי האור שמש דהש"ס דמעילה סבר דלא שייך קדשים שמתו בקדשי בידק הבית.

אמנם נ"ל להביא ראיה מהש"ס דחולין שם דמקשינו מוקדשין לאו דידיה ומשנינו דפריק לה ועל זה הקשה הש"ס הא בעי העמדה והערכה ומאי קושיא אדרבה פינון דבעי העמדה והערכה ולא בר פדיון ממילא דהוי קדשים שמתו והוי של בעלים ולא קשה תו קושית הש"ס מוקדשין לאו דידיה אלא ע"כ כמו שבארנו דבדקדשי בידק הבית לא שייך קדשים שמתו וכן יש להעיר עוד מפמה סוגיות אמנם כבר כתבו בזה בספרי אחרונים האור שמש שם וכן הנועם ירושלמי בפירושו לירושלמי במ' פאה ע"ש שכתב דלא פדרינו מסוגיא דפסחים דף כ"ט גבי חמץ של הקדש (ויש להעיר עליו ואכ"מ) שוב ראיתי בספר מנחת ברוך להגאון אב"ד דקרינק שכתב להסתפק אי שייך מעילה בקדשי בידק הבית

שאינם בני פדיה משום העמדה והערכה וכתב לדבר פשוט דלא שייך בקדשי בדיק הבית קדשים שמתו והביא להגאון בעמק יהושע שכתב דגם בקדשי בדיק הבית שייך קדשים שמתו והשיג עליו והביא ג"כ ראיה זו ע"ש בסי' פ"ו.

אמנם יש סתירה לדברינו מהא דערכין (דף ה) גבי קדשי עכו"ם אמר רב חסדא אמר אבימיא וערכו נגנזו ומקשה הש"ס אלא מעתה לא ימעלו בו דתנו חמש חטאות המתות ומעות ההולכות לים המלח לא נהניו ולא מועלין אלא תנא במד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בדיק הבית מועלין בהם וכו' מבואר דבקדשי בדיק הבית נמי שייך קדשים שמתו ולכאורה יש לומר דכאן פיון דמעולם לא נכנסה לרשות הקדש דהא עיקר ההקדש מתחלה היה לגניזה ולא חלה עליה קדושה אלא לגניזה בזה שייך קדשים שמתו פיון דלא היה על זה רשות הקדש ולא נכנסה לגזא דרחמנא אמנם יש לעיין מהא דמדמי הש"ס קדשי בדיק הבית לקדשי מזבח דחטאות המתות וכו' ויש לעיין בזה וצ"ע ועיין באור שמח הלכות מעילה מש"כ בזה ויש להאריך בזה טובא ואכ"מ והנה כל מה שכתבנו דבקדשו בדיק לא אמרינו קדשים הוי דוקא כל היכא דבעצם הדבריש בה שיווי היינו דעצם הדבר ראוי לתשמיש ופנה ממון אלא שאין לה פדיון משום העמדה והערכה אבל בדבר שבעצם הדבר אין בה שיווי ולא חזי למידי בזה יש לומר דנדאי נפקע הקדושה ממנו ודמי לקדשים שמתו (ועיין ברמב"ם בפ"ה מהלכות מעילה) שכתב וז"ל ערבה הגדילה בשדה הקדש לא נהניו ולא מועלין וע"ש מה שכתב בפירוש המשנה (במעילה פ"ג) וז"ל וכשצמח ערבה בשדה הקדש הואיל ואינה נמכרת ואינה ראויה לשום דבר לא נהניו ולא מועלין לדברי הפל עכ"ל והיינו פיון שאין בה שום שיווי ואינה ראויה למידי נפקע הקדושה ממנה ועיין בקריית ספר להמבי"ט שבהביא ג"כ הטעם שפירש הרמב"ם בפירוש המשנה.

סימן י.

במ' נדה (דף מ"ג) בעי רבא זבה שנעקרו מימי רגליה וירדה וטבלה מהו אם תמצי לומר בטר עקירה אזלינו הני מילי שכבת זרע דלא מצי נקיט לה אבל מימי רגליה דמצי נקיט לה לא או דילמא לא שפירש"י (וע"ש בפירוש"י שכתב ונעקרו מימי רגליה דהוי מעין אב הטומאה וירדה וטבלה וטהרה מזובה ואח"כ הטיילתו מהו מי אזלינו בטר עקירה ומטמאה או לא דלא מצי נקיט לה מלצאת הילכך מפי עקר חשיב צורף יציאה ע"ש) וקשה הא אפילו אי אזלינו בטר עקירה ג"כ המי רגלים טהורין ממנ"פ לאחר שטבלה לפי מה דמבואר ב"מ מקנאות (פרק י משנה ח) שתה מים טמאים טבל ונקיאן טהורין מפני שהם טהורין בגוף וע"ש בפירוש הר"ש שכתב דנטהרו המים ע"י השקה הרי דמהני השקה למים שבגוף וא"כ מאי בעי הש"ס הא פאן המי רגלים טהורין ממנ"פ דאם לא אזלינו בטר עקירה ולא חל טומאה על המי רגלים כ"ז שהן בגוף אלא לאחר שייצאו מן הגוף וכאן פיון דייצאו אחר שטבלה פשיטא דלא מטמאין ואי אזלינו בטר עקירה וחל טומאה על המי רגלים בתוך הגוף ג"כ המי רגלים טהורין דנטהרו בהשקה בשעה שטבלה וכבר הקשה קושפא זו הערוף לגר (ב"מ נדה) ונשאר בצ"ע ע"ש.

ונראה דהנה אמרינו ב"מ מכות (דף ד') אמר ר' יהודא א' רב חבית מלאה מים שנפלה לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה חיישינו לג' לוגין שלא יהו במקום אחד וכו'

וע"ש בתוס' ד"ה אמר שהקשו אמאי לא מהני השקה למים שפחבית ולכך פתבו דגרסינו חבית מלאה יין ע"ש אבל במים מהני השקה ועיין בריטב"א שם שפכת לתרץ קושיות התוס' באופן אחר שלא לשבש הספרים דשאני הכא דהים הגדול מימיו מלוחין וכבדים ואין המים המתוקין מתערבין עמם ואותן שלשה לוגין הם עומדין במקומן והוי פאיסור שפפל להיתר והוא ניכר שם שאינו מתבטל ולא אמרו שהשאובין או הטמאין נכשרין במקנה אלא דוקא במקנה או בנהרות שמימיהו אינו מלוחים ומתערבין מיד ואינו ניכרין כלל ע"ש וכתב כ"ז בשם הרב ר' משה הדרשן והנה דברי הריטב"א צריכין ביאור למה לא מהני השקה וכדי להסביר דבריו נ"ל דיש לחקור במהות השקה דהנה ענין השקה מבואר בפסחים (דף ל"ד ע"ב) דהוי מטעם זריעה דאמרנו גבי מי החג מפדי זריעה גינהו וכו' (ועיי' בפרש"י ביצה דף יז ובכורות דף כ"ב מש"כ שם) והנה עיין בת"כ הובא בפירוש הרא"ש ש נדרים (דף ע"ו) מנין לזרעים טמאים שזרעו בקרקע שהן טהורין שזאמר על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא יכול אפילו לא השרישו ת"ל הוא בהנייתו יאה ע"ש אמנם גבי השקה יש לחקור אימת נטהרו מים הטמאים בהשקה אי בחיבור לבד היינו דבמה שנתחברו מים הטמאים לטהורים ונגעו בהדדי נטהרו מטעם זריעה או דילמא דלא סגי בהא לחוד אלא דבעינו שיתבטלו מים הטמאין למים שבמקנה לגמרי ויהיו לאחדים [ועיין בפרש"י ביצה י"ז שפכת שם וז"ל מי שיש לו מים יפים לשותות ונטמאו ממלא מהם פלי אבן ונותנו למקנה עד שמשיק מים למים ונמצא אילו זרועים ומחופרים למקנה ובטלי אגביהו וטהרי] ע"ש (ועיין בב"מ דף נ"ז דבעי שם הש"ס גבי עומר בחיטין שזרעו בקרקע כמאן דשזיין בכדא דמי ושרינהו עומר או דילמא בטלינהו אגב ארעא ע"ש) וכמו כן יש לומר גבי השקה דבעינו שיתבטלו הטמאים לטהורין ולא יאה עליהם שם משקה בפני עצמן כלל והשתא יש לומר דשיטת הר"מ המובא בריטב"א הוי פיון דכל עצם השקה הוי משום דבטלו הטמאים לטהורין ונעשו גוש אחד (ועיין בש"מ ביצה י"ז שפכת דטעם השקה הוי מפני שהמים חוזרין לטבעו ולמקורו והיינו דבזה שהמים שהן זרועין ומחופרין למי מקנה בטלי אגביהו בטל שם משקה מן המים ונפקע טומאתו) ולכן שפיר כתב הריטב"א דבב"מ הגדול שמימיו מלוחים וכבדים ואין מתערבין עם מים אחרים לא שייך השקה פיון דהא לחודא קאי והא לחודא ובהשקה בעינו שיתבטלו המים הטמאים לגבי המקנה אמנם תקשה על הריטב"א היאך מהני השקה על המים שפגוף דמבואר ב"מ מקנאות (פרק י) גבי שתה מים טהורין וטבל דנטהרו מחמת השקה ועיין במפרשים שם בפירוש המשנה שכתבו דה"ט דמהני השקה למים שפגוף משום דהיינו רביתה פיון שגוף צריך להמים לשותות אין הגוף חוצץ והגוף נוגע בהמים שבתוכו ובמי מקנה לכן מהני השקה אבל עכ"ז לא שייך לומר דבטלי מים שפגוף למי מקנה ונעשים לגוש אחד דהא הגוף מפסיק אף דאינו חוצץ וע"כ מוכח מזה דבהשקה לא בעינו שיתבטלו המים הטמאים להמקנה ואפילו באין מתערבין המים אינו באלו לגמרי ג"כ שייך השקה ונ"ל דלהריטב"א בשם הר"מ ע"כ לא מהני השקה אלא דוקא היכא שמתערבין ונעשו לאחדים מים הטמאים עם המקנה אבל במקום שאין יכולין להתערב לא שייך השקה ונעצם ענין השקה הוי שהמים הטמאין מתבטלים לגבי הטהורין ונפקע שם משקה מהם במה שנעשו מקנה או מעין דמעין ומקנה אינם מקבלין טומאה משום שאין שם משקה עליהם דמעין או מקנה כ"ז שהן מחופרין לקרקע אין עליהם שם

משקה (ועיין בת"כ פְּרָשָׁה שְׁמִינִי וּמִנִּינִי אִם טָמֵא יִטְהַרְנוּ וּבִקְרָבֵנוּ אֶהְרֵן שֵׁם פִּירֵשׁ דַּהַת"כ מִיָּרִי לְעֵנֵנוּ הַמְשַׁכָּה גַבִּי מְקוֹה שְׂאִין בַּה מ' סָאָה דְּמַמְשִׁיכָה דְרָךְ קַרְקַע לְמְקוֹה שְׂיֵשׁ בַּה מ' סָאָה וִיָה' מְטַהֵר וְכוּן שְׁנִינֵנוּ בַפ"ו דְּמְקַנְאוֹת מְטַהֲרִין אֶת הַמְקַנְאוֹת הָעֲלִיּוֹן מִן הַתַּחְתּוֹן וְהַרְחוֹק מִן הַקְּרוֹב עוֹד כְּתַב הַקְּרָבֵן אֶהְרֵן וְאִית דְּמַפְרָשֵׁי מִנִּינִי אִם טָמֵא יִטְהַרְנוּ דְאִית לְהוּ דְּמְקוֹה שְׂאִין בַּה אַרְבַּעִים סָאָה מְקַבֵּל טוֹמְאָה וְה"ק מִנִּינִי שְׂאֵם הָיָה הַמְקוֹה טָמֵא יִטְהַרְנוּ ע"י הַשְּׂקָה וְזֶה טְעוֹת דְּקִי"ל בְּרִישׁ מְקַנְאוֹת אִין הַמִּים עֲלוּלִין לְקַבֵּל טוֹמְאָה עַד שְׂיִתְלָשׁוּ עַכ"ל הַקְּרָבֵן אֶהְרֵן וְעִינֵנוּ בְּשׁו"ת הָרֵא"ש (פְּלָל ל"א) שְׂהִבִּיא ג"כ הַת"כ וְכַתַּב לְפָרֵשׁ ג"כ כְּמוֹ שֶׁכַּתַּב הַקְּרָבֵן אֶהְרֵן דְּמִיָּרִי לְעֵנֵנוּ הַמְשַׁכָּה מְקוֹה חֲסָרָה לְמְקוֹה שְׂלֵמָה לְהַכְשִׁירוֹ לְטַבֵּל בְּתוֹכָהּ ע"ש אוֹלָם בְּאֶמֶת יֵשׁ לְתַרְזֵן גַּם הָאִית דְּמַפְרָשֵׁי שְׂהִבִּיא הַקְּרָבֵן אֶהְרֵן לְפִי שְׂיִטַּת הַרְמַב"ם (בַּפְט"ו מֵהַלְכוֹת טוֹמְאוֹת אוֹכְלִין) דְּאֶפִּילוּ מִים מְחֻנְפְּרִין ג"כ מְקַבְּלִין טוֹמְאָה בְּרִצּוֹן וְעוֹד נִבְאָר בְּזֶה וְלֹא תִקְשֶׁה עַל הַרִיטְב"א מֵהָא דְשִׁתָּה מִים טָמֵאִים טָבֵל וְהִקְיָאן דְּטַהוֹרִין דִּישׁ לֹמַר דְּהַרִיטְב"א לֹא יִפְרָשׁ הַמְשַׁנָּה כְּמוֹ שְׂפִירְשׁוּ הַרְמַב"ם וְהַר"ש דְּטַהוֹרִין מְטַעַם הַשְּׂקָה אֲלֵא דְטַהוֹרִין מְטַעַם אַחַר כְּמוֹ שְׂיִטַּת הַרְאָב"ד בַּפ"י מֵהַלְכוֹת טוֹמְאָת אוֹכְלִין דְּמִבְּנֹאֵר שֵׁם מְדַבְּרִי דְטַהוֹרִין מְחַמַּת דְּהַמִּים שְׂשִׁתָּה נִתְבַּטְּלוּ בְּתוֹךְ גּוֹפּוֹ וּפְקַע טוֹמְאָתוֹ ע"ש דְּהַרְמַב"ם שֵׁם כְּתַב שְׂתָה מִים טָמֵאִים וְהִקְיָאן הָרִי אֵלוּ טָמֵאִין מְפָנִי שְׂלֵא טַהֲרוּ בִּיצִיאָתוֹ (בְּלֵא טָבֵל) וּבְטָבֵל טַהוֹרִין וְעַל זֶה כְּתַב הַרְאָב"ד דְּגַרְסִינוּ מְפָנִי שְׂנִטְמָאוּ בִּיצִיאָתוֹ א"א וְהוּא שְׂשִׁתָּה רְבִיעִית שְׂנִטְמָא הָאִישׁ בְּשִׁתְּיָתוֹ וְעַכְשָׁיו בִּיצִיאָתוֹ הוּא מְטַמָּא אוֹתוֹן אַף עַל פִּי שְׂנִטְלָה טוֹמְאָתוֹ בְּהִיוֹתוֹם בְּתוֹךְ מַעְיו עַכ"ל מְבֹנָאֵר דְּלִשְׂיִטַּת הַרְאָב"ד הֵנִי הַטַּעַם מְפָנִי שְׂנִטְטַהֲרוּ בְּתוֹךְ הַגּוֹף וּלְפִי זֶה אִין סְתִירָה לְדַבְּרֵי הַרִיטְב"א אֲכֹן לְפִי שְׂיִטַּת הַר"ש וְהַרְמַב"ם דְּמַפְרָשִׁים דְּנִטְטַהֲרוּ מְטַעַם הַשְּׂקָה עֲלֵינוּ לֹמַר דְּפִלְגִי עַל הַרִיטְב"א וְסָבְרִי בְּעֵנֵנוּ הַשְּׂקָה לֹא בְּעֵינֵנוּ פְּלָל שְׂיִתְבַּטְּלוּ הַטָּמֵאִים לְמְקוֹה לְגַמְרֵי אֲלֵא דְמִים שְׂנִתְחַבְּרוּ נִטְטַהֲרוּ וְלֹא בְּעֵינֵנוּ שְׂיַעֲשׂוּ גּוֹשׁ אֶחָד וְלָכוֹן שְׂפִיר שְׂיִיךְ הַשְּׂקָה אֶפִּילוּ עַל מִים שְׂבַגּוּף וְהִנֵּה זֶה אִין לְהַקְשׁוֹת עַל הַרִיטְב"א אִיךְ מְהִנִּי הַשְּׂקָה בְּכִלֵּי הָא אִינוּ מְתַעַרְבִין וְדָמִי לְשִׁלְשָׁה לִוְגִין שְׂנִפְלוּ בֵּימֵם הַגְּדוֹל דְּשְׂאֵנִי הֵתֵם גַּבִּי פְּלִי מְנַקֵּב דְּכִינוּן דְּבַמְקוֹם הַנִּקֵּב נַעֲשׂוּ גּוֹשׁ אֶחָד אוֹלָם לְפִי שְׂיִטַּת הַרְאָב"ד דְּהַטַּעַם דְּנִטְטַהֲרוּ הַמִּים הֵנִי מְשׁוּם שְׂהֵן בְּטַלִּין לְהַגּוּף וּנְפַקַע טוֹמְאָתוֹ וְלֹא מְשׁוּם הַשְּׂקָה תִּיקְשֶׁה אַמְאִי לֹא מְהִנִּי זֶה ג"כ גַּבִּי שְׂאָר מְשַׁקִּין בְּשִׁלְמָא אִי טַעֲמָא מְשׁוּם הַשְּׂקָה א"ש דְּגַבִּי שְׂאָר מְשַׁקִּין לֹא שְׂיִיךְ הַשְּׂקָה אֲבָל לְפִי טַעַם הַרְאָב"ד תִּקְשֶׁה אַמְאִי גַם שְׂאָר מְשַׁקִּין נְמִי לֹא נִטְטַהֲרוּ וְיֵשׁ לֹמַר עַפ"י הַדְּחַק דְּשְׂאֵנִי שְׂאָר מְשַׁקִּין דִּישׁ עֲלֵיהֶם שֵׁם מְשַׁקָּה יוֹתֵר מְמִים (וְעִינֵנוּ תוֹס' ב"ב דָּף צ"ז דְּרַבִּינוּ שְׂמוּאֵל מְפָרֵשׁ דְּמִים אִינוּ מְכַשִּׁיר אֲלֵא דְּוָקָא בְּנִיחָא לוֹ אֲבָל שְׂאָר מְשַׁקִּין מְכַשִּׁירִין אֶפִּילוּ בְּלֹא נִיחָא ע"ש) וּלְפִי"ז א"ש דִּי"ל דְּשְׂאָר מְשַׁקִּין לֹא נְפַקַע מֵהֶם שֵׁם מְשַׁקָּה בְּתוֹךְ הַגּוֹף כִּינּוּן דְּהֵן מְשַׁקָּה יוֹתֵר חֲשׁוּבִין אֲלֵא דְּוָקָא מִים נְפַקַע מֵהֶם שֵׁם מְשַׁקָּה בְּגוֹף וּנ"ל רֵא"י לְשִׂיטַת הַרְאָב"ד דַּע"כ הַטַּעַם דְּנִטְטַהֲרוּ הַמִּים לֹא מְשׁוּם הַשְּׂקָה מֵהָא דְּמִבְּנֹאֵר בְּתוֹסְפָתָא [בְּפָרְק ב' דְּטָבוּל יוֹם] חוֹמֵר בְּמִים שְׂאִין בְּמְשַׁקִּים וּבְמְשַׁקִּים שְׂאִין בְּמִים שְׂהִמִּים נַעֲשִׂין אַב הַטוֹמְאָה לְטַמָּא אָדָם לְטַמָּא בְּגָדִים וּפּוֹסְלִין אֶת הַמְקוֹה בְּשִׁלְשָׁה לִוְגִין וְאֶת הַגּוֹף בְּשִׁלְשָׁה לִוְגִין מֵה שְׂאִין כֵּן בְּמְשַׁקִּין חוֹמֵר בְּמְשַׁקִּין שְׂהִמְשַׁקִּין אִין לְהֵם טַהֲרָה מְטוֹמְאָתוֹ וְאִין לְהֵם טַהֲרָה בְּגוֹף וּפּוֹסְלִין אֶת הַמְקוֹה בְּשִׁנּוּי מְרָאָה מֵה שְׂאִין כֵּן בְּמִים וְהוּבָא תוֹסְפָתָא זוֹ בַר"ש פ"ב דְּטָבוּל יוֹם ע"ש וּפִירֵשׁ שֵׁם יֵשׁ לְהֵם טַהֲרָה הִינּוּ הַשְּׂקָה וְטַהוֹרִין בְּגוֹף כְּגוֹן בְּשִׁתָּה

מים טמאין וְהִקְיָאן דְּטְהוּרִין הָרִי מְבֹאָר לְהִדְיָא דְּהַטְעַם דְּשִׁתָּה מִיָּם טְמֵאִין וְטָבֵל דְּנִטְהָרוּ לְאוּ מִטְעַם הַשְּׁקָה הָרִי אֲלֵא מִטְעַם דְּנִטְהָרוּ בְּגוּף דָּאִי לְאוּ הָכִי אֲמַאי חִלְקִינְהוּ לְתַרְתִּי אִין לְהֵם טְהָרָה מִטְּוֹמְאָתָן דְּהִיָּינוּ הַשְּׁקָה וְאִין לְהֵם טְהָרָה בְּגוּף הָא הִיָּינוּ הָדָּ וְע"כ הָא דְּנִטְהָרוּ בְּגוּף לְאוּ מִשׁוּם הַשְּׁקָה הָרִי אֲלֵא כְּשִׁיטַת הָרִיטָב"ד וְא"ש דְּבָרֵי הָרִיטָב"א וְהַשְּׁתָּא א"ש הַקְּוֹשִׁיא שְׁהַקְּוִישִׁינוּ בְּרִישׁ דְּבָרֵינוּ בְּהָא דְּזָבְהָ שְׁיִרְדָּה לְטָבֹל אֲמַאי לֹא מְהֵי הַשְּׁקָה עַל הַמֵּי רַגְלִים דְּלִפִּי מַה שְּׂבָאָרְנוּ דְּלִשְׁיטַת הָרִיטָב"א דְּהַשְּׁקָה הָרִי דְּוֹקָא בְּאִנְפֹּן שְׂמִתְעָרְבִין מִיָּם הַטְּמֵאִים לְגַבֵּי הַטְּהוּרִין לְגַמְרֵי וְנַעֲשׂוּ גוּשׁ אֶחָד וְחִזְרוּ הַמֵּיָם לְטָבְעֹן וְלְמַקְוֹרֵן וְלֹא סָגִי בְּחִיבּוּר לְבַד א"ש דְּלֹא מְהֵי הַשְּׁקָה עַל מֵי רַגְלִים שְׂבָתוּף הַגּוּף דְּבְהַשְּׁקָה דְּבַעֲיָנוּ שְׁיִתְעָרְבוּ לְגַמְרֵי הַטְּמֵאִים לְגַבֵּי הַמַּקְנָה וְהַמְעֵיָן וְלֹא מְהֵי הַשְּׁקָה עַל מֵיָם שְׂבָתוּף הַגּוּף כְּמוֹ שְּׂבָאָרְנוּ לְעֵיל גַּבֵּי שְׁתָּה מִיָּם טְמֵאִים דְּלֵהֲרִיטָב"א לְאוּ מִטְעַם הַשְּׁקָה קְאָתִינוּ דְּלֹא שְׁיָיָף הַשְּׁקָה עַל מֵיָם שְּׂבָגוּף כְּמוֹ שְׂפִתְבִּיטָב"א דְּלֹא מְהֵי הַשְּׁקָה עַל מֵיָם שְׂנַפְלוּ בֵּיָם הַגְּדוֹל אֲלֵא דְּעַדִּין תַּשְׁאָר הַקְּוֹשִׁיא עַל הַרְמַב"ם וְהַר"ש דְּמַפְרָשִׁים הָא דְּשִׁתָּה מִיָּם טְמֵאִין הָרִי מִטְעַם הַשְּׁקָה הָרִי דְּמְהֵי הַשְּׁקָה עַל מֵיָם שְׂבָתוּף הַגּוּף א"כ תַּקְשָׁה ג"כ בְּהָא דְּיִרְדָּה לְטָבֹל אֲמַאי לֹא מְהֵי הַשְּׁקָה עַל הַמֵּי רַגְלִים אֲמָנָם גַּם זֶה לֹא קָשָׁה דִּישׁ לֹמַר פִּינּוּ דְּמֵי רַגְלִים שֶׁל זָבָה טְמֵאִים מִשׁוּם מַעֲיֵנוֹת הַזָּב שֶׁהֵן עֲצָם טְוֹמְאָה וְהָרִי כְּמוֹ שְׂרִץ עֲצָמוּ וְעַל זֶה לֹא מְהֵי הַשְּׁקָה דְּכָל עֲנִין הַשְּׁקָה הָרִי מִשׁוּם דְּבָטֵל מִן הַמֵּיָם שֶׁם מְשָׁקָה וּמִמֵּילָא נִפְקַע הַטְּוֹמְאָה פִּינּוּ דְּהַטְּוֹמְאָה הָרִי מִשׁוּם דִּישׁ עֲלֵיהֶם שֶׁם מְשָׁקָה וּמִשׁוּם זֶה קָבִלוּ טְוֹמְאָתָן וְכִינּוּ דְּנִפְקַע שֶׁם מְשָׁקָה מִחֲמַת שְׂנִתְחַבְּרוּ לְמַקְנָה אוּ לְמַעֲיָן מִמֵּילָא בְּטֵלָה הַטְּוֹמְאָה מִן הַמֵּיָם כְּאֲשֶׁר נִבְאָר בְּסוּמָף אֲבָל בְּמֵי רַגְלִים דְּטְוֹמְאָתָן הָרִי מִשׁוּם דִּהֵן מַעֲיֵנוֹת הַזָּב וְהֵן עֲצָם טְוֹמְאָה לֹא מְהֵי עַל זֶה הַשְּׁקָה דְּהַשְּׁקָה לֹא מְהֵי אֲלֵא עַל מֵיָם שְׂקָבִלוּ טְוֹמְאָתָן מִמַּקְוֹם אַחַר מִחֲמַת שֶׁהֵן מְשָׁקָה אֲבָל לֹא עַל מֵיָם שֶׁהֵן עֲצָם טְוֹמְאָה דְּהָרִי שְׂרִץ עֲצָמוּ וְאִין זֶה תְּלוּי פְּלֵל שְׁיָהָא עַל זֶה שֶׁם מְשָׁקָה אוּ לֹא וְלִכֵּן לֹא מְהֵי עַל זֶה הַשְּׁקָה וְעִינּוּ בְּרִישׁ"י זְבַחִים (דָּף ע"ח) שְׂפִתְבִּיטָב"א ג"כ דְּלֹא מְהֵי הַשְּׁקָה בְּמֵי חֲטָאֵת הוֹאִיל וְהֵן אַב הַטְּוֹמְאָה וְכו' ע"ש (וְעִינּוּ בַר"ש בַּפ"ק דְּכָלִּים שְׂפִתְבִּיטָב"א הַשְּׁקָה בְּמֵי חֲטָאֵת וְזֶה צַע"ג מְהָא דְּמְבֹאָר בְּפִסְחִים דָּף ל"ד דָּאִין זְרִיעָה לְהַקְדָּשׁ וְכ"ש לְמֵי חֲטָאֵת וְעִינּוּ בַר"ש ב"מ פָּרָה (פָּרָק י"ב) שְׂפִתְבִּיטָב"א בְּהַגְהָה דָּאִין הַשְּׁקָה לְמֵי חֲטָאֵת וְצ"ע) אֲמָנָם כ"ז הָרִי דְּוֹקָא אִי אֲמָרִינוּ דְּגַבֵּי הַשְּׁקָה דִּי לָנוּ בְּחִיבּוּר לְבַד אֲבָל אִי בְּעִינּוּ שְׁיִתְבַּטְּלוּ הַטְּמֵאִים לְגַמְרֵי לְמַקְנָה וְחִזְרוּ לְמַקְוֹרֵן וּפְנִיָם חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי בְּאוּ לְכָאן אוּלַי יֵשׁ לֹמַר פִּינּוּ דְּנִשְׁתַּבּוּ בְּמַצִּיאוֹת הִזָּה מְהֵי הַשְּׁקָה אֲפִילוּ עַל אַב הַטְּוֹמְאָה פִּינּוּ דְּנִתְבַּטְּלוּ לְגַמְרֵי בְּמַצִּיאוֹת.

וְהִנֵּה לְפִי מַה שְּׂבָאָרְנוּ שִׁיטַת הַרְמַב"ם וְהַר"ש דְּעִנּוּ הַשְּׁקָה הָרִי בְּחִיבּוּר לְבַד וְלֹא בְּעִינּוּ שְׁיִתְבַּטְּלוּ הַטְּמֵאִים לְמַקְנָה לְגַמְרֵי לְהִיּוֹת פְּנִיָם חֲדָשׁוֹת וְלִכֵּן מְהֵי לְפִי שְׁיִטְתֹּן הַשְּׁקָה אֲפִילוּ עַל מֵיָם שְּׂבָגוּף א"כ תַּקְשָׁה עַל הַרְמַב"ם מְהָא דְּחֻבִּית שְׂנַפְלָה לִיָּם הַגְּדוֹל אֲמַאי לֹא מְהֵי הַשְּׁקָה וְלִפִּי שִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּסָבֵר דְּבְהַשְּׁקָה לֹא בְּעִינּוּ שְׁיִתְבַּטְּלוּ וְיִהְיוּ פְּנִיָם חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי לֹא שְׁיָיָף לְתִירוּצֵי פְתִירוּץ הָרִיטָב"א וְגַרְסַת חֻבִּית שֶׁל מֵיָם שְׂנַפְלָה לִיָּם הַגְּדוֹל כְּמְבֹאָר בְּדְבָרָיו (בַּפ"ו מְהַלְכוֹת מְקוֹאוֹת) גַּבֵּי חֻבִּית שְׂנַפְלָה לִיָּם הַגְּדוֹל הַטְּוֹבֵל שֶׁם לֹא עֲלָתָה לוֹ טְבִילָה ע"ש.

וְלְתַרְזַן דְּבָרֵי הַרְמַב"ם נ"ל דְּהִנֵּה כָּל עֲצָם עֲנִין הַשְּׁקָה דְּהִנֵּה מִטְעַם זְרִיעָה כְּמוֹ שְּׂבָאָרְנוּ בְּפִסְחִים (דָּף ל"ד) וּבְרִישׁ"י בְּכוּרוֹת כ"ב נ"ל פְּשוּט דְּהָרִי מִשׁוּם כְּמוֹ דְּזְרִיעָה בְּאִנְפֹּלִין

מפקיע שם אֶנְכֵל בְּזֶה שְׁנַעֲשֶׂה מְחֻבָּר וְעֵינַי תּוֹס' (חולין דף קי"ח) דְּמִבְּנֹאֵר שֵׁם דְּאֶפִּילוּ
הַכָּשֶׁר בְּטֵל בְּאֶנְכֵל שְׁהִיכְשֶׁר וְאֶח"כ נַעֲשֶׂה מְחֻבָּר בְּטֵל הַהִכְשֶׁר מִמְּנָה וְהֵינּוּ בְּזֶה
שְׁנִיתְחַבֵּר לַקְּרַקַע נַעֲשֶׂה קְרַקַע וְאֵין עָלָיו שֵׁם אֶנְכֵל וְכִמוּ כֵן גְּבִי הַשְּׂקָה בְּמִים נְמִי פִּינּוּ
שְׁכָל עֵינֵי הָא דְּמִים מְקַבְּלִים טְוִמְאָה הוּא מְשׁוּם שֵׁם מְשָׂקָה שְׁיֵשׁ עֲלֵיהֶם הֵינּוּ בְּזֶה שְׁחַל
עֲלֵיהֶם שֵׁם מְשָׂקָה ע"י אָדָם הֵינּוּ בְּמַחְשָׁבָה וּבְרָצוֹן דְּמִים מְצַד עֲצָמָן אֵין שֵׁם מְשָׂקָה וְלָכוּ
מִים שְׁבַקְרַקַע אֵין מְקַבְּלִים טְוִמְאָה דְּאֵין עֲלֵיהֶם שֵׁם מְשָׂקָה וְחֻשְׁבִּי קְרַקַע וּבְעֵינָן תְּלִישָׁה
בְּרָצוֹן וְאֵין מְקַבְּלִין טְוִמְאָה אֶלָּא בְּרָצוֹן כְּמִבְּנֹאֵר בְּרִישׁ מְקַנְאוֹת וּבְרַמְב"ם (פ' ט"ו מה'
טְוִמְאָת אֹכְלִין) וְעִי' בַר"ש (בפ"ב דְּטָבוֹל יוֹם) מַה שְׁפָתַב עַל הַתּוֹס' הֲוֵי מְבַאֲרֵין
מִבְּמִשְׁקִין שְׁהַקְּשָׁה הָא גַם בְּאֶנְכֵלִין שְׁיֵיךְ טְהָרָה ע"י זְרִיעָה ע"ש שְׁפָתַב דְּהַזְרִיעָה מְבַטֵּל
אֵת הָאֶנְכֵל בְּמַצִּיאֹת וְכֵן רְאִיתִי בְּקַרְיַת סָפֵר לַהֲמַבִּי"ט בפ"ב מְהַלְכוֹת טְוִמְאָת אֹכְלִין
שְׁפָתַב וְז"ל כֹּל הָאֶנְכֵלִין שְׁנִטְמָאוּ אֵין לָהֶם טְהָרָה בְּמִקְנָה כְּדַתְנִיָּא בְּתוֹסְפֵתָא דְּטְהָרוֹת פְּרָק
קָמָא וְכו' אֲבָל מְשָׂקִין יֵשׁ לָהֶם טְהָרָה ע"י הַשְּׂקָה בְּמִקְנָה כְּדַתְנִין בפ"ב דְּבִיצָה דְּהֵי כְּעֵין
זְרִיעָה כְּדַאֲשַׁפְּחוּן נְמִי טְהָרָה בְּאֶנְכֵלִין ע"י זְרִיעָה דְּכֵינּוּ דְּאֲשַׁרְשׁ כְּחִטִּין אַחְרִינָא חֻשְׁבִּי
וְכַדְאֲמַרִּין בִּירוּשְׁלַמִי (פְּרָק ה') דְּמַעֲשָׂרוֹת דְּרַבְתָּה תוֹרָה בְּטְהָרַת אֹכְלִין כְּדַכְתִּיב עַל כֹּל
זָרַע זְרוּעַ אֲשֶׁר יִזְרַע וְכו' טְהוֹר הוּא אֹכְלִין שְׁמַחְוָבִין לְכָלִים בְּטָלוּ מְתוֹרַת אֶנְכֵל
וּמְתַטְמָאִין בְּטְוִמְאָת הַכְּלִי הוֹאִיל וּמְשַׁמְשִׁין שְׁיִמּוּשׁ עֵץ כְּדַאֲמַרִּין סוּף פְּרָק הָעוֹר וְהַרְוֵטָב
כְּשִׁשְׁיָמָשׁ מַעֲשֶׂה עֵץ שְׁבַטֵל מְתוֹרַת אֶנְכֵל וְנַעֲשֶׂה עֵץ כְּכִלִי וְהָרִי הוּא כְּכִלִי ע"ש מְבִנְיָא
מְדַבְּרִין דְּמַפְרָשׁ ג"כ דְּכָל עֲצָם עֵנִין הַשְּׂקָה הֵי מְפִנִי שְׁבַטֵל שֵׁם מְשָׂקָה מִמֵּימִים וְהָא דְּמַצִּינוּ
דְּמַהֲנִי הַשְּׂקָה גַם בְּמִקְנָה וְשֵׁם לֹא שְׁיֵיךְ בְּהָא לְחוּד מְשׁוּם דְּנִפְקַע שֵׁם מְשָׂקָה מִן הַמִּים
דְּהָא אֶפְתִּי נְשָׂאָר פְּסוּל שְׁאוּבִין בְּאַרְתִּי בְּמִקְוִם אַחַר בְּאַרְיִכוֹת דְּלִשְׁיַטַּת הַרְמַב"ם בְּאַמַּת
לֹא מְהַנִּי כֹּלֵל הַשְּׂקָה בְּמִקְנָה דְּכָל עֵנִין הַשְּׂקָה שְׁיֵיךְ דְּוָקָא לְסַלֵּק פְּסוּל מִן הַמִּים שְׁחַל עַל
הַמִּים מְחַמַּת שְׁהֵן מְשָׂקָה אֲבָל לֹא לְהַכְשִׁיר אֵת הַמִּקְנָה וְהָא דְּמִבְּנֹאֵר בְּכַמְהָ דְּוָכְתִי דְּמַהֲנִי
עִירוּב מְקַנְאוֹת לְהַכְשִׁיר מִקְנָה חֲסִירָה ע"י מִקְנָה כְּשֶׁרָה בְּחִיבוּר זְהוּ מְטַעַם כֹּל הַמְּחֻבָּר
לְמִקְנָה הָרִי הִיא כְּמִקְנָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּזֶה מְרַבִּינוּ בְּתו"כ מְקַרָּא דְּמִקְנָה מַעֲיָן יְהִי טְהוֹר וְשׁוּב
רְאִיתִי בְּשׁו"ת הָרַא"ש כֹּלֵל ל"א דְּהִבִּיא ג"כ הַתּו"כ וְז"ל וּמַצִּינִין אִם טְמֵא יְטַהֲרֵנוּ
ת"ל מְקַנָּה מִים וּמַעֲיָן יְהִיָּה טְהוֹר אֵין לִי אֶלָּא מַעֲיָן אֵת הַמִּקְנָה מְקַנָּה אֵת הַמַּעֲיָן מְקַנָּה אֵת
הַבּוֹר בּוֹר אֵת הַבּוֹר בּוֹר אֵת הַמִּקְנָה מַצִּינִין ת"ל מַעֲיָן יְהִי טְהוֹר וּמְקַנָּה יְהִי טְהוֹר וּבּוֹר
יְהִי טְהוֹר עַכ"ל הַת"כ וּבְאַרְתִּי בְּמִקְוִם אַחַר דְּמַכְּאֵן י"ל דְּיִלְפִי כֹל הַנֶּהָר שְׁיִטוֹת דְּסַבְּרִי
דְּהָא דְּמַהֲנִי עִירוּב מְקַנְאוֹת הֵי דְּוָקָא כ"ז שְׁהֵן מְחֻבָּרִין אֲבָל בְּנִפְסֵק הַחִיבוּר חוּזַר הַפְּסוּל
לְכַמוּ שְׁהִיָּה (וְעֵינַי בְּרַבִּינוּ יְרוּחָם שְׁפָתַב דְּנִסְתַּפְּקוּ בְּזֶה הַמְּפָרְשִׁים) וְלְכַאוּרָה אִם נֹאמַר
דְּהַשְּׂקָה מְהַנִּי בְּמִקְנָה אִמְאִי בְּנִפְסֵק הַחִיבוּר נְשָׂאָר הַשְּׁאוּב בְּפְסוּלוֹ כְּמוּ שְׁהִיָּה אֶלָּא דַע"כ
לֹא מְטַעַם הַשְּׂקָה קְאָתִינוּ עֲלֵהָ אֶלָּא מְשׁוּם דְּכֹל הַמְּחֻבָּר לְמִקְנָה הָרִי הוּא כְּמִקְנָה וְזֶה לֹא
מְהַנִּי אֶלָּא כ"ז שְׁהֵן מְחֻבָּרִין אֲבָל לֹא בְּנִפְסֵק הַחִיבוּר וְהִנֵּה שְׁיִטַּת הַרְמַב"ם מְשַׁמַּע ג"כ
דְּלֹא מְהַנִּי אֶלָּא דְּוָקָא כ"ז שְׁמַחְוָבִין אֲבָל בְּנִפְסֵק הַחִיבוּר חוּזַר הַפְּסוּל לְכַמוּ שְׁהִיָּה קוֹדֵם
לְכוּ וְלֹא מְטַהֲרוּ לְגַמְרִי וְכֵן פָּתַב הַכ"מ לְהַדְיָא בַּפ"ו מְהַלְכוֹת מְקַנְאוֹת ע"ש דְּכַתְבַּת הַרְמַב"ם
גְּבִי שְׁלִישָׁה מְקַנְאוֹת זֶה בְּצַד זֶה בְּכָל אַחַד מֵהֶם כ' סָאָה מְכֻוֹנָת וְאַחַד שְׁאוּב מִן הַצַּד וְיָרְדוּ
ג' וְטָבְלוּ וְנַעֲרְמוּ הַמִּים מִכּוֹלָם וְנִתְעָרְבוּ מִלְּמַעְלָה הַמְּקַנְאוֹת כְּשֶׁרִים וְהַטּוֹבְלִין טְהוֹרִין וְכו'
וְעַל זֶה פָּתַב הַכ"מ וְז"ל וּמְדַקְדְּוִק דְּבָרֵי רַבִּינוּ נִרְאָה שְׁהוּא סוּבֵר דְּהָא דְּקַתְנִי הַמְּקַנְאוֹת

טהורין היינו לומר שלא נפסלו בתערובת השאוב אבל השאוב בפסולו עומד וכן מבואר מדברי הכ"מ (בפכ"ב מהלכות שבת) שכתב על הרמב"ם דהא דשתי מטהרות זו על גב זו נוטל את הפקק מבנתים ומשיקן ומחזיר את הפקק למקומו מפני שאינו בא לידי סחיטה שיהי דעתו שיצא המים ועל זה כתב הכ"מ ונ"ל דברי שא שפוננתו להשיק שתי מטהרות אלו כשמחזיר את הפקק למקומו אין לחוש שיידחק הפקק בנקב דאדרבה מחזירו בענין שלא ימלא כל הנקב דאם כן תפסק השקתו והיינו כמו שבארתי ועיין בר"ש בפרק ח' דמקנאות משנה א' שכתב גם כן דאין השקה מועלת אלא דוקא כ"ז שמחנפר אבל בנפסק אין מועיל השקה ע"ש וכן נ"ל להביא ראיה לזה מהא דאיתא בתוספתא דמקנאות פ"ק גבא שאין בו ארבעים סאה נפלו לתוכו ג' לוגין מים שאובין טמאים פסולין לחלה ולתרומה וליטול מהם לידיים ופסולין לקוות עליהם ירדו גשמים רבי ושטפו כדברי ב"ש וכדברי ב"ה רבו אע"פ שלא שטפו וכו' וכדברי ר"ש ושטפו אעפ"י שלא רבו פשרין לחלה ולתרומה וליטול מהם לידיים ופסולין לקוות עליה עד שיצא מלואו ועוד וכו' הובא בר"ש בפ"ק דמקנאות מבואר דשאני בין השקה דמים להשקה דפסול שאובין דהא פאן דירדו כ"כ גשמים עד שנטהרו המים הטמאים מטומאתן ונטהרו לחלה ולתרומה מ"מ פסולין לקוות עליהם לטבילה ע"ש (ובמ"א תירצתי עפ"ז קושית הרא"ש בפרק מרובה על הרמב"ם דהא דנטל סאה ונתן סאה ואכ"מ) ועתה נשוב לתרץ הקושיא על הרמב"ם דהא דחבית שנפל לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה אמאי לא מהני השקה אמנם לפי מה שכתבנו לפרש דענין השקה הוי מה שנפקע שם משקה מן המים בזה שנתחבר להמקנה או להמעין ונעשה לאחדים בזה נפקע שם משקה מן המים ונטהרו פיון דנעשה פאחת עם המקנה או המעין הוי כמו שנעשה מחנפר לקרקע וממילא נפקע הטומאה דאין שם טומאה על מחנפר לקרקע כמו שמבואר בת"כ גבי אוכלין שאין עליהם טומאה במחנפר (והא דלא מהני השקה על שאר משקין היינו משום דשאר משקין אין שייך עליהם לומר דנעשו חטיבא אחת עם מעין או עם מקנה פיון דהו שני מינים נפרדים לא שייך לומר שנעשו אחת עם מי מקנה וגדולה מזו כתב הרא"ה (הובא בריטב"א מכות דף ד' ובש"מ ביצה י"ז) דלא מהני השקה אפילו במים גופא בשני מיני מים ע"ש ויש להאריך בדבריו וכן כתב הרא"ש בפירושו למקנאות פרק י' גבי מחלוקת ב"ש וב"ה גבי חמין וצונן פיון דעיקר השקה הוי בזה דבטלי הטמאים אגב המקנה או המעין וכיון דהוי שני מינים לא שייך זה ע"ש.

אולם כ"ז שייך דוקא אי אמרינו דהשקה הוי באופן שמתערבים מים הטמאים עם מי המקנה או המעין שייך לומר דהטמאין בטלו אגב המקנה ונעשו כגוף אחת עם מי המקנה וממילא נפקעה מהמים שם משקה ונטהרו משום דנעשו כמי המקנה עצמה או מי המעין שהו טהורין אבל לשיטות הרמב"ם ושאר ראשונים דמפרשי הא דבלע מים טמאין וטבל ונקיאים נטהרו משום השקה הרי דבהשקה לא בעינו שיתערבו הטמאים בטהורין לגמרי א"כ איך שייך לומר דטהרתן הוי מחמת שנעשו כמחנפר פיון דהו בפני עצמן ואין מתערבין להיות פאחת אמנם נ"ל דאפילו בכי ה"ג ג"כ שייך לומר דנפקע שם משקה מן המים בזה אפילו אם לא נתערבו לגמרי להיות גוף אחד אלא שנגעו במי המקנה או המעין ג"כ נפקע הטומאה והוא כמו דמצינו בכמה דוכתי בש"ס ועיין חולין קכ"ט ופסחים דף מ"ה) גבי קנפת שאור שייחדה לישיבה בטלה היינו דנפקע שם אוקל ממנה

ונעשה פלי ועיין בשפת דף נ"ב דמבואר שם גבי פלים דאפילו לאחר שנטמאו נפקע טומאתו בשינוי מעשה דפריה שם הש"ס על הא דמשני כגון שריתכן כיון דריתכן עבד בהו שינוי מעשה ופרקה לה טומאתו דתנו כל הפלים יורדין לידי טומאה במחשבה ואין עולין מטומאתו אלא בשינוי מעשה ע"ש ועיין בסופה י"ד דהש"ס מדמה אוכלין ג"כ לכלים בהאדשינוי מעשה (וע"ש בתוס' י"ג ע"ב ד"ה אם ותוס' שפת נ"ב ע"א ותוס' ב"ב דף י"ט עב ע"ש ותוס' פסחים מ"ד) מבואר דכמו שיכולין לבטל פלי מטומאתו ע"י שינוי מעשה כמו כן שינה לבטל שם אוכל ע"י מעשה אמנם לשיטת התוס' בעינן דוקא שיעשה שינוי מעשה ולא סגי בלא שינוי מעשה (ובענין זה תמוהים מאד דברי הט"ז באו"ח קנ"ז שכתב בזה"ל דלא חילקו בזה לומר דמעשה מבטל מעשה אלא לענין פלים דטומאה שירדה ע"י מעשה שעשה פלי בזה אמרו דשינוי מעשה שנעשה באותה פלי מהני כמבואר דבר זה בסוף פרק כ"ה דכלים אבל בטומאת אוכלין ומשקין לא שינה לומר דאין יוצא מטומאתו הראשונה אלא א"כ נפסל מאכילת פלב אבל לעשות ע"י האוכל למשקה לא נשמע וזה תמה דהא מציינו גבי פנפת שאור שיחדה לישבה דיכולין לעשות מאוכל אפילו פלי ע"י שינוי מעשה לפי שיטת התוס' וכן בכל הנה דוכתי פתבו התוס' דמועיל שינוי מעשה באוכלין ועיין סופה י"ג וי"ד וע"ש בכל הנה דוכתי מ"ש התוס' ודברי הט"ז צע"ג).

ועיין בחולין קכ"ט דאמרינן בית שסיפכו בזרעים טיהרו והיינו משום דכיון דבטלינהו למחנבר נפקע שם אוכל מהם ונטהרו מטומאתו ועיין בתוס' סופה דמבואר לחד לישנא דאפילו שינוי מעשה לא בעינן וכמו כן יש לומר לענין השקה במים דמיד שנתחברו למקנה או למעין נעשה מחנבר לקרקע כמותו ונפקע שם משקה מהם אפילו באופן שלא נתערבו להיות כאחד אולם בזה יש חילוק בין השקה שנתערבו המים הטמאין במקנה לגמרי ונעשו לאחדים ונפקע במציאות שם משקה מן המים ופנים חדשות באו לכאן שנתבטלו לגמרי לגבי המקנה או המעין בזה אפילו אם נפלו ממילא שלא ע"י אדם נמי נטהרו מטומאתו כמו זריעה דלא בעינן שתעשה ע"י אדם ואטו אם נפלו שלא ע"י אדם חזיטין טמאין לקרקע ונשרשו לא נפקע הטומאה מהן אבל בהשקה באופן שהמים הטמאים לא נתערבו לגמרי דלכאלי להמקנה או להמעין להיות כמי מקנה אלא שנטהרו משום שינוי מעשה באוכלין בזה יש לומר דשיטת הרמב"ם דבעינן דוקא ע"י אדם וכמו בית שסיפכו בזרעים דנטהרו הזרעים מפני שנעשו כמחנברים כמו קרקע ונפקע שם אוכל מהן אפילו בלא שינוי אלא דהא לחוד שסיפף הבית ונהו ע"י מעשה כמו כן נמי אדם ששפף מים לתוך המקנה או מעין נטהרו משום זה כמו בית שסיפכו בזרעים דנטהרו והשתא א"ש דלכן שפיר פסק הרמב"ם גבי חבית שנפל לים הגדול דלא מהני השקה משום דאף דהרמב"ם סבר דהשקה סגי בחיבור לבד ולא בעינן שיתערבו לגמרי אולם כיון דהים הגדול אין מימיו מתערבין עם שאר מים כמו שכתבו הראשונים ולכן בעינן דוקא שיבאו המים ע"י אדם או מהני השקה אבל כיון דמיירי שנפלה החבית מעצמה שלא ע"י אדם דהא איתא בגמרא חבית שנפלה לים הגדול בזה לא מהני כמו שפארנו.

ובזה ישבתי מה שהקשה עלי ידידי הרב הג' מוהר"ר בנימין פערסקי שליט"א אב"ד דקרעטינגא על מה שפירשתי בדברי הריטב"א הנ"ל דלכן לא מהני השקה משום דסבר דענין השקה הני שיתבטלו המים הטמאים לגמרי למקנה או למעין אבל אם עומד בפני

עצמו לא מהני השקה והקשה מהא דאמרין בנדה [דף י"ז] גבי שלג נטמא מקצתו לא נטמא פולו נטהר מקצתו נטהר פולו ועיין בר"ש בפ"ג דטהרות שכתב הטעם משום השקה ולפי דברי קשה איה שייך השקה על שלג כיון דאינו מתערב עם המים אמנם שפיר יש לומר דמייירי כגון שנעשה ההשקה ע"י אדם ושפיר מהני אפילו באופן שאינו מתערב עם המים לגמרי כמו שבארנו דהוינן כמו בית שסיככו בזרעים דנטהרו וכן מהני ג"כ גבי שתה מים טמאים השקה למים שבגוף משום כיון דאין הגוף חוצץ כלל דהיינו רביתיה והאדם טובל את עצמו שפיר יש לומר דהמים נעשו מחוברין למקנה ונטהרו ע"י האדם הטובל כמו שבארנו והא דמבואר בתוספתא בפ"ק דמקנאות שהבאתי לעיל גבי מי תמציות דמבואר דשייך השקה אפילו בנפלו מעצמן שלא ע"י אדם יש לומר דשם מייירי באופן שמתערבין המים הטמאין עמם ונעשו כאחד ע"ש והנה ראיתי במפרשים שהעירו אמאי לא מהני השקה במים פחות מארבעים סאה ולמה בעינן דוקא מ' סאה אולם יש לומר לפי מה שנבאר לקמן בסיומן י"א דאפילו מים שבקרקע אף דאינם מקבלין טומאה אפ"ה שם משקה עליהם והא דאינם מקבלין טומאה זהו מחמת סיבה צדדית ואין זה חסרון בעצם לומר שאין עליהם שם משקה אלא יש לומר דשייך שפיר שם משקה אפילו במחובר כאשר נבאר ולכן לא שייך לומר דלפקע שם משקה מהמים הטמאין משום שנתחברו למים שבקרקע שאין בהם מ' סאה אבל ביש בהן מ' סאה כיון שהתורה גלתה לן מקנה מים יהי טהור כמבואר בת"כ לפי פירוש הקרבן אהרן בשם ה"ש אומרים ועיין ב"מ מכשירין (פרק ב') דאמרין שם מי שפיכות אם נתערבו במי גשמים הולכין אחר הרוב ואם רוב מי גשמים בטלה שם משקה מהם וטהורין ואם רוב מי שפיכות טמא וע"ש ברמב"ם שכתב דמייירי בין בקרקע בין בכלים ע"ש ועיין ב"מ זבחים (דף כ.)

(ד"ה מוכני) דמשקעו במים כדי שיהיו מימיו מחוברין למי המעין ובטלה לינתן מבואר דמהני השקה אפילו לענין פסול לינה וזה חידוש גדול דלא מצינו השקה אלא גבי טומאה ולא לענין שאר פסולין כמבואר בפסחים (דף ל"ד) ע"ש ועיין בש"מ שם דגריס ובטלה קדושתו מבואר דמהני השקה להפקיע הקדושה אמנם התוס' שם כתבו דמייירי קודם שנפסלו בלינה דלאחר שנפסלו בלינה הא אמרינן בפסחים דאין זריעה להקדש.

ע"ש ועיין בירושלמי פ"ט דתרומות דמבואר שם דשייך זריעה גם בהקדש ופליג על הש"ס דילן בפסחים דאמרין התם על מי החג שנטמאו אחר שהקדישן דאין השקה מועלת משום דנדחו ע"ש מבואר דאי לאו טעמא דנדחו הנה מועיל השקה אפילו לאחר הקדש עיין ברמב"ם (פ"ו מהלכות איסורי מזבח) שפסק ג"כ פדברי הירושלמי ולפ"ז יש לומר דשיטת הר"ש (בפ"ק דכלים משנה ד') שכתב ג"כ דמועיל השקה על מי חטאת הוי ג"כ פהירושלמי אולם יש לומר דשיטת הר"ש הוי אפילו פתלמודא דידן והוא דהא בלאו הכי קשה איה מהני השקה על מי חטאת הא כיון שננטמאו נפסלו בהספח הדעת כמבואר בפסחים (דף לד) אבל זה לא קשה דהר"ש קאי שם על התוספתא דחשיב שם חומר בנבלה שאין במי חטאת וחומר במי חטאת שאין בנבלה דנבלה אין לה טהרה מטומאתה מה שאין פן מי חטאת יש להן טהרה מטומאתן כגון בהשקה א"כ יש לומר דזה לא איכפת לן מה שנפסלה בהספח הדעת אבל עכ"פ מטומאתן נטהרו וכמו כן יש

לומר לעגןן הא דאין זריעה להקדש היינו שאינו ניתר באכילה גבי תרומה אבל הטומאה נפקעה וכן לעגןן מי חטאת יש לומר אף שאינו פשר להזאה אפילו אחר שהשקה אבל הטומאה שפיר נפקע ושייך לומר דנבלה חמור ממי חטאת דאין לה טהרה כלל אבל מי חטאת חשיב שפיר יש טהרה ע"י השקה אף דאינו ניתר לגמרי ועל דברי התוס' בזבחים שם יש לעיון שכתבו דלכן לא מהני השקה במי פיור שנספסלו בלינה משום דאין זריעה להקדש הא בלאו האי טעמא ג"כ היאך שייך השקה על פסול לינה וצ"ע.

סימן יא. בתוספתא מקנאות הובא (בר"ש בפ"י) שם שתה שאר משקין אעפ"י שטבל והקיאן טמאים לפי שלא נטהרו בגוף נסרחו או שיצאו מלמטה טהורין פרה ששתתה מים טמאים והקיאן טמאים מפני שאינם טהורין בגוף אדם ששתה מים טמאים והקיאן טמאים מפני שנטמאו ביציאתן ועיין בהשגת הראב"ד (בפ"י מהלכות טומאת אוכלין) דמבואר דמפרש התוספתא שנטמאו במה שנגעו בהאדם בשעת יציאתו ולכן כתב דבעינו דוקא שיהא רביעית ע"ש ולעיל הבאתי רא"י לזה מהתוספתא (בפ"א דטבול יום ע"ש) והנה קשה לפי פירוש הראב"ד דמפרש דלאו מטעם השקה נטהרו המים בגוף האדם אלא משום שנגבלעו המים בגוף האדם א"כ מ"ש דגבי אדם נטהרו בגוף וגבי פרה לא נטהרו בגוף דבתוספתא אמרינן אדם ששתה מים טמאים והקיאן טמאים מפני שנטמאו ביציאתו והיינו דלא טבל האדם אבל בטבל כיון דלא נטמאו ביציאתו שפיר נטהרו מחמת ששתתו אדם או משום שהן בתוך גופו של אדם וא"כ גבי בהמה נמי אמאי לא נטהרו מפני ששתתו הבהמה בשלמא לשיטת הרמב"ם והר"ש דמפרשים דהא דנטהרו הוי מחמת השקה א"ש דהשקה לא שייך אלא דוקא במים שהן בתוך גופו של אדם דכיון דהאדם הוא בר טבילה לכן גופו לא חייץ בין המים להמקנה אבל בהמה יש לומר דגופה חוצץ כיון דלאו בת טבילה היא וכבר הקשה קושניא זו הגאון באור ש"ש שנטמאו בקושניא על שיטת הראב"ד עוד יש להעיר לפי שיטת הראב"ד כיון דלאו משום השקה קאמינן אלא דנטהרו בגוף א"כ מ"ש שאר משקין ממים דלא נטהרו בגוף אלא דוקא אם נסרחו או יצאו מלמטה.

ונ"ל דהראב"ד מפרש דמים שאני מן שאר משקין דשאר משקין הן משקין מחמת עצמן ומזוהדין לשתיה מתחילת הנייתו דתיכף מתחילת הוייתו חל שם משקין עליהם משום שנעשו או נבראו לשתיה ולא נפקע שם משקין מהם אלא דוקא בנסרחו או נפסלו לשתיה לכלב אבל מים מתחילת הנייתו לאו לשתיה עומדין ולכן אין עליהם שם משקין מחמת עצמן עיין מכשירין (פ"ו משנה ח') אמר ר"ש מפאן ואילך היינו משיבין לפניו מי גשמים יוכיחו שתחלתו וסופן משקה וכו' א"ל לא אם אמרת במי גשמים שאין רובן לאדם אלא לארצות ולאלילות ורוב החלב לאדם ע"ש מבואר לאו מתחלת הוייתו באו לאדם לשתיה ולכן אין שם משקה אלא דוקא באופן שיחדו לצורך אדם לשתיה וכל עצם שם משקה עליהם אלא דוקא כ"ז שיחדו לשתיה ולא דמי לשאר משקין דמתחלת הוייתו היה שם משקין עליהם מחמת עצמן לכן לא נפקע שם משקין מהם אלא דוקא בנסרחו ונפסלו כמו באוכלין אבל במים דשם משקה עליהם משום שעתה הן עומדין לשתיה ולכן אם בטלה הכשרתו לשתיה ואין עומדין עוד לשתיה נפקע שם משקין מהם ולפ"ז יש לפרש התוספתא לפי שיטת הראב"ד דמפרש דהא דתנו במקנאות שתה מים טמאין וטבל והקיאן דנטהרו בגוף דלאו מחמת השקה הוי והיינו לפי מה שבארנו דמים שם משקין

עליהם דוקא כ"ז שהן עומדין לשתייה אבל אם בטלה הכשרתן לשתייה נפקע שם משקין מהם והוי כמו באוכל דאם בטלה שם אוכל ממנו דנטהר כמו שבארנו לעיל מהא דבית שסיפכו בנרעים דנטהרו (ועיין בשבת דף נ"ב ע"ב) דמבואר דבשינוי מעשה נפקע הטומאה אפילו שהיתה מקודם והשתא א"ש מה שהקשינו לעיל בשם האור שמח מ"ש אדם מבהמה אולם לפ"ז א"ש פינו דכל עיקר הא דנטהרו הוי משום דבמה שנגנסו לתוף גופו של אדם נמאסו ואין עומדין לשתייה ובזה נפקעה שם משקין מהם משום דבטלה הכשרתן לשתייה והיינו שבטל שם משקין מהם בזה שאין עומדין עוד לשתייה וכמו פנפת שאור שיתדה לשיבה ואף דמבואר בכמה דוכתי בתוס' דבעינו דוקא שינוי מעשה ועיין סופה י"ג ושבת נ"ב וב"ב י"ט) דמבואר דבעינו דוקא שינוי מעשה ומחשבה וי"ל אף דכאן לא נעשה שינוי מעשה גמור אמנם די במחשבה עם מעשה שהכניסן לתוף הגוף ואין עומדין עוד לשתייה ולכן כ"ז שייך דוקא באדם שיש לו מחשבה שייך לומר דבזה שהכניסן לגוף בשתייה תיכף בהכניסן לגוף בטלה הכשרתן לשתייה אפילו לאחר שהיקיאן ונפקע שם משקין בזה אבל גבי בהמה דאין לה מחשבה לא שייך לומר דלכבטל שם משקה בזה שנגנסו לתוף גופה פינו דלא הוה שום מחשבה לבטל שם משקה מהם וזה אין לומר דלכבטל שם משקה מהם משום שאין עומדין עוד לשתייה דהא לאחר שתקיא אותן הבהמה עדיין הן מים וראונו לשתייה למי שלא ראה ששתתן הבהמה (עיין תוס' פתובות דף ל' ע"ב) דהא לא נסרחו ולא נפסלו לגמרי ולא הוי בטל הכשרתן לשתייה לגמרי אלא באדם דוקא שיש לו מחשבה ויש בידו ליחד ולכבטל שם אוכל מן האוכל או ממשקה וכן יש לומר דזה מהני דוקא גבי מים שאינן משקה מחמת עצמן כמו שבארנו אבל בשאר משקין שהן משקה מחמת עצמן לא סגי בהא לחוד שאין עומדין עוד לשתייה אלא בעינו מעשה יותר גדול לבטל שם משקה מהם ובעינו מעשה כמו באוכלין ולכן שפיר בשתה שאר משקין לא נטהרו בגוף וא"ש התוספתא לפי שיטת הראב"ד.

והנה כ"ז ביארנו שיטת הראב"ד אבל לשיטת הרמב"ם י"ל דמים לאחר שנעשו משקין היינו לאחר שחישב עליהן חל עליהן שם משקה כמו שאר משקין ואין יוצאין מטומאתן אלא דוקא בשאר משקין עיין רמב"ם (בפ"ב מהלכות טומאת אוכלין הלכה כ"א) שכתב כל משקה שנשטמא ואחר שנשטמא נסרח ונפסד אין יוצא מטומאתו לעולם שאין המשקה יוצא מטומאתו על ידי הפלב וע"ש בכ"מ מ"ש בזה אמנם בזה גם הרמב"ם מודה דמים שאני משאר משקין דמים אין שם משקה עליהם מחמת עצמן אלא בעינו לעשותן למשקה במחשבה כמו שבארנו לעיל עפ"י דברי התוס' בב"ב (דף צ"ז) מה שכתב שם רבינו שמואל דמים שאני משאר משקין דלא בעינו מחשבה אבל במים בעינו מחשבה ע"ש והנה מדי עסקי בענין זה נ"ל לבאר דברי הרמב"ם (בפרק ט"ו מהלכות טומאת אוכלין הלכה א') שכתב וז"ל מים שבפלים מתטמאין בין לרצון ובין שלא לרצון ומטמאין אוכלין וכלים בין שנפל עליהם לרצון ובין שנפל עליהם שלא לרצון אבל מים שבקרקעות כגון מי בורות שיחין ומערות ומי גבאים שאין בהן ארבעים סאה אין מתטמאין אלא לרצון ואין מטמאין אלא ברצון כיצד מים שבקרקע שאין בהם ארבעים סאה בין שהיו שאובין ובין שאינן שאובין שנפל לתוכן המת או שהלך בהן הטמא הרי אלו טהורין אבל אם שתה מהן אדם טמא או שמלא בהן בכלי טמא או שנפלו לתוכן משקין טמאין ברצון הרי אלו טמאים אעפ"י שהן בקרקע שתה מהן הטהור אחר שנשטמא

בקרקע או שפלא מ'הו בכלי טהור נטמא השותה ונטמא הכלי ש'הרי ברצון ש'תה או מ'לא נפל לתוכן פ'ר של ת'רומה טהור כ'שהיה שאין מתטמאין אלא לרצון לפיכ'ה אם הדיח ידו להוציא הפ'ר נטמא הפ'ר במים ש'הרי הו ברצון עכ"ל וע"ש בהשגת הר'אב"ד ש'השיג על הרמב"ם וכתב וז"ל ה'דר'ה הזאת ש'פתב ר'חוקה מ'פליותי וז'רה א'צלי מאד ואינו מן הסוד המ'פלא הצ'פון ל'ישרים כי לא מ'צאתי ק'בלת ט'נמ'אה ונ'תינת ט'נמ'אה ת'לוי ברצון וע"ש בכ"מ שלא ת'רץ פ'לום ק'נש'ית הר'אב"ד וד'ברי הרמב"ם ת'מוהין מאוד הי'כן מ'צינו ק'בלת ט'נמ'אה ד'וקא ברצון וע"ש בהשגת הר'אב"ד מה ש'השיג ש'ם עוד על הרמב"ם ב'הא ש'הל'ה ש'ם הטמא א'מאי ח'שוב שלא ברצון א'בל זה לא ק'שה כ"כ ד'שפיר זה לא ח'שיב רצון ד'הא הטמא אינו ר'וצה ד'וקא ל'יל'ה ב'מים אלא שאין ל'פניו ד'ר'ה א'חרת ואם לא ה'יה ש'ם מים ה'יה ר'וצה יותר ל'כן זה לא ח'שיב רצון (ועי'ין ב'תפ'ארת יש'ראל) וכדי לת'רץ ש'יטת הרמב"ם נ"ל ד'זה פ'שוט ד'מה ש'פתב הרמב"ם ד'אין מתטמאין אלא לרצון הי'ינו ד'בעינו רצון כ'די לחול ש'ם מ'שק'ה על המים כ'מו ש'בארנו אולם מים ש'בכלים ש'ם מ'שק'ה ע'ליהם מ'חמת הכלי הי'ינו ב'נתינת המים לכלי ח'ל ע'ליהם ש'ם מ'שק'ה ל'כן לא ב'עינו רצון ב'מים ש'בכלים ד'שם מ'שק'ין ע'ליהם מ'חמת ש'הו בכלי א'מנם זה ק'שה ט'ובא ל'מה אין מ'טמאין א'חרים אלא ברצון הי'ינו ק'נש'ית הר'אב"ד וכדי לת'רץ ק'נש'יא זו נ"ל ד'הנה המל"מ (בפ"ד מ'הלכות ט'נמ'את אוכל'ין) פ'תב וז"ל נ'סתפ'קתי למד"א ד'אנ'כל פ'חות מ'כפיצה אינו מ'קבל ט'נמ'אה אם ש'ני ח'צאי ב'יצה נ'טמאו כ'ל א'חד ב'פני ע'צמו ו'חזרו ו'נצ'טרפו ו'נע'שו כ'פיצה מ'י ה'וי טמאים או ד'ילמ'א פ'ינן ד'בש'עת ק'בלת הט'נמ'אה לא ה'י בו כ'שיעור נ'מ'צא שלא ק'בל ט'נמ'אה וא"כ כי נ'צ'טרפו א'ח"פ אינו מ'עלה ו'מוריד ו'היא ד'כתב ר'בינו (בפ"ד מ'הלכות ש'אר א'בות הט'נמ'אה ד'ין י"ג) פ'חות מ'כפיצה מן הש'רץ ו'פחות מ'כפיצה מן ה'נבל'ה ש'תפ'חו ו'עמדו על כ'שיעור מ'טמאים מד"ס אינו ע'נין ל'זה ד'שאני ש'רץ ו'נבל'ה ש'הט'נמ'אה היא מ'צד ע'צמה ולא ק'בלו ט'נמ'אה מ'מקום א'חר ו'לפיכ'ה כ'ל ש'יש כ'שיעור מ'צ'טרפ'ין א'ף ש'בתח'לה לא ה'יה בו כ'שיעור ו'כ'ש'יטא ד'אם צ'יר'ף ב' ח'צאי נ'בל'ה ד'מ'טמאין א'בל ב'דבר ה'מק'בל ט'נמ'אה מ'אחר ו'בש'עת ק'בלתו לא ה'יה בו ש'יעור נ"ל ש'אף אם ת'פח אינו מ'עלה ו'מוריד ו'כן אם צ'יר'ף ב' ח'צאי ב'יצה ד'ינ'א ה'כי ש'וב ר'איתי ב'תוס'פ'תא ה'ביאה הר"ש (פ'רק ח' ד'פ'רה מ"ו) ק'ד'רה ש'היא מ'לאה מ'שק'ין ט'הור'ין ו'תור'מסין טמאים פ'חות מ'כפיצה נ'תו'נים לת'וכ'ה נ'תפ'חו ו'נע'שו כ'פיצה ה'רי זו אומר טמאני ו'טמאתיו ו'פ'ירושו ש'המ'שק'ין ג'רמו א'ת ה'תפ'וח ו'כמו ש'פתב הר"ש ו'התור'מסין אומר'ין למ'שק'ין ש'עשו אותו כ'פיצה וא'ני ח'זרתי ו'טמאתי המ'שק'ין וא"כ מ'וכח מ'הכ'א ד'אוכל'ין טמאים פ'חות מ'כפיצה ש'תפ'חו ו'עמדו על כ'פיצה ש'הו טמאים ולפ"ז נ"ל ד'ה"ה אם צ'יר'ף ש'ני ח'צאי ב'יצה ו'הד'בר צ'ר'י'ה ת'למוד עכ"ל ע"ש ו'הנה ח'ידוש ג'דול ה'שמיענו המל"מ ב'נה ד'לפי ד'בריו אוכל פ'חות מ'כ'שיעור שאינו מ'קבל ט'נמ'אה עכ"ז אם נ'תפ'ח ו'נע'שה א'ח"פ כ'שיעור מ'טמא מ'הנ'גיעה ה'ראש'ונה יע"ש במל"מ ש'פתב ש'ם עוד פ'ירוש א'חר ב'תוס'פ'תא ה'נ"ל ד'הי'ינו כ'גון ש'מתח'לה ה'יה בו כ'שיעור ו'נפ'חת וא'ח"כ נ'תפ'ח מ'טמא מ'נ'גיעתו ה'ראש'ונה א'בל זה ס'תר ב'ע'צמו (בפכ"ג מ'הלכות ט'נמ'את כ'לים) ש'פתב ד'אנ'כל ש'נפ'חת לא פ'קע מ'מנו הט'נמ'אה ע"ש ו'הנה הוא כ"ז מ'סב'רא ד'נפ'שי'ה א'בל ב'אמת כ'ן מ'בואר בת"כ פ'ר'שה ש'מיני ה'וב'א ב'תוס' (פ'סחים ד'ף ל"ג) ד'אין ש'ב'ירה ב'אוכל'ין ע"ש ו'עי'ין ב'ש'ער ה'מ'ל'ה ה'לכות ב'רכות ו'הנה זה ק'שה לומר ד'מ'ירי כ'גון ש'נפ'חת מ'רביעית וא'ף ד'לא פ'קע ל'גבי ע'צמו א'בל ל'טמא א'חרים פ'ינן ד'בעינו כ'פיצה

אינו מטמא ויהיה זה פירוש התוספתא טמאני וטמאתיו דזה קשה דלשון טמאני משמע שהמים גרמו לה טומאה ועיין בישועות יעקב (סימן קנ"ד) שצידד לפרש התוספתא כן וחרז בסוף ע"ש ועיין בספר דבר בעתו להגאון בעל, פתח הבית שהביא ג"כ התוספתא וכתב לפרש ג"כ דמירי פגון שקבל טומאה בשעה שלא היה פשיעור ותפח אח"כ דטמא והיינו כהמל"מ הנ"ל ועיין עוד בפירוש הר"מ על מ' אהלות (פרק י"ג ופ"א דטהרות משנה ד') והנה אף כי זהו חידוש גדול לפרש התוספתא כן ולחדש דבר כזה אבל פיון שראיתי שכל הנה גדולי אחרונים מפרשים כן נ"ל להסביר כ"ז כן דסברי דבגדר הטומאה יש בה שני ענינים היינו מגע שרץ וחלות הטומאה והנה בענין טומאת אוכלין ומשקין מצינו שיש שני גדרים היינו דבעינן שיהא אנוכל ומשקה במציאות וראוי לאכילה ועוד דבעינן שיהא בו שיעור לטמא היינו להנה שטות דבעינן פביצה לטמא ואין אנוכל מטמא בכל שיהו ולשיטת הרמב"ם מטמא בכל שיהו.

אמנם אינו דומה גדר הראשון דבעינן שיהא אנוכל ראוי לאכילה במציאות לגדר השני היינו דבעינן שיהא בו פשיעור דגדר הראשון מעכב לגמרי היינו דאם אינו אוכל שראוי לאכילה פגון שפסד או נסרח פיון דאין ראוי לאכילה נפקע ממנו שם אנוכל ואין בו פלל כל ענין קבלת טומאה היינו פיון שאין עליו שם אנוכל לכן לא שייך בו דיני טומאה פלל היינו שאין עליו לא שם טומאה ולא מגע שרץ היינו אם נגע בו שרץ בשעה שאינו ראוי לאכילה ואח"כ נעשה ראוי לאכילה אז ג"כ אינו מטמא מחמת נגיעתו הראשונה פיון שהנגיעה היתה בשעה שלא היה עליו שם אנוכל פלל אבל לא כן גבי גדר השני היינו הא דבעינן שיהא בו פשיעור בזה יש לומר פיון דשם אוכל עליו גם בפחות מפשיעור אלא דכזית יותר חשוב (ועיין בפסחים מ"ח) דאמרינן שם דאיסורו חושבו (ועיין בשבת צ"א) גבי זרק כזית תרומה וברשב"א שם דמבואר דהא דבעינן כזית אינו אלא משום שהוא יותר חשוב ולכן שפיר שייך לומר דאיסורו חושבו וא"כ פיון דהשיעור אינו חסרון בעצם האנוכל אלא שהוא ענין צדדי והיינו שהוא תנאי בטומאה שאין הטומאה חלה אלא דוקא בשיעור כזית א"כ יש לומר דאין זה מגרע אלא דוקא חלות הטומאה אבל זה נדאי מגע שרץ שפיר פועלת עליו שאם יהיה אח"כ השיעור שפיר יטמא מחמת שפעלה בו הנגיעה אפילו בשעה שלא היה בו פשיעור ולפ"ז יש לומר דהתוספתא מירי ג"כ שקבל התורמס טומאה בשעה שלא היה בו פביצה ואח"כ תפח ע"י המשקין אז חל הטומאה מהנגיעה הקודמת וזה פירוש הרי הוא אומר טמאני וטמאתיו כ"ז נ"ל לפי דברי המל"מ הנ"ל והגאון בעל פתח הבית בספרו דבר בעתו ועיין בירושלמי (תרומות פ"ב) גבי הא דכביצה אנוכלין שהניחון בחמה ונתמעטו וכן כזית מן המת וכו' ע"ש הניחון בגשמים ונתפחו טמאים וחיביוכו' ושם פליגי אמוראי דר"י ור"ל אמרי אע"ג שאין בו כזית מעיקרא ועיין בנעם ירושלמי שכתב שם דר"י ור"ל מירי שהנגיעה היתה בשעה שלא היה בה פביצה ואח"כ תפח ונעשה פביצה דטמא ע"ש שרצה לפרש הירושלמי פהתוספתא בתורמס וכתב לפרש כהמל"מ מבואר דיש בטומאת אנוכלין שני ענינים היינו הטומאה והמגע שרץ ופחות מפשיעור פיון דזה אינו חסרון בעצם שם אנוכל אלא תנאי צדדי אף דאינו ראו לחול עליו הטומאה בפועל אבל עכ"פ ראוי הוא לקבל מגע שרץ ועיין בזבחים (דף ל"א ע"א) חצי זית חוץ לזמנו וחצי זית חוץ למקומו אמר רבא ויקח פישן הפיגול ורב המנונא אמר עירוב מחשבות הוי אמר רבא מנא אמינא לה דתנו פביצה

אִנְכֵל רֵאשׁוֹן וּכְבִיצָה אִנְכֵל שְׁנַי שְׁבֻלָלוֹ זֶה בְּזֶה רֵאשׁוֹן חִלְקוֹן זֶה נִזְה שְׁנַי הָא חֲזוֹר וְעֵרְבֹן רֵאשׁוֹן ע"ש ופירש"י אִלְמָא דְהֶדְרִי וּמִצְטָרְפִי רֵאשׁוֹן שְׁבֻזָה וְשְׁבֻזָה וּמִשְׁנֵי ר"ה הֵתָם אִינְפָא שְׁעִינְרָא הֵכָא לִינְפָא שְׁעִינְרָא וּפִירֵשׁ"י וְז"ל הֵכָא אִינְפָא שְׁעִינְרָא מְעִיקְרָא שְׁמוֹ עָלָיו וְנִחְלַק הַלְפָה פְּשֻׁתוֹר וְעֵרְבוּ שְׁמוֹ עָלָיו אֲבָל הֵכָא מְעִיקְרָא לֹא הִיָּה בּוֹ פְּשִׁיעוֹר דְּהוּי חֲצִי וְלֹא נִקְרָא שְׁמוֹ עָלָיו ע"ש א"כ מְבִנְרָא דְלִרְב הַמְנוּנָא שְׁנַי חֲצָאֵי בִיצִים לֹא מִצְטָרְפִי אֲבָל לִרְבָא דְלֹא סְבַר חִלּוּק דְרַב הַמְנוּנָא מִשְׁמַע דְאַפִּילוּ אִם הִגְיָעָה הִיָּתָה בְּשַׁעָה שְׁלֹא הִיָּה בּוֹ פְּשִׁיעוֹר וְאַח"כ נַעֲשָׂה פְּשִׁיעוֹר שְׁפִיר מְטַמְאָה ע"ש וְעַתָּה לְפִי מָה שְׁבִאֲרָנוּ יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַרְמְב"ם בְּאִינְפוֹן זֶה דְהִנֵּה ב"מ פְּסוּחִים (דָּף ט"ז) פְּלִיגֵי שְׁם רַב וְשְׁמוּאֵל אֵי מִשְׁקִין טַמְאִין מִן הַתּוֹרָה דְרַב סְבַר דְכוּ דְכוּ מִמֶּשׁ הִיָּנּוּ דְאִין לְמִשְׁקִין טַמְאָה כֹּל עֵיקָר וְשְׁמוּאֵל סְבַר דְכוּ מְלִטְמָא אַחֲרִים אֲבָל טַמְאָת עֲצָמָן יֵשׁ לְהוֹן ע"ש דְשְׁמוּאֵל סְבַר יֵשׁ טַמְאָה לְמִשְׁקִין מִן הַתּוֹרָה וּמִקְשָׁה הַש"ס מָהָא דְוִכָּל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה בְּכָל כְּלֵי יִטְמָא וּמִשְׁנַי מָאֵי יִטְמָא הֶכְשֵׁר וּמִקְשִׁינּוּ הָא מְרִישָׁא דְקָרָא שְׁמַעִינּוּ וּמְתַרְץ חַד בְּתַלוּשִׁין וְחַד בְּמַחְנֻבְרִין וְצָרִיכָא דְאֵי פְתַב בְּמַחְנֻבְרִין הִנֵּה אֲמִינָא דְנֻקָא מְחַנְבְּרִין מְכַשִׁיר אֲבָל תְּלוּשִׁין לֹא מְשׁוּם דְמַחְנֻבְרִין חֲשִׁיבֵי אֲבָל תְּלוּשִׁין לֹא וְכו' ע"ש וְהִנֵּה הַתּוֹס' שְׁם (דָּף ט"ז ד"ה חַד) הִקְשׁוּ מָהָא דְמְבִנְרָא בַת"כ דְמַחְנֻבְרִין אִין מְכַשִׁירִין ע"ש שְׁפַתְבוּ לְתַרְץ בְּשֵׁם הַרִיב"א דְהָא דְמַחְנֻבְרִין מְכַשִׁירִין הִיָּנּוּ לְאַחַר שְׁהַעֲלוֹן מִן הַקְרָקַע הִיָּנּוּ לְאַחַר שְׁהַעֲלָה הַפִּירוֹת מִן הַמַּיִם הַמַּחְנֻבְרִין וְהַמַּיִם עוֹד עַל הַפִּירוֹת אִז חַל הַהֶכְשֵׁר לְאַחַר שְׁהַעֲלוֹן ע"ש וְכוּ הַעִיר הַרְאָב"ד בַת"כ פְּרָשָׁה שְׁמִינֵי ע"ש וְעִינֵן בְּתוֹס' חוֹלִין (דָּף ל"א ע"ב וּל"ה ע"ב) שְׁפַתְבוּ דְלְשְׁמוּאֵל דְסְבַר טַמְאָת מִשְׁקִין דְאוֹרִייתָא וְלִינְפָא אֲלֵא חַד קָרָא לְעַנְנֵן הֶכְשֵׁר א"כ לְשְׁמוּאֵל אִינְם מְכַשִׁירִין אֲלֵא דְנֻקָא מְחַנְבְּרִין וְלֹא תְלוּשִׁין ע"ש וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַבִּין פִּינּוּ דְאִין הַהֶכְשֵׁר חַל אֲלֵא דְנֻקָא אַחַר שְׁהַעֲלוֹן הַפִּירוֹת מִן הַמַּיִם הַמַּחְנֻבְרִין א"כ אִז הֵן תְּלוּשִׁין וְלֹא מְחַנְבְּרִין וְאִיךָ שְׁנִיךָ לּוֹמַר דְאִין מְכַשִׁירִין אֲלֵא מְחַנְבְּרִין וְלֹא תְלוּשִׁין לְכוּן נִלְעַנ"ד דְגַבִּי הֶכְשֵׁר יֵשׁ שְׁנַי עַנְיָנִים חֲדָא עַל הַמִּשְׁקָה אִיזָה מִשְׁקָה מְכַשִׁירִי וְחֲדָא עַל חִלּוֹת הַהֶכְשֵׁר וְשִׁיטַת הַרִיב"א דְהָא דְאֲמַרִינוּ דְמַחְנֻבְרִין מְכַשִׁירִין זֶהוּ דִין עַל הַמַּיִם שְׁאִין מְכַשִׁירִין אֲלֵא דְנֻקָא מְחַנְבְּרִין דְאִז הֵן חֲשׁוּבִין מִשְׁקָה יוֹתֵר מִתְּלוּשִׁין וְהָא דְמַמְעֻטִינוּ דְאִין הֶכְשֵׁר אֲלֵא דְנֻקָא בְּתַלוּשִׁין כְּמְבִנְרָא בַת"כ זֶהוּ דִין חִלּוֹת הַהֶכְשֵׁר הִיָּנּוּ חִלּוֹת הַהֶכְשֵׁר עַל הַפִּירוֹת בְּזֶה בְּעִינֵן דְנֻקָא בְּתַלוּשׁ מִן הַקְרָקַע וּלְפִי מָה שְׁבִאֲרָנוּ לְעֵיל דְמַיִם אִין עֲלִיהֶם שְׁם מִשְׁקָה מְחַמַּת עֲצָמָן ע"כ עֲלִינוּ לּוֹמַר דְהָא דְמְרַבִּינוּ דְמַחְנֻבְרִין מְכַשִׁירִין הִיָּנּוּ שְׁנַפְלוּ הַמַּיִם לְקַרְקַע לְאַחַר שְׁחַל עֲלִיהֶם שְׁם מִשְׁקָה כְּגוֹן שְׁהִיוּ בְּכֵלִים קוֹדֵם שְׁנַפְלוּ לְקַרְקַע וְחַל עֲלִיהֶם שְׁם מִשְׁקָה בְּשַׁעָה שְׁהִיוּ בְּכֵלִים וְאַח"כ כְּשֶׁהֵן בְּקַרְקַע לֹא חֲשִׁיבֵי טְפִי וּמְכַשִׁירִין וְעוֹד יֵשׁ לּוֹמַר דְמִיָּרִי אֲפִילוּ כְּשֶׁהִיוּ הַמַּיִם מִתְּחִלָּתוֹן בְּקַרְקַע וְחַל עֲלִיהֶם שְׁם מִשְׁקָה בְּזֶה שְׁנַפְלוּ הַפִּירוֹת לְרִצּוֹן וְעִינֵן בְּפִירוּשׁ הַרְאָב"ד לַת"כ שְׁפַתְבֵּי ג"כ כְּמוֹ שְׁפַתְבְּנוּ לְעֵיל דְמִיָּרִי שְׁנַפְלוּ הַמַּיִם לְקַרְקַע לְרִצּוֹן וְעִינֵן ב"מ מְכַשִׁירִין פ"ד דְמְבִנְרָא קוּפָה שְׁהִיא מְלִיאָה פִירוֹת וְכו' וְכוּן צְנוּן שְׁבַמְעָרָה נִדְהָ מְדַחַתוֹ וְהוּא טְהוֹר הַעֲלָתוֹ מִן הַמַּיִם כֹּל שְׁהוּא טְמֵא (וְעִינֵן רְמַב"ם פ"ב מֵהִלְכוֹת טַמְאָת אוֹכְלִין) מְבִנְרָא דְמַיִם מְחַנְבְּרִין ג"כ שְׁם מִשְׁקָה עֲלִיהֶם כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ דְהָא לְעַנְנֵן הֶכְשֵׁר דְנֻקָא מְחַנְבְּרִין מְכַשִׁירִין וְלֹא תְלוּשִׁין לְשְׁמוּאֵל כְּמוֹ שְׁפַתְבוּ הַתּוֹס' בְּחוֹלִין הַנ"ל וְהָא דְאִין הַהֶכְשֵׁר חַל עַד לְאַחַר שְׁיִתְלָשׁוּ זֶהוּ דִין צְדָדִי וְלֹא חֲסָרוֹן בְּתוֹרַת מִשְׁקָה וְעִינֵן רְמַב"ם פ"ב מֵהִלְכוֹת טַמְאָת אוֹכְלִין שְׁפַתְבֵּי וְז"ל הַנּוֹתֵן פִּירוֹת לְתוֹךְ הַמַּיִם בְּרִצּוֹנוֹ אִם הִיוּ הַמַּיִם

בתוך הקרקע אינם מכשירין כ"ז שהן במים הוציאן מן המים הנקשרו במים ששעליהם או שעל ידיו שהרי ברצון נתלשו והא דאין ההכשר חל עד לאחר שיתלשו היינו משום דגלי קרא מהא דכל משקה אשר ישטה בכל פלי כמבואר בת"כ (פרשה שמיני ע"ש) ועיין רש"י חולין ט"ז ועיין צ"ח בפסחים שכתב לשיטת הרמב"ם דפסק פשמואל דטומאת משקין מדאורייתא ע"כ קרא דכל משקה אשר ישטה בכל פלי יטמא מיירי בין לעגנו טומאה ובין לעגנו הכשר וכן מבואר מדברי הרמב"ם (בהלכות טומאת אוכלין פ"ב הלכה י"ד) שכתב וז"ל כל אוכל שנפסד ונסרח עד שאינו ראוי למאכל אדם וכו' וכן משקה שנסרח ונפסד ואינו ראוי לשתית אדם אינו מקבל טומאה כדרך שאינו מכשיר שנגמר אשר ישטה בכל פלי ע"ש ועיין רמב"ם (פ"ז מהלכות אבות הטומאה) שכתב וז"ל דבר מפונרש בתורה שהאוכלין והמשקין מתטמאין בכל שהו שנגמר מפל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים וכו' וכל משקה אשר ישטה בכל פלי יטמא ע"ש מבואר דשיטת הרמב"ם דקרא דאשר ישטה בכל פלי יטמא מיירי בין לעגנו טומאה ובין לעגנו הכשר לכן נ"ל דשיטת הרמב"ם ג"כ דמים שבקרקע ג"כ שם משקה עליהם לעגנו טומאה והא דאין מכשיר בקרקע לאו משום דאין שם משקה עליהם אלא משום דבעינו משקה אשר ישטה בכל פלי וכמו"כ נ"ל דה"ה נמי לעגנו טומאה ג"כ אף דשם משקה עליהם אבל כיון דקרא דאשר ישטה בכל פלי מיירי לעגנו טומאה ג"כ לכן אין מים שבקרקע מקבלין טומאה משום דבעינו אשר ישטה בכל פלי ולא במקור ועיין בקרבן אהרן בת"כ פרשה שמיני שכתב לפרש הת"כ דמנין אם טמא יטהרנו ת"ל מקוה מים יהי טהור וכו' וכתב דזה מיירי לעגנו פסול שאובין ולא לעגנו קבלת טומאה ע"ש שהשיג על הנה דמפרשים דמיירי לעגנו קבלת טומאה ולא לעגנו פסול שאובין ועיין פסחים ט"ז בהא דר"ש סבר בכלים טמאים בקרקע טהורין ובפרש"י שם שהביא דר"ש דת"כ דמנין אם טמא יטהרנו וכו' מקוה מים יהיה טהור ע"ש ועיין בקרית ספר להמבי"ט בפ"ב מהלכות טומאת אוכלין שכתב ג"כ לשיטת הרמב"ם דמים מחוברין אין מקבלין טומאה ע"ש שכתב על הרמב"ם בפ"ב מהלכות טומאת אוכלין על מה שכתב הרמב"ם משקין טמאים מטמאין לרצון ושלא לרצון והוא שלא יהיו בקרקע וכתב הקרית ספר וז"ל כתב הרב והוא שלא יהיו בקרקע וכבר כתב למעלה כי המים שבקרקע אינם מכשירין ונראה שהוצרך כאן לחזור ולאומרו משום דהני מים טמאין אמרינו דמטמאי אפילו שלא לרצון ולהכי הנה אמינא דאפילו בקרקע אפתי לא פרח טומאה מינייהו וכו' ע"ש מבואר מדברי הקרית ספר דשיטת הרמב"ם דמים שבקרקע אין מקבלין טומאה (ולכאורה הא כתב הרמב"ם דמים שבקרקע אין מטמאין אלא לרצון משמע דברצון מטמאין) ונ"ל דלפי מה שבארנו דשיטת הרמב"ם דמים מחוברין מכשירין כיון דהרמב"ם פסק פשמואל אלא דהקרא דוכל משקה אשר ישטה ממעט כ"ז שהו הכשר חל עד לאחר שיתלשו והיינו דמים מחוברין שפיר שם משקה עליהם והא דאין מכשירין זהו לאו משום חסרון תורת משקה אלא דגלתה תורה כל משקה אשר ישטה בכל פלי יטמא כמבואר (בת"כ פרשה שמיני) וכן גבי טומאה נמי הא דמים מחוברין אין מקבלין טומאה הוי ג"כ משום דגלתה תורה כל משקה אשר ישטה בכל פלי יטמא כמבואר ברמב"ם דהאי קרא קאי בין לעגנו טומאה ובין לעגנו הכשר עיין רמב"ם בפ"ב מהלכות טומאת אוכלין ובפ"ח מהלכות אבות הטומאה ועתה א"ש שיטת הרמב"ם דמה שכתב דמים

שְׁבַקְרַקַע אִין מְטַמְאִין אֱלָא לְרַצוֹן הֵיִינוּ כְּמוֹ שְׁבַאֲרֵנוּ דְמִים שְׁבַקְרַקַע אִין שְׁם מְשַׁקָּה
עֲלֵיהֶם מִחֲמַת עֲצָמָן וּבְעֵינָן לַעֲשׂוֹתָן לְמִשְׁקָה וְלָכֵן אִין חַל עֲלֵיהֶם שְׁם מְשַׁקָּה אֱלָא דְנוֹקָא
אִם הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן אָדָם לְרַצוֹן כְּגוֹן שְׂתָה טַמְא אוֹ שְׁמִילָא בְּכָלִי טַמְא לְרַצוֹן וְכוּ' וּבְזֵה חַל
שְׁם מְשַׁקָּה עַל הַמִּים וּמְקַבְּלִין טוֹמְאָה אוֹלָם אִין חַל עַל הַמִּים הַטּוֹמְאָה בְּפוּעֵל אֲפִילוּ
בְּמִים שְׂאִין בְּהֶם אַרְבַּעִים סָאָה שְׂאִין עֲלֵיהֶם תּוֹרַת מְקוֹה אַף דְּמִדְּאוּרֵיִיתָא הֵוִי שְׁם מְקוֹה
אֲפִילוּ עַל רְבִיעִית הָא בְּטָלוּ רַבְּנָן מְקוֹה זֹו וְכָל עֵינָר טוֹמְאָה זֹו הִיא מְדַרְבְּנָן אַפ"ה אִין
חַל טוֹמְאָה עַל הַמִּים כ"ז שְׁהֵן בְּשַׁרְקַע מְשׁוּם דְּבְעֵינָן מְשַׁקָּה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה בְּכָל כְּלִי אֲמָנָם
כִּינּוּן שְׁבַאֲרֵנוּ דְּהָא דְּכָל מְשַׁקָּה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה בְּכָל כְּלִי אִין זֵה חֲסָרוֹן בְּעֵינָר שְׁם מְשַׁקָּה
וְשְׁם מְשַׁקָּה חַל אֲפִילוּ עַל מִים שְׁבַקְרַקַע כְּמוֹ שְׁבַאֲרֵנוּ מְהָא דְּמְבוֹאָר דְּמִים שְׁבַקְרַקַע
מְכַשִּׁירִין וְלָכֵן שְׁפִיר פּוּעֵלַת מַגַּע טוֹמְאָה עַל הַמִּים כְּמוֹ שְׁבַאֲרֵנוּ לַעֲנֵן פְּחוֹת מְכַשִּׁיעוֹר
עַפ"י דְּבָרֵי הַמַּל"מ שְׁכַתְּבַת דְּאֲפִילוּ לַמַּד"א אִין אֲנֹכֶל מְטַמְא פְּחוֹת מְכַבִּיצָה אֲפִילוּ הֵכִי אִם
נִגַּע פְּחוֹת מְכַבִּיצָה בְּטוֹמְאָה וְאִח"כ נִצְטָרְפוּ שְׁנֵי חֲצָאֵי בִיצָה טַמְאִים כִּינּוּן דְּאֲפִילוּ עַל פְּחוֹת
מְכַשִּׁיעוֹר שְׁם אֲנֹכֶל עֲלֵיו שְׁפִיר פּוּעֵלַת עֲלֵיו מַגַּע שְׁרִץ וְכְמוֹ כֵן ג"כ לַעֲנֵן מִים שְׁהֵן
בְּשַׁרְקַע כִּינּוּן דְּשְׁם מְשַׁקָּה עֲלֵיהֶן שְׁפִיר מְקַבְּלִין מַגַּע שְׁרִץ כִּינּוּן דְּהָא דְּכָל מְשַׁקָּה אֲשֶׁר
יִשְׁתָּה בְּכָל כְּלִי אִין זֵה חֲסָרוֹן לְבַטֵּל שְׁם מְשַׁקָּה מִן הַמִּים אֱלָא סְבָה צְדָדִית וְהֵוִי כְּמוֹ פְּחוֹת
מְכַשִּׁיעוֹר וְלָכֵן מִים שְׁנִתְּלִישׁוּ מִן הַשַּׁרְקַע פּוּעֵלַת הַנְּגִיעָה הִרְאִישׁוּנָה וְטַמְאִים מִחֲמַת הַנְּגִיעָה
הִרְאִישׁוּנָה אַחַר שְׁנִתְּלִישׁוּ וְנִפְקַע שְׁם מְחֻנְבָּר מְהָם וּמָה שְׁכַתְּבַת הַרְמַב"ם וְאִין מִתְטַמְאִין
אֱלָא לְרַצוֹן וְעַל זֵה הִקְשׁוּ הַרְאֵב"ד וְעוֹד לְמָה בְּעֵינָן רַצוֹן לְטַמְא אַחֲרֵים דְּלֹא מְצִינּוּ בְּשׁוּם
מְקוֹם רַצוֹן שְׁדָבָר טַמְא וְטַמְא נ"ל דְּבִאֲמַת גַּם לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם לֹא בְּעֵינָן רַצוֹן לְטַמְא
אַחֲרֵים וּמ"ש הַרְמַב"ם וְאִין מִתְטַמְאִין אֱלָא לְרַצוֹן הַרְצוֹן בְּעֵינָן לַעֲשׂוֹת הַמִּים הַמְּחֻנְבְּרִין
לְתַלּוּשׁ כְּמְבוֹאָר בְּרַמְב"ם (בְּהַלְכוֹת טוֹמְאָת אוֹכְלִין פִּי"ב) שְׁכַתְּבַת הַנּוֹתֵן פִּירוֹת לְתוֹךְ
הַמִּים בְּרַצוֹנוֹ אִם הֵוִי מִים שְׁבַקְרַקַעוֹת אֵינּוּ מְוַכְשְׁרִין כ"ז שְׁהֵן בְּמִים הוֹצִיאָן הַנּוֹכְשָׁרוּ
בְּמִים שְׁעֲלִיהֶן אוֹ שְׁעַל יְדֵיו שְׁהֵרִי נִתְּלִישׁוּ בְּרַצוֹן כִּי צַד צְנוּן אוֹ לְפֶת שְׁהוּא בְּתוֹךְ הַמְּעָרָה
נִדָּה מְדִיחֵתוּ שְׁם וְהוּא טְהוֹר הַעֲלֵתְהוּ כֹּל שְׁהוּ מִן הַמִּים נְטַמָּא וְכֵן הַשְׁנִיטָה שְׁהִיא מְלִיאָה
וּנְתוּנָה בְּתוֹךְ הַמְּקוֹה וְכוּ' הַעֲלָם מִן הַמִּים הַנּוֹגְעִין בְּקוֹפָה טַמְאִין שְׁהֵרִי הַנּוֹכְשָׁרוּ בְּמִים
שְׁבַקְרַקַע שְׁנִתְּלִישׁוּ בְּרַצוֹן ע"ש וְכֵן שְׁם בְּהַלְכָה ה' כְּתַב ג"כ גַּבִּי הַשּׁוֹחֵה לְשִׁתּוֹת בְּמִים
הַעֲלָם בְּפִיוּבִשְׁפָמוֹ מְכַשִּׁיר מְשׁוּם שְׁנִתְּלִישׁוּ בְּרַצוֹן אֲבָל הַעוֹלִין בְּחוּטָמוֹ וּבְזַקְנוֹ אֵינּוּ
מְכַשִּׁירִין מְפִנֵּי שְׁלֹא נִתְּלִישׁוּ בְּרַצוֹן וְהֵיִינוּ דְּבְעֵינָן דְּנוֹקָא שְׁיִתְּלִישׁוּ בְּרַצוֹן וְעֵינָן עוֹד בְּרַמְב"ם
הַלְכָה ג' שְׁכַתְּבַת וז"ל מְשַׁקִּין שְׁנִתְּלִישׁוּ מִן הַשַּׁרְקַע שְׁלֹא בְּרַצוֹן אֵינָם מְכַשִּׁירִין לְפִיכְהָ אָדָם
אוֹ כְּלִים אוֹ פִּירוֹת שְׁנִבְלָלוּ בְּמִשְׁקִין וְנִתְּלִישׁוּ שְׁלֹא בְּרַצוֹן אַף עַל פִּי שְׁנִגְעוּ אוֹכְלִין בְּאוֹתָן
מְשַׁקִּין בְּרַצוֹן לֹא הַנּוֹכְשָׁרוּ שְׁהֵרִי אוֹתָן הַמִּים שְׁלֹא לְרַצוֹן נִתְּלִישׁוּ וְכִאֲלוּ הֵן עֲדִינָן בְּשַׁרְקַע
שְׂאִינָן מְכַשִּׁירִין הֵוִי הַמִּים שְׁעַל הָאָדָם וְהַכְּלִים וְהַפִּירוֹת תְּלוּשִׁין בְּרַצוֹן וְנִגַּע בְּהֶם אוֹכְלִין
לְרַצוֹן הַנּוֹכְשָׁרוּ ע"ש מְבוֹאָר דְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּמְלַבֵּד דְּבְעֵינָן רַצוֹן שְׁיִגְעוּ הַמִּים בְּאוֹכְלִין
לְרַצוֹן עוֹד בְּעֵינָן רַצוֹן שְׁיִתְּלִישׁוּ הַמִּים מִן הַשַּׁרְקַע בְּרַצוֹן וְאִם נִתְּלִישׁוּ שְׁלֹא לְרַצוֹן הֵרִי הֵן
עֲדִינָן מְחֻנְבְּרִין דְּתַלְיִשָּׁה שְׁלֹא לְרַצוֹן לֹא מְשׁוּנְיָא לְהוּ תְּלוּשִׁין וְהַשְׁתָּא שְׁפִיר כְּתַב הַרְמַב"ם
דְּמִים מְחֻנְבְּרִים אִין מִתְטַמְאִין אֱלָא לְרַצוֹן הֵיִינוּ שְׁבִלָא רַצוֹן אֵינָם נַעֲשִׂין תְּלוּשִׁין אֲבָל זֵה
נִדְּאִי דְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם ג"כ דְּלֹא בְּעֵינָן רַצוֹן מִים טַמְאִים לְטַמְא אַחֲרֵים וְע"כ פִּירוּשׁ בְּלִשׁוֹן
הַרְמַב"ם שְׁכַתְּבַת דְּמִים שְׁבַקְרַקַע מְטַמְאִין בְּרַצוֹן הֵיִינוּ אִם נִגַּע טוֹמְאָה בְּמִים שְׁבַקְרַקַע

בְּרִצּוֹן חָל שֵׁם מִשְׁקָה עַל הַמַּיִם וּפְעֵלָה בְּהֵם נְגִיעַת הַטְּוֹמָאָה אֲבָל לֹא חָלָה הַטְּוֹמָאָה בְּפוּעֵל
כ"ז שְׁהַמַּיִם בְּקִרְקַע מְשׁוּם דְּבַעֲיָנָן מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכָל פְּלִי כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ גִּבֵּי פְּחוֹת
מְפֹשְׁיָעוֹר בְּאַנְכְּלִין אוֹלָם הַמַּגֵּעַ פְּעֵלָה עַל הַמַּיִם שֶׁאֵח"כ כִּי שִׁיִּתְּלִישׁוּ יִהְיוּ טְמֵאִין מִחֻמַּת
נְגִיעָה זֶה וְהָא דְּבַעֲיָנָן אֵח"כ רִצּוֹן גִּבֵּי שְׁתֵּה טְהוֹר אוֹ מִילָא בְּכָלִי טְהוֹר הֵינְנוּ דְּבַעֲיָנָן רִצּוֹן
שִׁיִּהְיוּ תְּלוּשִׁין וִיטְמָאוּ טְוֹמָאָת מִשְׁקִין מִחֻמַּת שְׁהוּן בְּכָלִל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכָל פְּלִי
וּא"ש שִׁיִּטַּת הַרְמַב"ם הֵינְנוּ דְּמַיִם שֶׁבְּקִרְקַע אֵינָם מְקַבְּלִין טְוֹמָאָה כ"ז שְׁהוּן בְּקִרְקַע אֲבָל
מְקַבְּלִין מַגַּע שְׁרִיץ הֵינְנוּ מַגַּע הַטְּוֹמָאָה בְּקִרְקַע וְהַטְּוֹמָאָה חָלָה כִּי שִׁיִּתְּלִישׁוּ וְזֶהוּ שֶׁפָּתַב
הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה בְּרִישׁ מְקַנְאוֹת עַל הַתּוֹסְפָּתָא שְׁאִין הַמַּיִם עֲלוּלִין לְקַבֵּל טְוֹמָאָה
עַד שִׁיִּתְּלִישׁוּ ר"ל שְׁאִין הַמַּיִם מוֹכְנִים לְקַבֵּל טְוֹמָאָה שֶׁבְּתִלְשָׁה חָלָה הַטְּוֹמָאָה עַל הַמַּיִם
וְזֶהוּ שִׁיִּטַּת הַקְּרִית סֶפֶר הַגְּ"ל שֶׁפָּתַב דְּשִׁיִּטַּת הַרְמַב"ם דְּמַיִם שֶׁבְּקִרְקַע אֵינָם מְקַבְּלִין
טְוֹמָאָה הֵינְנוּ שְׁאִין הַטְּוֹמָאָה חָלָה בְּפוּעֵל אֲבָל מַגַּע שְׁרִיץ וְדַאי מְקַבְּלִין וְגַם א"ש מַה
שֶׁהִקְשָׁה הַקְּרָבָן אֶהְרֹן עַל הַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים בְּתו"כ מְנַיִן אִם טְמֵא יִטְהַרְנוּ ת"ל מְקוּהָ מַיִם
יִהְיֶה טְהוֹר הֵינְנוּ טְהוֹר מְלֻטְמָא וְעַל זֶה הִקְשָׁה הַקְּרָבָן אֶהְרֹן מֵהָא דְּרִישׁ מְקַנְאוֹת דְּקו"ל
אִין מַיִם עֲלוּלִין לְקַבֵּל טְוֹמָאָה עַד שִׁיִּתְּלִישׁוּ ע"ש וְהִקְשִׁינוּ מֵהַרְמַב"ם בְּפִט"ו דְּמִבְּנֹאֵר
דְּמַיִם שֶׁבְּקִרְקַע מְקַבְּלִין טְוֹמָאָה לְרִצּוֹן ע"ש וּלפ"ז יֵשׁ לֹאמַר דְּהַקְּרָבָן אֶהְרֹן מְפָרֵשׁ דַּת"כ
מִיִּירֵי פְּגוּן בְּאֹנְפֹן שֶׁהַטְּוֹמָאָה כָּבֵר חָלָה אֲמַנָּם עַדִּין אִין קוֹשְׁיַת הַקְּרָבָן אֶהְרֹן עַל הַיֵּשׁ
מְפָרְשִׁים כ"כ דֵּיֵשׁ לֹאמַר דְּהַיֵּשׁ מְפָרְשִׁים מִיִּירֵי לְטַהַר מַגַּע הַטְּוֹמָאָה שֶׁקַּבְּלוּ בְּשַׁעֲהָ שֶׁהָיוּ
מְחֻבְּרִין וְעֵינָן בְּרִישׁ"י פְּסָחִים י"ז דְּמִבְּנֹאֵר כְּהַיֵּשׁ מְפָרְשִׁין וְעֵינָן בְּתוֹסְפָּתָא (בפ"ז דְּפָרָה)
וְהוּבָא בְּר"ש (פ"ח דְּפָרָה מ"ז) דְּאִיתָא מְקוּהָ שֵׁישׁ בְּהָ אַרְבָּעִים סָאָה מְכֻנּוּנוֹת יָרֵד וְטָבֵל
לְתוֹכוֹ הוּא טְהוֹר וּמְקוּהָ טְמֵא הָרִי זֶה אוֹמַר טְהַרְנִי וְטְמֵאתִיו ע"ש וְהֵינְנוּ דְּכִינוּן שְׁאִין
בְּמְקוּהָ אֲלָא אַרְבָּעִים סָאָה מְכֻנּוּנוֹת כִּינּוּן שֶׁטָּבֵל הָאֲדָם הָרִי אִין כָּאֵן אַרְבָּעִים סָאָה עֵינָן
מְקַנְאוֹת פ"ז מ"ו וְרַמְבַּ"ם פ"ח הַלְכָה י"ב דְּמִבְּנֹאֵר שֵׁם מְקוּהָ שֵׁישׁ בְּהָ אַרְבָּעִים סָאָה
מְכֻנּוּנוֹת וְיָרְדוּ שְׁנַיִם וְטָבְלוּ זֶה אַחַר זֶה אַעפ"י שְׁרַגְלִיו שֶׁל רֵאשׁוֹן נוֹגְעוֹת בְּמַיִם הִרְאִישׁוֹן
טְהוֹר וְהַשְּׁנִי בְּטוֹמָאָתוֹ ע"ש וּא"כ כִּינּוּן שֶׁנִּפְתְּחוּ מֵאַרְבָּעִים סָאָה מְקַבְּלִין טְוֹמָאָה וּפִירוּשׁ
טְהַרְנִי וְטְמֵאתִיו הֵינְנוּ הָאֲדָם נְטַהַר וְהַמַּיִם נְטַמְאוּ אֵח"כ א"כ מְבֹאֵר דְּמַיִם מְקַבְּלִין טְוֹמָאָה
אֲפִילוּ כִּשְׁהוּן בְּקִרְקַע דְּאִי לֹא הָכִי גַם הָאֲדָם לֹא נְטַהַר דְּמְקוּהָ ע"כ בְּקִרְקַע בְּעֵינָן וְלֹא
בְּכָלִי אֲמַנָּם זֶה אִינוּ דַּע"כ אִין לְפָרֵשׁ כֵּן דַּא"כ יִחְזָרוּ הַמַּיִם וִיטְמָאוּ אֶת הָאֲדָם מִיָּד
בְּפִרְיִשְׁתּוֹ מִן הַמְּקוּהָ וְעֵינָן בַּח"ס חֶלֶק יו"ד תְּשׁוּבָה רי"ג שֶׁהֵבִיא הַרְמַב"ן בְּפִרְשָׁה שְׁמִינִי
בְּפִירוּשׁ הַתּוֹרָה שֶׁפָּתַב דְּמַיִם מְחֻבְּרִין אִין מְקַבְּלִין טְוֹמָאָה וְהַעֲיִר דַּע"כ עֲלִינוּ לֹאמַר
בְּמְקוּהָ אִינוּ מְקַבְּלִין טְוֹמָאָה דְּאִי לֹא הָכִי הִיאָה הוּא מְטַהַר אֶת הַטְּמֵא הִלָּא הַמַּיִם מִתְּטַמְּאִין
מִהַטּוֹבֵל וְחֻזְרִין וּמְטַמְּאִין אֶת הַטּוֹבֵל ע"ש דָּאֵם כֵּן הָיוּ חֻזְרִין יוֹתֵר מִפְּרָה אֲדוּמָה וְע"ש
שׁוֹב רְאִיתוֹ בְּשׁו"ת מְהַר"י אֶסְאָד (חֶלֶק יו"ד סִימָן ר') שֶׁעֲמַד ג"כ עַל הַתּוֹסְפָּתָא זֶה וְכַתֵּב
לְפָרֵשׁ הָא דְּמְקוּהָ טְמֵא הֵינְנוּ פְּסוּל לְטַבִּילָה מְשׁוּם דְּנַחְסֵר מֵאַרְבָּעִים סָאָה שְׁנַדְּבַק לְגוּף
הָאֲדָם ע"ש שֶׁהֵבִיא מַה שֶׁפָּתַב הַר"ש (בפ"ז דְּמְקַנְאוֹת) גִּבֵּי סְגוּס הַטּוֹבֵל בּוֹ אֶת הַסְּגוּס
בְּמְקוּהָ שֵׁישׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה מְכֻנּוּנוֹת וְהַעֲלָה מְקַצְתּוֹ טְהוֹר וּפִירוּשׁ הַר"ש טְהוֹר הֵינְנוּ
דְּהַמְּקוּהָ כִּשְׁרֵי לְטַבּוֹל בְּהָ ע"ש וּלפ"ז אִין שׁוּם רְאִיָּה מִהַתּוֹסְפָּתָא דְּמַיִם שֶׁבְּקִרְקַע מְקַבְּלִין
טְוֹמָאָה דְּשִׁפִּיר יֵשׁ לֹאמַר דְּאִין מְקַבְּלִין טְוֹמָאָה כִּינּוּן דְּהַתּוֹסְפָּתָא לֹא מִיִּירֵי אֲלָא מִדִּין טַבִּילָה
וְכֵן רְאִיתִי בְּפִירוּשׁ הַגְּר"א בְּתוֹסְפָּתָא שֶׁפִּירֵשׁ ג"כ דְּמְקוּהָ נִפְסְלָה מִחֻמַּת שֶׁנַּחְסֵר

מארבעים סאה ולפ"ז אין שום ראיה דמים שבקרקע מקבלין טומאה אמנם יש לפרש
הא דהמקנה טמא היינו אחר שטבל האדם נטמא המים משום שגחסר מארבעים סאה
ושפיר מקבל טומאה ולא קשה הא היאך נטהר הטובל הא המים מטמאים אותו דיש
לומר לפי מה שפכת הכ"מ (בפ"ו מהלכות אבות הטומאה) דאם נטמא אדם במקנה באיזה
טומאה ופשט ידו לחוץ ונגע באיזה דבר נטמא וכתב שם הכ"מ הטעם דאין הטמא נטהר
בטבילתו עד שיעלה מן המקנה ולפ"ז א"ש דאפילו אם נימא דהאדם הטובל מטמא את
המקנה משום שגחסר המים שנדבקו בגופו ולפי"ז א"ש פיון דכ"ז שהאדם בתוך המקנה
עדיין לא נטהר ואימת נטהר בשעה שעלה מן המקנה וממילא כ"ז שהוא בתוך המקנה
לא שייך שיטמאו מי המקנה את האדם פיון דבלאו הכי האדם טמא א"כ הא שבע לו
טומאה כמבואר (במנחות כ"ד) ואימת נטהר בשעה שעלה מן המקנה ואז לא שייך לומר
שיטמאו המים להאדם פיון דאז אינו נוגע עוד במי מקנה אבל כ"ז ע"ד החידוד ולקושטא
דמילתא עלינו לפרש פרבינו הגר"א ולפי מה שבארנו א"ש מה שפכת הרמב"ם נפל
לתוכן כפר של תרומה הרי הוא טהור כשהיה שאין מתטמאין אלא לרצון לפיכך אם
הדיח ידו והוציא הכפר נטמא הכפר במים שבידו שהרי הו' ברצון ע"ש והראב"ד השיג
על מה שפכת הרמב"ם נטמא הכפר במים שבידו א"א ולמים שבידו למה להו' רצון והלא
תלושין הו' וכבר נטמאו ברצון ולפ"ז פיון דהרמב"ם בעי תרי רצון חדא שיפלו על
הפירות לרצון וזה ילפינו (בב"מ כ"א ובקדושין נ"ט) מפי יתן דומיא דכי יתן ע"ש ועוד
דבעינו במים מחוברין שיתלשו ברצון ואם נתלשו שלא ברצון הרי הו' כמחוברין עדיין
ולכן שפיר בעי רצון גם למים שבידו אולם עדיין יש לעיין בהא דמפות דף ד' חבית
שנפלה לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה נפל לתוכה כפר של תרומה נטמא
ואיך נטמא הא בעי רצון שוב ראיתי שפכר עמד בזה התפארת ישראל ב"מ מקנאות שם
ע"ש והנה גדול אחד העיר על דברי לפי מה שבארתי בשיטת הרמב"ם דמים שבקרקע
אין מקבלין טומאה א"כ אמאי בנטמאו המים שבקרקע ברצון ולא נתלשו עדיין חל
הטומאה שיתלשו ולא מהני השקה ומלשון הקרית ספר הנ"ל משמע לכאורה דנפקע
הטומאה ממים שהו' בקרקע אולם לפי מה שבארתי בסימן הקודם דהשקה בעינו דוקא
שיבא מכח אדם כדי לבטל שם משקה א"ש דכאן בנפלו מעצמן מיירי אולם אין אנו
צריכין לזה לפי מה שבארנו דמים שבקרקע שפיר שם משקה עליהם והא דבעינו רצון
היינו כדי שיהיו תלושין אבל גם בקרקע שם משקה עליהם אלא שאין מטמאין משום
דבעינו משקה אשר ישתה בכל כלי א"כ לא שייך לומר השקה פיון דגם בקרקע אין
חסרון מחמת שאין עליהם שם משקה וכל עיקר השקה הוי מה שמבטל שם משקה מן
המים במה שמחברן למקנה או למעין שאין שם משקה עליהן ובטלו לגבייהו וכאן פיון
שאין בהמים ארבעים סאה לא שייך לומר דליבטל שם משקה מהם כמו שבארנו דהשקה
לא שייך אלא דוקא בנפלו למקנה או למעין שיש בו ארבעים סאה שאין שם משקה
עליהם אולם במים שבקרקע שאין בהן מ' סאה שיש שם משקה עליהם אלא דבעינו
משקה אשר ישתה בכל כלי ולכן אין מקבלין טומאה בזה לא שייך דיפקע הטומאה מהו'
פיון דלא נתבטל שם משקה מהם ועיין ברמב"ם (בפ"ב מהלכות טומאת אוכלין הלכה
כ"א) שכתב שאין המשקין יוצא ע"י הפלג לעולם ע"ש והוא מירושלמי תרומות פ"ט
ע"ש.

סימן יב. הרמב"ם (בפ"ו מהלכות פסולי המוקדשין) פתב וז"ל נתערכו קדשים בקדשים מין במינו זה יקריב לשם בעליו וזה יקריב לשם בעליו אעפ"י שאין כל אחד מפיר קרבנו במד"א בקרבן נשים שאין בהם סמיכה אבל בקרבנות אנשים הואיל וכל אחד צריך לסמוך על ראש קרבנו הרי אלו לא יקריבו עד שימתן האחד חלקו לחבירו ע"ש ועיין בש"ס בר"פ התערובות דמוקמינן המשנה דכל הזבחים שנתערכו זה יקריב לשם מי שהוא וזה יקריב לשם מי שהוא בקרבן נשים דאין בהם סמיכה ע"ש והקשה בחידושי הגרע"א במשניות שם איך יכול להקנות חלקו לחבירו הא קי"ל המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום כמבואר בפסחים פ"ט.

ונראה לענ"ד לומר באופן זה הנה בשבועות (דף ב') אמרינן על המשנה דכל השעירין כפרתן שנה מהו שיקריבו זה בזה עיין שם פירוש רש"י אם אבד שעיר של ר"ח או של רגל ונמצא בר"ח אחר או ברגל אחר מהו שיקריב לשם רגל זה שנמצא ועיין בתוס' שם (דף י' ע"א) שכתבו וז"ל מהו שיקריבו זה בזה של ר"ח זה בר"ח אחר או של רגל זה ברגל אחר נחא לכולהו שיקריבו ותימא דבעיא היא בפ"ק דזבחים (דף ו') אי מכפר עולה אעשה דלאחר הפרשה והשתא אי לא מכפר היאך יקריב הא לא הוה פירוש על טומאה שאירע בין זה לזה וי"ל דהכא פינו דנאבד נעקרה הפרשתו ואחר שהוה פירוש במקומה כפר על עבירות שהיה לו לזה לכפר וכשיבא ר"ח תחול עליו הפרשה לעבירות שעברו קודם לכן וכו' ע"ש ועיין תוס' זבחים (דף ו' ע"א) שכתבו ג"כ פלשון זה והוסיפו דאפילו לר"ש דלית ליה לב ב"ד מתנה עליהם שעיר שלא קרב ברגל זה יקריב ברגל אחר ע"ש מבואר מדברי התוס' דאפילו למאן דלא ס"ל לב ב"ד מתנה אפילו הכי סבר דאם אינו יכול להקריב הקרבן על מה שהוה פירוש לשם חטא זה נעקר קביעות ההפרשה ויכולין להקריבו לשם חטא אחר ומשמע מלשון התוס' דקדושת הגוף אינו נפקע אלא ההפרשה פינו דאינו יכול להקריב ל על מה שהוה פירוש בטלה ההפרשה ושפיר יכול לעשות הפרשה אחרת וקביעות חדשה לשם חטא אחר ויש להבין הסברא בזה מאיזה טעם נפקע הקביעות וההפרשה פינו דהקדושת הגוף קיים ולכאורה נ"ל דיש לומר כמו דקי"ל בכל דוכתי קדשים שמתו יצאו מידי מעילה והיינו פינו דאינו ראוי להקרבה נפקע הקדושה כמו כן יש לומר דגם על ההפרשה שייך לומר פינו דאינו ראוי להקריבה לשם החטא שהוה פירוש נפקע ההפרשה וזהו דחשק ויש לומר פנו דכיון דמצינו דשייך קדושת הגוף אפילו בלא קביעות שום חטא היינו בלא הפרשה כגון הקדיש אבר אחד דאמרינן פשטה קדושה בכלה כמבואר (בתמורה י"א) וכן הקדיש זכר לדמיו דקי"ל קדש קדושת הגוף כמבואר (בשבועות י"א ובתמורה י"ט) פינו דשייך קדושת הגוף בלא שום קביעות לשם חטא וכל עצם ענין ההפרשה והקביעות אינו שום חלות שחל על הבהמה אלא משום שעומד להקריבה לשם הבעלים ולשם החטא זה ולכן כ"ז הוי דוקא בזמן שעומד להקרבה אבל אם אינו עומד עוד להקרבה על חטא זה ממילא דבטלה הקביעות וההפרשה כ"ז יש לומר לפי תירוץ התוס' ועיין בנועם ירושלמי בפ"ק דנדרים שהביא שם הירושלמי בפ"ק דשבועות שהקשה ולא כפר כפר וכו' ע"ש ומפרש דקדושת הירושלמי הוי דהנה כמו חטאת שפיפרו בעליה באחר דתמות או תרעה בצבפור ע"ש ומשני כולן מכפרין פרה אחת היינו כל השעירים לכן לא שייך כאן כפרו באחר אולם בפ"ק דשבועות פתב לפרש הירושלמי עפ"י התוס' דשבועות דקדושת הירושלמי הנה

מעשה דקודם הפְּרָשָׁה ע"ש וז"ל הירושלמי שְׁעִיר שְׁלֵא קָרַב בְּרִגְלֵי יִקְרַב בַּר"ח לֹא קָרַב
בַּר"ח יִקְרַב לְהֵבֵא מִתְחִלָּה לֹא הִוָּקְדְּשָׁה קָרְבָּנוֹת צִיּוּר אֱלֵא לִיקְרַב עַל מִזְבֵּחַ וְלֹא כָּבֵר
כִּיפֵר יוֹם הַכִּפּוּרִים אָמַר ר' מְנָא פִּינּוֹן דְּכִתִּיב חַג הַמִּצּוֹת וְחַג הַשְּׁבִיעוֹת וְחַג הַסּוּכּוֹת כְּמוֹ
שְׁפֹלֶן מְכַפְּרִין כְּפָרָה אַחַת אָמַר רַבִּי בּוֹן מִפִּינּוֹן שְׁפֹלֶן מְכַפְּרִין עַל טוֹמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשׁוֹ
כְּמוֹ שְׁפֹלֶן מְכַפְּרִין כְּפָרָה אַחַת וְרֵאִיתִי לְהִגָּאוֹן בְּנוֹעַם יְרוּשָׁלַיִם שְׁפֹתֵב לְהִפְרֹשׁ דְּקוֹשְׁיַת
הִירושלמי וְלֹא כָּבֵר כִּיפֵר דְּהַפְּנָה פִּינּוֹן שְׁהִפְרִישׁוּ עַל ר"ח אוֹ רִגְלֵי שְׁעֵבֵר וְכָבֵר כִּיפֵר
בְּקָרְבָן אַחַר וְאִיךְ מְכַפֵּר בְּזֶה בַּר"ח זֶה אוֹ רִגְלֵי זֶה הָא הָוִי עָשָׂה דְּלֹאֲחַר הַפְּרָשָׁה דְּלֹא
מְכַפֵּר כְּמִבְּרֹאֵר בְּזִבְחִים (דף ו') וְהִינּוּ כְּמוֹ שְׁהִקְשׁוּ הַתּוֹס' (וּמַחֲקֵי תִיבַת יוֹם הַכִּפּוּרִים)
וְעַל זֶה מְשַׁנֵּי הִירושלמי אָמַר ר' מְנָא פִּינּוֹן דְּכִתִּיב חַג הַמִּצּוֹת וְחַג הַשְּׁבִיעוֹת וְחַג הַסּוּכּוֹת
כְּמוֹ שְׁפֹלֶן מְכַפְּרִין כְּפָרָה אַחַת וּר' בּוֹן אָמַר מִפִּינּוֹן שְׁפֹלֶן מְכַפְּרִין עַל טוֹמְאָת מִקְדָּשׁ
וְקִדְשׁוֹ כְּמוֹ שְׁפֹלֶן מְכַפְּרִין כְּפָרָה אַחַת וּמְפָרֵשׁ דְּתִירֵץ הִירושלמי הָוִי פִּינּוֹן שְׁפֹלֶן מְכַפְּרִין
כְּפָרָה אַחַת לְכֹן לֹא הָוִי עַל עָשָׂה דְּלֹאֲחַר הַפְּרָשָׁה וְכַתֵּב דְּכֹנֶנֶת הִירושלמי הָוִי כְּתִירֵץ
הַתּוֹס' הַנְּ"ל שְׁפֹתֵבוֹ ג"כ לְתִרֵץ דְּלֹא הָוִי עַל עָשָׂה דְּלֹאֲחַר הַפְּרָשָׁה וְע"ש בְּנוֹעַם יְרוּשָׁלַיִם
שְׁפֹתֵב דְּהָא דְּאִיתָא לְקַמֵּן בְּסוּף הַהִלְכָה אָמַר ר"י וְתַנִּי כֹן לְשֵׁם אוֹתוֹ הַזְּבַח שְׁהוּא קָרַב
לְשֵׁמוֹ הוּא קִדְשׁ מְשַׁעֲה רֵאשׁוּנָה צְרִיף לְהִיּוֹת כְּפֹאן וְהוּא סוּף הַתִּירֵץ דְּלְכֹן לֹא הָוִי אֲעָשָׂה
דְּלֹאֲחַר הַפְּרָשָׁה וְהַעֲמִיס כֹן בְּכֹנֶנֶת הַתּוֹס' שְׁבִיעוֹת הַנְּ"ל אֲמַנְם מְלִשׁוֹן הַתּוֹס' לֹא מְשַׁמַּע
כְּדִבְרֵי שְׁפֹתֵבוֹ פִּינּוֹן דְּנִאֲבֵד נְעַקֵּר הַפְּרָשָׁתָן וְכֹן מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' בְּזִבְחִים שֵׁם ג"כ לֹא מְשַׁמַּע
כֹן וְיִתֵּר יֵשׁ לְהַעֲמִיס מֵהַ שְׁפֹתֵבוֹ בְּדַבְּרֵי הַתּוֹס' הַנְּ"ל וְגַם מְהָא דְּאֲמַרִּינוּ בְּזִבְחִים גְּבִי
שְׁעִירֵי עֲצָרַת לְמָה הֵן בָּאִים הָא הָוִי עָשָׂה דְּלֹאֲחַר הַפְּרָשָׁה ע"ש לֹא מְשַׁמַּע כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ
בִּירוּשָׁלַיִם וְעֵינֵי רַמְב"ם (בפ"ג מֵהִלְכוֹת שְׁגָאוֹת) שְׁפֹתֵב וְז"ל אִם הִבִּיא חֲטָאָת שְׁהִפְרִישׁ
עַל חֵלֶב שֶׁל אֲמֵשׁ עַל חֵלֶב שְׁאֵכֶל הַיּוֹם כִּיפֵר וְעֵינֵי בַכ"מ מֵהַ שְׁפֹתֵב בְּשֵׁם הַר"י קוֹרְקוֹס
וּבְקִרְיַת סֹפֵר וּבַלַּח"מ וְהָא הָוִי עָשָׂה דְּלֹאֲחַר הַפְּרָשָׁה (וְיֵשׁ לְעֵינֵי מֵהִירושלמי הַנְּ"ל לְפִי
פִּירוּשׁ הַנּוֹעַם יְרוּשָׁלַיִם) וְצ"ע (וְרֵאִיתִי בְּקָרְנֵי אוֹרְהָ בְּחִידוּשׁוֹ ל"מ זְבָחִים שֵׁם שְׁהִעִיר
ג"כ עַל הַרְמַב"ם בְּזֶה וְכַתֵּב לְתִרֵץ דְּהָא דְּאֲמַרִּינוּ דְּאִינוּ מְכַפֵּר עַל עָשָׂה דְּלֹאֲחַר הַפְּרָשָׁה
הִינּוּ דוֹקָא אִם בָּא לְכַפֵּר חֲטָאָ שְׁקוֹדֵם הַפְּרָשָׁה תּוֹ אִינוּ מְכַפֵּר עַל חֲטָאָ שֶׁל אַחַר הַפְּרָשָׁה
אֲבָל אִם הִבִּיאָו עַל חֲטָאָ שְׁאֲחַר הַפְּרָשָׁה לְבַד שְׁפִיר מְכַפֵּר וּבְזֶה תִרֵץ קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' הַנְּ"ל
אוּלַם זֶה אִינוּ דְּלֹא מְשַׁמַּע כֹן מְסוּגָיָא דְּזְבָחִים שֵׁם כְּפֹאֲשֵׁר הַרְגִישׁ בְּעֲצָמוֹ מְהָא דְּכַבְּשִׁי
עֲצָרַת ע"ש בְּדַבְּרֵי).

וְעַתָּה נִבּוֹא לְתִרֵץ שִׁיטַת הַרְמַב"ם בְּמָה שְׁפֹתֵב דִּיקְנָה כָּל אֶחָד חֵלְקוֹ לְחַבְּרֵי הַגִּיהַּ הַמְרַכְּבַת
הַמְשָׁנָה (בפס"ו מֵהִלְכוֹת מְעַשָׂה הַקְּרָבָנוֹת) כְּתֵב לְתִרֵץ דְּבַרֵי הַרְמַב"ם שֵׁם גְּבִי הָאוֹמֵר
דְּמִי פָּרָה כָּל שְׁלִשִׁים יוֹם עוֹלָה וְכו' ע"ש בְּהַשְׁגַּת הַרְאָב"ד וּבַכ"מ וְכַתֵּב שֵׁם הַמְרַכְּבַת
הַמְשָׁנָה דְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם דֹּא ע"ג דְּאֵנֵן קִי"ל הַקְּדִישׁ זָכַר לְדְּמִי קְדוּשַׁת הַגּוֹף הִינּוּ
דְּהַבְּהֵמָה קְדוּשָׁה קְדוּשַׁת הַגּוֹף אֲבָל מ"מ לֹא מְקַרֵי בְּהֵמָה זֹו עוֹלָתוֹ וּשְׁלָמִי לְעַנְיָן הָא
דְּקִי"ל הַמּוֹכֵר עוֹלָתוֹ וּשְׁלָמִי לֹא עָשָׂה וְלֹא כְּלוּם אֱלֵא דְּשְׁפִיר יְכוּלִין הַבְּעָלִים לְמַכּוֹר
אוֹתוֹ לְמַחְוִיב עוֹלָה אוֹ שְׁלָמִים וְכֹן דְּיִיק לְשׁוֹן הַרְמַב"ם לְעִיל (הַלְכָה ה') שְׁפֹתֵב וְהִיא
עֲצָמָה תִּקְרַב עוֹלָה וְלֹא כְּתֵב וְיִקְרִיבָנָה עוֹלָה מְשַׁמַּע שְׁהִרְשׁוּת בְּיָדוֹ לְמִוְכָרָה לְמַחְוִיב
עוֹלָה וְכֹן כְּתֵב ג"כ (בפ"ה מֵהִלְכוֹת עֲרֻכִין) דְּקְדוּשַׁת הַגּוֹף שְׁבָא מַחְמַת הַתְּפִשְׁטוֹת פִּינּוֹן
דְּאִינָה עוֹלָתוֹ שְׁפִיר יְכוּל לְמַכּוֹר ע"ש בְּדַבְּרֵי וְנִרְאֶה מְדַבְּרֵי וְהוּא מְפָרֵשׁ הָא דְּקִדְשִׁים

איני יכול למפיר איני משים דעצם החפץ אינו יכול נמפיר אנא דבאמת שפיר הנה יכול למפיר הקרבן פינו שיש לו זכות בו להקרבה לכפר עליו עיני חולין (דף מ"א) ולכן הנה יכול למפיר הזכות שיש לו בקרבן אולם הא דקיי"ל דהמוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום נ"ל דהוי משום דלא חזי למידי פינו דהקרבו הנפרש לשם ראובן אם יתכפר בו שמעון הוי אפילו שינוי קודש כמבואר (בנבחים דף ז') דאמרין שם תודה ששחטה לשם תודת חבירו רבה אמר פשרה ורב חסדא אמר פסולה ועיי"ש ב"רש"י ובתוס' שפירשו דהוי שינוי קודש ע"ש.

והיינו דנקבע שם הפעלים על הקרבן ונעשה קרבנו ואפילו למאן דמכשיר משום שינוי קודש עכ"פ מפסיל בזריקה משום שינוי פעלים א"כ אם הפריש אחד קרבן אינו ראוי לאחר משום דאין זה קרבנו וכינון דלא חזי לאחר אין בה שום שיווי ולא שייך בזה מכירה והא דלר"י הגלילי יכול למפיר שלמים עיני בקצוה"ה סימן ת"ו שפכת דדוקא לאכילת בשר יכול למפיר אבל לא לענין פפרה אמנם פבר הבאתי לעיל (סימן ט) דברי הש"מ בב"ק (דף ס"ו) דלר"י יכולין למפיר לכפרה ע"ש שפכתו לתרץ קושית התוס' שהקשה בהא דגזל קרבן דחבריה איך יכול הגזלן להתכפר בו הא קיי"ל המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום וכתבו בש"מ לתרץ דהסוגיא דב"ק הוי כר"י הגלילי דאמר קדשים קלים ממון פעלים ושפיר יכול למפיר ע"ש מבואר דלר"י הגלילי שפיר יכולין למפיר אפילו להתכפר וזה לא קשה לר"י הא הוי שינוי פעלים ז"א דשינוי פעלים הוי כמו שינוי קדש וכמו שינוי קדש לא שייך אלא דוקא באופן שנושאר בקדושה הראשונה כמו כן שינוי פעלים הוי דוקא כ"ז שהיא ברשות הפעלים הראשונים אבל אם נפקע שם הפעלים הראשונים אז לא שייך שנוי פעלים ולכן פינו דלר"י הגלילי הוי ממון פעלים לגמרי י"ל דהפעלים יש בידם לבטל ההפרשה ויכול לעשות הפרשה אחרת אבל כ"ז הוי דוקא לר"י אבל לרבנו דלא הוי ממון פעלים או קדשי קדשים דהוי ממון גבוה לכו"ע פינו דאינו ראוי לאחר מחמת שהנפרש בעד הפעלים לכן שפיר אינו במקירה דלא שייך מכירה על דבר שאינו ראוי למידי והשתא א"ש דברי המרפכת המשנה שכתב ד יכול למפיר בהקדש זכר לדמיו אף דקיי"ל דקדש קדושת הגוף וכן יכול למפיר קדושה הבאה מחמת התפשטות פינו דהוי קדושת הגוף בלא שום קביעות שם הפעלים היינו שלא הנפרשה על חטא שפיר יכול למוכרה והקונה יקריבה על חטאו היינו שהקונה יעשה הפרשה וכינון דראוי להקונה שייך שפיר בזה מכירה דכינון דחזי גם לאיניש אחר להקריבה יכול למוכרה וזהו שיטת המרפכת המשנה.

והשתא א"ש דברי הרמב"ם הנ"ל היינו לפי מה שבארנו דאם אינו יכול להקרב בטלה הקביעות וההפרשה ונשאר קדושת הגוף בלא הפרשה לפי שיטת התוס' ולכן שפיר גם כאן פינו דאינו יכול להקריבה משום שנתערבו בקרבן חבירו וכינון דאינו יכול להקריבה בטלה ההפרשה ונשאר קדושת הגוף בלא הפרשה וקדושת הגוף בלא הפרשה פינו דראייה גם לאיש אחר שפיר יכול למפיר כמו שבארנו לפי דברי המרפכת המשנה והא דקיי"מ"ל חמש חטאות מתות, ולא אמרינו דיבטל ההפרשה י"ל דהכי גמירי לן ויש להאריך בזה ואכ"מ (והנה גדול אחד העיר לפי שיטת התוס' דאם נאבד בטלה הפרשה א"כ איך שייך דיחוי גבי הא דאמר רבא ונבחים ע"ג השתא דאמר רבנו לא יקריב ואי

מקריב לא מרצה אמאי לא אמרינו דבטלה ההפרשה אמנם שאני התם פיון דמדאורייתא
מותר להקריב דהא בטלה ברוב אלא דמדברבנו אין להקריב ובגשטתה.

ובהמיר זבחים י"ב דשיניך דיוחוי ולא אמרינו דבטלה ההפרש היינו דשם הריעותא
בפעלים ולא בקרבן ע"ש) וכו' משמע מדברי הרמב"ם בפירוש המשנה (שקלים פ"ק ז'
משנה ד') שפתיב ביה דבהמה שנומצאת מירושלים למגדל עזר שפתיב שם הרמב"ם
דהבהמה שיניך להמוצאה לכל דיניו ומקריבין לשמו והוי קרבנו ומשמע ג"כ דבטלה
ההפרשה של ראשון ע"ש ויד"נ הגאון רדר"פ שליט"א מחבר ספרי צמח דוד ומקדש
דוד העירני מהא דאמרינו (בעירכין דף כ"ד) בריש פיצד מערימין דאמרינו שם ילדה
שני זכרים אחד מהם יקריב עולה והשני ימכר לחיבו עולת וכו' ושם פירש רש"י דחל
קדושת הגוף של עולה על שניהם מבואר דקדושת הגוף יכול למפור והיינו פמרפכת
המשנה וכמו שבארנו דבריו (אמנם עדיין יש לעיין מהא דאמרינו בתמורה דף י"א אמר
מר תימכר לחיבי עולת וכו' והא קמיינתא בהמה מחוסרת אבר וכו' ולכאורה אמאי אינו
יכול למפור גם אותו האבר לפי דברינו הג"ל) והשתא א"ש שיטת הרמב"ם דבקרבן
אנשים שצריך סמיכה ואינו יכול להקריבו בטלה ההפרשה ויכול למפור ונ"ל דאפילו
בחטאת ואשם שאינו בא בנדר ונדבה ג"כ שיניך דברינו הג"ל היינו דאם אינו יכול
להקריבה בטלה ההפרשה ונשאר קדושת הגוף בלא הפרשה וזה אין לומר דבחטאת פיון
שאינו בא בנדר ונדבה לא שיניך קדושת הגוף בלא הפרשה ז"א דעיין בפרש"י נדרים
(דף ו) הרי זה חטאת הרי זה אשם פתיב שם שאם אמר הרי זה עלי חטאת ואשם אע"ג
דלא הנה מחוייב חטאת ואשם הואיל ואמר עלי דבריו קיימין מבואר מדברי רש"י דשיניך
קדושת חטאת אפילו דלא הנה מחוייב חטאת וכבר תמה בזה השער המלך (בפי"ד מהלכות
מצוה הקרבנות) שהקשה פן על פירש רש"י והביא שפתיב הלשון למודים ובהלכות
נדרים סימן קי"ג) שפתיב בשם מהר"י אורגס דשיטת רש"י דהא דאין חטאת ואשם בא
בנדר ונדבה היינו דוקא שאין מקריבין חטאת ואשם בנדר ונדבה אבל זה נדאי דחל
קדושת הגוף של חטאת ואשם אפילו באינו מחוייב חטאת ע"ש ועיין ברש"י תמורה דף
כ"ו שפתיב גבי הא דתני התם בהמה זו חציה עולה וחציה חטאת ר"י אומר תמות ופירש"י
דאף בגמר דבריו אדם נתפס ואיהו לא הנה מחוייב חטאת הלכך תמות ולכאורה אמאי
תמות פיון דאינו מחוייב חטאת לא חזילה קדושה ועיין בתוס' שם והיינו כמו שפתיב
מהרי"א הג"ל דקדושת הגוף בלא הקרבה שפיר חל וא"ש וכמו כן יש לומר ג"כ פאן
דאם אינו יכול להקריב בטלה ההפרשה ונשאר קדושת הגוף בלא הפרשה ושפיר יכול
למפור פנ"ל.

והנה מדי עסקי בענין זה אמרתי לתרץ דברי הרמב"ם (בפ"ד מהלכות איסורי מזבח)
שפתיב ונ"ל נתן לה בהמת קדשים באתונה לא נאסרה למזבח וכן אם נתן לה דבר שאינו
שלו לא פסלה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא א"כ נתייאשו הבעלים ממנו אבל
אם נתן לה עופות אעפ"י שהן מוקדשין אתנן חל עליהן ואסורין ומדברי קבלה היא זו
ע"ש ועיין בראב"ד שפתיב ונ"ל א"א לא כן אנו מקובלין שהעופות אם מוקדשין הרי
אמרו פ"ט לנדר אלא בעופות של חולין היא שנויה ועיין בכ"מ שפתיב על הראב"ד
דשביק פאן לרגנותו והיא קושיא חזקה דאיך יכול לתן לה מוקדשין הא לאו ממונו
פמבואר בתמורה דאיתא שם ונ"ל נתן לה מוקדשין הרי אלו מותרין עופות הרי אלו

אסורין שְׁקִיָּה בְּדִין וּמָה מְּוֹקְדָּשִׁין שְׁהַמוּם פּוֹסֵל בָּהֶם אֵין אֶתְנֹן חֵל עֲלֵיהֶם עוֹפוֹת שְׁאֵין
הַמוּם פּוֹסֵל בָּהֶם אֵינוֹ דִּין שְׁלֵא יָהֵא אֶתְנֹן וּמְחִיר חֵל עֲלֵיהֶם ת"ל לְכָל גֹּדֵר לְהִבְיָא אֵת
הָעוֹף וּע"ש בְּפִירש"י שְׁפֶתַב עוֹפוֹת שֶׁל חוֹלִין וִיְהֵא מְּוֹקְדָּשִׁין אֶתְנֹן חֵל עֲלֵיהֶם וְכו' ת"ל
לְכָל גֹּדֵר ע"ש וּמְּוֹקְדָּשִׁין בְּש"ס טַעְמָא דְּמִיַּעֲטִיָּה קָרָא הָא לָאו הֵכִי הוּי אֲמִינָא כִּי יִהְיֵב לֵה
מְּוֹקְדָּשִׁין אֶתְנֹן חֵל עֲלֵיהֶם הָא לָאו מְּמוֹנוֹ אֲמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא בְּמַמְנָה זוּנָה עַל פְּסָחוֹ וְרַבִּי
הִיא ע"ש וְכו' וְקָשָׁה עַל הַרְמַב"ם אִיךָ חֵל אֶתְנֹן עַל עוֹפוֹת מְּוֹקְדָּשִׁין הָא לָאו מְּמוֹנוֹ וְעֵינִין
בְּמַנְחַת חַנוּךְ שְׁהַעִיר עוֹד מְּסוּגָיָא דְּנִבְחִים (דָּף קי"ד) דְּמְּוֹקְדָּשִׁין אֵלָא מְּוֹקְצָה וְכו' אֵין אָדָם
אוֹסֵר דְּבַר שְׁאֵינוֹ שְׁלוֹ אֲמַאי לָא מְּשַׁנֵּי דְּמִיַּירִי בְּעוֹף ע"ש וְהִנֵּה קוֹשְׁתָּה הַכ"מ הִיא קוֹשְׁיָא
חֲזָקָה אִיךָ חֵל אֶתְנֹן כִּינֹן שְׁאֵינוֹ שְׁלוֹ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַקְנוֹת לֵה דְּאֶתְנֹן בְּעֵי קוֹנֵן כְּמִבְּנוֹר
בב"ק (דָּף ע' ע"ש) אֲמַנְם לְפִי דְּבַרִּי א"ש כִּינֹן דְּכָל עֵינֵךְ הָא דְּאֵינוֹ יָכוֹל לְמַפְּוֹר קְדָּשִׁי
קְדָּשִׁים הוּי מְּשׁוּם דְּלָאו בַּת מְּכִירָה מְּשׁוּם דְּלָא חֲזִי לְמִידִי כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ וְלִכְּוֹן לָא שְׁיִיךְ
ג"כ אֶתְנֹן כִּינֹן דְּלָאו בַּת מְּכִירָה הִיא אֲמַנְם כ"ז שְׁיִיךְ דְּוֹקָא בְּבַהֲמָה שְׁהִיא בְּרִשׁוֹת גְּבוּהָ
אֲפִילוֹ לְאַחַר שְׁתַּפְּסֵל וְתַרְעָה עַד שְׁתַּסְּתָּאב אֲבָל בְּעוֹף כִּינֹן דְּלָאו בַּר פְּדִיּוֹן הוּא וְאֵם תַּפְּסֵל
מְּשׁוּם אֶתְנֹן י"ל דְּהוּי קְדָּשִׁים שְׁמַתוֹ כִּינֹן שְׁאֵינָה רְאוּיָה לְשׁוּם דְּבַר וּבַאֲרָנוּ בַּמ"א (עֵינִין
לְעֵיל סִימָן ט') דְּבְּעוֹף אֵם אֵינוֹ רְאוּיָה לְהַקְרִבָה גְּפַקַע קְדוּשָׁתוֹ עַפ"י הַסּוּגָיָא דְּמַעֲיָלָה דָּף
י"ב גְּבִי גְּבִי יוֹנָה שְׁעֵבֵר זְמַנְם דְּאֵין מוֹעֲלִין בָּהֶם מְּשׁוּם שְׁאֵינָם רְאוּיָם לְהַקְרִבָה וּפְקַעָה
קְדוּשָׁתוֹ לְגַמְרִי דְּלָא חֲזִי לְמִידִי וְהוּי קְדָּשִׁים שְׁמַתוֹ וְהוּ שֶׁל בְּעֵלִים (דְּלָא מְּסַתְּבַר לּוֹמַר
שְׁיִהִיו הַפְּקַר דְּזָה לָא שְׁמַעְנוּ) וּלפ"ז א"ש שְׁיִטַת הַרְמַב"ם דְּשְׁפִיר חֵל אֶתְנֹן בְּעוֹפוֹת מְּשׁוּם
דְּכִינֹן דְּתַכְרַף שְׁחַל אֶתְנֹן גְּפַקַעָה הַקְדוּשָׁה וְשְׁפִיר יָכוֹל לְחַן לֵה כִּינֹן דְּאֵינָה רְאוּיָה עוֹד
לְהַקְרִבָה הוּי חוֹלִין וְלִכְּוֹן יֵשׁ לּוֹמַר דְּבָאִים כְּאַחַת כְּמוֹ שְׁפֶתַב הַרְשָׁב"א בְּקַדוּשִׁין וִידִידִי
הַרְבַּ הַגָּאוֹן ר' אֲבָרְהָם לְעוּוִין הִי"ו אב"ד דְּפֶאֶפִּילָאן הַעִירְנִי דְּלִפִּי זֶה יֵשׁ לְתַרְזַן דְּבַרִּי
הַרְמַב"ם (בפ"ב מֵהִלְכוֹת בְּכוֹרוֹת) שְׁפֶתַב וְכֹן אֵם גְּעֵבְדָה בּוֹ עֲבִירָה אוֹ שְׁהַרְגַּ עַל פִּי עַד
אֶחָד אוֹ שְׁהוֹקְצָה וְכו' יִרְעָה עַד שְׁיִפּוֹל בּוֹ מוּם כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת אִיסוּרֵי מְּזֻבָּח וְקָשָׁה
אִיךָ שְׁיִיךְ מְּוֹקְצָה גְּבִי בְּכוֹר הָא הַרְמַב"ם כְּתִב דְּאֵינוֹ יָכוֹל לְהַקְצוֹת קְדָּשִׁים קְלִים (עֵינִין
לְעֵיל סִימָן ט' מֵהַ שְׁפֶתַב בְּזָה) וּלפ"ז יֵשׁ לּוֹמַר ג"כ דְּבָאִין כְּאַחַת כִּינֹן דְּגַם גְּבִי בְּכוֹר לָא
שְׁיִיךְ פְּדִיּוֹן אֵלָא דִּירְעָה עַד שְׁיִפּוֹל בּוֹ מוּם וְהוּי שְׁלוֹ וְהוּי כְּמוֹ עוֹפוֹת דִּיכּוֹל לְעַשׂוֹתֵן אֶתְנֹן
מְּשׁוּם דְּבָאִים כְּאַחַת הֵינֵנוּ כִּינֹן דְּבְּמְּוֹקְצָה גְּפַקַע הַקְדוּשָׁה וְיָכוֹל לְחוֹל שֶׁם מְּוֹקְצָה שְׁפִיר
חֵל אוּלָם אִי שְׁיִיךְ בְּבְּכוֹר קְדָּשִׁים שְׁמַתוֹ יֵשׁ לְעֵינִין טוֹבָא מְּפָמָה דְּוֹכְתִי וְאכ"מ וּבַמ"א
אֲדַבַּר בְּעֵנִין זֶה עֲתָה הַגִּיעַ לִידִי סֶפֶר מְּשֻׁךְ חֲכָמָה מֵהַגָּאוֹן מוֹפ"ה ר' מְּאִיר שְׁמַחָה זצ"ל
גִּדְּפַס מְּחֻדָּשׁ עַל הַתּוֹרָה וְרְאוּיָה שֶׁם בְּפֶרֶשָׁה תַּצָּא שְׁהִבְיָא הַרְמַב"ם דְּאֶתְנֹן חֵל עַל עוֹפוֹת
וְכַתֵּב ג"כ סְבָרָא זֹו דְּבָאִים כְּאַחַת וְשְׁמַחְתִּי שְׁפּוֹנְתִי לְדַעְתּוֹ הַגְּדוּלָה.

סִימָן יג. בִּיאוֹר תּוֹסֶפֶתָא זְבָחִים: בּוֹ יְבוֹאֵר עֵנִין יִשְׁנָה לְשַׁחֲטָה מְּתַחֲלָה וְעַד סוּף וְעֵנִין
שְׁחִיטַת קְדָּשִׁים וְשַׁחוּטֵי חוּץ.

בְּתוֹסֶפֶתָא זְבָחִים (פָּרָק י"ב הַשּׁוֹחֵט וְהַמְּעֵלָה) רַבִּי אוֹמֵר הַפְּרִשׁ בֵּין שׁוֹחֵט בְּפָנִים
לְמַעַלְהַבְּחוּץ וּבֵין הַשּׁוֹחֵט בְּחוּץ לְמַעַלְהַ בְּחוּץ שְׁהַשּׁוֹחֵט בְּפָנִים לְהַעֲלֵהוּ בְּחוּץ הֵיטָה לּוֹ
שְׁעַת הַפְּוֶשֶׁר וְהַשּׁוֹחֵט בְּחוּץ לְהַעֲלֵהוּ בְּחוּץ לָא הֵיטָה לּוֹ שְׁעַת הַפְּוֶשֶׁר (פְּרִיּוֹשׁ דַּס"ל
כְּרִיָּה"ג בַּמ' זְבָחִים דָּף ק"ז) דְּאֲמַר שְׁחַט בְּפָנִים וְהַעֲלָה בְּחוּץ חֲזִיב שְׁחַט בְּחוּץ וְהַעֲלָה
בְּחוּץ פְּטוֹר ע"ש) ר"א בַּר"ש אוֹמֵר הַפְּרִשׁ בֵּין הַשּׁוֹחֵט בְּפָנִים וּמַעַלְהַ בְּחוּץ לְשׁוֹחֵט בְּחוּץ

ומעלה בחוץ שהשוחט בפנים הקדש מקבלו והשוחט בחוץ ומעלה בחוץ אין הקדש מקבלו אי אפשר לשוחט אחר שוחט אבל יש מעלה אחר מעלה ע"ש (ופירוש דשחט בפנים והוציאו להעלהו בחוץ אם חזר והכניסו הקדש מקבלו ואם העלהו לא ירד ע"ש אי אפשר לשוחט אחר שוחט אבל יש מעלה וכו' פירוש אם העלה אבר או חצי בהמה ואח"כ העלה עוד אבר או חצי בהמה חייב אבל בשחיטה לא שייך שוחט אחר שוחט פיון דכולה חדא מעשה הנה) ועיין בק"א בזבחים שהקשה לרבה בר שמי דאמר ב"מ חולין (דף כט) גבי פלוגתא דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף היכא דשחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים נמי פסול לכו"ע אפילו למד"א אינה לשחיטה אלא לבסוף ועיין בפירוש"י ובתוס' שם שפתבו דפסול לאו דוקא אלא ה"ה דחייב נמי משום שחוטאי חוץ בשחט סימן אחד בחוץ וא"כ שפיר משפחת לה שוחט אחר שוחט כגון אם שחט אחד סימן אחד בחוץ דחייב משום שחוטאי חוץ ואח"כ שחט עוד סימן השני בחוץ דמחויב ג"כ על שחוטאי חוץ משום שחוטאי חוץ שני וזה אין לומר דעל סימן השני פטור דמהיכא ניקא דיפטור (ועיין זבחים קי"ט דאמרינן עולת במת יחיד שהכניסה לפנים דקלטה מחיצות אפילו לאחר שחיטה וכיון דעל סימן ראשון חייב ה"ה על סימן שני וזה אין לומר דמיד בשחיטת סימן ראשון נעשה הקרבן בעל מום ואינו מתקבל בפנים לכן משום סימן שני פטור זה אינו דבאמת אינו נעשה בעל מום בשחיטת סימן אחד והא דאמרינן בחולין (דף ל') ובמועד לשמו פטור שלא לשמו חייב (פירוש בשוחט את הפסח על החמץ קאי ולכן אם שחט את הפסח על החמץ במועד לשמו פיון דהוי פסח שלא בזמנו והוי פסח פסול לכן פטור משום ששחטו על החמץ וכ"ז הוי דוקא בשחטו לשמו אבל בשחטו שלא לשמו דהוי שלמים חייב משום איסור ששחטו על החמץ ע"ש) ואמאי פטור ש"מ דפסח בשאר ימות השנה בעי עקירה וכו' ע"ש אי אמרת בשלמא ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף איפסול לו בתחילת שחיטה אלא אי אמרת אינה לשחיטה אלא לבסוף פיון דשחט ביה פורתא אידחי לו מפסח אידחי כי קא שחט שלמים קא שחט א"ל אפיי נהי דאידחי לו מפסח מדמי פסח מי אידחי וכו' וע"ש בפירוש"י שפתב ראוי הוא למכור קודם גמר שחיטה את לחולין שאין לה מום קבוע גדול מזה ע"ש מבואר דתחילת השחיטה הוי מום אמנם כבר פירשו בספרי אחרונים דאין שום ראיה מפאן דתחילת השחיטה הוי מום דלפי שיטת התוס' י"ל דקושית הש"ס לאו דהשחיטה הוי מום אלא דאם יפול בו מום באמצע השחיטה פודין ולפירוש"י ג"כ יש לומר דמייירי באופן דהפסיק באמצע ולא יגמור השחיטה והוי גבילה ואז שפיר נוכל לומר דזה הוי מום ע"ש ועיין בתשובת רע"א בסוף הספר תשיבבה לנכדי מה שכתב ג"כ כעין זה וא"כ פיון דהקרבן פשר א"כ שפיר יש לחייבו משום שחוטאי חוץ בשחט סימן אחד בחוץ ואח"כ שחט הסימן השני ג"כ בחוץ וגם זה אין לומר דהוי נתקלקלה בשחיטה פיון דהוי שחיטה לחייב על סימן ראשון משום שחוטאי חוץ הוי שחיטה מעליא וא"כ קשה מהתוספתא לרבה בר שמי אמאי אין שוחט אחר שוחט.

והנה כדי לתרץ קושיות זו נקדים מתחילה לבאר שיטת הרמב"ם מה שהקשו עליו בענין זה הנה הרמב"ם (בפ"ד מהלכות שחיטה) פתב וז"ל התחיל העפוי"ם לשחוט מיעוט סימנים וגמר ישראל או התחיל ישראל וגמר העפוי"ם פסולה ישנה לשחיטתו מתחילה ועד סוף והקשו המפרשים למה תלה הרמב"ם בישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף הא

בש"ס תולין כ"ט אמרינו אמר רבא הכל מודים היכא דשחט סימן אחד עכו"ם וסימן אחד ישראל שהיא פסולה שהרי נעשה בה מעשה טריפה ביד עכו"ם בעולת העורף נמי היכא דמלק סימן אחד למטה וסימן אחד למעלה פסולה שהרי עשה בה מעשה חטאת העורף למטה לא נחלקו אלא כגון ששחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים למד"א ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף מחייב ולמד"א אינה לשחיטה אלא לבסוף לא מחייב וכו' מבואר דבשחט סימן אחד עכו"ם וסימן אחד ישראל לכו"ע פסולה ואינו תלוי פלל בפלוגתא דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ולמה נקט הרמב"ם דוקא למד"א ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף עוד הקשו המפרשים על הרמב"ם שכתב בפ"י מהלכות טומאת אוכלין שחט וניתז הדם על האוכלין ונתקנח הדם בין סימן לסימן דספיקא הוי ותולין ע"ש ובתולין דף ל"ו ע"א אמרינו השוחט והתיז דם על הדלעת רבי אומר הןכשר ורבי חייא אומר תולין ואמרינו שם בש"ס דפליגי בנתקלח הדם דרבי סבר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ורבי חייא ספוקי מספקא ליה אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף וכו' מבואר דהרמב"ם לא פסק דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף וא"כ קשה למה פתב בהלכות שחיטה ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף דמשמע דהרמב"ם פסק דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ונ"ל לומר לשיטת הרמב"ם דתרי ענינא לשחיטה מתחילה ועד סוף הוה חדא דמצטרף כל מעשה השחיטה למעשה אחת בזה דאמרינו ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף והיינו דכל מעשה השחיטה חשובה כולה מעשה אחת וזה הוי לכו"ע ועוד חדא היינו דאמרינו דכל מקצת שחיטה שם שחיטה עלה בפני עצמה והכשר שחיטה עלה בפני עצמה אמנם זה תליא בפלוגתא דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף והשתא יש לפרש לפי שיטת הרמב"ם דהא דאמר רבא הכל מודים היכא דשחט סימן אחד עכו"ם וסימן אחד ישראל דפסול שהרי נעשה מעשה טריפה ביד עכו"ם דזה דפסול הוי משום דאמרינו ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף לענין דכל מעשה השחיטה הוי כולה חדא מעשה שחיטה ולכן מפסל לשיטת הרמב"ם דכתב ובפ"ד מהלכות שחיטה) דשחיטת עכו"ם פסול משום דכתיב וקרא לה ואכלת מזבחו ועיין ברמב"ם (בפ"ב מה' אבות הטומאה) וא"כ כיון דשיטת הרמב"ם דשחיטת עכו"ם לא הוי כמו קוץ או נקב בעלמא אלא דעכו"ם הוי ודאי בר זביחה אלא דמפסל משום וקרא לה ואכלת מזבחו ולכן בעינו דוקא שיעשה העכו"ם מעשה חשובה שיהא נקרא זבחו ושפיר כתב הרמב"ם הטעם דפסל משום דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף היינו דאמרינו דכל מעשה השחיטה הוי כולה חדא מעשה וממילא שפיר מפסיל משום דהוי זבחו של עכו"ם וזהו שפדדייק הרמב"ם וכתב ישנו לשחיטתו מתחילה ועד סוף היינו שכל מעשה השחיטה מצטרף להיות שם שחיטה עלה להפסל משום זבח עכו"ם וזהו דאמר רבא הכל מודים כל היכא דשחט סימן אחד עכו"ם וסימן אחד ישראל דפסול היינו דבזה כו"ע מודים דאמרינו ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף לענין מעשה השחיטה אמנם בזה דאמרינו ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף לענין שיהא שם שחיטה על המקצת ששחט בפני עצמו כגון לענין שחוטי חוץ היכא דשחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים דבעינו שם שיהא שם שחיטה על המקצת ששחט בפני עצמה כדי להתחייב משום שחוטי חוץ זה תליא בפלוגתא דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף והשתא לפ"ז א"ש שיטת הרמב"ם שכתב ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף לענין שחט סימן אחד עכו"ם וסימן אחד ישראל ואין זה

עגנו להא דאמרנו בכל דוכתי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף כמו שבארנו והא דאמר רבא הכל מודים כל היבא דשחט סימן אחד עכו"ם וכו' היינו ג"כ מחמת ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף והשתא א"ש הא דפסק הרמב"ם (בפ"י מהלכות טומאת אוכלין) השוחט וניתז דם על האוכלין ונתקנח הדם בין סימן לסימן הרי זה ספק לפיכך תולין עליו לא אוכלין ולא שורפין הרי דהרמב"ם לא פסק ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף דשם בעינו שיהא שם שחיטה על הסימן בפני עצמו כדי שיהא הדם דם שחיטה ולא דם מכה שאינו מכשיר ולכן פאן לא סגי בזה דאמרנו ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף לעגנו מעשה השחיטה דכולה חדא מעשה שחיטה הוי אלא דבעינו שיהא שם שחיטה על הסימן בפני עצמו כמו לעגנו שחוטי חוץ וזה תליא בפלוגתא דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף המבואר בכמה דוכתי ובזה לא פסק הרמב"ם דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אולם יש להקשות על דברינו מהא שכתב הרמב"ם (בפ"א מהלכות פסולי המקדשין) שחט מיעוט סימנים בחוץ וגמרו בפנים או ששחט מיעוט בדרום וגמרו בצפון פסולין שישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף מבואר מדברי הרמב"ם דאפילו לעגנו שחוטי חוץ ג"כ פסק הא דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אפילו במקום דבעינו שיהא שם שחיטה על מקצת שחיטה בפני עצמה וא"כ שוב תקשה על הרמב"ם למה גבי שחט וניתז דם בין סימן לסימן פסק דהוי ספק.

אמנם נלענ"ד דמה שבארנו לעיל דכל היבא דבעינו שיהא שם שחיטה על המקצת ששחט בפני עצמו כגון גבי שחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים זה תליא בפלוגתא דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף זהו דוקא לעגנו חייב פרת משום שחוטי חוץ שם בעינו לחייב על שחיטה בחוץ ולכן בעינו דוקא שיהא שם שחיטה על המקצת ששחט בפני עצמו ולכן כתב הרמב"ם (בהלכות שגגות בפ"ד הלכה א') דאינו חייב משום שחוטי חוץ אלא דוקא בשחט שנים או רוב שנים משום דהרמב"ם לא פסק דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף לעגנו שיהא שם שחיטה בפני עצמו על כל מקצת שחיטה ששחט כמו שפסק גבי ניתז דם בין סימן לסימן בפ"י מהלכות טומאת אוכלין כמו שבארנו לעיל אבל לעגנו שיפסול הקרבן שפיר נפסל הקרבן בהא לחוד דאמרנו ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף לעגנו שיהא כל מעשה השחיטה חשובה כולה חדא מעשה כמו שבארנו גבי שחט סימן אחד עכו"ם וסימן אחד ישראל דבזה כו"ע מודים וזהו שכתב הרמב"ם גבי שחט מיעוט סימנים בחוץ שישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ואינו שייך לפלוגתא דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף דמבואר בכמה דוכתי בש"ס והטעם נ"ל משום דשחיטת קדשים יש בה שני ענינים היינו שחיטה המתרת באכילה כמו בחולין ועוד יש בה עבודת השחיטה ואף דשחיטה לאו עבודה היא (פבר פתבו התום בכמה דוכתי בש"ס) היינו משום דזר נמי פשר אבל עכ"ז היא מארבע עבודת הקרבן (ובשם הגאון מהר"י ראבינאוויץ זצ"ל אב"ד בפאנווועז שמעתי שהביא ראיה מהא דאמרנו בחולין דף ט"ז דאפילו למד"א דבמדבר לא הנה שחיטה גבי חולין אלא נחירה עכ"ז בקדשים הנה שחיטה ומזה הוכיח הגאון הנ"ל דשחיטת קדשים הוי עגנו אחר לגמרי משחיטת חולין ויש לעיין בזה טובא) עכ"פ זהו פשוט דשחיטת קדשים הוי בה עבודת השחיטה חוץ ממעשה השחיטה להתיר ולכן שפיר פיון דשחיטת קדשים הנה עבודה ג"כ לכן בעינו שיהא כולה בפנים ולכן שפיר כתב הרמב"ם דאם שחט מיעוט סימנים בחוץ וגמרו בפנים פסולין היינו משום דחסר

בַּעֲבוּדַת הַשְּׁחִיטָה קְדוֹשֶׁת פָּנִים כִּינּוּן דְּכָל כַּמָּה דְּמַעֲשֵׂה הַשְּׁחִיטָה הָנִי עֲבוּדָה בְּעֵינֵי שְׂיָהָא
בְּפָנִים וְכ"ז אִם נֹאמֵר דְּכָל מַעֲשֵׂה הַשְּׁחִיטָה הָנִי חֲדָא אֲפִילוּ לְמַד"א אֵינָה לְשְׁחִיטָה אֲלָא
לְבַסְנָה לְכֹן שְׂיָהָה לֹוֹמֵר דְּחֶסֶר בְּשְׁחִיטָה קְדוֹשֶׁת פָּנִים אֲבָל אֵי אֲמַרִּינוּ דְּאֵינוּ מִצְטָרֵף כֹּל
מַעֲשֵׂה הַשְּׁחִיטָה לְהִיּוֹת כְּוֹלָה חֲדָא מַעֲשֵׂה לֹא שְׂיָהָה לְפִסְוֹל מִשּׁוּם דְּחֶסֶר קְדוֹשֶׁת פָּנִים
דְּלַמַּד"א אֵינָה לְשְׁחִיטָה אֲלָא לְבַסּוֹף כִּינּוּן דְּסוּף הַשְּׁחִיטָה דְּהֵינָנוּ הִתְיַתֵּר שְׁחִיטָה הֵיךָ בְּפָנִים
לֹא שְׂיָהָה לֹוֹמֵר דְּחֶסֶר קְדוֹשֶׁת פָּנִים כִּינּוּן דְּעֵיקָר הַשְּׁחִיטָה הָנִי בְּסוּף וְזֵה הֵיךָ בְּפָנִים אֲבָל
אֵי אֲמַרִּינוּ דְּכָל מַעֲשֵׂה הַשְּׁחִיטָה הָנִי כְּוֹלָה חֲדָא מַעֲשֵׂה שְׂיָהָה שְׂפִיר לְפִסְוֹל אֲפִילוּ לְמַד"א
אֵינָה לְשְׁחִיטָה אֲלָא לְבַסּוֹף מִשּׁוּם דְּחֶסֶר בְּהַשְּׁחִיטָה קְדוֹשֶׁת פָּנִים וְהָא דְּאֲמַרִּינוּ בְּזִבְחִים
קו"ט עוֹלַת בְּמַת יַחֲיד שְׁהַכְּנִיסָה לְפָנִים דְּקִלְטוּ מְחִיצוֹת וְע"ש בְּפִירש"י שְׂפַתְב דְּמֵינְרִי
אֲפִילוּ לְאַחַר שְׁחִיטָה אֲמַנְם הַתּוֹס' בְּמַעֲיֵלָה (דָּף ג') הַשְּׂיָגוּ עַל רַש"י וְכַתְבוּ דְּמֵינְרִי קוֹדֵם
שְׁחִיטָה וְכֹן הֶרְמַב"ם בְּפִי"ד מֵהַלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרִבָּנוֹת פְּתַב ג"כ דְּמֵינְרִי קוֹדֵם שְׁחִיטָה
ע"ש (וּבְאַמַּת יֵשׁ לְפָרֵשׁ אֲפִילוּ לְשִׁיטַת רַש"י וְאֵיכ"מ לְהַאֲרִיךְ בְּזֵה) וְעֵינֵי בְּרַמְב"ם פ"ז
מֵהַלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּזְבֵּחַ שְׂפַתְב וְז"ל וְכֹן עוֹלַת הָעוֹף שְׂעֲשֵׂה לְמַטָּה אֲפִילוּ מֶלֶק סִימֵן
אֲחַד לְמַטָּה וְסִימֵן אֲחַד לְמַעְלָה פְּסוּלָה וְכו' ע"ש וְלֹא פְתַב כִּינּוּן שְׂפַתְב לְשְׁחִיטָה מִתְחִילָה
וְעַד סוּף כְּמוֹ בְּהַלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּזְבֵּחַ שְׂפַתְב וְיֵשׁ לְעֵינֵי לְמָה שְׂפַתְב הֶרְמַב"ם לְשׁוֹנוּ מִמָּה שְׂפַתְב
בְּהַלְכוֹת פְּסוּלֵי מְוֹלָא וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין מְלִיקָה לְשְׁחִיטָה דְּשְׁחִיטָה הָנִי שְׂנֵי דְּבָרִים מִתִּיר
וְעֲבוּדָה אֲבָל מְלִיקָה אֵינוּ מִתִּיר כֹּל דְּמְלִיקָה הָנִי גְבִילָה אֲלָא דְּהוֹתֵרָה לְפָנֵינוּ (עֵינֵי
יְבָמוֹת ל"ג מְנַחוֹת דָּף ו' חוֹלִין ק"כ) וְלִכֹּן לֹא שְׂיָהָה כִּינּוּן שְׂפַתְב לְשְׁחִיטָה מִתְחִילָה וְעַד סוּף
וְצ"ע גַּם י"ל בְּאִנְפֵּן אַחַר דְּמְלִיקָה ג"כ מִתִּיר לְכַהֲנִים אֲבָל אֵינוּ כְּמוֹ שְׁחִיטָה דְּהַמִּתִּיר
דְּמְלִיקָה הֵיא חֲדָא עִם הָעֲבוּדָה דְּבַחֲוִלִין לִיכָא מִתִּיר כְּזֵה אֲבָל הַמִּתִּיר דְּשְׁחִיטָה אֵינוּ שְׂיָהָה
כֹּל לְעֲבוּדָה דְּהָא שְׂיָהָה בְּחוֹלִין ג"כ וְצ"ע וְהָא דְּאֲמַרִּינוּ בְּב"ק (דָּף ע"ב) גְּבִי הַשּׁוֹחֵט
חוֹלִין בְּעֲזָרָה דְּחִיב אֲרַבְעָה וְחַמְשָׁה א"ל רַב חֲבִיבִי מְחוֹזְנָאָה לְרַב אֲשִׁי ש"מ אֵינָה
לְשְׁחִיטָה אֲלָא לְבַסּוֹף דְּאֵי יִשְׁנָה לְשְׁחִיטָה מִתְחִילָה וְעַד סוּף כִּינּוּן דְּשַׁחֵט בַּה פְּנִיתָ אֲסֵרָה
אִידָּךְ כִּי קָא טַבַּח לֹאוּ דְּמַרְיָה קָא טַבַּח וְכו' ע"ש בְּגַמְרָא דְּמַסִּיק דְּלֹר"י דְּאֲמַר יִשְׁנָה
לְשְׁחִיטָה מִתְחִילָה וְעַד סוּף יֵשׁ לֹוֹמֵר דְּסַבֵּר חוֹלִין שְׂנַשְׁחֵטוּ בְּעֲזָרָה לֹאוּ דְּאוֹרֵייתָא עֵי"ש
בְּש"ס וְהֶרְמַב"ם בְּפ"ב מֵהַלְכוֹת גְּנִיבָה פְתַב שַׁחֵט חוֹלִין בְּעֲזָרָה חִיב דו"ה מִשּׁוּם דְּחוֹלִין
בְּעֲזָרָה לֹאוּ דְּאוֹרֵייתָא שָׂם ג"כ בְּעֵינֵי שְׂיָהָה שָׂם שְׁחִיטָה עַל הַמְקַצֵּת שְׂשַׁחֵט בְּפָנֵי עֲצָמוּ
(וְעֵינֵי בְּש"מ בְּב"ק (דָּף ע"ב) שְׂפַתְב בְּשָׂם הַמַּאֲרִי הַטַּעַם דִּישְׁנָה לְשְׁחִיטָה מִתְחִילָה וְעַד
סוּף מִשּׁוּם דְּבַשְׁחִיטָה תְּלָה רַחֲמָנָא דְּכַתִּיב וְזַבְחַת בְּרַחוּק מְקוּם אַתָּה זֹבַח וְכו' ע"ש) וְלִכֹּן
שְׂפִיר פְתַב הֶרְמַב"ם הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּחוֹלִין בְּעֲזָרָה לֹאוּ דְּאוֹרֵייתָא כִּינּוּן דְּהֶרְמַב"ם מְסַפְקָא
לֵיהָ בְּהָא דִּישְׁנָה לְשְׁחִיטָה מִתְחִילָה וְעַד סוּף כְּמוֹ שְׂפַתְב בְּפ"י מֵהַלְכוֹת טוֹמְאָת אוֹכְלִין
הַנְּ"ל וְכֹן בְּהָא דְּאֲמַרִּינוּ בְּזִבְחִים (דָּף ל') גְּבִי מְחַשְׁבֵּת פִּיגוּל בְּסִימֵן אֲחַד דְּמוֹקֵי שָׂם הַש"ס
דְּפִלְגִי אֵי יִשְׁנָה לְשְׁחִיטָה מִתְחִילָה וְעַד סוּף ע"ש הֵתָם ג"כ בְּעֵינֵי שְׂיָהָה שָׂם שְׁחִיטָה עַל
הַמְקַצֵּת שְׂשַׁחֵט בְּפָנֵי עֲצָמָה וְע"ש בְּתוֹס' שְׂפַתְבוּ גְבִי סִימֵן אֲחַד חוּץ לְמְקוּמוֹ וְסִימֵן אֲחַד
חוּץ לְזִמְנוֹ דְּבְעֵינֵי דְּנֹקָא סִימֵן שְׂלָם וְאֵז הָנִי דְּבָר חָשׁוּב וְהֵינָנוּ מִשּׁוּם דְּבְעֵינֵי שְׂיָהָה שָׂם
שְׁחִיטָה עַל מְקַצֵּת שְׁחִיטָה בְּפָנֵי עֲצָמָה וְאֵז שְׂיָהָה שְׂפִיר לְפִלוּגְתָא דִּישְׁנָה לְשְׁחִיטָה מִתְחִילָה
וְעַד סוּף כְּמוֹ שְׂבַאֲרָנוּ.

והנה אין להקשות על דברינו מהא דאמרנו נשם בש"ס א"ל רבה בר רמי בר רב אמי מר לא אמר הכי ומני רב יוסף היכא דשחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים נמי פסול לא נחלקו אלא כגון ששחט מיעוט סימנים בחוץ וגמרו בפנים למד"א ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף מחייב ולמד"א אינה לשחיטה אלא לבסוף לא מחייב (ע"ש בפרש"י שפתי דהש"ס מייירי בעוף לכן שפיר מחייב בסימן אחד דכונתיה מצינו דכשר במליקת חטאת העוף הלכך הוי שחיטה חשובה לחייב משום שחיטת חוץ ע"ש).

מבואר דלשיטת רש"י רב רמי בר רבה משמיה דרב יוסף פליג על רבא בהא דלרבא בשחט סימן אחד בחוץ שייך פלוגתא דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ורב רמי בר רבה סבר דבסימן אחד פולחם מודים דחייב משום דנעשה בה מעשה חטאת העוף בפנים (ועיין בתוס' מה שכתבו לפרש בענין אחר) ומבואר דחייב ופסול כי הדדי ניהו ועיין בתוס' שכתבו דפסול לאו דוקא אלא ה"ה נמי דחייב דהא רב רמי נקט בלשונו פסול לכן נ"ל דלשיטת הרמב"ם ע"כ עלינו לפרש דהא דאמר רבא דבסימן אחד בחוץ הוי פלוגתא דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף דמאן דאמר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף מחייב ולמאן דאמר אינה לשחיטה אלא לבסוף לא מחייב וע"כ עלינו לומר דהקרוב מפסול לכו"ע דהא הרמב"ם לא פסק דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף כמבואר בפ"י מהלכות טומאת אוכלין ואפ"ה פסק בפ"ג מהלכות פסולי המוקדשין דשחט מקצת סימן בחוץ פסול ואינו מחויב פרת ועיין בפ"ד מהלכות שגגות שכתב הרמב"ם דאינו חייב על שחט חוץ אלא דוקא בשנים או ברוב שנים ותקשה על הרמב"ם מהא דרב רמי בר רבה דמשנה פסול לחייב וע"כ עלינו לפרש לפי שיטת הרמב"ם דלא כמו שפירש רש"י אלא דרבא דנקט דפליגי אי חייב או לא דוקא בחיוב פליגי אבל בפסול לכו"ע פסול ולא תליא בפלוגתא דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ורב רמי בר רבה בא לומר דהיכא דשחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים נמי פסול לכו"ע היינו דוקא פסול ולא חייב דבזה גם רב יוסף מודה לרבא דפסול לכו"ע שיהי עשה מעשה חשובה דהיינו מעשה חטאת העוף ופסול משום דחסר פנים אבל לא חייב פרת משום זה והא דנקט שיהי עשה מעשה חטאת העוף לרבותא נקט ולשון נמי דקאמר לאו למימר דפליג נמי בזה עליו כמו שפירש רש"י אלא נמי היינו שגם אני מודה בזה אלא דבזה פליג רב רמי בר רבה בשם רב יוסף על רבא דלרבא דוקא בשחט סימן אחד פליגי אי חייב משום שחט חוץ או לא אבל במיעוט סימנים לא ולרב רמי בר רבה בשם רב יוסף אפילו במיעוט סימנים ג"כ פליגי דלמד"א ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף מחייב ולמד"א אינה לשחיטה אלא לבסוף פטור והגם פי קשה קצת בלשון הש"ס לדחוק פן אבל לשיטת הרמב"ם ע"כ עלינו לפרש פן דאי לאו הכי אין מקום לשיטת הרמב"ם שחילק בין פסול לחיוב וכן לשיטת התוס' ע"כ עלינו לדחוק ולומר דפסול דנקט לאו דוקא אלא ה"ה דחייב ע"ש ועיין ברש"י מה שהעיר על התוס' בזה ובאמת הנה מקום לומר דגירסת הרמב"ם הנה בש"ס ברב רמי בר רבה דבסימן אחד בחוץ פסול ולא חייב ועי' בקרן אורה שכתב ג"כ דהנה להרמב"ם גירסא אחרת בש"ס באופן אחר מדברינו ע"ש אולם קשה לי לחדש גירסת חידושות בש"ס שלא מצינו בראשונים ולפ"ז א"ש דלא תיקשה מהתוספתא דזבחים הנ"ל דיש מעלה אחר מעלה ואין שוחט אחר שוחט וקשה הא שייך שוחט אחר שוחט לרב רמי דאמר הפל מודים היכא דשחט סימן אחד בחוץ דפוסל וה"ה דחייב

משום דעשה מעשה חטאת העוף בחוץ אולם לפי מה שבארנו דמה שאמר רב שימי הוי דוקא פסול ולא חייב כמו שבארנו לעיל לכן שפיר ל"ש שוחט אחר שוחט דכיון דשחט סימן אחד בחוץ אינו אלא דהקרבו מן הפסל והתוספתא מייירי בענין חיוב פרת והשפתא א"ש דהתוספתא מצי אתיא אליבא דכו"ע בין למד"א ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ובין למד"א אינה לשחיטה אלא לבסוף ואפילו למד"א ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף אפ"ה אין שוחט אחר שוחט לפי מה שבארנו דכיון דשחט סימן ראשון בפנים אין לחייב עוד על סימן שני משום דכיון דשחט סימן ראשון בחוץ תו לא מתקבל בפנים וממילא פטור על סימן שני דבשחוטי חוץ בענין מתקבל בפנים וא"ש התוספתא דאין שוחט אחר שוחט.

סימן יד. שייך לסימן דלעיל.

יבואר ג"כ ענין שחוטי חוץ וחסאות המתות: והנה לכאורה קשה על דברינו מהא דב"ק ע"ו גבי שוחט בחוץ חייב דו"ה דמקשינו בש"ס לר"ש דאמר לשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה שחוט חוץ שחיטה שאינה ראויה היא וקשה לפי מה שבארנו לעיל שיטת הרמב"ם דבשחיטת סימן אחד בחוץ לכו"ע מן הפסל אפילו לרבא דאמר דפליגי בזה דלמד"א ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף מחייב ולמד"א אינה לשחיטה אלא לבסוף לא מחייב ובארנו דזה הוי לענין חיוב דשחוט חוץ אבל לענין פסול לכו"ע פסול ועיין בתוס' שכתבו על הש"ס דקושית הש"ס דמקשה לר"ש דוקא דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה הוי דוקא למאן דאמר אינה לשחיטה אלא לבסוף אבל למאן דאמר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף שייך להקשות מפי שחט בה פורתא אסרה אינך כי קא טבח לאו דמרה קא טבח וכ"ז התוס' לשיטתיהו בחולין שם דלרבא דאמר דפליגי בשחט סימן אחד בפנים וסימן אחד בחוץ אם חייבין על שחוט חוץ ואין לחלק בין פסול לחיוב לכן שפיר כתבו דהש"ס קאי למאן דאמר אינה לשחיטה אלא לבסוף אבל לשיטת הרמב"ם קשה אליבא דכו"ע אמאי מקשה הש"ס לר"ש דוקא.

והנה גדול אחד העיר עוד להקשות גם על התוס' שכתבו דהש"ס הוי דוקא למאן דאמר אינה לשחיטה אלא לבסוף אבל למאן דאמר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף י"ל מפי שחט בה פורתא אסרה אינך כי קא טבח לאו דמרה קא טבח ע"ש וזהו הג"ל לרב שימי בר רבה דאמר הפל מודים פל היכא דשחט סימן אחד בחוץ דפסול משום שעשה בה מעשה חטאת העוף ושם בתוס' כתבו דפסול לאו דוקא אלא ה"ה דחייב וא"כ אמאי כתבו התוס' דוקא למאן דאמר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף הא בזה כו"ע מודים אולם על התוס' יש לומר דקיימי אליבא דרבא דאמר דפליגי בשחט סימן אחד בחוץ אבל על הרמב"ם קשה מה שהקשינו ונ"ל לתרץ די"ל דשיטת הרמב"ם אף דפסול בשחט סימן אחד בחוץ אולם י"ל פנין דאינו בר פדיון כמו שכתבתי משום דשחיטה לא הוי מום (ועיין תוס' ב"ק דף ע"ו מה שכתבו דאין שייך פדיון על מום דלאחר מיתה וצ"ע בזה) א"כ הוי קדשים פסולין שאינם בני פדיון א"כ הוי קדשים שמתו דיצאו מידי מעילה ואין בהם אלא איסור דרבנן (עיין בירושלמי במ' שבת בפ"א דאמרין שם חמש חטאות המתות אם רצו ב"ד לבטל הרשות בידם וקשה הא קימ"ל דחמש חטאות הלכתא גמירא לן מסיני אולם יש לומר דהירושלמי מייירי לענין איסור הנאה ועיין ברש"י תמורה דף

כ"א שפכתבו דאין אסורין אלא מדרבנן ויש לעיין ועיין בירושלמי נדרים (פ"א הלכה ג) דאמרין שם פאימרא (היינו אם אמר הרי עלי פאימרא) ר"י אמר פולד חטאת ע"ש ומשמע דשייף התפסה פולד חטאת ויש לעיין) ולכן פינו דאין אסורין בהנאה אלא מדרבנן לא שייף להקשות לאו דמריה קא טבח ולכן מקשה הש"ס דוקא לר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה וכינון דאסור באכילה כמו שכתב הרי"ט אלגזי בפ"ה מהלכות בכורות והמקנה במ' קידושין נ"ז מלא תאכל כל תועבה ע"ש לכן שפיר הוי שחיטה שאינה ראויה אבל בהנאה מותר מן התורה ולכן לא שייף להקשות דלאו דמריה קטבח אלא גבי איסורי הנאה כמו חולין בעזרה דאסור בהנאה כמבואר בפסחים כ"ב דאומה אתה וכו' עיין תוס' ב"ק דף ע"ב מה שפכתבו בזה לחלק בין איסור עפ"ם לישאר איסורי הנאה דרבנן ע"ש וכ"ז הוי דוקא לשיטת הרמב"ם וי"ל דשיטת הרמב"ם קדשים שמתו יצאו מידי מעילה ד"ת כמובאר מדבריו בפ"ג מהלכות מעילה ע"ש ואין אסורין אלא מדרבנן אולם התוס' בב"ק שם יש לומר דסברי קדשים שמתו אסורין מן התורה ולכן שפיר פכתבו דשייף להקשות על שחוטטי חוץ ג"כ מפי שחט בה פורתא אסרה אידיך כי קא טבח לאו דמריה קא טבח ע"ש ועיין בתוס' (קידושין נ"ז) שכתבו שם קדשים אין אסורין אלא מדרבנן ולא מן התורה וראיתי ברש"י בפסחים דף ל"ה שהקשה על דברי התוס' (דף ס"ט) שהקשו לר"י דאמר דאין נבלת עוף טמא מטמא בבית הבליעה משום דלא חיייל איסור נבלה על איסור טומאה א"כ איך משפחת בעוף קדשים שישטמא בבית הבליעה והרי לא חיייל איסור נבלה על איסור קדשים והקשה הא קדשים שמתו יצאו מידי מעילה ד"ת עיין שם וראיתי בספרי אחרונים שכתבו להוכיח מכאן דשיטת התוס' דקדשים שמתו אף דיצאו מידי מעילה מן התורה היינו שאין בהם מעילה אבל אסורין בהנאה מן התורה ע"ש ועיין במהר"ם מלובלין במ' קדושין דף נ"ז שכתב שם על שיטת רש"י קדשים שמתו אסורין מד"ת.

אמנם יש לומר דלא קשה קושית הרש"ש די"ל דכמו דר' יהודה ממעט דאין איסור נבלה חל על עוף טמא אף דעוף טמא אינו אסור אלא באכילה ולא בהנאה כמו כן יש לומר אף דקדשים שמתו אינם אסורין מן התורה היינו דוקא בהנאה אבל באכילה אסורין מלא תאכל כל תועבה כמו שכתב הרי"ט אלגזי בפ"ה מהלכות בכורות ע"ש ושפיר הקשו התוס' דלא יחול איסור נבלה על איסור דלא תאכל כל תועבה שוב ראיתי בשו"ת אחיעזר שהביא בשם גדול אחד שכתב באהל תורה על דברי התוס' הנ"ל עפ"י הש"ס (בכורות דף ט"ז) דאמרין דאיכא איסור אכילה על חטאות המתות והגאון האמיתי מהר"ח ע שליט"א השיג עליו דהש"ס דבכורות הנ"ל מיירי בחטאות המתות דאיכא הלכתא וקרא אבל בקדשים שמתו אי אמרינן דנפקע איסור קודש לגמרי אינה אסור אכילה יש בהו והביא שם הא דאמרין בת"כ פרשה אחרי דמרבינן שם את זה תאכלו מפרכת פרסה חטאות המתות ופסולי המוקדשים ומפרש הראב"ד דקאי על פסולי המוקדשין שלא נפדו דאסורין באכילה מן התורה וכתב הגאון הנ"ל דאפילו לדברי הת"כ ג"כ לא יתיישבו התוס' דע"כ צ"ל דאיסור אכילה זה מחודש אחר השחיטה דבעודה בחייה קדשים שהוממו הרי אסורין באיסור מעילה מן התורה, וא"כ מאי הקשו התוס' בזבחים הא איסור נבלה ואיסור דלא תאכלו טמא הוא לכם דמרבינן לפסולי המוקדשין אתי בהדי הדדי וע"כ דס"ל להו להתוס' דקדשים שמתו אסורים משום איסור קדש שלאניתר

ע"י זריקה ולפי"ז יש לומר כמו שכתבנו דאין שום ראיה דקדשים שמתו אסור מן התורה די"ל דקונשית התוס' הוי משום לא תאכל כל תועבה ותמהני על הגאון שלא נחית לזה והנה ראיתי באור שמת בהלכות מאכלות אסורות שהקשה על הנהג שישטות דאית להו דקדשים שמתו אינם אסורין מן התורה ועיין רש"י מעילה דף ג' שכתב דלא נהנין מדרבנן גבי חטאות המתות והקשה מהא דאמרין במכילתא פרשה משפטים גבי שור הנסקל ולא יאכל את בשרו אין לי אלא בשרו עורו מניין הרי הנה ר' ישמעאל אומר קל וחומר מה חטאת שבשרה מותר בשחיטה עורו אסור במיתתה שור הנסקל שבשרו אסור בשחיטתו דין הוא שיהא עורו אסור במיתתו ע"ש מבואר דקדשים שמתו אסור מן התורה וקשה על הנהג דסברי דמותר.

ונלע"ד לתרץ קונשית האור שמת עפ"י הש"ס דב"ק (דף ק"י) דאמרין שם על מתנ' דנתן את הכסף לאנשי משמר וכו' אמר אב"י ש"מ כסף מכפר מחצה דאי לא הכי לימא ליה אדעתא דהכי לא יהיב וכו' אלא מעתה הא דקיי"ל חטאת שמתו בעליה תיפוק לחולין דאדעתא דהכי לא אפרשה אמרי חטאת שמתו בעליה הלכתא גמירי לה דלמיתה אולה ונראה לע"ד דפירוש הש"ס דבאמת אמרינן אדעתא דהכי לא מפרשה והוי חולין מעיקרא אלא דהלכתא אמת לאורויי לן דאולה למיתה מבואר לפ"ז דחטאות המתות הוי חולין אלא דהלכתא גמיר לן דאולה למיתה אמנם כ"ז הוי דוקא בחטאות המתות אבל בשאר קדשים שמתו לא שייך לומר אדעתא דהכי לא אפרשה דלא שייך לומר אדעתא דהכי לא אפרשה אלא דוקא באופן שהחטון הוא בהבעלים היינו באופן שאין הבעלים צריכין עוד להקרבן כגון חטאת שמתו בעליה או שפפרו בעליה באחר דאין הבעלים צריכין עוד להקרבן וכן חטאת שעברה שנתה דקיי"ל דתמות זה הוי דוקא ג"כ לאחר שפפרו בעלים באחר דאין עוד על הבעלים חיוב קרבן ולכן פינו דהבעלים אין צריכין עוד להקרבן ואם היו הבעלים בעת שהקדישו במצב כזה שהו עכשיו לא הקדישו שייך שפיר לומר אדעתא דהכי לא הקדישו אבל לא כן בקדשים שמתו דהבעלים צריכין עדיין להקרבן ואם היו הבעלים בשעה שהקדישו במצב כזה שהו עכשיו שפיר הקדישו את הקרבן דהא עדיין צריכין הו להקרבן גם עתה אלא שמת ואינו ראוי להקרבה זה הוי כמו שאר פסולין בקדשים ולא שייך בזה לומר אדעתא דהכי לא הקדישו והוי כמו פיגול ונותר דלא אמרינן בזה אדעתא דהכי לא הקדישו אבל בחטאת שמתו בעליה וכן בכיפרו באחר וכן חטאת שעברה שנתה פינו דמירי לאחר כפרה כמבואר ברמב"ם (בפ"ה מהלכות פסולי המוקדשין) שייך שפיר לומר אדעתא דהכי לא אפרשה ועיין גיטין כ"ח דאמרין שם בחטאת שמתו בעליה דהוי חולין בעזרה כמו דאמרין שם בב"ק ש"מ כסף מכפר מחצה דאי לא מכפר אמאי תהדר ליורשים מ"ט דאדעתא דהכי לא יהיב והיינו פינו דמת ואין נחוצ לו עוד כפרה שייך שפיר לומר אדעתא דהכי לא

יהיב.

(והנה לכאורה יש לעיין גבי הפריש קרבן ונעשה מומר וכן הפריש קרבן ונשטתה אמאי לא נימא אדעתא דהכי לא אפריש עיין זבחים (י"ב) אמנם לא קשה דגם בנעשה מומר וכן בנשטתה ג"כ אין לומר בהחלט שאין הבעלים צריכין עוד להקרבן דהא לאחר שיחזרו בתשובה או לאחר שיברא בשוטה יהיה ראוי הקרבן להם לכן ל"ש לומר אדעתא דהכי לא אקדיש).

ולפי זה יש לישוב קונשית האור שמח דהנה עיין בשיטה מקובצת במנחות שכתבו בשם
 תו"ח דקדשים קלים אסורים מן התורה אף שאין בהם מעילה אסורים מחמת נדרו משום
 כל יחל דברו מידי דהוי אקונמות שהרי מתפסי כפר בשלמים ואכלו עובר משום כל יחל
 כן בשלמים גופניהו עובר משום כל יחל ולכאורה יש לעיין איך שייך כל יחל בשלמים
 כיון דאינו אסור להנות מהם דכל יחל הוי משום שחילל דבריו היינו שפיר יחל אסור
 על החפץ אבל בשלמים דאין בהם מעילה ואינו אסור בהנאה לא שייך לומר כל יחל
 דהא לא חילל דברו כלל אמנם נראה דבשלמים כיון דשייך קדושה בהו הוי שפיר אסור
 בהנאה דהא מצינו דאפילו פסולי המוקדשין אסורין בהנאה ועיין בקדושין (דף י"ג)
 דאמרין מידי דהוי אפסולי המוקדשים דמעיקרא אית בהו מעילה ואסרי בגיזה ועבודה
 פרקינהו מעילה לית בהו בגיזה ועבודה אסורה ע"ש מבואר דאפילו לאחר שהומו
 נשאר קדושה עליהם וממילא שייך עליהם אסור כל יחל כיון שהו קדושין ואסורין
 מחמת הקדושה בהנאה כמו פסולי המוקדשים שאסורין בהנאה ועיין תוס' פסחים (כ"ט
 ע"ב) שכתבו דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים לאו דוקא להאכילן לכלבים
 אלא ה"ה לשאר הנאות ג"כ אסור ועיין תוס' בכורות (דף ל"ב) ועיין תוס' בב"ק (דף
 נ"ג ע"ב) שהקשו רעהו למ"ל תיפוק ליה דאין המת שלו ע"ש דמיירי בכל הקדשים
 וכמו כן נ"ל דה"ה ג"כ קדשים שמתו אף שיצאו מידי מעילה מן התורה ואין עוד קדושי
 ד' אבל עכ"פ כיון ששאר עליהם קדושה דהא צריכין קבורה כדתנן בתמורה ל"ב ואם
 מתו יקברו אם כן יש לומר דשייך בהם שפיר אסור כל יחל כמו בשלמים אף שאין
 בהם מעילה שייך ג"כ בהם כל משום הקדושה כמו בקדשים שמתו ג"כ כיון ששאר
 בהם קדושה דהא מצותן בקבורה וכן יש לומר ג"כ דשייך קדושה שיש בפסולי
 המוקדשין עיין ברי"ט אלגזי בבכורות פ"ה והשתא א"ש קונשית האור שמח מהא
 דמכילתא הנ"ל די"ל דהמכילתא דמיירי בחטאת שמתה היינו שמת הקרבן שייך שפיר
 לומר דעורה אסור במיתתה כמו שבארנו דהא אסורין משום כל יחל דברו כמו שבארנו
 אמנם רש"י שם במעילה דמיירי בחטאות המתות דשם לא שייך לומר שאסורין בהנאה
 משום כל יחל כמו שבארנו דהא אמרין אדעתא דהכי לא אפרשה ונפקעה קדושתן
 למפרע והוי חולין שפיר יש לומר דאין אסורין אלא מדרבנן.

והנה לכאורה יש לעיין בהא דאדעתא דהכי לא אפרשה די"ל דנה לא שייך אלא דוקא
 בחטאת שמתו בעליה וכן בכיפרו בעליה באחר וכן בעברה שנתה אבל בולד חטאת
 דמבואר בתוס' תמורה (דף ל"ב) דקדוש מחמת שגלגלה לן תורה דרק קדושה אשר יהיו
 לה וכו' ולא משום גידולין ואיך שייך בזה אדעתא דהכי לא אפרשה כיון דלאו משום
 קדושת פיו הו קדושין אלא מגזה"כ וכן יש לומר ג"כ בתמורת חטאת דלא שייך אדעתא
 דהכי לא אפרשה כיון דקדוש אפילו בטעות אמנם שפיר יש לומר דגם אסור כל יחל
 לא שייך בהם כיון דלאו מחמת קדושת פה הו קדושין אבל עכ"פ יש לומר דשייך בהם
 אסור הנאה כמו שבארנו מידי דהוי אפסולי המוקדשים והנה בתמורת חטאת יש לומר
 לכאורה דשייך ג"כ כל יחל לפי מה דמשמע לכאורה מהא דאמרין בתמורה דף ד' לא
 תיתני ממיר דבדיבורו קא עביד מעשה ע"ש הרי משמע לכאורה דהוי קדושת פה ועיין
 שם דף ה' דאמרין שאני התם דאמר קרא והנה הוא ותמורתו והנה קודש ונה משני על
 הא דמקשה הש"ס למאן דאמר כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני

והרי תמורה ומשני דתמורה לאו מפחו קדש אלא מגזה"כ (ויש לעיין בזה ואכ"מ) והנה לכאורה יש לעיין מהא דאמרינו בבכורות (דף ט"ז) גבי חטאות המתות דאיצטריך קרא ואיצטריך הלכתא דאי מהלכתא הוי אמין אסורא איכא לאו ליכא ולכאורה איזה איסור שייך לפי דברינו פיון דאמרינו דנפקע קדושתו למפרע ונעשו חולין מעיקרא אמנם יש לומר דהאיסור הוי לאו מחמת הקדושה דבאמת הקדושה נפקעה מהם לגמרי אלא דהאיסור הוי משום דמבטל מהם ההלכה דתמות ועיין רמב"ם (בפ"ד מהלכות פסולי המוקדשין) שכתב וז"ל וכיצד הן מתות לא שיהרגם ביד או בכלי אלא יכניסם לבית ונועל עד שימותו ודברים אילו הלכה מפי הקבלה ע"ש ושפיר יש לומר דהאיסור הוא משום שאינו מקיים בהם ההלכה ועיין בשו"ת אחיעזר הג"ל והשתא לפ"ז א"ש קושית האור שמח הג"ל דעל פירוש רש"י במעילה שכתב דלא נהגין מדרבנן ל"ק מידי פיון דרש"י מיירי שם לענגן חטאות המתות ולכן שפיר אין בהם איסור תורה כמו שבארנו משום דנפקעה מהם הקדושה למפרע והמכילתא מיירי בחטאת שמתה ממש ושייך איסור כל יחל כמו שבארנו וכן יש לומר ג"כ על התוס' בקידושין שם שכתבו להקשות על פירוש"י שכתב דלכן שחוטי חוץ אסורים משום שאין פאן זריקת דמים ועל זה הקשו התוס' שם הא אמרינו קדשים שמתו יצאו מידי מעילה אף שלא היה פאן זריקת דם ויש לפרש דגם התוס' מודים דשייך כל יחל בקדשים שמתו אלא דקושיתם על רש"י הוי באופן זה דרש"י מפרש דילפינו שיהא חולין בעזרה אסור כמו משחוטי חוץ מה שלי בשלף אסור אף שלף בשלי ג"כ אסור ועל זה הקשו כמו דמצינו דבקדשים שמתו נפקעה האיסור שהיה מקודם שחיטה היינו איסור מעילה ואף שלא היה זריקת דם כמו כן עלינו לומר ג"כ בשחוטי חוץ דניתר האיסור שהיה מקודם היינו איסור אבר מן החי וכן ג"כ חולין בעזרה נמי יש לומר דניתר איסור אבר מן החי שהיה קודם שחיטה ועיין במהר"ם מלובלין שם אבל בזה גם התוס' מודה דשייך איסור כל יחל בקדשים שמתו ולא קשה מהמכילתא הג"ל והשתא א"ש ג"כ הירושלמי דמ' שבת פ"ק דאמרינו שם דחטאת המתות אם רצו ב"ד לבטל הרשות בידם היינו לבטל איסור הנאה מהם אבל אין לפרש דהיינו לבטל דין מיתה מהם דזה הוי הלכה למשה מסיני ואין רשות ביד ב"ד לבטל זה אולם מלשון הירושלמי משמע דאפילו דין מיתה ג"כ יכולין לבטל ולכאורה יש לומר עפ"י מה דאמרינו במ' תמורה דף ט"ז גבי חמש חטאות המתות דאמרינו דארבעה נתנו להם והעמידן על חמש ע"ש בפירוש רש"י שכתב דהחמישית נאמר להם רועה ובימי אבלו של משה שכחו איזה היתה רועה והלכו לחומרא ואמרו פולם מתות ולפ"ז על כל חד וחד מחטאות המתות איכא ספיקא שמא זו היא הא דרועה אלא דהב"ד הלכו לחומרא ושפיר יש פח ביד ב"ד לבטל פיון דלא הוי אלא מחמת ספק ושוב ראיתי בספר פנים מאירות על הירושלמי להרב דינובה ז"ל שהרגיש לפרש הירושלמי באופן זה.

והנה אח"כ ראיתי בספר נא"י שהביא ג"כ קושית האור שמח הג"ל וכתב לתרץ דזה תלוי בפלוגתא אי אמרינו כל מקום שנאמר לא תאכלו אהד איסור אכילה ואהד איסור הנאה במשמע היינו דהמכילתא הוי אליבא דמאן דאמר כל מקום שנאמר לא תאכלו אהד איסור אכילה ואהד איסור הנאה וכאן ג"כ לפי מה שכתבו המפרשים דשייך איסור לא תאכל כל תועבה בקדשים שמתו יש לומר דאסור בהנאה ג"כ מהאי טעמא והביא ג"כ מהא דב"ק דף ק"י דאמרינו שם בחטאות המתות אדעתא דהכי לא אפרשה וכתב דהש"ס

דב"ק הוי דוקא בחטאת שמתו בעליה וְלא בשאר חטאות ובאמת לפי מה שכתבתי א"ש דהש"ס דב"ק מיירי בכל חמש חטאות והנה ידידי הרב הגאון המפורסם מ' אהרן גרונואווסקי שליט"א העיר על דברי לפי מה שכתבתי לפרש הש"ס דב"ק דאדעתא דהכי לא אפרשה דהנה חולין למפרע א"כ הנה עלינו לומר דאם אהד ימעל באחד מחטאות המתות בעת שלא הנה עדיין מחטאות המתות ואח"כ נעשה מחטאות המתות כגון שמת בעליו יפקע המעילה למפרע וזה לא שמענו ורציתי לומר דאפילו אם אמרינו דהוי חולין למפרע אפ"ה כיון.

שנהנה מהחטאת בעת שהנה קודש שפיר מעל כיון דבשעה שנהנה הנה קודש הרי נהנה מן ההקדש ואף דאח"כ יפקע הקדושה כיון דכל עיקר המעילה אינה משום שמתחטא להקדש היינו שמתחטא ממון הקדש אלא משום מעשה ההנאה היינו משום שנהנה מן ההקדש ולכן כיון דבשעה שנהנה הנה החפץ הקדוש שפיר מעל אפילו אם אח"כ נעשה חולין למפרע ואמנם זהו חידוש גדול לומר כן ויש לעיין בזה טובא (ולא נפניתי עתה להאריך בזה) ועיין בירושלמי נדרים (בפ"ו) גבי הא דבעיא שם הירושלמי אי נדרים הוי דבר שיש לו מתירים או לא משום שישנו בשאלה ועיין במפרשים שפרשו דהא לכאורה אי אמרינו דהתקם עוקר את הנדר מעיקרו א"כ לא שייך לומר דהוי דבר שיש לו מתירים דהא נעשה כלא הנה אסור מעולם ע"ש וצ"ע בזה.

והנה לכאורה יש להעיר מהא דכתב הרמב"ם בפ"א מהלכות חגיגה הפריש עולת ראיה ומת הירושלים חייבין להביא אמאי לא נימא אדעתא דהכי לא אפרשה כמו בחמש חטאות המתות שוב ראיתי בספר זרע אברהם שהעיר פעין זה על הרמב"ם (בפ"ג מהלכות שקלים) שכתב המפריש שקלו ומת יפלו לנדבה והקשה אמאי לא נימא אדעתא דהכי לא אפרשה והנה מה שהקשיתי מהא דכתב הרמב"ם דהמפריש עולת ראיה ומת דהירושלים חייבין להביא זה לא קשה לפי מה שבארתי דלא אמרינו אדעתא דהכי לא אפרשה אלא דוקא באופן שאין הקרבן נצרך כלל ולכן כיון דמבואר בירושלמי דחגיגה (הלכה א') דלא יראה פני ריקם אפילו לאחר מיתה ותייבם הירושלים להביא לאחר מיתה לכן לא שייך לומר אדעתא דהכי לא אפרשה ועיין בקרית ספר להמבי"ט בפ"א מהלכות חגיגה שכתב דמקור הרמב"ם הוא מהירושלמי הנה אמנם מהירושלמי דנדרים דאמרינו התם על מתני' פאימרא כדירים ר"י אומר כולד חטאת מוכח דשייך התפסה אפילו בחמש חטאות המתות וכתבנו דיש לומר דאפילו אי אמרינו דלא הוי אלא מדרבנן שייך ג"כ התפסה אולם יש לעיין הא אי אמרינו דנפקע הקדושה למפרע לאו דבר הנדר הוי ולא שייך בזה התפסה אולם יש לעיין אולי בולד חטאת דלאו מחמת דיבורו קדש אלא שהתורה גלתה מרק קדוש וכו' יש לומר דלא שייך לומר אדעתא דהכי לא אקדשה ולכן שייך שפיר התפסה בולד חטאת וצ"ע סימן טו' ענין טומאת דם השרץ.

במ' מעילה (דף י"ז) דם השרץ והבשר מצטרפין זה עם זה אמר רב חנין אמר רב. זעירא ובשרו (לפי גרסת רש"י פירוש הא דקתני דם השרץ והבשר מצטרפין דוקא בשרו של אותו שרץ עצמו שפירש ממנו הדם דהוי דם ובשר משרץ אחד אבל כשהדם משרץ אחד והבשר משרץ אחר לא מצטרפין) מתיב ר"י בר"ח (לפי גרסת רש"י) הטמאים מלמד שהו מצטרפין ואפילו שרץ ושרץ ושרץ ודם בין משם אחד בין משני שמות (פירוש

רש"י ה"א יתירה מלמד שמצטרף אפילו שרץ ושרץ פלומר פתצי שיעור משרץ זה ופתצי שיעור משרץ אחר משני שמות חצי שיעור מחלד ופתצי שיעור מעכבר מצטרפין וקשיא לרב חנין) אמר רב יוסף לא קשיא כאן בכולו כאן במקצתו (ופרש"י אי הוי שרצים כולו שלמין בין משם אחד בין משני שמות ופירש חצי שיעור מזה ופתצי שיעור מזה או מזה דם ומזה בשר.

כיון דאתי ממקום חשוב דתרונייהו השרצים שלימים גינהו ונחשיבי מצטרפין והא דאמר רב חנין כו' היינו במקצתו דלא הוי השרצים שלימים אלא מקצתו של כל אחד ואחד מונח בכאן ופירש דם מזה ובשר מזה הואיל ולא אתי משרצים שלימים לא חשיבי ולא מצטרפין הדם עם הבשר אלא עם בשר אותו שרץ שפירש ממנו הדם.

והנה הרמב"ם (בפ"ד מהלכות אבות הטומאה הלכה ז) פתב וז"ל דם השרץ כבשרו ומצטרף לכעדשה כ"ז שהוא מחובר בבשר ע"ש וכן פתב ג"כ בהלכות מאכלות אסורות בפ"ד שם דם שמנה שרצים מצטרפין לבשר והוא שיהא הדם מחובר לבשר ע"ש ועיין בהרב המגיד שם והקשו המפרשים על הרמב"ם שכתב בסתמא דבעינן דוקא שיהא הדם מחובר לבשר ולא חילק בין כולו למקצתו כמו שחילקו בש"ס וזו קושיא עצומה דשביק הרמב"ם מה דמפירש בש"ס בלי שום פלוגתא וכדי לתרץ קושיא זו נקדים מתחילה לתרץ עוד קושיא על הראב"ד בפ"ד מהלכות טומאת מת שכתב שם וז"ל ודוקא רביעית דם שחלוקתו מטהרתו אעפ"י שמאהיל על כולו טהור אבל שאר טומאות המת אף על פי שחלקו טמאים והטעם מפני שרביעית דם נקרא נפש שהוא שיעור נפשו של קטן ואינו נפש אלא א"כ הוא מחובר ע"ש והקשו המפרשים מהא דמבואר בסוגיא כאן במעילה דאמרין ומנא תימרא מדתניא נשפך על הרצפה והיה מקומה קטפרס איהל על מקצתו טהור איהל על כולו טמא (פירש רש"י ומנא תימרא דשני בין כולו למקצתו נשפך על הרצפה והיה רביעית דם של מת והיה מקומו קטפרס להכי נקט רצפה שהרצפה היתה חלוקה דהוי במדרון ונתפשט הדם איהל על מקצתו של רביעית דם כגון ששחה על מקצתו טהור משום דלא איהל על כל השריעור איהל על כולו על הרביעית של דם טמא) מאי מקצתו אילמא מקצת דם והא אמר רבי חנינא אמר רבי רביעית דם שהגיס בה טהורה (פירוש רביעית דם שהגיס בה שהפך בכוש או בכרפר טהורה ואע"ג דכי הגיס בה אי אפשר שלא יאהיל על כולו קתני טהור אותו שהגיס בו ואמאי קתני אינדך ברייתא איהל על כולו טמא) אלא לאו ש"מ כאן בכולו כאן במקצתו (פירש רש"י כאן בכולו היינו כגון דאתי האי רביעית דם ממת שלם להכי חשוב דמטמא באנהל והא דקתני שהגיס בה טהור היינו היכא דלא בא האי רביעית ממת שלם אלא שיצא ממקצתו שהיה מונח שם מקצת מת ופירש ממנו אותו דם ע"ש) ועיין בפירוש התוס' מה שפירשו בשם ר"ן גאון ע"ש עכ"פ מבואר דרביעית דם אפילו אינו מחובר ג"כ מטמא לכל הפירושים וזה דלא פהראב"ד הנ"ל ועיין בקרן אורה מעילה שהעיר ג"כ על הראב"ד בזה וכתב.

לחלק בין מחובר כולו ביחוד או שהוא מפוזר ע"ש שהביא לתרץ שיטת הרמב"ם הנ"ל בשם ספר מים טהורים שהעמים בדברי הרמב"ם פירוש האחרון של התוס' דלהכי בעינן מחובר בבשר כגון אם נגע במקצתו אבל אם נגע בכולו לא בעינן מחובר בבשר ובזה תירץ על הרמב"ם שהשמיט החילוק בין כולו למקצתו היינו משום דסמך על מה שכתב

בפ"ד מהלכות טומאת מת ד"ש נוגע וחוזר ונוגע עיני חולין (דף קכ"ד) והקרו אורה השיג דלא העלה ארוכה להרמב"ם בפ"ד מהלכות מאכלות אסורות שלא הביא לחלק בין פולו למקצתו גם גבי איסור אכילת דם דלא שניף תירץ הנ"ל וכדי לתרץ כ"ז נ"ל דהנה ראיתי בדברי הראב"ד בפירושו לת"כ פ"רשה שמיני שכתב לפרש הש"ס דמעילה וזה לשונו גבי הא דאיתא הטמאים מלמד שהן מצטרפין ואפילו שרץ ושרץ וכו' ואפילו דם בפשר במ' מעילה (בפרק קדשי מזבח דף י"ז) מוקי שם הגמרא דוקא בכולן אבל לא במקצתו פירש פשהיה כל הדם של השרץ משלים לכעדשה מן בשר השרץ אז הוא מצטרף אפילו עם בשר שרץ אחר אבל אם היה מקצת דם השרץ אז הוא מצטרף דוקא עם בשרו ממש של אותו שרץ עכ"ל הראב"ד ועיין במ' נדה (דף נ"ו) דמבואר שם ג"כ חילק בין פולו למקצתו גבי שרץ שביב ושלדו קיימת וכו' ע"ש ודברי הראב"ד נ"ל לפרש עפ"י מה שכתב הקרית ספר להמבי"ט דכיון דכל עיקר טומאת שרצים ילפינו מהא דכל הנוגע בהם יטמא ובעינו דוקא בעצמות השרץ היינו דוקא בנגע בעצם השרץ היינו גוף השרץ אבל בדם השרץ לאחר שפירש מן הגוף לא קרינא בו בהם ואינו מטמא בכעדשה כמו שרץ עצמו אלא בכזית (ויש שיטות דסברי דלא מטמא כלל וצ"ע ועיין מנחות דף ק"ג ובתוס' שם גבי הא דאמרינו דם נבילות טהור) והיינו דדם השרץ לאחר שפירש לא הוי עצמיות השרץ כמו בשר לכן לא מטמא כמו שרץ עצמו אבל בזמן שהדם מחובר בפשר אז הוי כמו בשר השרץ עצמו ומטמא כמו הפשר בכעדשה (ועיין בתוס' חולין דף פ"ז ע"ב שכתבו דדם המת כ"ז שהוא מחובר בגוף אין שם משקה עליהם) ולכן מפרש הראב"ד דזה לא שניף לומר דדם השרץ לא הוי כמו שרץ עצמו אלא דוקא כשפירש מקצת דם השרץ לכן יש לומר דאין זה בכלל דבהם דבעינו דוקא עצמיות השרץ אבל בכולו היינו בכל דמו של שרץ פניו דכל חיותו תלוי בזה ועיין באהלות (בפ"ב) שכתב שם הרמב"ם דכל דם המת שאין בו רביעית מטמא מחמת רוב בגנו שפיר קרינא בזה בהם ומטמא כמו בשר השרץ בכעדשה אפילו באינו מחובר ואם אין בכל דמו של שרץ כעדשה שפיר מצטרף עם הפשר לכעדשה והוי כמו מינו דבשר ולא בעינו בעודו בו דוקא אלא אפילו לאחר שפירש הדם מהבשר ג"כ מצטרף הדם להבשר לטמא בכעדשה ובה יש לפרש דברי הראב"ד בת"כ אמנם בעיקר דברי הקרית ספר שחידש לן דעל בשר שניף יותר בהם מבדם יש לעיין טובא מהיכא תיתי לומר פן דבשר הוי יותר עצמיות השרץ מדם (ועיין בתוס' סנהדרין דף ד' ותוס' שבת ע"ז שחקרו בזה אי דם הוי כבשר או לא וכתבו התוס' בסנהדרין דדם חשיב גזעו מחליף) ועתה נבא לישוב מה שהקשינו לעיל על הראב"ד שכתב בפ"ד מהלכות טומאת מת דרביעית דם שאינו מחובר אינו מטמא משום דכל עיקר דרביעית דם מטמא הוי משום נפש ולא הוי נפש אלא דוקא בזמן שהוא פולו ביחד ועל זה קשה מהא דמבואר פאן בש"ס דאם נשפך על הרצפה והיה מקומם קטפרס דאם איהל על פולו מטמא ואע"ג דאינו מחובר כל הדם פולו ביחד ולפ"ז א"ש והוא דמבואר באהלות בפ"ב דפליגי שם ר"ע ורפנן בדם של קטן שיצא פולו דר"ע מטמא בכל שהוא ורפנן סברי דבעינו רביעית (ועיין רמב"ם בפה"מ שם שכתב דסברת ר"ע כמו שיטמא גבי עצמות רוב בגנן ורוב מגנן אפילו דלא הוי בו השיעור המוגבל לעצמות כמו כן בכל דמו מטמא אפילו בלא היה בו רביעית) נמצא דלר"ע מטמא כל דם המת אפילו באין בו רביעית ולכאורה יש לומר דדם מטמא מחמת

תּרַמִּי הִיָּנוּ בְּהִיָּה בּוֹ רְבִיעִית דָּם מְטֵמָא מְחַמַּת נֶפֶשׁ וּבְלֵא הִיָּה בּוֹ רְבִיעִית אֶז מְטֵמָא מְחַמַּת רֹב מִנֵּן וְרֹב בְּנִין וְהִיָּנוּ כְּמוֹ דְּמַצִּינוּ רֹב בְּנִין בְּעֶצְמוֹת ה"נ אֶמְרִינוּ רֹב בְּנִין בְּדָם וּע"ש בְּלִשׁוֹן הֶרֶמְב"ם שְׁפָתַי וְנ"ל וּר"ע יַעֲמִיד דָּם הַקָּטָן בְּפָנַי עֲצָמוֹ ע"ש וְכו' וּלפ"ז א"ש דָּאִין מֵהַש"ס שׁוּם קוֹשְׁיָא עַל הֶרֶאב"ד וְהוּא דְּהֶרֶאב"ד לְשִׁיטָתוֹ דְּמַפְרָשׁ תִּירָץ הַש"ס פֶּאן בְּכּוּלוֹ פֶּאן בְּמַקְצָתוֹ הִיָּנוּ כָּל דְּמוֹ שֶׁל שְׂרָץ וּמַקְצָתוֹ הִיָּנוּ מַקְצָת דָּם הַשְּׂרָץ וְעַל זֶה מֵיָּתִי הַש"ס רֵאִי מֵהָא דְּנִשְׁפָּה הַדָּם עַל הַרְצָפָה וְהִיָּה מְקוּמוֹ קְטִפְרָס אִיְהֵל עַל פְּלוֹ טֵמָא אִיְהֵל עַל מַקְצָתוֹ טְהוֹר מֵאֵי מַקְצָתוֹ אִילִימָא מַקְצָת דָּם וְהָא אָמַר רַבִּי חֲנִינְיָא רְבִיעִית דָּם שְׁהִיָּס בְּהַ טְהוֹרָה וְעֵינֵן פִּירוּשׁ רַש"י שְׁפָתַי וְע"ג דְּגַם בְּהִיָּס בְּהַ אִיְהֵל עַל פְּלוֹ אַפ"ה טְהוֹר וְאַמֵּי קִתְּנֵי בְּפִרְיָתָא דְּאִיְהֵל עַל פְּלוֹ טֵמָא אֶלָּא לָאו ש"מ פֶּאן בְּכּוּלוֹ פֶּאן בְּמַקְצָתוֹ וּלְפִי פִירוּשׁ הֶרֶאב"ד א"ש דְּכּוּלוֹ הִיָּנוּ כָּל דָּם הַמֵּת וּמַקְצָתוֹ הִיָּנוּ מַקְצָת דְּמוֹ וְלִכּוֹ בְּכָל דָּם הַמֵּת אֶפְּלוֹ בְּנִשְׁפָּה עַל הַרְצָפָה וְהִיָּה מְקוּמוֹ קְטִפְרָס ג"כ טֵמָא וְאַף דָּאִינוּ מְחֻבְּרִי מִשׁוּם דְּכָל דְּמוֹ מְטֵמָא לָאו מִשׁוּם דְּהוּי נֶפֶשׁ אֶלָּא כְּמוֹ רֹב בְּנִין כְּמוֹ שְׁפָתַי הֶרְמְב"ם בַּפ"ה מ הַנ"ל.

וְהִנֵּה לְכַאוּרָה יֵשׁ לְעֵינֵן לְפִי פִירוּשׁ הֶרֶאב"ד עַל הַש"ס דְּמֵיָּתִי רֵאִי דְּשִׁאֲנֵי בֵּין פְּלוֹ לְמַקְצָתוֹ מֵהָא דְּרְבִיעִית דָּם אֶמֵּאֵי לָא מֵיָּתִי מֵהָא דְּאִהֲלוֹת שָׁם בַּפ"ב דְּסִבְר ר"ע דְּדָם קָטָן שְׁיִצָּא פְּלוֹ טֵמָא אֶפְּלוֹ בָּאִין בּוֹ רְבִיעִית וְהִיָּנוּ מִשׁוּם שְׁזָה כָּל דְּמוֹ אֶמְנָם לְפִי מֵה שְׁבִאֲרָנוּ א"ש דְּלְכַאוּרָה יֵשׁ לְעֵינֵן בְּכָלֵל מֵאֵי מֵיָּתִי רֵאִי מֵמַת לְשְׂרָץ אֶבֶל לְפִי מֵה שְׁבִאֲרָנוּ דְּבָרֵי הֶרֶאב"ד עַפ"י הַקְּרִית סֶפֶר לְהַמְבִּי"ט שְׁפָתַי דְּהַטְעַם דְּדָם שְׁאִינוּ מְחֻבְּרִי לָא מְצַטְרַף לְבִשְׂרָה הוּי מִשׁוּם דְּבָדָם לָא קְרִינָא בְּהֵם וְעַל זֶה מְחַלֵּק הַש"ס דְּשִׁאֲנֵי בֵּין פְּלוֹ לְמַקְצָתוֹ הִיָּנוּ דְּכָל הַדָּם שְׁפִיר הוּי בְּכָלֵל בְּהֵם דְּהוּי עֲצָמִיּוֹת הַשְּׂרָץ וְעַל זֶה מְבִיא שְׁפִיר הַש"ס רֵאִי מִנְשִׁפָּה הַדָּם וְהִיָּה מְקוּמוֹ קְטִפְרָס דְּהַדָּם אִינוּ מְחֻבְּרִי וְיִצָּא מְכָלֵל נֶפֶשׁ כְּמוֹ שְׁפָתַי הֶרֶאב"ד בַּפ"ד מֵהַלְכוֹת טוֹמְאָת מַת וְאַפ"ה בְּאִיְהֵל עַל פְּלוֹ הִיָּנוּ כָּל דְּמוֹ שֶׁל מַת טֵמָא וְהִיָּנוּ כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ דְּכָל דְּמוֹ הוּי כְּמוֹ רֹב בְּנִין וְהוּי כְּמוֹ עֲצָמִיּוֹת הַמֵּת וְהָכִי נִמִּי בְּשְׂרָץ כַּה"ג דְּכָל דְּמוֹ שֶׁל שְׂרָץ הוּי כְּמוֹ עֲצָמִיּוֹת הַשְּׂרָץ וְזֶה יִדְעִינוּ שְׁפִיר מֵהָא דְּרְבִיעִית דָּם שְׁנִשְׁפָּה עַל הַרְצָפָה וְהִיָּה מְקוּמוֹ קְטִפְרָס דְּהַדָּם לָא הוּא מְחֻבְּרִי וְאִינוּ בְּכָלֵל נֶפֶשׁ דְּלְכַאוּרָה יֵשׁ לְעֵינֵן פִּינוֹן דְּכָל עֵינֵן דִּידְעִינוּ דָּם הַמֵּת מְטֵמָא הוּי מִשׁוּם דְּרִיבָּה הַפְּתוּב בְּהָא דְּנִשְׁפָּשׁ דָּאִי לָאו הָכִי הוּי כְּמוֹ כָּל מְשָׁקָה הַמֵּת דְּקִימ"ל דְּטְהוֹר וְכָאן חֲזִינוּ דְּאֶפְּלוֹ בְּאִנְפֵּן דְּלֵא אִתְּרַבֵּאֵי בְּהָא דְּנִשְׁפָּשׁ אַפ"ה מְטֵמָא וְע"כ כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ דְּכִינוּ דְּהוּי כָּל דְּמוֹ שֶׁל מַת הוּי כְּמוֹ עֲצָמִיּוֹת הַמֵּת וְיִצָּא מְכָלֵל סְתָם מְשָׁקָה הַמֵּת וְהוּא כְּמוֹ רֹב בְּנִין וְכְמוֹ כֵּן יֵשׁ לוֹמַר ג"כ לְעֵנֵן שְׂרָץ אֶף דָּם הַשְּׂרָץ אִינוּ מְטֵמָא בְּפִירוּשׁ וְאִינוּ מְצַטְרַף עִם הַבִּשְׂרָה לְכַשְׁיַעוּר עֲדָשָׁה מִשׁוּם דְּהוּי שְׁנֵי מִיָּנִים אֶבֶל בְּכָל דְּמוֹ שְׁפִיר הוּי כְּמוֹ עֲצָמִיּוֹת הַשְּׂרָץ וְאַף דְּבִשְׂרָץ לָא שְׁיִיָּד רֹב בְּנִין דְּהָא מְבֹאֵר בַּמ' חֲוָלִין (קכ"ו) דְּעֶצְמוֹת הַשְּׂרָץ לָא מְטֵמָאִין כָּלֵל וְהוּי כְּמוֹ בִּשְׂרָר וּמְצַטְרַף לְכַשְׁיַעוּר עֲדָשָׁה אֶבֶל בְּמַקְצָת דָּם הַשְּׂרָץ שְׁאִינוּ מְחֻבְּרִי אִינוּ מְצַטְרַף עִם הַבִּשְׂרָר כָּלֵל דְּהוּי כְּמוֹ שְׁנֵי מִיָּנִים וְאִינוּ מְצַטְרַף לְהַבִּשְׂרָר לָא מְבַעֲיָא לְהִנָּה דְּסִבְרֵי דָּם הַשְּׂרָץ בְּפָנַי עֲצָמוֹ אִינוּ מְטֵמָא כָּלֵל אֶלָּא אֶפְּלוֹ לְהִנָּה דְּסִבְרֵי דְּגַם בְּפָנַי עֲצָמוֹ ג"כ מְטֵמָא אֶלָּא דְּבַעֲיָנוּ רְבִיעִית כְּדִי שְׁיִקְרֵשׁ וְיַעֲמִיד עַל כְּזִית עֵינֵן בְּקְרִית סֶפֶר (בַּפ"ד מֵהַלְכוֹת מְאָכְלוֹת אֶסוּרוֹת) מֵהַ שְׁפָתַי וְשִׁיטַת הַש"ס הוּי דְּנִקָּא אֶלִיבָא דַר"ע דְּסִבְר בְּאִהֲלוֹת בַּפ"ב) דָּם קָטָן שְׁיִצָּא פְּלוֹ טֵמָא אֶפְּלוֹ בָּאִין בּוֹ רְבִיעִית אֶבֶל שָׁם יֵשׁ לוֹמַר דְּכִינוּ דְּהוּי כָּל דְּמוֹ הוּי בְּכָלֵל נֶפֶשׁ

אפילו באין בו רביעית ולכן אין מכאן ראיה לשרץ דלא מצינו ריבוי דנפש בשרץ אבל
בנשפה הדם על הרצפה והיה מקומו קטפרס וכו' דלא הוי בכלל נפש כמו שכתב הראב"ד
וע"כ דמטמא משום רוב בגנו דהוי כמו עצמיות המת וכמו בשרץ נמי אף דלא שייך גבי
שרץ רוב בגנו אפ"ה י"ל דהוי כמו עצמיות השרץ ולפ"ז לא קשה מסוגיא זו על הראב"ד
(ובמ"א תירצתי קושית התוס' במ' יומא דף פ"א שהקשו ל"ל קרא דרביעית דם הבא
משני מתים מטמא הא קיי"ל כל ששיעורו שנהמצטרף ולפ"ז יש לומר דאי לאו קרא הוי
אמינא דלא שייך צירוף פינון דהטעם דרביעית דם מטמא הוי משום נפש ולא שייך צירוף
על נפש והיינו עפ"י שיטת הראב"ד הנ"ל ויש לעיין בזה).

ולפי"ז יש לתרץ דברי הרמב"ם הנ"ל בריש דברינו שכתב דם השרץ ובשרו מצטרפין
והוא שיהא הדם מחובר לבשר ולא הביא הא דהש"ס מחלק בין פולו למקצתו ולפ"ז
א"ש דיש לומר דהרמב"ם ג"כ מפרש הא דמשני הש"ס כאן בכולו כאן במקצתו כמו
שפירש הראב"ד בת"כ שם וכמו שבארנו וכ"ז הוי דוקא לר"ע דאמר שם דם קטן שיצא
פולו אפילו באין בו רביעית ג"כ טמא אבל הרמב"ם דפסק דלא כר"ע אלא פרבנון שם
דסברי דבעינו דוקא רביעית דם ואפילו בכל דמו של קטן ג"כ טהור היכא דליכא רביעית
לכן לדידיה אין לחלק בין פולו למקצתו ושפיר לא הביא הרמב"ם הא דמשני הש"ס כאן
בכולו כאן במקצתו ועיין בשיטה מקובצת שם במעילה ועיין בקרית ספר להמבי"ט
שכתב להקשות איך שייך דם המת שיצא פולו ואין בו רביעית הא קיי"ל תחילת דמו
של מת הוי רביעית עיין בר"ש (בפ"ב דאהלות) שהביא הספרי זוטא דתחילת דמו של
מת הוי רביעית ע"ש מה שכתב בזה ועיין במפרשים שכתבו דהא דתנו דם קטן שיצא
פולו ואין בו רביעית מיירי פגון שגפחת מרביעית ע"י חולי והא דתני הטמאים מלמד
שהו מצטרפים הוי אליבא דר"ע.

והנה התוס' שם ביומא תרצו קושיתם שהקשו למ"ל קרא דרביעית דם הבא משני מתים
שמטמא הא קיי"ל כל ששיעורו שנה מצטרפין ותרצו דאיצטריך קרא דרביעית דם הבא
משני נפלים שאין לא בזה ולא בזה רביעית מתחילה אבל רביעית דם הבא משני מתים
שיש בכל אחד טפי מרביעית לדברי הפל מצטרפין חצי רביעית מזה וחצי רביעית מזה
ע"ש וקשה מהא דמבואר בתוספתא בפ"ב דאהלות הובאה הר"ש שם (משנה ב') אמר
ר"י לא נחלקו ר"ע ורבנון אלא על רביעית דם שפירשה משני רביעית משני מתים ע"ש
בפירוש הר"ש היינו בנתערב רביעית דם ממת זה עם רביעית דם ממת אחר ואח"כ חלק
אותם הרי להדיא דפליגי אפילו ברביעית דם הבא משני מתים גדולים שיש בכל אחד
הרבה יותר מרביעית דם אולם יש לומר דתרוץ התוס' הוי לרשב"י אליבא דר"ע דפליגי
שם בתוספתא על ר"י ולר"י אליבא דר"ע יש לתרץ כמו שתמצו התוס' בסנהדרין דבעינו
קרא דלטמא רביעית דם הבא אפילו ממת אחד משום דדם לא הוי בכלל בשר (ועיין
מ"ש התוס' בשבת דף ע"ז ומנחות ק"ג) שכתבו בכלל אי דם השרץ טמא תליא בפלוגתא
אי דם נבילות טמא או לא היינו אי דם נבילות טמא אז דם הוי בכלל בשר ע"ש ואי דם
נבילות טהור אז בעינו קרא על דם השרץ דלטמא וע"ש שכתבו דלמד"א דם נבילות טמא
ודם הוי בכלל בשר הא דבעינו קרא דנוה לכם הטמא לדם השרץ היינו דאי לאו קרא
דנוה לכם הוי אמינא דבעינו עד שיהא בו כדי שיוכל לקרש ולעמוד על כעדשה קמ"ל
קרא דנוה לכם הטמא דלטמא אפילו דם צלול בכעדשה ואע"ג דכשיקרש יהא פחות

מפּעֵדֶשֶׁה ע"ש וְהִנֵּה הֶקְרַן אוֹרָה הַקֹּשֶׁה בְּהָא דְאֶמְרִינּוּ בְּכַרִּיתוֹת דְּרַף ד' כֹּל חֵלֶב וְכֹל דָּם
לֹא תֹאכְלוּ וְכוּ' מָה חֵלֶב מִיְנוּחָד שְׁחֵלְבוּ חֲלוּק מִבְּשָׂרוֹ וְאִין מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה אַף דָּם
שְׂדֵמו חֲלוּק מִבְּשָׂרוֹ וְכוּ' אוֹצִיא דָּם שְׂרָצִים הוֹאִיל דְּאִין דָּמָם חֲלֵק מִבְּשָׂרָן מִצְטָרְפִין וְהָא
מִהֲבָא נִפְקָא מִהֶתֶם נִפְקָא וְזֶה לְכֶם הִטְמָא לִימַד עַל דָּם הַשְּׂרָץ וּבְשָׂרוֹ שְׂמִצְטָרְפִין אִי לֹא
הִקְיָשָׂא סד"א ה"מ לְטוֹמְאָה אֲבָל לְאֲכִילָה אִימָא לֹא קמ"ל הִקְיָשָׂא ע"ש וְעֵינִן בְּמִפְרָשִׁים
שְׂפִתְבוּ עפ"י דְּבַרֵי הַתּוֹס' בְּסִנְהֶדְרִין דְּרַף ד' שְׂפִתְבוּ דְלִמָּאן דְּאֶמַר דָּם לֹא הוּי בְּכֻלָּל בְּשָׂר
וּבְעֵינִן קְרָא דְוִזָּה לְכֶם הִטְמָא לְתַרְתִּי הֵינּוּ דְמִינָה יִלְפִינּוּ דָּם הַשְּׂרָץ מִטְמָא וְגַם מִצְטָרְפִין
לְבָשָׂר וְכוּ' כ' עֲלִינוּ לֹמַר ג"כ פֶּאן לְעֵנִן אֲכִילָה דְבְעֵינּוּ הִקְיָשָׂא לְעֵנִן אֲכִילָה בִּין
לְאִיסוּר אֲכִילָה הֵינּוּ שְׂיָהָא דָּם הַשְּׂרָץ אֲסוּר בְּאֲכִילָה וְגַם לְעֵנִן צִירוּף שְׂיָצְטָרְפִין לְבָשָׂר
וְעַל זֶה הַקֹּשֶׁה הֶקְרַן אוֹרָה דְלָמָּה לֹן קְרָא לְאֲסוּר דָּם הַשְּׂרָץ בְּאֲכִילָה תִּיפּוּק לִי בְּלֹא הֲכִי
מִהָא דְהִטְמָאִים לְאֲסוּר צִירוּן וְרוּטְבֹן כְּמוֹ שְׂאָר יוֹצֵא דְאִיסוּר וּבְכֻלָּל אִי שְׂיָיִף יוֹצֵא בְּדָם
כְּבָר דְבָרוּ בְּזֶה הָאֲחֵרוֹנִים בְּסִפְרֵיהֶם עֵינִן עֲלֵיהֶם וְהַפּמ"ג כְּתַב בְּפִתְיַחְתּוֹ לְהִלְכוֹת מְלִיחָה
דְּדָם אֲסוּר מִשּׁוּם יוֹצֵא ע"ש שְׂפִתְבוּ דָּם גְּבֻלָּה אַף שְׂאִין בּוֹ מִשּׁוּם גְּבֻלָּה עֲצָמָה אֲבָל אֲסוּר
מִשּׁוּם אִיסוּר דְהִטְמָאִים הֵינּוּ אִיסוּר יוֹצֵא (וַיֵּשׁ לְעֵינִן בְּדְבָרֵיו הַרְבֵּה וְאִכ"מ) וְהִנֵּה.

הק"א שם פתב לתרץ עפ"י שיטת הרמב"ם דמהטמאים לא ילפינו מלקות אלא איסור
עשה אמנם עדיין תקשה להנף דסברי דשייף גם מלקות באיסור יוצא (וכבר פתבו
האחרונים ראיה מהא דחולין דף ק"כ דמקשה הש"ס ולכתוב רחמנא בשרצים ולייתי
הנף וליגמרו מנייהו ומאי פריף ונהרי איצטריף כל הני למלקות עיין בקרן אורה לנדרי
מש"כ בזה) ונ"ל לתרץ קושית הק"א לכל השיטות היינו אפילו לשיטת התוס' דסברי
דאיסור יוצא הוי בלאו דאיסור יוצא נ"ל דהוי שם איסור חדש ולא אמרינו דאיסור יוצא
הוי שם האיסור שיצא ממנואלא דהתורה גלתה לן מהא דהטמאים שאסורין כל היוצא
מן האיסור ובה תירצתי קושית התוס' (בחולין קי"ב) שהקשו למה לי קרא דהטמאים
לאסור צירו ורוטבן תיפוק ליה דטעם פעיקר הוי דאורייתא ונ"ל עפ"י מה שפתבו התוס'
במנחות (ק"ג) דלהכי בעינו קרא דוזה לך הטמא לדם השרץ אפילו למד"א דדם חשיב
כבשר משום דאי לאו קרא הוי אמינא דדם השרץ מטמא דוקא כדי שיהיה בו פשיעור
שיקראש ויעמוד על פעדשה דהינו בדם צלול יותר מפעדשה להכי בעינו קרא דוזה לך
הטמא דלטמא בכעדשה אפילו בדם צלול והיינו דאי לאו קרא הוי דם מטמא משום דהנה
כבשר לכן בעינו בדם שיעור בשר דהיינו יותר מפעדשה בדם צלול אבל בתר דגלי לן
קרא דדם השרץ מטמא הוי מחמת עצמו היינו לאו משום דדם חשיב כבשר להכי מטמא
אפילו דם צלול בכעדשה ולא בעינו שיעור בשר וכמו כן נ"ל ג"כ דלכן בעינו קרא
דהטמאים ולא סגי לן בהא דטעם פעיקר דאורייתא משום דאי אמרינו דהאיסור הוי
משום טעם פעיקר אז בעינו ג"כ שיהא בהיוצא שיעור איסור היינו כדי שיקראש ויעמד
על פזית והיינו דבעינו שיהא יותר מפזית בצלול אבל אי אמרינו דהאיסור הוי משום
דהטמאים היינו שגלתה לן תורה איסור חדש היינו איסור יוצא ולכן אין אנו דנין שיהא
השיעור כמו הדבר שיצא ממנו אלא הוי שיעור חדש והיינו שיהא בדבר שיצא שיעור
פזית בלח ולא בעינו כדי שיקראש ויהא פזית וכמו כן נ"ל ג"כ על קושית הקרן אורה
הנ"ל דאי הוי האיסור דדם השרץ מחמת יוצא א"כ הוי איסור חדש ולא הוי כמו שרץ
עצמו כמו שבארתי לעיל דאיסור יוצא לא הוי כמו גוף האיסור שיצא ממנו ואז הנה

השיעור בדם השרץ לענין איסור אפולה בכזית ולא בכעדשה דהא פל עיקר דמרבינו דשיעור אכילת שרצים הוי בכעדשה משום דהיקשא התורה אכילה לטומאה כמבואר במעילה (דף ט"ז ע"ש) וכ"ז הוי דוקא לענין גוף השרץ הוי השיעור בכעדשה אבל איסור יוצא דהאיסור הוי לאו משום דהוי פמו גוף השרץ אלא מקרא דהטמאים וי"ל דהוי איסור חדש ולא איסור שרץ אלא דאיסור יוצא הוי איסור עצמו פללי פמו שאר איסורי יוצא ולכן השיעור הוי ג"כ לאו שיעור פמו שרץ דהיינו בכעדשה אלא פמו פל איסור תורה בכזית אבל השתא דינדעינו איסור אכילה מקרא ושפיר הוי איסור מחמת שרץ הוי כעדשה והא דפירש רש"י פאן דלאכילה הוי בכזית פבר הקשו המפרשים עיין בערוך לגר מה שכתב לתרץ דרש"י פתב כ"ז לענין שאר שרצים שאינם מח' שרצים ע"ש.

והנה התוס' הקשו על רש"י דמפרש בעודו בו היינו בעוד שהדם מחובר עם הבשר והקשו מאי שניף צירוף על זה פיון דזה הוא שרץ ממש פיון שהדם הוי עם הבשר יחד והקושיא הזאת הוי ג"כ על הרמב"ם דמפרש ג"כ הא דעודו בו פנ"ל אבל יש לומר דרש"י והרמב"ם סוברין דכ"ז שניף דוקא אלא באופן דהשרץ והדם הוי פברייתו דהיינו שהשרץ ודם הוי מחוברין פברייתו אבל אם הוי מחוברין שלא פברייתו אף דמחברין שניף שפיר צירוף ופירוש הא דבעודו בו הכי פירושו שהדם מחובר עם הבשר אבל אינו פברייתו ממש ולכן לא הוי פמו שרץ ממש ושפיר בעינו צירוף.

סימן טז. יבואר שיטת התוס' והרמב"ם בענין הכשר בדם שחיטה.

הרמב"ם בפ"י מהלכות טומאת אוכלין פתב ונ"ל הדם המנוי מן המשקין הוא הדם השותת בשעת שחיטה מן הבהמה והחיה והעופות הטהורין אבל דם הקילות אינו מכשיר שעדיין חיים הם והרי הוא דומה לדם מפה או לדם הקנה השוחט ונתיז דם על האוכלין ונתקנח הדם בין סימן לסימן הרי ספק וכו' והנה ראיתי בספר מקור חיים בסוף הספר פחדושי אביו הגאון שם פריתות שהקשה על הרמב"ם במש"כ הרמב"ם דאינו מכשיר אלא דוקא דם השותת היינו הדם היוצא אחר דם קילות בסוף השחיטה דע"כ מוכח פפירוש התוס' דפירשו דדם אפילו דם קילות שעדיין הוא פחיים מכשיר שהרי אמרינו פחולין (דף ל"ו) השוחט ונתיז הדם על האוכלין ונתקנח הדם בין סימן לסימן פליגי בה רבי ור"ח אבל אי לא נתקנח מכשיר לדברי הפל ואם פשנתו הדם קודם שחיטת סימן שני הבהמה עדיין פחיים דאפילו במפרפסת קיימ"ל דהיא פחיה לכל דבריה וא"כ למה מכשיר הדם היוצא בין סימן לסימן הא היא פחיים ואינו מכשיר והרמב"ם עצמו הביא הא דנתיז הדם בין סימן לסימן באותה הלכה עצמה.

והנה פדי לתרץ כ"ז נ"ל לבאר שיטת הרמב"ם בענין דם דהוי משקה דהנה פאמת לא מצינו בשום מקום דדם יאה חשוב משקה אלא אדרבה משמע דדם הוי אנכל דהא כתיב פל נפש אשר תאכל דם וגו' אלא דהתורה גלתה בהא דדם חללים ישטה דדם הוי משקה (עיון נדה דף נ"ה ע"ב) ועיינו פחולין (דף ל"ה) והנה רש"י פחולין שם פירש דשניף דם חללים אפילו גבי בהמה והתוס' שם הקשו על פירוש רש"י מהא דאמרינו פשבת (דף קמ"ג) דדם מגפתה של בהמה אינו מכשיר דאמרינו שם לא אם טמא חלב אשה שלא לרצון שפן דם מגפתה טמא טמא חלב בהמה שלא לרצון שדם מגפתה טהור ואי שניף

דם חללים גבי בהמה הנה לנו לומר דגם דם מגפתה טמא דמה לי קטליה פולח ומה לי קטליה פלגא כמו דאמרינו בנדה (דף נ"ה) גבי אדם כה"ג דלכן דם מגפתה מכשיר משום דמה לי קטליה פולח ומה לי קטליה פלגא ע"ש עוד הקשו מהא דאמרינו בחולין (דף קכ"א) שונין ישראל בטמאה ועכו"ם בטהורה צריכי מחשבה והכשר ממקום אחר ע"ש ואמאי לא יהא ההכשר מחמת דם חללים מיהו רש"י שם פירש דלא מקרי דם חללים אלא ע"י גיסטרא ע"ש והיינו דשיטת רש"י דבשחיטה לא מקרי חלל והתוס' פליגי בזה על רש"י וסברי דבשחיטה נמי הוי חלל ע"ש ועיין רש"י (שפת קמ"ג) שכתב שם דגבי בהמה לא שניף דם חללים והיינו דבהמה לאו בכלל דם חללים וצ"ע דרש"י פתב פאן דשיף דם חללים גבי בהמה ומצאתי בראש יוסף שהעיר בזה.

והנה לכאורה יש לעיין אי שניף דם חללים גבי בהמה א"כ למה לן קרא דעל הארץ תשפכנו כמים דדם שחיטה מכשיר הא בשחיטה ג"כ הוי דם חללים אוילם לפי מה שכתב רש"י (בחולין קכ"א) דשחיטה לא הוי חלל דלא מקרי חלל אלא מן הצואר ע"ש כמו שכתוב לתת על צואר רשעים והנה שיטת הרמב"ם נ"ל דסבר דשיף דם חללים בין באדם ובין בבהמה והיינו הא דגלתה לן תורה בהא דדם חללים ישטה דדם הוי משקה בין באדם ובין בבהמה אלא דבזה יש לחקור בהא דעל הארץ תשפכנו כמים דמיני מרבין דם שחיטה דמכשיר מאי אתא לאשמעין פיון דדם חללים דבהמה נמי מכשיר וי"ל לכאורה דלהכי בעינן הא דעל הארץ תשפכנו כמים לרבות דדם שחיטה הנה משקה כמו דם חללים דאי לא הא דעל הארץ תשפכנו כמים הוי אמינא דדם שחיטה לא הנה משקה דשחיטה לא הוי דם חללים כמו שכתב רש"י הנ"ל דלא מקרי דם חללים אלא מן העורף ולא בשחיטה או דיש לומר באופן אחר דבאמת אי אין דם חללים משקה אלא דוקא דם חללים ובשחיטה ג"כ הוי חלל ולא בעינן על זה שום ריבוי אלא דנה אתא לן לאשמעין הא דעל הארץ תשפכנו כמים דגבי בהמה לא סגי לן בהא לחוד דדם חללים אלא דבעינן ג"כ היתר שחיטה על הדם כדי שיהא שם משקה על הדם לפי מה שכתבו האחרונים דשיף איסור אינו זבוח גבי דם והיינו דשיף היתר שחיטה בדם (ונפ"מ לענין דם שפולח) וא"כ פיון דהשחיטה מהני על הדם ג"כ להתירו מאיסור אינו זבוח ולהחשיבו אנוכל לכן יש לומר דלא מקרי דם משקה אלא דוקא דם חללים בשחיטה שיהא היתר שחיטה על הדם ואז שפיר הנה דם משקה ועיין בחולין (דף ל"ה) דאמרינו שם דלר"ש שחיטה מכשרת ולא דם הרי דשחיטה פועלת על הבשר להחשיבו אנוכל כמו כן יש לומר דהשחיטה פועלת על הדם להחשיבו משקה והיינו משום היתר שחיטה דמהני על הדם להתירו מאיסור עשה דאינו זבוח והנה לכאורה עלה בדעתנו שיש לתלות כ"ז בפלוגתא דתנאי (במכשירין בפ"ו) דפליגי שם תנאי בהא דדם שחיטה מכשיר אי דוקא בבהמה וסיה ועופות הטהורים או אפילו טמאים ג"כ מכשירין ע"ש וי"ל דמאן דאמר דוקא בהמה וסיה ועופות טהורין מכשירין סבר דהא דדם שחיטה הוי משקה הוי משום דמהני היתר השחיטה על הדם להחשב משקה והיינו דלא מקרי דם חללים משקה אלא בשחיטה ולכן דוקא בטורה הוי משקה להכשיר משום דמהני היתר שחיטה אבל בטמאים דלא שניף היתר שחיטה לכן לא מכשיר דמם אבל מאן דאמר דאפילו דם בהמה וסיה ועופות הטמאים ג"כ מכשיר אף דלא שניף בהו היתר שחיטה י"ל דסבר דלא בעינן היתר שחיטה והא דמכשיר דם שחיטה בבהמה וסיה ועופות הטמאים הוי משום דם

חללים דבבהמה נמי שינה דם חללים לשיטת הרמב"ם וקרא דעל הארץ תשפכנו פמים
אתא לאורוי לן דגם דם שחיטה הוי ג"כ בכלל דם חללים דלא נימא דלא שינה דם חללים
אלא דוקא מן העורף כמו שפכת רש"י בחולין שם והיינו דסבר דאפילו גבי בהמה ג"כ
הוי דם חללים משקה כמו גבי אדם ולא בעינן היתר שחיטה ובמ"א פתבתי ע"ד החידוד
לתרץ בזה קושית המפרשים על הרמב"ם שפכת דם הקזה הוי תולדה ודם שחיטה הוי
אב ונה נגד המשנה דמכשירין דמבואר שם דדם שחיטה הוי תולדה ולא פתבתי כ"ז פאן
מפני הדחוק והנה לכאורה תיקשה על הרמב"ם כל הנה קושיות שהקשו התוס' בחולין
על רש"י שפכת שינה דם חללים גם בבהמה וכיון דבארנו דשיטת הרמב"ם הוי ג"כ
דשינה דם חללים גבי בהמה תשאר עליו כל הנה קושיות הנ"ל אמנם לפי מה שבארנו
דשיטת הרמב"ם דבעינן תרתי היינו היתר שחיטה וגם דם חללים היינו דלא מכשיר דם
חללים של בהמה אלא דוקא עם היתר שחיטה אבל דם חללים בלא היתר שחיטה אינו
מכשיר והשתא א"ש דלא תקשה כל הנה קושיות היינו מה שהקשו התוס' אי שינה דם
חללים גבי בהמה היה לנו לומר דגם דם מגפתו בבהמה נמי יכשיר כמו גבי אדם דאמרין
(בנדה דף נ"ה) דמכשיר משום דמה לי קטליה פולגא אבל לפ"ז א"ש
דלכן דם מגפתו אינו מכשיר גבי בהמה משום דבעינן גם היתר שחיטה על הדם בבהמה
אבל זה נדאי דשינה דם חללים גבי בהמה נמי ובלא דם חללים לא הוי דם משקה אלא
דגם בדם חללים לחוד לא סגי לן שיכשיר אלא דבעינן ג"כ היתר שחיטה על הדם אבל
אי לאו הא דבעינן היתר שחיטה על הדם היה מכשיר גם דם מגפתו בבהמה ג"כ וי"ל
דלמאן דסבר במכשירין שם דמכשיר דם בהמה וחייה הטמאים ולא בעינן היתר שחיטה
י"ל דכמו כן נמי מכשיר דם מגפתו בבהמה וכן א"ש קושית התוס' מהא דאמרין ישאל
בטמאה ועפ"ם בטורה צריכין הכשר ולא מכשיר הדם והיינו משום דבעינן היתר שחיטה
וישאל בטמאה לא היה היתר שחיטה על הדם לכן לא מכשיר וא"ש שיטת הרמב"ם
דלא תיקשה עליו כל הנה קושית התוס' על רש"י וא"ש ג"כ הא דכתב הרמב"ם דאינו
מכשיר אלא הדם היוצא בשעת שחיטה היינו דם השותת ולא דם קילוח והיינו משום
דלא מקרי דם חללים בקטליה פולגא אלא דוקא היוצא לאחר מיתה כמו שכתבו התוס'
(בחולין דף ל"ו ע"ש) ועיין במהרש"א שם שכתב על התוס' להעיר אמאי בעינן דוקא
דם היוצא לאחר מיתה ולא סגי בדם קילוח דהא לא גרע מקטליה פולגא דאמרין בנדה
דמכשיר וכתב דכיון דקטליה פולגא בעינן הדם היוצא בסוף והיינו לאחר מיתה ע"ש ועיין
שם בפרש"י שפכת דגם בדם הקזה אינו מכשיר אלא דוקא הדם היוצא בסוף והיינו דלא
מקרי דם חללים אלא דוקא הדם היוצא בסוף אפילו בקטליה פולגא ולרש"י יש לומר
דלא קשה קושית המהרש"א דשיטת רש"י דבעינן בכל גונא דם היוצא בסוף היינו בדם
חללים בעינן דוקא הדם היוצא בסוף היינו לאחר מיתה ובדם מגפתו בעינן ג"כ הדם
היוצא בסוף וכן בדם הקזה כמו שפכת רש"י, דבלאו הכי לא מקרי דם חללים וכמו
דבקטליה פולגא בעינן דם היוצא לאחר מיתה ואז הוי דם חללים כמו כן בקטליה פולגא
בעינן ג"כ דוקא הדם היוצא בסוף והשתא א"ש קושית הגאון אבי המקור חיים בחידושו
לפריתות שהקשה על הרמב"ם אמאי מכשיר הדם היוצא בין סימן לסימן כיון דבעינן
דוקא דם היוצא בסוף היינו לאחר מיתה הבהמה אפילו בדם שחיטה ולא כמו שכתבו
התוס' דגבי שחיטה מכשיר דוקא דם היוצא קודם שחיטה ולפי מה שבארנו א"ש דמה

שכתב הרמב"ם דאינו מכשיר אלא דוקא הדם היוצא אחר מיתה היינו דוקא בקטליה פולה ושם בעינו דוקא דם חללים היוצא בסוף דבולאו הכי לא מקרי דם חללים וכ"ז הוי דוקא בקטליה פולה ולפי מה שבארנו שיטת הרמב"ם דגם בבקמה שייך דם חללים והא דאינו מכשיר בבקמה דם מגפתו ולא אמרינו מה לי קטליה פולו מ"ל קטליה פלגא היינו משום דבבקמה לא סגי להחשיב דם משקה בלא התר שחיטה אלא בעינו תרתי דם חללים ע"י השחיטה דהא הרמב"ם פסק כמ"ד א דאינו מכשיר אלא דם שחיטה של בקמה ותיזה הטהורים וכמו שבארנו אבל לו יצוייר לן גבי דם מגפתו דם מפה עם התר שחיטה בודאי הנה מכשיר דגם בבקמה אמרינו מ"ל קטליה פולו מ"ל קטליה פלגא פיון דגם בבקמה שייך דם חללים ולכן שפיר פסק הרמב"ם הא דהשוחט וניתו דם בין סימן לסימן דמכשיר היינו דמכשיר מחמת דם מגפתו פיון דהנה בין סימן ראשון לסימן שני ואז עדיין לא הנה קטליה פולה אלא הוי כדם מפה ושפיר מכשיר הדם אם אמרינו ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף דאז הנה שם שחיטה על כל מקצת שחיטה בפני עצמה כמו שבארנו במקום אחר דאי אמרינו ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף אז כל מקצת שחיטה הוי שם שחיטה עלה בפני עצמה ולכן פיון דהוי דם מגפתו עם התר שחיטה לכן שפיר מכשיר הדם מחמת דמה לי קטליה פולה מה לי קטליה פלגא והא דכתב הרמב"ם דאינו מכשיר אלא דוקא דם השותת היוצא בסוף שחיטה היינו דוקא בדם היוצא אחר שחיטת שני הסימנים דאז פיון דהבקמה תמות מחמת זה והנה קטליה פולה לכו בעינו שיהא הדם דם חללים היוצא דוקא לאחר מיתה פיון דהוי.

קטליה פולה אבל בניתו דם בין סימן לסימן דאז לא הוי קטליה פולה אלא קטליה פלגא ושפיר מכשיר הדם אף דלא הוי דם היוצא לאחר מיתה פיון דהוי דם מגפתו והנה לכאורה יש לעיין למה לא הזכיר הרמב"ם הא דדם חללים גבי אדם י"ל בפשיטות דסמך על כל הנה דחשיב שם דם המת מכשיר וע"כ משום דם חללים והנה גדול אחד העיר לתרץ קושית התוס' על רש"י מהא דישאל בטמאה ועכו"ם בטהורה צריכין מחשבה והכשר במקום אחר אמאי לא יכשיר מחמת דהנה דם חללים ואמר דכיון דכל עיקר הא דמטמא טומאת אוכלין גבי ישראל בטמאה ועכו"ם בטהורה במקרסת הוי מחמת השחיטה וא"כ איך שייך להכשיר מחמת דם חללים פיון דהוי שחיטה ומקרי שחיטה ולא חלל אבל לפי מה שבארתי לעיל דשחיטה הוי ג"כ ההכשר מחמת דם חללים ובשחיטה ג"כ מקרי דם חללים לא שייך לומר כנ"ל.

סימן יז ענין טומאת התהום: הרמב"ם בפ"ו מהלכות קרבן פסח כתב מי שעבר בדרך ומצא מת מושקב לרחבו של דרך אם הנה המת טומאת התהום אעפ"י שהוא טמא לתרומה הרי זה טהור לפסח ושוחט ואוכל את פסחו ואע"פ שאפשר שנגע הואיל והוא טומאת התהום טהור לפסח ואעפ"י שהמת שלם והוא מן הקצה אל הקצה הרי זה עושה פסחו עד שידע בודאי שנטמא בו במ"ד א כשהוא מהלך ברגליו שהרי אפשר שלא יגע אבל אם רוכב או טעון משא הרי זה טמא אעפ"י שהוא טומאת התהום לפי שאי אפשר שלא יגע ושלא יאהיל ושלא יסיט וכבר ביארנו טומאת התהום בהלכות נזירות (ועיין בכ"מ שהעיר על הרמב"ם שכתב דשוחט ואוכל את פסחו לכתחלה מ"ש משאר קרבנות) ועוד יש להקשות על הרמב"ם מהא דמבואר בתוספתא דנבחים הובא ברש"י פסחים (דף פ"א) כיצד גבי טומאת התהום אמר לו קבר הנה עמך בבית שנגנסת בו תחת האבן

שִׁישְׁבַתָּ עָלֶיהָ וְנוֹדַע לוֹ עַד שֶׁלֹּא עָשָׂה פֶסַח וְצָרִיף לַעֲשׂוֹת פֶסַח שְׁנֵי מִשְׁעָשָׂה פֶסַח אֵין צָרִיף לַעֲשׂוֹת פֶסַח שְׁנֵי וְכֵן נִזְרַר שֶׁהֵיָה הוֹלֵף לְהִבְיָא קַרְבָּנוֹתָיו אֲמָרוּ לוֹ מֵת הֵיָה עִמָּךְ בְּבֵית שְׁנֹכְנָסֶת בּוֹ וְנוֹדַע לוֹ בֵּין עַד שֶׁלֹּא הִבְיָא קַרְבָּנוֹתָיו בֵּין מִשְׁהִבְיָא קַרְבָּנוֹתָיו צָרִיף לְהִבְיָא קַרְבָּן טוֹמְאָה אֲבָל אֲמָרוּ לוֹ קִבֵּר הִתְהוּם הֵיָה עִמָּךְ בְּבֵית שְׁנֹכְנָסֶת בּוֹ תַּחַת הָאָבֶן שִׁישְׁבַתָּ עָלֶיהָ וְנוֹדַע לוֹ עַד שֶׁלֹּא הִבְיָא קַרְבָּנוֹתָיו צָרִיף לְהִבְיָא קַרְבָּן טוֹמְאָה וּמָהוּ קַרְבָּן טוֹמְאָה אֲשֶׁם אֶחָד וְשְׁתֵּי תוֹרִים וּמִתְחִיל לְמִנּוֹת נִזְרוֹת אַחֲרָת.

מְבֹאָר דְּדוֹקָא בְּנוֹדַע לוֹ לְאַחַר שֶׁעָשָׂה פֶסַח אֵינוֹ צָרִיף לַעֲשׂוֹת פֶסַח שְׁנֵי אֲבָל בְּנוֹדַע קוֹדֵם שֶׁעָשָׂה פֶסַח אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת פֶסַח דְּלֹא הִתְרַה אֲלֵא דוֹקָא בְּדַעְבַּד אֲבָל לְכַתְחִילָה אֵינוֹ עוֹשֶׂה פֶסַח בְּטוֹמְאָת הִתְהוּם וְזֶה שֶׁלֹּא כְּשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם שֶׁכַּתְבַּת דְּשׁוֹחַט וְאוֹכַל אֵת פֶסַח אֲפִילוֹ לְכַתְחִילָה וְעוֹד קָשָׁה עַל הֶרְמֵב"ם בְּמָה שֶׁכַּתְבַּת בַּמִּד"א כְּשֶׁהוּא מְהַלֵּף בְּרַגְלָיו שֶׁהָרִי אֲפִשֶׁר שֶׁלֹּא יִגַע וְכו' אֲבָל בְּרוֹכֵב אוֹ טְעוֹן מִשָּׂא הָרִי זֶה טְמֵא שֶׁהָרִי אֵי אֲפִשֶׁר שֶׁלֹּא יִגַע מְבֹאָר דְּלֹא מְרַצָּה טוֹמְאָת הִתְהוּם אֲלֵא דוֹקָא בְּסַפֵּק טוֹמְאָה אֲבָל לֹא בְּנוֹדַע טוֹמְאָה וְזֶה דְּלֹא כְּמוֹ שֶׁמְבֹאָר בַּש"ס בְּפֶסַחִים (דָּף פ') שָׁם.

דְּאֲמָרִינוּ דְּשׁוֹמְרַת יוֹם כְּנֻגַד יוֹם שֶׁרְאֵתָה פְטוּרָה מִלַּעֲשׂוֹת פֶסַח שְׁנֵי מִשׁוּם דְּהָיִי טוֹמְאָת הִתְהוּם דְּמְרַצָּה מְבֹאָר דְּאֲפִילוֹ בְּנוֹדַע טוֹמְאָה ג"כ שִׁינָף טוֹמְאָת הִתְהוּם וְקוֹשְׁיָא זֶה כְּבָר הִעִירוּ הַמְפָרְשִׁים (עֵינֵן בַּש"ש שֶׁמְעַתְתָּא ה' פָּרָק ד') וְעֵינֵן בְּנִזְרִיר שָׁם דָּף ס"ב בְּמִפְרָשׁ שֶׁהִבְיָא ג"כ גְרָסָא זֶה כְּמוֹ גְרָסַת הֶרְמֵב"ם וְכַתְבַּת דְּזֶה ט"ס.

וְהִנֵּה כְּדֵי לְתַרְץ כ"ז נִקְדִּים תַּחֲלָה לְתַרְץ קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' עַל רַש"י בְּזִבְחִים (דָּף כ"ג) בְּהָא דְּאֲמָרִינוּ שָׁם בַּש"ס דְּלֹא אֲמָרוּ טוֹמְאָת הִתְהוּם אֲלֵא לְמַת בְּלַבַּד לְמַת לְמַעוֹטֵי מַאי לֹא לְמַעוֹטֵי טוֹמְאָת הִתְהוּם דְּזִיבָה וּפְרַש"י טוֹמְאָת הִתְהוּם דְּזִיבָה כְּגוֹן רְאָה בִּיהַש"מ סָפֵק כְּוָלָה מִן הַיּוֹם סָפֵק כְּוָלָה מִן הַלֵּילָה וְאֵין כָּאֵין אֲלֵא רְאִיָּה אַחַת סָפֵק חֲצִיָּיָה מִן הַיּוֹם וְחֲצִיָּיָה מִן הַלֵּילָה וְהָיִי לָהּ כְּשִׁתִּי רְאִיוֹת דְּזִב מְטֵמָא בְּיָמִים וּבְרֵאיוֹת וְהָיִי טוֹמְאָת הִתְהוּם הוּא דְּמַמְעֵט מִשׁוּם דְּחֲמִירָא דִּיןֶצָא עָלָיו מְגוּפוֹ וְהַתּוֹס' שָׁם הִקְשׁוּ מָהָא דְּכִיֶּצַד צוֹלִין דְּלֹא מְצִי מִשְׁכַּח לָהּ לַר"י דְּאָמַר מְכָאֵן וּלְהַבָּא הוּא מְטֵמָא טוֹמְאָת הִתְהוּם בְּזִיבָה וְלִימָא בְּכִי הָיִי גּוֹנָא וְכַתְבוּ לְתַרְץ וְז"ל וְנ"ל בְּרו"ךְ דְּבַעֲיָנוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה נּוֹדַע הַסָּפֵק עַד לְאַחַר שְׁחִיטָה מְבֹאָר דְּשִׁיטַת רַש"י דְּאֲפִילוֹ בְּנוֹדַע הַסָּפֵק קוֹדֵם שְׁחִיטָה הָיִי ג"כ טוֹמְאָת הִתְהוּם וְקָשָׁה קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' מְפֶסַחִים הַנ"ל.

וְהִנֵּה כְּדֵי לִישֵׁב שִׁיטַת רַש"י נ"ל לֹמַר לְכַאוּרָה דְּרַש"י מְפָרֵשׁ דְּסִבְרָה זֶה הֵינּוּ אֵי שִׁינָף טוֹמְאָת הִתְהוּם בְּנוֹדַע הַסָּפֵק תְּלִיָא בְּפְלוּגְתָא דְּתַנָּאֵי דְּאֲמָרִינוּ בְּנִזְרִיר דָּף ט"ו דְּשִׁינָף טוֹמְאָת הִתְהוּם אֲפִילוֹ בְּזִיבָה וְעֵינֵן שָׁם בְּתוֹס' שֶׁכַּתְבוּ דְּהָיִי תַנָּא סִבְר דְּשִׁינָף טוֹמְאָת הִתְהוּם אֲפִילוֹ בְּזִיבָה וְהֵינּוּ דְּהָיִי פְלוּגְתָא דְּתַנָּאֵי אֵי הִלְכָה דְּטוֹמְאָה הָיִי בְּמַת דוֹקָא וְלֹא בְּזִיבָה אוֹ אֲפִילוֹ בְּזִיבָה וְע"כ עָלִינוּ לֹמַר דְּהָיִי תַנָּא דְּסִבְר דְּאֲמָרִינוּ טוֹמְאָת הִתְהוּם גְּבִי זִיבָה אֲף דְּבִזִּיבָה הָיִי נּוֹדַע הַסָּפֵק סִבְר דִּידִיעַת סָפֵק אֵינוֹ מְבַטֵּל דִּין טוֹמְאָת הִתְהוּם וְלִכּוֹן סִבְר דְּגַם גְּבִי זִיבָה אֲף דְּהָיִי נּוֹדַע הַסָּפֵק אֲפ"ה הָיִי טוֹמְאָת הִתְהוּם וּמֵאֵן דְּפְלִיג וְסִבְר דְּלֹא אֲמָרוּ טוֹמְאָת הִתְהוּם אֲלֵא בְּמַת בְּלַבַּד וְלֹא בְּזִיבָה י"ל דְּמָה"ט מְמַעֵט טוֹמְאָת הִתְהוּם בְּזִיבָה מִשׁוּם דְּנוֹדַע הַסָּפֵק קוֹדֵם שְׁחִיטָה וְהָיִי תַנָּא דְּאָמַר דְּלֹא שִׁינָף טוֹמְאָת הִתְהוּם בְּזִיבָה מִשׁוּם הַכִּי.

הוא וע"כ שיטת הש"ס בפסחים שם דר"י ממעט דלא שנייה טומאת התהום בזיבה ע"כ דסבר ידיעת ספק מבטל דין טומאת התהום ולכן ס"ל דלא שנייה טומאת התהום בזיבה אפילו בזב בשביעי שלו שהספק הוא שמה יראה היום ויסתור כל שמנה ספק לא יראה אף דעדיין לא ראה בשביעי ולא הוי ידיעת הטומאה דהא עדיין ליכא מציאות טומאה כלל והא דאמרינן דלמפרע הוא מטמא בזב שראה וכו' נ"ל דלאו דהטומאה הישנה נמשכת דהאמרינן דאינו מטמא פלי חרס בהסט פמבואר במגילה ח' טהור השתא מלטמא פלי חרס בהסט אע"ג דהדר חזי לא מטמא למפרע והיינו משום דאפילו אי אמרינן דלמפרע מטמאה עכ"ז עצם הטומאה הוי טומאה חדשה אלא שהתורה חידשה דדיני הטומאה שמתמאין למפרע אמנם הטומאה הישנה כבר הלכה לה ופירוש למפרע מטמאה הוי דמטמאה למפרע אבל עצם הטומאה הוי חלות חדשה ועיין ברש"י זבחים כ"ט ובתוס' שם וכ"ש באופן שכתב רש"י בזבחים בראה בהש"מ דיש לומר דהוי כשתי ראיות והוי ידיעת הספק וגם מציאות הטומאה בשעת שחיטה וזריקה דזה לא איצטרף לן למעט ולכן יש לומר דש"ס בפסחים דקאי אליבא דהך תנא דסבר דלמת הוי למעוטי זיבה משום דהוי ידיעת ספק לא קשה על רש"י למה לא מוקי הש"ס שם גבי הא דמקשה ולר"י דאמר מפאן ולהבא הוא מטמא למת למעוטי מאי למה לא מוקי הש"ס למעוטי זיבה בכה"ג דראה בין השמשות די"ל דזה לא איצטרף לן למעט פיון דהוי נודע הספק וגם מציאות הטומאה בשעת שחיטה וזריקה וזה גרע הרבה מראה בשביעי ואפ"ה הוי ידיעת ספק וממעט לו האי תנא דלא הוי טומאת התהום וכ"ש בזה דהוי נודע הספק וגם מציאות הטומאה בשעת שחיטה וזריקה.

והנה בזה י"ל לפרש הש"ס בפסחים דף צ"א בהא דתנו האונן והמפקח את הגל וכן מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורים וכו' שוחטין עליהם על פולם אין שוחטין עליהם בפני עצמן שמה יביאו את הפסח לידי פסול לפיכך אם איננו פסול פטורין מלעשות פסח שני חוץ מן המפקח בגל שהוא טמא מתחילתו אמר רבה בב"ח אמר ר"י לא שנו אלא גל עגול אבל גל ארוך פטור מלעשות פסח שני אימא טהור היה בשעת שחיטה וכו' ע"ש בפרש"י והנה קשה אמאי בגל ארוך פטור מלעשות פסח שני לחזי היכי דמי אי ברשות הרבים ספקו טהור ופטור מלעשות פסח שני ואי ברשות היחיד ספקו טמא וחיוב בפסח שני ולפי מה שבארנו דאפילו בנודע הספק הוי ג"כ טומאת התהום וידיעת ספק אינה מבטל דין טומאת התהום יש לומר דלכן בגל ארוך פטור מלעשות פסח שני אפילו ברשות היחיד דספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא אפילו לענין פסח פמבואר בירושלמי (פסחים פ"ק ז') משום דגל ארוך הוי טומאת התהום וטומאת התהום מרצה אפילו ברה"י ומצאתי אח"כ ברש"י ש' שהעיר ג"כ בקושטא זו וכתב ג"כ לפרש דהוי טומאת התהום ולא העיר כלל בהא דהוי נודע הספק דזה תליא לכאורה בפלוגתא דרש"י ותוס' וגם נדחק מאד מ"ש גל עגול דלא הוי טומאת התהום ע"ש ולדעת נראה דגל עגול פיון דהוי ידיעת ספק שעומד להתברר דהא לאחר שיפקח יתברר לו מיד אם הוא טמא או לא דהא אם ימצא שם מת בנדאי האהיל עליו פיון דהוי גל עגול ואין זה טומאת התהום ולא דמי לראה בין השמשות דשם הוי ספק שאינו יכול להתברר לעולם ושפיר הוי טומאות התהום אבל בידיעת ספק שעומד להתברר לא הוי טומאת התהום והא דזב שראה בשביעי שלו דהוי טומאת התהום אף דהוי ידיעת ספק שאני התם דבשעת שחיטה

ראיתי בקרית ספר להמבי"ט שכתב פן בשיטת הרמב"ם דהסיפא מיירי בגל עגול ולכן אין שוחטין לכתחילה משום ספק טומאה.

והשתא א"ש שיטת הרמב"ם ולא קשה מה שהקשינו מהתוספתא דמבואר להדיא דאין שוחטין לכתחילה והרמב"ם פתב דשוחטין אפילו לכתחילה משום דהרמב"ם לא פתב כ"ז הא דשוחטין לכתחילה אלא דוקא בידיעת ספק טומאה שכתב ונ"ל מי שעבר בדרך ומצא מת מושקב לרחבו של דרך אם היה המת טומאת התהום אעפ"י שהוא טמא לתרומה הרי זה טהור לפסח ושוחט ואוכל את פסחו ואעפ"י שאפשר שנגע הואיל והוא טומאת התהום טהור לפסח והיינו דשיטת הרמב"ם דידיעת ספק אינו מבטל דין טומאת התהום כמו שבארנו לכן שפיר כתב הרמב"ם דשוחט ואוכל את פסחו לכתחילה משום דהוי כמו כל טומאת התהום כיון דאינו יודע בודאי שנטמא אלא שידע הספק והוי כמו טומאת התהום דזיבה דהוי טומאת התהום אף שידע הספק כמבואר בגזיר (דף ט"ז) דאמרין שם דגם גבי זיבה אינו סותר משום טומאת התהום כמו שכתבו התוספות שם ד"ה הכי נמי דהאי תנא סבירא ליה דאפילו טומאת התהום דזיבה הותרה לעושי הפסח ע"ש והנה אף דמצאו את המת עכ"ז הוי טומאת התהום כיון דבשעה שנטמא האדם היה טומאת התהום והרי האדם טמא בטומאת התהום שאין אפשר לברר כמו שבארנו לעיל והתוספתא דמבואר שם דלכתחילה אין שוחטין מיירי באופן שידע בודאי שנטמא בטומאת התהום ולכן כיון דהיה לו ידיעה ודאית אין זה טומאת התהום שוב ראיתי במאירי על גזיר בסוגיא בטומאת התהום שכתב שם להדיא בשם גדולי המספרים ונ"ל והא דטומאת התהום הוי דוקא בדעבד זהו דוקא בודאי נטמא אבל בספק שוחטין אפילו לכתחילה וידוע דהמאירי קורא להרמב"ם בשם גדולי המספרים הרי מבואר להדיא כדברינו.

והנה לכאורה יש לעיין בהא דאמרין (בפסחים פ"א) אמר מר בר רב אשי לא שנו אלא שנודע לו לאתר זריקה דכי אינדריק דם שפיר אינדריק אבל נודע לפני זריקה לא מרצה ומקשינו בש"ס מהא דהמוצא מת מושקב לרוחבו של דרך לתרומה טמא לגזיר ועושה פסח טהור וכל טהור וטמא להבא משמע וכו' ולפ"ז מאי מקשה הש"ס הא האי ברייתא דהמוצא מת מיירי בספק טומאת התהום כמו שבארנו ולכן שפיר טהור אפילו לכתחילה ומר בר רב אשי י"ל דמיירי בודאי טומאת התהום אמנם י"ל לפי מה שבארנו דזה תליא בפלוגתא אי טומאת התהום דזיבה הותרה או לא וכיון דסוגיא זו ממעט טומאת התהום דזיבה: והיינו משום דבידיעת ספק ליכא טומאת התהום לכן ע"כ לפי הש"ס דפסחים הברייתא דהמוצא מת מיירי אפילו בודאי טומאת התהום אולם הרמב"ם י"ל דפסק דשייך טומאת התהום בזיבה כמבואר בפ"ו מהלכות קרבן פסח הלכה ג' שכתב זב שראה שתי ראיות וספר ז' ימים וטבל בשביעי שוחטין עליו והוא אוכל לערב ואם ראה זוב אחר שגזר הדם הרי זה פטור מלעשות פסח שני וכן שומרת יום פנגד יום טובלת ביום השני שגזר הדם הרי זה פטור מלעשות פסח שני וכו' והקשו המפרשים הא בש"ס מוקמינן כ"ז דוקא למאן דאמר מכאן ולהבא הוא מטמא והרמב"ם מהא פסק דלמפרע הוא טמא בפ"ה מהלכות משקב ומושב ע"ש.

והשתא א"ש ג"כ הקנשיא שהקשו על הרמב"ם במה שכתב בסוף ההלכה במד"א פשהיה מהלך ברגליו שהרי אפשר שלא יגע אבל אם היה רוכב או טעון משא הרי זה טמא אעפ"י שהוא טומאת התהום לפי שאי אפשר שלא יגע ושללא יסיט ושללא יאהיל והקשו דלפי דברי הרמב"ם משמע בודאי טומאה אין זה טומאת התהום ולא פן מבואר בש"ס עיין בש"ש ולפי מה שבארנו א"ש דהרמב"ם אינו בא לשלול דבודאי טומאה לא הוי טומאת התהום אלא הרמב"ם קאי על ריש דברי דשם שוחטין אפילו לכתחלה אף דהוי ספק טומאה וגם יש פאן ידיעת הספק ועל זה כתב הרמב"ם דבודאי טומאה כה"ג אין שוחטין לכתחילה אף דהטומאה היא טומאת התהום בשעה שנטמא אפ"ה בטומאת התהום אינו מרצה אלא דוקא בדעבד אבל לא לכתחילה כמו שמבואר בכמה דוכתי וברישיא דכתב הרמב"ם דשוחטין אפילו לכתחילה לאו דסבר הרמב"ם דבטומאת התהום אפילו לכתחילה שוחטין אלא דכיון דאין זה ידיעה נדאית אין זה מבטל טומאת התהום והוי כמו בדיעבד משום דלבטל דין טומאת התהום בעינן דוקא ידיעה נדאית אבל בסיפא דהוי ידיעה נדאית בטל דין טומאת התהום משום הידיעה אבל אם היה שוחט את הפסח ואח"כ מצאו המת אז אפילו ברוכב אף דנטמא בודאי שפיר היה מרצה וא"ש וכמו שכתב המאירי הנ"ל ות"ל שפונתי בזה לדעת ראשונים המאירי ויש להביא רא' לדעת הרמב"ם בזה דבידיעת ספק הותרה אפילו לכתחילה מהא דבעיא הש"ס שם בפסחים אי פהו המרצה בקרבנותיהם היינו בתמיד אי הותרה לו טומאת התהום או לא הותרה לו טומאת התהום וקשה לפי שיטת הרמב"ם בפ"ד מהלכות ביאת מקדש דלא הותרה טומאת התהום לפני זריחה אלא דוקא אם זרק הורצה אבל לא לכתחילה ולפי זה קשה למאי נפקא מינה אי הותר טומאת התהום בתמיד או לא בשלמא בפסח שייך שפיר טומאת התהום אף דטומאה הותרה בצייבור אבל זה הוי דוקא בנטמא ברוב קהל או הפהנים אבל ביחיד נדחה לפסח שני לכן אהני הא דטומאת התהום דאפילו ביחיד נמי הותרה אבל גבי תמיד דקיי"ל דטומאה הותרה בצייבור פמבואר (ביומא דף ז') ובדעבד מרצה אפילו פהו אחד טמא מאי נפקא מינה אי הותרה טומאת התהום או לא פיון דגם טומאת התהום נמי אינו מרצה אלא דוקא בדעבד אפילו בנודע לאחר זריקה בשלמא לשאר ראשונים דסברי דגם קודם זריקה יכול לעשות הזריקה לכתחלה יש נ"מ אי יכול פהו טמא לעשות זריקה דמשום טומאה הותרה בצייבור אי יכולין לעשות בטרה שפיר טפי אבל משום טומאת התהום יכול הפהו לעשות בטומאה הזריקה, אפילו לכתחילה אבל לשיטת הרמב"ם דגם בטומאת התהום אין לעשות הזריקה לכתחילה בטומאה מאי נפק"מ אי הותרה טומאת התהום בתמיד או לא סוף סוף הא טומאה הותרה בצייבור אבל לפי שיטת הרמב"ם דפסק טומאה דחוייה בצייבור יש נפקא מינה בפסק טומאת התהום ברשות היחיד דאי הותרה טומאת התהום בתמיד אז בפסק טומאה שוחטין אפילו לכתחילה משום טומאת התהום אבל משום טומאה הותרה בצייבור זה לא הוי אלא בדעבד אבל לכתחילה אין שוחטין פיון דטומאה דחוייה בצייבור פנ"ל לכאורה קצת ראיה והנה לכאורה יש לעיין בהא דנזיר מהא דנזיר דף ס"ג ירד לטבול ונמצא מת משוקע בקרקע המערה אם ירד להקיר טהור משום טומאת התהום אבל אם, היה המת צף על פני המים דאין זה טומאת התהום טמא ולכאורה יש לעיין הא הוי ספק טומאה כמו שכתבו התוס' שם דהוי ספק טומאה ברשות היחיד ואפ"ה קתני רישא אם נודע לו קודם גילוח סותר אף דהוי ספק אם נטמא או לא

ולפי שיטת הרמב"ם היא אפילו לכתחילה נמי אולם יש לומר דדוקא בצף על פני המים שינה ספק שמא לא היה המת בשעה שטבל אבל במת משוקע בקרקע הוי נדאי טומאה וכו' מדויק לשון המאירי דמשוקע הוי נדאי טומאה ע"ש.

סימן יח גרסינו בירושלמי יומא פ"ק ז' רבי אלעזר שאל פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים מהו שיטמאו בגדים (וצ"ל אוכלין ומשקין לפי גרסת המפרשים) בלא הכשר ובלא טומאה מפני שסופן לטמאות טומאה חמורה התיב שמואל קפודקאי מעתה יטמאו את אמוריהם אלא בשפירשו ונאפילו תימר לא פירשו כהדא אין מי חטאת מטמאין דבר לחזור ולקטמאת ממנו התיב ר' ירמיהו הרי נבלת עוף הטהור הרי הוא מטמא טומאת אוכלין בלא הכשר ובלא טומאה מהני שסופן לטמאה טומאה חמורה אמר ר"י נבלת עוף הטהור אין לה מחיצות אמר ר' מנא נבלת עוף הטהור יש לה מחיצות אדם הוא מחיצתה דאי לא תימא הכי אלו הביא פלב והלבישו בגדים והאכילו נבלת עוף הטהור שמא אינו מטמא בגדים אמר ר' לעזר דרמאי נבלת עוף הטהור מחיצתה בכל מקום אלו מחיצתו חוץ לחומת ירושלים ע"ש במפרשים שפכתו לפרש דהבעיא הוי אי סופן לטמא טומאה חמורה מטמאה טומאת אוכלין או לא ועיין תוס' זבחים ק"ד שהביאו הירושלמי ולכאורה יש לעיין טובא הא זהו מתלוקת דר"מ ורבנן בזבחים ק"ה עיי"ש דגרסינו שם בזבחים פ"ה ופרים מטמאין טומאת אוכלין מפני שסופן לטמא טומאה חמורה וכו' ולבאר הירושלמי נ"ל דהנה רש"י בחולין קכ"א פתב גבי נבלות עוף טהור דמטמא משום דסופו לטמא טומאה חמורה בעינן דוקא שיגע בו השרץ ואי לאו הכי אינו מטמא ועל זה הקשה בשו"ת רע"א מהדורא תנינא סימן צ"ט היכן מצינו דנבלת העוף שמטמא טומאה קלה לבעי מגע שרץ עיין ג"ה נ"א דמבואר להדיא דלא בעי מגע שרץ ועיין ברש"י בבכורות (דף י') שכתב ג"כ גבי הא דאמרין דנבלת העוף דצריכא מחשבה ואינה צריכא הכשר וכתב שם רש"י דבעינן ג"כ שתגע בשרץ ובלאו הכי אינה מטמאה ע"ש והעיר בשו"ת גור אריה יהודה להגאון מה"א ל"ת סימן ב' ע"ש שלא העלה ארוכה לזה והנה בשו"ת רע"א שם פתב לתרץ די"ל דהסוגיא דזבחים דאמרין שם אמרי במערבא צריכין הכשר טומאה ממקום אחר סברה דהא דסופו לטמא טומאה חמורה לא מהני אלא על הכשר מים דלא בעינן אבל מגע שרץ נדאי בעינן וזה פירוש צריכין הכשר טומאה ממקום אחר אף דרש"י בזבחים שם פירש באופן אחר עכ"ז י"ל דרש"י בחולין מפרש הסוגיא פן והש"ס דזבחים פליגא בזה על הש"ס דנדה דמבואר שם דלא בעינן גם הכשר שרץ ועיין ראב"ד (בפ"ק מהלכות אבות הטומאה) שכתב לפרש הסוגיא דזבחים ג"כ דפליגי אי בעינן הכשר שרץ או לא ונ"ל לומר דהנה סוגיות דזבחים דמשמע דסופו לטמא טומאה חמורה לא מהני אלא דלא בעינן הכשר מים אבל הכשר שרץ שפיר בעינן ודנדה דמבואר דלא בעינן לא הכשר שרץ ולא הכשר מים פליגי בזה היינו בבאיור הא דסופו לטמא טומאה חמורה דהש"ס דנדה דמבואר דלא בעינן לא הכשר מים ולא הכשר שרץ סברה דסופו לטמא טומאה חמורה דמטמא טומאה קלה הוי משום דבכל טומאה חמורה יש בה ג"כ טומאה קלה ולכן אם נעשה אנוכל פגון שחישב עליה לאכילה.

מטמאה טומאת אוכלין ולא הוי פלל ענין קבלת טומאה אלא דכל טומאה חמורה אם נעשה אנוכל מטמאה טומאת אוכלין מחמת הטומאה חמורה ולא הוי פלל ענין קבלת טומאה אלא דהטומאה קלה מסתעפת מהטומאה חמורה ולכן שפיר לא בעינן לא הכשר

מים ולא הכשר שרץ אבל הסוגיא דזבחים דסברה דבעינו מגע שרץ הוי משום דטומאה קלה לא שייכא פלל לטומאה חמורה והא דסופו לטמא טומאה דלא בעינו הכשר מים הוי משום דכל עיקר דבעינו הכשר הוי משום דיהא שם אנוכל כמבואר (בחולין דף קי"ח) הכשר גמר מלאכה הוי ולכן מחמת חשיבות זו דסופו לטמא טומאה לא בעינו הכשר מים וזה ילפינו מהא דמה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה ובעינו הכשר אף כל שאין סופן לטמא טומאה חמורה לא בעינו הכשר ושפיר בעינו על טומאה קלה מגע שרץ.

ועתה נבא לפרש הירושלמי דיומא ה"ל דהא דבעי ר' אלעזר אי פרים הנשרפים מהו שייטמאו בלא הכשר בלא טומאה הוי אליבא דכו"ע בין לר"מ ובין לרבנן דזבחים ובעיית ר' אלעזר הוי בזה אי הא דסופו לטמא טומאה חמורה מהני דלא בעינו הכשר מים אבל הכשר שרץ בעינו או דילמא לא בעינו לא הכשר מים ולא הכשר שרץ והינו פלוגתא דש"ס דזבחים ונדה ועל התיב ר' ירמיהו הרי נבלת עוף הטהור הרי הוא מטמא בלא הכשר ובלא טומאה מפני שסופן לטמא טומאה חמורה ועל זה משני הש"ס אמר ר"י נבלת העוף אין לה מחיצות פירוש פיון דאין לה מחיצות שפטמא בכל מקום יש לומר דהוי עצם טומאה וכינון דהוי עצם טומאה שייך שפיר למימר דמטמא בלא הכשר ובלא טומאה משום דסופו לטמא טומאה חמורה וכמו שבארתי דהא דמטמא טומאה קלה הוי משום דבטומאה חמורה יש בה ג"כ טומאה קלה דבכל טומאה חמורה אם נעשה אנוכל מטמאה טומאת אוכלין ולא בעינו מגע שרץ אמנם כ"ז הוי דוקא באופן דהטומאה חמורה הוי עצם טומאה שייך לומר דאם נעשה אנוכל מטמאה ג"כ טומאת אוכלין אבל אם הטומאה לא הוי עצם טומאה אלא דמטמא מחמת התעסקות בזה לא שייך לומר דהטומאה קלה הוי מחמת שחל שם אנוכל על הטומאה חמורה דהא עדיין ליכא טומאה חמורה וזהו פונת הירושלמי בזה דמחלק בין נבלת עוף דאין לה מחיצות והוי עצם טומאה לפרים הנשרפים דיש להם מחיצות היינו דאין מטמאין אלא לאח"כ שייצאו וכיון דאינם מטמאים בכל מקום א"כ משמע דלא הוי עצם טומאה ולכן שפיר בעינו מגע שרץ לטמא טומאת אוכלין ובלא מגע שרץ לא מטמאין פלל ואין שום מנבלת עוף טהור לפרים הנשרפים ומקשה הש"ס נבלת עוף טהור נמי יש לה מחיצות אדם הוא מחיצתה דהא לא מטמאה אלא בבית הבליעה וא"כ ג"כ לא הוי עצם טומאה ואמאי מטמא טומאה קלה בלא מגע שרץ ומשני ר' אלעזר דרמאי דנבלת עוף טהור מחיצתה בכל מקום פירוש דמטמאין בכל מקום והא דבעינו דוקא בית הבליעה של אדם זה הוי דין במגע היינו דבעינו מגע כזה שיהא בבית הבליעה אבל פיון דמטמא בכל מקום ואין לה מחיצות שפיר הוי עצם טומאה אבל פרים הנשרפים פיון דאין מטמאין אלא חוץ לחומת ירושלים מזה הכרח דלא הוי עצם טומאה ולכן בעינו שפיר מגע שרץ לטמא טומאת אוכלין ונהו פירוש הירושלמי.

והנה לפי מה שבארנו יש לתרץ דברי הרמב"ם בפ"ג מהלכות אבות הטומאה שכתב שם וז"ל אין נבלת העוף הטהור צריכה מחשבה לטמא טומאה זו החמורה אלא פיון שבלע ממנה כזית מפל מקום הרי זו מטמא בבית הבליעה חישב עליה לאכילה הרי זו מטמאה טומאת אוכלין והרי זו כאנוכל ראשון לטומאה אף על פי שלא נגע בה טומאה אחרת ואינה צריכה הכשר פרה אדומה ושעירים הנשרפים אינו כן אף על פי שהן מטמאין המתעסק בהן אם חישב עליהם לאכילה צריכין שתגע בהם הטומאה ואחר כך יטמאו

טַנְמַאת אַנְכְּלִין וְעֵינֵין בְּכ"מ שֶׁהַקְּשָׁה עַל הַרְמַב"ם לָמָּה מְחַלֵּק בֵּין פְּרִים הַנְּשָׁרְפִין לְנִבְלַת עוֹף טְהוֹר דְּנִבְלַת עוֹף טְהוֹר מְטַמְּאָה טַנְמַאת קִלְיָה בְּלֹא מַגַּע שָׂרִץ וּבְפָרִים הַנְּשָׁרְפִים בְּעֵינֵין דְּנִבְלַת עוֹף טְהוֹר לְטַמְּא טַנְמַאת אַנְכְּלִין וּלְפִי מָה שֶׁבְּאַרְנוּ א"ש שֵׁיטַת הַרְמַב"ם דְּשֵׁיטַת הַרְמַב"ם מְבֹנָאָר לְהִדְיָא בִירוּשְׁלַמִי דְּמְחַלֵּק בֵּין נִבְלַת עוֹף לְפָרִים הַנְּשָׁרְפִין דְּנִבְלַת עוֹף אִין לָהּ מְחִיצוֹת וְהוּי עֶצֶם טַנְמַאת וְלָכֵן לֹא בְּעֵינֵין מַגַּע שָׂרִץ אֲבָל פְּרִים הַנְּשָׁרְפִים דְּכִינּוֹן דִּישׁ לָהֶם מְחִיצוֹת וְלֹא הוּי עֶצֶם טַנְמַאת שֶׁפִּיר בְּעֵינֵין מַגַּע שָׂרִץ וּמְבֹנָאָר שֵׁיטַת הַרְמַב"ם בִירוּשְׁלַמִי וְגַם בְּש"ס ג"כ לֹא מְצִינוּ שְׁחֹלֵק לְהִדְיָא עַל הַיְרוּשְׁלַמִי דְּהַש"ס דְּנִדְדָה דְאַמְרִינוּ מ"ש הַכָּשֶׁר מִים דְּלֹא בְּעֵי הַכָּשֶׁר שָׂרִץ נְמִי לֹא בְּעֵי זֶה קָאִי שָׁם גְּבִי נִבְלַת עוֹף טְהוֹר וְלֹא בְּפָרִים הַנְּשָׁרְפִין וְעֵינֵין בְּכ"מ מ"ש עַל הַרְמַב"ם לְחַלֵּק בֵּין נִבְלַת עוֹף טְהוֹר דְּהוּי טַנְמַאת מַגַּע לְפָרִים הַנְּשָׁרְפִין דְּלֹא מְטַמְּאִין אֲלֵא אֶת הַמְתַּעַסְקִין וּלְפִי מָה שֶׁבְּאַרְנוּ סוּגִית הַיְרוּשְׁלַמִי יֵשׁ לְכַנּוֹן דְּבָרָיו בִירוּשְׁלַמִי וְעֵינֵין בְּשׁו"ת חָכָם צָבִי (סִימָן ק"ז) מָה שֶׁפָּתַב עַל הַרְמַב"ם (וַיֵּשׁ לִי לְהַעִיר עַל דְּבָרָיו וְאִכ"מ וְכַתְּבָתִי בְּמ"א) אוּלָם מָה שֶׁפָּתַב שָׁם דְּגְבִי נִבְרִי שֶׁאֲכַל נִבְלַת עוֹף טְהוֹר לֹא שֵׁינִי טַנְמַאת בֵּית הַבְּלִיעָה יֵשׁ לְעֵינֵין מִהַיְרוּשְׁלַמִי הַנְּלִי דְּמִשְׁמַע לְכַאוּרָה דְּאֶפִּילוּ בְּכָלֵב שֶׁלְּבַשׁ בְּגָדִים וְאֲכַל נִבְלַת עוֹף טְהוֹר נְמִי נְטַמְּאוּ הַבְּגָדִים וַיֵּשׁ לוֹמַר דְּהַחֲכַס צָבִי יִפְרֹשׁ דְּהַש"ס אָמַר כ"ז בְּלִשׁוֹן [בְּתַמִּיה וּבְאַמֶּת כָּלֵב שֶׁאֲכַל נִבְלַת עוֹף טְהוֹר לֹא נְטַמְּאוּ הַבְּגָדִים וְעֵינֵין בְּמִפְרָשֵׁי הַיְרוּשְׁלַמִי מ"ש בְּזֶה וְעֵינֵין בְּשׁו"ת בְּרִית אֲבָרְהָם חִי"ד (סִימָן כ"ד) שֶׁפָּתַב דְּנִבְלַת עוֹף טְהוֹר אִין בְּנִבְלַתָּה שׁוּם טַנְמַאת אֶפִּילוּ בְּבֵית הַבְּלִיעָה אֲלֵא שְׁגִזְרַת הַפְּתוּב עַל הָאוּכַל מִנִּבְלַתָּה שֵׁיטַמָּא, וְזֶה הַיְפָךְ מִדְּבָרֵינוּ הַנְּלִי אוּלָם גַּם מִהַיְרוּשְׁלַמִי מִשְׁמַע דְּלֹא כְּדָבָרָיו וְגַם הַכ"מ עַל הַרְמַב"ם פָּתַב לְהִדְיָא הַיְפָךְ מִדְּבָרָיו שֶׁפָּתַב דְּנִבְלַת עוֹף טְהוֹר הוּי טַנְמַאת מַגַּע וְכֵן פָּתַב בְּשֵׁם הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה דְּסוּף זָבִים וְהִנֵּה לְפִי דְּבָרֵינוּ אֵלּוּ יֵשׁ לִישָׁב דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בְּפ"ג מֵהַלְכוֹת טַנְמַאת אַנְכְּלִין שֶׁפָּתַב וְז"ל הַחוּמָה בְּשָׂר מֵאֲבָר מִן הַחֵי שֶׁל בְּהֵמָה וְאַח"כּ חִישָׁב עָלָיו צָרִיף הַכָּשֶׁר חִישָׁב עָלָיו וְאַח"כּ חֲתָכוּ אִינוּ צָרִיף הַכָּשֶׁר מִפְּנֵי שֶׁמְטַמְּא טַנְמַאת חֲמוּרָה כְּנִבְלָה וְכָל הַמְּטַמְּא טַנְמַאת חֲמוּרָה אִינוּ צָרִיף הַכָּשֶׁר וְעֵינֵין בְּרִאב"ד שֶׁפָּתַב א"א טְעָה בְּכָל זֶה שֶׁאִין סוּפוּ לְטַמְּא טַנְמַאת חֲמוּרָה אִף עַל פִּי שֶׁעַל גַּב אָבִיו הִיָּה מְטַמְּא כְּשֵׁשִׁימֵשׁ מַעֲשָׂה עֵץ שֶׁנִּמְשׁ וּמָה שֶׁאֲמָרוּ חִישָׁב עָלָיו וְאַחַר כֵּן חֲתָכוּ מוֹקִים לָהּ בְּשֶׁהוֹכְשָׁרוּ בְּחִיבוּרוֹ עִם הָאֲבָר נְטַמְּא וְכָל זֶה אֲלִיבָא דְר"מ דְּאָמַר טַנְמַאת בִּיה"ס מְטַמְּאָה כָּל זֶה מִן הַגְּמָרָא אֲבָל הוּא תְּפִס כְּהַתּוֹסְפָתָא שֶׁמְצָא עַכ"ל עֵינֵין סוּגִית הַש"ס בְּחֻלִּין שָׁם דָּף קכ"ט דְּאַמְרִינוּ ת"ר הַחוּמָה כְּזִית בְּשָׂר מֵאֲבָר מִן הַחֵי חֲתָכוּ וְאַחַר כָּף חִישָׁב עָלָיו טְהוֹר חִישָׁב עָלָיו וְאַחַר כָּף חֲתָכוּ טַמָּא רַב אִסִּי לֹא בָּא לְבֵי מְדַרְשָׁא אֲשֶׁכְּחִיָּה לר' זִירָא אָמַר לִיָּה מֵאִי אָמוּר רַבְּנָן בְּבֵי מְדַרְשָׁא א"ל מֵאִי קִשְׂיָא לָךְ א"ל דְּקַתְנִי חִישָׁב וְאַח"כּ חֲתָכוּ טַמָּא טַמָּא טַנְמַאת בֵּית הַסְּתָרִים הִיא וְטַנְמַאת בֵּית הַסְּתָרִים לֹא מְטַמְּא א"ל אִף לְדִידִי קִשְׂיָא לִי וּשְׁאִילְתִּיָּה לְרַבִּי אֲבָא בַר מְמַל וְאָמַר לִי הָא מְנִי ר"מ הִיא דְּאָמַר טַנְמַאת בֵּית הַסְּתָרִים מְטַמְּאָה וְכו' שְׁנֵי לִיָּה בֵּין טַנְמַאת דְּבַעֲיָא הַכָּשֶׁר לְטַנְמַאת דְּלֹא בְּעֵיָא הַכָּשֶׁר אָמַר רַבָּא דִּילְמָא בְּשֶׁהוֹכְשָׁר וְכו' לָמָּה לִי הַכָּשֶׁר הָרִי מְטַמְּא טַנְמַאת חֲמוּרָה אֲגַב אָבִיו אָמַר לִיָּה כְּשֵׁשִׁימֵשׁ מַעֲשָׂה עֵץ שֶׁיִּמֵּשׁ ע"ש בְּפִירוּשׁ רַש"י וְתוֹס' שָׁם וְהִנֵּה הַקְּוִשְׂיָא שֶׁהַקְּשָׁה הַרְאָב"ד עַל הַרְמַב"ם מָהָּ דְּהַש"ס מוֹקִי כ"ז כר"מ דְּאָמַר טַנְמַאת בֵּית הַסְּתָרִים מְטַמְּא אֲבָל הַרְמַב"ם דְּפָסַק דְּלֹא כר"מ אֲמָאִי מְטַמְּא בְּשָׂר הַפּוֹרֶשׁ מֵאֲבָר מִן הַחֵי הָא הוּי טַנְמַאת בֵּית הַסְּתָרִים יֵשׁ לִישָׁב לְפִי מָה שֶׁבְּאַרְנוּ

דהש"ס דנבחים דאמרי מערבא צריכין הכשר טומאה ממקום אחר היינו דבעינו הכשר שרץ ולא הכשר מים פליגי על הש"ס דנדה נ"א דמבואר שם דלא בעינו לא הכשר שרץ ולא הכשר מים וכמו שבארתי דפלוגתיהו הוי בזה דהש"ס דנדה דמבואר דלא בעינו לא הכשר שרץ ולא הכשר מים סבר דכל טומאה חמורה אם נעשה אנכל מטמאה טומאת אוכלין משום דכיון דחל טומאת אוכלין בשעה שיש בה טומאה חמורה ולא הוי כלל ענין קבלת טומאה ואפילו אחר שפקעה הטומאה חמורה לא פקעה טומאת אוכלין מן הבשר משום דהטומאת אוכלין הוי חלות שחל טומאה על האוכלין ולא פקעה עד שיפסול מאכילת פלב וכ"ז הוי דוקא לפי הש"ס דנדה אבל הגמרא דנבחים דמבואר דצריכין הכשר טומאה ממקום אחר סבר דסופו לטמא טומאה חמורה לא מהני אלא דלא בעינו הכשר מים אבל מגע שרץ שפיר בעינו והיינו משום דסופו לטמא טומאה חמורה לא מהני אלא לשניא אנכל בלא הכשר אבל אינו ענין כלל לטומאה קלה דטומאה חמורה וקלה שני ענינים נפרדים הן ולכן שפיר יש לומר לפי זה דהש"ס דחולין הנ"ל דמוקמינו כר"מ דאמר טומאת בית הסתרים מטמאה הוי דוקא.

אליבא דאמרי במערבא דצריכין הכשר טומאה ממקום אחר דסופו לטמא טומאה חמורה לא מהני אלא דלא בעינו הכשר מים וא"כ הנה האי בשר הפורש מן האבר טמא מחמת גיעה ולכן שפיר מקשה הש"ס דהוי טומאת בית הסתרים ובעינו לשנויה כר"מ אבל הרמב"ם דפסק פהש"ס דנדה (בפ"ג מהלכות אבות הטומאה) דנבלת עורף טהור לא בעינו לא הכשר מים ולא הכשר שרץ והיינו משום דטומאה קלה לא הוי כלל קבלת טומאה אלא משום דבכל טומאה חמורה אם נעשה אנכל מטמאה נמי טומאת אוכלין מחמת הטומאה חמורה לכן לא שייך להקשות דהוי טומאת בית הסתרים דטומאת בית הסתרים לא שייך אלא בקבלת טומאה מחמת מגע וזה לא הוי כלל מגע טומאה ושפיר פסק הרמב"ם דהחותר פזית בשר מאבר מן החי דטמא אף דלא פסק כר"מ דאמר טומאת בית הסתרים מטמאה וא"ש ג"כ קושית התוס' דמקשה למה לן לאוקמי כר"מ הא מבואר בנדה דכל שסופו לטמא טומאה חמורה לא בעינו לא הכשר מים ולא הכשר שרץ ולפי דברינו יש לומר דהש"ס קאי לפי הא דאמרי מערבא דצריכין הכשר טומאה ממקום אחר אמנם עדיין תקשה על הרמב"ם הא בש"ס מבואר דלא שייך כאן כלל סופו לטמא טומאה חמורה משום דשימש מעשה עץ ולמה כתב הרמב"ם דמטמאה משום דסופו לטמא טומאה חמורה.

ולישב קושיא זו נ"ל דהנה התוס' (בחולין ע"ג) כתבו גבי בשר הפורש מן האבר דמטמא טומאה חמורה בעודו מחובר ואפי"ה כשפירש בעיני אפילו הכשר מים משום דדוקא כל שסופו לטמא טומאה חמורה לא בעיני הכשר אבל תחילתו היה מטמא טומאה חמורה ואין עוד סופו מטמאה טומאה חמורה בעיני הכשר מים אבל בעודו במעשה עץ שימש ג"כ מטמאה בלא הכשר אלא מחובר לא בעיני הכשר ואע"ג דשימש מעשה עץ שימש כדאמרינו בהעור והרוטב דף קכ"ט דהא אמרינו בס"פ טבול יום דף ק"ה דפרה ופרים הנשרפים מטמאים אוכלין ומשקין מחמת שסופו לטמא טומאה חמורה ולא אמרינו שימש מעשה עץ שימש אע"ג דטומאה חמורה שלקו אינו מטעם.

חטאת ותוס' ע"ז ד"ה אלא מה שתמצו שם) ולולא דבריהם היה נלענ"ד דיש לישוב כ"ז עפ"ו דר"ז זו דהנה פבר הבאתי מה שכתב המרפכת המשנה דבכל קרפנות יש בהו תרתי קדושה וקרפון וכבר בארתי כ"ז בסימנים הקודמים וכמו בן נ"ל ג"כ פאן גבי הא דאמרין חטאת קרייה רחמנא היינו לומר שהתורה חידשה בפרה אדומה דיש בה כל דיני חטאת היינו בזה דחטאת קרייה רחמנא גלתה לו תורה דכל דיני קרפון דמעכב בחטאת היינו שמעכבים ופוסלים את הקרפון כמו יוצא דופן שהוא פסול בקרפון ורביעה וכן שחטה שלא לשמה וטרפה דכל הנה הם פסולים הפוסלין את הקרפון ומעכבין מלחול שם קרפון על הבהמה ולא יצוייר שם קרפון פיזי דשייכא הנה פסולים וכמו בן אמרינו פיון דקרניה רחמנא לפרה אדומה חטאת דכל הנה פסולים פוסלין ג"כ בפרה אדומה פיון דהו עיכוב בחלות שם קרפון לכן שייכא גם בפרה אדומה אבל בדברים דלא מעכבא בחלות שם קרפון אלא שהו דינים המסתעפים מהקדושה כגון העמדה והערכה דלא הוי עכוב בחלות שם קרפון אלא שהתורה נתנה דינים פיצד לנהוג בקרפון פשפא לפדות וכן תמורה ג"כ הוי דין המסתעף מקדושת הקרפון אבל לא הוי פלל עיכוב בדיני חלות הקרפון (וגם כל עצם ענין תמורה הוי מפח הקדושה ולא מחמת קרפון דהא אפילו בבעל מום ג"כ שייך תמורה) וכן איסור גיזה ועבודה הוי ג"כ מחמת הקדושה לכן שייך לומר על זה חטאת קרייה רחמנא פלל הדבר דלא שייך לומר חטאת קרייה רחמנא אלא דיני חטאת ולא על קדושת חטאת (והא דפסול זר בשחיטת פרה אף דכשר בשחיטת חטאת זה פשוט דעל זה לא שייך חטאת קרייה רחמנא דלא שייך חטאת קרייה רחמנא אלא דבר המעכב בחטאת ואם היה דין בחטאת דבעינו דוקא זר בשחיטה אז היה שייך לומר גם בפרה פיון דחטאת קרייה רחמנא דיהא דוקא שחיטה בזר אבל פיון דהא דכשר זר בשחיטה הוי משום דשחיטה לאו עבודה לכן בפרה י"ל דבעינו דוקא פהו מידי דהוי אמראות נגעים דבעינו דוקא פהו) וא"ש קושית התוס' ולפי"ז י"ל ג"כ קושית הכ"מ על הרמב"ם במה שהקשה למה שחטה לשם חולין תפדה ואינה מכפרת מאי כפרה שייך בפרה ואין לומר משום דחטאת קרייה רחמנא הא בחטאת קיי"ל דלשם חולין פשר אולם לפי דברינו א"ש דהא דחטאת קרייה רחמנא לא הוי אלא על קרפון חטאת ולא על קדושת חטאת ולכן שפיר יש לומר דפרה שייך ודאי כפרה משום דחטאת קרייה ולכן שחטה שלא לשמה אינה מכפרת ומה שהקשה הכ"מ דהא חטאת ששחטו שלא לשמה פשר י"ל משום דחטאת לאו מינו דחולין כמבואר שם דלאו מינא לא מחריב בה דחטאת דהוי קדושת הגוף הוי ודאי לאו מינא אבל פרה אדומה אף דאמרין חטאת קרייה רחמנא זה לא שייכא פלל לענין קדושת חטאת כמו שבארנו לכן לא שייך לומר גם על פרה אדומה לאו מינא פיון דלא הוי אלא קדושת בדיק הבית וקדושת בדיק הבית יש לומר דהוי שפיר מינו דחולין שוב ראיתי בספר זרע אברהם שכתב ג"כ על דברי הרמב"ם הא דפסול לשם חולין משום דחולין וקדשי בדיק הבית הוי שפיר מינא ומחריב בה והביא שכן מפורש בירושלמי חלה בפ"ד דאמרין שם קב הקדש מצטרף (פירוש אם היה שני עיסות שאין בכל אחד פשיעור ובאמצע היה מונח מין אחר אינו מצטרף אבל אם היה באמצע קב הקדש מצטרף ע"ש) ע"ש בספר הג"ל מה שהאריך בענין זה אי חולין וקדשי בדיק הבית הוי מינו או לא אולם קשה על דברינו מהא דאמרין במנחות דף נ"א חטאת הוא מלמד שמועלים בה והא מעילה הוי מחמת הקדושה ואפ"ה מרבין מחטאת וזה הוי דלא

כמו שבארנו וכדי לתרץ זה נ"ל מתחלה לישוב קושיות התוס' שהקשו וז"ל תימה תיפוק לו דקדשי בְּדָק הבית היא ולמ"ל הא דחטאת קרייה רחמנא וכתבו לתרץ דאיצטריך למועיל אחר מועיל דאינה אלא בבהמה וכלי שרת בלבד ע"ש וראיתי להתיו"ט (בפ"ב דפָּרָה) שכתב לתרץ קושיות התוס' דבאמת הגמרא לא מרבה מהא דחטאת דמועלים אלא דהמעילה הוי מחמת קדשי בְּדָק הבית אלא דהש"ס בא למעט מהא דאין מועלין באפורה ע"ש ולפי דברי התוסיו"ט אין שום סתירה על דברינו מכאן ולולא דברי התוס' נ"ל לתרץ קושיות התוס' באופן אחר והוא דבאמת מועלין בפורה מחמת קדשי בְּדָק הבית פיון דהיא בא מתרומת הלשפה כמבואר בספרי (פרשה חקת) ויקחו אליה פרה אדומה מתרומת הלשפה (וע"ש בהתוה"מ להגאון מלבי"ם שכתב דהוא משום דויקחו אליה הוי משל ציבור) ולא משום דבעינן דוקא מתרומת הלשפה מחמת הקדושה אבל נ"ל דלא שייך מעילה מחמת קדשי בְּדָק הבית אלא דוקא עד שלא נשחטה משום דקיי"ל פרה נפדית על גב מערכתה והיינו קודם שחיטה אבל לאחר שחיטה אין לה פדיון כמו שפסק הרמב"ם בפ"א מהלכות פרה אדומה נשחטה על גב מערכתה אין לה פדיון עולמית וכיון דאין לה פדיון ואין להקדש בְּדָק הבית בה פלוג' הוי לה כמו קדשים שמתו דיצאו מדי מעילה פיון דאין להקדש בה פלוג' הוי לומר דלא הוי חדשים שמתו משום שעדיין יש להקדש בה זכות הנזאה מה שמזין מעפורה על הטמאים דזה אינו דהנזאה לא הוי של הקדש אלא של ציבור דהא לא מצינו בשום מקום שיהיו נותנין מעות להקדש בעד הנזאה אלא דהעפר שייך לכל ישראל להנזאות על הטמאים ולא הוי ברשות הקדש כלל (ועיין בתוס' ב"ק ע"ז מה שכתבו בענין זה הא דלוקחין המעות מתרומת הלשפה דאיכא תרי לישני בזה) ולכן אימת שייך קדשי בְּדָק הבית אלא דוקא כ"ז דשייך פדיון אבל לאחר שחיטה דלא שייך פדיון ממילא אין בה לקדשי בְּדָק הבית פלוג' פיון דהנזאה לאו דקדשי בְּדָק היא וזה אין לומר דאכתי שייך להקדש אפילו לאחר שחיטה דהא אם תפסול ויהיו צריכין להביא אחרת יקחו המעות מתרומת הלשפה ויהי' הפסד להקדש דזה אינו דאם היה החיוב להביא מתרומת הלשפה אז היה שייך שפיר לומר פיון דאיכא הפסד להקדש לכן מועלים אבל פיון דאין החיוב להביא דוקא מתרומת הלשפה דהא אם ינדמן מעות להציבור שלא מתרומת הלשפה יביאו הפרה של מעות הקדש לכן לא שייך דמשום זה יהיה מעילה בפורה אדומה פיון דזה הוי סבה צדדית שלוקחין המעות מתרומת הלשפה ולכן לא שייכא לתרומת הלשפה אלא דוקא קודם שחיטה אבל לאחר שחיטה פיון דאין לה פדיון נפקע ממנה רשות הקדש דהנזאה לא הוי ברשות הקדש דהא הקדש לא היו לוקחין מעות בעד הנזאה ולכן בעינן הא דחטאת קרייה רחמנא דאחר שחיטה שאינו עוד קדשי בְּדָק הבית שיעמלו משום דחטאת קרייה רחמנא וכ"ז יש לומר על קושיות התוס' ובזה א"ש מה שהקשה בספר דבר אברהם (סימן ז') על הש"ס דמנחות שם דאמרינן בה מועלין ואין מועלין בעפורה פיון דחזו דקאי מזוללי בה וקעבדי מיניה למכתן גזרו בו מעילה היכי הוי מזוללי בה הרי מהא דבה מועלין ואין מועלין בעפורה לא נתמעטה אלא המעילה דחטאת קרייה רחמנא עכ"ז עדיין מועלין בה משום דקדשי בְּדָק הבית כמו שכתבו התוס' דמועלין בפורה מחמת קדשי בְּדָק הבית ואמאי הוצרכו לתמן עוד מעילה בעפורה ולפ"ז א"ש דהמעילה דקדושת בְּדָק הבית שיש בפורה לא הוי אלא קודם שחיטה דשייך פדיון אבל לאחר שחיטה דנפקע קדושת בְּדָק הבית ואז מועלים משום דחטאת

קרנייה רחמנא וכינון דנתמעט עפירה מבה מועלין ואין מועלין בעפירה שפיר הוצרכו לתקן מעילה אחרת.

ועתה נבא לתרץ מה שהקשינו לעיל מהא דחטאת קרניה רחמנא דמינה מרבינו מעילה ולפי דברינו לא שינוי לרבות מהא דחטאת קרניה רחמנא מעילה דהא מעילה הוי מחמת הקדושה ונ"ל לומר דהנה בקדשים קלים מצינו דאפילו האימורים מחיים ג"כ אין מועלין בהם ולאחר שחיטה מועלים בהם והיינו משום דהמעילה לא הוי מחמת המקדיש היינו מחמת קדושת פה שחל על הבהמה מפת המקדיש אלא דלאחר זריקה שהאימורים עומדים להקריבן על המזבח והיינו משום דבזריקה חל הכשר הקרבה על אימורין והוי קדשי ד' שעומדים להקרבה על המזבח והיינו שיש מעילה מחמת קדשי ד' דבזריקה נפקע קדושת פה וחלה קדושה אחרת על הקרבן מחמת שאימורים עומדים להקרבה וכן נ"ל ג"כ באימורי קדשי קדשים אף דאיכא בהו מעילה מחיים אפ"ה נ"ל דמעילת אימורין לאחר זריקה הוי מעילה חדשה שחל על אימורים מחמת שעומדין להקרבה והוי קדשי ד' ומעילה דהוי מחמת קדושת פה מפת המקדיש נפקע בזריקה דכיון דניתר הבשר לפהגים בטל הנדר (ועיין בר"ן נדרים דף י"ב ובמאירי שם) ונ"ל המאירי גבי הא דבעיא הש"ס אי בעיקרו קא מתפיס או בהיתרא קא מתפיס ואף כשתאמר בדהשתא קא מתפיס הרי אף עכשיו אסורה היינו תרומת לחמי תודה מחמת הנדר לזרים והוי לה כמו פיגול ונותר של עולה תרצו בתוס' שזה שאנו דורשים פי ידר נדר בדבר הנדור פירושו בדבר הנדור שיהא עומד ככל אותה קדושה וככל אותה איסור שהיה עליו מעולם מצד ההקדש או הנדר וזו לאחר זריקת דמים כבר הוקל חומר קדושתה שבתחלה היה אסור לפהגים ועכשיו מותרת להם ולא נאסרה אלא לזרים מבואר מדברי המאירי דלאחר זריקת דמים אף שאיסורין לזרים עכ"ז אותה קדושה מחמת קדושת פה נפקעה בזריקה וכן כתב הר"ן שם ונ"ל ואיכא דקשה ליה אפילו אם תמצא לומר דבהיתרא קא מתפיס פלומר שיהא כזה ממש דמחית קמיה אפתי ליתסר דהא איסור לטמאים מחמת נדרו תו אקשי והא איכא חזקה ושוק שאסור לזרים מחמת נדרו ולדידי לא קשיא דאי מחמת נדרו ראוי היה שיהא אסור לכל שהוא הא אקדושה ואסרוה אפולי עלמא אלא דלבתר זריקת דמים פקע ליה נדרו ואסור לטמאים ודחזקה ושוק לזרים לאו משום הנדר הוא דאי הכי היה אסור לכל אלא איסורא הוא דרמי רחמנא עליה והיינו נמי טעמא דמתפיס בתרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים ומתפיס בבכור לאחר זריקת דמים לא מתסר פדמוכח בסוגיין בסומך אע"ג דאסירי לזרים משום דכיון דשרא רחמנא לפהגים לאו מחמת נדריה הוא שאילו פן היה אסור לכל אלא איסורא הוא דרמי רחמנא עליה ע"ש מבואר דבזריקה נפקע קדושת פה דהוי מחמת הנדר וכל איסור חדש אחר הזריקה כמו כן נראה לי לענון מעילה דמועלין באימורים לאחר זריקת דמים הוי ג"כ מעילה חדשה והמעילה דהוי מחמת קדושת פה של המקדיש כבר נפקעה בזריקה וענון המעילה החדשה הבאה.

לאחר זריקה נ"ל משום דהזריקה מפשירתו לגבוה. היינו דבזריקה נעשו קדשי ד' שעומדין להקרבה על המזבח ומועלין בהם מטעם זה שעומדין להקרבה וכמו.

אימורי קדשים קלים דבזריקה חל עליהם מעילה משום קדשי ד' שעומדין להקרבה על המזבח וכן משמע מדברי התוס' במעילה (דף ח) ד"ה אין מועלים בעורות וכתבו התוס'

ונו"ל אָבֵל מוֹעֲלִים בְּבִשָּׁר דְּמֵאֲחֵר שְׁזָרַק דְּמָה זָכָה הַמְזַבֵּחַ בְּבִשָּׁר וְהוּ"ל קִדְשֵׁי ד' ע"ש
מְבוֹאָר מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' דְּאֶפִּילוּ בְּעוֹלָה לְאַחֵר זְרִיקָה הָיָה הַמְעִילָה מְשׁוּם שְׁזָכָה הַמְזַבֵּחַ
בְּבִשָּׁר לְאַחֵר זְרִיקָה וְאָז הוּ"ל קִדְשֵׁי ד' בְּמָה שְׁעוֹמֵד לְהַקְטִיר עַל הַמְזַבֵּחַ אוֹלָם עַל דְּבָרֵי
הַתּוֹס' הַנּו"ל שְׁפָתָבו דְּבַעוֹלָה הָיָה ג"כ הַמְעִילָה מְשׁוּם דְּהָיָה קִדְשֵׁי ד' וּמִשְׁמַע דְּהַמְעִילָה
הָבָא מִפֶּתַח הַמִּקְדֵּשׁ נִפְקַע וְחָלָה מְעִילָה חֲדָשָׁה לְאַחֵר זְרִיקָה צ"ע מְהָא דְנִדְרִים דָּף י"ב
דְּמְבוֹאָר שֶׁם דְּבִנּוּתָר שֶׁל עוֹלָה מוֹעֲלִים בּו דְּהוּ"ל דְּבָר הַנְּדוּר וּע"ש בְּר"ן שְׁפָתָבו וְנו"ל
וְאֶפִּילוּ אִם תִּמְצָא לּוֹמֵר דְּבַהֲשָׁתָא קְמַתְפִּיס אִפְתִּי נְדָרִיהָ לָא פִּקַּע מְבוֹאָר דְּבַעוֹלָה לָא
נִפְקַע קְדוּשַׁת פֶּה בְּזְרִיקָה וּצ"ע.

שׁוּב מְצֵאתִי בְּסֵפֶר תּוֹרַת מְרָדְכִי לְהַגְאוּן מְהֵרָמ"א וְנו"ל שֶׁהֵבִיא שֶׁם שְׁפָתָבו בְּסֵפֶרוֹ נֵר
לְמֵאוּר ג"כ סְבָרָה זֹאת גַּבִּי אֵימּוּרֵי קִדְשֵׁי קִדְשִׁים דְּהָיָה מְעִילָה חֲדָשָׁה וְכַתּוּב כֵּן אֶפִּילוּ גַבִּי
עוֹלָה וְלֹא הָעִיר מְהֵש"ס דְּנִדְרִים הַנּו"ל בְּנּוּתָר שֶׁל עוֹלָה אוֹלָם הֵבִיא הַתּוֹס' בְּמִנְחוֹת דָּף
ע"ט ד"ה וְהֵדָר בֵּיהָ שְׁפָתָבו וְנו"ל דְּדוֹקָא ק"ד דְּלֹא מְהֵי זְרִיקָה דִּידְהוּ בְּאֵימּוּרִים דְּבִין
קוֹדֵם זְרִיקָה וּבִין לְאַחֵר זְרִיקָה יֵשׁ בֵּהֶם מְעִילָה וְכו' מִשְׁמַע דְּלֹא הָיָה מְעִילָה חֲדָשָׁה
בְּאֵימּוּרֵי קִדְשֵׁי קִדְשִׁים וְכֵן הָעִיר מְהֵתּוֹס' זְבָחִים פ"ד ד"ה וְחוּץ לְמִקּוּמוֹ וְכֵן מְהֵתּוֹס' מ"ה
ד"ה רוּאָה שְׁפָתָבו אָבֵל בְּאֵימּוּרִים וְעוֹלָה דְּהַמְעִילָה לָא פִּקַּע וְכו' ע"ש בְּסֵפֶר הַנּו"ל וְהֵנָּה
מְהֵש"ס דְּנִדְרִים אֵין שׁוּם סְתִירָה אֲלֵא עַל עוֹלָה אָבֵל בְּאֵימּוּרֵי קִדְשֵׁי קִדְשִׁים י"ל דְּנִדְאֵי
הָיָה מְעִילָה חֲדָשָׁה וְעַנְיָן הַמְעִילָה הָיָה מְשׁוּם דְּלְאַחֵר זְרִיקָה הָיָה קִדְשֵׁי ד' מְשׁוּם הַקְרָבָה
מְשׁוּם שְׁהוֹכְשָׁרוּ לְהַקְרָבָה בְּזְרִיקָה וְהִשְׁתָּא א"ש ג"כ מָה שְׁהוֹקְשִׁינוּ עַל דְּבָרֵינוּ מְהָא
דְּמַרְבִּינוּ מִחֲטָאָתָא הִיא דְּמוֹעֲלִים בְּפָרָה אֲדוֹמָה לְפִי מָה שְׁפָתָבו דְּמִחֲטָאָתָא לָא מַרְבִּינוּ אֲלֵא
דִּינֵי קָרְבָן, וְלֹא קְדוּשָׁה וּמְעִילָה הָיָה מִחֲמַת קְדוּשַׁת חֲטָאָתָא אָבֵל לְפִי דְּבָרֵינוּ א"ש דְּהָא
דְּמַרְבִּינוּ מִחֲטָאָתָא הִיא מְעִילָה הָיָה הַמְעִילָה כְּמוֹ אֵימּוּרֵי קִדְשֵׁי קִדְשִׁים לְאַחֵר זְרִיקָה וְכֵן
אֵימּוּרֵי קִדְשִׁים קְלִים לְאַחֵר זְרִיקָה דְּהַמְעִילָה לָא הָיָה מִחֲמַת הַנְּדָר הֵינּוּ קְדוּשַׁת פֶּה אֲלֵא
דְּהַמְעִילָה הָיָה מְשׁוּם דְּקִדְשֵׁי ד' שְׁעוֹמְדִין לְהַקְרָבָה עַל הַמְזַבֵּחַ וְכֵן נ"ל ג"כ גַּבִּי פָּרָה
אֲדוֹמָה דְּהַמְעִילָה דְּחָלָה לְאַחֵר שְׁחִיטָה הָיָה מְשׁוּם קִדְשֵׁי ד' הֵינּוּ מְשׁוּם דְּמִידָּ בְּזְרִיקָה
הוֹכְשָׁרָה לְהַקְטִירָה הֵינּוּ לְשׁוֹרְפָה וְשׁוֹרְפָתָ פָּרָה הָיָה הַקְרָבָה מִמֶּשׁ דְּהָא בְּעֵי פֶהוּ וּבְגַדֵי
פֶהוּנָה כְּמְבוֹאָר ב"מ פָּרָה (פ"ד מְשָׁנָה ד) וְעַיִן מְעִילָה דָּף ט' דְּמְבוֹאָר דְּכָל הֵיכִי דְּבְעֵי
בְּגַדֵי פֶהוּנָה בְּקְדוּשַׁתָּה קְאִי וְהִשְׁתָּא לְפ"ז א"ש דְּלֹא מַרְבִּינוּ מִחֲטָאָתָא אֲלֵא דְּחָל עַל הַפָּרָה
לְאַחֵר שְׁחִיטָה דִּינֵי קָרְבָן הֵינּוּ דְּהָיָה קִדְשֵׁי ד' לְאַחֵר שְׁחִיטָה מְשׁוּם שְׁהוֹכְשָׁרָה בְּשְׁחִיטָה
לְהַקְטִירָה וְלָכֵן מוֹעֲלִין בָּהּ ג"כ מְשׁוּם זֶה כְּמוֹ אֵימּוּרִים וְכָאֵן לָא שְׁיָיָד לּוֹמֵר דִּיחָל דִּינֵי
קָרְבָן אַחֵר זְרִיקָה דְּזְרִיקָה בְּפָרָה לָא הָיָה כְּמוֹ זְרִיקָה בְּשָׂאָר קָרְבָנוֹת דְּזְרִיקָתָ פָּרָה לָא מְהֵי
לְהִתִּיר פְּלוּם וְלָכֵן שְׁפִיר בְּשְׁחִיטָה הָיָה הַכְּשָׁרָה לְמִהְיֵי קִדְשֵׁי ד' וְהַמְעִילָה הָיָה ג"כ מִחֲמַת
קִדְשֵׁי ד' וְא"ש.

סִימָן כ.

בְּבוֹאָר אִיסוּר יִצְאָ מְהֵקְדָשׁ אֵי מוֹעֲלִין. הֵרָמַב"ם (פ"ג מֵהִלְכוֹת שְׁחִיטָה) כְּתוּב הַמִּקְדֵּשׁ
עוֹף לְבָדֵק הַבַּיִת וּפְרַח מִיָּדוֹ וְהָרִי הוּא מְפִירוֹ וּמְצָאוֹ רוּבֵץ עַל הָאֶפְרוּחִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים
לוֹקֵחַ הַפֶּל וּמְבִיאֵן לִידֵי גִזְבָּר שְׂאִין שִׁלּוּחַ הָאֵם נוֹהֵג בְּמִןּוֹקְדֵשִׁין שְׁנֵאֵמֵר וְאֵת הַבָּנִים תִּקַּח
לָהּ וְאֵלּוֹ אֵינָם שְׁלָףָ עכ"ל וְכַתּוּב הַלַּח"מ וַיֵּשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל רַבִּינוּ לְמָה הֵנִיחַ הַטַּעַם הָאֵמֹר

בגמרא שפטרנו את המוקדשין משום רישא דקרא שלח תשלח את האם וי"ל דהתוס' כתבו דמסיפא דקרא דנאת הבנים לא מצי לאתווי דהא ביצי תורים לא נהנין ולא מועלים וא"כ היכי מצי למימר ואלו אינם שלח הא מן התורה אין מועלין בהם ואע"ג דבקדשי בידק הבית מועלין מתני' איירי בקדשי מזבח וא"כ הרמב"ם דנקט בדיני קדשי בידק הבית שפיר נקט הטעם הפשוט יותר דהיינו ואת הבנים תקח לה ע"ש והנה ראיתי להגאון באור שמח שהקשה על הלח"מ מהא דמבואר בירושלמי בערלה בפ"ק הלכה ה' ביצת הקדש שנעשה אפרוח אמר ר' יוסי פליגי בה פהנא ור' יוחנן פהנא אמר אסורה ור' יוחנן אמר מותרת וכתב האור שמח דע"כ הירושלמי מייירי בקדשי בידק הבית דבקדשי מזבח לא הוי אמר פהנא דאסורה דהא משנה מפנרשת במעילה (דף י"ב) דחלב המוקדשין וביצי תורין לא נהנין ולא מועלים (והיינו דביצי תורין אינם אסורין אלא מדרבנן) וא"כ ע"כ מייירי הירושלמי בקדשי בידק הבית ואפ"ה אמר ר' יוחנן דאפרוח מותר ונהלכה כר' יוחנן וא"כ אגזיל לו תירוץ הלח"מ דהא גם בקדשי בידק הבית ג"כ לא שייך הא דאת הבנים תקח ואלו אינם שלח דהא בקדשי בידק הבית ג"כ האפרוח הנולד מן הביצה מותר וכן קשה ג"כ על התוס' דמכילתין אולם על התוס' י"ל דהוי אליבא דכהנא דסבר דאסורה והאור שמח שם העיר על הירושלמי אמאי אפרוח הנולד מביצת קדשי בידק הבית מותר מ"ש מהדיוט דאפרוח שייך לבעל הביצה.

וכדי לתרץ קושית האור שמח נלע"ד דהנה אמרינו בחולין קכ') הטבל והקדש וההקדש והשביעית והפלאים פלם משקין היוצא מהם כמותן וע"ש בש"ס דגמרינו לה מתרומה וע"ש בתוס' ד"ה היכא ונהנה לכאורה יש לחקור דהא דאמרינו דבהקדש אסור יוצא אי הוי דוקא בקדושת דמים אבל בקדושת הגוף לא או דילמא ל"ש ושהטעם נ"ל משום דיש לחלק בין קדושת הגוף לקדושת דמים משום דבקדושת הגוף לא הוקדש אלא להקרבה ולכן לא הנה בדעתו אלא כל שראויה להקרבה על המזבח היינו עצם הקרבן אבל היוצא פינו דאינו צריך להקרבה על המזבח עם הקרבן יש לומר שלא הקדיש פלל אבל בקדושת דמים דכל עצם ההקדש לא הוי אלא מחמת השווי שהשווי שייכא לגבוה ולכן פינו שיהקדיש את הדבר יש לומר שהיה בדעתו להקדיש כל היוצא מן הדבר פינו שיש בה שיווי להקדש והוי ממון הקדש וכמו כן כתב הקרבן אהרן בת"כ (פרשה ניקרא פרק כ') על הא דאמרינו בת"כ יכול אפילו הקדיש תורים יהיו מועלים בביציהם הקדיש בור ואח"כ נתמלא מים אשפה ואח"כ נתמלא זבל וכו' ר' יוסי אומר המקדיש את השדה ואת האילן מועלים בהם ובגידוליהם ע"ש והקשה הקרבן אהרן אמאי לא פליגי ר"י גם בהקדיש תורים למזבח יהיו מועלים בביציהם וכתב לתרץ דכינון דהתורין הם קדושת הגוף למזבת להקרבה והביצים לא חזי למזבח אלא לדמי א"כ פינו דלא חזי למאי דחזי אביהם לזה אין מועלים אפילו לר"י והיינו כדברינו דכינון דלא חזי למאי דחזי אביהם מאין יחול עליהם קדושת הגוף.

אמנם יש להביא ראיה דשייך יוצא גם בקדושת הגוף דהא בש"ס בחולין שם גמרינו הא דיוצא אסור מתרומה היינו חטא חטא מתרומה ועינין בזבחים (דף מ"ה) גבי קדשי עכו"ם דר"י סבר דמועלין בהם אמרינו שם בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בידק הבית לא מ"ט פי גמרינו חטא חטא מתרומה דומיא דתרומה דהוי קדושת הגוף אבל קדושת בידק הבית דהוי קדושת דמים לא מבואר דלא ילפינו מתרומה אלא קדושת הגוף ולכן כמו כן נמי

נ"ל פֿאן פֿינן דִילפֿינן מתרומה י"ל דִהוי ג"כ בקדושת הגוף אולם אין מִפֿאן הִכרע דלפֿי"ז
עלינו לומר דִינצא אָסור דִוקא בקדושת הגוף אָבל לא בקדושת.

דמים וְזוה לא יִתְכּוּן כִּמוֹ שְׂבֵאוֹנוֹ ונ"ל דְּגַם בְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ נְמִי שְׁיִיף אִיסוּר יִנְצֵא עפ"י מה
שְׂבֵאוֹרְתִי לְעִיל בְּסִימָן י' דְּגַם קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ נְמִי יֵשׁ בְּהוּ קִדְוֶשֶׁת דְּמִים הִינּוּ דְּהִדְמִים נְמִי
שְׁיִיכִין לְמִזְבֵּחַ דְּהָא בְּנִעְשָׂה בְּעַל מוֹם וְנִפְדָּה הַדְּמִים אִינֵם יוֹצֵאִין מִרְשׁוֹת הַקִּדְשׁ וּבִאֲרַתִּי
שֵׁם דָּאִין רְאָיָה מְהָא דְאַמְרִינּוּ בב"ק דף ע"ט דְּבִקְדוֹשֶׁת בְּדִקּוּ הַבַּיִת שְׁפִיר חֵיב דו"ה דְּמָה
לִי מְכָרָה לְהַדְיוֹט מָה לִי מְכָרָה לְגְבוּהַ וּבִקְדוֹשֶׁת הַמִּזְבֵּחַ אֲמַרִּינוּ מְעַיְקָרָא תוֹרָא דְרָאוּבוּ
וְהַשְׁתָּא נְמִי תוֹרָא דְרָאוּבוּ דְקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ אִין בְּהֵם קִדְוֶשֶׁת דְּמִים דָּאִי יֵשׁ קִדְוֶשֶׁת דְּמִים גַּם
בְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ הִנֵּה הַדִּין דְּמִחְוֵיב דו"ה גַּם בְּגֻבּ וְהַקִּדְשׁ לְמִזְבֵּחַ דְאַפִּילוּ אִי אֲמַרִּינוּ
דְּבִקְדְשֵׁי מִזְבֵּחַ נְמִי יֵשׁ בְּהוּ קִדְוֶשֶׁת דְּמִים הִינּוּ דְּהִדְמִים שְׁיִיכִין לְמִזְבֵּחַ אפ"ה לְעַנְיָן דו"ה
לֹא שְׁיִיף לְהַתְחַיֵּיב דְּלֹא שְׁיִיף לומר מָה לִי מְכָרוּ לְגְבוּהַ מָה לִי מְכָרוּ לְהַדְיוֹט בְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ
מִשׁוּם דְּקִדְוֶשֶׁת בְּדִקּוּ הַבַּיִת שְׁאֵנִי בְּזוּהַ מִקְדוֹשֶׁת מִזְבֵּחַ דְּבִבְדִקּוּ הַבַּיִת מִיָּד בְּשַׁעַה שְׁהַקִּדְשֵׁי
וְחַל עָלָה רְשׁוֹת גְּבוּהַ נִפְקַע מִמֶּנּוּ שֵׁם הַבְּעָלִים לְגַמְרִי וְהוּי פְּוֹלָה בְּרְשׁוֹת הַקִּדְשׁ הִינּוּ
שְׁנִשְׁתַּקַּע שֵׁם הַבְּעָלִים מִהַדְבָּר לְכֹן שְׁפִיר הוּי כִּמוֹ מְכִירָה לְהַתְחַיֵּיב דו"ה אָבל לֹא כֹן
קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ דְּלֹא נִפְקַע שֵׁם הַבְּעָלִים מִמֶּנּוּ כִּלְל דְּהָא עֲדִינּוּ הִיא בְּרְשׁוֹת הַבְּעָלִים לְאַכִּילַת
בְּשָׂר בְּקִדְשֵׁי קָלִים אוֹ לְכַפָּרָה בְּקִדְשֵׁי קִדְשִׁים לְכֹן פֿינן דְאַגִּידָא לְבְּעָלִים לֹא שְׁיִיף
לְהַתְחַיֵּיב דו"ה וְעִינּוּ לְעִיל בְּדְבָרֵינוּ מָה שְׁפִתְבְּנוּ שֵׁם וּמַעֲתָה לִפ"ז פֿינן דְּגַם בְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ
יֵשׁ בְּהוּ ג"כ מְמוֹן לְמִזְבֵּחַ לְכֹן י"ל דְּגַם הַיִּנְצָא מְקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ אִיסוּר מַחֲמַת מְמוֹן הַקִּדְשׁ עִינּוּ
בריי"ט אֶלְגָּזִי בְּכוֹרוֹת פ"ג שְׁפִתְבַּת דְּגַם בְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ שְׁיִיף מְמוֹן הַקִּדְשׁ וּבְאוּר שְׁמַח
בְּהִלְכוֹת מְעִילָה שְׁפִתְבַּת דְּקִדְשֵׁי קָלִים אִיסוּרִים מַחֲמַת מְמוֹן הַקִּדְשׁ וּבְמַנְחַת חִינּוּף מְצוּהַ
י"ד וּקכ"ז וְעִינּוּ זְבָחִים דָּף לָהּ דְּמִבְּנֹאֵר דָּאִין חֵיבִין עַל חֵלֶב וּבִיִּצֵי תוֹרִים מִשׁוּם פִּיגּוּל
וצ"ע וּכְבָר הַעִיר בְּזוּהַ בְּתוֹס' רי"ד בע"ז אָבל אִין מוֹעֲלִין מִשׁוּם דְּלֹא הוּי קִדְוֶשֶׁת פָּה כִּמוֹ
שְׁפִתְבַּת הַרְמַב"ן (בב"ב דף ע"ט) דְּלֹא שְׁיִיף מְעִילָה אֶלְא בְּקִדְוֶשֶׁת פָּה וַיִּוצֵא לֹא הוּי קִדְוֶשֶׁת
פָּה וּכְמוֹ שְׁפִתְבּוּ אַחֲרוֹנִים דְּגַם בְּקִדְוֶשֶׁת הַבָּאָה מִפֶּחַ הַתְּפִשְׁטוֹת לִיכָּא מְעִילָה מִשׁוּם דְּלֹא
הוּי קִדְוֶשֶׁת פָּה וְהִנֵּה לְכָאוּרָה יֵשׁ לְהַעִיר עַל דְּבָרֵינוּ מְהָא דְּפִסְק הַרְמַב"ם בפ"ה מִהִלְכוֹת
מְעִילָה דְּמוֹעֲלִים בְּגִידוּלֵי קִדְשֵׁי בְּדִקּוּ הַבַּיִת אִף דְּהַגִּידוּלִין ג"כ לֹא הוּי קִדְוֶשֶׁת פָּה אִוְלָם זֶה
פְּשוּט לְפִי מָה שְׁפִתְבַּת הַקְּצוּה"ח בְּסִימָן כ' לְהוֹכִיחַ מְהָא דְאַמְרִינּוּ בְּנִדְרִים דָּף ל"ד הִיָּתָה
כְּפָר שֶׁל הַפִּקָּר לְפָנָיו וְאָמַר כְּפָר זֶה הַקִּדְשׁ נְטִלָה לְאַוְכְלָה מְעַל לְפִי כְּוֹלָה נְטִלָה לְהוֹרִישָׁהּ
לְבָנָיו לֹא מְעַל אֶלְא לְפִי טוֹבַת הַנָּאָה וְע"ש בְּפִירוּשׁ הָרַא"ש וְהַר"ן דְּקָנָה בְּקִנְיָן חִצֵּר דְּהִנֵּה
בְּתוּף ד"א שְׁלוֹ מְבֹאֵר דְּבְדָבָר הַקְּנוֹי מִמִּילָא מוֹעֲלִים וּמְסִיק הַקְּצוּה"ח דְּבִאֲמַת לֹא בְּעִינּוּ
קִדְוֶשֶׁת פָּה וְהָא דְּפִלְגִי בְּזְבָחִים אִי מוֹעֲלִים בְּקִדְשֵׁי עַפּו"ם הִינּוּ דִוקָא בְּקִדְוֶשֶׁת הַגּוּף
דְּבְעִינּוּ שְׁיִבָּא מִפֶּחַ מְקִדְשֵׁי יִשְׂרָאֵל דְּגַמְרִינּוּ מְהָא דְּבָנִי יִשְׂרָאֵל אָבל בְּקִדְשֵׁי בְּדִקּוּ הַבַּיִת
כו"ע מוֹדִים דְּמוֹעֲלִים וְלֹא בְּעִינּוּ קִדְוֶשֶׁת פָּה עכ"ל וּלִפ"ז שְׁפִיר מוֹעֲלִים בְּגִידוּלִין וְה"ה
נְמִי דְּמוֹעֲלִים בִּינְצָא מְקִדְשֵׁי בְּדִקּוּ הַבַּיִת וְהַטַּעַם נ"ל לְמָה לֹא בְּעִינּוּ קִדְוֶשֶׁת פָּה בְּקִדְשֵׁי
בְּדִקּוּ הַבַּיִת וּבְקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ בְּעִינּוּ קִדְוֶשֶׁת פָּה וְהִינּוּ דְּבִקְדְשֵׁי בְּדִקּוּ הַבַּיִת מִיָּד בְּהַקִּדְשׁוּ
נִשְׁתַּקַּע שֵׁם הַבְּעָלִים מִהַדְבָּר וְאִינָה אֶלְא מְמוֹן הַקִּדְשׁ בְּדְבָרֵינוּ בב"ק (דף ע"ט) מָה לִי
מְכָרוּ לְהַדְיוֹט מָה לִי מְכָרוּ לְגְבוּהַ אָבל בְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ דְאַמְרִינּוּ דְּלֹא נִפְקַע לְגַמְרִי מִרְשׁוֹת
הַבְּעָלִים דְּמְעַיְקָרָא תוֹרָא דְרָאוּבוּ וְהַשְׁתָּא נְמִי תוֹרָא דְרָאוּבוּ וְלְכֹן פֿינן דְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ עֲדִינּוּ

יש לה שייכות עם המקדיש ולכן בעינו שיהא קדושת פה אבל קדשי בידק הבית לא בעינו קדושת פה משום דאין לה שום שייכות עם המקדיש וכן ג"כ לעגנו יוצא אין מועלין משום דלא הוי קדושת פה אבל ודאי אסור משום ממון הקדש דהא גם להקדש שייך איסור גזל (כמו שכתב הריט"א הנ"ל וקאור שמח בהלכות מעילה דאיסור קדשים קלים הוי משום גזל הקדש) והנה זה אין לומר כיון דכל עצם איסור יוצא הוי משום ממון הקדש א"כ הנה עלינו לומר דלא בעינו ג"כ קדושת פה כמו בכל קדושת דמים דלא בעינו קדושת פה אמנם זה אינו כיון דהדמים אינו קדושת דמים שהקדיש את הדמים אלא דהוי קדושת דמים המסתעף מחמת קדושת הגוף היינו דהדמים מתהוי מקדושת הגוף א"כ קדושת דמים הוי כמו קדושת הגוף ולכן אין מועלים משום דבעינו קדושת פה ולפ"ז הא דתנן במשנה דמעילה חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהגין ולא מועלין הא דלא נהגין הוי איסור דאורייתא מחמת איסור יוצא וע"ש בתוס' ד"ה חלב שכתב ג"כ דחלב הוי איסור דאורייתא שוב ראיתי בקרן אורה על מעילה שכתב שם להעיר על התוס' אמאי לא פתבו דאיסור דחלב הוי מחמת יוצא וכתב שם דשייך איסור יוצא בין בקדשי מזבח ובין בקדשי בידק הבית דהא מדמי חלב לקדשים קלים דאתי העברה העברה מכחור גבי ולד המעושרת לא תניק מן המעושר כמבואר בש"ס שם וקדשים קלים אסורין מדאורייתא (עיין פסחים כ"ז רש"י שם ותוס' נדרים דף י' ומעילה י"ב וכריתות כ"ג גבי פל חלב לד' וכו') והנה זה אין להקשות על דברינו דא"כ דבקדשי מזבח אין מועלין ביצא משום דלא הוי קדושת פה ולכן ג"כ אין מועלים בגידולי קדשי מזבח משום דלא הוי קדושת פה א"כ אמאי מועלים בנלדות קדשים הא זה הוי כמו גידולים ולא הוי קדושת פה אמנם עיין בתוס' תמורה דף ל"א ד"ה ואפילו שכתבו שם דנלדות לא קדשי מחמת גידולין אלא דהתורה ריבתה מקרא דאשר יהיו לה דמינה מרבינו ונלדות קדשים ע"ש בתוס' שכתבו וז"ל פירש רש"י כגון נלדות ולי נראה דנדאי נלדות אינם קדושים מטעם גידולין אלא מטעם דכתיב יהיו לה אלו נלדות ועוד קשה דלא אשפחינו שום תנא דאית ליה מועלים בגידולי קדשי מזבח וכו' וכתבו בשם הרמ"ר דשמא היינו דזעירי דאמר במעילה בפרק ולד חטאת המקיז דם לבהמת קדשים מועלין בו ופריה עלה רב המנונא והתנן חלב המוקדשין וביצי תורים לא נהגין ולא מועלין ומדפריה ליה מגידולין אלמא חשיב דם לגידולין ולהכי קאמר אפילו למאן דאמר מועלין בגידולין וה"פ אפילו למאן דאמר יש מעילה ה"מ דם דחזי לזרק אבל גידולין כגון חלב המוקדשין וביצי תורין לא ע"ש בתוס' מבואר מדברי התוס' דמפרשי הא דאמרין דמועלין בגידולי קדשי מזבח הוי במקיז דם לבהמת קדשים דמועלין בהדם והדם הוי נדאי קדושת פה דהא בשעה שהקדיש את הבהמה חל קדושה על הדם מחמת קדושת פה ולפ"ז י"ל נדאי דבשאר גידולי קדשי מזבח אין מועלים משום דלא הוי קדושת פה ומדברי התוס' משמע דאין מועלים בנלדות קדשים שכתבו ועוד קשה דלא אשפחינו שום תנא דאית ליה מועלין בגידולי קדשי מזבח וזה קאי על שיטת רש"י דנלדות קדשים הוי גידולים ולכאורה יש לעיין אמאי לא ימעלו בנלדות קדשי מזבח ומצאתי בספרי אחרונים שהעירו בזה וכתבו לפרש משום דלא הוי קדושת פה.

והנה בעיקר מה שכתבנו לעיל אי שייך איסור יוצא בקדשי מזבח או לא מצאתי בשו"ת חתם סופר חלק יו"ד סימן קי"ד שהביא הכ"מ בפרק י' מהלכות מאכלות אסורות שכתב

דאיסור יוצא לא הוי אלא מדברבנו והעיר דאם פן הפליטה מקדשים לא הוי אלא מדברבנו וכתב שם הח"ס לחלק בין קדשי מזבח לקדשי בְּדֵק הבית דמה שפכת הכ"מ דלא הוי אלא מדברבנו מיירי בקדשי בְּדֵק הבית אבל קדשי מזבח אסור מן התורה ע"ש ועיין בתוס' רי"ד בסוף מ' ע"ז מה שפכת שם על הא דאין חגיבין על הרנוטב משום פניגול).

והנה לכאורה יש להעיר על דברינו איך שייך לומר דיוצא דקדשי מזבח אסור משום דהוי ממון הקדש הא אינו בר פדיון משום דאינו בהעמדה והערכה דהוי כמו קדשים שמתו וא"כ לא שייך לאסור משום יוצא מהקדש אמנם נ"ל דביוצא לא שייך לומר דלבעיא העמדה והערכה דלא שייך העמדה והערכה משום דכל זמן שהיא מחוברת דהיינו שהיא בתוך הגוף אין לה קדושה בפני עצמה פלל ואימת חל עלה קדושה בפני עצמה לאחר שפירש מן הגוף ואז לאו בר העמדה והערכה דהוי כמו מקדיש עצים ואבנים דלא בעיא העמדה ועיין תוס' חולין (דף קל"ה) גבי הא דאמרין שם ראשית הגז נוהג בחולין אבל לא במקדשין משום דכתיב צאנף פרט להקדש ופריה הש"ס ל"ל למעט מצאנף הא אסור בגיזה וכו' ומוקמינן בקדשי בְּדֵק הבית והא בעיא העמדה והערכה ע"ש והקשו התוס' מה שייך העמדה והערכה בגיזה הא הוי כמו מקדיש עצים ואבנים וכתבו דכינן שהיה מתחלה מחובר בבהמה שהיא בת העמדה והערכה שפיר שייך העמדה והערכה ונ"ל דכ"ז שייך דוקא בגיזה אבל בחלב דכ"ז שהחלב בגוף הבהמה אין שם חלב עליו אלא דהוי כמו גוף הבהמה ממש כפשטה עיין בחולין (ק"ט) דמבואר דכחל.

מותר ועיין שם קי"ב דממעטינן דחלב שחוטף אין שם חלב עליו אלא דלאחר שפירש חל עליו שם חלב ופנים חדשות באו לכאן ממילא לא דמי לגיזה דזה הגיזה כמו שהיא עתה היתה מחובר בבהמה אבל: גבי חלב כ"ז שהיא בתוך הבהמה אין שם חלב עליה ולכן שפיר יש לומר דהוי כמו מקדיש עצים ואבנים.

ולאו בר העמדה והערכה והוי שפיר בר פדיון ולכן שפיר הוי חלב המקדשין וביצי תורים בר העמדה והערכה והנה פל דברינו הוי דוקא אי אמרינן דיש פדיון ליוצא מקדשי מזבח אבל אי אמרינן דיוצא לא הוי בר פדיון משום דלא שייך פדיון על אבר אחד אלא על בהמה עיין מהרש"א חולין קל"ה מ"ש שם א"כ לא שייך לאסור יוצא משום ממון הקדש פיון דלא בני פדיון אולם כבר כתב הר"ש משנץ בפרשה בחוקתי דשייך פדיון לגידולי הקדש אף דלאו בר מעילה וה"ה נמי דשייך פדיון ליוצא.

אולם לכאורה יש סתירה לדברינו מהא דאמרין בירושלמי במעשר שני פרק ג' על מתני' דחמורה מועלין בה ובחלבה ופריה הירושלמי וחלב לאו כמתה ע"ש בירושלמי דמוקי שם הש"ס פמאן דאמר קדשי בְּדֵק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה מבואר בירושלמי דחלב בעיא העמדה והערכה (וכתבתי לעיל בסימן ט' דהוי בזה פלוגתא דש"ס דילן במעילה והירושלמי דהש"ס במעילה לא פריה הא דחלב לאו כמתה (ועיין באור שמש בפה"ה בהלכות מעילה) אולם בחלב קדשי מזבח י"ל כמו שכתבו התוס' בזבחים דף פ"ו דגרסינן מועלים בעצמות קדשי מזבח אפילו פרשו מחיים דוקא עד זריקה משום דהזריקה מתרת אותם וכמו כן יש לומר על יוצא מקדשי מזבח דמהני זריקה עלהיהו ונפקע קדושתו ולכן לא הוי קדשים שמתו ויד"נ הגרדר"פ שליט"א מח"ס צמח דוד ומקדש דוד העירני כמו כן לישוב מה שהקשו המפרשים בהא דאמרין במ' מעילה י"ב

המקוץ דם לכהמת קדשים מועלים בהם וקשה הא זה הוי קדשים שמתו דיצאו מדי מעילה ומתירץ ג"כ עפ"י דברי התוס' הנ"ל משום דהזריקה מתרת את הדם ולכן לא הוי קדשים שמתו פנין דשייף התר זריקה אולם הירושלמי דמעשר שני שם מקשה שפיר משום דמייירי בקדשי בדיק הבית גבי תמורה מועלין בתלבה ולא שייף התר שחיטה ושפיר מקשה.

דחלב הוי כמתה ע"ש. והנה פל מה שבארנו הוי דוקא גבי בהמה שייף לומר דיוצא אסור משום דהוי ממון הקדש אפילו בקדשי מזבח ובארנו דגם בקדשי מזבח יש שיווי לגבוה דהא הדמים לעולם הוי של הקדש דאם נעשה בעל מום ג"כ נפדה והדמים הוי להקדש כמו שבארנו לעיל (עיון סימן ט' מש"כ בארנפה) אבל בעוף דאין בה דמים להקדש דהא אינו בר פדיון וכל קדושתה לא הוי אלא קדושת קרבן מה שעומד להקרבה כמו שהוכחנו לעיל מהא דאמרינו במעילה גבי תורים שלא הגיע זמנם ובני יונה שעבר זמנם ולא נהניו ולא מועלים דמקשה הש"ס מ"ש ממחוסר זמן ומתיר דמחוסר זמן שאני דבר פדיון הוא אבל בעוף דאין לעוף פדיון וכו' וכבר העיר הקרן אורה דהש"ס מקשה שיהא קדוש קדושת הגוף כמו מחוסר זמן דקדוש קדושת הגוף כמו שקתבו התוס' (זבחים דף קי"ד) דמחוסר זמן קדוש קדושת הגוף ומאי שייכא הא דאין לעוף פדיון דזה אינו שייף אלא בקדושת דמים ולא בקדושת הגוף ובארנו שם דשפיר מתיר הש"ס דבבהמה אף דאינה ראויה להקרבה אבל עכ"ז חל עליה קדושת הגוף בלא קדושת קרבן כמו שמצינו דחל קדושת הגוף על מקדיש נקבה לעולה והיינו דגופה קדוש וקנוי למזבח שאין הדמים יוצא מידי מזבח לעולם שפיר במחוסר זמן דיש לה פדיון ואם מקדיש בהמה למזבח חל קדושה על הדמים ג"כ היינו דהדמים קדושים דהשיווי הוי למזבח לכן חל שפיר קדושה על היוצא מקדשי מזבח אבל בעוף דאינו קנוי למזבח כלל ואין בו קדושת דמים אלא דכלקדושתה הוי קדושת קרבן היינו שעומד להקרבה היינו קדושת קרבן ואין בו כלל קדושת דמים יש לומר דאין היוצא קדוש דלא שייף לומר דיקדש היוצא פנין דכל עיקר הא דקדוש הוי קדושת קרבן ולכן לא שייף קידוש על היוצא פנין דאינו קרב על המזבח לא הוי קדוש ד' וגם בדעתו של מקדש לא היה אלא פל הראוי להקרבה אבל דבר שאינו ראוי להקרבה לא היה בדעתו ליקדש כלל והנה פל מה שבארנו לא שייף אלא דוקא בתלבה וביצי תורים דשפיר אסורין מחמת יוצא מן ההקדש אבל באפרוח הנולד מבואר בתמורה דף ל"א דלא שייף לאסור מחמת יוצא אמנם נ"ל דהש"ס שם בתמורה דמבואר דאפרוח ביצת טריפה מותר נ"ל דלא שייף כ"ז אלא דוקא גבי ביצת טריפה דכיון דהתהוות האפרוח הוי מעפרא בעלמא ולכן אינו נאסר הנולד וכ"ז לא שייף אלא לענין אסור נלד טריפה אבל גבי הקדש בזה שפיר יש לומר דהאפרוח ג"כ הוי הקדש פנין דהוא שייף להקדש דלענין ממון הקדש לא איכפת לן בזה דבא מעפרא בעלמא ואפילו הש"ס דתמורה מודה דאפרוח הוי הקדש ועיין בב"מ קי"ח דאמרינו שתי גינות זו על גב זו והירק בינתים אמר ר' מאיר רואין מהיכן ירק זה סי והיינו דכיון דהירק סי מיניקת הירקע שייף הירק לבעל הירקע וכמו כן וכ"ש הוא דאפרוח שייף לבעל הביצה וא"כ בהקדש גם האפרוח שייף להקדש כמו שבארנו בביצי תורים.

ועתה יש לפרש הירושלמי דערלה הנ"ל דמייירי בקדשי מזבח ומחלקותו הוי בזה דר"י דאמר ביצת הקדש שנעשה אפרוח דמותרת היינו דס"ל כמו שבארנו דבעוף שאין בו

קדושת דמים קלל ואין בו אלא קדושת קרבן ואין בו קדושת דמים לכן י"ל דהימצא מותר ואין בו קדושה קלל כמו שבארנו לעיל ולכן לר"י יש לומר דהא דתנן במעילה חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהגין ולא מועלין שאני לא נהגין דחלב דהוי איסור דאורייתא משום יוצא כמו שבארנו אבל לא נהגין דביצי תורים לא הוי אלא מדרבנן כמו שבארנו דלא שייך איסור יוצא בעוף (וע"ש בתוס' שכתב ג"כ לפרש דחלב הוי איסור דאורייתא וביצי תורים לא הוי אלא מדרבנן) ורב פהנא דאמר אסורה סבר דאפילו בעוף שאין לה פדיון אפ"ה יש בה קדושת דמים דאטו אם יש חפץ.

לאדם שאינו יכול למנכרו וליקח עבורו דמים לאו בר דמים הוא החפץ ולכן שפיר גם היצא אסור פינו דשייך ג"כ קדושת דמים וכמו דבהדיוט כה"ג שייך היצא לבעל הבהמה או העוף כמו כן גבי הקדש ג"כ שייך להקדש ואסורה ולכן גם האפרוח אסור ויש לומר דאין לעוף פדיון עכ"פ הוי היצא אסור כמו שבארנו דלא הוי כמו קדשים שמתו דיצאו מידי מעילה דבר תורה דהא הזריקה מתרת כמו שבארנו לעיל עפ"י התוס' בזבחים פ"ו וגם צ"ע אולי שייך פדיון ביצא אפילו בעוף פינו דחלות הקדושה ביצא הוי לאחר שפירש מן הגוף כמו שבארנו לעיל וצ"ע בזה והא דאמרין שם בירושלמי אמר ר' זעירא לר"י הא ר"י אמר מותרת אף היא פודה אותה בזמן זרעה פירש שאינו צריך לפדות האפרוח בשוניה אלא מדמי הביצה והיינו מדרבנן צריך ליתן להקדש כמבואר במעילה שם דביצי תורים לא נהגין אבל לרב פהנא צריך פדיון גמור והנה לפ"ז הא דפליגי בירושלמי באפרוח הוי רבותא דאפילו האפרוח ג"כ אסור רב פהנא וה"ה דשייך פלוגתיהו גם בביצה עצמה בלא נעשה אפרוח וי"ל דאידי דאיירי שם הירושלמי בביצת ע"ז שנעשה אפרוח נקיט נמי גבי הקדש כה"ג.

והנה לפי מה שבארנו דיוצא דהקדש אסור אי אמרינן דולד הוי ג"כ יוצא ע"כ הא דאמרין בתמורה השוחט את החטאת ומצא בה בן ז' נאכלת לכל אדם ולכאורה אפילו אי אמרינן בהיתן הן קדושים אמאי אינו אסורה משום יוצא אולם יש לומר דמייירי לאחר פדיון וע"כ עלינו לומר פן לפי מה שכתבו התוס' (בזבחים קי"ב) דאפילו למד"א בהיתן הן קדושים עכ"פ במעי אמן ג"כ קדושים קדושת דמים וכן יש להעיר מהא דאמרין בחולין (דף צ) דגיד הנשה נוגע במוקדשים למד"א ולדות קדשים בהווייתן הן קדושים ולא אמרינן דלא אתי איסור מוקדשים ונחל על איסור גיד דאיסור גיד קדים ועיין זבחים קי"ד ולכאורה לפי דברינו הא אסורין משום דאתי מפח הקדש והו"ל כמו יוצא אולם יש לומר דלא שייך איסור יוצא על ולד לפי מה שכתב בספר עמודי אש להגאון מהר"א ש מאישישאק עפ"י דברי הפמ"ג והחיות דעת שהקשו למה בעינן ב"מ בכורות תרי קראי גבי יוצא חד לאסור פרה הבאה מגמל ואחד לאסור צירו ורוטבן וכתב דמהטמאים לא מרבינן אלא צירו ורוטבן שהן מתמצין מגוף ממש והן כמו עצמיות האיסור אבל ולד טמאה פינו דלאו מגופה ממש אלא מש"ז הסרוחה ה"א דמותר ולא שייך יוצא ואי כתב גמל גמל לפרה הנולד מן הגמל אז הוי דיוצא מן האיסור מותר והא דפרה הנולד מן הגמל אסורה הוי משום דכיון דכל עיקר איסור דטמאה אסורה תלוי בסימנים והיינו דכל עיקר איסור דבהמה טמאה אסורה הוי משום המין דכל המין שיש להם סימנים אלו אסורים ולכן פינו דנולד מן הטמאה הרי זה ודאי מן טמאה ואין לה סימן גדול מזה (ואף פי זה צ"ע גדול מכמה דוכתי בש"ס ואכ"מ בזה) אבל ולד הקדש דלאו

מחמת המין אסור וגם אין שנייה לאסור מחמת יוצא כמו צירן ורוטבן פיון דבא מש"ז סרוקה לכן יש לומר דשפיר מותר ולא דמי לביצה דביצה הוי יותר מחמצה מן הגוף מולד וצ"ע אולם בלאו הכי יש לומר דלא קשה מהא דחולין דחל איסור גיד על נלדות קדשים למד"א בהונותן הו קדושין דאפילו אי אמרינן דגם גבי נלד הקדש נמי שנייה יוצא אפ"ה לא הוי אלא מחמת ממון הקדש והוי בר פדיון וכיון דלא הוי איסור עצמי אלא משום ממון יש לומר דשפיר חל על זה איסור אחר והשתא א"ש קושית האור שמת על הלחם משנה שכתב על הרמב"ם דלכן נקט הרמב"ם הטעם דואת הבנים תקח לה אף דהש"ס נקט רישא דקרא שלח תשלח את האם משום דהרמב"ם דמייירי בקדשי בידק הבית וביצי תורים שפיר אסורין ולכן גם אפרוח הנולד ממנה אסור ועל זה הקשה האור שמת מהא דאמרינן בירושלמי דר"י ס"ל דאפרוח הנולד מביצת הקדש מותר וכתב דע"כ הירושלמי מייירי בקדשי בידק הבית דבקדשי מזבח לא הוי אמר רב פהנא דאסור דהא משנה מפורשת במעילה דחלב המוקדשין וביצי תורים לא נהנין ולא מועלים ע"ש ולפי דברינו דהירושלמי מייירי בקדשי מזבח אבל בקדשי בידק הבית לכו"ע אסור א"ש אולם כ"ז דחוק דלפ"ז אמאי פליגי באפרוח הא מצי פליגי גם בביצה עצמה ונ"ל לומר באופן היותר פשוט לתרץ קושית האור שמת על הלח"מ והירושלמי מייירי אפילו בקדשי בידק הבית דהנה המפרשים הקשו על הא דתנו במעילה דחלב המוקדשין וביצי תורים לא נהנין ולא מועלין במד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בידק הבית הקדיש תרנגולת מועלין בה ובביצתה הקדיש חמורה מועלין בה ובחלבה ועוד תנו התם הקדיש אילן ואח"כ נתמלא פירות שדה ואח"כ נתמלאה עשבים מועלין בהם ואין מועלים במה שבתוכן רבי יוסי אומר הקדיש את השדה מועלין ואת האילן מועלין בה ובגידולה ע"ש והקשו המפרשים מ"ט בהקדיש אילן פליגי תנאי אי מועלים בגידולין וגבי הקדיש תרנגולת מועלין בביצתה לדברי הפל עיין בתוס' יו"ט במעילה ובכ"ש ש"ש.

ונ"ל דיש לומר עפ"י מה שכתב הרשב"ם ב"ב דף ע"ט דטעמא דמד"א אין מעילה בגידולין הוי דס"ל דמשום גרמא דקגרים ליה קרקע הקדשו ליגדל אין לנו לעשותו הקדש ולכן ס"ל דאין הגידול הקדש כלל ולא פשיטת הרמב"ם שכתב דהטעם הוי מחמת קדושת פה דלא הוי קדושת פה אבל זה נדאי דקדשי ולפ"ז שפיר יש לומר דלכן פליגי גבי שדה ואילן אי מועלים בגידולים משום דלא הוי הקרקע אלא גרם בעלמא להגידולין אבל בביצת תרנגולת דמגופה אתי הוי שפיר יותר מגרם ולכן מועלין לכו"ע וגם דהא מצינו דהתורה ריבתה בקדשי מזבח דהנולד שנייה להקדש והא דאין מועלין הוי משום דלאו קדשי ד' דלא חזי להקרבה ולפ"ז יש לומר דהירושלמי סבר כמד"א אין מועלים בגידולין והיינו דסברי דכל היכי דלאו.

מגופה דהקדש אתי אינו שנייה להקדש אולם דפליגי אי אפרוח הנולד מביצה הוי כמו נלד וחלב דמגופה ממש אתי או דהוי כמו פירות שדה דלא חשיבי אלא גרמא ולכן מאן דאמר אסורה סבר דאפרוח הוי יותר מגוף מפירות שדה ומאן דאמר דמותרת סבר דאפרוח הוי כמו פירות שדה דלא הוי אלא גרמא ולכן מותר למד"א אין מעילה בגידולין וכן אח"כ ראינו בספר מנחת ברוך להגאון מקריניק שכתב לפרש הירושלמי גם כן כדברינו דהוי דוקא למד"א אין, מעילה בגידולין והביא מהא דפסחים דף נ"ה דאנשי ריחו הוי מתירין גמזיות של הקדש וכו' ושם בגמרא אמרינן מ"ט דאנשי ריחו אמרו

אבותינו לא הקדישו אלא קורות ואנו נתיר גמזיות של הקדש ושל חרוב ושל שקמה ובגידולין הבאים לאחר מפאן עסקינו וסברי לה כמאן דאמר אין מעילה בגידולין מבואר דלמד"א אין מעילה בגידולין לא זכה הקדש כלל בגידולין והעיר מפאן על הרמב"ן ב"ב דסבר דלמד"א אין מעילה בגידולין היינו מעילה ליפא אבל זה ודאי דזכה הקדש בהן ע"ש בספר מנחת ברוך מה שהעיר שם עוד בענין זה ובזה תירץ שם הא דלא הביא הרמב"ם האי ירושלמי דאפרוח, והיינו דהרמב"ם פסק כמד"א מועלין בגידולין אבל הירושלמי הוי אליבא דמד"א אין מועלים בגידולין ולפ"ז א"ש קושית האור שמת על הלח"מ דהרמב"ם הא פסק בפ"ה מהלכות מעילה דמועלין בגידולין והיינו דסבר דאפילו בפירות שדה דאינה אלא גרם הקדש אפ"ה מועלין ולכן בזה לכו"ע מודים דמועלין באפרוח דכל עיקר הפלוגתא לא הוי אלא אליבא דמד"א אין מועלין בגידולין ושפיר שייך טעם הרמב"ם דאת הבנים תקח לה פיון דקדש האפרוח סימן כא.

עוד בענין הנ"ל. עוד הקשה הלח"מ על הרמב"ם אמאי לא כתב בעוף קדשי מזבח שאינו חייב לשלחו דשמואל דאמר קדשי בידק הבית אף קדשי בידק הבית קאמר וא"כ ה"ה לו לכתוב קדשי מזבח או לפחות ליתן טעם שלח תשלח במי שאפה מצוה לשלחו וכו' שהוא טעם השנה לקדשי מזבח וקדשי בידק הבית (דמאת הבנים תקח לה לא שייך למעט אלא קדשי בידק הבית כמבואר לעיל) וי"ל דקדשי מזבח נפקינן ליה מעוף שהרג את הנפש דפטור מלשלח וכו' דזה מפקינן ליה מעוף שהרג את הנפש דפטור כדאמרו בגמרא הלכך עוף טהור וכו' פטור מאי טעמא דאמר קרא שלח תשלח וכו' וכינן שכתב דין עוף שהרג את הנפש וכו' מפאן נלמד דין קדשי מזבח דחד טעמא הוא עכ"ל הלח"מ ונדברי הלח"מ הוא דחק דעכ"פ ה"ה להרמב"ם לתפוס קרא דשייך בתרנוייהו.

ונ"ל לתרץ קושית הלח"מ פן דהנה כבר בארתי לעיל (בסימן ט') דקדושת קרבן בהמה שאני מקדושת קרבן עוף דגבי בהמה בקדושת הגוף הדמים היינו השיווי שייך לגבוה דהא אם נעשה בעל מום הוא נפדה והדמים הן של גבוה לצרף קרבן אחר ולכן אפילו בנעשה אינו ראוי להקרבה ג"כ לא נפקע בהדמים קדושתו דהא עדיין הוא ברשות הקדש לפדות ולקח קרבן אחר מה שאין פן בקרבן עוף דאין בו אלא קדושת קרבן בלבד היינו שגופו עומד להקרבה ועיין בפירש"י מנחות ק"א ד"ה עופות קדושת הגוף וברש"י ש מה שכתב שם ובזה בארתי לעיל הש"ס דמעילה דף י"ב דתורים שלא הגיע זמנם אין מועלין בהם ומקשינן בש"ס מ"ש ממחוסר זמן ומשני הואיל ואין לעוף פדיון ע"ש כמה שהעיר הקרן אורה וכתבנו לפרש דבעוף פיון דכל קדושתה הוי מחמת שעומדת להקרבה ולכן אם אינה ראויה להקרבה נפקעה קדושתה והוי כמו קדשים שמתו דיצאו מידי מעילה אבל בבהמה אף דאינה ראויה להקרבה עכ"פ עדיין היא בקדושתה משום דעדיין היא ברשות גבוה להקרבה ולפי"ז יש ליישב קושית הלח"מ והוא דהנה התוס' (ב"מ שבועת דף י' וזבחים ו') הקשו בהא דאמרינן דשעירי ר"ח שנאבדו ונמצאו יקריבו בר"ח אחר וכן שעירי הרגלים שנאבדו ונמצאו יקריבו ג"כ ברגל אחר והקשו התוס' הא הנה עשה דלאחר הפרשה ובעיא היא בזבחים אי מכפר על עשה דלאחר הפרשה וכתבו די"ל דכיון שנאבדו נעקרה הפרשתן וכו' ע"ש וכתביבא ר"ח או רגל אחר תחול עליו הפרשה וכו' ע"ש ובארנו דכל ענין הפרשה (אף דאם משנה לשם אדם אחר הנה אפילו שינוי קודש כמבואר בזבחים דף ז' גבי תודה ששחטה לשם תודת חבירו דהוי שינוי קודש) אפ"ה

י"ל דהוי דוקא כ"ז שעומד להקרבה אבל בנאבד פיון דאינו עומד להקרבה לשם בעלים זה בטלה ההפרשה ובעיניו לעשות הפרשה חדשה אבל קדושת הגוף לא נפקעה מן הבהמה בזה שאינו יכול להקריבה אלא דהוי קדושת הגוף בלא הפרשה דבבהמה אפילו באינה ראויה להקרבה ג"כ לא נפקע קדושת הגוף דהוי כמו מפריש נקבה ועולה דקדש קדושת הגוף והא דאמרין בכל דוכתי באבוד דקריבה יש לומר דהיינו ג"כ בהפרשה חדשה והא דקיימ"ל דחטאת אבודה מתה יש לומר דזה הני משום דהלכתה גמירי לן בחטאת (ועיין לעיל בסימן י"ז מה שבארנו בזה) ועתה א"ש מדוע לא פתב הרמב"ם דין שילוח הגן בעורף קדשי מזבח דהנה בחולין שם מקשה הש"ס הני מוקדשין היכי דמי אילימא דהנה לה קן בתוך ביתו ואקדשיה מי מחייב כי יקרא קן ציפור פרט למזמן אלא דחזא קן בעלמא ואקדשיה ומי קדוש איש כי יקדוש את ביתו אמר רחמנא מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו וכו' רב אמר במקדש פירות שובכו ומרדו ושם בפירש"י מרדו היינו שייצאו וקננו במקום אחר דהשתא לאו מזמן הוא ע"ש מבואר דאי אפשר לאוקמי בקדשי מזבח אלא דוקא באופן זה היינו פגון שמרדו דבלאו הכי הוי מזמן ומזמן פטור.

משילוח ולפי מה שבארנו דבעורף אם אינו עומד להקרבה נפקע קדושתו פיון דכל קדושתו הוי בזה שעומד להקרבה וכיון שפתבו התוס' דבנאבד נפקע ההפרשה, ואינו עומד להקרבה אלא בעיניו שתחל עליו הפרשה אחרת וכ"ז הוי דוקא גבי בהמה דיש בה קדושת הגוף בלא הפרשה היינו בלא קביעת שם הבעלים להקריבה לשמו אבל בעורף מיד שבטלה ההפרשה נפקע ג"כ הקדושה פיון דאינו עומד להקרבה ואין שום קדושה אלא הקרבה.

והנה לכאורה יש לעיין מהא דמבואר בגזיר י"ב קן סתומה שפרחה גוזל אחד מהן לאויר העולם או שפרחה לבין חטאות המתות או שמת אחד יקח זוג לשני וכו' ומקשה הש"ס ואילו שאר קניני בעלמא מיסתקנו ואמאי לימא כל חדא וחדא דילמא האי ניהו וכו' ולפי דברינו דבנאבד נפקע הקדושה פיון שאינה ראויה להקרבה א"כ מאי מקשה משאר קנין דעלמא היא מיסתקנו פיון דנפקע הקדושה מאבודה אמנם נ"ל דאף דנפקע הקדושה ממנה אבל עכ"פ היא אסורה משום דהוי קדשים שמתו דאף דיצאו מידי מעילה אבל עכ"פ היא אסורה כמו כל קדשים שמתו ולכן שפיר מקשה הש"ס היא מיסתקנו שאר קנין דעלמא דאי לא אזלינו בתר רובא וכמו שבארנו במקום אחר דשיטת הרמב"ם הוי דקדשים שמתו אסורין מן התורה כמו שבארנו לעיל בסימן י"ד וא"כ פיון דהרמב"ם פתב הטעם דלכן קדשי בדיק הבית אין בה דין שילוח משום דכתיב ואת הבגים תקח לה ואלו אינם שלה עכ"ל ועתה א"ש שגושית הלח"מ שהקשה על הרמב"ם מדוע לא הביא דין קדשי מזבח לענין שילוח או לפחות ליתן טעם דשייך ג"כ לענין קדשי מזבח ע"ש ולפי מה שבארנו א"ש דשפיר פתב הרמב"ם טעם דשייך גם לענין קדשי מזבח מהאי קרא דנאת הבגים תקח לה ואלו אינם שלה וזה שייך גם גבי קדשי מזבח אפילו לפי מה שבארנו דבנאבד נפקעה הקדושה אבל עכ"פ אסורה משום דהוי קדשים שמתו יצאו מידי מעילה אבל אסורים מן התורה ולכן שפיר שייך ליפטור מחמת קרא דנאת הבגים תקח לה ואלו אינם שלה משום דאסורים מן התורה.

סימן כב. יבואר ענין מליקה וטוןמאת בית הכליעה איתא בתוספתא דזבחים פ'ק חטאת העוף חטאת העוף הפא על הספק מטמא בספק ומטמא אבית הכליעה ע"ש וראיתי מקשים על הרמב"ם מדוע השמיט ולא הביא הרמב"ם הא דחטאת העוף הפא על הספק מטמא ועיין אחיעזר בחלק ב' שהקשה פן ע"ש ול"נ לתרץ דהנה בזבחים דף ס"ט איפא פלוגתא דתנאי גבי מלק ונמצאת טרפה דר"מ סבר דאינו מטמא בגדים ור' יהודה סבר דמטמא אמר ר' מאיר ק"ו אם נבלת בהמה שמטמא במגע ובמשא שחיטתה מטהרת טריפתה מטוןמאתה נבלת העוף שאינו מטמא במגע ובמשא אינו דין שתהא שחיטתה מטהרת טריפתה מטוןמאתה ור' יוסי אומר דיה נבלת בהמה שחיטתה מטהרת ולא מליקתה ועיין בש"מ ופרש"י שם שכתבו דאיפא בזה ג' מחלוקת ור"מ סבר דבין שחיטה ובין מליקה מטהרת טריפתה מטוןמאתה ור' יהודה סבר דבין שחיטה ובין מליקה אינו מטהרת טריפתה מטוןמאתה ור' יוסי סבר דשחיטה מטהרת אבל לא מליקה ע"ש ונראה לפרש דפליגי בזה דר"מ סבר דענין מליקה הוי כמו שחיטה והיינו דמליקה הוי במקום שחיטה ועיין בפירוש המשנה להרמב"ם שכתב דר"מ משנה מליקה לשחיטה וכו' והש"מ בזבחים (דף ע') פתבו דלר"מ מליקה מטהרת אפילו בחולין וכמבואר בש"ס שם דאפילו בבעלי מומים ג"כ מטהר ר"מ והא דמבואר בש"ס דבעינן דוקא פסולי בקדש במליקה לטהר מטוןמאת נבלה הוי דלא כר"מ דלר"מ אפילו לא היה פסולי בקדש ג"כ מטהר ומליקה מהני לר"מ לטהר מטוןמאת נבלה משום דהוי כמו שחיטה והא דמבואר בש"ס (זבחים ס"ט) דבעינן קרא דמליקה אפילו כשרה מטהר מטוןמאת נבלה הוי אליבא דר' יהודה דלר"מ לא בעינן שום קרא על מליקה דמליקה מטהר כמו השחיטה פנין דהוי במקום שחיטה ע"ש בש"מ וכ"ז הוי אליבא דר"מ אבל לר' יהודה דסבר דבין שחיטה ובין מליקה אינו מטהר מטוןמאת נבלת ומבואר בש"ס שם דר' יהודה יליף מהא דנבלה וטריפה להביא טריפה ששחטה שמטמא ומזה יליף ר' יהודה למליקת טריפה דאינה מטהרת מטוןמאתה מבואר דר' יהודה ג"כ מדמה מליקה לשחיטה דמחד קרא ממעט בין שחיטה ובין מליקה והיינו ג"כ משום דסבר דמליקה הוי ג"כ ענין שחיטה כמו דסבר ר"מ אלא דלרבי יהודה לא מהני מליקה אלא דוקא בכשירה היינו במליקה המותרת באכילה לפהנים משום דיליף לה מקרא דנבלה וטריפה בש"ס זבחים ס"ט מה טריפה שאינה מתרת את האיסור אף כל שאינה מתרת את האיסור יצא מליקה שהיא לפנים הואיל והיא מתרת את האיסור אינה מטמא בגדים בבית הכליעה ע"ש ועיין בפרש"י שכתב דהאי ברייתא אתי כר"מ אולם הש"מ פתב דהוי כר' יהודה דסתם ספרא ר"י ולר"מ י"ל דלא בעינן קרא על מליקה לטהר מטוןמאת נבלה דהוי כמו שחיטה (ועיין בפרש"י כת"י שכתב דכל עיקר הקרא לא קאי אלא על מליקה פסולה אבל על מליקה פשרה לא בעינן קרא) ולר"מ אפילו במליקה פסולה דלאו פסולה בקדש ג"כ מטהר מטוןמאת נבלת והא דתנו במתנ' דף ס"ח דכל דלאו פסולה בקדש מטמא בגדים י"ל דהוי כר' יוסי דאמר שחיטה מטהרת ולא מליקה גבי טריפה והיינו משום דטריפה לא הוי פסולה בקדש והנה הרמב"ם פסק (בפ"ג מהלכות אבות הטומאה כר' יוסי דמליקת טריפה אינה מטהרת מידי נבילה ושחיטת טריפה מטהרת מידי נבילה ולא כר' יהודה ע"ש והיינו כר' יוסי דסבר דמליקה אינו מטהרת בטריפה והיינו דר' יוסי סבר דמליקה הוי עבודה ולא שחיטה ולכן מליקה כשרה מטהרת מידי נבילה מחמת דכפרה פתיב בה

פקדונים כמו דאמרינו בנבחים דף ע' גבי עגלה ערופה דעריפה מטהרת משום דכפרה פתיב בה פקדונים ולפ"ז יש לומר דכיון דמליקה מטהרת משום דהוי עבודה ולכן מטהרת משום דכפרה פתיב בה פקדונים אמנם הא פרה פתיב פקדונים לא שייך אלא דוקא פקדונים פשרים אבל פקדונים פסולים לא ועיין ברמב"ם (בפ"ג מהלכות אבות הטומאה) שכתב דעגלה ערופה שנערפה כהלכתה פשרה משום דכפרה פתיב פקדונים משמע דוקא כהלכתה ולכן במלק טריפה דלא הוי כהלכתה שפיר מטמא בגדים אבל בפסולי בקדש י"ל דגם קרפן פסול כזה שם קרפן עליו ושייך ג"כ פרה פתיב בה פקדונים ובזה יש לומר מה שהקשו המפרשים על התוס' במנחות (דף ק"א) גבי הא דאמרינו שם הערה וכלאי הפרם ושור הנסקל ועגלה ערופה פולן מטמאין טומאת אונקלין וכתבו שם התוס' ד"ה עגלה ערופה דעגלה ערופה לאו פשנערפה דאם פן תיפוק לה משום טומאת נבילה אלא בששחטה וכו' מבואר מדברי התוס' דעגלה ערופה עריפתה אינה מטהרתה וזה נגד הש"ס בנבחים ה"ל דמבואר להדיא דאמרי דבי רבי ינאי פרה פתיב בה פקדונים אולם לפי דברינו יש לומר דכל זה הוי דוקא למאן דמטהר מליקה פקדונים משום דמליקה הוי עבודה והיינו ר' יוסי אבל לר' יהודה דסבר דמליקה הוי במקום שחיטה והא דמליקת טריפה אינו מטהר הוי משום דשחיטה בעוף טריפה ג"כ אינו מטהר והיינו משום דבעינן בעוף לטהר מטומאת בית הבליעה דוקא שחיטה המתרת באכילה והא דמליקה פשרה מטהרת מטומאת נבילה הוי משום דיליף לה מקרא דמה טריפה וכו' ויש לפרש דמה טריפה שאינה מתרת את האיסור שבה אף כל שאינה מתרת את האיסור שבה יצתה מליקה שהיא.

מתרת את האיסור הוי ג"כ משום דמתרת את האיסור נבילה ומתרת לאכילה לפנהיגים דהא כל עיקר טומאת בית הבליעה הוי משום איסור אכילה כמו שכתוב לא יאכל לטמאה בה ואפילו עולת העוף ג"כ מתרת באכילה וליכא איסור נבילה אלא שאינה נאכלת לפנהיגים משום דהיא פולה כליל (ועיין בפרש"י שפירש דלא כדברינו שכתב דהא דילפינן דמליקה מטהר מידי נבילה מהא דמה טריפה שאינה מתרת וכו' הוי אליבא דר"מ ופירש יצאתה מליקה שהיא מתרת הוי משום דמתרת לגבוה היינו להקרבנה) אולם הקרבן אהרן בת"כ (פרשה אחרי) הביא בשם רבינו הלל שכתב לפרש ג"כ הא דיצאתה מליקה שהיא מתרת את האיסור שבה היינו איסור נבילה ע"ש בקרבן אהרן מה שכתב שם ולפ"ז יש לומר דלר' יהודה דמליקה מטהרת מידי נבילה ילפינן מקרא והיינו משום דמתרת באכילה לפנהיגים ולית ליה לר' יהודה הא דכפרה פתיב בה פקדונים ולכן יש לומר דבעגלה ערופה פינון דאינה מתרת באכילה ממילא דהיא טמאה ומטמאה טומאת נבילה ולכן יש לומר דהתוס' במנחות שם הוי אליבא דר' יהודה ושפיר פתבו דעריפת עגלה מטמאה (ועיין רש"י בכורות דף ט') מה שכתב ג"כ התוס' מנחות ה"ל ולפ"ז א"ש מדוע השמיט הרמב"ם התוספתא דחטאת העוף הבא על הספק דמטמא בית הבליעה משום דהרמב"ם פסק כר' יוסי דהא דמליקת קדשים מטהר מטומאת בית הבליעה הוי משום דהוי עבודה ומכשיר להקרבנה וכמו כן גם חטאת העוף הבא על הספק דהוי נמי הכשר הקרבנה נמי מטהר מטומאת בית הבליעה והתוספתא הוי אליבא דר' יהודה דאמר דכל עיקר הא דמליקה מטהר הוי משום דמתיר באכילה לפנהיגים ואפילו בעולה אף דאינו נאכל אבל י"ל פינון דמתיר איסור נבילה לפנהיגים ומשום דטומאת בית הבליעה הוי מחמת

איסור אכילה פדכתיב לא יאכל לטמאה בה לכן מטהר נמי מטומאת נבלה אבל חטאת העוף הבא על הספק פינון דאינו ניתר באכילה פלל דהוי נבלה לכן שפיר אינו מטהר נמי מטומאת נבלה ושפיר מטמאה אבית הבליעה והנה מדי עברי בענין זה ראיתי שהקשה המנחת חינוך על הרמב"ם שכתב (בפ"ב מהלכות שחיטה הלכה ז') שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה לפיכך השוחט עגלה ערופה חייב משום אותו ואת בנו לא תשחטו ע"ש והקשה דהו"ל להרמב"ם לאשמעינו רבותא יותר דאפילו ערף עגלה גם כן חייב משום אותו ואת בנו אם שחט אחר כך את אמה כמבואר בזבחים דעגלה ערופה שנערפה הוי שחיטה לענין טהרה מידי נבלה והוא ע"פ דברי התוס' בחולין (דף פ"ב ותוס' יומא דף ס"ד) דאמרין עריפתו הוי שחיטתו ומחייב משום אותו ואת בנו כמו דאמרין דחייבתו לצוק זו היא שחיטתו גבי שער המשלח ומחייב משום אותו ואת בנו בשער המשלח ע"ש ונ"ל מתחלה לתרץ קושית התוס' בחולין וביומא שם שהקשו למד"א שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ה"ה לן לחייב על עריפת עגלה משום אותו ואת בנו ואמאי לא משני הש"ס דשוחט דמתנ"י היינו עורף ומחייב משום אותו ואת בנו משום דאמרין עריפתו זו היא שחיטתו כמו דאמרין דחיתו זו היא שחיטתו ונ"ל דעד כאן לא אמרין דחייבתו לצוק זו היא שחיטתו אלא דוקא גבי שער המשלח משום דהוי מסוג הקדשים דשייך גביהו שחיטה ולכן אמרין שפיר דחיתו זו היא שחיטתו דאמרין דהתורה נתנה דחיה במקום שחיטה וממילא אמרין דהדחיה הנה ג"כ שחיטה ועוד דבשער המשלח לא נעקרה ענין שחיטה מהשער לגמרי דהא כל עיקר הדחיה בעינו שימות מהדחיה ועיין יומא (דף ס"ו) דאמרין דחפו ולא מת מהו שירד אחריו וימיתנו ע"ש וזה פשוט דאם שחטו לאחר שדחפו ולא מת ג"כ מקיים מצנת הדחיה הרי דלא נעקרה ענין שחיטה מהשער לגמרי משא"כ בעגלה ערופה דלא שייך פלל שחיטה גבי עגלה כמבואר בש"ס חולין כ"ד דפרה בשחיטה פסולה ע"ש הרי דנעקרה שם שחיטה מהעגלה לגמרי אולם זה לא הוי למד"א דעגלה בשחיטה כשרה אולם זה פשוט דעד כאן לא אמרין דחיתו לצוק זו היא שחיטתו אלא דוקא גבי קדשים דשייך גביהו ולכן שפיר שייך לומר דחיתו לצוק זו היא דהוי מסוג קדשים דשייך שחיטה גביהו ולכן שפיר שייך לומר דחיתו לצוק זו היא שחיטתו אבל עגלה ערופה דהוי מין קדשים בפני עצמה לגמרי היינו דהוי סוג קדשים בפני עצמה (עיין רש"י קידושין דף נ"ז שכתב דעגלה ערופה הוי איסור הנאה ולא קדושה ועיין תוס' יומא דף נ"ט ד"ה והרי תה"ד שכתבו ג"כ דעגלה ערופה הוי איסורי הנאה ולא קדושה ואין מועלין ועיין בתוס' רי"ד (בקדושין דף נ"ז) שכתב בהדיא דעגלה ערופה אין בה אלא דיני כפרה ולא דיני קדושה ועיין מאירי יומא דף ס' שכתב ג"כ דעגלה ערופה אין בה אלא איסורי הנאה ע"ש) וא"כ פינון דהוי ענין קרבן בפני עצמו מסוג חדש שאינו שייך בו ענין שחיטה דלא מצינו בעגלה ערופה פלל ענין שחיטה ולכן לא שייך לומר עריפתו זו היא שחיטתו וכמו כן יש לומר על מה שהקשו המפרשים אמאי לא אמרין מליקתו זו היא שחיטתו גבי עוף ולמה לן קרא על מליקה לטהר מידי נבלה ולפי"ז יש לומר פינון דלא מצינו גבי עוף ולמה לן קרא על מליקה לטהר מידי דהמליקה תהא במקום שחיטה דלא מצינו פלל ענין שחיטה גבי קדשים בעוף ולפי"ז יש לומר דשפיר דייק הרמב"ם וכתב דוקא שחט עגלה ערופה חייב משום אותו ואת בנו ולא עריפה משום דעל עריפה פטור משום אותו ואת בנו דלא שייך לומר עריפתו זו היא

שחיטתו וְהָא דְאָמְרִינוּ בְּעֵגְלָה עֲרוּפָה טְהוּרָה הִיא הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּכַפְרָה כְּתִיב בָּהּ כְּקֹדְשִׁים ע"ש.

אולם בירושלמי סוטה (פ"ט הלכה ו') פליגי ר' ינאי ור"ל אליבא דר"מ אי עריפה חייב, משום אותו ואת בנו דאיתא התם ר' ינאי דברי ר"מ אפילו עריפה חייב (פירוש משום אותו ואת בנו) ור' אמי בר אבא בשם ר"ש בן לקיש אמר אפילו לר"מ עריפה פטור הרי דפליגי בזה בירושלמי אולם לפי מה שבארתי דר"מ סבר דעריפה הוי במקום שחיטה דמהני אפילו בחולין כמו שפיתבו בש"מ בזבחים שם וכמו כן יש לומר דעריפה הוי ג"כ במקום שחיטה ולכן מחייב משום אותו ואת בנו והנה הא דאמרינו בירושלמי דנזיר (פרק ד') בסוף הפרק דמליקה הוי פנוח ומעקר ולכן לא הוי חולין בעצרה זה הוי ג"כ דלא כר"מ דלר"מ מליקה הוי במקום שחיטה כמו שבארנו והירושלמי הוי כר' יוסי ולפ"ז יש לומר ג"כ מה שפיתב רש"י בכריתות כ"ו דלא שייך חולין בעצרה על מליקה יש לומר דהוי בשיטת הירושלמי (ועיין בשער המלך הלכות שחיטה) שהביא קושיות האחרונים על רש"י פריתות שפיתב דלא שייך חולין בעצרה במליקה והקשו מהא דמבואר להדיא בנזיר כ"ט דשייך חולין בעצרה במליקה ונ"ל לתרץ עפ"י מה שפיתבו התוס' בזבחים (פ"ד) דמליקה ומיצוי הוי חדא והיינו דהמיצוי הוי סוף המליקה וכ"ז שלא נעשה המיצוי לא נגמרה המליקה עיין בכרפת הגבח שפיתב דהטעם הוי משום דבשחיטה מוציא הדם אבל במליקה אינו מוציא הדם קודם המיצוי וכמו כן יש לומר ג"כ גבי חטאת העוף דהנה בהנאה ג"כ דהנאה הוי סוף המליקה וקודם ההנאה שעדיין לא יצא הדם לא נגמרה המליקה עדיין וממילא לא הוי כמו שחיטה דבשחיטה במעשה השחיטה מוציא הדם ולכן ב"מ פריתות י"ל דמייירי שנודע קודם המיצוי ועיין בש"מ שם והוי כמו שלא נגמרה המליקה דהמיצוי שמצא את הדם הוי סוף המליקה ולכן לא שייך לומר דהמליקה הוי שחיטה אלא דוקא לאחר המיצוי וכאן פיון שנודע קודם המיצוי והוי מליקה בלא מיצוי דהא נשרפת קודם המיצוי ממילא לא שייך לומר דיהא שם שחיטה על מליקה זו ולכן שפיר פיתב רש"י דליבא חולין בעצרה אולם הש"ס דנזיר.

מייירי דלא נודע כלל ולכן הנה מליקה והנאה ושפיר חייב משום חולין בעצרה וראיתי בשו"ת אחיעזר חלק ב' שפיתב לתרץ באופן אחר פיון דשם בכריתות דמייירי שנודע אח"כ ולכן איגלאי מילתה למפרע דלא היה קרפן ולכן לא שייך חולין בעצרה אבל בלא נודע לומר פיון דהוי קרפן והוי מליקה פשרה וכיון דהוי מליקה פתיקונה יש לומר דשפיר שייך חולין בעצרה ע"ש אולם עדיין לא העלה ארוכה לדברי רש"י (בכריתות: דף ז' ע"ב) דמבואר שם ג"כ דלא שייך חולין בעצרה במליקה אפילו בלא נודע ג"כ וכאן לא שייך גם מה שפיתבתי.

אמנם קשה על דברינו דא"כ אמאי מוקי הש"ס הא דתקבר מדרבנן הא שפיר יש לומר דתקבר מדאורייתא ומייירי לאחר המיצוי וי"ל לכאורה פיון דמתניתין דלעיל (כ"ב) מייירי במליקה קודם מיצוי כדמשמע מהש"ס כאן דאמר רב אם משנמלקה נודע מזה דמה וכו' כמו כן פשיטא להש"ס דגם משנתנו מייירי כן וצ"ע.

סימן כג. בע"ה יום ו' עש"ק נצבים תרפ"ח סלאבאדקא קאוונא אמע"כ הרב הגאון המובהק חריף עצום ובקי טובא בחזרי תורה מופלא ונעלה כש"ת מה"ו ישפר שלמה

טײַכטֶהאַל שלײט"א מַחְבֵּר ספֿרי מִשְׁנֵה שְׂכִיר וְטוֹב יִגְאָל רַב וּרְב"ד דַּק"ק פּוֹלְשֵׁיטְאָן (בְּמִדְיַת סְלוּוּאַקְאָי) קַבְלֵתִי אֶת שְׁנֵי הַסְּפָרִים מִשְׁנֵה שְׂכִיר וְטוֹב יִגְאָל אֲשֶׁר כְּבַדְנִי מַעֲכַתְהוֹר וּתְשׁוּאַת חֵן לְהַכְמַעְכַּתְהוֹר עַל תְּשׁוּרְתוֹ הַכְּבוֹדָה וְהִנֵּה עַד עַכְשָׁיו לֹא עָלְתָה בְּיַדִּי לְעֵינַי בְּסִפְרֵי הַיְקָרִים וְעַתָּה לְקַחְתִּי לִי מוֹעֵד לְעֵינַי בְּסִפְרוֹ מִשְׁנֵה שְׂכִיר וְהִנֵּה מְלֹא עַל כָּל גְּדוּתִי בַחֲרִיפוֹת וּבְקִיאוֹת נִפְלָא וְהִנֵּנִי לְהוֹדִיעַ לְכ"ג אֶת אֲשֶׁר הִגִּדְוּ רַעֲיוֹנֵי מִיַּדִּי שׁוֹטְטֵי בְּסִפְרֵי הַיְקָרִים: בְּסִימָן צ"ב אוֹת ג' בְּתְשׁוּבָה לְהַגְאֹן הַמְּנוּחַ ר' מֵאִיר דֵּן זצ"ל כָּתַב לְהַקְשׁוֹת עַל שִׁיטַת הַמְרַש"ל בְּסוּפָה (דָּף נ"א) דְּפִסּוּל לִינָה הוּא דוֹקָא בְּגִיץ הַחֲמָה וְלֹא מַעֲמוּד הַשְּׁחַר מְהָא דְאַמְרִינֵן בְּשַׁבּוּעוֹת (דָּף ט"ו) דְּאִין עֲזָרָה מְתַקְדָּשַׁת אֱלָא בְּשִׁירֵי מְנַחָה וּפְרִיָּה הַש"ס וְאַמְאֵי נִקְדָּשָׁה בְּשִׁתֵּי הַלְחָם דְּעֲצָרַת מְשׁוּם דְּלֹא אֶפְשָׁר הֵיכִי נִיְעַבְדַּד גְּבַנְיָה מְאֲתָמוּל וְנִקְדִּישִׁיהָ מְאֲתָמוּל, שְׁתֵּי הַלְחָם בְּשִׁחִיטַת כְּבָשִׂים הוּא דְקִדְּשֵׁי וְכו' וְנִקְדָּשִׁיהָ הָאִידְנָא בְּעֵינַי קִידוּשׁ בְּשַׁעַת בְּנֵן גְּבַנְיָה בְּיוֹם טוֹב וְנִקְדָּשִׁיהָ בְּיוֹם טוֹב אִין בְּנֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דּוּחָה יוֹם טוֹב נִשְׁבָּקָה לְבַתֵּר הֵכִי וְנִבְנְיָה וְנִקְדָּשָׁה אִיפְסָלָה בְּלִינָה גְּבַנְיָה מִמְעַלֵּי יוֹמָא וְנִשְׁפִּיר בִּיהָ פְּוֹרְתָא דְעַד דְקִדְּשֵׁי יוֹמָא לְאַלְתֵּר נִגְמָרְיָה וְנִקְדָּשָׁה אִין בְּנֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּלִילָה וְכו' וְהִבִּיא שָׁם דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א שְׁפָתַב שָׁם וְז"ל וּמִיָּהוּ אֶפְתִּי תַמִּי לִי הֲלֹא בַתְּחִילַת יְצִיאָה נִפְסָלַת שְׁיִצְאָה וְאִיָּה תְקַדָּשׁ אַחַר שְׁנִפְסָלָה אַעפ"י שְׁהִיתָה קְדוּשָׁה מְעִיקָרָא וְהָא אֲמַרְיָנֵן גְּבִיָּה גְּבַנְיָה לְמַחֵר וְנִקְדָּשָׁה אִפְסָלָה בְּלִינָה כְּלוּמַר וְכָל שְׁנִפְסָלָה אִין מְתַקְדָּשַׁת וְא"כ מ"ש הֵכָא וְי"ל הֵתָם נִפְסָלוּ קוֹדָם קִידוּשׁ אֲבָל הֵכָא הַפֵּל בָּא כְּאַחַד מִבְּנוֹאֵר מִדְּבָרֵי הַרְשָׁב"א דָּאֵם לֹא נִפְסָל קוֹדָם הַקִּידוּשׁ אַף שְׁנִפְסָל אַח"כ בְּשַׁעַת קִידוּשׁ לֹא אִיכַפַּת לָן וְא"כ קָשָׁה כִּיּוֹן דְּמִבְּנוֹאֵר דְּבַנְיָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כְּשֶׁר מַעֲמוּד הַשְּׁחַר עֵינַי מְגִילָה (דָּף כ') וּבְרַמְב"ם בְּהַלְכוֹת בֵּית הַבְּחִירָה וְא"כ שְׁפִיר יְכוּלִין לְקַדָּשׁ בְּשִׁתֵּי הַלְחָם דְּעֲצָרַת הַיָּינוּ בְּמוֹצָאֵי יו"ט יְכוּל בְּנוֹת אַחַר עֲמוּד הַשְּׁחַר וְעֵדִינַי שְׁתֵּי הַלְחָם לֹא נִפְסָל בְּלִינָה קוֹדָם גִּיץ הַחֲמָה לְפִי שִׁיטַת הַמְרַש"ל הַנִּזְכָּר וְשְׁפִיר הוּי קִידוּשׁ בְּשַׁעַת בְּנֵן וְעֵינַי פְּסָחִים (צ"ד) דְּמִבְּנוֹאֵר דְּמַעֲמוּד הַשְּׁחַר עַד הַגִּיץ הַחֲמָה הוּי ה' מִיַּלִּין וְא"כ אֲמַאֵי לֹא אֶפְשָׁר לְקַדָּשׁ בְּשִׁתֵּי הַלְחָם דְּעֲצָרַת וְאִף אֵם בְּאַמְצַע הַבְּנֵן יִפְסּוּל בְּלִינָה הַיָּינוּ כְּשִׁיגַע הַגִּיץ הַחֲמָה זֶה לֹא יְכַפַּת לָן כְּמוֹ שְׁפָתַב הַמְרַש"ל וְהִנֵּה מַעֲכ"ת כָּתַב לְתַרְץ עַפ"י שִׁיטַת הַרְשָׁב"א אוּלָם עֵדִינַי נִשְׁאַר בְּקוֹשְׁיָא עַל הַרְמְב"ם דְּשִׁיטַת הַרְמְב"ם הוּי דְּלִינָה הוּי בְּגִיץ הַחֲמָה וּפּוֹסֵק הָא דְּאִין עֲזָרָה מְתַקְדָּשַׁת אֱלָא בְּשִׁירֵי מְנַחָה וְקָשָׁה הָא שְׁפִיר יְכוּל לְקַדָּשׁ גַּם בְּשִׁתֵּי הַלְחָם דְּעֲצָרַת וְהִנֵּה לְפִי הַבְּנַת מַעֲכ"ת בְּשִׁיטַת מְהַרְש"ל דְּפִסּוּל לִינָה הוּי דוֹקָא בְּגִיץ הַחֲמָה עַדִּיפָא הִיָּה לוֹ לְכַת"ר לְהַקְשׁוֹת עַל הַמְרַש"ל מִמְתָּנ' דְּרִישׁ בְּרִכּוֹת דְּמִבְּנוֹאֵר שָׁם דְּהַקְטֵר חֲלָבִים וְאִיבְרִים מְצוֹתָן עַד שְׁיַעֲלָה עֲמוּד הַשְּׁחַר (וְעֵינַי שָׁם בְּכַרְש"י שְׁפָתַב לְהַדְיָא דְּנִפְסָלִים בְּלִינָה וְעֵינַי בְּפִירֵשׁ הַמְשָׁנָה לְהַרְמְב"ם) וְעֵינַי זְבָחִים (פ"ז) דְּאַמְרִינֵן שָׁם גְּבִי פְּלוּגְתָא דְּרַבָּה וְרַב חֲסִדָּא בְּפִירֵשׁוּ קוֹדָם חֲצוֹת וְהַחֲזִיר אַחַר חֲצוֹת דְּרַב חֲסִדָּא אָמַר עֲמוּד הַשְּׁחַר עוֹכֵלְתָן וְאַמְרֵי בִי רַב מֵאֵי טַעְמָא דְּרַב חֲסִדָּא וְמָה חֲצוֹת שְׁאִין עוֹשָׂה לִינָה עוֹשָׂה עֵיכוּל עֲמוּד הַשְּׁחַר שְׁעוּשָׁה לִינָה אִינוּ דִּין שְׁעוּשָׁה עֵיכוּל מִבְּנוֹאֵר לְהַדְיָא דְּפִסּוּל לִינָה הוּי בְּעֲמוּד הַשְּׁחַר וְלָמָּה לְכַת"ר לְהַקְשׁוֹת מְהַש"ס דְּשַׁבּוּעוֹת שְׁאִינוּ מְפֹרָשׁ לְהַדְיָא עַדִּיפָא הִיָּה לוֹ לְהַקְשׁוֹת מְסוּגִיא זֹו דְּמִבְּנוֹאֵר לְהַדְיָא דְּלֹא כַהַמְרַש"ל וְכֵן יֵשׁ לְהַעִיר עַל הַמְרַש"א בְּסוּפָה שָׁם שְׁפָתַב לְהַעִיר עַל הַמְרַש"ל וְלֹא הִבִּיא סוּגִיא זֹו דְּמִבְּנוֹאֵר לְהַדְיָא דְּלֹא כְּדְבָרֵינוּ וְמָה שְׁפָתַב כַתְּר"ה לְהַקְשׁוֹת עַל הַרְמְב"ם דְּפִסּוּל לִינָה הוּי בְּגִיץ הַחֲמָה וְאַפ"ה כָּתַב דְּאִין עֲזָרָה מְתַקְדָּשַׁת

אֵלָא בְּשִׁירֵי מִנְחָה וְלֹא בְּשִׁתֵי הַלֶּחֶם תְּמִיחֵנִי עַל כַּת"ר שְׁלֹא רָאָה דְּמִפְּוֹרְשׁ בְּרַמְב"ם לְהִדְיָא (בְּפֶרֶק ד' מֵהִלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרָבֹנוֹת) שְׁפָתַי לְהִדְיָא דְּפָסוּל לִינָה הָוֵי בְּעַמּוּד הַשַּׁחַר ע"ש בְּהִלְכָה ה' שְׁפָתַי דְּנֹסְכִים הִבָּאִים בְּפָנַי עֲצָמֵן מִקְדִּישִׁין וּמִקְרִיבִין בְּלִילָה וְעֵלוֹת הַשַּׁחַר פּוֹסְלוֹת בְּהֵן פְּאִיבְרֵי הָעוֹלָת ע"ש.

וְעֵינֵין בְּרַמְב"ם (בְּפֶרֶק י"ח מֵהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמְּוֹקְדִישִׁין הַלְכָה ט') דְּכַתְּבֵי גַם כּוֹן לְהִדְיָא דְּפָסוּל לִינָה הָוֵי בְּעַמּוּד הַשַּׁחַר וְכוֹן פָּתַי (בְּפ"א מֵהִלְכוֹת קָרְבָן פָּסַח) דְּפָסוּל לִינָה הָוֵי בְּעַמּוּד הַשַּׁחַר מִבְּנֹאֵר מְכָל הַנֶּהָר דְּוֹכְתֵי דְּפָסוּל לִינָה הָוֵי בְּעַמּוּד הַשַּׁחַר וְלֹא בְּנֶגַע הַחֲמָה כְּדָבְרֵי כַת"ר וְאִין שׁוּם קְוֹשֵׁיָא עַל הַרַמְב"ם אוּלָם שׁוּב רָאִיתִי שְׁיֵישׁ מְקוּם לְדָבְרֵי מַעֲכַתְר"ה מְהָא דְּכַתְּבֵי הַרַמְב"ם (בְּהִלְכוֹת בִּיאַת מְקַדֵּשׁ בְּפ"ה) שְׁפָתַי וְז"ל קִידֵּשׁ יָדָיו וְנִגְלִיו לְתַרוּמָה"ד אַעפ"י שְׁהוּא מְקַדֵּשׁ קוֹדֵם שְׁתַּעֲלָה הַשְּׁמֶשׁ אִינוּ צָרִיף לְחֹזֵר וּלְקַדֵּשׁ אַחַר שְׁהָאִיר הַיּוֹם שְׁהָרֵי בְּתַחֲלוֹת עֲבוּדָה קִידֵּשׁ עַכ"ל וְלְכַאוּרָה קֹשָׁה פִּינוּ שְׁקִידֵּשׁ אַחַר עַמּוּד הַשַּׁחַר לְתַרוּמָה"ד כְּמִבְּנֹאֵר (ב"פ מֵהִלְכוֹת תְּמִידִין וּמוֹסְפִין) שְׁפָתַי לְהִדְיָא אִימְתִי תוֹרְמִין הַדְּשָׁן בְּכָל יוֹם מְשִׁיעֲלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר וְכוֹ' וְא"כ הָאִיף שְׁיֵיף פְּסוּל לִינָה אַחֲרַעַמּוּד הַשַּׁחַר ע"כ מִבְּנֹאֵר דְּפָסוּל לִינָה הָוֵי בְּנֶגַע הַחֲמָה וְקֹשָׁה עַל הַרַמְב"ם מֵהַנֶּהָר דְּוֹכְתֵי בְּש"ס וְעוֹד דְּקֹשָׁה דְּסוּמַר דְּבָרֵי עֲצָמוּ דְּהָא בְּפ"ד מֵהִלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרָבֹנוֹת וּפִי"ח מֵהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמְּוֹקְדִישִׁין כְּתִיב לְהִדְיָא דְּפָסוּל לִינָה הָוֵי בְּעַמּוּד הַשַּׁחַר וְאִיף פָּתַי כְּאִן דְּהָוֵי בְּנֶגַע הַחֲמָה.

וְהִנֵּה כְּדֵי לְתַרְזַן ד' הַרַמְב"ם נ"ל מִתְּחִלָּה לְהַבִּיא רָאִיָה מֵהַש"ס לְשִׁיטַת הַרַמְב"ם (בְּפ"ה) מֵהִלְכוֹת בִּיאַת מְקַדֵּשׁ דְּפָסוּל לִינָה הָוֵי בְּנֶגַע הַחֲמָה מְהָא דְּאִמְרִינוּן בְּמַס' זְבָחִים (דָּף כ) אָמַר ר' יוֹחָנָן קִידֵּשׁ יָדָיו וְנִגְלִיו לְתַרוּמָה"ד לְמַחֵר אִינוּ צָרִיף לְקַדֵּשׁ שְׁכָבֵר קִידֵּשׁ מִתְּחִלָּת עֲבוּדָה וּפְרִיף הַש"ס לְמָאן אִי לְרַבִּי הָא אָמַר פְּסָלָה לִינָה אִי לַר' אֶלְעָזָר בְּר"ש הָא אָמַר אִין צָרִיף לְקַדֵּשׁ אֶפְילוּ מִכָּאן עַד עֲשָׂרָה יָמִים אָמַר אֲבִי לְעוֹלָם לְרַבִּי וְלִינָה דְּרַבְּנָן וּמוּדָה רַבִּי דְּמַקְרוֹת הַגָּבֵר וְעַד צִפְרָא לֹא פְּסָלָה לִינָה רַבָּא אָמַר לְעוֹלָם ר' אֶלְעָזָר בְּר"ש וְרָאָה ר' יוֹחָנָן דְּבָרָיו בְּתַחֲלוֹת עֲבוּדָה וְלֹא בְּסוּף עֲבוּדָה מִיִּתְיָבִי רָאוּהוּ אֶחָיו הַפְּהָגִים שְׁיַרְד וְהֵן רָצוּ וּבָאוּ מִהָרוּ וְקִדְּשׁוּ יְדֵיהֶם וְנִגְלִיָהֶם מִן הַפִּיּוֹר בְּשִׁלְמָא לְאַבְיֵי דְּמוֹקִים לַה פְּרַבִּי וּמוּדָה רַבִּי דְּמַקְרוֹת הַגָּבֵר עַד צִפְרָא לֹא פְּסָלָה לִינָה הָא מְנִי רַבִּי הִיא אֵלָא לְרַבָּא דְּמוֹקִים לַה כַּר' אֶלְעָזָר בְּר"ש אָבָל לְרַבִּי מַקְרוֹת הַגָּבֵר וְעַד צִפְרָא פְּסָלָה לִינָה הָא מְנִי אִי רַבִּי הָא אָמַר פְּסָלָה לִינָה וְאִי ר' אֶלְעָזָר בְּר"ש הָא אָמַר אֶפְילוּ מִכָּן עַד עֲשָׂרָה יָמִים אִינוּ צָרִיף לְקַדֵּשׁ לְעוֹלָם ר' אֶלְעָזָר בְּר"ש וְהִכָּא בְּמַאי עָסְקִינוּן בְּכִהְנֵי חֲדָתִי ע"ש בְּש"ס.

וּלְפִי מַה שְׁפָתַי הַרַמְב"ם (בְּפ"ב מֵהִלְכוֹת תְּמִידִין וּמוֹסְפִין) דְּתַרוּמַת הַדְּשָׁן הִיָּה אַחַר שְׁיַעֲלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר א"כ קֹשָׁה מֵאִי קַמ"ל ר' יוֹחָנָן דָּאֵם קִידֵּשׁ יָדָיו וְנִגְלִיו לְתַרוּמַת הַדְּשָׁן אִינוּ צָרִיף לְקַדֵּשׁ וְאִינוּ נְפָסֵל בְּלִינָה פְּשִׁיטָא דְּלֹא שְׁיֵיף כְּאִן פְּסוּל לִינָה פִּינוּ דְּפָסוּל לִינָה הָוֵי בְּעַמּוּד הַשַּׁחַר וְאַחַר עַמּוּד הַשַּׁחַר לֹא שְׁיֵיף פְּסוּל לִינָה וְע"כ דְּמִכָּאן מְקוּר לְשִׁיטַת הַרַמְב"ם וְהַמְרַש"ל דְּפָסוּל לִינָה בְּנֶגַע הַחֲמָה אוּלָם עַדִּין קֹשָׁה מְכָל הַנֶּהָר דְּוֹכְתֵי דְּמִבְּנֹאֵר דְּפָסוּל לִינָה הָוֵי בְּעַמּוּד הַשַּׁחַר וְכוֹן מִדְּבָרֵי הַרַמְב"ם גּוֹפֵה קֹשָׁה כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ לְעֵיל וְנ"ל לִיִּישׁב שִׁיטַת הַרַמְב"ם שְׁלֹא יְהָא דְּבָרָיו סוּתְרִין זֶה אֶת זֶה דְּהִנֵּה בְּמַכִּילְתָּא פְּרָשָׁה בָּא אִיתָא וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בְּקָר וְהַנּוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בְּקָר וְכוֹ' עַד בְּקָר לְמָה נֶאֱמַר אֵלָא בָּא

הפּתּוּב לִיתֵן תַּחֲוּם לְבִקּוּרֵי שָׁל בִּקְרָוּ וּע"ש בּפּרש"י בְּפָרָשָׁה בָּא שְׁהִבִּיא ג"כ הַמְּכִילְתָּא וְכַתּוּב לְפָרֵשׁ וְנ"ל לִיתֵן בִּקְרָוּ עַל בִּקְרָוּ שֶׁהַבִּקְרָוּ מְשַׁמְעוּ מִשְׁעַת הַגִּזְּ הַחֲמָה וּבָא הַפּתּוּב לְהַקְדִּים שְׁאֲסוּר בְּאֲכִילָה מְעֻלוֹת הַשַּׁחַר מְבֹנָאָר מִפִּירֵשׁ"י דְסֵתָם בִּקְרָוּ הָוִי גִזְּ הַחֲמָה וְעֵינִן בְּמְכִילְתָּא פְּרָשָׁה בְּשִׁלַּח עַל הַקְּרָא דְכִתִּיב וַיְהִי בְּאֲשֶׁמוֹנֶת הַבִּקְרָוּ וַיִּשְׁקֹף וְכו' דְבָר אַחַר זֶה הָיָה עִם הַגִּזְּ הַחֲמָה (וּבְהַגְהוֹת הַגָּר"א ז"ל דְּגָרִיס עֲמוּד הַשַּׁחַר) וְעֵינִן פְּסָחִים (דָּף ב') דְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב לְעוֹלָם יִפְגַּס אָדָם בְּכִי טוֹב וַיֵּצֵא בְּכִי טוֹב וְיִלְיָף לָהּ מִהַבִּקְרָוּ אֹר וְהֶאֱנָשִׁים שָׁלְחוּ וּע"ש בּפִירֵשׁ"י שְׁפָתַי דְּהֵינִנו גִּזְּ הַחֲמָה מְבֹנָאָר ג"כ דְּבִקְרָוּ הָוִי גִזְּ הַחֲמָה וּע"ש וְעֵינִן בְּהַתּוֹרָה וְהַמְצָנָה לְהַגְאֹן מִלְבִּי"ם בְּפָרָשָׁה צוּ שְׁפָתַי דְשֵׁם בִּקְרָוּ יֹאמַר בְּרַחֲבָהּ עַל הַגִּזְּ הַחֲמָה כְּמוֹ שְׁפָתַי וַיְהִי בַּבִּקְרָוּ כְּזֹרַח הַשֶּׁמֶשׁ (שׁוֹפְטִים ט') וַיִּשְׁפְּימוּ בַּבִּקְרָוּ וְהַשֶּׁמֶשׁ זָרַחָה (מְלָכִים ב' ג') וְכֵן מִהַמְּכִילְתָּא הַגָּר"ל אֹוּלָם בִּקְרָוּ שְׁנֹאָמַר עַל צַד הַדְּיוּק הוּא בְּעֲמוּד הַשַּׁחַר ע"ש וְהִבִּיא מִירוּשְׁלַיִם בְּרִישׁ בְּרַכּוֹת דְּבִקְרָוּ הָוִי בְּעֲמוּד הַשַּׁחַר ע"ש בְּדַבְּרֵי הַגְאֹן וְעֵינִן (זְבָחִים פ"ו וְיוֹמָא דָּף כ') גַּבִּי הָא דְאָמְרִינוּ אָמַר ר"י מִמְשַׁמְעַ שְׁנֹאָמַר כָּל הַלִּילָה אֵינִי יוֹדֵעַ שְׁעַד הַבִּקְרָוּ וּמָה ת"ל עַד בִּקְרָוּ תֵּן בִּקְרָוּ לְבִקְרָוּ שָׁל לִילָה וְכו' וְכַתּוּב שֵׁם רִש"י דְּבִקְרָוּ הָוִי בְּעֲמוּד הַשַּׁחַר ע"ש מְבֹנָאָר דְּבִקְרָוּ הָוִי בְּעֲמוּד הַשַּׁחַר וְעֵינִן פִּירֵשׁ"י (בְּרַכּוֹת ט' וּפְסָחִים קכ') וְעֵינִן פִּירֵשׁ"י בְּפָרָשָׁה כִּי תִשָּׂא גַבִּי לֹא יִלִּין לַבִּקְרָוּ זְבַח חַג הַפֶּסַח כְּתוּב רִש"י לְהַדְיָא דְהָוִי בְּעֲמוּד הַשַּׁחַר ע"ש מְבֹנָאָר מְכָל הַנֶּהָ דְּוֹכְתִי דְלִשׁוֹן בִּקְרָוּ נּוֹפֵל בֵּין עַל הַגִּזְּ הַחֲמָה וּבֵין עַל עֲמוּד הַשַּׁחַר אֹוּלָם מְדַבְּרֵי הַגְאֹן מִלְבִּי"ם מְבֹנָאָר דְשֵׁם בִּקְרָוּ נּוֹפֵל יוֹתֵר עַל גִּזְּ הַחֲמָה מְעַל עֲמוּד הַשַּׁחַר וְלָכֵן נ"ל דְּהֵנָּה הַרְמַב"ם כְּתוּב בְּפִירוּשׁ הַמְשָׁנָה בְּרִישׁ בְּרַכּוֹת דְלָכֵן הַקְטֵר חֲלָבִים וְאֵיבָרִים הָנָה בְּעֲמוּד הַשַּׁחַר מְשׁוּם דְכִתִּיב הִיא הָעוֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמְזֻבָּח כָּל הַלִּילָה עַד הַבִּקְרָוּ וְכו' וּמִכָּאֵן יִלְפִינֵן פְּסוּל לִינָה דְהָוִי בְּעֲמוּד הַשַּׁחַר וְהֵינִנוּ פִּינוֹן דְכִתִּיב כָּל הַלִּילָה דְנוֹקָא עַד הַבִּקְרָוּ וְכֵינֵן דְכִתִּיב בִּקְרָוּ אַחַר כָּל הַלִּילָה ע"כ שֵׁם בִּקְרָוּ הָוִי בְּעֲמוּד הַשַּׁחַר דְהָא אֶפְיָלוּ אֵי אָמְרִינוּ דְעֲמוּד הַשַּׁחַר לָאו יוֹם מִמֶּשׁ אֲבָל עכ"פ זֶה פְּשׁוּט דְמִפְּלַל לִילָה נִפְיָק וְלָכֵן פִּינוֹן דְכִתִּיב כָּל הַלִּילָה עַד הַבִּקְרָוּ הָוִי בִּקְרָוּ עֲמוּד הַשַּׁחַר וְלָכֵן שְׁפִיר פְּסַק הַרְמַב"ם בְּכָל הַנֶּהָ דְוֹכְתִי דְפְּסוּל לִינָה הָוִי בְּעֲמוּד הַשַּׁחַר גַּבִּי אֵיבָרִים שָׁל קָרְבָּן מְשׁוּם דְזֶה יִלְפִינֵן מֵהִיא הָעוֹלָה כָּל הַלִּילָה עַד הַבִּקְרָוּ דְכִתִּיב כָּל הַלִּילָה וְלָכֵן הָוִי בִּקְרָוּ עֲמוּד הַשַּׁחַר כְּמוֹ שְׁבֹאֲרָנוּ וְלָכֵן יֵשׁ לוֹמַר דכ"ז הָוִי דְנוֹקָא בְּאֵימּוּרֵי קָרְבָּן דְגִלְתָּהּ בְּהֵם תּוֹרָה מֵהָא דְכָל הַלִּילָה דְהָוִי בְּעֲמוּד הַשַּׁחַר אֲבָל בְּמִי פִיּוֹר דְלֹא כְּתִיב בְּהֵם כָּל הַלִּילָה אֵלָא דְנִפְסְלוּ בְלִינָה מִחֲמַת דְהָוִי קְזַנְשַׁת הַגּוֹף וְלָכֵן יֵשׁ לוֹמַר דְבְּהֵם הָוִי לִינָה בְּגִזְּ הַחֲמָה וְלָכֵן אֵין שׁוּם סְתִירָה עַל הַרְמַב"ם דְּבִכָּל הַנֶּהָ דְוֹכְתִי שְׁפָתַי דְפְּסוּל לִינָה הָוִי בְּעֲמוּד הַשַּׁחַר הָוִי כְּכָל הַקְּרָבּוֹת בְּזֶה יִלְפִינֵן מֵהִיא הָעוֹלָה כָּל הַלִּילָה אֲבָל בַּפ"ה מֵהַלְכוֹת בִּיאַת מִקְדָּשׁ דְשֵׁם מִיָּרִי הַרְמַב"ם גַּבִּי מִי פִיּוֹר דְזֶה לָאו בְּכָלֵל דְהִיא הָעוֹלָה כָּל הַלִּילָה עַד הַבִּקְרָוּ בְּזֶה שְׁפִיר הָוִי פְּסוּל לִינָה בְּגִזְּ הַחֲמָה דְהָא גַם בְּאֵיבָרִים אֵי לָאו דְגִלְתָּהּ לָן תּוֹרָה מֵהָא דְכָל הַלִּילָה אֵז הָוִי גַם הֵן גְּפְסָלִים בְּגִזְּ הַחֲמָה דְסֵתָם בְּנוֹקָר יֹאמַר יוֹתֵר עַל הַגִּזְּ מְעֲמוּד הַשַּׁחַר אָמְנָם זֶהוּ דְנוֹחַק לוֹמַר כֵּן דַּע"כ פְּסוּל לִינָה דְמִי פִיּוֹר הָוִי ג"כ מְשׁוּם דְהָוִי קָרְבָּן וְזֶה יִלְפִינֵן מִשְׁאָר קָרְבָּנוֹת וּמֵהִיכִי נִימָא דְהָוִי בְּהוּ זְמַן אַחַר פְּסוּל לִינָה עוֹד נ"ל לוֹמַר דְלֹא קָשָׁה עַל הַרְמַב"ם מֵהַש"ס וְגַם מְדַבְּרֵי עֲצָמוּ לֹא קָשָׁה וְהוּא עַפ"י מֵה שְׁפָתַי הַקְרִית סְפָר (בַּפ"ה) מֵהַלְכוֹת בִּיאַת מִקְדָּשׁ דְפְּסוּל לִינָה דְמִי פִיּוֹר לָאו הָוִי אֵלָא מְדַרְבָּנֵן כְּלִינַת יָדִים דְפְּשִׁיטָא דְלֹא הָוִי אֵלָא מְדַרְבָּנֵן ע"ש וְעֵינִן בַּש"מ זְבָחִים (דָּף כ') שְׁפָתַי גַם כֵּן דְפְּסוּל לִינָה בְּמִי

כּיּוֹר מְדַרְבֵּן מְשׁוּם דְּלֵא הָוּי אֱלָא קַדְוִשְׁתּוּ הַגּוּף מִחֲמַת כְּלֵי שְׂרַת וְלֵא קַדְוִשְׁתּוּ קַרְבָּן וְעֵינֵי בִּירוּשְׁלָמִי פ"ב דְּיוֹמָא חֲלָפָא אָמַר כְּשֵׁם שְׁאִין הַלֵּינָה פּוֹסְלַת בְּיַדִּים כְּפֵּה אִין הַלֵּינָה פּוֹסְלַת בְּכִיּוֹר ע"ש א"כ יֵשׁ לּוֹמַר דְּעַד כָּאֵן לֹא כְּתַב הַרְמַב"ם (פ"ה מֵהַלְכוֹת בֵּיאַת מִקְדָּשׁ) דְּפִסּוּל לֵינָה הָוּי בְּגִיץ הַחֲמָה אֱלָא דְּוִקָא בְּמִי כִּיּוֹר אֲבָל בְּכָל שְׂאָר קַרְבָּנוֹת שְׂפִיר הָוּי פְּסוּל לֵינָה בְּעַמּוּד הַשְּׁחַר וְהֵינּוּ דְּגַבִּי פְּסוּל לֵינָה דְּמִי כִּיּוֹר דְּלֵא הָוּי אֱלָא מְדַרְבֵּן י"ל דְּרַבָּנּוּ לֹא גָזְרוּ אֱלָא דְּוִקָא עַד הַגִּיץ הַחֲמָה דְּאָז הָוּי סוּף לִילָה מִמֶּשׁ וְלֹא בְּעַמּוּד הַשְּׁחַר אוּלָם כ"ז שְׁיִיף דְּוִקָא בְּמִי כִּיּוֹר אֲבָל בְּמִי הַחֵג י"ל דְּפִסּוּל לֵינָה הָוּי מְדַאֲוֵרֵי יִתָּא כְּמוֹ כָּל הַקַּרְבָּנוֹת דְּהוּי קַדְוִשְׁתּוּ קַרְבָּן מִמֶּשׁ (עֵינֵי בִּירוּשְׁלָמִי סִנְפָּה בְּסוּף פֶּרֶק לוּלֵב וְעַרְבָּה דְּאִמְרֵינּוּ ר' פְּדַת בְּשֵׁם ר' הוֹשִׁיעַא מִי סוּטָה נְפִסְלִין בְּלֵינָה ר' אֲחָא בְּשֵׁם ר' אַבִּינָא כָּל שְׁאִין מִמֶּנּוּ לְמַזְבֵּחַ אִין הַלֵּינָה פּוֹסְלַת בּוּ וְכו' ע"ש) א"כ יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין מִי כִּיּוֹר לְמִי הַחֵג וּלְפ"ז אִי אִמְרֵינּוּ דְּשִׂאנֵי מִי כִּיּוֹר דְּהוּי מְדַרְבֵּן אִין שׁוּם קְוִשְׁיָא עַל הַרְמַב"ם מֵהַש"ס דְּזַבְּחִים (דף פ"ו) דְּעַד כָּאֵן לֹא כְּתַב הַרְמַב"ם דְּפִסּוּל לֵינָה הָוּי בְּגִיץ אֱלָא דְּוִקָא בְּמִי כִּיּוֹר דְּהוּי מְדַרְבֵּן אוּלָם עַדִּין לֹא הֶעֱלִינוּ אַרוּכָה לְדַבְּרֵי הַמְרַש"ל בְּסוּפָה שֶׁם שְׂפַתְבּוּ דְּגַם בְּמִי הַחֵג הָוּי פְּסוּל לֵינָה בְּגִיץ הַחֲמָה וְשֵׁם פְּסוּל הָוּי דְּאִוֵּרֵי יִתָּא.

עוֹד נ"ל לְתַרְץ שְׂיִטַת הַרְמַב"ם וְהַמְרַש"ל בְּאִנְפֵּן אַחַר וְהוּא דְּמַהֲנֵף דְּוִכְתִּי מִשְׁמַע דְּשֵׁם בְּקָר יֹאמַר עַל הַגִּיץ יוֹתֵר מֵעַל עַמּוּד הַשְּׁחַר כְּמוֹ שְׂפַתְבּוּ הַגָּאוֹן בְּהַתּוֹרָה וְהַמְצָנָה וְעֵינֵי אֲבָן עֲזָרָא פְּרָשָׁה יִתְרוֹ שְׂפַתְבּוּ וְז"ל דְּעַד כִּי בְּקָר הֵאֱמַת הוּא כְּזֵרוּחַ הַשְּׁמֶשׁ גַּם יִקְרָא בְּקָר כְּעֵלוֹת עַמּוּד הַשְּׁחַר וְזֵה יִקְרָא עַל דְּרָף מִקְרָא בְּקָר וּנ"ל דְּשְׂיִטַת הַרְמַב"ם וְהַמְרַש"ל הָוּי דְּשֵׁם בְּקָר קָאֵי עַל הַגִּיץ הַחֲמָה יוֹתֵר מֵעַל עַמּוּד הַשְּׁחַר וְהָא דְּפִסְק הַרְמַב"ם בְּכָל הַנֶּהֱפֵף דְּוִכְתִּי דְּפִסּוּל לֵינָה הָוּי בְּעַמּוּד הַשְּׁחַר הֵינּוּ מְשׁוּם דְּגַלִּי קָרָא הִיא הַעוֹלָה עַל הַמְזַבֵּחַ כָּל הַלֵּילָה הֵינּוּ מְשׁוּם דְּכְתוּב כָּל הַלֵּילָה כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ לְעֵיל וְאִי לֹא קָרָא דְּהִיא הַעוֹלָה הֵנָּה אֲמִינָא דְּפִסּוּל לֵינָה הָוּי בְּגִיץ הַחֲמָה (וְעֵינֵי מְנַחֹת ס"ח) וְלָכֵן נ"ל לּוֹמַר מִיִּלְתָּא חֲדַתָּא לְשִׂיטַת הַרְמַב"ם וְהַמְרַש"ל וְהוּא דְּסַבְּרֵי כִּיּוֹר דְּגַבִּי פְּסוּל לֵינָה אִיכָּא תְּרֵי קָרָאֵי הֵינּוּ חֲדָא דְּלֵא יְלִין חֲלָב חֲגִי עַד בְּקָר וְעוֹד קָרָא הִיא הַעוֹלָה כָּל הַלֵּילָה עַל הַמְזַבֵּחַ עַד הַבְּקָר דְּמַחֲד קָרָא דְּהִיא הַעוֹלָה כָּל הַלֵּילָה מְרַבִּינּוּ דְּפִסּוּל לֵינָה הָוּי בְּעַמּוּד הַשְּׁחַר מְשׁוּם דְּכְתִיב כָּל הַלֵּילָה וּבְעַמּוּד הַשְּׁחַר דְּלֵא הָוּי עוֹד לִילָה אֱלָא דְּיִצְא מִכָּל לֵילָה אִף דְּעַדִּין לֹא יוֹם בְּהִיר עַכ"ז אִמְרֵינּוּ דְּוִקָא כָּל הַלֵּילָה הָוּי עַל הַמְזַבֵּחַ וּמִשְׁם וְאִילָף נְפִסְל בְּלֵינָה בְּעַמּוּד הַשְּׁחַר וּמֵהָא דְּלֵא יְלִין עַד בְּקָר חֲלָב חֲגִי דְּלֵא נִזְכַּר כָּל לֵילָה וְשֵׁם הָוּי עַד בְּקָר הֵינּוּ גִיץ הַחֲמָה הָרִי דְּפִסּוּל לֵינָה הָוּי בְּגִיץ הַחֲמָה (וְעֵינֵי בִּירוּשְׁלָמִי בְּרִישׁ בְּרַכּוֹת דְּאִיתָא שֶׁם תָּנָא דְּבִי ר' יִשְׁמַעֵאל בְּבִקְרָא בְּבִקְרָא כְּדִי לִיָּתֵן תְּחִיבִים לְבִקְרוּ שֶׁל בְּקָר וְע"ש בְּמִפְרָשִׁים שְׂפַתְבּוּ לְפָרִשׁ דְּתַרִּי בְּקָר הָוּי חֲדָא מִעַמּוּד הַשְּׁחַר וְעַדִּין לֹא הָוּי יוֹם בְּרוּר עַד הַגִּיץ הַחֲמָה כְּמִבּוֹאָר בְּמַגִּילָה דף כ' דְּכָל הֵיכִי דְּבַעֲיָנּוּ יוֹם הָוּי בְּגִיץ הַחֲמָה אֱלָא דְּבַדִּיעֵבֵד כְּשֶׁר מִעַמּוּד הַשְּׁחַר) וּלְפ"ז כִּיּוֹר דְּהֵנָּה שְׂיִנּוּי זְמַנִּים הֵינּוּ דְּעַמּוּד הַשְּׁחַר מְשַׁנָּה אֶת וְדַאוֹת הַלֵּילָה לְסַפֵּק יוֹם הֵינּוּ לִיּוֹם אִי מְבִוֵּרֵר וְגִיץ הַחֲמָה מְשַׁנָּה אֶת הַסַּפֵּק יוֹם לְנֹדָאֵי יוֹם הֵינּוּ לִיּוֹם בְּרוּר וּלְפ"ז יֵשׁ לּוֹמַר דְּשְׂיִטַת הַרְמַב"ם הָוּי דְּתַרִּי פְּסוּלֵי לֵינָה הֵן חֲדָא מִעַמּוּד הַשְּׁחַר וְזֵה יְלַפִּינוּ מֵהָא קָרָא דְּהִיא הַעוֹלָה כָּל הַלֵּילָה, דְּהַבְּקָר הָוּי עַמּוּד הַשְּׁחַר וְעוֹד חֲדָא פְּסוּל לֵינָה הָוּי בְּגִיץ הַחֲמָה וְזֵה יְלַפִּינוּ מֵלֵא יְלִין חֲלָב חֲגִי עַד הַבְּקָר דְּבִקְרָא מִשְׁמַעוּ גִיץ הַחֲמָה כְּמוֹ שְׂפַתְבּוּ הַאֲבָן עֲזָרָא הַנֶּה"ל דְּתַרִּי בְּקָר הֵנָּה עַמּוּד הַשְּׁחַר וְגִיץ הַחֲמָה וְלָכֵן שְׂיִיף פְּסוּל לֵינָה בְּשְׂנִיָּהֶם הֵינּוּ

בַּעֲמוּד הַשַּׁחַר אִם לָנוּ כָּל הַלֵּילָה שְׁלֵא עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאִם לָנוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְהוֹרִידֵן קוֹדֶם גַּיְיָ הַחֲמָה כְּשִׁיגִיעַ גַּיְיָ הַחֲמָה יִפְסְלוּ בְּלִינָה אֲבָל זֶה פְּשׁוּט דְּאַחַר עֲמוּד הַשַּׁחַר קוֹדֶם הַגַּיְיָ לֹא שְׁיִיף פְּסוּל לִינָה דְּפְסוּל לִינָה הוּי דְּוָקָא בְּשִׁינּוּי זְמַנִּים הִינּוּ בַּעֲמוּד הַשַּׁחַר וּבְגַיְיָ הַחֲמָה אֲבָל אִם לָנוּ כָּל הַלֵּילָה עַד הַמִּזְבֵּחַ עַד אַחַר עֲמוּד הַשַּׁחַר וְהוֹרִידֵן אַחַר עֲמוּד הַשַּׁחַר לֹא מְפֹסוּל בְּלִינָה עַד הַגַּיְיָ הַחֲמָה הִינּוּ כְּשִׁיגִיעַ הַגַּיְיָ דְּאִזְ הוּי שְׁינּוּי זְמַן (וַיִּדְיֵי הֶרֶב הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָסֵם ר' אֶהְרֹן גְּרוֹזְבֶּסְקִי שְׁלִיט"א הַעִירָנִי מִהַש"ס דְּזִבְחִים דָּף פ"ז דְּאַמְרִינֵן שָׁם גְּבִי הָא דְּמִקְשָׁה הַש"ס אֲלֵא עוֹלֵת הָעוֹף דְּפְסוּל בָּהּ מִחֲשֻׁבָּה וְכו' כְּגוֹן דְּאַמְרַר הַרְיָנִי מוֹלֵק ע"מ לְהוֹרִידָהּ קוֹדֶם עֲמוּד הַשַּׁחַר וְלְהַעֲלוֹתָהּ לְאַחַר עֲמוּד הַשַּׁחַר מִשְׁמַע דְּבַעֲיָנָן דְּוָקָא עֲמוּד הַשַּׁחַר לְעֵינָן פְּסוּל לִינָה אֲבָל אִם הוֹרִידֵן לְאַחַר עֲמוּד הַשַּׁחַר קוֹדֶם הַגַּיְיָ וְהַעֲלֵן ג"כ לְאַחַר עֲמוּד הַשַּׁחַר לֹא שְׁיִיף פְּסוּל לִינָה וְעֵינָן תוֹס' זְבָחִים דָּף (פ"ז ע"א) ד"ה וְרַב חֲסֵדָא אָמַר דְּמִשְׁמַע ג"כ כְּעֵין זֶה דְּגְבִי פְּסוּל לִינָה בְּעֵינָן דְּוָקָא שְׁינּוּי זְמַנִּים וְזֶה פְּשׁוּט דְּלֹא בְּעֵינָן גְּבִי לִינָה שְׁיִלִין כָּל הַלֵּילָה בְּפְסוּל דְּאַפְּלוּ אִם הִי אֵיבְרִים עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלֵּילָה עַד רַגַע אַחֲרוֹנָה לְפָנֵי עֲמוּד הַשַּׁחַר וּבְרַגַע הָאַחֲרוֹנָה לְפָנֵי עֲמוּד הַשַּׁחַר הוֹרִידֵן לְאַרְץ נְפֹסְלוֹן בְּלִינָה עֵינָן זְבָחִים פ"ז וְתוֹס' ב"מ (דָּף ק"י ע"ב) שְׁכַתְּבוּ כֵן וּלפ"ז אִם הִי הָאֵבְרִים עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלֵּילָה עַד אַחַר עֲמוּד הַשַּׁחַר דְּקִימ"לֹן דְּאֵין לִינָה מוֹעֶלֶת בְּרֵאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ וְהוֹרִידֵן לְאַרְץ קוֹדֶם הַגַּיְיָ הַחֲמָה וְלָכוּ בְּכָל הַנֶּהְדָּ דוֹכְתֵי הִינּוּ ב"ד מֵהַלְכוֹת מַעֲשֵׂי הַקְּרָבָנוֹת וּבִשְׂאֵר דוֹכְתֵי שְׁפִיר כְּתַב הַרְמְב"ם דְּנִפְסְלוּ בְּלִינָה בַּעֲמוּד הַשַּׁחַר דְּהָא עֲמוּד הַשַּׁחַר הוּי קוֹדֶם גַּיְיָ הַחֲמָה אֲבָל ב"פ"ה מֵהַלְכוֹת בִּיאַת מְקַדְשׁ גְּבִי קִידָשׁ יָדִיו וְרַגְלָיו לְתַרוּמַת הַדָּשָׁן שְׁפִיר כְּתַב הַרְמְב"ם דְּנִפְסְלוּ בְּלִינָה כְּשִׁיגִיעַ הַגַּיְיָ הַחֲמָה אִי לֹא טַעְמָא דְּהוּי תַחֲלַת עֲבוּדָה דְּהָא הַרְמְב"ם ב"פ"ב מֵהַלְכוֹת תְּמִידִין וּמוֹסְפִין כְּתַב דְּתַרוּמַת הַדָּשָׁן הוּי אַחַר שְׁיַעֲלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר וְשְׁפִיר מְפֹסִיל בְּגַיְיָ הַחֲמָה אֲבָל בְּכָל הַנֶּהְדָּ דוֹכְתֵי שְׁכַתְּבוּ הַרְמְב"ם דְּפְסוּל לִינָה הוּי בַּעֲמוּד הַשַּׁחַר לֹא בָּא לְמַעַט פְּסוּל לִינָה בְּגַיְיָ הַחֲמָה אֲלֵא דָשָׁם מִיָּרִי בְּאֹפֶן דְּנִפְסְלוּ בְּלִינָה בַּעֲמוּד הַשַּׁחַר אֲבָל בְּאֹפֶן דְּלֹא נִפְסְלוּ בְּלִינָה בַּעֲמוּד הַשַּׁחַר כְּגוֹן בְּקִידָשׁ יָדִיו וְרַגְלָיו אַחַר עֲמוּד הַשַּׁחַר לְתַרוּמַת הַדָּשָׁן שָׁם שְׁפִיר נִפְסְלוּ בְּגַיְיָ הַחֲמָה וּמַעֲתָה יֵשׁ לוֹמַר דְּגַם.

שִׁיטַת הַמְרַש"ל כֵּן דְּהוּי תְּרֵי פְּסוּלֵי לִינָה בַּעֲמוּד הַשַּׁחַר וּבְגַיְיָ הַחֲמָה כֵּינֵן דָּשָׁם בְּקַר שְׁיִיף עַל שְׁנֵיהֶם וּמָה שְׁכַתְּבוּ הַמְרַש"ל דְּפְסוּל לִינָה הוּי בְּגַיְיָ לֹא לְמַעַט פְּסוּל לִינָה בַּעֲמוּד הַשַּׁחַר אֲלֵא דָשָׁם מִיָּרִי בְּאֹפֶן דְּלֹא שְׁיִיף פְּסוּל עֲמוּד הַשַּׁחַר דְּקַרִיאת הַגָּבֵר הוּי לְפִי שִׁיטַת הַרְמְב"ם עֲמוּד הַשַּׁחַר וְכֵן כְּתַב הַמְּאִירִי ב"מ יוֹמָא לְהַדְּיָא דְּקַרִיאת הַגָּבֵר הוּי בַּעֲמוּד הַשַּׁחַר.

וְז"ל וְקַרִיאת הַגָּבֵר פִּירְשׁוּ בְּגִמְרָא עַל כְּרוֹז הַמְּמוֹנָה לוֹמַר עֲמַדוּ כְּהִנֵּים לְעֲבוּדַתְכֶם לוֹיִם לְדוֹכְכֶם יִשְׂרָאֵל לְמַעַמְדְכֶם וְהוּא בְּזִמְן עֲמוּד הַשַּׁחַר ע"כ"ל וְעֵינָן בְּלִחָם מִשְׁנָה מֵהַשְׁעִיר עַל הַרְמְב"ם (ב"פ"ב מֵהַלְכוֹת תְּמִידִים וּמוֹסְפִין) שְׁכַתְּבוּ דְּתַרוּמַת הַדָּשָׁן הוּי בַּעֲמוּד הַשַּׁחַר מִמִּתְנֵי דְּיוֹמָא (דָּף כ') דְּמְבֹנָא דְּתוֹרְמִין מִתְּרוּמַת הַדָּשָׁן וְכַתְּבֵי דְּאִידִי וְאִידִי חֵד שְׁיַעוּרָא הוּי ע"ש (וַיֵּשׁ לְעֵינָן בְּזֶה הַרְבֵּה וְאִכ"מ) וַיֵּשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל זֶה מֵהָא דְּאַמְרִינֵן בְּתַעֲנִית דָּף י"ב עַד מִתִּי אוֹכֵל וְשׁוֹתָה עַד שְׁיַעֲלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר דְּבָרֵי רַבִּי ר' אֶלְעָזָר ב"ר שְׁמוּעֵל עַד קְרוֹת הַגָּבֵר מְבֹנָא דְּקְרוֹת הַגָּבֵר וְעֲמוּד הַשַּׁחַר תְּרֵי שְׁיַעוּרֵי הוּי דַּל"כ בְּמֵאֵי קְמִיפְלָגִי וּמִצְאָתִי קוֹשִׁיא זֹו עַל הַרְמְב"ם בְּסִפְרַת תּוֹרַת מְרַדְכִי לְהַגָּאוֹן מִהַרְמ"א ז"ל מְסַפְּעֵטְקִין

ע"ש וכתב לתרץ דהרמב"ם קאי אליבא דהה מד"א דקרא הגבר הוי קרא גברא היינו הממונה וזה הוי בעמוד השחר אולם הש"ס בתענית שם הוי אליבא דמד"א קרא הגבר היינו קרא התרנגול וכן מבואר בירושלמי תענית שם בהדיא דמה שאמר ראבר"ש עד קריאת הגבר היינו קריאת התרנגול וזה הוי קודם עה"ש ועיין רש"י תענית שם ועיין יומא כ' דמבואר דתרומת הדשן הוי עבודת לילה אולם לפי מה שכתבו יש לומר דקרי לה עבודת לילה משום דהוי קודם ג' החמה ומעתה א"ש קושית מעכתה"ר על המרש"ל מהא דשבועות דשפיר לא מציינו לקדש בשתי הלחם בעצרת משום דמפסל בלינה דמה שכתב המרש"ל דפסול לינה הוי בגין החמה אינו שולל פסול לינה דעמוד השחר וזה נדאי מודה דשייך פסול לינה בעמוד השחר כמו שבארנו לעיל וא"ש כ"ז נלענ"ד לבאר שיטת הרמב"ם והמהרש"ל.

עוד ראיתי לכת"ר בספרו משנה שכיר סימן נ"ד שהקשה על שיטת התוס' מגילה (דף י' ע"א) ותוס' זבחים (דף ס"א) שכתבו בשם ר"ח דאף למאן דסבר קדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא אפ"ה אין אחריה היתר גבי ירושלים וכשהלכו בגולה אחר ירושלים וחרו הבמות נשארו באיסורן והקשה מהירושלמי סנהדרין (בפ"א הלכה ד') דאיתא שם ניחא בעלייתן (פירש בעליית עזרא בבגין בית שני) שהיו להם תודות לקדש העיר (ר"ל דכיון דסבר קדושה ראשונה קידשה לעתיד לבא ומקריבין אע"פ שאין בית וקידוש שעשה עזרא היה רק לזכר בעלמא פמבואר בש"ס ע"כ היו להם תודות ממה שהקריבו אז בבואם) בכניסתן לארץ כמה קידשו (פירש דאז בבואם לארץ בפעם ראשון דעדיין לא נתקדש המקום לא היו יכולין להקריב תודות טרם הקידוש) ומשני בתודות שבאו מנוב וגבעון פירוש קודם ירושלים היתה היתר בנוב וגבעון וע"כ הביאו תודות משם והקשה מעכתה"ר למאן דסבר קדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא וקדושת עזרא היתה באמת קידוש מחדש ולא לזכר בעלמא א"כ לדידיה תקשה מאין לקח עזרא תודות לקידוש העיר דאין לומר דלקחו תודות ממה שהקריבו בבמה דהא הבמות נאסרו לאחר שבאו לירושלים אף דהקידוש לא היתה לעולם ויקשה קושית הירושלמי על עלייתו בימי עזרא בשלמא הירושלמי דאמר ניחא בעלייתן שפיר משום דאזיל בשיטת.

המד"א קידשה לעתיד לבא אבל למאן דאמר לא קידשה לעתיד לבא יקשה אדרבה ניחא בכניסתן לארץ דהיה להם תודות ממה שקרבו בנוב וגבעון פמבואר בירושלמי אבל בימי עזרא מאין לקחו תודות לקדש העיר פיון דקדושת המקום בטלה ולא היו יכולין להקריב אז תכף בבואם וגם הבמות נאסרו א"כ קשה קושית הירושלמי על האי מד"א לפי שיטת ר"ח המובא בתוס' ה"ל וזה אין לומר דקידוש ונהקרבן באים פאחת דזה אינו דא"כ אין מקום לקושית הירושלמי והעיר מזה על התוס' שבועות (דף ט"ו) שכתבו דאמרינן דהקידוש והחינוך באים פאחת א"כ תקשה על הירושלמי דשפיר היו יכולין לבנות מזבח ולהקריב מנחה והקידוש והחינוך באים פאחת וא"כ יקריבו תודות לקדש העיר וע"כ דאי אפשר לעשות פאחת וצע"ג על התוס' עכ"ל מעכת"ר וידעתי נראה דלא קשה והוא עפ"י מה דאמרינן בשבועות שם (דף ט"ז) דפליגי רב הונא ורב נחמן אי בכל אלו תנן או פאחת מפל אלו תנן דרב הונא אמר בכל אלו תנן ורב נחמן אמר פאחת מפל אלו תנן פירוש בהא דתנן במתנן אין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא עפ"י ב"ד ואו"ת ומלך ופתי תודות אי בעינן דוקא כל הנה דתנן במתנן או דסגי פאחת מפל אלו ושם בש"ס רב

הוּנָא אָמַר בְּכָל אֱלוֹ תַנּוּן קְסָבֵר קַדְוִשָׁה רֵאשׁוּנָה קַדְוִשָׁה לְשַׁעְתָּא וְקַדְוִשָׁה לְעַתִּיד לְבָא וְעִזְרָא זָכָר בְּעֵלְמָא הוּא דְעֵבִיד וְרַב נַחְמָן אָמַר בְּאַחַת מִכָּל אֱלוֹ תַנּוּן קְסָבֵר קַדְוִשָׁה רֵאשׁוּנָה קַדְוִשָׁה לְשַׁעְתָּא וְקַדְוִשָׁה לְעַתִּיד לְבָא וְעִזְרָא קַדְוִשָׁה קַדִּישׁ וְאֵע"ג דְּלֹא הִיָּה אִוְרִים וְתַנּוּמִים מְבִנְיָא דְמֵאן דְּסָבֵר קַדְוִשָׁה רֵאשׁוּנָה לֹא קַדְוִשָׁה לְעַתִּיד לְבָא סָבֵר דְּבִאחַת מִכָּל אֱלוֹ תַנּוּן א"כ לֹא קָשָׁה קְוִשִׁית מַעַכְתָּה"ר מֵאִין לְקַח עִזְרָא שְׁתֵּי תוֹדוֹת לְמֵאן דְּסָבֵר לֹא קַדְוִשָׁה לְעַתִּיד לְבָא דִּי"ל פִּינּוּן דְּסָבֵר דְּסָגִי בְּאַחַת מִכָּל אֱלוֹ שְׁפִיר יְכוּלִין לְקַדְשׁ בְּלֹא שְׁתֵּי תוֹדוֹת וְעִינּוּן פִּירֵשׁ"י (דָּף ט"ו ע"ב) שְׁפָתַב לְהַדְיָא לְמֵאן דְּאָמַר בְּאַחַת מִכָּל אֱלוֹ תַנּוּן דְּסָגִי אֶפִּילוּ בְּלֹא שְׁתֵּי תוֹדוֹת נְמִי שְׁפָתַב וְז"ל אוּ נְבִיא אוּ מְלָךְ אוּ פְהֵן גְּדוּל אוּ אִוְרִים וְתַנּוּמִים אוּ שְׁתֵּי תוֹדוֹת ע"ש וְא"כ לֹא קָשָׁה עַל רַבִּינוּ חַיִּים מֵהֵיכָן לְקַחוּ שְׁתֵּי תוֹדוֹת לְקַדְשׁ הָעִיר לְמֵאן דְּאָמַר קַדְוִשָׁה רֵאשׁוּנָה לֹא קַדְוִשָׁה לְעַתִּיד לְבָא דִּישׁ לֹמַר דְּבִאחַת לֹא קַדְוִשָׁה בְּשְׁתֵּי תוֹדוֹת אֲלֵא בְּנְבִיא אוּ בְכֹהֵן גְּדוּל וְהָא דְמְבִנְיָא בְּש"ס וְכֵן פְּתוּב לְהַדְיָא בְּסִפְרָא נַחְמָנִיָּה (י"ב) דְּעִזְרָא קַדִּישׁ בְּשְׁתֵּי תוֹדוֹת דְּכַתִּיב וְאַעֲמִידָה שְׁתֵּי תוֹדוֹת יֵשׁ לֹמַר עַפ"י מַה שְׁפָתַב הָרִיטְב"א בְּשִׁבְעוֹת דְּמֵאן דְּאָמַר בְּאַחַת מִכָּל אֱלוֹ תַנּוּן הִיָּנּוּ שְׁאִין הָאֲחֵרוֹת מְעַפְבוֹת אֲבָל לְמַצְנָה בְּעִזְרָא פְּוִלְהוּ בְּדְכַתִּיב וְכֵן תַּעֲשׂוּ ע"ש בְּרִיטְב"א וּלְפ"ז שְׁפִיר יֵשׁ לֹמַר דְּהַקִּידוּשׁ הִיָּה בְּאַחַת מִכָּל אֱלוֹ חוּץ מִשְׁתֵּי תוֹדוֹת הִיָּנּוּ דְּהַקִּידוּשׁ הִיָּה בְּנְבִיא אוּ בְכֹהֵן גְּדוּל וְהָא דְמְבִנְיָא דְּהִיָּה גַם שְׁתֵּי תוֹדוֹת יֵשׁ לֹמַר דְּהַשְׁתֵּי תוֹדוֹת הִיוּ מִחַמַּת הַמַּצְנָה מִשּׁוּם דְּמַצְנָה לְהִבִּיא בְּחִנּוּפַת יְרוּשָׁלַיִם שְׁתֵּי תוֹדוֹת (וְעִינּוּן בְּרִיטְב"א שְׁפָתַב גַּבִּי אִין עִזְרָה מִתְקַדְּשַׁת אֲלֵא בְּשִׁירֵי מְנַחֵה שְׁפָתַב דְּהִיָּה כְּדִי לְסַמֵּן תַּחוּם אֲכִילַת קַדְשִׁים הִיָּנּוּ קַדְשִׁים קְלִים בְּכָל הָעִיר וְקַדְשֵׁי קַדְשִׁים בְּעִזְרָה) וְלִכְּוֹן יֵשׁ לֹמַר דְּבַתְחִילָה קַדִּישׁוּ בְּנְבִיא אוּ בְכֹהֵן גְּדוּל וְאַח"כּ הִלְכוּ בְּשְׁתֵּי תוֹדוֹת וּב"ד דְּהַמַּצְנָה בְּכָל הַנֶּהָךְ לֹא דְּוָקָא שְׁיָהָא כָּל הַנֶּהָךְ בְּקַדִּישׁוּ אֲלֵא דֵאֵעַפ"י שְׁחַל הַקִּידוּשׁ ג"כ יֵשׁ מַצְנָה לְהִבִּיא כָּל הַנֶּהָךְ בְּחִנּוּפַת יְרוּשָׁלַיִם דְּהָא לְמַד"א דְּקַדְוִשָׁה רֵאשׁוּנָה קַדְוִשָׁה לְעַתִּיד לְבָא אַפ"ה הִיוּ כָּל הַנֶּהָךְ בְּחִנּוּפַת הַבֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְאֵע"ג דְּכָבֵר גַּתְקַדְשׁ בְּבֵית רֵאשׁוֹן דְּעִזְרָא זָכָר בְּעֵלְמָא הוּא דְעֵבִיד וְלֹא הִיָּה צָרִיךְ כָּלִל לְקַדִּישׁ וְהִיָּנּוּ מִשּׁוּם שְׁהַמַּצְנָה בְּכָל הַנֶּהָךְ לֹא תִלְיָא בְּקַדִּישׁוּ אֲלֵא בְּחִנּוּפַת הַבֵּית וְלִכְּוֹן תִּיְקַיֵּף לְאַחַר קַדִּישׁוּ הַקְרִיבוּ הַשְׁתֵּי תוֹדוֹת וְהִלְכוּ בְּהֵם לְקַיִּים הַמַּצְנָה לְעֲשׂוֹת הַחִנּוּפַת הַבֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְיְרוּשָׁלַיִם בְּכָל הַנֶּהָךְ דְּכַתִּיב דִּילְפִינּוּ מִמַּעֲשֵׂה הַמְּלֵאִים וְזֶה לֹא שְׁיָיֵךְ לֹמַר דְּלֹא שְׁיָיֵךְ חִנּוּפַת הַבֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהָעִיר אֲלֵא דְּוָקָא קוֹדֵם שְׁהַקְרִיבוּ אֲבָל לֹא לְאַחַר שְׁהַקְרִיבוּ זֶה אִינוּ דְּהָא גַם בִּימֵי עִזְרָא דְמְבִנְיָא בְּיְרוּשָׁלַיִם דְּאִמְרִינוּ נִיחָא בִּימֵי עִזְרָא שְׁלַקְחוּ תוֹדוֹת וְהַקְרִיבוּ בְּעִזְרָה וְאַח"כּ הִלְכוּ בְּחִנּוּפַת יְרוּשָׁלַיִם לְזָכָר בְּעֵלְמָא כְּמְבִנְיָא בְּש"ס וְכִמוֹ כֵּן יֵשׁ לֹמַר לְמֵאן דְּאָמַר בְּאַחַת מִכָּל אֱלוֹ תַנּוּן שְׁהַקְרִיבוּ לְאַחַר הַקִּידוּשׁ שְׁתֵּי תוֹדוֹת לְקַיִּים הַמַּצְנָה כְּמוֹ שְׁפָתַב הָרִיטְב"א דְּאֶפִּילוּ לְמַד"א בְּאַחַת מִכָּל אֱלוֹ תַנּוּן הִיָּנּוּ דְּלֹא מְעַכְבֵּי אֲלֵא אַחַת וְהַשָּׂאָר לְמַצְנָה כ"ז נ"ל שְׁהוּא דוֹחֵק קֶצֶת.

עוֹד רְאִיתִי לְכַת"ר בְּסִפְרוֹ מְשֻׁנָּה שְׁכִיר (סִימָן מ') שְׁהִבִּיא דְּבָרֵי הַרְמְב"ם (בפ"י מֵהִלְכוֹת מַעֲשֵׂי הַקְרָבָנוֹת) שְׁפָתַב וְז"ל קָרְבַּן צִיבוּר הֵבֵא בְּטוֹמְאָה אַעפ"י שְׁהַטְמִינּוּ מִקְרִיבֵין אוֹתוֹ אִין חוֹלְקִין עִם הַטְהוּרִין לְאֲכוּל לְעָרֵב מִפְּנֵי שְׁאִינוּן רְאוּיִן לְאֲכִילָה וְהַקְשָׁה הַכ"מ דְּמִלְשׁוֹן הַרְמְב"ם מְשֻׁמַּע דְּמִיָּירֵי שְׁהַטְמִינּוּ בְּעֲצָמָם הַקְרִיבוּ וְאִם כֵּן קָשָׁה הָא קִי"ל דְּקָרְבַּן צִיבוּר הֵבֵא בְּטוֹמְאָה אִינוּ נֶאֱכָל וְכֵן פֶּסֶק הַרְמְב"ם לְהַדְיָא דְּקָרְבַּן צִיבוּר הֵבֵא בְּטוֹמְאָה אִינוּ נֶאֱכָל בְּטוֹמְאָה וְע"ז כְּתַב מַעַכְתָּה"ר לְפָרֵשׁ עַפ"י מַה דְּמְבִנְיָא בְּרְמְב"ם בְּהִלְכוֹת בִּיאַת מִקְדָּשׁ וְכֵן

פּתב רש"י (קדושין דף נ"ג) דהפּשט ונתוח פּשרה בפּסולין ועל זה פּתב דהרמב"ם מיירי בקרבן ציבור שפּל הפּהנים טמאים והשחיטה וההפּשט ונתוח נעשה ע"י בעלי מומים טהורין והבּשור לא נטמא ואח"כ הקריבו הפּהנים הטמאים את האומרים על המזבח וממילא הבּשור לא נטמא דהטמאים לא נגעו בבּשור ובאופן זה דהבּשור לא נטמא שפיר נאכל והא דאמרין דקרבן ציבור הבּא בטומאה אינו נאכל מיירי דוקא באופן שנטמא הבּשור ורמז להא דאמרין בב"ב ק"ד דף ק"י אימא לבעלי מומין טהורין ע"ש יפה חידוש אמןם פּבּר קדמו הגאון מהר"י ו"ל עטלינגער מאלטונא בספרו בנין ציון (בסימן קפ"א) ובאמת זהו פּלוגתא בירושלמי פּסחים פּרק ז' וזה לשון הירושלמי שם בא בטומאת עובדין היד עבידא שחטו אותו בעלי מומים ונרקו אותו טמאין לפי גרסת הקה"ע אמר ר"י הילא והבּשור אשור יגע בכל טמא לא יאכל הרי לא נגע בו טמא והבּשור כל טהור יאכל בשור הרי יש פּאן טהורין שיאכלוהו ע"ש רבי זעירא אמר מאחר שאילו הפּסח הבּא בטומאה ונאכלת בטומאה והכא כמו שפּא בטומאה וע"ש במפרשים שפירשו דפליגי אי קרבן ציבור הבּא בטומאה והטמאים לא נגעו בבּשור כגון ששחטו בעלי מומים והזריקה הנה ע"י הטמאים דהבּשור לא נטמא בזה פּליגי אי נאכלת בטומאה או לא ע"ש בפני משה ובקרבן העדה וטוב ירושלים מה שפּתב ועיין תוס' יומא דף ז' ד"ה דם שפּתבו דלמאן דאמר טומאה הותרה בציבור נהי דלאכילה אין הותר גם לדידה היינו היכי דאיטמו שריים אכל היכי דהבּשור לא נטמא שרי אפילו באכילה אכל למאן דאמר טומאה דחוייה בציבור פּינן דמתמיר פּולי האי וכו' סבא הוא שיש להחמיר בבּשור שאין לאוכלו אעפ"י שהוא טהור ויש לעיין בזה טובא ואכ"מ.

עוד הביא כת"ר דברי הדגול מרובה ביו"ד (סימן רס"ח) שפּתב על דברי המחבר שפּתב דכותית מעונפת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה דזה הוי בזמן שיזעו הב"ד שהיא מעונפת אכל בלא ידעו הב"ד מהעונף יש לומר דתלמיא בפּלוגתא ע"ש ועל זה הקשה מעכת"ר מהא דאמרין ביבמות (דף מ"א) מתיב רבא לפיכך גר וגירות צריכין להמתין ג' חדשים הכא מאי להבחין איפא ע"ש ולפי דברי הדגול מרובה קשה דהא ע"כ מיירי דהב"ד לא ידעו מהעונף דאם פּבּר הנופר עונפה למה צריכה עוד הבחנה וכיון דמיירי שלא ידעו הב"ד מהעונף וא"כ מאי פּריה מאי להבחין איפא הא שפיר שייך הבחנה פּדי לדעת אם לא היתה מעונפת בשעת טבילה ישראל גמור הוא פּינן דנתעברה אחר הטבילה אכל אם היתה מעונפת בשעת טבילה והב"ד אז לא ידעו וא"כ לא אהני להולד טבילת האם והולד צריך טבילה מחדש פּדין גר שפּא להתגיייר הנה פּבּר קדמו בקושיא זו הגאון מלבוב פּיד שאול ביו"ד (סימן רס"ח) ע"ש מה שפּתב לתרץ ובעיקר דברי הדגול מרובה יש לעיין טובא ועיין בחידושי רע"א פּתובות ובהפּלאה שם דף י"א גבי גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד וע"ש פּיד שאול שרצה ג"כ לתרץ כמו כ"ג ופּלפל ג"כ בקושית הא"מ שהביא כת"ר וכתב מסבא דנפשיה הא דאם נתגיייר ביחד עם אמו אינו יכול לחזור בו ולא הביא דברי הח"ס שהביא מעכ"ת ויש להאריך בזה ואין הזמן גורם כ"ז העליתי בשעה שעניתי בספרו היקר ויותר אין לי פּנאי פּעת לעיין בדבריו היקרים והנני אומר שלום למכתר"ה ולכל הנלוים לו המברכו בכוח"ט ויזכה להפיץ מעינותיו החוצה על חיבוריו היקרים דש"ת יעקב יצחק באאמ"ו הרהג"צ מהר"י ליב הלוי זצ"ל סימן כ"ד.

ענגן שְׁחוּטֵי חוּץ בְּשַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח הַרְמַב"ם מֵהִלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת (פָּרָק י"ח הַלְכָה י"א) פֶּתַח שְׁנֵי שַׁעִירֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁשָּׁחֲטוּן בַּחוּץ אִם עַד שְׁלֹא הִתְנַדָּה עֲלֵיהֶן חֲזִיב פֶּתַח עַל שְׁנֵיהֶם הוֹאִיל וְרֹאוּן לְבוֹא לִפְנֵי הַשֵּׁם לְוִידוּי וְאִם אַחַר שֶׁהִתְנַדָּה פְּטוּר עַל הַמִּשְׁתַּלַּח שֶׁהָרִי אֵינּוּ רְאוּי לְבוֹא לִפְנֵי הַשֵּׁם עַכ"ל וְכַתֵּב שֵׁם הַרְאָב"ד וְז"ל א"א אֲנִי שׁוֹנֶה בְּבְרִייתָא ב"מ יוֹמָא עַד שְׁלֹא הִגְרִיל חֲזִיב עַל שְׁנֵיהֶם וּפְיָרֵשׁ שֵׁם רַב חֲסֵדָא הוֹאִיל וְרֹאוּן לְשַׁעִיר הַנֶּעֱשֶׂה בַּחוּץ מִשְׁהַגְרִיל עֲלֵיהֶם חֲזִיב עַל שֵׁל שֵׁם וּפְטוּר עַל שֵׁל עֲזֹאזֵל אֶלְמָא אֶפִּילוּ קוֹדָם: שֶׁהִתְנַדָּה פִּינּוּן שֶׁהִגְרִיל וְעָלָה עֲלָיו הַגּוֹרֵל לְעֲזֹאזֵל פְּטוּר עֲלָיו בַּחוּץ אַע"פ שֶׁעֲתִיד לְהִתְנַדָּת עֲלָיו שְׁאִין רְאוּי לְבוֹא בְּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְיֵהָא מְיֻחָד לְשֵׁם אֶלְא שִׁיחָא רְאוּי לְזַרְיקָה וְלִהְקַטְרָה שְׁנֵי אֲמָר לַד' וְכו' וְהִנֵּה עֵינֵינוּ בְּש"ס דְּזִבְחִים שֵׁם (דָּף קי"ב) דְּאִיתָא בְּפָרָק בְּתָרָא שֵׁם בְּמִתְנִיתִין שַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח שֶׁשָּׁחֲטוּ בַּחוּץ פְּטוּר דְּכַתִּיב וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הִבִּיאוּ לֹא חֲזִיב הַפְּתוּב אֶלְא בְּרֹאוּי לְהִבִּיא אֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד מַה שְׁאִין כֵּן בְּשַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח וְשֵׁם בְּש"ס וְרַמְיָנָהּ אוֹ קָרְבָן שׁוֹמֵעַ אֲנִי אֶפִּילוּ קִדְשֵׁי בְּדָק הַבַּיִת שֶׁנִּקְרָאוּ קָרְבָן כְּעִנְיָן שְׁנֵי אֲמָר וְנִקְרַב אֶת קָרְבָן ד' וְכו' ת"ל וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הִבִּיאוּ וְכו' אוֹצִיא אֶת אֱלוּ וְלֹא אוֹצִיא שַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח ת"ל לַד' לְהוֹצִיא שַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח (פִּירוּשׁ וְקִשָּׁה דְּמִתְנִי מִמַּעַט שַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח מִקְרָא דְּאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד הֵינּוּ שְׁאִינוּ רְאוּי לְהִבְיָא וּבְרִייתָא קְאָמַר דְּמַהֲהוּא קָרָא לֹא נִפְיָק אֶלְא קִדְשֵׁי בְּדָק הַבַּיִת אֶבֶל שַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח רְאוּי הוּא לְהִבְיָא וְלֹא נִתְמַעַט אֶלְא מִקְרָא דְּלֵהֲשֵׁם וְא"כ קִשָּׁה מִתְנִי וּבְרִייתָא אֶהְדְּדִי) וּמִשְׁנֵי לֹא קִשָּׁה כָּאֵן קוֹדָם הַגְרָלָה כָּאֵן לְאַחַר הַגְרָלָה (פִּירוּשׁ מִתְנִי דְּקָא מִמַּעַט מֵאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד מִיִּירֵי לְאַחַר הַגְרָלָה הֵינּוּ מְשׁוּם דְּאֵינוּ רְאוּי לְהִבְיָא אֶבֶל בְּרִייתָא מִיִּירֵי קוֹדָם הַגְרָלָה דְּרֹאוּי לְהִבְיָא וְלִהְגְרָלָה וְלִכְּנָן מִמַּעַטוּ מִקְרָא דְּלֵהֲשֵׁם) וּמִקִּשָּׁה הַש"ס אַחַר הַגְרָלָה נְמִי הָא אֵיכָא וְיָדוּי (פִּירוּשׁ וְהִיכִי מִמַּעַטוּ מִקְרָא דְּאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד הָא רְאוּי לְהִבְיָא לְעִנְיָן וְיָדוּי) וּמִשְׁנֵי כָּאֵן קוֹדָם וְיָדוּי כָּאֵן לְאַחַר וְיָדוּי פִּירוּשׁ דְּמִתְנִי מִיִּירֵי לְאַחַר וְיָדוּי וְלִכְּנָן מִמַּעַטוּ מֵאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הִבִּיאוּ וּבְרִייתָא מִיִּירֵי קוֹדָם וְיָדוּי וְלִכְּנָן מִמַּעַטוּ מִקְרָא דְּלֵהֲשֵׁם מְבוֹאָר בְּהַדְיָא בְּש"ס דְּבִין קוֹדָם וְיָדוּי וְכֵן לְאַחַר וְיָדוּי פְּטוּר עַל שַׁחוּטֵי חוּץ וַע"ש בְּתוֹס' ד"ה פִּינּוּן קוֹדָם וְכו' וְהַכ"מ פֶּתַח דְּהַרְמַב"ם הִנֵּה לוֹ גִּירְסָא אַחֲרַת בְּש"ס דְּזִבְחִים דְּגִירְסִינּוּ יְכוּל שְׁאֲנִי מוֹצֵא שַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח דְּפְטוּר עַל שַׁחוּטֵי חוּץ מְשׁוּם שַׁחוּטֵי חוּץ וַע"ש רְאוּי לְהִבְיָא ת"ל לַד' לְרַבּוֹת שַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח דְּחֲזִיב עֲלָיו מְשׁוּם שַׁחוּטֵי חוּץ וַע"ש בְּלַח"מ מֵהַ שֶׁהִקְשָׁה עַל גִּירְסָה זֹה מֵהָא דַּפ"ק דְּתַמּוּרָה וּפָרָק שְׁנֵי שַׁעִירִים דָּף ס"ב דְּפָרְכִינּוּ עַל הָא דְּאֲמַרִּינוּ שֵׁם דַּלְד' לְרַבּוֹת מֵהָא בְּרִייתָא דַּלְד' הֵוִי לְהוֹצִיא ע"ש בְּלַח"מ: מְבוֹאָר דַּלְד' מוֹצִיא שַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח וּפְטוּר עַל שַׁחֲטוֹת חוּץ ע"ש בְּכ"מ שֶׁהָאֲרִיף בְּזֵה לְהַקְשׁוֹת עַל גִּירְסָה זֹה וְעֵינֵינוּ בְּיוֹמָא דָּף ס"ב דְּאֲמַרִּינוּ שְׁנֵי שַׁעִירֵי יוֹהֲכ"פ עַד שְׁלֹא הִגְרִיל עֲלֵיהֶם חֲזִיב עַל שְׁנֵיהֶם מְשׁוּם שַׁחוּטֵי חוּץ מִשְׁהַגְרִיל עֲלֵיהֶם חֲזִיב עַל שֵׁל שֵׁם וּפְטוּר עַל שֵׁל עֲזֹאזֵל וְכו' וְהֵינּוּ אֶפִּילוּ קוֹדָם וְיָדוּי פְּטוּר עַל שֵׁל עֲזֹאזֵל כְּמְבוֹאָר שֵׁם.

וְהִנֵּה.

כְּדִי לְתַרְץ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם אֱלוּ נִקְדִים דְּבָרֵי הַש"ס בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף קי"ב) דְּאֲמַרִּינוּ בְּעֵי רַב חֲסֵדָא בְּהַמַּת עִיר הַנִּדְחָת מֵהוּ דְּתַהֲנִי בֵּה שַׁחֲטָה לְטַהֲרָה מִיָּדִי גְבֻלָה לְפִי חֲרַב אֲמַר רַחֲמָנָא ל"ש שַׁחֲטָה מְשַׁחֵט לֹא שְׁנָא קְטָלָא מְקַטֵּל אוֹ דִּילְמָא פִּינּוּן דְּשַׁחֲטָה מֵהֵנִי לֵה שַׁחֲטָה מֵאִי וְעֵינֵינוּ בְּרַש"י וְז"ל ל"ש מְשַׁחֵט שַׁחֲטָה ל"ש מְקַטֵּל קְטָלָא דְּבִין בְּשַׁחֲטָה וּבִין בְּהִרְיָהּ

לפי חרב קרינא דאפילו שחטה מיתה בעלמא היא ולא מהני מידי או דילמא לפי חרב היינו שלא פדרה שחטה אבל דרה שחטה מהני לטהר מידי נבלה דנהי דלאכילה אתסרא ואיסור הנאה הוא אבל תהני לטהר מידי נבלה ע"ש מבואר מדברי רש"י דהטעם דלא מהני שחטה לטהר מידי נבלה משום דהשחטה הוי ג"כ לפי חרב ועיין בשו"ת ענג יו"ט סימן ס"ח שהעיר מ"ש גבי שור הנסקל דאם שחטו מהני לטהר מידי נבלה כדמוכח בב"ק דף ע"א גבי גנב שור הנסקל וטבחו דפליגי ר"ש ורפנן אי ראוייה שמה שחטה וחיוב דו"ה או לא אבל מידי נבלה לכו"ע מטהר דאי לא הוה מטהר מידי נבלה הוה פטור מדו"ה דהוי פנוח ומעקר דפטור מדו"ה (דף ע"ח) וא"כ מ"ש בקהמת עיר הנדחת משור הנסקל וכתב דשור הנסקל דמצותו בסקילה אם שחטו לא חניל על מעשה השחטה דין סקילה ולא איתעביד ביה מצות סקילה דשחטה וסקילה תרי מילי נינהו וליהכי מטהר מידי נבלה אבל בעיר הנדחת דמצותו בהריגה דלפי חרב שפיר יש לומר דאם שחטו לא חניל על מעשה השחטה בין שחטה לטהר מידי נבלה אלא דין הריגה ובשחטה זו מקיים מצות הריגה לפי חרב ע"ש.

אמנם זהו דוחק ונ"ל באופן אחר לבאר בענייני רב חסדא ולפרש פירוש חדש לפי שיטת הרמב"ם דלא כפרש"י דהנה אמרינו בזבחים דף ס"ט יכול תהא שחטת קדשים בפנים מטמא בגדים אבית הבליעה (פירוש כשחטת עוף קדשים) ת"ל נבלה ע"ש הרי דהש"ס מצריה קרא לשחטת עוף קדשים שלא תטמא ולכאורה למה לן קרא מהיכי תיתי דלא יהני שחטה בעוף מוקדשים בפנים ונ"ל לומר בסברת מילתא חדתא דכל היכי דהתורה חידשה דין שחטה אחרת על הבעל חי הפקיעה תורה מצות השחטה הפללי ממנו ולכן גבי עוף כיון דהתורה חידשה דבעינו דוקא מליקה ולא שחטה במוקדשים הפקיעה התורה הותר שחטה מן העוף ולכן שפיר בעינו קרא על השחטה שישטהר מידי נבלה ועיין בתוס' שם ד"ה יכול שפיתבו הא דמצרכינו הכא קרא לשחטת עוף קדשים שמשטהר מידי נבלה ולענין איסורי הנאה לא מצרכינו קרא לשחטתה שמשטהר מידי נבלה לא דקדשים אין הכשר אכילתו בשחטתו אבל איסורי הנאה הכשר אכילתו בשחטתו ואע"ג דהשתא אין שחטתו מכשרתו באכילה מ"מ משטהרן מידי נבלה ונ"ל לפרש פשוט דברי התוס' דקדשים כיון דאינם אסורין בהנאה לכהנים אלא דהתורה נתנה דין חדש היינו מליקה וממילא הפקיעה מהם הותר שחטה אבל איסורי הנאה דהתורה לא נתנה להם דין שחטה אחרת דהתורה אסרתן בהנאה וממילא בא להם דין חדש משום ובערת הרע מקרבך פגון שור הנסקל דמצותו בסקילה אין דמשום הסקילה לא יהני בו שחטה לטהר מידי נבלה כיון דהסקילה נובע ומסתעף משום מצות ובערת הרע מקרבך ולא שייך פלל לומר כיון דהתורה נתנה דין חדש הפקיעה ממנו מצות שחטה דאין זה דין חדש פלל אלא אמצעי היאך לבערו מן העולם לכן שפיר אם שחטו מהני בו שחטה לטהרו מידי נבלה וזהו סברת רב חסדא ולכן מיבעי ליה לרב חסדא היאך הוא בעיר הנדחת דאם דחדשה תורה בעיר הנדחת דבעינו לפי חרב אעפ"י שהבהמה בעצמה לא חטא ואין עליה מצוה של ובערת הרע מקרבך דהאדם הוא חטא ולא הבהמה ולכן הא דחדשה התורה הא דלפי חרב הוי דין חדש שנתנה תורה בבהמת עיר הנדחת והוי כמו מליקה בעוף קדשים וכיון דאין לנו רבוי בעיר הנדחת לטהר מידי נבלה אמרינו דהתורה הפקיעה דין השחטה מן הבהמה ונתנה דין חדש היינו לפי חרב או דילמא גם בעיר

הגדחת הנה היא דלפי חרב הוי ג"כ אמצעי לקיים הבצרת הרע מקרבה פמו בשור הנסקל ולכן שפיר בשחטו מטהר מידי גבלה ובשחיטה לא מקיים הלפי חרב לפ"ז (והנה זה אין להשיב דלא דמי למליקה דגבי מליקה פיון דהוי שחיטה חדשה דהא מתרת אותה לפהנים ולכן שפיר שייך לומר דהוי במקום שחיטה אבל הלפי חרב דאינו מתיר כלל לא שייך לומר דזה יהיה במקום שחיטה אולם זה אינו דגם מליקה נמי אינו מתרת איסור גבלה דהא מבואר ביבמות דל"ג דזר שאכל מליקה חייב ואפילו לפהנים נמי אינו בתורת מתיר אלא דבאמת הוי למליקה גבלה אלא דהתורה התירה גבלה זו לפהנים עיין מנחות (דף מה) דאמרינו פהנים איצריה סד"א פיון דאישתרי מליקה לגבייהו תשתרי נמי גבלה קמ"ל וכן אמרינו בחולין ק"כ דלכן אי כתב גבלה לא אתי שאר איסורין מינן! שכן התורה לפהנים הרי דגם מליקה גם כן אינו מתיר כלל איסור גבלה) ולפ"ז מה שבארנו סברת רב חסדא דכל היכי דהתורה נתנה דין חדש במקום שחיטה הפקיעה התורה הותר שחיטה מבהמה א"כ יש לומר דגם בשעיר המשלח דהתורה נתנה דין דחיה לצוק א"כ יש לומר דנפקע ממנו הותר שחיטה ואם שחטה לא מהני השחיטה לטהר מידי גבלה וכמו כן יש לומר נמי דאם שחט בחוץ שעיר המשלח אין זה שחיטה ולא מחייב משום שחוטי חוץ דגבי שחוטי חוץ בעינן דוקא שחיטה וגבי שעיר המשלח פיון דהתורה הפקיעה ממנו דין שחיטה לכן פטור משום שחוטי חוץ ולפ"ז יש לתרץ הקושיא על הרמב"ם מהא דאמרינו ביומא (דף ס"ב) שני שעירי יוהכ"פ עד שלא הגריל עליהם חייב על שניהם משום שחוטי חוץ משנהגריל עליהם חייב על של שם ופטור על של עזאזל ופריה הם למאי חזי אמר רב חסדא הואיל וראוי לשעיר הנעשה בחוץ ולכן יש לפרש דפטור משום שחוטי חוץ לאו משום דאינו ראוי לשם לאחר הגרלה דבאמת יש לומר דהוי ראוי לשם קודם וידוי אפילו לאחר הגרלה והא דאמרינו דפטור לאחר הגרלה יש לומר דהוי משום דלאחר הגרלה פיון שחל על השעיר דין דחיה ממילא נפקע ממנו הותר שחיטה ולכן שפיר פטור על שחוטי חוץ משום דאין זה שחיטה וגבי שחוטי חוץ בעינן דוקא שחיטה וכו' וכ"ז הוי דוקא לרב חסדא אבל הרמב"ם דפסק דלא פרב חסדא עיין במפרשים שהקשו עליו מדוע השמיט הרמב"ם בעית רב חסדא הא דבהמת עיר הגדחת אם מטהר מידי גבלה עיין מנחת חינוך וכן כתב גם כן הבית לוי דמקור הרמב"ם הוי מהא דאמרינו בחולין (דף ק"מ) גבי ציפורי מצורע דטהורות דכתיב גבי ציפורי מצורע אתו למעט ציפורי עיר הגדחת ושם בש"ס אמרינו אי לשילוח הא לא אמרה תורה שלח לתקלה אלא לשחיטה ע"ש והנה בציפורי מצורע כתיב ושחט את הציפור הרי מבואר דמהני שחיטה בעיר הגדחת ולא אמרינו דהשחיטה הוי ג"כ לפי חרב ולא מהני לטהר מידי גבלה אף דגבי עוף הוי ג"כ דין של לפי חרב כמבואר ברמב"ם בהלכות עפ"ם פ"ק ב' הלכה ו' שכתב והורגין כל נפש חיה שבה ושורפין את כל שללה ע"ש ועיין בצל"ח בחולין (דף ק"מ) וא"כ דהרמב"ם לא פסק פרב חסדא וסבר באמת דכל היכי דהתורה נתנה דין חדש לא הפקיעה התורה הותר שחיטה ולכן שפיר גם על שעיר המשלח חייב משום שחוטי חוץ א"כ לא קשה על הרמב"ם מהברייתא ביומא דאמרינו דאחר הגרלה פטור על שעיר המשלח משום שחוטי חוץ משום דהש"ס הוי אליבא דרב חסדא דכל היכי דהתורה חדשה דין שחיטה הפקיעה התורה הותר שחיטה ולא מהני

פֶּלֶל הַשְּׁחִיטָה לְטֹהַר מִיַּדֵּי נְבִלָה וְלִכְּנֹן אֵינּוּ חַיִּיב ג"כ מִשּׁוּם שְׁחֻטֵי חוּץ דָּאִין זֶה שְׁחִיטָה וְלִכְּנֹן אֵין מִפְּאֵן שׁוּם סְתִירָה עַל הַרְמַב"ם.

פִּינּוּן דְּכָל עֵינָךְ הַטַּעַם דְּפִטּוּר מִשּׁוּם שְׁחֻטֵי חוּץ אַחַר הַגְּרָלָה הֵי מִשּׁוּם דָּאִין זֶה שְׁחִיטָה בְּשַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח אֲבָל זֶה שְׁפִיר דְּמִיקָרֵי רָאוּי לְשֵׁם מַחְמַת הַוִּידוּי מִמִּילָא פִּינּוּן דְּהַרְמַב"ם לֹא פֶּסֶק פְּרַב חֲסָדָא שְׁפִיר פֶּסֶק דְּאַחַר הַגְּרָלָה קוּנְדָם וִידוּי ג"כ חַיִּיב מִשּׁוּם שְׁחֻטֵי חוּץ (וְכֹן מוּכַח מֵהָא דְאַמְרִינּוּ בְּזַבְחִים דְּחַיִּיבִין מִשּׁוּם שְׁחֻטֵי חוּץ גַּבֵּי עוּף בְּשְׁחִיטָה ע"ש) וְזֶה דְּלֹא פְּרַב חֲסָדָא עוּד נ"ל מְקוּר לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם מֵהָא דְאַמְרִינּוּ בְּזַבְחִים דָּף ע' דָּאִם שְׁחַט עֲגֻלָּה עֲרוּפָה מְטֵהר מִיַּדֵּי נְבִלָה וְלֹא אֲמְרִינּוּ דְכִינּוּן דְּהַתּוֹרָה נְתִנָּה דִּין חֲדָשׁ הֵינּוּ עֲרִיפָה הַפְּקִיעָה מִמֶּנּוּ דִּין שְׁחִיטָה אֲלֵא דְאַפ"ה מֵהַנִּי בֵּה שְׁחִיטָה לְטֹהַר מִיַּדֵּי נְבִלָה וְהִנֵּה קָשָׁה עַל דְּבָרֵי לְפִי מַה שְׁבַאֲרַתִּי סְבַרְת רַב חֲסָדָא מֵהָא דְתַנּוּן בְּחֻלּוֹן (פ"א) שְׁחַט עֲגֻלָּה עֲרוּפָה וְשׁוּר הַנְּסָקֵל ר"ש פּוֹטֵר וְחֻכְמִים מְחַיִּיבִין וְהֵינּוּ דְפְלִיגֵי אֵי שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רָאוּיָה שְׁמָה שְׁחִיטָה אוֹ לֹא: שְׁמָה שְׁחִיטָה וְשֵׁם בְּש"ס אֲמְרִינּוּ דְאַפִּילוּ לְמַד"א שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רָאוּיָה לֹא שְׁמָה שְׁחִיטָה מוּדָה שְׁמַטְהַרְת מִיַּדֵּי נְבִלָה ע"ש מְבֹאָר דְּמַתְנֵי סְבָרָא דְאַפִּילוּ בְּעֲגֻלָּה עֲרוּפָה ג"כ מֵהַנִּי שְׁחִיטָה לְטֹהַר מִיַּדֵּי נְבִלָה וְלֹא אֲמְרִינּוּ דְּהַתּוֹרָה נְתִנָּה דִּין עֲרִיפָה הַפְּקִיעָה הַתּוֹרָה מִמֶּנּוּ הַשְּׁחִיטָה וְזֶה דְּלֹא פְּרַב חֲסָדָא וְזֶה קָשָׁה לּוֹמֵר דְּרַב חֲסָדָא פְּלִיג עַל הַש"ס בְּחֻלּוֹן וְסָבַר דְּשְׁחִיטָה שְׁאִינָה רָאוּיָה אֵינּוּ מְטֵהר גַּם מִיַּדֵּי נְבִלָהוֹנ"ל דִּישׁ לּוֹמֵר דְּלֹא קָשָׁה מִמַּתְנֵיתִין דְּחֻלּוֹן הַנִּי"ל עַל רַב חֲסָדָא וְהוּא עַפ"י מַה דְּאַמְרִינּוּ בְּכַרִּיתוֹת (דָּף כ"ה) דְּפְלִיגֵי רַב הַמְּנוּנָא וְרַבָּא גַּבֵּי עֲגֻלָּה עֲרוּפָה מֵאִימַתִּי נְאַסְרַת מְחִיִּים אוֹ לְאַחַר עֲרִיפָה דְּרַב הַמְּנוּנָא אֲמַר מְחִיִּים וְרַבָּא אֲמַר לְאַחַר עֲרִיפָה אֲמַר רַב הַמְּנוּנָא מְנָא אֲמִינָא לֵה הַשּׁוֹחֵט פֶּרַת חֲטָאֵת וְעֲגֻלָּה עֲרוּפָה וְשׁוּר הַנְּסָקֵל דַּר"ש פּוֹטֵר מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ וְחֻכְמִים מְחַיִּיבִין בְּשַׁלְמָא לְדִידֵי דְאַמִּינָא מְחִיִּים בְּהָא פְּלִיגֵי דַר"ש סְבַר שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רָאוּיָה ל"ש שְׁחִיטָה וְרַבְּנָן סְבָרֵי שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רָאוּיָה שְׁמָה שְׁחִיטָה אֲלֵא אֵי אֲמַרְתְּ אַחַר עֲרִיפָה אֲמַאי פֶּטֵר ר"ש שְׁחִיטָה רָאוּיָה הִיא וְכִי תִימָא סְבַר ר"ש עֲגֻלָּה בְּשְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה (פִּירוּשׁ וְהוּהוּ לֵה שְׁחִיטָה שְׁאִינָה רָאוּיָה בְּאַכִּילָה דְּנֶאֱסַרְת בְּשְׁחִיטָה זו) וְהַתְּנָן כְּשֶׁר בְּפָרָה פְּסוּל בְּעֲגֻלָּה כּו' פָּרָה בְּשְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה עֲגֻלָּה בְּשְׁחִיטָה פְּסוּלָה אִישְׁתִּיק לְבַתֵּר דְּנֶפֶק אֲמַר מ"ט לֹא אֲמִינָא לִיה דַּר"ש סְבַר עֲגֻלָּה בְּשְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה וְרַב הַמְּנוּנָא אֲמַר לָךְ לֹא לְשַׁתְּמִיט תִּנְא דְלַתְנֵי עֲגֻלָּה בְּשְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה דְּתִימָא ר"ש הִיא ע"ש וְעֵינּוּ בְּתוֹס' מְנַחוֹת (דָּף, ק"א ע"ב) גַּבֵּי הָא דְאַמְרִינּוּ עֲגֻלָּה עֲרוּפָה מְטַמָּא טוֹמְאָת אוֹכְלִין דְּכַתְּבוּ שֵׁם בְּהִדְיָא דְאַף לְפִי הַמְּסַקְנָא נִשְׂאָר לְחַד מֵאֵן דְּאֲמַר דַּר"ש סְבַר עֲגֻלָּה עֲרוּפָה בְּשְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה א"כ שְׁפִיר יֵשׁ לּוֹמֵר דְּרַב חֲסָדָא בְּאַמַּת סְבַר דַּר"ש וְרַבְּנָן פְּלִיגֵי בְּסְבָרָא זו אֵי עֲגֻלָּה עֲרוּפָה בְּשְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה וּלְפ"ז שְׁפִיר מְטֵהר הַשְּׁחִיטָה בְּעֲגֻלָּה עֲרוּפָה מִיַּדֵּי נְבִלָה אֲפִילוּ לְרַב חֲסָדָא פִּינּוּן דְּגַם בְּשְׁחִיטָה מְקַיִּים מִצּוֹת עֲרִיפָה מִמִּילָא דְּלֹא שְׁיִיךְ לּוֹמֵר דְּכִינּוּן דְּהַתּוֹרָה נְתִנָּה דִּין עֲרִיפָה נֶפְקַע מִמֶּנּוּ הַתֵּר שְׁחִיטָה פִּינּוּן דְּגַם בְּשְׁחִיטָה נְתַקְיִים הַמְּצוּה מַעֲתָה אֵין שׁוּם סְתִירָה לְרַב חֲסָדָא מִמַּתְנֵי דְּחֻלּוֹן הַנִּי"ל וּלְפ"ז יֵשׁ לּוֹמֵר דָּאִין שׁוּם רָאָה מֵהַש"ס דְּזַבְחִים דָּף ע' דְּאַמְרִינּוּ שֵׁם דְּשְׁחִיטַת עֲגֻלָּה עֲרוּפָה מְטֵהַרְת מִיַּדֵּי נְבִלָה דְּהוּי דְּלֹא פְּרַב חֲסָדָא דִּישׁ לּוֹמֵר דְּהַש"ס שֵׁם סְבַר דְּעֲגֻלָּה עֲרוּפָה בְּשְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה אוּלָם זֶהוּ דוֹחֵק לּוֹמֵר עַל סְתֵמָא דְּש"ס שֵׁם דְּסְבַר דְּעֲגֻלָּה כְּשֶׁר בְּשְׁחִיטָה וְהִנֵּה כ"ז בְּאַרְנוֹ לְתַרְזֵן הַקּוּשְׁיָא מֵהַש"ס דְּיוֹמָא אֲמַנְם עֲדִינּוּ תִּקְוָשָׁה מִמַּתְנֵי דְּזַבְחִים דְּאַמְרִינּוּ דְּשַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח פִּטּוּר עַל שְׁחֻטֵי חוּץ מִשּׁוּם דָּאִינוּ רָאוּי לְפַתַּח

אנהל מועד או משום דאינה לשם ומבואר שם בש"ס להקדיא דבין קודם וידוי ובין לאחר וידוי פטור ע"ש והרמב"ם פסק שם דמחייב (ועיין בקרן אורה שרצה לחדש דפליגי שם בזבחים מתנ' וברייתא אהדדי ע"ש וזהו דוחק) ול"נ לומר דהש"ס בזבחים הוי דוקא אליבא דהך תנא דסבר וידוי אינו מעכב ועיין בש"ס יומא (דף מ"א) דפליג שם ר' יהודה ורפנן אי וידוי מעכב או לא רבי יהודה סבר וידוי אינו מעכב ור"ש סבר וידוי מעכב ע"ש דאמרינן עד מתי יהא זקוק לעמוד חי עד שעת מתן דמים של חבירו דברי ר' יהודה ור"ש סבר עד שעת וידוי ואמרינן במאי קא מפליגי כדתני לכפר בכפרת דמים הפתוב מדבר וכן הוא אומר וכלה מפפר את הקדש מה להלן בכפרת דמים אף פאן בכפרת דמים הפתוב מדבר ור"ש אומר לכפר בכפרת דברים הפתוב מדבר ע"ש והנה הרמב"ם פסק דוידוי מעכב דהא פתב הרמב"ם בפ"ד מהלכות עבודת יוהכ"פ זה שפאמר בתורה וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל מפי השמועה למדו שזה וידוי דברים נמצאת למד שיהא מתנדה ביום זה ג' וידויים אחד ע"י עצמו תחנה ב' ע"י עצמו עם שאר אחיו הפהגים והוידוי ג' ע"י כל ישראל על שעיר המשלח ע"ש ברמב"ם מבואר דהרמב"ם פסק דהאי ברייתא דוכפר הוי כפרת דברים בשעיר המשלח ועיין תוס' שנינים יומא דף מ' ע"ב שפתבו דהאי ברייתא ע"כ אתא כר"ש דסבר וידוי מעכב ולכן לא הוצרך הרמב"ם להביא הא דעד מתי הוא זקוק לעמוד חי עד שעת וידוי דאינו צריך תו להשמיענו זה כיון שפבר הביא דוידוי מעכב אמנם בזה יש לעיין הא אנו קיי"ל דר"י ור"ש הלכה כר"י פמבואר בעירובין (מ"ז) ואיך פסק הרמב"ם פאן כר"ש דוידוי מעכב ולא כר"י ועיין בפסר יראים סימן רס"ג שהיה לו גרסא אחרת ולא גרס ר"ש אלא ר"מ אולם עדיין קשה למה פסק הרמב"ם כר"מ נגד ר' יהודה אולם ראיתי בירושלמי בפ"ק דשבועות דהיה הגרסא היפך דר"י סבר דוידוי מעכב ור"ש סבר וידוי אינו מעכב וכן הוא ג"כ בירושלמי יומא ע"ש ולפ"ז יש לומר דהרמב"ם שפיר פסק כר' יהודה עפ"י גרסת הירושלמי וא"ש ועוד דאם לא פן תיקשה האי ברייתא דוכפר הוי כפרת דברים הוא ברייתא בתורת פהגים וסתם ספרא ר"י והנה ראיתי בספר בגין שלמה להגאון מו"ה שלמה הפהן מוילנא שפתב דהרמב"ם פסק דוידוי אינו מעכב ובמחכ"ק לא דק ולא ראה דברי הרמב"ם שהבאתי ולפ"ז א"ש דיש לומר דהסוגיא דזבחים דמבואר דבין קודם וידוי ובין קודם הגרלה מקרי אינו ראוי לשם זה הוי דוקא למאן דאמר הגרלה אינו מעכב וכן וידוי ג"כ אינו ולכן שפיר פטור על שחוטי חוץ דלא שייך לומר דהוי ראוי לשם מחמת הוידוי והגרלה כיון דלא מעכבא אבל הרמב"ם דפסק דוידוי מעכב שפיר פסק דחייב בשעיר המשלח משום שחוטי חוץ דהוי ראוי לפסח אנהל מועד לוידוי ונקרא שפיר לשם וע"כ להאי מאן דאמר דוידוי מעכב לא שייך לתרוצי כמו שתירצו בש"ס זבחים פאן קודם וידוי פאן לאחר וידוי דקודם וידוי לכו"ע חייב משום שחוטי חוץ והנה מתניתין דזבחים דקתני דעל שעיר המשלח פטור על שחוטי חוץ יש לומר דהוי כמד"א דוידוי אינו מעכב או דיש לומר דמייירי לאחר וידוי (ועיין בירושלמי בפסק טרף בקלפי דאיתא שם שני שעירי יוהכ"פ ששחטן בחוץ אית תני תנא חייב ואית תני תנא פטור וכו' מאן דאמר חייב סבר הגרלה מעכב ומאן דאמר פטור סבר הגרלה אינו מעכב ע"ש במפרשים שרצו להגיה ולשבש הירושלמי ולפי דברינו יש לדחוק באופן אחר ולא להגיה וצ"ע) אולם מהמשך דברי הירושלמי לא משמע פן ועיין בתוס' זבחים פאן שהקשו דביומא משמע דקודם

הגְרָלָה חָיֵב עַל שְׁנֵיהֶם וְכֵן מִשְׁמַע דְּפִטוֹר אֶפְיָלוּ קוֹנְדָם הַגְרָלָה וְלִפִּי דְבָרֵינוּ א"ש דְּכָאן קָאֵי הַש"ס אֲלֵיבָא דְמֵאן דְאָמַר הַגְרָלָה אֵינוּ מְעַכֵּב וְהַש"ס דְיוֹמָא סָבַר דְהַגְרָלָה מְעַכְבֵּת וְצ"ע וְהַנְּהָ בְּמַה שֶׁהִבְאֵתִי לְעֵיל בְּמַה שֶׁפְתָבוּ הָאֲחֵרוֹנִים מְקוֹר לְשִׁיטַת הָרַמְב"ם שֶׁהַשְׁמִיטָה הֵיא דְבַעֲיָא רַב חֲסֵדָא בְּהַמַּת עֵיר הַנְּדַחַת אוֹ מְהַנִּי לָהּ שְׁחִיטָה לְטַהַר מִיַּד נְבִלָה אוֹ לֹא מְהֵא דְאֲמַרִּינוּ בְּחֻלְיִין (דָּף ק"מ) דְמוֹקְמִינוּ לָהּ דְכְתִיב גְּבִי מְצוֹרַע שְׁנֵי צִיפְרִים טְהוֹרוֹת דְבָא לְמַעוֹטֵי צִיפּוֹרֵי עֵיר הַנְּדַחַת וּפְרִיָּה הַש"ס לְמֵאֵי אֵי לְשִׁילוּחַ לֹא אֲמַרְהָ תוֹרָה שְׁלַח לְתַקְלָה אֲלֵא לְשְׁחִיטָה ע"ש וְאֵי לֹא מְהַנִּי לָהּ שְׁחִיטָה הֵיא פְּשִׁיטָא דְפְסוּלָה דְגְבִי מְצוֹרַע הֵיא כְּתִיב וְשַׁחַט אֶת הַצֶּפֶר וְכו' נ"ל לֹאמַר בְּזֶה מִקְלָתָא חֲדָתָא דְהֵיא אֲמַרִּינוּ בְּחֻלְיִין (דָּף כ') אָמַר לִיה אֲבִי וְתִיקְשָׁה לָךְ עוֹלַת הָעוֹף דְבַעֲיָא שְׁנֵי סִימָנִים וְכִי מִתָּה עוֹמֵד וּמוֹלֵק וְכַתֵּב רַש"י וְנ"ל דְהֵיא וְדֵאֵי עוֹף בְּסִימָן אֶחָד מִתָּה וְאֲמֵאֵי מְעַכֵּב הַשְׁנֵי וְע"ש בְּחִקְדוּשֵׁי הָרַשְׁב"א דְתַמָּה דֵאֵע"ג דְסוֹפּוֹ לְמוֹת בְּסִימָן אֶחָד אֲפִתִי הַשְׁתָּא מִיְהוּ לֹא נְבִלָה הוּא וְכַדְתָּנִי שַׁחַט בְּהָ שְׁנֵים אוֹ רֹב שְׁנֵים הָרִי הֵיא כְּחֵיָה לְכָל דְבָרִיָּה עַד שְׁתַּמוּת ע"ש וְהֵינּוּ כִּינּוּ דְאֲנּוּ קִי"ל דְמְפָרְכֶסֶת הָרִי כְּחֵיָה לְכָל דְבָרִיָּה וְכ' הָאֲחֵרוֹנִים לְתַרְזַן דְהֵיא דְאֲמַרִּינוּ דְמְפָרְכֶסֶת כְּחֵיָה לְכָל דְבָרִיָּה לֹא הָרִי אֲלֵא דוֹקָא בְּבִהְמָה דְנִפְיֵש חֵיּוּתָא אֲבָל בְּעוֹף דְזוּוֹטֵר חֵיּוּתָא לֹא אֲמַרִּינוּ דְמְפָרְכֶסֶת הָרִי הֵיא כְּחֵיָה עַפ"י מַה שֶׁפְתָבוּ הַתּוֹס' בְּחֻלְיִין דָּף פ"ד לְחֻלְקָא בֵּין בְּהֵמָה לְעוֹף לְעֵנִין מְפָרְכֶסֶת הָרִי הֵיא כְּחֵיָה ע"ש אַף שֶׁפְתָבוּ דְזֶה הוּא דוֹחֵק כֵּן תִּירַץ הַבְּרִית אֲבָרְהָם (חֵי"ד סִימָן כ"ה) אוֹלָם רְאִיתִי בְּסִפְרָא דְבַר אֲבָרְהָם שֶׁהִבִּיא בְּשֵׁם חוֹתָנוּ הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל מִמִּינֵסֶק שֶׁהִקְשָׁה מִמִּשְׁנֵה מְפֹרְשֵׁת בַּמ' טְהוֹרוֹת וּפ"א מִשְׁנֵה ג' דְאֲמַרִּינוּ שֶׁם גְּבִי עוֹף טְמֵא דֵאִין שְׁחִיטָתוֹ מְטַהֲרָתוֹ וְעֵינּוּ בְּחֻלְיִין (דָּף ק"ב) בְּפִירוּשׁ אֵין שְׁחִיטָתוֹ מְטַהֲרָתוֹ הֵינּוּ דֵאִינוּ מוֹתֵר לְבֹן נֹחַ בְּשְׁחִיטָה וְהֵינּוּ מִשׁוּם דְמְפָרְכֶסֶת הָרִי הֵיא כְּחֵיָה לְכָל דְבָרִיָּה וְלָכֵן שְׁיָיָה בְּהָ אֲבָר מִן הַחֵי מְבוֹרָאָר לְהַדִּיא דְגַם גְּבִי עוֹף שְׁיָיָה מְפָרְכֶסֶת הָרִי הֵיא כְּחֵיָה וְזֶה תַּמָּה רַבְתִּי לְכַאוּרָה אֲכֹן יֵשׁ.

לֹאמַר דְאֲבָר מִן הַחֵי שְׁאֵנִי דְלֹא בְּעֵינּוּ שְׁתַּהֵא חֵיָה מִמֶּשׁ אֲלֵא דכ"ז שְׁלֵא מִתָּה עֲדִינּוּ אֲסוּרָה מִחֲמַת אִיסוּר אֲבָר מִן הַחֵי אוֹלָם לְגַבֵּי הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה בְּעֵינּוּ שְׁתַּהֵא חֵיָה מִמֶּשׁ וְלָכֵן שְׁפִיר פְתָבוּ הַתּוֹס' דְעוֹף דְזוּוֹטֵר חֵיּוּתָא מְפָרְכֶסֶת לֹא הָרִי כְּחֵיָה אֲבָל לְגַבֵּי אֲבָר מִן הַחֵי גַם הַתּוֹס' מוֹדִים דְשְׁיָיָה אֲבָר מִן הַחֵי כ"ז דְלֹא מִתָּה בְּהַחֲלֵט אֲלֵא דְכִינּוּ דְנִשְׁאָר מִשְׁהוּ חֵיּוּת אֲמַרִּינוּ דְשְׁיָיָה אִיסוּר אֲבָר מִן הַחֵי וְרֵאָיָה לְזֶה דְהֵיא גְבִי וְלָד בֶּן שְׁמֹנֶה דְאֲמַרִּינוּ בְּשַׁבַּת (דָּף קל"ו) דְהֵנִי כְּמַת דְאֲמַרִּינוּ מוֹהֲלִין אוֹתוֹ מ"נ וְכו' וְאֵי לֹא מְחַתָּה בְּבִשְׂרָה הוּא ע"ש וְאֲפ"ה מְבוֹרָאָר בְּתוֹסְפָתָא (פְּרָק ז") דְחֻלְיִין דְשְׁיָיָה בּוֹ אִיסוּר אֲבָר מִן הַחֵי וְכֵן הוּא בְּתוֹסְפָתָא דְשַׁבַּת מְבוֹרָאָר דְאֲבָר מִן הַחֵי כ"ז שְׁלֵא מִתָּה בְּהַחֲלֵט שְׁיָיָה בּוֹ אִיסוּר אֲבָר מִן הַחֵי (וְדַבְרֵי הַתּוֹסְפָתָא נְעֵלָם מִהַגָּאוֹן בְּעַל מְנַחַת חִינּוּף בְּקוֹמֵץ הַמְּנַחָה מְצוּה תנ"ב שְׁחַקֵּר בְּזֶה אֵי שְׁיָיָה אֲבָר מִן הַחֵי בְּבֹן שְׁמֹנֶה וּמִהַגָּאוֹן ר' מִשְׁה דְאֲנוּשְׁעוֹן סְקִי אב"ד דְסִלְאָבָא דְקָא בְּסִפְרוֹ בְּאֵר מִשְׁה שְׁמִסְתַּפֵּק בְּזֶה אֵי שְׁיָיָה אֲבָר מִן הַחֵי בְּבֹן שְׁמֹנֶה וְלֹא הִבִּיא הַתּוֹסְפָתָא ע"ש) וְכֵן יֵשׁ לֹאמַר ג"כ לְעֵנִין מְלִיקָה דְלֹא שְׁיָיָה מְצוּת מְלִיקָה אֲלֵא דוֹקָא כ"ז שֶׁהֵיא חֵיָה בְּהַחֲלֵט שֶׁהָעוֹף הֵיא חֵיָה מִמֶּשׁ אֲבָל לֹא מְפָרְכֶסֶת אוֹלָם שְׁבִתִּי וְרֵאִיתִי דְזֶה אֵינוּ דְהֵיא בְּהַדִּיא אֲמַרִּינוּ בְּחֻלְיִין (דָּף קכ"א) דְיִשְׁרָאֵל בְּטַמְאָה וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּטַהֲרָה צְרִיכִין מִחֲשָׁבָה וְהַכָּשֵׁר מִמְקוֹם אַחַר וּפְרִיָּה הַש"ס הַכָּשֵׁר לְמָה לִי הַכָּשֵׁר הֵיא סוֹפּוֹ לְטַמְאָה טוֹמְאָה חֲמוּרָה וְכָל שְׁסוּפּוֹ לְטַמְאָה טוֹמְאָה חֲמוּרָה לֹא בְּעֵי הַכָּשֵׁר וְכו' וְתַנִּי אָמַר ר' יוֹסִי מְפַנֵּי מַה אָמְרוּ נְבִלַת עוֹף טְהוֹר

צָרִיכָה מַחְשָׁבָה וְאִינְה צָרִיכָה הַכָּשֶׁר מִפְּנֵי שְׁסוּפָה לְטָמֵא טוֹמְאָה חֲמוּרָה אָמַר חֲזוֹקִיהּ
הוֹאִיל וְיָכוֹל לְגוֹרְרָה וְלִהְיוֹת מִפְּנֵי אָמַר לִיה ר' יִרְמְיָה לְרַבִּי זִירָא וּמִי אָמַר
חֲזוֹקִיהּ הֵכִי וְהָא אִיתְּמַר שְׁחַט בֵּה שְׁנַיִם אוֹ רֹב שְׁנַיִם וְעַד יִינן הִיא מִפְּרַפְסַת חֲזוֹקִיהּ אָמַר
אִינְה לְאִיבְרִים וּר' יוֹחָנָן אָמַר יִשְׁנָה לְאִבְרִים חֲזוֹקִיהּ אָמַר אִינְה לְאִבְרִים מֵתָה הִיא וְרַבִּי
יוֹחָנָן אָמַר יִשְׁנָה לְאִבְרִים לְאוֹ מֵתָה הִיא אָמַר לִיה יִצְתָה מִכָּל חַיָּה וְלִכְלָל מֵתָה לֹא בָּאָה
וְלָכֵן אִינְה מְטָמְאָה כ"ז שְׁלֹא מֵתָה אָבֵל אָבֵר מִן הַחַי נָמִי לִיכָּא מְבוֹנָא דְגַבִּי אָבֵר מִן הַחַי
בְּעֵינֵי חַיָּה מִמֶּשׁ וְלֹא סָגִי בָּהּ דְּעַד יִינן לְאוֹ מֵתָה הִיא בְּהַחֲלִט וְאִין מְקוּם לְדַבְּרֵינוּ הַנִּלְל
לְחַלֵּק בֵּין עֵינֵי הַעֲמֻדָה וְהַעֲרָכָה לְעֵינֵי אָבֵר מִן הַחַי וּנ"ל דְּיֵשׁ מְקוּם לְדַבְּרֵינוּ עַפ"י מַה
שֵׁנ"ל לְחַדֵּשׁ דְּבִאֲמַת שֵׁינְךָ שֵׁם שְׁחִיטָה גַם בְּהִטָּה טְמֵאָה לְהַתִּיר אָבֵר מִן הַחַי אֲלִיבָא
דְּחֲזוֹקִיהּ דְּהָא מְבוֹנָא בַת"כ הוּבָא בְּפִרְש"י חֲזוֹלִין (דָּף ע"ב) כָּל הַנּוֹגַע בָּהֶם יִטְמָא לְהִבְיָא
בְּהִמָּה טְמֵאָה שְׁלֹא טְהַרְנָה שְׁחִיטָתָהּ וְהִלָּא דִּין הוּא הַשְּׂרִיץ אֲסוּר בְּאֲכִילָהּ וּבְהִמָּה טְמֵאָה
אֲסוּרָה בְּאֲכִילָהּ מַה שְּׂרִיץ אִין שְׁחִיטָתוֹ מְטַהְרָתוֹ דְּכַתִּיב בְּהוֹ טְמֵאִים הֵם לָכֵם אַף בְּהִמָּה
טְמֵאָה לֹא טְהַרְנָה שְׁחִיטָתָהּ אוֹ כָּלֵךְ לְדָרְךָ זֹו בְּהִמָּה טְמֵאָה אֲסוּרָה בְּאֲכִילָהּ וּטְרַפָּה אֲסוּרָה
בְּאֲכִילָהּ מַה טְרַפָּה שְׁחִיטָתָהּ מְטַהְרָתָהּ אַף בְּהִמָּה טְמֵאָה כֵּן מְבוֹנָא דְּבְּעֵינֵי קָרָא שְׁלֹא יִהְיֵי
שְׁחִיטַת טְרַפָּה לְטַהַר מִיַּדִּי טוֹמְאָת נְבִלָה ע"ש (וְעֵינֵי בְּפִרְש"י זְבָחִים דָּף ע' שְׁהִבְיָא ג"כ
הַת"כ) וְעֵינֵי בְּחֲזוֹלִין (דָּף פ"ה) דְּבְּעֵינֵי קָרָא לְמַעַט בְּשְׁחִיטַת עוֹף טְמֵא דְּלֹא בְּעֵינֵי כְּפוּי
לְרַבִּי מֵאִיר וְלְרַבִּי שְׁמַעוֹן פְּטוּר מִשּׁוּם דְּלֹא בְּרֵי אֲכִילָהּ הוּא.

וַיֵּשׁ לְהַעִיר הָא אָנָן קִי"ל דְּהַנּוֹחַר פְּטוּר מִכְּפוּי הַדָּם כְּמְבוֹנָא בְּמִשְׁנָה שֵׁם וְלִכְאוּרָה הָא
לֹא עָדִיף שְׁחִיטַת עוֹף טְמֵא מְנוּחַר וּמַעַקֵר מְבוֹנָא דְּשֵׁינְךָ עֵינֵי שְׁחִיטָה אֲפִילוּ בְּטְמֵאָה
(וְעֵינֵי בַתו"כ פְּרָשָׁה מְצוֹרַע דְּאֲמַרִּינוּ שֵׁם טְהוֹרוֹת דְּכַתִּיב גַּבִּי צְפוּרִי מְצוֹרַע מְמַעַט
טְהוֹרוֹת וְלֹא טְמֵאוֹת וּע"ש בְּפִירוּשׁ הַרְאָב"ד וְעֵינֵי חֲזוֹלִין ק"מ) וְעֵינֵי בְּכּוּרוֹת דָּף י'
דְּאֲמַרִּינוּ שֵׁם הַשּׁוֹחֵט אֶת הָעוֹרֵב לְהַתְּלַמֵּד בּוֹ דְּמוֹ מְכַשִּׁיר דְּהוּי דָּם שְׁחִיטָה וּע"ש בְּפִירְש"י
שְׁכַתְּב וּכ"ש אִם שְׁחַטוּ שְׁחִיטָה גְּמוּרָה דְּמוֹ מְכַשִּׁיר וּע"ש בְּתוֹס' ד"ה שְׁהַשּׁוֹחֵט וְכו' וּבְתוֹס'
ד"ה מֵאִי אִיבְעִיָא מַה שְׁכַתְּבוּ שֵׁם מִכָּל הַנֶּה דְּוֹכְתִי מִשְׁמַע דְּשֵׁינְךָ שֵׁם שְׁחִיטָה אֲפִילוּ
בְּטְמֵאָה וְלָכֵן נ"ל דְּחֲזוֹקִיהּ סָבֵר דְּגַם בְּטְמֵאָה נָמִי שֵׁינְךָ שְׁחִיטָה הֵינְנוּ דְּשֵׁינְךָ מַעֲשֵׂה
הַשְׁחִיטָה אָבֵל לֹא הֵיטֵר שְׁחִיטָה אֲפִילוּ לְטַהַר מִטוֹמְאָת נְבִלָה אָבֵל עכ"פ סָבֵר דְּשֵׁינְךָ שֵׁם
שְׁחִיטָה לְהַתִּיר אִיסוּר אָבֵר מִן הַחַי וְהָא דְּאִינוּ מְטַהַר מִיַּדִּי נְבִלָה אַף דְּהוּי שְׁחִיטָה לְעֵינֵי
אָבֵר מִן הַחַי הֵינְנוּ מִשּׁוּם דְּגַלִּי לֹן קָרָא דְּכָל הַנּוֹגַע בָּהֶם יִטְמָא דְּמִינָה יִלְפִינן בַּת"כ דְּשְׁחִיטַת
טְמֵאָה לֹא מְהַיְבִי לְטַהַר מִטוֹמְאָת נְבִלָה וּי"ל כִּינֵן דְּעַל אָבֵר מִן הַחַי דְּלִיכָּא קָרָא שְׁפִיר מְהַיְבִי
לְהַתִּיר וְאֲפִילוּ בְּטְמֵאָה אֲלִיבָא דְּחֲזוֹקִיהּ וּלְפ"ז יֵשׁ לֹאמַר דְּאָבֵר מִן הַחַי שְׁפִיר שֵׁינְךָ כ"ז
שֵׁי שְׁמִשְׁהוּ חַיּוֹת כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ לְעִיל וְהָא דְּאָמַר חֲזוֹקִיהּ דְּבִמְפְּרַפְסַת לִיכָּא אָבֵר מִן הַחַי מֵתָה
הִיא הֵינְנוּ מֵתָה הִיא מְחַמַּת הֵיטֵר שְׁחִיטָה דְּהַשְׁחִיטָה הַתִּירָה אִיסוּר אָבֵר מִן הַחַי מִן הַבְּהִמָּה
כְּמוֹ שְׁבִאֲרֵינוּ דְּחֲזוֹקִיהּ סָבֵר דְּגַם בְּטְמֵאָה שֵׁינְךָ מַעֲשֵׂה שְׁחִיטָה לְהַתִּיר אָבֵר מִן הַחַי.

וּלְפ"ז יֵשׁ לְתַרְץ מַה שְׁהַקְּשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים עַל חֲזוֹקִיהּ דְּסָבֵר דְּמְפְּרַפְסַת לִיכָּא אִיסוּר אָבֵר מִן
הַחַי בְּטְמֵאָה מְהָא דְּמְבוֹנָא לְהַדְיָא בְּמִשְׁנָה דְּטְהוֹרוֹת פְּרָק א' גַּבִּי עוֹף טְמֵא דְּאִין שְׁחִיטָתָהּ
מְטַהְרָתָהּ וְעֵינֵי בְּחֲזוֹלִין ק"ב דְּמְבוֹנָא דְּהֵינְנוּ לְהַתִּיר אִיסוּר אָבֵר מִן הַחַי לָכֵן נָתַתְּ הָרִי
דְּבִמְפְּרַפְסַת שֵׁינְךָ אִיסוּר אָבֵר מִן הַחַי וּלְפִי דְּבְּרֵינוּ יֵשׁ לֹאמַר דְּהִנְה הַרְאָב"ד בַּת"כ כְּתַב
דְּהָא דְּמַמְעִטִינן בַּת"כ דְּטְהוֹרוֹת וְלֹא טְמֵאוֹת גַּבִּי צְפוּרִי מְצוֹרַע הוּי אֲלִיבָא דְּמֵאֵן דְּאָמַר

כל צפור אחד טהורה ואחד טמאה במשמע וא"כ גבי צפורי מצורע נמי בין טהורה בין טמאה במשמע ולכן בעינן מעוט למעט צפור טמא לטהר את המצורע אבל למאן דסבר דצפור לא משמע אלא טהורה ולדידיה לא בעינן שום מעוט על צפור טמא לטהרת מצורע וכינן דלדידיה הוי טמאה מין אחר לגמרי ואין שום הכרח דסבר דגם בטמאה שנייה שחיטה וא"כ יש לומר דחזקה הוי אליבא דמאן דאמר כל צפור בין טמאה ובין טהורה במשמע ובעינן למעט צפור טמאה לטהר את המצורע א"כ שפיר סבר דשנייה שם שחיטה ומתניתין בטירות הוי למאן דסבר דכל צפור לא משמע אלא טהורה ולא טמאה ויש לומר דסבר דלא שנייה שחיטה על טמאה אפילו מעשה השחיטה נמי כ"ז יש לומר לכאורה שוב ראיתי בספר תפארת ישראל בטירות פ"ק ביכין ובעז שהביא הקושא שהקשה הגרע"א על חזקה מהמשנה דטהרות דאין שחיטה מטהרתה וכתב התפארת ישראל שם שהגאון רע"א בעצמו תירץ לו הקושא על חזקה דחזקה הוי אליבא דר"א ור"י דסברי דאבר מן החי נוהג בטמאים לישראל נמצא דאהני שחיטה לישראל להתיר איסור אבר מן החי וכמו כן יש לומר דאהני גם לכן נח אבל המשנה דטהרות דסבירא לה דאין אבר מן החי נוהג בטמאה לישראל כמבואר להדיא דקתני אינו סופג את הארבעים א"כ יש לומר מדלא מהני שחיטה לישראל להתיר איסור אבר מן החי כמו כן לא מהני ג"כ לכן נח עכ"ל הגרע"א הרי דכתב הגאון להדיא דשנייה שחיטה בטמאה וכתב כ"ז למילתא דפשיטא ולא הביא שום ראיה ומפרש ג"כ הא דאמר חזקה אינה לאברים מתה היא הוי מחמת הטר שחיטה וכן כתב התפארת ישראל ושאר מפרשים עיין ברש"י חולין שם דכתב לתרץ דחזקה דמייירי בבמה טמאה לכן שפיר סבר דלא שנייה אבר מן החי אבל מתניתין דמייירי בעוף יש לומר דהוי פמד"א אין שחיטה לעוף מן התורה ולכן שנייה אבר מן החי הרי דפשיטא להו דשנייה שחיטה בטמאים והיינו מעשה השחיטה אף שאינו מטהר מידי גבלה והיינו דמעשה השחיטה מהני לענגן אבר מן החי והנה צ"ע על הפמ"ג ביו"ד שכתב דכל שחיטה שאינו מטהר מידי גבלה אינו מתיר אבר מן החי הא כאן מבואר דחזקה סבר דמתיר אבר מן החי ומטמאה טומאת גבלה כדמשמע בש"ס וזה פשוט דהא דאמר חזקה אינה לאברים הוי מחמת היתר שחיטה כמו שכתב הגרע"א וכל הנה שבהאתי ועתה יש לומר דהא דאמרינן דאי לא דמעטיה קרא לצפורי עיר הנדחת לטהר את המצורע מקרא הוי שפיר כשרה ג"כ צפור עיר הנדחת הוי אפילו אליבא דרב חסדא דאמר בהמת עיר הנדחת לא מהני לה שחיטה לטהר מידי גבלה אבל זה נדאי דשנייה בו שפיר מעשה שחיטה כמו שבארנו לעיל ולענגן צפורי מצורע לא בעינן הטר שחיטה אלא דסגי במעשה השחיטה לחוד וזה שנייה בצפורי מצורע דהא לא גרע מצפור טמאה והא דאמרינן (פקדושין דף נ"ז) דטרפה פסול היינו לאו מחמת השחיטה אלא דטרפה פסולה מחמת עצמה היינו דטרפה פסולה לטהרת המצורע ע"ש ועיין בספר בית הלוי חלק ג' ולפ"ז אין שום מקור על הרמב"ם שהשמיט בעיית רב חסדא מהש"ס דחולין מצפורי עיר הנדחת דשפיר יש לומר דגם רב חסדא מודה בזה דשנייה בעיר הנדחת מעשה השחיטה ושפיר כשרה לטהרת המצורע ואולם עדיין הוי מקור לשיטת הרמב"ם מהא דנבחים ד"ע כ"ז נ"ל דיש לומר על דרך החידוד.

סימן כה. הרמב"ם בפ"ד מהלכות תמורה פתב השוחט את החטאת ומצא בה בן ארבעה הרי זו נאכלת כבשר החטאת שולדי קדשים במעי אמן הו קדושין.

וְעֵינַי בְּשׁוֹמֵר תְּמוּנָהּ (דף י"א) דְּאֶמְרִינָן שֶׁם הַשׁוֹחֵט אֶת הַחֲטָאת וּמִצָּא בָּהּ בֶּן ד' קִמְנֵי חֲדָא אֵינָה נֶאֱכֶלֶת אֲלֵא לְזִכְרֵי כְּהוֹנָה וְאֵינָה נֶאֱכֶלֶת אֲלֵא לְפָנִים מִן הַקְּלָעִים וְאֵינָה נֶאֱכֶלֶת אֲלֵא לְיוֹם אֶחָד וְתַנְיָא אִידֵךְ נֶאֱכֶלֶת לְכָל אָדָם וְנֶאֱכֶלֶת בְּכָל מְקוֹם וְאֵינָן נֶאֱכֶלֶת בְּעֶזְרָה מֵאֵי לָאו תַנְיָא הִיא דְמָר סָבַר קְדוּשָׁה חֲלָה עַל הָעוֹבְרִין וּמָר סָבַר אֵין קְדוּשָׁה חֲלָה עַל הָעוֹבְרִין לֹא הֵגִי תַנְיָא בְּהָא קְמִיפְלִיגֵי דְמָר סָבַר וְלָדוֹת קְדוּשִׁים בְּהַנּוּיָתָן הֵן קְדוּשִׁים וּמָר סָבַר וְלָדֵי קְדוּשִׁים בְּמַעֲי אֲמֹן הֵן קְדוּשִׁין ע"ש בְּשׁוֹמֵר תְּמוּנָהּ וְעֵינַי בְּתוֹס' שֶׁם ד"ה וּמִצָּא בָּהּ בֶּן אַרְבָּעָה חֵי שְׁפָתָיו דָּאֵלוּ בֶּן ה' בְּבִהְמָה דְקָה אֵינוּ נִיִּתְרַת בְּשַׁחֲיִטָּת אֲמֹ לר"מ בְּפָרָק בְּהִמָּה הַמְקֻשָּׁה וְקֻשָּׁה עַל הַרְמָב"ם דְּפָסֵק (בַּפ"ה מֵהֶלְכוֹת מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת) כְּרַבְנָן וְכֵן בַּפ"ב מֵהֶלְכוֹת שַׁחֲיִטָּה דְאֶפִּילוּ בֶּן ה' ג"כ שַׁחֲיִטָּת אֲמֹ מִתִּירְתוּ וְאֲמַאי נָקַט דְּנֹקָא בֶּן ד' הֵיךְ לִיה לְמִנְקַט בֶּן ה' דְּהִנֵּה רְבוּתָא יוֹתֵר דְאֶפִּילוּ בְּבֶן ה' כֹּל דֵּינֵי חֲטָאת עֲלִיו וְכִבֵּר הַקֻּשָּׁה זֶה הַלַּח"מ ע"ש שְׁפָתָיו וְנ"ל נָקַט בֶּן ד' חֵי דְבֶן ה' בְּבִהְמָה דְקָה הֵרִי פְלוּ לוֹ חֲדָשִׁין וְאֶפִּילוּ לְמֵאֵן דְּאֶמְרַן בְּהוּיָתָן הֵן קְדוּשִׁין הֵרִי יִצָּא לְאֹוִיר הָעוֹלָם אַחַר שְׁשַׁחְטוּ וְכָלוּ לוֹ חֲדָשִׁין לְהִכִּי נָקַט בְּכַרְיִיתָא בֶּן ד' דָּא ע"ג דְּלֹא פְלוּ לוֹ חֲדָשִׁין בְּמַעֲי אֲמֹן הֵן קְדוּשִׁין וְנֶאֱכֶלֶת כְּחֲטָאת וְזֶה מִתְבָּאֵר מִדְּבָרֵי רַש"י וְנ"ל שֶׁם אֲבָל אֵין לְפָרֵשׁ דְּנָקַט בֶּן ד' מִשׁוּם דְּבֶן ה' אֵין שַׁחֲיִטָּת אֲמֹ מְטַהֲרָתוּ כְּמוֹ שְׁפִירְשׁוּ הַתוֹס' דְּהָא רַבִּינוּ וְנ"ל פְּסֵק דָּא ע"ג דְּכָלוּ לוֹ חֲדָשִׁין שַׁחֲיִטָּת אֲמֹ מְטַהֲרָתוּ עַכ"ל וּפְיִירוּשׁ דְּבָרֵי הַלַּח"מ הוּא פִּינּוּ דְּבִש"ס אֶמְרִינָן דְּמִד"א נֶאֱכֶלֶת לְכָל אָדָם סָבַר בְּהוּיָתָן הֵן קְדוּשִׁין וְזֶה שְׁלֹא הֵיךְ לוֹ הוּי' אֵינוּ קְדוּשׁ וְזֶה חֲדָשׁ לֵן הַלְחָם מְשֻׁנָּה דְּדוֹקָא בְּעוֹבֵר שְׁלֹא פְלוּ לוֹ חֲדָשִׁין הוּא דְּלֹא הוּי' הֵיךְ לְקַדֵּשׁ אֲבָל בְּעוֹבֵר שְׁכָלוּ לוֹ חֲדָשִׁין מִחֲשָׁב שְׁפִיר הֵנִיחוּ בְּזֶה שְׁיִצָּא לְאֹוִיר הָעוֹלָם לְאַחַר שַׁחֲיִטָּה פִּינּוּ דְּכָלוּ לוֹ חֲדָשִׁין וְלָד גְּמוּר הוּא וּמִחֲשָׁב שְׁפִיר הוּי' לְקַדֵּשׁ לְהִכִּי פִּינּוּ דְּהַרְמָב"ם.

כְּתִב הַטַּעַם דְּנֶאֱכֶלֶת כְּבִשֵׁר הַחֲטָאת שְׁוֹלְדֵי הַקְּדוּשִׁים בְּמַעֲי אֲמֹן הֵן קְדוּשִׁין שְׁפִיר הַנּוֹצֵרֵךְ לְמִנְקַט דְּנֹקָא בֶּן ד' דְּבִזָּה הוּא דְּצָרִיכִין לְטַעַם דְּבַמַּעֲי אֲמֹן הֵן קְדוּשִׁין אֲבָל בֶּן ה' שְׁכָלוּ לוֹ חֲדָשִׁין בְּזֶה לְכוּ"ע הוּא אֵף לְמִד"א בְּהוּיָתָן הוּא דְּקְדוּשִׁים ג"כ קְדוּשׁ.

וְהִנֵּה בְּדְבָרֵי הַלַּח"מ יֵשׁ לְעֵינַי טוֹבָא (וְעֵינַי פְּרִיתוֹת דָּף כ"ג דְּאֶמְרִינָן שֶׁם דְּלִמְאֵן דְּאֶמְרַן דְּבִקְדוּשִׁים אֵין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר כֹּל חֵלֶב לֹד' לְרִבּוֹת אִימוּרֵי קְדוּשִׁים וּמוֹקִים לָהּ. בְּוִלְדוֹת קְדוּשִׁים וְקִסְבַּר וְלָדוֹת קְדוּשִׁים בְּהוּיָתָן הֵן קְדוּשִׁים וְעֵינַי תוֹס' חוֹלִין ק"ג) אוּלָם רְאִיתִי בְּסִפְרָא זֶרַע אֲבָרְהָם לְהַגָּאוֹן ר' מְנַחֵם זְעֻמְבָּא שְׁלִיט"א שְׁהֶאֱרִיךְ בְּדְבָרֵי הַלַּח"מ הַרְבֵּה וְהַעִיר מִפְּמָה דְּוִכְתִּי בְּשׁוֹמֵר תְּמוּנָהּ ע"ש בְּסִפְרָא הַנֵּל שְׁהֶאֱרִיךְ הַרְבֵּה לְתַרְץ דְּבָרֵי הַרְמָב"ם בְּאִוְפָנִים שׁוֹנִים וְנִלְע"ד לְתַרְץ דְּבָרֵי הַרְמָב"ם כֵּן דְּהִנֵּה בְּחוֹלִין דָּף פ"ה ע"ב אָמַר ר' אֲבָא לֹא לְפָל אָמַר ר' מֵאִיר שַׁחֲיִטָּה שְׁאֵינָה רְאוּיָה שְׁמָה שַׁחֲיִטָּה מוֹדָה ר"מ שְׁאֵין מִתִּירְתָּהּ בְּאֲכִילָה וְכו' אָמַר מָר לֹא לְפָל אָמַר ר"מ שַׁחֲיִטָּה שְׁאֵינָה רְאוּיָה שְׁמָה שַׁחֲיִטָּה מוֹדָה ר"מ שְׁאֵין מִתִּירְתָּהּ בְּאֲכִילָה פְּשִׁיטָא טְרַפָּה בְּשַׁחֲיִטָּה מִי מִיִּשְׁתַּרְא לֹא צְרִיכָא לְשׁוֹחֵט אֶת הַטְּרַפָּה וּמִצָּא בָּהּ בֶּן ט' חֵי סד"א הוּאִיל דְּאֶמְרַן ר"מ שַׁחֲיִטָּה שְׁאֵינָה רְאוּיָה שְׁמָה שַׁחֲיִטָּה תַּהֲגִי לָהּ שַׁחֲיִטָּת אֲמֹ וְלֹא לְבַעֲי שַׁחֲיִטָּה קמ"ל וְתַסְבְּרָא וְהָא אָמַר ר"מ בֶּן פְּקוּעָה טַעוֹן שַׁחֲיִטָּה לֹא צְרִיכָא דְרַבִּי סָבַר לָהּ כַּר"מ וְסָבַר לָהּ כְּרַבְנָן סָבַר לָהּ כַּר"מ דְּאֶמְרַן שַׁחֲיִטָּה שְׁאֵינָה רְאוּיָה שְׁמָה שַׁחֲיִטָּה וְסָבַר לָהּ כְּרַבְנָן דְּאֶמְרֵי שַׁחֲיִטָּת אֲמֹ מְטַהֲרָתוּ סד"א פִּינּוּ דְּאֶמְרֵי רַבְנָן דְּשַׁחֲיִטָּת אֲמֹ מְטַהֲרָתוּ תַּהֲגִי לָהּ שַׁחֲיִטָּת אֲמֹ וְלֹא לְבַעֲי שַׁחֲיִטָּה קמ"ל (וְעֵינַי בְּפִירוּשׁ רַש"י שְׁפָתָיו וְנ"ל מֵהוּ דְּתִימָא פִּינּוּ דְּבֶן ט' הוּא וּשְׁחֲיִטָּת עֲצָמוּ מִתִּירְתוּ אֶפִּילוּ

לר"ש כדקיי"ל בפרק בהמה המקשה ארבעה סימנים אכשר בה רחמנא הלכה לאו ירוך אמו לאיתסרו משום טריפות דידה ואימא לרבי דסבר כר"מ תהני ליה שחיטת אמו ולא לבעילמישחטה דהא שחוטה היא קמ"ל) ומתבאר דאפילו למד"א שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה מודה שאין שחיטה זו מהני להתיר ולד בן ט' חי ואע"ג דאמרינן ד' סימנים אכשר בה רחמנא ואם שחט את הטרופה ומצא בה בן ט' חי מלשרת בשחיטת עצמה וראיתי בספרי האחרונים שהעירו למה באמת אין שחיטת אמו מטהרתו ואיזה איסור יש על הולד דאיסור טרפה שיש על האם ליכא על הולד דאם הנה על הולד איסור טרפה לא הנה שחיטת עצמה מתירתה ומצד השחיטה הא ס"ל שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה וא"כ למה צריכא הולד שחיטה בפני עצמה ואיזה איסור יש על הולד שאסור לאוכלו בלא שחיטת עצמה (ועיין בחידושי רע"א ביו"ד סימן י"ג מה שכתב בזה) ובספר שו"ת רצ"ה בהגה שם רצה לומר בשחיטה שאינה ראויה איכא עשה דאינו זבוח וא"כ גם הולד אסור באכילה בשחיטת אמו מחמת איסור עשה דאינו זבוח ולכן הולד טעון שחיטה בפני עצמה.

להתיר איסור עשה דאינו זבוח (וע"ש שהביא ראי' מהר"ן בסנהדרין שכתב שם גבי בהמה חציה של עיר הנדחת שכתב דאפילו אם נימא דמהני שחיטה לבהמת עיר הנדחת לטהרה מידי גבלה אפ"ה לא מהני שחיטה להתיר באכילה החציה של עיר אחרת להתירה באכילה אפילו למאן דאמר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה אלא מוכח דכל שאין השחיטה מהני להתיר באכילה הוי עלה איסור עשה דאינה זבוחה אולם קשה לכאורה לומר כן בשחיטה שאינה ראויה דאיכא איסור עשה דאינה זבוחה ועוד דא"כ לא הנה להש"ס למנקט כלל מילתא לענין הולד ואמאי לא קאמר הש"ס פה"ן דבשחיטה שאינה ראויה איכא איסור דאינה זבוחה אולם עכ"פ אין לנו איסור אחר.

ולפי"ז יש לומר פיון דמבואר בחולין (דף פ) דשחיטת קדשים הוי שחיטה שאינה ראויה דכל כמה דלא זריק דם לא מישריא בפשר וע"ש בפירוש"י שכתב משום דהבשר אינו נותר בשחיטה לחודא בלא זריקה א"כ שפיר יש לומר דאם שחט בהמת קדשים מעוברת ומצא בה בן ט' אותו הולד אינו נותר בשחיטת אמו משום דשחיטת אמו הוי שחיטה שאינה ראויה והוי כמו ולד טריפה דאינה נותר בשחיטת אמו פיון דאין השחיטה מתרת את הבשר באכילה קודם הזריקה (ועיין במנחות דף ע"ט) דמבואר שם דשחיטה וזריקה הוי שני.

מתירים ועיין מנחות דף י"ד דאמרינן שם בשעת שחיטה חישוב לאכול פחצי זית ובשעת זריקה חישוב לאכול פחצי זית פיגול מפני ששחיטה וזריקה מצטרפין איכא דאמרי שחיטה וזריקה דתרנוניהו מתירין אין קבלה והולכה לא (וע"ש בפירוש רש"י שכתב דשחיטה מקדשת לדם והבא לקדש כבא להתיר וזריקה מתרת את הבשר ועיין בחידושי הרשב"א דתמה בזה פיון דהטעם דשחיטה חשיבא מתיר משום דמקדש לדם וא"כ אין השחיטה מתרת הבשר כלל ואיך מהני לפגל במחשב בעת השחיטה על הבשר שאין עבודה זו מתירתו והוכיח מזה דשחיטה מתיר גם את הבשר] עכ"פ פיון דשחיטת קדשים חשיבא שחיטה שאינה ראויה ולכן אינו מתיר ולד הנמצא בהמת קדשים כמו שמצינו גבי שחיטת טרפה שאין הולד נותר בשחיטת אמו וזה אין לומר דכ"ז לא הוי אלא דוקא

בשוחט את הטרפה דהנה כמתה מקצתה וממילא חסר לה שחיטה ולכן אינו מתרת את העופר בזה דהא הש"ס סתמא נקט שחיטה שאינה ראויה דמשמע כל שחיטה שאינה ראויה ושחיטת קדשים פינו דהוי ג"כ שחיטה שאינה ראויה ג"כ אינו מתרת את הנולד.

והשפתא נבוא לתרץ דברי הרמב"ם דנקט דוקא בן ד' דהנה התוס' בחולין שם פ"ה פתבו ונ"ל תהני ליה שחיטת אמו דוקא נקט בן ט' חי אבל מת או בן ח' פשיטא דהוי ירף אמו שהיא טרפה ואף ע"ג דאמרין באלו טרפות דולד טרפה לא הוי ירף אמו היינו לפי שהוא חי ואין חיותו תלוי באמו ע"ש מבואר מדברי התוס' דשאני בין ולד בן ח' לולד בן ט' דולד בן ט' לא הוי ירף אמו ממש להיות חד גופא עם אמו אלא דבאמת הוי גופא אחרת אלא דהתורה התירתו בשחיטת אמו מגזה"כ דכל בבהמה תאכלו אבל בן ח' ניתר בשחיטת אמו משום דהוי פאחד מאבריה שוב מצאתי בספר שו"ת רצ"ה סימן ס"א תשובה להגאון הגדול דמינסק שכתב לענין חלב בן פקועה לחלק בין בן ט' חי לבן ח' וכתב דאף דאנן ק"ל כר"י דבן ט' ניתר בשחיטת אמו מ"מ לאו מחד טעמא הוא ורק דבבן ח' הוא מטעם דכיון דאין לו חיות בפני עצמו הו"ל פינרף אמו וממילא מהני ליה שחיטת האם דהו"ל פאחד מאבריה אבל בן ט' חי פינו שיש לו חיות גמור בפ"ע ל"ה לענין זה דבחיטת תליא פינרף אמו ורק דגזה"כ היא דמהני לו שחיטת האם מכל בבהמה תאכלו ע"ש שהביא לשון הרמב"ם דגבי בן ט' חי כתב (בפ"ה מהלכות מאכלות אסורות) אינו צריך שחיטה אלא דשחיטת אמו מטהרתו (ובפ"ז מהלכות מאכלות אסורות) כתב השוחט את הבהמה ונמצא בה שליל כל חלבו מותר ואפילו מצאו חי מפני שהוא פאבר מאבריה ואם שלמו לו חדשיו וכו' הרי דגבי בן ט' כתב דשחיטת אמו מטהרתו וגבי בן ח' כתב מפני שהוא פאחד מאבריה ע"ש בשו"ת הנ"ל ולפ"ז הא דאמרין בחולין דהשוחט את הטרפה דאיהו עופר ניתר בשחיטת אמו והיינו כמו שכתבו האחרונים דהוי על הנולד איסור עשה דאינו זבוח הוי דוקא בעובר בן ט' אבל בעופר בן ח' שפיר ניתר בשחיטת אמו משום דהוי פאחד מאבריה היינו שהשחיטה מועלת על העופר ואין על הנולד איסור עשה דאינו זבוח אבל זה נדאי דהעופר אסור מחמת איסור טרפה כמו שכתבו התוס' בחולין פ"ה אולם השחיטה מועלת על הנולד אף דהוי שחיטה שאינה ראויה ואין על הנולד איסור עשה דאינה זבוח דהוי חד גופא ולפ"ז פינו דשחיטת קדשים הוי ג"כ שחיטה שאינה ראויה יש לומר דלכן נקט הרמב"ם דוקא בן ד' משום דבן ח' בבהמה דוקא לא הנה מהני שחיטת אמו כמו גבי בן ט' בגסה דאמרין גבי טרפה דהנולד אינו ניתר אבל בן ד' דהוי חד גופא שפיר ניתר בשחיטת אמו ע"ג דהשחיטה היא שחיטה שאינה ראויה וא"ש והנה זה אין לומר דלא דמי שחיטת קדשים לשחיטת טרפה דגבי שחיטת טרפה שייך שפיר לומר דאין העופר ניתר משום דהוי שחיטה שאינה ראויה משום דשחיטת טרפה אינו מתיר הפשר באכילה לעולם ולכן שייך שפיר לומר דבשחיטה פזו אין העופר ניתר אבל גבי קדשים דמיד אחר הוריקה יהיה הפשר ניתר באכילה א"כ ממילא גם העופר יהא מותר בשחיטת אמו וי"ל דכמו דבהמה עצמה ניתרת אחר הוריקה כמו כן גם העופר יהא ניתר אחר הוריקה דזה אינו דכל עיקר הא דולד ניתר בשחיטת אמו הוי מחמת דארבעה סימנים אכשר בה רחמנא וזה ידעינן מהא דכל בבהמה תאכלו וכל עיקר ההיתר לא מצינו אלא דוקא בשחיטה היינו דשחיטת האם מתיר להנולד אבל גבי קדשים דהשחיטה לבדה אינה גומרת ההיתר אלא דבעינן גם היתר

זריקה דהוי שני דברים המתירין ואין מעלין זה בלא זה כמבואר (במנחות ע"ט ויבמות ק"ג) וזה לא מצינו דגם זריקת האם יתיר לולד א"כ לא שניף דהשחיטה קדשים יתיר את העופר בשחיטה לחוד משום דאח"כ יבוא הזריקה דכיון דבעינו גם היתר זריקה להתיר מוקדשים באכילה וגבי זריקה לא מצינו שיועיל זריקת האם להעובר וזה אין לומר דהעופר יהא מותר לאכלו בלא זריקה דזה אינו דבנדאי בעינו גם זריקה ובלא הזריקה אינו יתיר כיון דכל דיני חטאת עליו עינין פסחים י"ג גבי תודה דאמרינן שם דאין הלחם יתיר אלא בזריקת הדם ופרש"י שם הואיל ותלוים בזבח הרי הן כבשר הזבח עצמה ועינין מנחות מ"ז והנה זה אין לומר דאמאי לא יזרק הדם של הבן פקועה עצמה ויהא דמה מתיר את בשרה דזה אינה עפ"י מה שראיתי בספר תוספת עזרה על הת"כ שהקשה על הש"ס דחולין דף ע"ה דהא דמביא הש"ס מה חלב שתי הכליות האמורות באשם מוציא מפלל שליל אף כל מוציא מפלל שליל בשלמא לדידי מש"ה מיעטה רחמנא אלא לדידך ליקרב (ופרש"י לדידך דאמרת חלב הוא לענין אכילה אמאי מיעטו רחמנא) אמר ליה מידי דהוי אמחוסר זמן ע"ש והקשה הנ"ל אמאי לא קאמר דאינו קרב משום דהוא יוצא דופן וכתב לתרץ דלא שניף פסול יוצא דופן אלא דוקא היכי דקרב בעצמו לשם קרבן היינו דניתר בזריקת דמו של עצמו אבל בניתר בזריקת דמו של האם לא שניף פסול יוצא דופן ע"ש ולפ"ז לא שניף לומר שיזרקו דמו של הבן פקועה עצמו דא"כ פסול מחמת יוצא דופן אולם הראב"ד בת"כ כתב דלא שניף פסול יוצא דופן אלא בבחמת חולין אבל בבחמת קדשים שקדמה קדושה ללידה לא שניף פסול יוצא דופן ע"ש בפרשה אחרי וזה חידוש גדול (ויש לעיין בזה טובא ואכ"מ וכבר האריף בזה בספר זרע אברהם להגאון מהרמ"ז שליט"א) עכ"פ דברי הרמב"ם א"ש דלכן נקט דוקא בן ד"י דבבן ה' לא יהני השחיטה להתירו משום דזהו שחיטה שאינה ראויה (ועינין בתוס' ב"ק דף ע"ו ד"ה כל העומד שפכתו דלא שניף לומר שיהא שחיטה ראויה מחמת דכל העומד לזרוק כזרוק דמי דכיון דבשחיטה לחוד לא מישתריא בשר באכילה אלא דבעינו גם היתר זריקה הוי שחיטה שאינה דלא הוי דומיא להא דטבוח טבח והכון) שוב ראיתי דלכאורה לא העלינו ארופה בדברינו דהרמב"ם כתב להדיא (בהלכות מעשה הקרבנות בפ"א הלכה י"ט) וז"ל היתה הבחמה מעופרת אע"פ שפלו חדשיו של עופר ואפילו נמצא חי אינו מעלה חלבו עם חלב אמו אלא חלב אמו בלבד והרי העופר פאחד מאיברייה ע"ש מבואר דשיטת הרמב"ם דאפילו ולד בן ט' במוקדשים ג"כ יתיר בשחיטת אמו כגופא ונאכל כבשר האם כמו שכתב הרמב"ם בלשוננו והרי העופר פאחד מאיברייה והבשר נאכל בקדושת קרבן אלא שהחלב אינו קרב משום דנתמעט מקרא בחולין דף ע"ה ובת"כ וזה דלא בדברינו דלדברינו ולד בן ט' במוקדשים אינו יתיר כלל בשחיטת אמו משום דהוי שחיטה שאינה ראויה באכילה והנה לכאורה עלה במחשבותי.

לומר דעד כאן לא קאמר הש"ס בחולין שם דשחיטת קדשים הוי שחיטה שאינה ראויה אלא דוקא בקדשי קדשים דאיסור קדשי קדשים הוי איסור מעילה ולכן כיון דאין שחיטה מתרת איסור מעילה אלא דבעינו שיצטרף ג"כ היתר זריקה מקודם הזריקה עדיין הבשר באיסור מעילה משו"ה שפיר אמרינן דהוי שחיטה שאינה ראויה אבל בקדשים קלים שאין בהם מעילה (וראיתי לגאון אחד שרצה לומר דבשלמים ליכא אלא איסורא דרבנן ועינין רש"י מנחות דף ד' שכתב דדמי שלמים אינם אסורים אלא מדרבנן ויש לעיין בזה

טובא מפמה דוכתי בש"ס ובכ"מ ועיין שער המלה בהלכות חמץ ומצה שהביא ג"כ דברי רש"י וכתב לחלק בין שלמים לדמי שלמים ע"ש ועיין בב"ק דף ע"א דמבואר שם להדיא דמחמת איסור דרבנן לא שניף לומר דהוי שחיטה שאינה ראויה ע"ש) יש לומר דבקדשים קלים הוי שחיטה ראויה פ"נ דליפא איסור מעילה אולם זה אינו דמהש"ס בחולין שם משמע דגם בקדשים קלים הוי ג"כ שחיטה שאינה ראוי' דהש"ס מדייק שם מהא דתנן במתניתין דאותו ואת בנו נוהג במוקדשין דמתניתין הוי דלא פר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ואמאי לא מוקמי הש"ס האי במוקדשין דהוי בקדשים קלים וכן יש להעיר מהא דב"ק דף ע"ו דמקשה הש"ס קדשים שחיטה שאינה ראויה היא ואמאי לא מוקי בקדשים קלים אלא ע"כ דשיטת הש"ס דגם בקדשים קלים הוי ג"כ שחיטה שאינה ראויה וא"כ אין לתרץ שיטת הרמב"ם פדברינו הג"ל אגמ"ס נ"ל דיש לומר דשיטת הרמב"ם הוי כמו שבארנו דלכן נקט הרמב"ם דוקא בן ד' משום דבן ד' הוי פאחד מאיברייה ולכן ניתרת בשחיטת אמה אבל בן ה' אף דניתר ג"כ בשחיטת אמו היינו משום דגלתה התורה כל בבהמה תאכלו דד' סמנים אפשר בה רחמנא אבל לא הוי הולד פאחד מאיברייה ולכן פ"נ דהוי שחיטה שאינה ראויה אין הולד ניתר בשחיטת אמו כמו דאמרנו גבי ו'לד טרפה בחולין פ"ה ומה שכתב הרמב"ם בפ"א מהלכות מעשה הקרבנות דגם ו'לד בן ט' ניתר בשחיטת אמו והוי פאחד מאיברייה נ"ל דלא קשה מידי על דברינו דהנה כל עיקר הא דשחיטת קדשים הוי שחיטה שאינה ראויה הוא משום דשחיטה וזריקה הנה שני מתירין פמבואר במנחות דף ע"ט וכו' שבהבאתו לעיל בשם הרשב"א דהזריקה מתרת באכילה כמו השחיטה נ"ל דבקדשי קדשים כו"ע מודים דהזריקה הוי מתיר לבשר אולם גבי קדשים קלים נ"ל דזה לא הוי אליפא דכו"ע אלא דמליא בפלוגתא דהנה בפסחים דף ע"ז אמרינו ועשית עולתיך הבשר והדם ר' יהושע אומר אם אין דם אין בשר אם אין בשר אין דם ר' אליעזר אומר דם אע"פ שאין בשר שפאמר ודם זבחה ושפא וכו' ופריה הש"ס ורבי יהושע נמי הא פתיב ודם זבחה ושפא אמר לך הא פתיב גבי והבשר תאכל וכו' ורבי אליעזר נמי הא פתיב והבשר תאכל אמר לך ההוא מפעי שאין הבשר מותר באכילה עד שיזרק את הדם פירוש פ"נ דכתיב ודם זבחה ושפא והבשר יאכל אמרינו ודם זבחה ושפא והזר והבשר יאכל ע"ש ופריה הש"ס ורבי יהושע שאין הבשר מותר באכילה עד שיזרק את הדם מנא ליה ק"ו הוא ומה אימורין דכי ליתנהו לא מעכבי פי אתניהו מעכבא דם דכי ליתיה מעכב פי איכא לא כל שפן דמעכב (ועיין בפירוש רש"י שפתיב וז"ל דם דכי ליתיה מעכב דהא תרנויהו מודו אם אין דם אין בשר דמתחילת הקדשן הו נאסרין וכפרה אינה באה אלא בדם וכנהנים משלחן גבוה קא זכו וכ"כ דכפרה ליתיה איסורא להיכא אזיל) והנה מאן דגליף הא דזריקה מעכבת מודם זבחה ושפא והזר והבשר יאכל יש לומר דנדאי זריקה חשובה מתיר כמו שחיטה בין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים ולכן יש לומר דשפיר חשיבא שחיטת קדשים שחיטה שאינה ראויה פ"נ דאין השחיטה גומרת ההיתר בלא זריקה לפי הש"ס דחולין (אולם הש"ס בב"ק דף ע"ז פליג שם על הש"ס דחולין עיין בתוס' שם) אבל לרבי יהושע דגליף הא דאין הבשר מותר באכילה עד שיזרק את הדם מק"ו מאימורים יש לומר דכ"ז שניף שפיר גבי קדשי קדשים דאין הבשר מותר באכילה קודם הקטרת אימורים פמבואר בפסחים (דף נט ע"ב) יכול יהו הכהנים רשאין בחזה ושוק

קוּדָם הַקְטָרַת אֵימּוּרִים ת"ל וְהַקְטִיר הַפֶּהוּ אֶת הַחֶלֶב הַמְזֻבָּחָה וְהָדָר וְהִיָּה הַחֹזֶה לְאַהֲרֹן
וּלְבָנָיו הֲרִי דְהַשְׁחִיטָה אֵינָה מִתְּרַת קוּדָם הַקְטָרַת אֵימּוּרִים וְכַמוֹ כֵּן אֵין הַשְׁחִיטָה מִתְּרַת
קוּדָם זְרִיקַת הַדָּם אָבֵל כ"ז הִנֵּה דְוָקָא בְּקֻדְשֵׁי קֻדְשִׁים דְּהַקְטָרַת אֵימּוּרִים מְעַכָּב אָבֵל
בְּקֻדְשִׁים קָלִים דְּכַתָּב הַצֵּל"ח בִּיצָה דָּף כ' דְּהַקְטָרַת אֵימּוּרִים אֵינָה מְעַכָּבַת כָּלֵל אֲכִילַת
בֶּשֶׂר לְבַעֲלִים וְהַבְּעֻלִים מִתְּרִין לְאַכּוֹל הַבֶּשֶׂר קוּדָם הַקְטָרַת אֵימּוּרִים וְאַף שֵׁישׁ לְעֵינֵן
בְּזָה טוּבָא (עֵינֵן בַּב"ק דָּף י"ג חֲוָלִין דָּף קל"ז וְקֻדְוֹשִׁין נ"ב וּמְעִילָה דָּף ז' וְיֵשׁ לְהַאֲרִיךְ
בְּזָה וַאֲכ"מ) וּלפ"ז יֵשׁ לֹמֵר דְּמֵאֵן דְּיִלְיָף דָּאֵין הַבֶּשֶׂר נִיֶּתֶר בְּאַכִּילָה עַד שְׂיִזְרַק אֶת הַדָּם
מִק"ו מְאֵימּוּרִים שְׂאֵנִי בֵּין קֻדְשִׁים קָלִים לְקֻדְשֵׁי קֻדְשִׁים דְּזְרִיקַת הַדָּם בְּקֻדְשִׁים קָלִים לֹא
הָוִי מִתִּיר כְּמוֹ בְּקֻדְשֵׁי קֻדְשִׁים כֵּינּוּ דְיִלְפִינּוּ מְאֵימּוּרִים וְאֵימּוּרִין לֹא מְעַכָּבַת בְּקֻדְשִׁים
קָלִים וְאַף דְגַם בְּקֻדְשֵׁי קֻדְשִׁים אֵין הַקְטָרַת אֵימּוּרִים מְעַכָּבַת כִּי לְתַנְיָהּ עַכ"פּ מִסְתַּבֵּר
יִוֹתֵר לֹמֵר דְּזְרִיקָה הָוִי כְּמוֹ הַשְׁחִיטָה בְּקֻדְשֵׁי קֻדְשִׁים וְלֹא בְּקֻדְשִׁים קָלִים וְכ"ז עַל דְּרָף
הַחִידוּד וְצ"ע (וְיֵשׁ לְעֵינֵן בְּזָה טוּבָא וַאֲכ"מ וּבַמ"א אָבֵאָר) וְהִנֵּה הֶרְמֵב"ם בַּפ"א מְהֵלְכוֹת
פְּסוּלֵי הַמִּזְבֵּחַ פְּסָק כַּר"י דְּאָמַר בְּפִסְחִים דָּף ע"ז אִם אֵין בֶּשֶׂר אֵין דָּם אִם אֵין דָּם אֵין בֶּשֶׂר אֵין
בֶּשֶׂר וְע"ש בַּכ"מ בְּהֵלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּזְבֵּחַ וְלַח"מ שְׂוִמוּבָא בְּפִסְחִים שָׁם דָּף ע"ז דְּרַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ יְלִיף הָאֵין דָּאֵין הַבֶּשֶׂר מִתְּרַת בְּאַכִּילָה עַד שְׂיִזְרַק אֶת הַדָּם מִק"ו מְאֵימּוּרִים וּלפ"ז
גַּם לְשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם עֲלֵינוּ לֹמֵר דְּהָא דָּאֵין הַבֶּשֶׂר מִתְּרַת בְּאַכִּילָה עַד שְׂיִזְרַק אֶת הַדָּם הָוִי
גַּם כֵּן מִק"ו מְאֵימּוּרִים וַאֲכ"מ שְׂפִיר גַּבִּי קֻדְשֵׁי קֻדְשִׁים הָוִי הַזְרִיקָה מִתִּיר כֵּינּוּ דְבִלָּא
הַזְרִיקָה אֵין הַבֶּשֶׂר מִתְּרַת בְּאַכִּילָה אָבֵל בְּקֻדְשִׁים קָלִים דְּהַבֶּשֶׂר נִיֶּתֶר בְּאַכִּילָה קוּדָם
הַקְטָרַת אֵימּוּרִים יֵשׁ לֹמֵר דְּגַם בְּזְרִיקָה ג"כ מִתְּרַת בְּאַכִּילָה קוּדָם זְרִיקַת הַדָּם הֵינְנוּ דְּחֻלְק
הַבְּעֻלִים נִיֶּתֶר בְּאַכִּילָה קוּדָם זְרִיקַת הַדָּם אֲלֵא שֵׁישׁ מְצֻנָה עַל הַפְּהָגִים לְזְרוֹק אֶת הַדָּם
אָבֵל אֵין זְרִיקָה בְּגֵדֵר מִתִּיר כֵּינּוּ דְּאֵינָה מְעַכָּבַת וְלָכֵן יֵשׁ לֹמֵר דְּבְּקֻדְשִׁים קָלִים הָוִי שְׂפִיר
שְׁחִיטָה רְאוּיָה וְלָכֵן שְׂפִיר כְּתַב הֶרְמֵב"ם בַּפ"א מְהֵלְכוֹת מְעַשֶׂה הַקְרָבָנוֹת דְּאֵפִילוּ וְלָד כֵּן
ט' חֵי נִיֶּתֶר ג"כ בְּשְׁחִיטַת אִמּוֹ וְהֵינְנוּ דְּשָׁם מִיִּרֵי הֶרְמֵב"ם בְּבִהֶמָה שֶׁל קֻדְשִׁים קָלִים וְהָוִי
שְׁחִיטָה הֶרְאוּיָה וְלָכֵן שְׂפִיר נִיֶּתֶר הַנִּלְדָּ אָבֵל גַּבִּי קֻדְשֵׁי קֻדְשִׁים דְּהָוִי שְׁחִיטָה שְׂאֵינָה רְאוּיָה
אֵין הַנִּלְדָּ נִיֶּתֶר כְּמוֹ שְׂבֵאֲרָנוּ וְהָא דְּמִשְׁמַע מִהַש"ס דְּחֻלִּין דְּגַם בְּקֻדְשִׁים קָלִים נָמִי הָוִי
שְׁחִיטָה שְׂאֵינָה רְאוּיָה יֵשׁ לֹמֵר דְּהָוִי אֲלֵיבָא דַּר"א בְּפִסְחִים שָׁם דְּיִלְיָף הָא דָּאֵין הַבֶּשֶׂר
נִיֶּתֶר אֲכִילָה עַד שְׂיִזְרַק אֶת הַדָּם מִזְבֵּחַ זְבָחִיהּ יִשְׁפֹּף וְאֵין לְחֻלְק בֵּין קֻדְשֵׁי קֻדְשִׁים לְקֻדְשִׁים
קָלִים וְהִנֵּה הָא דְּמִבְּאָר בְּמַכּוֹת (דָּף י"ז) וְכֵן פְּסָק הֶרְמֵב"ם בַּפ"א מְהֵלְכוֹת מְעַשֶׂה
הַקְרָבָנוֹת דְּקֻדְשִׁים קָלִים אֲסוּרִין בְּאַכִּילָה קוּדָם זְרִיקַת הַדָּם מִה"ת מְקַרָא דְּלֹא תוּכַל
לְאַכּוֹל בְּשַׁעֲרֵיהּ וְכו' וְהוּא אֲזַהֲרָה לְאַכּוֹל קֻדְשִׁים קוּדָם זְרִיקָה בֵּין קֻדְשֵׁי קֻדְשִׁים וּבֵין
קֻדְשִׁים קָלִים הֲרִי דְּאֵפִילוּ קֻדְשִׁים קָלִים ג"כ אֲסוּרִין בְּאַכִּילָה קוּדָם הַזְרִיקָה (וְהֵינְנוּ כֵּינּוּ
שֵׁישׁ מְצֻנָה עַל הַפְּהָגִים לְזְרוֹק הַדָּם אֲסָרָה הַתּוֹרָה לְאַכּוֹל קוּדָם הַזְרִיקָה אֵף דְּהַזְרִיקָה
מִחַמַּת עֲצָמָה הֵינְנוּ מִחַמַּת מִתִּיר אֵינוּ מְעַכָּבַת אָבֵל עַכ"ז אֲסָרָה תּוֹרָה מְקַרָא דְּלֹא תוּכַל
לְאַכּוֹל בְּשַׁעֲרֵיהּ) א"כ הֲרִי גַם בְּקֻדְשִׁים קָלִים הִיָּה עֲלֵינוּ לֹמֵר דְּהָוִי שְׁחִיטָה שְׂאֵינָה רְאוּיָה
וְאַמַּאי מִתְּרַת אֶת הַנִּלְדָּ כֵּן ט' הַנְּמַצָּא בְּהָ אֲמָנָם נ"ל לֹמֵר דְּלֹא דְּמִי דְּגַבִּי קֻדְשֵׁי קֻדְשִׁים
דְּהַזְרִיקָה הָוִי ג"כ מִתִּיר כְּמוֹ הַשְׁחִיטָה דְּהָא הַזְרִיקָה מוּצִיא אֶת הַבֶּשֶׂר מֵאִסּוּר מְעִילָה
שְׁהִיָּה עַל הַבְּהֶמָה מִחַיִּים וְלָכֵן קוּדָם הַזְרִיקָה כֵּינּוּ דְּעֵדִינּוּ לֹא נִגְמַר הַהִיתָר אֲכִילָה שְׁנִיָּה
שְׂפִיר לֹמֵר דְּהַשְׁחִיטָה הָוִי שְׁחִיטָה שְׂאֵינָה רְאוּיָה אָבֵל בְּקֻדְשִׁים קָלִים כֵּינּוּ דָּאֵין בְּהָ

מעילה והשחיטה מתיר האיסור שהיה על הבהמה מחיים (עיין קודשין דף נ"ז דמשמע לכאורה דשחיטה מתרת איסור מוקדשין) אלא דתיכף לאחר השחיטה חל על הבשר איסור דלא תוכל לאכול בשעריה א"כ כיון דהשחיטה התירה לגמרי כל האיסור שהיה על הבהמה מחיים ואין הנריקה בגדר מתיר כלל א"כ יש לומר דלא הוי שחיטה שאינה ראויה דהשחיטה התירה לגמרי אלא דלאחר השחיטה חל עליה איסור דלא תוכל לאכול שעריה א"כ שפיר הוי שחיטה ראויה אולם זה אינו דבאמת יש לומר דכל שחיטה שאינה מתרת את הבשר באכילה יש לומר דהוי שחיטה שאינה ראויה ועיין ב"ק דף ע"א אכל זה יש לומר דעד כאן לא אמרינן בש"ס חולין דאפילו למד"א שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה אפ"ה אין השחיטה מתרת את העופר בן ט' הנמצא בה אלא דוקא במקום שאין השחיטה מועלת להתיר את הבהמה מהאיסור שהיה עליה מחיים כגון גבי בהמה טריפה שאין השחיטה מתרת את האיסור טרפה או גבי בהמת קדשי קדשים שאין השחיטה גומרת להתיר את הבהמה מהאיסור שהיה עליה מחיים היינו איסור מעילה דהא שחיטה ונריקה הוי שני מתירים אבל בקדשים קלים למאן דיליף הא דאין הבשר ניתר באכילה עד שינרק את הדם מק"ו מאימורים יש לומר דזה פשוט דהשחיטה מהני להתיר לגמרי כל האיסור שהיה על הבהמה מחיים אפילו האיסור מוקדשים שהיה על הבהמה מחיים ג"כ ניתר בשחיטה (עיין קדושין נ"ז) אלא דתיכף אחר השחיטה חל על הבשר הא דלא תוכל לאכול בשעריה וכיון דהשחיטה גמרה להתיר את האיסור שהיה על הבהמה מחיים א"כ שפיר יש לומר דגם עופר בן ט' ניתר בשחיטה זו כיון דהשחיטה התורה באכילה ונסתלק האיסור שהיה על הבהמה מחיים בקדשים קלים ושפיר יש לומר דהרמב"ם שכתב בהלכות מעשה הקרבנות בפ"א דאפילו עופר בן ט' ניתר בשחיטת אמו מיירי בקדשים קלים וכמו שבארנו.

סימן כו: יבואר ענין היסח הדעת בקדשים דף ק"כ הפסח אחר חצות מטמא את הידים הפיגול והנותר מטמאין את הידים ושם בש"ס פליגי רב הונא ורב חסדא חד אמר משום חשדי כהונה וחד אמר משום עצלי כהונה (ופירש"י דף פ"ה חשדי כהונה גזרו טומאה על פיגול כדי שלא יפגלו את הקרבן משום איבה וגזרו על הפיגול טומאה כדי שיהא צריך להטביל ידיו קודם שיגיע בקודש ויטריחוהו ומשום עצלי כהונה המתעצלים באכילת קדשים גזרו טומאה על הנותר כדי להטריחו עליהם) וקשה דאמרינן בכריתות (דף כ"ו ע"ב) חטאת העוף.

הבא על הספק אם משנמלקה נודע תקבר אמר רב וכיפר ופריה הש"ס אי הכי אמאי תקבר לפי שאינה משתמרת (ופירש"י שאינה משתמרת כיון דעל הספק באה ולא לאכילה הוי קיימא לא שמרוה יפה ונפסלה בהסח הדעת) שמה נטמאה מבואר דקדשים שאסורין באכילה נפסלין בהסח הדעת וכמו כן למד"א דהסח הדעת פסול טומאה פיגול ונותר בלאו הנך טעמים נמי מטמאים משום הסח הדעת כמו דמצינו בחטאת העוף הבא על הספק דהוי הסח הדעת משום שאסורה באכילה וכן קשה דהא דמוקי הש"ס הא דפסח לאחר חצות מטמא רק כר"א בן עזריה הא אפילו כר"ע ג"כ מצי אתיא כיון דמדברבן אסור ממילא מטמא ומצאתי בספר שואל ומשיב שהקשה קושיא זו מסברא ולא הביא הש"ס דכריתות ופירש"י שם דמבואר להדיא דקודש שאסורה באכילה נפסלה בהסח הדעת הקשה הגאון הנ"ל בהא דאמרינן (בפסחים פ"ה) המוציא בשר פסח מחבורה

לחבורה טהור ואסור מאי לאו טהור ואסור דיוצא מחבורה לחבורה וכו' והקשה אמאי טהור הא פנין שאסור הרי הסיח דעתו וע"ש בספר שו"ת שו"מ שכתב על פניגול ונותר דכיון דקיי"ל בנבחים (דף מ"ג) דפניגול ונותר שהעלן על גבי המזבח פקע פניגולן מהם ע"ש א"כ שוב לא הסיח דעתו מהם דהא משפחת לה שיוכשר ע"י העלאה על גבי המזבח ע"ש אולם ז"א דהא אמרינן שם בכריתות (כ"ו) דרב סבר אם משנמלקה נודע שילדה תעשה ונדאי ומותרת באכילה ולפי דבריו הנה לן לומר דגם שם לא שייך הסח הדעת כיון דיכול להיות שתהא פשרה ומותרת באכילה ונ"ל לתרץ דהנה מקור הא דהסח הדעת פוסל בקדשים ילפינן מהא דאת משמרת תרומתי ועיון רש"י פסחים (דף ל"ד) ובירושלמי בפ"ק דתרומות וי"ל דלא שייך הסח הדעת אלא בקדשים דהוי בכלל משמרת כגון קדשים פשרים אבל בקדשים פסולים דלאו בכלל משמרת הן דאין חיוב שמירה עליהו כלל ממילא דלא שייך בהו פסול הסח הדעת ולכן יש לומר דבפניגול ונותר כיון דאסורים באכילה ממילא דליכא עליהו חיוב שמירה ולא קאי עליהו הא דמשמרת ולכן לא שייך בהו פסול הסח הדעת ולכן שפיר אמרינן בש"ס דפניגול ונותר מטמאין את הידים משום חשדי כהונה או משום עצלי כהונה וכן פסח לאחר חצות דמטמא את הידים הוי נמי אליבא דראב"ע דאמר פסח נאכל עד חצות ממילא דהוי נותר לכן שפיר מטמא כמו פל נותר אבל לר"ע דאמר עד שיעלה עמוד השחר אינו מטמא כיון דלא הוי נותר מן התורה וגם לא שייך הסח הדעת והא דכתב רש"י (בכריתות דף כ"ו) שם גבי חטאת העוף הבא על הספק דתקבר משום דנפסל בהסח הדעת הרי מבואר דאפילו בדבר האסור באכילה נמי שייך הסח הדעת אולם שם יש לומר דלא דמי לפניגול ונותר כיון דהוי נדאי פסולין לכן לא הוי בגדר משמרת כלל וממילא דלא שייך בהו הסח הדעת כלל כיון דלאו בכלל משמרת ניהו אבל חטאת העוף הבא על הספק כיון דהא דאינה נאכלת הוי מחמת ספק שמא אינו מן חיוב פסול האסור משום איסור גבלה ונחלוין בעזרה אבל זה ודאי דיש צד שמא היא פשרה ונהו ודאי בגדר משמרת ולכן ממילא דשייך בזה הסח הדעת וי"ל דזה הנה דנקא לר"א דאמר (בבכורות דף ל"ד) דאחד תרומה טהורה ואחד תרומה תלויה שייך בגדר משמרת וממילא דשייך הסח הדעת בתרומה תלויה דהוי ספק טומאה אבל לר' יהושע דאמר שם בתרומה תלויה לא הוי בגדר משמרת צ"ע טובא וי"ל דהש"ס בכריתות הוי אליבא דר"א ונהו על דברינו קשה מהא דאמרינן בפסחים (דף ל"ד) שתילי תרומה שננטמאו ושתלן טהורין מלטמא ואסורין מלאכול ופרייך הש"ס וכי מאחר דטהורין מלטמא אמאי אסורין מלאכול וכו' אמר ליה מידי שמעי לך בהא אמר להו הכי אמר רב ששת מאי אסורין אסורין לכהנים הואיל ואפסילו להו בהסח הדעת (וע"ש בפרש"י שכתב ונ"ל כשננטמאו מתחלה הסיח דעתו מהם שוב מלשוןמון ונפסלן בהסח הדעת דכתיב גבי תרומה את משמרת תרומתי עבוד לה שימור ולא תסיח דעתך ע"ש) מבואר להדיא דשייך הסח הדעת אפילו בתרומה טמאה והיינו דשייך משמרת אפילו בתרומה טמאה וזה דלא כמו שבארנו לעיל דבקדשים פסולין לא שייך פסול הסח הדעת משום דלא הוי בכלל משמרת (אולם פירוש רש"י צ"ע מהא דאמרינן דאם היתה מונחת במקום המוצנע יניחנה במקום התורפה וכו' ולפי שיטת רש"י דשייך משמרת אפילו בתרומה טמאה א"כ איך שרי להניחה במקום התורפה).

ונ"ל דאין מפאן סתירה על דברינו וזה ודאי דעל קדשים פסולין לא שייך משמרת וממילא לא שייך נמי פסול הסח הדעת ולא קשה מסוגיא זו דהנה פבר הקשה הצל"ח והמגיני שלמה שם בהא דאמרינן שם גבי מי החג שנטמאו השיקן ואחר כך הקדישן טהורין הקדישן ואחר כך השיקן טמאים מפדי זריעה ניהו מה לי השיקן ואחר כך הקדישן מה לי קדישן ואחר כך השיקן ומדייק הש"ס דאיוזריעה להקדש והקשו המגיני שלמה והצל"ח אמאי לא קאמר הש"ס הטעם דהקדישן ואחר כך השיקן דטמאים משום הסח הדעת דהא מרא דשמעתא ר' שמעון בן לקיש הוא ואיהו ס"ל דהסח הדעת פסול הגוף הנה וא"כ שפיר יש לומר דהקדישן ואחר כך השיקן הוי הפסול משום הסח הדעת ולמה לן לומר משום מעלה דקדשים וכתב המגיני שלמה שם דלמסקנא טומאה לא הוי הסח הדעת דאע"ג דאינו מוזהר בשמירתה מ"מ מאן לימא לן דלא שמרה ומדייק לה דאי לא הכי למה לן למימר הטעם דמי החג משום מעלה עשו בקדשים הא יש לומר דהטעם משום הסח הדעת ובזה תירץ שם קושית התוס' שהקשו בהא דאמרינן לעיל בפסחים דף כ' אם היתה מונחת במקום המוצנע יניחנה במקום התורפה ואמרינן גרמא אין בידים לא ואמאי אין מותר לשורפה מיד כשמסיח דעתו ממנו ע"ש וכתב דלפי המסקנא לא אמרינן דטומאה הוי הסח הדעת די"ל אע"ג דהיא טמאה ואסורה לאכילה אפ"ה אינו מסיח דעתו משמרתו ע"ש בספר הג"ל ולי קשה על דבריו מהא דכריתות דכתב רש"י להדיא דכיון דאסורה באכילה הוי הסח הדעת ע"ש ונ"ל לומר דנה אמת דלפי המסקנא לא שייך הסח הדעת בטומאה ולכן שפיר אמרינן גבי מי החג דהטעם שאסורין משום מעלה דהקדש ולא משום הסח הדעת אבל לא מטעמא של המגיני שלמה אלא כמו שבארתי לעיל דלא שייך הסח הדעת אלא בדבר פשר וחל עליו חובת השמירה והוי בגדר משמרת אבל בדבר שאסורה באכילה מחמת פסול בזה לא שייך הסח הדעת כיון דבלאו הכי הו קדשים פסולין ונפקי מפלל משמרת ולכן לא שייך בהם פסול הסח הדעת והטעם דשתילי תרומה שנטמאו שאסורין באכילה הוי משום מעלה דתרומה ואין שום סתירה על דברינו כמבואר.

והנה מה שפיתבו התוס' בשם הרב ר' אלחנן דאחר שזנרק בלול שייך הסח הדעת גבי קדשים פסול ע"כ דהוי ג"כ לפי ההנה אמנא שם דאמרינן דשתילי תרומה שנטמאו דאסורין באכילה משום הסח הדעת והנה מה שהקשו התוס' לעיל על חבית של תרומה שנולד לה ספק טומאה דר' יהושע סבר אם היתה מונחת במקום המוצנע יניחנה במקום התורפה והקשה התוס' אמאי אין מותר לשורפה מיד שהסיח דעתו ממנה קשה לי הא (דבבכורות דף לד) אמרינן דטעמא דר' יהושע הוי משום דבתלויה ל"ש משמרת דר"א סבר דהא דכתיב ואני נתתי לה את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה תלויה ואמר.

רחמנא עביד לה שיקמור ור' יהושע תרומות פתיב היינו דוקא תרומה טהורה מבואר דר"י סבר דבתלויה לא שייך משמרת א"כ ממילא דלא שייך הסח הדעת ובאמת עיין בירושלמי בסוף פ"ק דפסחים דמקשה הירושלמי ולא נפסלה בהסח הדעת לא כן אמר ר' יוחנן הסח הדעת דבר תורה (ועיין במפרשים שפירשו דקושית הירושלמי הוי על תרומות חמץ בערב הפסח ע"ש אולם הנועם ירושלמי פירש דקושית הירושלמי הנה על תלויה דלמה לי טעמא גבי תלויה דמותר לשורפה משום דאזיל ממילא לאיבד הא בלאו

הכי נפסלה בהסח הדעת לר"י דאמר הסח הדעת דבר תורה ע"ש) ומשני משמרה שלא תגע בטירות אחרות ולכן כיון שמשמרה שלא תתערב באחרות ממילא לא שייך פסול הסח הדעת ולפי פירוש הנזעם ירושלמי קושית התוס' זה הוא פירכת הירושלמי עכ"פ לפי תירץ הירושלמי מתוך ג"כ קושית התוס' לכל המפרשים אמנם לכאורה צ"ע תירוץ הירושלמי דמתוך משמרה כדי שלא תגע בטירות אחרות מהא דאמרין בחגיגה כ' ובזבחים צ"ט באומר שמרתיה מדבר המטמאה ולא שמרתיה מדבר הפוסלה גבי המשמר את החבית בחזקת שהיא של יין ונמצאת של שמן טהרה מלטמא ואסורה באכילה: ע"ש ופירך הש"ס ומי איפא נטירותא לפלגא אין והתניא הושיט ידו בסל והסל על כתיפו והמגרפה בתוך הסל והיה בלבו על הסל ולא היה בלבו על המגרפה הסל טהור והמגרפה טמאה וכו' אמר רבינא באמר שמרתיו מדבר שמטמאו ולא מדבר הפוסלו ובזה מייירי הברייתא דמשמר את החבית בחזקת שהיא של יין דמייירי ששמרה מדבר המטמאה ולא שמרתיה מדבר הפוסלה לכן אסורה באכילה א"כ גם פאן נמי דאינו משמרה אלא כדי שלא תגע בטירות אחרות א"כ לא איכפת ליה אלא כדי שלא יגע בטירות אחרות היינו כדי שלא תטמא אחרות א"כ זה פשוט דאינו משמרה מדבר הפוסלה דלא תגרם טומאה לטהרות אחרות א"כ היה עלינו לומר דשייך ג"כ הסח בתלויה ומאי מהני הא דמשמרה שלא תגע בטירות אחרות וי"ל דהש"ס בירושלמי פליגא בזה על הש"ס דחגיגה וממילא להש"ס דחגיגה לא שייך תירוץ הירושלמי הנ"ל ולכן שפיר מקשין התוס' דיהא שייך הסח הדעת בתלויה לפי שיטת תלמודא דידן כ"ז על דרך החידוד אמנם בירושלמי בסוף מ' פסחים ראיתי בהדיא דמבואר דלכן הפסח אחר חצות מטמא את הידים מחמת הסח הדעת ונ"ל הירושלמי שם הפסק אחר חצות מטמא כו' ולמה מפני הסח הדעת וכו' הרי דשייך הסח הדעת אפילו לאחר שנפסלו וזה הוי דלא כדברינו ונלע"ד לומר פן דהנהא הא דאיוהפסח נאכל אחר חצות הוי מדרבנן לר"ע דאמר מדאורייתא עד שיעלה עמוד השחר אלא דחכמים אמרו עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העבירה א"כ הרי מדאורייתא הפסח הנה פסח פשר ועיין בתוס' שכתבו להדיא דדיעבד אם לא אכלו קודם חצות מותרין לאכול לאחר חצות והביאו ראיה מהא דאמרין (בברכות דף ט') והיינו דאפילו לאחר חצות ג"כ לא הוי פסול בעצם הקרבן אלא דיש דין על האדם לאכול קודם חצות ואם עכב ולא אכל עד אחר חצות ג"כ לא נפסל הקרבן א"כ יש לומר דשפיר שייך פסול הסח הדעת ואפילו אי אמרינן דהקרבן פסול גם בדיעבד ואם עבר חצות ולא אכלה אינו רשאי לאוכלו עיין בשו"ת שאגת ארי' שהאריך הרבה בזה וכתב דלא כדברי התוס' יש לומר ג"כ פאן דשיטת הירושלמי (בפ"ק דפסחים) דהסח הדעת הוי מן ה"ת וא"כ כיון דמן התורה הפסח פשר אלא דמדרבנן הוא פסול לכן שייך שפיר הסח הדעת כיון דהקרבן פשר מן התורה שפיר שייך הסח הדעת ופשוט ועיין בנזעם ירושלמי מה שפירש דברי הירושלמי שם.

והנה בהיותי בזה ראיתי בתוס' חגיגה דף כ"א שכתבו דלא שייך הסח הדעת אלא דוקא בזמן שהוא בידו ומסח דעתו אבל בנאכד לא שייך הסח הדעת לפסול ותירצו בזה הקושית שהקשה הרב ר' אליה על הא דאמרין בש"ס (פסחים דף ע') ספין שנמצא ביד שוחט בה מיד אמאי לא מפסל האי ספין בהסח הדעת ועל זה תירצו דלא שייך פאן הסח הדעת כיון שנאכד והביאו ראיה מהא דאמרין (בפרק ז' דשקלים) בשר שנמצא בעזרה

איברים עולת חתיכות חטאת ומשמע שמקריבה וחתטאת תאכל ולא מפסל בהסח הדעת והיינו ע"כ משום דלא שייך הסח הדעת בנאבד והקשה הגרע"א בגליון הש"ס דמבואר להדיא בירושלמי דשקלים שם על המשנה דאיברים עולת חתיכות חטאת ר' אליעזר בשם ר' הושיעא אומר הסח הדעת פסול וטעון עיבור צורה אומר ר' בא מתנייתין אמרה פן תעובר צורתה ויצאת לבית השריפה אומר ר"י ויאות לאוכלו אין את יכול שמה נתקלקלה צורתה לפום פן צריך למימר תעובר צורתה ויצאו לבית השריפה מבואר להדיא בירושלמי דשייך הסח הדעת בנאבד וזהו תמיה רבתי על התוס' שהביאו ראי' מקום דמבואר איפכא ונ"ל לפרש הירושלמי וממילא יתורץ דברי התוס' דהנה הקרבן העדה פתב לפרש הא דאמר ר' יוסי ויאות לאוכלו אין את וכו' בלשון בתמיה וזהו סגנון הירושלמי בכל מקום ופירש דר' יוסי תמה דלא שייך פאן פסול הסח הדעת משום דבעזרה לא שייך פסול הסח הדעת דלא שייך טומאה בעזרה ובמחילה מכ"ג נעלם ממנו לפי שעה הש"ס דפסחים (דף ל"ד) דמבואר להדיא דשייך הסח הדעת אפילו בעזרה דאמרינן שם לול קטן היה בין כבש למזבח במערבו של כבש ששם היו זורקין פסולי חטאת העוף ותעובר צורתן ויוצאין לבית השריפה אי אמרת בשלמא פסול טומאה הוי משום הכי בעי עיבור צורה (וע"ש בפרש"י שכתב דהני פסולי חטאת שהיו זורקין שם הוי פסולין מחמת הסח הדעת) מבואר להדיא דשייך פסול הסח הדעת בעזרה ולכאורה יש לפרש דהאי ויאות דאמר ר' יוסי הוי התמיה דלא שייך הסח הדעת כיון דבלאו הכי הן פסולין משום דהוי נותר דהא אין אנו יודעין מתי נאבד ובקדשים פסולין לא שייך פסול הסח הדעת כמו שבארנו אולם זה אינו דהא לא הוי נדאי נותר אלא ספק נותר ובקדשים פסולין מספק נדאי שייך פסול הסח הדעת כמו שבארנו ויש לפרש דהאי יאות דקאמר הוי משום דלא שייך הסח הדעת אלא דוקא כ"ז שהוא בידו אבל בנאבד לא שייך הסח כשיטת הרב ר' אלחנן בתוס' חגיגה שם ולכן קאמר ר"י דלאו משום הסח הדעת נגעו בה אלא משום דהוי נתקלקל צורתה היינו מחמת נותר טעון עיבור צורה ושפיר הביאו התוס' ראיה מהירושלמי היינו מדברי ר"י ותליא בפלוגתא דר"א ור"י בירושלמי אבל זה דוחק לומר דפליגי בזה ר"א ור"י ושיטת התוס' הוי כר"י ולא כר"א ונ"ל לתרץ קושית הגהש"ס באופן זה דזה פשוט דע"כ לא כתבו התוס' דהסח הדעת לא שייך אלא דוקא בזמן שהוא בידו ומשמרו אבל בנאבד לא שייך הסח הדעת אלא דוקא למד"א הסח הדעת פסול הגוף.

אבל למאן דאמר הסח הדעת פסול טומאה שייך פסול הסח הדעת בנאבד יותר מהיכא דהוי בידו ומשמרו דבנאבד שייך יותר חשש טומאה מהיכא דנקיט ליה בידו ולפ"ז דברי התוס' הוי דוקא למאן דאמר הסח הדעת פסול הגוף הנה אבל לא למאן דאמר הסח הדעת פסול טומאה א"כ יש לומר דר"א בשם ר' הושיעה סבר הסח הדעת הנה פסול טומאה ולכן שפיר אמר דשייך הסח הדעת אפילו בנאבד אבל התוס' יש לומר דקיימי אליבא דר"י דאמר דהסח הדעת פסול הגוף הנה ולכן לא שייך הסח הדעת בנאבד ור"י סבר דהא דאמרינן במתנייתין תעבר צורתה ויצאת לבית השריפה הנה הטעם משום נותר ולא משום הסח הדעת ולכן שפיר מדייק הרב ר' אלחנן דלא שייך הסח בנאבד אלא דוקא הכי דהוי בידו ומשמרו אבל בנאבד ל"ש הסח מהא דאמרינן בירושלמי דאיברים עולות וכו' והיינו למאן דאמר הסח הדעת הוי פסול הגוף והא דאמרינן דתעובר צורתה ויצאת

לבית השְׁרִיפָה הָיָה מְשׁוּם דְּהוּי סֶפֶק נֹתֵר וְעֵינָיו רַמְבַּ"ם (בְּפָרֶק יט) מֵהִלְכוֹת פְּסוּלֵי
הַמְּוֹקְדִישִׁין שֶׁפֶתֶב ג"כ הַטַּעַם דְּאֲמָרֵינוּ דִּינִצָּאת לְבֵית הַשְׁרִיפָה מְשׁוּם דְּהוּי סֶפֶק נֹתֵר
שֶׁפֶתֶב וְז"ל בְּשֵׁר הַנִּמְצָא בַעֲזָרָה אֲבָרִים עוֹלֵת חֲתִיכוֹת חֲטָאת וְזֶה וְזֶה תִּצָּא לְבֵית הַשְׁרִיפָה
שֶׁמָּא נֹתֵר הוּא הָרִי דְגַם הֶרְמַב"ם מְפָרֵשׁ טַעַם דִּינִצָּא לְבֵית הַשְׁרִיפָה הָיָה מְשׁוּם חֲשׁוֹשׁ
נֹתֵר וְלֹא מְשׁוּם הֶסַח הַדַּעַת וְהֵינּוּ דְמִפְרָשׁ דְּרִי פְּלִיג עַל ר"א בְּשֵׁם ר' הוֹשִׁיעִיָה בִירוּשְׁלָמִי
שֶׁם וְהֵינּוּ דְגַם הֶרְמַב"ם סִבֵּר דְּהֶסַח הַדַּעַת הוּי פְּסוּל הַגּוֹף וְלִכְּנָן לֹא שְׁיִיף הֶסַח הַדַּעַת
בְּנֶאֱבָד וְעֵינָיו בְּצַל"ח בְּפִסְחִים דָּף ל"ד שֶׁהַעִיר עַל הַש"ס שֶׁם אֲמַאי לֹא מִקְשָׁה שֶׁם הַש"ס
עַל מַד"א דְּהֶסַח הַדַּעַת הוּי פְּסוּל הַגּוֹף מֵהָא דְשִׁקְלִים דְּאֲמָרֵינוּ דְּתַעֲבֹר צוּרְתָן וְיִצָּא לְבֵית
הַשְׁרִיפָה וְכַתֵּב שֶׁם לְחֹדֶשׁ מִסְבָּרָא דְנִפְשֵׁיהָ דְבְּנֶאֱבָד לֹא שְׁיִיף פְּסוּל הֶסַח הַדַּעַת ע"ש וְלֹא
רָאָה דְבָרֵי הַתּוֹס' דְּחִגִּיגָה הַנ"ל וְצ"ע וְהֵינּוּ פִינּוּ דְלֹא שְׁיִיף הֶסַח הַדַּעַת ע"כ הָא דְתִשְׁרָף
הוּי מְשׁוּם סֶפֶק נֹתֵר וְלִכְּנָן שְׁפִיר בְּעֵי עֵבֹר צוּרָה (אוּלַם עֵינֵי סְבֵרַת הַתּוֹס' דְּבִאֲבוּד לֹא
שְׁיִיף הֶסַח הַדַּעַת צ"ע) וְהֵנָּה לַפ"ז דְּתִרְצֵי הַתּוֹס' לֹא הוּי אֶלָּא דְּוָקָא לְמַאן דְּאָמַר הֶסַח
הַדַּעַת פְּסוּל הַגּוֹף הָיָה וְהֵינּוּ כַר"ל אֶבֶל לַר"י דְּאָמַר הֶסַח הַדַּעַת פְּסוּל טְוִמְאָה הָיָה לֹא
שְׁיִיף לְתַרְצֵי וְלַחֲלֹק בֵּין נֶאֱבָד לְהִיכִי דְּהוּי בִּידוֹ וּמְשֻׁמְרוֹ א"כ תִּשְׁאָר קְוִשֵׁי הַתּוֹס' עָלָיו
מֵהָא דְסַכִּין שֶׁנִּמְצָא בִּי"ד אֲמַאי שׁוֹחֲט בּוֹ מִיָּד הָא אֵיפְסֵל לִיהַ בְּהֶסַח הַדַּעַת וְנ"ל לְתַרְצֵי
קְוִשֵׁי הַתּוֹס' כֵּן דְּהֵנָּה אֲמָרֵינוּ בְּפִסְחִים (דָּף סו) גַּבִּי שֶׁכְּחוּ וְלֹא הִבִּיאוּ סַפִּין מְעַרְבֵי שִׁבְתָּ
וְכו' דְּאֲמָרֵינוּ שֶׁם מִי שֶׁפִּסְחוּ טָלָה תוֹחֲבוּ לוֹ בְּצִמְרוֹ וְכו' וְהַקְשָׁה הַתּוֹס' שֶׁם הָא בְּעֵי כְּלֵי
שְׁרֵת כְּדִאֲמָרֵינוּ בְּנִבְחִים (דָּף צ"ח) דִּילְפִינָן מְנִיחָה אֶת הַמַּאֲכָלֵת וְכַתְּבוּ לְתַרְצֵי דְמִיָּרִי
שֶׁהַקְדִּישׁוּ הַשְּׁתָּא ע"ש וְכַתֵּב הַמְרַש"א שֶׁם דַּע"כ מִיָּרִי שֶׁהַקְדִּישׁוּ מְעַרְבֵי שִׁבְתָּ דְבְּשִׁבְתָּ
אֲסוּר לְהַקְדִּישׁוּ ע"ש וְעֵינָיו בְּצַל"ח שֶׁם מַה שֶׁכַּתֵּב לְהַעִיר עַל הַמְרַש"א וְכַתֵּב דְּמִיָּרִי
שֶׁהַקְדִּישׁוּ בְּשִׁבְתָּ ע"י מְוֹקְדֵי אִישׁ וְהָא דְפָרִיף הַש"ס שֶׁם מֵהָא דְאִין מִקְדִּישִׁין וְכֵן
הוּא בְּשִׁבְתָּ (קמ"ח) הֵינּוּ דְשֶׁם מִיָּרִי בְּפִסְחֵי דְהַבְעֵלִים צָרִיכִין לְהַקְדִּישׁוּ וְלִכְּנָן אִין הַקְטָן
יְכוּל לְהַקְדִּישׁ ע"ש בְּצַל"ח וְל"נ לְתַרְצֵי קְוִשֵׁי הַמְרַש"א דְשְׁפִיר יְכוּלִין לְהַקְדִּישׁ הַסַּפִּין
אֶפְיָלוּ בְּשִׁבְתָּ דְהֵנָּה רַש"י בִּיצָה (דָּף ל"ז) כַּתֵּב הַטַּעַם דְאִין מִקְדִּישִׁין בְּשִׁבְתָּ מְשׁוּם דְדָמִי
לְמִקְחָ וּמִמְכָרָ שְׁמוּצִיא מְרֻשׁוּתוֹ לְרֻשׁוֹת הַקְדֵּשׁ וּמִקְחָ וּמִמְכָרָ אֲסוּר בְּשִׁבְתָּ מְשׁוּם דְאִתִּי
לִידֵי כְּתִיבָה וְלִכְּנָן נ"ל דַּכ"ז שְׁיִיף דְּוָקָא בְּדָבָר שְׁמוּצִיא מְרֻשׁוּתוֹ לְרֻשׁוֹת הַקְדֵּשׁ כְּגוֹן
קְדֻשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת וְכֵן קְדֻשֵׁי מִזְבֵּחַ דְהֵם בְּרֻשׁוֹת הַקְדֵּשׁ כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ לְעֵיל (בְּסִימְנִים
הַקּוֹדְמִים) דְּהַדָּמִים אִין יוֹצֵאִין מְרֻשׁוֹת הַקְדֵּשׁ לְעוֹלָם דַּכ"ז שְׁיִיף דְּוָקָא בְּקְדֻשֵׁי מִזְבֵּחַ שֶׁהוּ
בְּנֵי פְדִיוֹן וְשְׁיִיף שְׁפִיר לֹא מְרֻשׁוּתוֹ שְׁמוּצִיא מְרֻשׁוּתוֹ וּמְכַנְיָסוֹ לְרֻשׁוֹת הַקְדֵּשׁ אֶבֶל בְּדָבָר שֶׁאִין
לְהֵם פְדִיוֹן יֵשׁ לֹא מְרֻשׁוּתוֹ אֲסוּר לְהַקְדִּישׁוּ בְּשִׁבְתָּ שֶׁאִין מְכַנְיָסוֹ לְרֻשׁוֹת הַקְדֵּשׁ כֵּינּוּ שֶׁאִין
לְהֵם פְדִיוֹן יֵשׁ לֹא מְרֻשׁוּתוֹ שֶׁאִין עֲלֵיהֶם רֻשׁוֹת הַקְדֵּשׁ וְהֵנָּה הֶרְמַב"ם בַּפ"ו מֵהִלְכוֹת אִיסוּרֵי
מִזְבֵּחַ כַּתֵּב דְאִין פְדִיוֹן לְכֵלֵי שְׁרֵת מְשׁוּם דְלֹא בְרַ הַעֲמֻדָה וְהַעֲרָכָה וְכֵן הוּא בַּת"כ (פְּרָשָׁה
בְּחֻקוֹתֵי שֶׁם) וּלַפ"ז יֵשׁ לֹא מְרֻשׁוּתוֹ מִן הַקְדֵּשׁ הַסַּפִּין בְּשִׁבְתָּ דְלֹא דָמִי לְמִקְחָ וּמִמְכָרָ
כֵּינּוּ שֶׁאִין מְכַנְיָסוֹ לְרֻשׁוֹת הַקְדֵּשׁ אֲמָנָם זֶה קִשָּׁה לֹא מְרֻשׁוּתוֹ כֵּן הָא מִן הַקְדֵּשׁ עוֹפּוֹת
וּמְנַחּוֹת בְּשִׁבְתָּ וְזֶה לֹא מְצִינּוּ וְעֵינָיו בִּירוּשְׁלָמִי (פְּרָק מִשִּׁילִין הַלְכָה ב') דְּמִבּוֹאֵר לְהַדְיָא
דְלַחַד מַד"א דְּוָקָא קְדֻשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת אֲסוּר לְהַקְדִּישׁוּ בְּשִׁבְתָּ אֶבֶל קְדֻשֵׁי מִזְבֵּחַ מִן הַקְדֵּשׁ
לְהַקְדִּישׁוּ בְּשִׁבְתָּ וְהָא דְתַנּוּ אִין מִקְדִּישִׁין הָיָה דְּוָקָא קְדֻשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת אֶבֶל קְדֻשֵׁי מִזְבֵּחַ
שְׁרִי וַא"כ יֵשׁ לֹא מְרֻשׁוּתוֹ שְׁרֵת שְׁפִיר דָּמִי לְהַקְדִּישׁ מִזְבֵּחַ וְעוֹד אֵיכָּא מַד"א דְּבַעֲזָרָה מִן הַקְדֵּשׁ

להקדיש בשבת דאין שבות במקדש וזה דלא פהש"ס דפסחים (דף ס"ו ע"ב) עכ"פ זה
ודאי דמייירי דהספין לא הקדיש עדן וכיון דהספין לא נתקדש קודם שנמצא וא"כ לא
שייך הסח הדעת ועל דרך החידוש יש לומר פיון דכל עיקר הקושיא מספין שנאבד
דלפסול בהסח הדעת הנה לר"י דלר"ל שייך לתרץ דבנאבד לא שייך פסול הסח הדעת
פיון דסבר הסח הדעת פסול הגוף הוי כמו שבארנו אלא דעיקר הקושיא הנה לר"י
ובירושליםי דביצה שם פליגי ר"י ור"ל בהא דתנו אין מקדישין ומבואר שם דר' יוחנן
סבר מקדישין והא דתנו אין מקדישין מוקי שם הש"ס אליבא דר"י במקדיש למחר
(פירוש לצורך מחר) או במקדיש לבדק הבית א"כ לפ"ז לר"י לא קשה קושית התוס'
מספין כלל פיון שלא היה עדיין הקדש לא שייך פסול הסח הדעת וכל עיקר הקושיא
הנה דוקא לר"ל דאמר דאסור להקדיש בשבת אפילו קדשי מזבח נמי ולדידה שפיר
שייך לתרץ דבנאבד לא שייך הסח הדעת פנ"ל ועיין רמב"ם בהלכות תרומות (פי"א)
שפתב וז"ל הזורע תרומה טמאה אע"פ שהגידולין טהורין אסורין באכילה הואיל
והתרומה שזרע אסורה באכילה היתה כבר נדחו וע"ש בפירוש הרדב"ז שפתב דאסורה
באכילה משום הסח הדעת הרי דשייך הסח הדעת אפילו בתרומה טמאה וצ"ע בזה ויש
להאריך בזה ואכ"מ ובמ"א אבאר בעז"ה.

והנה בתמורה (דף כ"ב) בעי הש"ס קבל דמה בשתי כוסות ואבד אחד מהם ואליבא דמאן
דאמר כוס עושה חבירו דיוחוי לא תיבעי לך פי תיבעי אליבא דמאן דאמר כוס עושה
חבירו שיריים ה"מ היכא דאיתנייהו לתרנוניהו דכל היכא דבעי זריק אבל הכא הא ליכא
או דילמא ל"ש וראיתי באור שמש הלכות קרבן פסח שהקשה על פירוש המפרשים הש"מ
ורבינו גרשום וכן הגר"א שם דפרש"י קשה כמו שהעיר הגר"א מוילנא שפרשו דבעיית
הש"ס הוא על הדם היינו על הכוס ע"ש והקשה הא בלאו הכי הדם נפסל מחמת הסח
הדעת פיון שנאבד וזה לא ניחא ליה להגאון לתרץ עפ"י שיטת התוס' דבנאבד לא שייך
הסח הדעת דשיטת התוס' לאו כו"ע מודים וכתב דרב פפא לטעמו דאמר בפ"ק דפסחים
דאפילו למד"א טומאת משקין דאורייתא משקין בית מטבחיא הלקתא גמירא לן דטהור
וכן פסק הרמב"ם (בפ"י מהלכות טומאת אוכלין) דדם קדשים אינו מקבל טומאה כלל
וכיון דהסח הדעת פסול טומאה הוי לר"י לכן לא שייך פסול הסח הדעת בדם פיון דלא
שייך פסול טומאה בדם עכ"ל אבל לא העלה ארוכה לר"ל דאמר הסח הדעת פסול הגוף
הוי שייך ג"כ בדם וזה קשה לומר דרב פפא סבר כר"י ולא כר"ל ונ"ל לתרץ קושיא זו
דהנה אמרינו (במעילה דף י"א יומא דף נ"ט וזבחים מ"ו) דאין מועלין בדם וכו' דאמר
קרא ואני נתתי לכם את הדם לכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה ועולא גילי מהא דאמר
קרא לכם שלכם זה ומבואר שם דמדאורייתא לכו"ע אין מעילה בדם והא דר"א ור"ש
סברי דמועלין בדם היינו מדרבנן ולכן נ"ל דבאדם ליכא שום קדושה אלא דעומד
לכפרה היינו שהדם אינו קדוש כמו הבשר שחל עליו קדושה (ועיין בת"כ (פרשה
ויקרא) דממעטינו דם ממעילה מקרא דקדשי ה"ד ע"ש) אמנם פיון דהדם מכפר ונזרק
על המזבח יש לומר דזה גופא הוי קדושה ועיין מנחות דף ט"ז דאמרינו מי סברת דם
בצואר בהמה קדוש דם ספין מקדש ולכן נ"ל דהדם אין בו קדושה מחמת עצמה כמו
הבשר והאימורים ולכן אין בו מעילה והא דאמרינו בברכות (דף ל) המקיז דם לבהמת
קדשים מועלין בו כבר פתבו התוס' דכיון דהדם פירש מן הבהמה מחיים הוי כמו בשר

אָבֵל בְּדָם שְׁפִירֵשׁ לְאַחַר שְׁחִיטָה פִּינּוֹן דְּגִלְתָּה לָן תּוֹרָה דְּהֵדָם נִשְׁתַּנָּה מִהַבְּשָׁר לְעֵנִין מְעִילָה דְּאַף דְּמוֹעֲלִין בְּבָשָׁר לִיכָא מְעִילָה בְּדָם וְהֵינּוּ מִשּׁוּם דְּאִין שׁוּם קְדוּשָׁה בְּדָם וְכּוּן מְבֹנָאָר שֵׁם דְּאִין חֲזִיבִין עַל דָּם מִשּׁוּם פִּיגּוּל נּוֹתֵר וְטָמֵא עֵינִין (תּוֹס' תּוֹרָה דָּף ג') שְׁכַתְּבוּ דְּמִשּׁוּם הַכִּי אֲמַרִּינוּ גְּבִי קְדָשֵׁי עֶפְו"ם דְּאִין נִהְיִין אֱלָא מְדַרְבְּנָן וְאַמַּאי לֹא אֲמַרִּינוּ שְׁאַסּוּרִין מְדַאֲוֵרִיטָא פִּינּוֹן דְּמַרְבִּינוּ מַאִישׁ אִישׁ שְׁהַעֲפּוּ"ם נּוֹדְרִין נְדָרִים וְנִדְבּוֹת פִּישְׁרָאֵל וְכַתְּבוּ פִּינּוֹן דְּאִין חֲזִיבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם פִּיגּוּל נּוֹתֵר וְכּוּ' לְכּוּן אִינוּ אָסּוּר בְּהִנָּאָה מְדַאֲוֵרִיטָא וְכִמּוּ כּוּן יֵשׁ לּוֹמֵר נְמִי לְעֵנִין דָּם פִּינּוֹן דְּאִין חֲזִיבִין מִשּׁוּם פִּיגּוּל נּוֹתֵר לִיכָא נְמִי קְדוּשָׁה הֵינּוּ דְּאִינוּ קְדוּשׁ מַחֲמַת עֲצָמָה אֱלָא דְּכָל קְדוּשָׁתָהּ מַחֲמַת כַּפָּרָה הֵינּוּ מַחֲמַת הַזְּרִיקָה שְׁעוֹמֵד לְזִרְיקָה (וְעֵינִין בְּרַאבָ"ד בַּת"כ שְׁהַקְשָׁה בְּהָא דְּאֲמַרִּינוּ בְּזִבְחִים דָּף ל"ה אָמַר ר' אֱלִיעֶזֶר פִּיגּוּל בְּזִבְחַתְּפִגְלֵי הַשְּׁלִיל וְכּוּ' לֹא מְפַגְלִין אֶת הַזִּבְחַת וְלֹא מְתַפְגְּלִים מַחֲמַת עֲצָמָן ע"ש וְהַקְשָׁה הַרְאבָ"ד דְּמְבֹנָאָר דְּהָא מַחֲמַת הַזִּבְחַת מְתַפְגְּלֵי הַשְּׁלִיל דְּהָרִי בְּרִיטָא זֵו תְּנִי דְּאִין חֲזִיבִין מִשּׁוּם נּוֹתֵר הָרִי דַס"ל דְּבַהוּיָתוּן הֵן קְדוּשִׁין וְאַמַּאי חֲזִיבִין מִשּׁוּם פִּיגּוּל וְתִירָץ דְּשִׂאנִי פִּיגּוּל דְּכַתִּיב וְאִם הָאֵכֵל יֵאָכֵל רִיבָה הַפְּתוּב כָּל מִקְלֵי דְּבַר אֲכִילָה אִי נְמִי שְׂאֵנִי פִּיגּוּל דְּאִיהוּ דְּחִי בְּיָדָם עַכ"ל וְהִנֵּה עֵינִין בְּתוֹס' זִבְחִים קִי"ד שְׁכַתְּבוּ דְּלַמַּד"א וְלָדוֹת קְדָשִׁים בְּהוּיָתוּן הֵן קְדוּשִׁין הוּלָד כ"ז שְׁהוּא בְּמַעֲי אִמּוּ הוּא חֲזִילִין וְאַפ"ה שְׁיִיף בּוּ פִּיגּוּל וְכִמּוּ כּוּן שְׁפִיר יֵשׁ לּוֹמֵר דְּאִי לֹא קָרָא הָרִי שְׁיִיף פִּיגּוּל בְּדָם וּלְפ"ז יֵשׁ לּוֹמֵר עַל קְדוּשִׁית הַגָּאוֹן הָאוּר שְׁמַח בְּאוֹפֵן זֵה דְּהִנֵּה הַגָּר"א הַקְשָׁה שֵׁם עַל פִּירֵשׁ רַש"י שְׁפִירֵשׁ דְּבַעֲיִית רַב פְּפֵא הָרִי עַל הַקְרָבֵן אִי הַקְרָבֵן פֶּשֶׁר אִו לֹא בְּקַבֵּל הַדָּם בְּשִׁתִּי כּוֹסוֹת וְנֶאֱבַד כּוֹס אַחַד ע"ש וְלְכּוּן פִּירֵשׁ הַגָּר"א דְּבַעֲיִית רַב פְּפֵא מִיָּרִי כְּגוֹן שְׁקַבֵּל הַדָּם בְּשִׁתִּי כּוֹסוֹת וְנֶאֱבַד כּוֹס אַחַד וְנִמְצָא אַחַר שְׁנִזְרַק הַדָּם מִהַכּוֹס שְׁלֵא נֶאֱבַד וּבַעֲי רַב פְּפֵא לַמַּד"א כּוֹס עוֹשָׂה אֶת חֲבִירוֹ שִׁירִים וְלֹא דִיחּוּי אִי פֶּשֶׁר הַכּוֹס שְׁנֶאֱבַד לְהִיּוֹת כְּשִׁירִים הֵינּוּ שְׁיָהָא נִשְׁפָּה לִיסוּד אִו הָרִי פְּסוּל וְנִשְׁפָּה לְאַמָּה ע"ש וְכּוּן עֲלִינוּ לְפִירֵשׁ ג"כ לְפִי פִירֵשׁ הַש"מ שֵׁם דְּמִיָּרִי ג"כ שְׁנִמְצָא אַחַר שְׁנִזְרַק הַדָּם וּלְפ"ז יֵשׁ לּוֹמֵר פִּינּוֹן דְּכָל עֵיקָר הַקְדוּשָׁתָא הָרִי דְּנִקָּא אֵלִיבָא דְּהִנֵּה הֵינּוּ הַגָּר"א וְהַש"מ וְכִינּוּן דְּעֵיקָר בְּעֵיִית רַב פְּפֵא הָרִי עַל הַכּוֹס שְׁנֶאֱבַד וְנִמְצָא אַחַר הַזְּרִיקָה לְכּוּן יֵשׁ לּוֹמֵר דְּלֹא שְׁיִיף הַסַּח הַדַּעַת דְּכָל עֵיקָר הַסַּח הַדַּעַת הָרִי מַחֲמַת עֲשֵׂה דְּמִשְׁמֶרֶת וְיֵשׁ לּוֹמֵר דְּלֹא שְׁיִיף מִשְׁמֶרֶת אֱלָא דְּנִקָּא כ"ז שְׁעוֹמֵד לְזִרְיקָה הֵינּוּ אִזּוּ יֵשׁ קְדוּשָׁה עַל הַדָּם מַחֲמַת הַכַּפָּרָה שְׁהַזְּרִיקָה מְכַפֶּרֶת וְלְכּוּן אַף שְׂאִין בְּדָם קְדוּשָׁה מַחֲמַת עֲצָמָה אָבֵל יֵשׁ לּוֹמֵר שְׁיֵשׁ קְדוּשָׁה עַל הַדָּם מַחֲמַת הַכַּפָּרָה אָבֵל כָּאֵן פִּינּוֹן דְּהַכּוֹס הָרִי שִׁירִים וְשִׁירִים אִינָם מְכַפֶּרִים לְכּוּ"ע (עֵינִין זִבְחִים נ"ב) וְרַב פְּפֵא לְטַעֲמִיָּה דְּסַבֵּר דְּשִׁירִים אִינָם מְעַכְבִּים וְלְכּוּן יֵשׁ לּוֹמֵר דְּאִין שׁוּם קְדוּשָׁה בְּשִׁירִים וּמִמִּילָא שְׁיִיף הַסַּח הַדַּעַת וְהִנֵּה זֵה אִין לּוֹמֵר שְׁיָהָא עַל הַדָּם קְדוּשָׁה מִשּׁוּם שְׁנִתְקַבֵּל בְּכִלֵי שְׁרֵת דְּזֵה אִינוּ עֵינִין בְּפִירֵשׁ"י סְנֵהֲדִרִין (דָּף ל"ג) שְׁכַתְּבוּ דְּאַפִּילוּ מְזַבְּחַת נְמִי אִינוּ מְקַדְּשֵׁי חֲזִילִין ע"ש וְהָא דְּמְבֹנָאָר (בְּזִבְחִים דָּף כ"ו דְּשְׁיִיף פְּסוּל יוֹצֵא בְּדָם יֵשׁ לּוֹמֵר דְּפְסוּל יוֹצֵא הָרִי מַחֲמַת־שְׁהוּא מְכַפֵּר וְלֹא מִשּׁוּם קְדוּשָׁה כּוּן יֵשׁ לּוֹמֵר לְכַאוּרָה וְאִינֵנִי קוֹבַע בָּהּ מִסְּמוּרוֹת וְלֹא כְּתַבְתִּי אֱלָא לְהַעִיר בַּהֲמַעֲיִין בְּזֵה וְרִאִיתִי בְּסַפֵּר מְקוֹר בְּרוּךְ נִדְפַס מְחַדָּשׁ שְׁהַבִּיא שֵׁם בְּשֵׁם הַגָּאוֹן מוֹפ"ה ר' יִצְחָק יַעֲקֹב ז"ל אַב"ד דְּפִאנִיוּעִז בְּהָא דְּאֲמַרִּינוּ בְּבִיצָה דָּף כ' דְּזוֹרֵק אֶת הַדָּם בְּשִׁבִיל לְהַקְטִיר הָאִימּוּרִים לְעָרֵב וּמִשְׁמַע דָּאֵם גַּם הָאִימּוּרִים אִין כָּאֵן אִינוּ זוֹרֵק אֶת הַדָּם וְהַעִיר הַגָּאוֹן מִהִרִי"י ז"ל אֲמַאי לֹא יְזַרְק בְּשִׁבִיל הַדָּם גּוֹפֵא שְׁלֵא יְפְסוּל הַדָּם וְכַתְּבֵי שֵׁם דְּבִאִמּוּרִים וּבְבָשָׁר אִיכָא אִיסּוּר

שלא יביאם לידי פסול משום עשה דמשמרת דאיכא בקדושים כמבואר בפרש"י בריש חולין אבל בדם דאין בו קדושה פינון שאין מועילין ממילא דליכא עשה דמשמרת ואין איסור להפסדן ולהביאם לידי פסול הרי שפונתי לדעתו הגדולה אף שבעיקר החידוש שחידש דלא שינוי בדם איסור הפסד קדושים יש לפקפק הרבה וכבר העיר בספר הנ"ל ויש לדבר בזה ואכ"מ להאריך בזה עכ"פ גם דעתו דאין שינוי בדם קדושה לענין עשה דמשמרת.

סימן כז. עוד בענין הנ"ל והנה מידי עברי בענין זה ראיתי בטורי אבן בחגיגה שהעיר בהא דמצינו דר' יהודה סבר דמצורע אין טעון טבילה להכנסת בהונות לעזרה אף דשאר כל אדם הנכנס לעזרה טעון טבילה והיינו משום שטבל מאתמול ואלו גבי אכילת קדושים מצינו איכא דכל אדם טהור מותר באכילת קדושים בלא טבילה אבל מצורע אף שטבל מאתמול אפ"ה מבואר בחגיגה דצריך טבילה לקודש וא"כ מ"ש דגבי מצורע מצינו דחמיר אכילת קדושים מביאת מקדש דלגבי ביאת מקדש לא צריך טבילה משום שטבל מאתמול וגבי אכילת קדושים אמרינן דטובל כמבואר (בחגיגה: דף כא) ונ"ל לומר דהנה אמרינן בחגיגה (דף י"ח) טבל ולא הוה חזוק פאלו לא טבל ופרש"י טבל ולא הוה חזוק היינו לא נתפנון לשם טבילת טהרה אלא לרחיצה בעלמא אבל הרמב"ם בפרה"מ כתב ונ"ל טבל ולא הוה חזוק היינו שטבל סתם ואף שנתפנון לשם טבילת טהרה עכ"פ פינון שלא פינון לשום דבר לא למעשר ולא לזולתו פאלו לא טבל ואינו אוכל בהאי טבילה אלא חולין לבד ע"ש מבואר משיטת הרמב"ם דגבי טבילה בעינו לשמה היינו שצריך לחשוב לשם אותה דבר שהוא טובל היינו אם מתפנון למעשר צריך לחשוב בשעת טבילה שהוא טובל לשם מעשר אבל בטבל סתם לא מהני אבל שיטת רש"י דאפילו בטבל סתם נמי מהני והיינו משום דגבי טבילה לא בעינו לשמה ועיין ברמב"ם (בפי"ג מהלכות אבות הטומאות) שכתב להדיא טבל סתם ולא נתפנון לאחד מכל אלו הרי הוא טהור לחולין בלבד וטמא פשהיה אפילו למעשר ע"ש ולפ"ז שפיר יש לומר דלכן מצורע טעון טבילה לקודש אף שפיר טבל מאתמול דכיון דבעינו טבילה לשמה וזה שטבל מאתמול פינון דעדיין נשאר מחוסר פפורים ומחוסר פפורים אסור באכילת קדושים קודם שהביא פפרתו ולכן שפיר צריך טבילה אחר שיביא פפרתו כדי שתהא טבילה לשמה וכאן פינון שבשעה שטבל הנה עדיין אסור באכילת קדושים אפילו לאחר טבילה והוי טבילה זו שלא לשמה פינון דאינו נותר בטבילה זו לאכול קדושים ולכן שפיר טעון טבילה אחרת לשמה אבל לענין ביאת מקדש דכיון דתיכף בהאי טבילה אחר הערב שמש נותר ליה להכנס למקדש בהאי טבילה ולכן הוי שפיר טבילה זו לשמה פינון דשמא ממילא ערבא ושפיר סבר ר"י דגבי ביאת מקדש לא צריך טבילה למחר אבל לענין אכילת קדושים שפיר טעון טבילה אחרת כדי שתהא טבילה לשמה אולם על שיטת הרמב"ם קשה מהא דאמר ר"א טבל ועלה מחזיק עצמו לכל שירצה ע"ש מבואר דלא בעינו טבילה לשמה דהא יכול להחזיק אפילו אחר הטבילה ומבואר דאפילו בטבל סתם נמי מהני ולא בעינו לשמה ובאמת הרמב"ם השמיט הא דר"א ולכאורה יש להביא מקור לשיטת הרמב"ם מהא דאמרינן ביומא (דף ל ע"ב) גבי הא דמקשה הש"ס מהנהו ברייתות אהדדי דבחד ברייתא אמרינן לר"י דמצורע אין צריך טבילה מפני שפיר טבל מדאתמול ובחד ברייתא אמרינן דמצורע טובל ועומד בשער ניקנור מבואר דמצורע נמי טעון טבילה ומשני הא דטבל על

דעת ביאת מקדש הא דלא טבל על דעת ביאת מקדש הרי מבואר דבעינו טבילה לשמה ועיין ברמב"ם (כפ"ב מהלכות עבודות יוהכ"פ) שפכת להדיא דבעינו טבילה לשמה ויש לומר דהרמב"ם סמוך על האי מד"א ביומא שם וצ"ע.

עוד יש לומר דכיון דהש"ס קאמר דהאי ברייתא דעודנו רגלו אחת במים וכו' הוי כר"י וכיון דהרמב"ם לא פסק בזה כר"י ממילא לא פסק פהאי ברייתא ויש לומר דהרמב"ם מפרש הא דר"א באופן אחר דלא כפירש רש"י וצ"ע ועיין בירושלמי חגיגה שם דאמרין הטובל סתם מותר בכנולא וכו' אמר"י כמזוקק לכולן ע"ש ויש לישב לשטת הרמב"ם.

סימן כח איתא בתוספתא דתמורה (פ"ג) האומר מה שבמעי בהמה זו הקדש מותרת בגינה ואסורה בעבודה מפני שמכחיש את הקדשים (פירש שמכחיש את העונב) שחטה העונב אסור באכילה (ועיין במפרשים שפכתבו דהא דהעונב אסור באכילה הוה משום איסור מוקדשים שיש על העונב) והנה יש להעיר אמאי שחטה העונב אסור באכילה הא מבואר בש"ס חולין בפרק בהמה המקשה דהעונב נותר בשחיטת הבהמה מהא דכל בבהמה תאכלו ואמרין בש"ס דחולין (דף צ"ב) דמאן דמתיר בן ט' בשחיטת אמו סבר דה"ה חלבו נמי מותר וא"כ קשה אמאי העונב אסור באכילה ואינו נותר בשחיטת אמו כיון דגם לעגנו שאר איסורין חוץ מאיסור אבר מן החי נמי מהני ליה שחיטת אמו וזה קשה לחלק בין איסור חלב לאיסור מוקדשים ונ"ל לומר בהא דבן פקועה נותר בשחיטת אמו תרי אנפי חדא יש לומר דשחיטת האם מהני גם כן להתיר הולד היינו דשחיטת האם הוי שחיטה גם על הולד משום הכי נותר איסור אבר מן החי מהולד והיינו דהיתר בן פקועה לא הוי אלא היתר שחיטה [ועיין בש"ס יו"ד סימן י"ג] שהשיג על מה שפכת הב"ח בבהמה דעלמא שפא על בת פקועה ונתעברה ואח"כ נשחטה הבת פקועה ונמצא בה ולד דאותו הולד אין טעון שחיטה דהיתר בשחיטת אמו ועל זה השיג הש"ס דאינו כן דהולד נדאי אין לו תקנה דלא מהני ליה שחיטת אמו כיון דהאם אינה צריכה שחיטה אין הולד נותר בשחיטת אמו ע"ש] והיינו משום דהיתר בן פקועה הוי דהיתר בשחיטת אמו ובאופן אחר יש לומר דהיתר הבן פקועה לא הוי היתר שחיטה אלא דהולד נותר כשנמצא במעי אמו מהא דכל בבהמה תאכלו והיינו דגזה"כ הוא מהא דבהמה תאכלו וכן ראיתי שפכת הפרי תאר לתרץ שיטת הב"ח והט"ז דלכך מהני שחיטת בת פקועה להתיר הולד הנמצא בה משום דאין ההיתר תלוי בשחיטה אלא דגזה"כ הוי מהא דבהמה בבהמה תאכלו ועיין בפמ"ג ביו"ד סימן י"ג שפכת לפי שיטת הפרי תאר דלאו דוקא שחיטה מתרת את הולד אלא דאפילו נקרעה האם ג"כ נותר איסור אמה"ח מן הולד ע"ש ועיין בתבואת שור שפכת דלא הוי אלא היתר שחיטה ונ"ל דבבן ח' חי או בן ט' מת בזה כו"ע מודים דההיתר הוי מהא דכל בבהמה תאכלו ולא היתר שחיטה דלא שייך שחיטה בבן ח' ולכן יש לומר דגבי בן ח' כיון דההיתר הוי מהא דכל בבהמה תאכלו ממילא ה"ה דהיתר נמי שאר איסורין חוץ מאיסור אבר מן החי אבל בבן ט' כיון דהי' שם ולד עליו הוה פאחד מאבריה יש לומר דהא דכל בבהמה תאכלו לא מרבה לו אלא דהיתר בשחיטת אמו אבל לעגנו שאר איסורין לא מהני הא דכל בבהמה תאכלו ועיין ברמב"ם מהלכות מאכלות אסורות (פרק ז') שפכת השוחט את הבהמה ומצא בה שליל כל חלבו מותר ואפילו מצא חי מפני שהוא פאבר ממנה ואם שלמו לו חדשיו ומצאו חי אף על פי שלא הפריש על הקרקע ואינו צריך שחיטה חלבו אסור וכו' הרי דהרמב"ם מחלק בין עובר

בן ט' ל'בן ח' שוב ראיתי דמבואר להדיא בדברינו בת"כ פ'רשה אחרי ובפירוש הר"אב"ד שם דאיתא בת"כ כל בהמה מפרסת פרסה וכו' לרבות את השליל מניין במוקדשין בן ט' ומת בן שמנה וחי או מת ולד מעושר בן תשעה ומת בן שמנה וחי או מת ת"ל כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות מעלה גרה וע"ש בר"אב"ד שכתב וז"ל לרבות את השליל אף על פי שהוא כעין גבלה ולד מבכרת והוא בן תשעה ומת וכן ולד מעונפרת ולד קדשים ולד חטאת אעפ"י שיש בהן איסור מוקדשין בזמן שנולדו ויש בהן איסור גבלה אפילו הכי בזמן שהוא שליל מנין שיהא מותר ת"ל כל מפרסת פרסה לרבות את כולן הרי דהת"כ מדייק ונקט דוקא בן שמנה חי או בן תשעה מת אבל בן תשעה חי במוקדשין אינו נותר משום שליל והיינו דגבי בן תשעה חי לא מהני שחיטת אמו אלא להתירו באכילה משום שחיטה אבל שאר איסורין אינו נותר אלא דוקא בכו' שמנה משום דהוי כאחד מאיברייה אבל לא בן תשעה ולפ"ז יש לומר דהתוספתא מייבא בכו' תשעה חי ולכן שפיר העובר אסור משום איסור מוקדשין ולא מהני לזה שחיטת אמו והא דמבואר בש"ס חולין (דף צ"א) דלמאן דאמר דכו' תשעה נותר בשחיטת אמו סבר דגם חלב מותר יש לומר כמו שכתב הרא"ש דהוי מגזה"כ דכל בבהמה תאכלו ויש לחלק בדוחק בין איסור מוקדשין לאסור חלב והנה בהיותי בענין זה אמרתי להעיר בהא דאמרינו בתמורה (דף י"א) היא שלמים וולדה חולין ושחטה בפנים מהו תבעיא למד"א ולדות קדשים בהננייתו הן קדושים מי הנה חולין בעזרה או לא אמר ליה מי קרינא ליה כי ירחק ממך המקום ונבחת עוד בעיא שם הש"ס היא חולין ולדה שלמים ושחטה בחוץ מהו מי מחייב עליה משום שחוטי חוץ או לא אמר ליה מי קרינא ביה והביאום לד' ל"א ראוי לפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ ע"ש מבואר דשחיטת האם הוי שחיטה על העובר והיינו כמו דאמרינו בש"ס ד' סימנים אפשר רחמנא ויש לעיין מהא דאמרינו בתוספתא חולין פרק בהמה השוחט את המעונפרת ומצא בן ט' חי טעון שחיטה וחיוב במתנות ואסור משום אותו ואת בנו דברי ר"מ ונחכמים אומרים אינו טעון שחיטה ואינו חייב משום אותו ואת בנו את שטעון שחיטה חייב משום אותו ואת בנו ואת שחיטה על העובר וא"כ איך שייך לחיובי משום שחוטאי חוץ ומשום חולין בעזרה והנה לפי מה שבארנו מהת"כ לחלק בין ילד בן ח' לילד בן תשעה דכו' שמנה הוי כגוף האם ואחד מאברייה יש לומר דאפילו אמרינו דאין על הילד שם שחיטה אבל עכ"ז שייך לחייב בהיא חולין וולדה שלמים משום שחוטאי חוץ דהנה מבואר מדברי התוס' (גיטין דף מ"ג ע"ב) דאפילו בהקדיש חד אבר חל עליו קדושת הגוף ובעינינו מום לפדות ע"ש שכתבו דבהקדיש חציה בעינו שתרעה ועיין בספר תורת גיטין להגאון בעל הגתיות מה שכתב שם דהוי כמקדיש נקבה לעולה דחל קדושת הגוף משום דאמרינו מגו דנחית ליה קדושת דמים נחית ליה נמי קדושת הגוף ע"ש ולפ"ז יש לומר.

דבהקדיש אבר אחד כיון דכל קדושת הגוף אי לאו האי טעמא דממעטינו בש"ס גבי היא חולין וולדה שלמים דאינו חייב משום שחוטאי חוץ הנה מחייב גם בהקדיש אבר אחד בבהמה כיון דחל קדושת הגוף אפילו בלא פשטה קדושה בכללה כמו כן אם שחטה בחוץ מחייב נמי משום שחוטאי חוץ ולפ"ז יש לומר דאפילו אי אמרינו דאין על העובר שם שחיטה בפני עצמה עכ"ז שפיר מחייב משום שחוטאי חוץ כיון דהעובר הוי כאחד מאברייה

ולכן מחנך משום שחוטאי חוץ מחמת שחיטת האם כמו דאמרינן במקדש אבר אחד דחל קדושת הגוף וחיוב משום שחוטאי חוץ ולכן מחייב שפיר משום שחוטאי חוץ מחמת שחיטת האם אי לאו הא דממעטינן בש"ס ועיין בש"מ בתמורה שם שפתב דהש"ס פאן מיירי ב"ב ט' דוקא ולפי דברינו מיירי ב"ב ח' דוקא ונ"ל לומר דשפיר מיירי אפילו ב"ב ט' ואפ"ה א"ש דשייך לחיובי משום שחוטאי חוץ בשחיטת האם ואפילו אי אמרינן דב"ב ט' הנה כמו גוף בפני עצמה אבל עכ"ז נ"ל דלא הנה כתיב גופא ממש אלא דכ"ז דהנולד בפני אמו ולא יצא עדיין לאויר העולם אין דנין אותו כגוף בפני עצמו לגמרי ואפילו למאן דאמר תרי גופא הוי היינו דוקא לענין הא דמונים בו ראשון ושני לענין טומאה אבל זה פשוט דלענין אותו ואת בנו לא הנה כמו כשתי בהמות אלא פנין דחד חיות הנה לתרונתיהו ואין הנולד יכול לחיות בלא האם כחידא בהמה חשיבא ועיין בב"ק (דף ע"ח ע"ב) דאמרינן שם בעי רבא מקרה חוץ מעופרה תבעיא למאן דאמר עופר ירף אמו וכו' איכא דאמרי פנין דלאו ירף אמו לא הנה שיעור או דילמא פנין דצריף לישתרוי בהדא בשחיטה כחד גופא דמי ובדברי הש"ס אלו אמרתי להבין דברי רש"י בביצה (דף ו' ע"א) שפתב ונ"ל הטורפה בנה אסור אם נמצא בתוכה דעופר ירף אמו הואיל ובשחיטת אמו אתה באה לאוכלו וכן נולד ביו"ט מן, הטורפה ליכא למימר הואיל ומוכן אגב אמו וכו' ולכאורה מאי אתא רש"י לאשמעינן בזה שפתב דעופר ירף אמו הואיל ובשחיטת אמו אתה באה לאוכלו אולם לפי הש"ס דב"ק א"ש פנין דזה מבואר בהדיא בש"ס פנין דניירת בהדה בשחיטה כחד גופא דמי ועיין בש"מ (בב"ק דף מ"ז) שפתבו בשם הרא"ה גבי הא דאמרינן פרה שהזיקה גובה מולדה מ"ט גופא הוא וכתב הרא"ה ונ"ל היינו שהיא פאחד מאיברייה פנין שכל חיותה ממנה וא"א לחיות אלא עמה ולא שייכא הא דרבא בהדיא דאמרינן עופר ירף עמו בעלמא או לא עכ"ל ועיין (בתוס' סנהדרין דף פ') שפתבו ג"כ דלא שייכא הא דרבא בהדיא דאמרינן בעלמא עופר ירף אמו וכן פתבו התוס' בשאר דוכתי ועיין בפירוש"י (בתמורה דף י"ז) שפתבו גבי ולדות קדשים דנולדות קדשים קדשי מכח אמן דעופר ירף אמו והיינו ג"כ משום דהנולד אינו יכול לחיות בלא אמו ממילא הנולד נמשך אחר האם ולא שייכא להא דאמרינן בעלמא עופר ירף אמו (ועיין תוס' חולין נ"ח שפתבו לענין טורפה לעופר יש חיות בפני עצמו וכן פתבו התוס' בב"ק מ"ז ויש להאריך בזה ואכ"מ) ולפ"ז שפיר יש לומר דשחיטת האם הוי שחיטה להעובר גמי ושייך לחייב משום שחוטאי חוץ ונולד בעצרה ואפילו בעופר ב"ב ט' אבל משום אותו ואת בנו לא שייך לחיובא בשחט מעופרת דלענין זה הוי הנולד כחלק מן האם ועופר ירף אמו אפילו למד"א בעלמא עופר לאו ירף אמו הוא לענין או"ב כו"ע מודים דחדא חשיבא כמו שפתב הרא"ה בב"ק הנ"ל ורש"י בתמורה גבי ולדות קדשים ולפ"ז א"ש מש"כ הרמב"ם בפ"ב מהלכות שחיטה מותר לשחוט את המעופרת עופר ירף אמו הוא והעירו האחרונים א"כ למאן דאמר עופר לאו ירף אמו הוא? הא אסור לשחוט את המעופרת משום אותו ואת בנו וזה לא שמענו (עיין בספר באר יעקב שהעיר כן על הרמב"ם ולפי דברי אתי שפיר דאין פונת הרמב"ם פאן עופר ירף אמו הובא בש"ס בכ"מ פלוגתא דתנאי אלא דבנה כו"ע מודים דהנולד ירף אמו ולא הוי כמו בהמה בפני עצמה כמו שפתב רש"י בביצה הנ"ל ובתמורה וכמבואר בש"ס בב"ק ע"ח.

והא דאמרין בתוספתא בפרק בהמה המקשה את שטעון שחיטה חייב משום אותו ואת בנו ואת שאין טעון שחיטה אינו חייב משום אותו ואת בנו אין שום סתירה על הש"ס דתמורה דמבואר שם דשייך שחיטה על העובר לענין שחיטה חוץ היינו דהש"ס דתמורה מיידי בישחט את האם ושפיר הוי שחיטת האם נמי שחיטה על העובר לענין שחיטה חוץ כמו שבארנו אבל התוס' מיידי בישחט את העובר אחר שחיטת אמו דאז הוא כבר שחוט ושפיר אמר דאינו טעון שחיטה ולכן פטור משום אותו ואת בנו משום דאינו טעון שחיטה אבל כ"ז דהעובר הוא במעי אמו לא שייך אותו ואת בנו משום דלאו בהמה בפני עצמה כמו שבארנו ועיין ערכין דף ז' דאמרין האשה שיצאה להרג ממתינין לה עד שתלד ובש"ס פריה פשיטא גופא הוא ע"ש.

עוד יש לומר דלכן לא שייך אותו ואת בנו בשוחט מעוברת משום דגבי אותו ואת בנו כתיב שור או שיה ועיין ברבינו גרשון שכתב גבי הא דאמרין בחולין (דף ע"ד ע"ב) לא הלכו בו אלא על עסקי אכילה בלבד למעוטי רובעו וחורש בו ופרש"י דלענין רבועו וכלאים שפיר אסור אולם רבינו גרשון כתב דמותר לחרוש בו ואין בו משום פלאים וכן הוא בתוס' רי"ד קדושין נ"ז והיינו משום דאינו נקרא שור אפילו כשנולד וכ"ש כשהוא במעי אמו ולכן אין בו משום אותו ואת בנו אולם דברי רבינו גרשון צ"ע טובא כמבואר להמעין ועיין ברבינו גרשון תמורה (דף י"א) שכתב גבי היא שלמים וולדה חולין אי חייב משום חולין בעזרה וגריס שם בש"ס וולדות קדשים בהניחון הו קדושין או במעי אמן הו קדושין וכתב רבינו גרשון דלמד"א וולדות קדשים בהניחון הו קדושין ה"ה גבי חולין בעזרה דאין עליו שם ולד כ"ז שלא נולד ולפ"ז כ"ז שהוא במעי אמו אינו נקרא בהמה להתחייב משום חולין בעזרה וכמו כן פשיטא דלא שייך לחיובא משום אותו ואת בנו וכמ"כ יש לומר לכאורה דשיטת רבינו גרשון בחולין שם דולד בלא הנייה שם בהמה עליו ולכן אין בו משום פלאים [ועיין רשב"א (בב"ק דף מ"א) שכתב דכן פקועה אינו נקרא שור לענין שור הנסקל וזה צ"ע כיון דמרבין שור שור מסיני].

ועיין ברא"ש בפ"ב דפרה שכתב להדיא בהא דאמרין שם פרה מעוברת ר' אליעזר מכשיר וחקמים פוסלין וכתב הר"ש שם דפליגי בפלוגתא דעובר ירף אמו ור"א ורבנן לטעמיהו והרא"ש כתב שם לפרש דלמאן דאמר עובר לאו ירף אמו סבר דפסול משום דהוי כשוחט שתי פרות וכתב ושחט אותה ולא אותה ואת חכמתה ולכאורה יש לעיין מהא דב"ק דף ע"ח ה"ל דמבואר דהוי כחד גופא אולם יש לומר דהרא"ש דפסיל משום דהוי כשתי פרות היינו דהפסול הוי משום שחט שתי פרות וזה לכו"ע דהשחיטה הוי על שניהם כמו שהבאתי לעיל מהא דהיא חולין וולדה שלמים והנה ראיתי בפירוש רבינו גרשון (בחולין דף ע"ה) שכתב דמאן דמתיר עובר בשחיטת אמו סבר עובר ירף אמו ומאן דאסר סבר עובר לאו ירף אמו והיינו בעובר בן ט' ע"ש ולפ"ז יש לומר דמה שכתב הרמב"ם מותר לשחוט את המעוברת עובר ירף אמו הוא היינו נמי בעובר בן ט' והרמב"ם מפרש בפירוש רבנו גרשון (ויש לעיין בזה טובא ואכ"מ).

והנה שבת וראיתי דיש לומר לכאורה על מה שהקשינו לעיל על התוספתא דלא קשה מידי דעד כאן לא אמרין דכל בבהמה מתיר את כל מה שבבהמה אלא שאר כל האיסורין הנמצא בבהמה אבל איסור מוקדשין אינו ניתר בלא פדיון כיון דזה הוי המסתעף מצד

ממון ומנהיג פדיון משום דהוי יוצא דופן והא דאמרין בת"כ פ'רשה שמיני במקדשים
בן תשעה ומת בן שמונה חי וכו' כבר פירש הקרבן אהרן שם באופן אחר דלא כפירוש
הראב"ד ע"ש והנה זה פשוט דמיירי התוספתא ששחט את הבהמה המעונבת בחוץ ואין
בא משום שחוטאי חוץ כמבואר (בתמורה י"ב) גבי היא חולין ולדה שלמים ע"ש שוב
ראיתי בספר זרע אברהם שהביא התוספתא וכתב לפירוש דהאיסור הוי משום שחוטאי
חוץ והא דמבואר בתמורה דאין בזה איסור שחוטאי חוץ כתב לדקדק מלשון הרמב"ם
(כפי"ח מהלכות מעשה הקרבנות הלכה י"ג) שכתב דאינו לוקה משום שחוטאי חוץ בהיא
חולין וולדה שלמים ודקדק דאיסור שחוטאי חוץ יש בה אלא שאינו לוקה ולכן כתב דיש
לומר דנאסר מחמת איסור גרידא דשחוטאי חוץ והביא הקרית ספר שכתב דכאן לא שנייך
איסור שחוטאי חוץ משום דהוי מחוסר זמן ע"ש וכ"ז לדברי רש"י בחולין ס"ט ד"ה
ותבעי ע"ש אולם כל המפרשים פירשו דאסורה מחמת איסור מוקדשין ויש לעיין בזה
והנה כמה שכתבתי לעיל דהנלד חשיב כגוף אחד עם אמו יש לעיין לכאורה מהא
דאמרין (בחולין דף ע"ג) אמר ר"מ אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המזונו
בה דבר שגופה תטהר את העובר שאינו גופה וכו' ויש לומר דעכ"פ האבר המזונו
חשוב גופה מהעובר וצ"ע.

סימן כט. ענין מי חטאת התוס' (בפסחים דף ס"ט) ד"ה שפא הקשו בהא דאמרין שם
בש"ס והנאה מ"ט לא דחיא שבת מכדי טלטולי בעלמא הוא תדחי שבת כדי לעשות פסח
אמר רבה גזירה שפא יטלנה ויעברנה ארבע אמות ברשות הרבים וכו' והקשו התוס'
ונו"ל, וא"ת אמאי חיישינן להכי הא נושא מי חטאת טמא וניחזור ויטמא את המים וי"ל
דמעביר בכלי אבנים ובכלי גללים דלא מקבלי טומאה (ועיין בהגהת רש"י שכתב דה"ה
דהתוס' מצי לאוקמי גם בכלי חרס דהא אינו נטמא מגבו ומשום הסיט ליפא למימר דא"כ
אפילו כלי אבנים וכלי גללים נמי וע"כ צ"ל דס"ל דאף במי חטאת איתא לכללא דכל
טומאות המסיטות טהור חוץ מן הזב כדאיתא בפרק ר"ע בשבת ע"ש) וקשה אפתי מאי
מהני הא דכלי אבנים וכלל גללים הלא מבואר בפרה פרק י"א החטאת אינה נצולה
בצמיד פתיל וע"ש בר"ש שהביא דנה ילפינן בספרי פ'רשה חקת מדכתיב במקום טהור
שיהא מקומו טהור מפאן הנה ר' אליעזר הקפ"ר ברבי אומר קלל של חטאת שמוקף צמיד
פתיל ונתון באוהל המת טמא שצאמר אל מקום טהור ואין זה מקום טהור וכמו כן גם
פאן נטמאו המים משום דאין זה מקום טהור פינו דהאדם האוחזן נטמאו משום נושא מי
חטאת כמו ששנינו בפרה פרק י' האסל שהוא נתון על גבי התנור ובו שני קללות אחד
מפאן ואחד מפאן רבי עקיבא מטהר נחכמים מטמאין (פירוש אסל הוא מוט שנותנין בדין
בשני ראשיו ומביאים בו מים מן המעין) וכבר ראיתי קושיא זו בספר דבר אברהם בשם
הגאון מהר"א זצ"ל מד"א דמינסק ונה קשה לומר דהש"ס הנה אלקבא דר"א ור"ע
דמטהרין באסל דנהו דנסק כמו שכתב הד"א שם דהא הלכה רוחת היא לכו"ע דאין
הנאה דוחה שבת וטעמא כדברה שפא יטלנו ויעברנו ד' אמות ברשות הרבים וא"כ
תקשה לרבנן דר"א ור"ע דסברי דנה מקרי מקום טמא באסל אמאי חיישינן שפא
יעברנו ולדידהו אין לתרץ כתרץ התוס' דמיירי בכלי אבנים וכלי גללים דאפתי מקומו
טמא הוא.

וּכְדֵי לְתַרְץ הַקְּנוּשָׁא נ"ל מִתְחִילָה לְבָאָר בְּעִיקָר דְּהַ"ת מַה שֶּׁהֵעִיר הַצַּל"ח עַל הַתּוֹס' שֶׁהִקְשָׁה אִם דַּעְתָּם שֶׁאֶפִּילוּ נוֹשָׂא לְצוּרָה הַזֹּאת ג"כ נִטְמָא הַנוֹשָׂא א"כ תִּקְשָׁה לְהוֹי הֵיכִי מִשְׁפַּחַת הַזֹּאת כָּלל שֶׁהָרִי הַמְזֵה בְּשַׁעַת הַזֹּאת הוּא נוֹשָׂא הַמִּים וְאִם נִימָא שֶׁהַנוֹשָׂא לְצוּרָה הַזֹּאת לֹא נִטְמָא וְכָאן מִיָּרִי שְׂלֵא לְצוּרָה הַזֹּאת א"כ בְּמַעֲבִיר ד' אֲמוֹת תִּקְשָׁה מֵאֵי פְּרִיָּה הַש"ס וְלר"א נֶעְבְּרִיהָ דְּהָא אָמַר ר' אֱלִיעֶזֶר מְכַשִּׁירִי מְצוּה דוֹחִין אֶת הַשְּׂבֵת וְאִם זֶה נִקְרָא שְׂלֵא לְצוּרָה הַזֹּאת הָא נִדְאֵי דְלֹא מִתִּיר ר' אֱלִיעֶזֶר מַה שֶּׁהוּא שְׂלֵא לְצוּרָה מְצוּה עַכ"ל וְנ"ל דְּשִׁיטַת הַתּוֹס' הִנֵּי דְנוֹשָׂא אֶפִּילוּ לְצוּרָה הַזֹּאת נְמִי טְמָא וּמַה שֶּׁהִקְשָׁה הַצַּל"ח דָּאִם כֵּן תִּקְשָׁה הֵיכִי מִשְׁפַּחַת לֵה הַזֹּאת כָּלל שֶׁהָרִי הַמְזֵה בְּשַׁעַת זֶה הוּא נוֹשָׂא אֶת הַמִּי חֲטָאת וּי"ל דְּשִׁפִּיר נוֹשָׂא אֶת הַמִּים בְּכָלִי זֶהוּ נוֹשָׂא וְלֹא מְזֵה וְזֶה שִׁפִּיר טְמָא אֶפִּילוּ לְצוּרָה הַזֹּאת אֲבָל מְזֵה שְׂמֻטְבִּיל אֶת הָאֲזוּב בְּהַמִּים אִף שֶׁהוּא נוֹשָׂא אֶת הַמִּים בְּאֲזוּב זֶה אֵינּוּ נִקְרָא נוֹשָׂא אֲלֵא מְזֵה וְהוּא טְהוֹר לְצוּרָה הַזֹּאת וְשִׁפִּיר מִשְׁפַּחַת לֵה הַזֹּאת שֶׁטְהוֹר הַמְזֵה וְהַתּוֹס' מִיָּרִי בְּנוֹשָׂא לְצוּרָה וְעֵינֵן תּוֹס' נִדְהָ דָּף ט' שֶׁפְּתָבוּ דְבְּנוֹשָׂא נְמִי לְצוּרָה טְהוֹר וְשְׂלֵא לְצוּרָה טְמָא וְשִׁיטַת הַתּוֹס' כָּאן יֵשׁ לֹמַר דְּסָבְרִי דְאֶפִּילוּ לְצוּרָה נְמִי טְמָא וְעַתָּה נְבוֹא לְתַרְץ הָא דְמִקּוּמוֹ טְהוֹר וְנִקְדִּים מַה שֶּׁרְאִיתִי שֶׁהִקְשִׁוּ הַמְּפָרְשִׁים הַמְּשַׁנֵּה אַחֲרוֹנָה בְּפֶרֶה וְכֵן רְאִיתִי בְּרִש"ש בְּפִסְחִים שֶׁהֵעִיר כֵּן עַל הַתּוֹס' שֶׁתִּירְצוּ דְמִיָּרִי בְּכָלִי גְלָלִים וְכו' מֵאֵי מְהִי בְּזֵה כָּלִי גְלָלִים וְכָלִי אֲבָנִים הָא מְבוֹאָר בְּפֶרֶה (פְּרָק י"א) כֹּל הַטְּעוֹן בֵּינָם בֵּין מְדַבְּרֵי תוֹרָה וּבֵין מְדַבְּרֵי סוּפְרִים מְטָמֵא אֶת הַמִּי חֲטָאת בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׂא וְכו' וּלפ"ז אֶפִּילוּ אִם מַעֲבִיר בְּכָלִי אֲבָנִים וְכָלִי גְלָלִים נְמִי נִטְמָאוּ הַמִּי חֲטָאת בְּמִשָּׂא כֵּינֵן שֶׁנוֹשָׂא מִי חֲטָאת טְמָא וְיִחְזוֹר וְיִטְמָא אֶת הַמִּי חֲטָאת בְּמִשָּׂא וּמֵאֵי מְהִי בְּזֵה כָּלִי גְלָלִים וְכָלִי אֲבָנִים וּכְדֵי לְתַרְץ כ"ז נ"ל מִתְחִילָה לְהִבְיָא מַה שֶּׁהִקְשָׁה הַגַּהֲש"ס מֵהָא דְאֶמְרִינֵן בִּירוּשְׁלַמִי יוֹמָא (פְּרָק שְׁנֵי שְׁעִירִים) הִבְיָאוּ הַתּוֹס' בְּזִבְחִים דָּף ק"ד דָּאִין מִי חֲטָאת מְטָמְאִין דְּבָר לְחִזּוֹר וְלִטְמָאוֹת מְמַנּוּ וְא"כ קָשָׁה עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' שֶׁפְּתָבוּ דְנוֹשָׂא מִי חֲטָאת טְמָא וְיִחְזוֹר וְיִטְמָא אֶת הַמִּים הָא אֵין מִי חֲטָאת מְטָמְאִין דְּבָר לְחִזּוֹר וְלִטְמָאוֹת מְמַנּוּ.

וְהִנֵּה פְּדֵי לְתַרְץ נ"ל לְחַקוֹר בְּסִבְרַת הִירוּשְׁלַמִי בְּהָא דָּאִין מִי חֲטָאת מְטָמְאָה לְחִזּוֹר וְלִטְמָאוֹת מְמַנּוּ דְלִכְאוּרָה יֵשׁ לֹמַר דְּהַטְּעַם הוּא מְשׁוּם דְּכֵינֵן דְּעַצְם הַטּוּמְאָה נִסְתַּעַף מִן הַמִּי חֲטָאת א"כ הָאִיף שִׁינֵי לֹמַר דְּהִדְבָר שֶׁנִּטְמָא מִן הַמִּי חֲטָאת יִחְזוֹר וְיִטְמָא אֶת הַמִּי חֲטָאת דְּהָא לֹא נִיְתַנְסַף בְּזֵה שׁוּם טּוּמְאָה עַל הַמִּי חֲטָאת דְּהָא כֹּל עַצְם הַטּוּמְאָה נִתְהַנֶּה מֵהַמִּי חֲטָאת וְאֵין בְּזֵה בְּהִדְבָר שֶׁקִּבֵּל טּוּמְאָה מֵהַמִּי חֲטָאת שׁוּם יִתְרוֹן טּוּמְאָה יוֹתֵר מִמָּה שִׁישׁ בְּהַמִּי חֲטָאת א"כ לֹא שִׁינֵי לֹמַר שֶׁהִדְבָר שֶׁקִּבֵּל טּוּמְאָה מִמִּי חֲטָאת יִחְזוֹר וְיִטְמָאָה אֶת הַמִּי חֲטָאת וְלפ"ז עֲלִינוּ לֹמַר דְּמִי חֲטָאת הֵן עַצְם טּוּמְאָה כְּמוֹ שֶׁרָץ וּנְבִלָה אֲבָל לֹא כֵן מִשְׁמַע לְכְאוּרָה בְּכִמָּה דְּוִכְתִּי אֲלֵא דָּאִין טּוּמְאָת פְּרָה עַצְם טּוּמְאָה כְּמוֹ שֶׁרָץ וּנְבִלָה וְלִכֵּן אֵינּוּ מְטָמְאָה אֲלֵא הַמִּתְעַסֵּק וְעֵינֵן זְבָחִים ק"ה וְעֵינֵן תּוֹסְפָתָא שְׁבוּעוֹת פ"ק דְאֶמְרִינֵן שֶׁם דר' יִשְׁמַעֵאל דְּדַרְזִישׁ לְקַרְאֵי בְּכָלִי וּפְרִט מְמַעֵט לְשׁוּרָף פְּרָה וּפְרִים וּמְשַׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר מְשׁוּם דְּבָעֵי טּוּמְאָת גְּבִיּוֹת יִצְאוּ אֵלָיו שֶׁהֵן טּוּמְאָת קְדוּשָׁת שְׂאִין טּוּמְאָתוֹן אֲלֵא מְפִנֵי קְדוּשָׁתוֹן וְכו' וְעֵינֵן בַּת"כ פְּרָשָׁה וְיִקְרָא דְמְבוֹאָר שֶׁם דְּהַעוֹסֵק בְּפֶרֶה וּפְרִים בְּחִיבֵי עַל בֵּינָם מְקַדֵּשׁ וְעֵינֵן בְּפִירוּשׁ הַרְאָב"ד שֶׁם וְדָבְרִיו צ"ע טוּבָא וְעֵינֵן בְּרִא"ש בְּפְרָק י"ב דְּפֶרֶה) שֶׁפְּתָבָה בְּהָא דְהַמְזֵה מִחִלּוֹן שֶׁל רַבִּים וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ כו' וְכַתֵּב הִרְא"ש וְנ"ל הַמְזֵה מִחִלּוֹן שֶׁל רַבִּים חִלּוֹנוֹת הֵיוּ בְּנוֹיִים בְּקוֹתְלוֹ הַעֲזָרָה וּבְהֵם הֵיוּ נוֹתְנִים הָאֶפֶר לְמִשְׁמֶרֶת

ויש חלון אחד להזות על בני אדם שנטמאו בספק טומאה ברשות הרבים ע"ש משמע שהאפר היה בעזרה ולכאורה הרי מכאן משמע שהאפר מותר להכניס בעזרה ויש לחלק בין אפר למי חטאת כמבואר ומשמע לכאורה שאין האפר הפך עצם טומאה אולם יש לדחות זה אבל עכ"ז משמע מכל הנה דוכתי דהמי חטאת לא הנה עצם טומאה ואפילו למד"א בת"כ פרשה ויקרא ה"ל דהעוסק בפרה ובפרים חייב על ביאת מקדש יש לומר גם כן דעצם הפרה ומי חטאת לא הוי עצם טומאה אלא דהמתעסק בהם ודאי חייב על ביאת מקדש דהתורה טמאתו ולפ"ז אין לומר כדברינו בפירוש הירושלמי דיומא ה"ל לכן נ"ל דהנה אמרינו בתוספתא דפרה הובא בר"ש (פרה פרק י"א דבלה של תרומה ששפלה לתוך מי חטאת נטלה ואכלה אעפ"י שיש בה פביצה בין טמאה בין טהורה טהורין אם כן אין טהרה לחטאת שאני אומר נטמא המזה במים וחסר המזה וטימא את המים נטמא האזוב וחסר האזוב וטימא את המים (ועיין בר"ש שכתב ונ"ל ברייתא זו פתובה בטעות דמאי אעפ"י ומאי א"כ אלא הכי גרסינן אעפ"י שיש בה פביצה בטמאה טמאין ובטהורה טהורין וכו' א"כ פלומר שא"ת בכל ענין המים טהורין שנטמא הניטלה וחסר וטימאם אין טהרה למי חטאת ע"ש בר"ש) ולפי דברי התוספתא עלינו לומר דהטעם דאין מי חטאת מטמאין לחזור ולטמאות הוי משום דא"כ אין טהרה לחטאת ופירוש הברייתא פשוט דאי אמרינו דנטמאו המים מהדבלה אף שהדבלה עצמה נטמאה מן המי חטאת א"כ אין טהרה למי חטאת לעולם דאמרינו שנטמא האדם המזה מן המים וחסר וטימא את המים או נטמא האזוב וחסר וטימא את המים וא"כ לא משפחת לה כלל הנזאת מי חטאת טהורין וא"כ כיון דמצינו דגלי לן קרא דמזה טהור ע"כ עלינו לומר דאין מי חטאת מטמאין דבר לחזור ולטמאות ממנו דאם לא כן למה לן קרא דהמזה טהור בלאו הכי ידעינן דהמזה טהור דאם לא כן אין טהרה למי חטאת לא מצינו טהרה במי חטאת דאמרינו נטמא המזה וחסר וטימא את המים וכו' ולפ"ז עלינו לפרש הירושלמי דיומא ה"ל אין מי חטאת מטמאין דבר לחזור ולטמאות ממנו הוי ג"כ לאו משום דזה הוי דין חדש בטומאת מי חטאת או מחמת דאין בזה שום תוספות טומאה על המים דכל עצם הדבר קיבל טומאתה מן המי חטאת כמו שבארנו אלא דע"כ עלינו לומר כן מסבא דאם לא כן לא מצינו טהרה למי חטאת לעולם (וזה ע"כ הוי דוקא דלא כמאן דאמר בזבחים צ"ג מי חטאת שנטמאו מטהרין ע"ש) ולפ"ז כיון דכל עצם הדבר ידעינן מפח הכרח ולא מסבא א"כ באופן דליכא הכרח שפיר יש לומר דגם מי חטאת מטמאין לחזור ולטמאות ולכן ע"כ לא אמרינו דאין מי חטאת מטמאין לחזור ולטמאות אלא דוקא באופן שנטמא הדבר מן המי חטאת ואח"כ חזר הדבר ונגע במי חטאת בזה שפיר אמרינו דהמי חטאת טהורין דא"כ אין טהרה למי חטאת דאמרינו שנטמא האדם המזה מחמת המי חטאת וחסר וטימא את המי חטאת אבל אם נטמא הדבר מן המי חטאת ואח"כ נטמא האדם מן הדבר בזה שפיר אמרינו דאח"כ אם יגע האדם בהמי חטאת שפיר יטמא את המי חטאת אף דכל עיקר טומאת האדם מסתעף מן המי חטאת דאין בזה ההכרח ה"ל דאין טהרה למי חטאת דשפיר משפחת טהרה במי חטאת באופן שלא יהא שום אמצעי דהא בכל הנזאה אין שום אמצעי אלא האדם והמים.

והנה לכאורה יש לעיין בהא דאמרינו בתוספתא א"כ אין טהרה למי חטאת שאני אומר נטמא המזה במים וחסר וטימא את המים ובמה יטמא את המים בשלמא האדם המזה שפיר

נטמא משום נושא מי חטאת אלא המי חטאת כמה נטמאו מהאדם וזה אין לומר דנטמאו מחמת משא משום שהוא נושא פדתנן כל הטעון ביאת מים בין מדברי תורה ובין מדברי סופרים מטמא את המי חטאת וכו' במגע ובמשא דזה אינו אלא מדרבנן וי"ל דזה פשוט דאי אפשר לצמצם במזה שלא יגע בהמים בשעת הזאתו ועיין תו"י יומי דף י"ד ד"ה ועוד שכתבו וי"ל שהנוגע בכלל מזה ולא נושא ע"ש והיינו משום דאי אפשר לצמצם במזה שלא יגע וצ"ע הא בשעת הזאה נושא את המים ושפיר יש לומר שהנטמא האדם מחמת מגע או מחמת משא ומטמא אח"כ להמי חטאת מחמת מגע.

ועתה א"ש גוןשנית הגאון רע"א ז"ל שהקשה על התוס' מהירושלמי דיומא דאין מי חטאת מטמא דבר לחזור ולטמאות דעד כאן לא שייך כ"ז אלא דוקא באופן שקבל הדבר טומאה מהמי חטאת לא אמרינן שאח"כ יחזור זה הדבר עצמו ולטמאות המי חטאת דא"כ אין טהרה למי חטאת כמבואר בתוספתא ה"ל אבל באופן שיש אמצעי בניהם פגון שקבל דבר טומאה מהמי חטאת וחזר הדבר הזה וטימא לדבר אחר אז שפיר אמרינן שאם חזר הדבר השני ונגע בהמי חטאת שפיר נטמאו המי חטאת אי אמרינן דהא דמי חטאת מטמאין לא הוי מחמת שהו עצם טומאה כמו כל טומאות דאז לא שייך לומר שטימאו מחמת טומאת עצמם כמו שבארנו לעיל אלא דטומאת מי חטאת הנה דהתורה טמאה הנושאן או הנוגע בהם שפיר אם יש אמצעי ביניהם.

נטמאו המי חטאת דלא שייך סברת התוספתא דאין טהרה למי חטאת ולפ"ז א"ש דברי התוס' שהקשו כיון דנושא מי חטאת טמא והוא נוגע בהפלי ומטמא את הפלי והפלי יחזור ויטמא את המים ואין זה עגנו להא דאין מי חטאת מטמאין דבר לחזור לטמאות ממנו כיון דהמי חטאת מטמאין את האדם והאדם את הפלי והפלי יחזור ויטמא את המי חטאת ולפ"ז א"ש גוןשנית הגאון מהר"א ז"ל מד"א דמינסק שהקשה על תירץ התוס' דמייירי בכלי אבנים מרתו מאי מהני בזה פלי אבנים הא גבי מי חטאת בעינן שתהא מקומו טהור כמו כמבואר (בספרי ובפירה) וכאן כיון דהאדם האוחזן הוא טמא א"כ לא הוי מקומו טהור ולפי דברינו א"ש דמחמת מקומו טהור לא איכפת לן כאן כיון דכל עצם הא דהאדם טמא הנה משום המי חטאת עצמן שנטמא משום נושא מי חטאת ולכן לא שייך לומר שטימאו אח"כ המי חטאת משום דאין מקומו טהור דעל זה שייך שפיר סברת הירושלמי ה"ל דאין מי חטאת מטמאה דבר לחזור ולטמאות וכאן כיון דמי חטאת אם אמרינן שטימאו משום דאין מקומו טהור הוי הטימאה משום שהאדם אוחזן א"כ לא הוי שום אמצעי בין האדם והמי חטאת ולכן שפיר שייך הא דאין מי חטאת מטמאין דבר לחזור ולטמאת והשתא א"ש ג"כ גוןשנית הר"ש"ש שהעיר על התוס' מה הועילו בתירוץ הא אמרינן (בפירה פרק י"א) דכל הטעון ביאת מים מטמא את מי חטאת במשא וי"ל ג"כ דכאן לא שייך שטימאו המי חטאת במשא כיון דטומאות האדם הנה מחמת המי חטאת לא אמרינן דאח"כ יטמא האדם את המי חטאת במשא דאין מי חטאת מטמאין לחזור ולטמאות.

והנה בתוספתא ה"ל גבי דבלה שנפלה לתוך מי חטאת איתא אמר ר"מ במד"א בזמן שתחבה בכוש ובקיסם אבל נטלה בידו נטמא וטימא את המי חטאת ומשמע לכאורה דר"מ סבר דאמרינן דמי חטאת מטמאה דבר לחזור ולטמאות ממנה וא"כ תקשה לר"מ

א"כ אין טהרה למי חטאת וזה אין לומר דשאני בין לצורה לשלא לצורה דכאן בדבילה שגפלה למי חטאת דהוי שלא לצורה שפיר נטמא דא"כ קשה למ"ל דכתב רחמנא והזה הטהור להורות דמזה טהור דהא בלאו הכי הרי ידעינן דמזה טהור דאם לא פן אין טהרה למי חטאת למאן דאמר מי חטאת שנטמאו אינם מטהרין לעינין נבחים צ"ג) ולפי דברינו א"ש דיש לומר דר"מ לא פליג על הת"ק אלא דר"מ בא לפרש דברי הת"ק ואמר במד"א בזמן שתחבה בכוש ובקיסם (דאינם מקבלין טומאה) ולכן לא נטמא האדה והדבילה אינה מטמאה את המי חטאת דאין מי חטאת מטמאין לחזור ולטמאות אבל בנטלה בידו שנטמאה הדבילה מן המי חטאת והאדם נטמא מהדבילה ושפיר האדם שוב מטמא למי חטאת כיון שיש אמצעי בניהם כמו שבארנו שוב ראיתי בספר (מרפכת המשנה בחלק א') על הרמב"ם הלכות פרה שהביא התוספתא והעיר ג"כ על הא דאמר ר"מ במד"א בזמן שתחבה בכוש וכו' אבל נטלה בידו נטמא וכו' דא"כ לר"מ תשאר הקושיא למה לן דכתב קרא דמזה טהור דבלאו הרי ידעינן דאל"כ אין טהרה למי חטאת והעיר קצת כדברינו לפרש הא דבמד"א דאמר ר"מ דהחילוק בין נטלה בידו לנטלה בכוש או דקיסם הוי ג"כ כמו שבארנו משום דבנטלה בידו כיון דהאדם נטמא מהדבילה שפיר מטמא את"כ להמי חטאת אבל בנטלה בכוש דהאדם לא נטמא מחמת הדבילה אז שפיר המי חטאת טהורין דלא אמרינן דהדבילה תטמא את המי חטאת דאין מי חטאת מטמאין לחזור ולטמאות וכתב שם דע"כ הברייתא פליגא על המשנה דתנו כל האוכלין טמאין לחטאת והברייתא דדבילה סברה דהיינו דוקא לכתחלה אבל בדעבד לא עוד כתב שם המרפכת המשנה דהא דאמרינן דאין חטאת לחזור ולטמאות לא הוי אלא דוקא במשא אבל במגע שפיר חוזר ומטמא אולם מדברי הירושלמי הנ"ל ביומא לא משמע פן דהירושלמי שם בעיא פרים הנשרפין מהו שיטמאו בגדים בלא וכו' מעתה יטמאו את אמוריהם וכו' אין מי חטאת מטמאין דבר לחזור ולטמאות הרי דהירושלמי מירי בין במגע ובין במשא ע"ש ובאמת נעלם מהגאון בעל מרפכת המשנה הירושלמי זה דכתב שם על דברי הר"ש (בפי"ב דפרה) גבי נתכונן להזות על דבר שהוא מקבל טומאה והזה על דבר שאינו מקבל טומאה אם יש באונזב לא ישנה וכתב.

שם הר"ש נ"ל אית דגרסי ברישא ישנה ובסיפא לא ישנה דבמר כננה אזלינן וכו' וכתב שם הר"ש הטעם דמפסלי המים שבאונזב ולא ישנה משום דהנה ליה פנושא מי חטאת דכתיב יכבס את בגדיו ואפילו כי לא נגע במים שבאונזב דאין המים טמאין מ"מ נפסלה טבילת האונזב וכו' ודברי הר"ש צ"ע טובא אפילו נגע במים אמאי נטמאו הא כל עיקר טומאת האדם הוא משום נושא מי חטאת ואיך יחזור שוב לטמאות את המי חטאת הא אין מי חטאת מטמאין דבר לחזור ולטמאות וכתב המרפכת המשנה דהנה אית דגרסי שהביא הר"ש לא ס"ל הא דאין מי חטאת מטמאין דבר לחזור ולטמאות שכתב הר"ש בפ"י גבי לגין של חטאת והיינו משום דלא ראה הגאון המרפכת הירושלמי וסבר דהר"ש כתב כ"ז מסברת עצמו ובעיקר דברי הר"ש צ"ע גדול גם במה שכתב כי לא נגע במים דאין המים טמאין הא אפילו כי לא נגע ג"כ המים טמאין דכל הטעון ביאת מים מטמא את מי חטאת במגע ובמשא כמבואר בפרק דפרה) ובעיקר הקושיא על הר"ש יש לומר דהנה אית דגרסי פליגי בזה על הר"ש שכתב בפ"י דפרה גבי לגין דאין מי חטאת מטמאין דבר לחזור ולטמאות אפילו בנטמא משום נושא מי חטאת והיינו דשינוי האי סברה דאין

מי חטאת מטמאין דבר לחזור ולטמאת בכל אופן שנטמא ממי חטאת והנה אית דגריסי סברי דלא שייך הא דאין מי חטאת מטמאין דבר לחזור ולטמאות אלא בשעת הזאה היינו בשעת הזאה או לצורך הזאה אבל כאן כיון שנושא להזות על דבר שאינו מקבל טומאה זה הנה כמו שלא לצורך הזאה וצ"ע ועיין עוד בתוס' ישינים יומא דף י"ד ד"ה רש"י גריס נתפונן להזות על הבהמה והנה על האדם וכו' אבל רבינו חננאל גורס בענין אחר נתפונן להזות על הבהמה לא ישנה לפי שהאדם טמא משום נושא והמים טמאים וצ"ע ג"כ על דבריהם הא אין מי חטאת מטמאין לחזור ולטמאת ויש לומר ג"כ פנ"ל וצ"ע ובעיקר מה שכתבתי לעיל דמי חטאת לא הנה עצם טומאה ראיתי אח"כ בספר אור שמת חלק ראשון בהשמות שהעיר על הרמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים (פרק א') שכתב וז"ל פל ז' ימים ימים אלו מזין עליו ב"ג להפרישותו ובי"ז ואם חל יום שבת ב"ג אז ב"ז אז דוחין את ההזייה וכתב הגאון הנ"ל ונ"ל אבל במקדש אין להזות עליו אע"ג דאין שבות במקדש מ"מ מי חטאת דמטמאה.

טומאה חמורה אין ראין להכניסו במקדש דהוי כמכניס, שרץ וחיובין פרת או מלקות ע"ש הרי דפשיטא ליה דהמכניס מי חטאת למקדש חייב דהנה עצם טומאה וצ"ע מניין ליה זה ואכמ"ל.

ולכאורה מדברי הרא"ש בפירושו גבי המזה מחלון של רבים וכו' לא משמע כן ושוב מצאתי בשאגת אריה שהעיר בש"ס יומא דף ח' דאמרינן דבשבת לא היו מזין על הכ"ג אמאי לא הכניס המי חטאת בעזרה בערב שבת ושפיר היו יכולין להזות בשבת דאין שבות במקדש ע"ש ויש לעיין בזה עכ"פ מבואר דהשגאת אריה סבר דהנה עצם טומאה.

סימן ל ענין מפרקסת לענין פדיון הרמב"ם (בפ"א מהלכות איסורי מזבח) כתב המקדיש בעל מום עובר או תמימה ואחר שהקדישה נולד לה מום קבוע אם מתה קודם שתפדה תקבר כשאר קדשים התמימים מפני שהוא צריכה העמדה והערכה כמו שבארנו בערכין ואם נשחטה קודם שתפדה ה"ז נפדית כ"ז שהיא מפרקסת ואח"כ תאכל ע"ש בלח"מ מה שכתב שם מבואר מדברי הרמב"ם דאפילו בשחיטה פשרה ג"כ אמרינן מפרקסת הרי פחיה דלא פשיטת הר"ש בתוס' (חולין פ"ד וב"ק ע"ו ובכורות ל"ב) וקשה מהא דאמרינן בשבועות (דף י"א) גבי פרה אדנמה מתה או נשחטה תפדה ופריה הש"ס והא בעינו העמדה והערכה וקשה הא שפיר שייך בה העמדה והערכה כ"ז שהיא מפרקסת לפי שיטת הרמב"ם וכן קשה מהא דחולין (דף פ"ד) דמוקי הש"ס הא דתנו דאין פסוי קדם נוהג במוקדשין בקדשי בדיק הבית ופריה הש"ס ולפריקנהו ומשני בעינו העמדה והערכה וליכא ע"ש ולפ"ז הא במפרקסת הנה שפיר בת העמדה והערכה ע"ש: ונ"ל לומר דשיטת הרמב"ם הנה כמו שכתב הרשב"א בב"ק (דף ע"ו) גבי הא דאמרינן שם פרה מטמאה טומאת אוקלין הואיל והיתה לה שעת הכושר וכתב הרשב"א וז"ל מדקתני שהיתה לה משמע שעכשיו אינה בת פדייה היא והקשו התוס' מאי איריא היתה והלא השתא גמי בת פדייה היא לר' שמעון דבריש פרק אין מעמידין ובפרק קמא דשבועות משמע דסבר פרה קדשי בדיק הבית היא והתם בפרק קמא דשבועות אמרינן קדשי בדיק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה ותרצו חזקוני ועוד קאמר חזקוני דלדידיה אפילו השתא בת פדייה היא ועוד דאפילו לדיכחו דבעיתו העמדה והערכה מטמא טומאת אוקלין הואיל

והיתה לה שעת הכושר כשהיתה בת פדניה בעודה מפרקסת ואפילו לדברי המפרשים שלא אמרו שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרקסת הרי היא פחיה לכל דבריה אלא בשחט ישראל בטמאה או עפ"ם בטהורה דלאו בר שחיטה הוא אבל ישראל בטהורה מפי שחט בה וכו' הרי היא כמתה גמורה אע"פ שהיא מפרקסת ושחיטת פרה ישראל בטהורה היא אפילו הכי כל שהיא מפרקסת הרי היא בכלל העמדה והערכה דכל שאין השחיטה מתרת באכילה אין שחיטת שנים מוציאתה מידי חיותא דלא אמרו שנים אלא מפני שאותה שחיטה מתרת לאכילה בין לישראל בין לאינו ישראל וכיון שכן הרי היא כמנוח בדיקולא דכל שחיטה שאינה לאכילה בשעת שחיטה אינה מציאה מידי חיות כל שהיא מפרקסת זה פשיטת התוס' עכ"ל הרשב"א.

אולם על הרשב"א תקשה מהא דשבועות דפריף הש"ס נשחטה תפדה הא בעינו העמדה והערכה ולפי שיטת הרשב"א בב"ק שם שניף שפיר העמדה והערכה בעודה מפרקסת דמפרקסת פחיה לכל דבריה פינו דאין השחיטה מתירה באכילה.

דמחוסר פדיון ואין לומר כמו שכתבנו לעיל לפי שיטת הרמב"ם דהרשב"א פתב כ"ז להדיא גבי פרה אדומה דהוי קדשי בדם הבית ולכאורה יש לומר לפי מה שכתב הגרע"א בש"ס (חולין דף ל') על דברי התוס' שכתבו בד"ה והתנן שחט בה שנים או רוב שנים הרי היא פחיה ורו' אין המשנה פן בשום מקום אלא דדייק לה מהא דפרק העור והרוטב (חולין קי"ז) וכתב הגרע"א בהגהת הש"ס י"ל דמתניתין היא במעילה פרק ה' משנה ג' דטעמייהו דרבנן משום דמפרקסת בר העמדה והערכה וכונתו על הא דאמרינן בש"ס (מעילה דף י"ט) קדשי מזבח תמימין ונעשו בעלי מומים ועבר ושחטו דרבי סבר יקברו ונחמים אומרים יפדו ע"ש וי"ל דהש"ס דשבועות דפריף על נשחטה הא בעינו העמדה והערכה הנה אליבא דרבי דסבר דלא אמרינן מפרקסת הרי היא פחיה וכן הש"ס דחולין דפריף אל עוף קדשי בדם הבית הא בעינו העמדה והערכה הנה ג"כ אליבא דרבי פן יש לומר לכאורה על דרך החידוד לפי שיטת הרשב"א אולם מצאתי להדיא בחידושו הרשב"א חולין שם שכתב כמו התוס' שם דהש"ס דפריף שם על עוף קדשי בדם הבית הא בעינו העמדה והערכה הנה משום דבנשחטה כהלכתה הנה מפרקסת כמתה פינו דהנה שחיטה כשרה וכתב שם והיינו דפריף הש"ס בשבועות פרק קמא מתה או נשחטה תפדה הא בעינו העמדה והערכה ומאי קושיא משנשחטה יעמוד ויעריף במפרקסת עכ"ל מבואר בדבריו דגבי פרה לא אמרינן דמפרקסת הנה פחיה משום דהנה שחיטה כשרה והנה כמו ישראל בטורה הרי דאפילו במקום.

דלא חזי לאכילה אלא על ידי פדיון אפ"ה. אמרינן דהנה מפרקסת כמתה ולא בעינו היתר אכילה והרשב"א אומר את עצמו דבב"ק פתב להיפך כמו שהבאתי לעיל ומצאתי שפכד עצמו על סתירה זו בדברי הרשב"א בספרי המחברים ודחקו לתרץ ע"ש.

מבואר דשיטת הרשב"א הנה דלא כהתו"ס שכתבו דאפילו בשחוט חוץ שניף פדיון במפרקסת והיינו דס"ל דכל זמן שהיא מפרקסת הנה בכלל העמדה והערכה אף שאינה ניתרת באכילה בלא פדיון אולם שיטת הרשב"א הנה דהיתר אכילה משויא לה כמתה ולכן כ"ז שאסורה באכילה לא הנה מפרקסת שלה פחיה אף שניתרת בשחיטתה מידי, איסור נבלה ואבר מין בחי ולכן כתב הרשב"א דגבי פרה אדומה מפרקסת שלה הנה

פְּחִיָּה אַף דְּאַהֲנֵי לָהּ הַשְּׁחִיטָה לְהוֹצִיאָהּ מִיַּדֵּי אִיסוּר גְּבִלָה וְאַבְר מִן הַחַי פִּינּוּ דְאַסוּרָה בְּאַכִּילָה קוֹדֵם פְּדִיוֹן וְלָכֵן כ"ז שְׁלֵא נִיפְדִית דְאַסוּרָה בְּאַכִּילָה מִחֲמַת אִיסוּר מְוֹקְדָשִׁין מְפָרְפֶסֶת הָרִי הִיא פְּחִיָּה וּבְעֵינֵינוּ הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה וְסִבְרַת הַרְשָׁבָא מְבֹאָר דְּהָא דְחִזִּי לְאַכִּילָה עַל יְדֵי פְּדִיוֹן לֹא חָשִׁיב הָיִתֵּר אַכִּילָה וְזֵהוּ חִידוּשׁ גְּדוֹל הַשְּׁמִיעָנוּ.

וְעַתָּה נַחְזוּר לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּמְבֹאָר מִדְּבָרָיו דְּאַפִּילוּ בְּשְׁחִיטָה פְּשָׁרָה ג"כ אֶמְרִינּוּ דְּמְפָרְפֶסֶת הָיָה פְּחִיָּה וְהַקְּשִׁינוּ מִהֲנָה דְּוֹכְתִי פּו"ל וּנ"ל דְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם הָיָה בְּזֵה דְּמְפָרְפֶסֶת הָיָה פְּחִיָּה כ"ז שְׁאִין לָהּ הָיִתֵּר אַכִּילָה אַכִּילוּ' בְּנִשְׁחַטָּה שְׁחִיטָה פְּשָׁרָה, שְׁהַתִּירָה אִיסוּר גְּבִלָה וְאַבְר מִן הַחַי אֶלָּא דְּעֵדִינּוּ אִיסוּרָה מִחֲמַת אִיסוּר צְדָדִי פְּגוּן אִיסוּר מְוֹקְדָשִׁין דְּבְעֵינּוּ פְּדִיוֹן אֶלָּא דּו"ל לְחַלְקֵי בֵּין קְדָשִׁי מִזְבֵּחַ לְקַדְוֶשֶׁת בְּדָק הַבַּיִת לְפִי שִׁיטַת הַרְמַב"ם וּבְזֵה הָיָה שִׁיטַת הַרְמַב"ם חֲלוּק מִשִּׁיטַת הַרְשָׁבָא וְלִשִּׁיטַת הַרְמַב"ם לֹא אֶמְרִינּוּ דְּמְפָרְפֶסֶת הָיָה פְּחִיָּה בְּשְׁחִיטָה פְּשָׁרָה אֶלָּא דְּוֹקָא בְּקְדָשִׁי מִזְבֵּחַ דְּמָשׁוּם חֲסָרוֹן פְּדִיוֹן דְּקְדָשִׁי מִזְבֵּחַ לֹא הָיָה מְפָרְפֶסֶת כְּאַנְכֵל וְנִחְשִׁיב אִין לָהּ הָיִתֵּר אַכִּילָה וְשִׁפִּיר הָיָה מְפָרְפֶסֶת פְּחִיָּה דְּמִחוּסָר פְּדִיָּה הָיָה כְּמִחוּסָר מַעֲשֵׂה וְנִחְשִׁיב שִׁפִּיר אִין לָהּ הָיִתֵּר אַכִּילָה אַבְל לֹא כֹן הָיָה בְּקְדָשִׁי בְּדָק הַבַּיִת דְּהַחֲסָרוֹן פְּדִיוֹן בְּקְדָשִׁי בְּדָק הַבַּיִת לֹא הָיָה כְּמִחוּסָר מַעֲשֵׂה וְלָכֵן שִׁפִּיר חָשִׁיב מְפָרְפֶסֶת בְּקְדָשִׁי בְּדָק הַבַּיִת כִּיֵּשׁ לָהּ הָיִתֵּר אַכִּילָה וְהָיָה כְּמַתָּה וְהוּא עפ"י דְּבָרֵי הַרְשָׁבָא (בְּחֻלִּין דְּף קל"ט) שְׁפָתַב גְּבִי הָא דְּאַמְרִינּוּ אַבְל קְדָשִׁי בְּדָק הַבַּיִת דְּקַדְוֶשֶׁת דְּמִים בְּעֵלְמָא הוּא דְּקְדָשִׁי פִּינּוּ דְּמַרְדּוּ פִּקְעָה לְהוּ קַדְוֶשֶׁתִּיהוּ וְהַקְּשָׁה וּא"ת וְקַדְוֶשֶׁה שְׁבָהֶם לְהִיכֹן הִלְכָה י"ל הַקְּדָשׁ דְּמִים אִינוּ פְּקַנְנֵי הַגּוֹף אֶלָּא שְׁעֵבּוּד עֲמוּן שְׁיֵשׁ לְגַבּוּהַ עֲלֵיו דְּאִי גְּמִי בְּקַנְנֵי הַגּוֹף דְּעֵלְמָא וּכ"ו ע"ש מְבֹאָר דְּקְדָשִׁי בְּדָק הַבַּיִת לֹא הָיָה אֶלָּא שְׁעֵבּוּד בְּעֵלְמָא (וְעֵינּוּ ב"ב דְּף מ"ט) דְּאַמְרִינּוּ שֶׁם מִשְׁכּוֹנוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּיַד הַגֵּר וּמַת הַגֵּר וּבָא יִשְׂרָאֵל אַחַר וְהַחֲזִיק בָּהּ מוֹצִיאִים אוֹתוֹ מִיָּדוֹ מֵאִי טַעְמָא פִּינּוּ דְּמִית גֵּר פִּקְעָה שְׁעֵבּוּדִיהָ מְבֹאָר דְּמַמִּילָא הָיָה הַמְּשָׁכֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַלְּנָה וְאִין צָרִיף הַיִּשְׂרָאֵל שׁוֹב קַנְנֵי בְּהַמְּשָׁכוֹן אֶלָּא דְּמַמִּילָא הָיָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל פִּינּוּ שְׁבַעֲצָם הוּא שְׁלוֹ וּכְמוֹ כֹּן ה"ה ג"כ בְּקְדָשִׁי בְּדָק הַבַּיִת פִּינּוּ שְׁאִינוּ אֶלָּא שְׁעֵבּוּד בְּעֵלְמָא וּכְשֶׁנִּפְקַע הַשְּׁעֵבּוּד עַל יְדוּ פְּדִיוֹן מְמִילָא הָיָה שֶׁל בְּעֵלִים וְלָכֵן שִׁפִּיר יֵשׁ לוֹמֵר דְּשִׁאֲנֵי קְדָשִׁי בְּדָק הַבַּיִת פִּינּוּ דְּאִינָה אֶלָּא שְׁעֵבּוּד בְּעֵלְמָא שִׁפִּיר יֵשׁ לוֹמֵר דְּהַפְּדִיוֹן לֹא הָיָה חֲסָרוֹן מַעֲשֵׂה פִּינּוּ דְּהָיָה מְמִילָא כְּמוֹ שְׁהַבְּאִתִּי לְעִיל מִהַש"ס דב"ק הַנ"ל וְלָכֵן שִׁפִּיר מְפָרְפֶסֶת הָיָה כְּמַתָּה וְלֹא בַת הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה הִיא וּלְפִי"ז א"ש מֵהַשְּׁחִיטָה עַל הַרְמַב"ם מֵהָא דְּשְׁבוּעוֹת הַנ"ל וּמִהַש"ס דְּחֻלִּין (דְּף פ"ד) דְּשֶׁם מִיָּרִי הַש"ס בְּקְדָשִׁי בְּדָק הַבַּיִת יִפְּיוֹן דְּהַפְּדִיוֹן לֹא הָיָה כְּמִחוּסָר מַעֲשֵׂה וְנִחְשִׁיב שִׁפִּיר יֵשׁ לָהּ הָיִתֵּר אַכִּילָה וְלָכֵן מְפָרְפֶסֶת פִּינּוּ דְּהָיָה כְּמַתָּה מִחֲמַת הַהִיתֵּר שְׁחִיטָה דְּהָיָה כְּאַנְכֵל וְלָכֵן לֹא בַת הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה הִיא וְלָכֵן חָשִׁיב שִׁפִּיר הַש"ס בְּחֻלִּין וּבְשְׁבוּעוֹת שֶׁם קְדָשִׁי בְּדָק הַבַּיִת לֹא בַר הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה דְּשְׁחִיטָה פְּשָׁרָה אַבְל הַרְמַב"ם שִׁפִּיר פָּתַב (בפ"א) מִהֲלָכוֹת אִיסוּרֵי מִזְבֵּחַ) דְּאַפִּילוּ שְׁחַט שְׁחִיטָה פְּשָׁרָה בְּהִמַּת קְדָשִׁי מִזְבֵּחַ שְׁנָפַל בָּהּ מוּם דְּפוֹדִין אוֹתָהּ לְאַחַר שְׁחִיטָה בְּמְפָרְפֶסֶת מָשׁוּם דְּמְפָרְפֶסֶת הָרִי הִיא פְּחִיָּה לְכָל דְּבָרִיָּה וְהִינּוּ דְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּקְדָשִׁי מִזְבֵּחַ פִּינּוּ דְּקַדְוֶשֶׁת הַגּוֹף הָיָה כְּמוֹ קַנְנֵי הַגּוֹף וְהַפְּדִיוֹן הָיָה שִׁפִּיר מְחוּסָר מַעֲשֵׂה וְלָכֵן בְּעוֹדָה מְפָרְפֶסֶת אַף דְּהַשְּׁחִיטָה הִנּוּ שְׁחִיטָה מְעֵלְיָא אַבְל פִּינּוּ דְאַסוּרָה בְּאַכִּילָה קוֹדֵם פְּדִיוֹן חָשִׁיב שִׁפִּיר אִין לָהּ הָיִתֵּר אַכִּילָה וְלָכֵן פִּינּוּ דְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּבְעֵינּוּ דְּוֹקָא הָיִתֵּר אַכִּילָה לְעַנְנֵי דְּלֹא הִיא מְפָרְפֶסֶת פְּחִיָּה וְכִינּוּ דְּקְדָשִׁי מִזְבֵּחַ מְחוּסָר פְּדִיוֹן חָשִׁיב

שפיר אין לה היתר אכילה ושפיר הנה המפרקסת פתיה לענין העמדה והערכה ולא קשה על הרמב"ם מפל הנה דוכתי דשם מיירי בקדשי בידק הבית (ונה לא מסתבר לחלק בין קדשי בידק הבית דעלמא לקדשי בידק הבית של פרה אדומה) והנה במה שכתב לעיל על דברי הרמב"ם דשיטת הרמב"ם דלא אמרינו דמפרקסת הנה פתיה לכל דבריה אלא דוקא בקדשי מזבח שהוקמא (דהנה קדושת הגוף פדמשמע בכמה דוכתי בש"ס דהא עושה תמורה) ועיין בש"מ תמורה ד"ג שדבריהם צ"ע טובא בענין זה אבל בקדשי בידק הבית לא יש להעיר מהא דכתב הרמב"ם (בהלכות ערכין פ"ה) שחט בה שנים או רוב שנים וברי היא מפרקסת הרי היא מפרקסת הרי היא פתיה לכל דבריה ומשמע לכאורה מסתימת לשון הרמב"ם דמיירי בין בקדשי מזבח ובין בקדשי בידק הבית דבהלכה הקודמת ג"כ מייתי שם בקדשי מזבח ובקדשי בידק הבית הרי דאפילו בקדשי בידק הבית ג"כ סובר הרמב"ם דמפרקסת הנה פתיה ונה דלא פדברינו אמנם אח"כ מצאתי בשער המלך שכתב דע"כ עלינו לפרש דברי הרמב"ם דמיירי דוקא בקדשי מזבח דאם לא פון תקשה מהא דאמרינו (בתמורה דף ל"ב) דאפילו למאן דאמר קדשי בידק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה אפ"ה אין פודין קדשי בידק הבית תמימין שנשחטו דכיון דתמימין אינם נפדין אלא למזבח יאמרו עליהו קדשי מזבח שנשחטו ניפדין לכו יקברו ע"ש בשער המלך שכתב דע"כ מיירי הרמב"ם בקדשי מזבח שנעשו בעלי מום.

והנה מידי דברי בענין זה אמרתי לתרץ דברי הרמב"ם בהלכות (מלכים פרק ט') שכתב השוחט את הבהמה אפילו שחט בה שני סימנים כל זמן שהיא מפרקסת אבר ובשר הפורשים ממנו אסורין לבני נח משום אבר מן החי ע"ש והקשו על הרמב"ם מהא דאמרינו בחולין (דף ל"ג) תנינא דלא פרב אחא בר יעקב הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה חותך פזית בשר מבית השחיטה ומולחה יפה וכו' ואחד ישאל ואחד עכו"ם מותרין בה (והיינו דלא פרב אחא בר יעקב דאמר אין מזמנין עכו"ם על הבני מעיין משום דישאל דלשחיטה תליא מילתא פינון דאיכא שחיטה מעליותה אישתרי להו עכו"ם דבגחירה סגי להו ובמיתה תליא מילתא הני פאבר מן החי דמי) והקשו על הרמב"ם דפסק פרב אחא בר יעקב ולא פהברייתא (עיין בחידושו הרשב"א חולין שהקשה פון).

ונ"ל לתרץ שיטת הרמב"ם באופן זה דהנה קשה לפי מה דנקטי בפשיטות כל מפרשים דהרמב"ם פסק פרב אחא בר יעקב א"כ קשה למה השמיט ולא הביא הא דאין מזמנים עכו"ם על הבני מעיין וזהאין לומר דסמך על מה שהביא הא דמפרקסת אסורה לבן נח דאין דרף הרמב"ם להשמיט דבר המפורש בתלמוד לבן נ"ל לומר דהרמב"ם אינו מפרש דברי הש"ס כפרש"י ושיטת הרמב"ם הנה דהא דאמר רב פפא הנה יתיבנא קמי דרב אחא בר יעקב ובעיא דלימא ליה מי איכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור וכו' זהו שייך דוקא על הבני מעיין ולא על כל הבהמה והיינו דשיטת הרמב"ם הנה דלא שייך מי איכא מידי אלא דוקא בדבר דלישראל שרי ולעכו"ם אסור לעולם והיינו פינון דלישראל שרי לעכו"ם אסור שייך מי איכא מידי אבל בדבר דגם לעכו"ם נמי שרי לאחר זמן אלא דלישראל שרי בזמן יותר קצר ולעכו"ם שרי בזמן ארוך פינון דאין שום חילוק לענין היתר בעצם הדבר אלא דהחילוק הנה בזמן בזה לא שייך מי איכא מידי ולפי זה יש לפרש הש"ס דאמר תניא דלא פרב אחא בר יעקב זה קאי על הבני מעיין והברייתא דאמר הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה חותך פזית בשר מבית השחיטה זה הנה

נמי דוקא מהבני מעינין אכל בכל הבהמה לא ויש לומר דגם הש"ס מייירי בבני מעינין דוקא והבני מעינין שפיר מותרין לבן נח משום מי איכא מידי וכל הבני מעינין שייך שפיר סברת מי איכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור דהבני מעינין יהיו אסורין לעולם דכמאן דמנחי בדיקולא דמי ואפילו לאחר מיתת הבהמה ישארו הבני מעינין באיסורן אבל בכל הבהמה מפרקסת לא שייך מי איכא מידי פיון דימתין עוד שעה עד שתמות הבהמה ואישתריה ועינין בפירש"י (חולין דף מ"ו) דמבואר להדיא דהא דתניא הרוצה שיבריא חותה פנית בשר מבית השחיטה מייירי בבני מעינין היינו בכבד ושאר בני מעינין וע"ש שהביא הש"ס דברכות (דף מ"ד) דאמרינן שם כל נפש משיב נפש וה"ה הא דתניא הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה דכתב שם רש"י משום דמעלי כדאמר לקמן הרוצה נמי מייירי בבני מעינין ועל הבני מעינין שייך שפיר הא דמי איכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור פיון דהבני מעינין ישארו באיסורן לעולם ובזה גם הרמב"ם מודה דאמרינן מי איכא מידי ובני מעינין אף דהוי כמאן דמנחי בדיקולא אפ"ה מותרין לבן נח גם לשיטת הרמב"ם משום דה סברה דמי איכא מידי ולכן שפיר לא הביא הרמב"ם הא דאין מוזמנים עכו"ם על הבני מעינין דהבני מעינין שפיר מותרין לבן נח לשיטת הרמב"ם והנה זה אין להקשות דאפילו לפי דברינו דלא שייך מי איכא מידי אלא בדבר שנשארו אסור לעולם אבל בדבר שיהא מותר לאחר זמן לא שייך מי איכא מידי א"כ בחותה בשר מבהמה מפרקסת קודם שתצא נפשה אי אמרינן דמפרקסת אסורה לבן נח אז הבשר שנפרש מהפרקסת תהא אסורה איסור עולם לבן נח א"כ שייך שפיר מי איכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור אמנם זה אינו דכיון דעל כל הבהמה, לא שייך מי איכא מידי מחמת דלאחר זמן יהא מותר לא שייך נמי מי איכא מידי על בשר הפורש מן המפרקסת דלא שייך מי איכא מידי פיון דהנה באקראי ותלה בדעת האדם ואינו בחיוב להיות פן לעולם לא שייך לומר משום מי איכא מידי אלא על הבני מעינין שייך שפיר מי איכא מידי פיון דיהיו אסורין לעולם וא"ש ולפי דברינו א"ש מה שהקשה החתם ספר בחלק יו"ד (סימן י"ט) היאך מותר למכור ביצים לבן נח לפי שיטת הרמב"ם דלית ליה מי איכא מידי כמו שפסק גבי מפרקסת דאסורה לבן נח והיינו לפי מה שכתבו התוס' בחולין (דף ס"ד) דביצים הנה חידוש דשרי לישראל דאין לה דבר הינצא מן החי ושרי וא"כ יהא אסורין למכור ביצים לבן נח ולפי דברינו א"ש דגם שיטת הרמב"ם הנה דשייך מי איכא בדבר שיהא אסור לעולם א"כ ביצים פיון דבלאו הכי יהיו אסורין לעולם ושפיר מותר למכור ביצים לבן נח וא"ש ועינין בח"ס שם שהאריה בזה השמטות ומלואים בפסמן א עינין בתוס' (יומא דף לא) שהקשו בהא דאמרינן חמש טבילות ועשרה קידושין פהו גדול טובל ומקדש בו ביום וכולן בקודש בגג בית הפרנה והקשו והא גגין ועליות לא נתקדשו כדאמרינן בפסחים דף פ"ו ולפי מה שבארתי בפנים דאפילו למד"א גגון ועליות לא נתקדשו ג"כ שייך על הגגין קדושה כמו שבארתי דבירושלים יש תרי קדושת והגגין ג"כ יש בהו קדושה מחמת שהו סמוכין למקדש כמו שבארתי וא"ש דכולן הוי בקודש בסמן ב' העיר לי גדול אחד לפי מה שפכתתי לתרץ קושיות המל"מ על תוס' שבעות דף י"ז ד"ה תלה עצמו וכו' דהוכחת התוס' הנה משום שהפנה הנה הולך על גבי איצטבא והא דאין האיצטבא חוצץ הנה משום דמין במינו אינו חוצץ וכמו שכתבו המפרשים דאף דמין במינו אינו חוצץ אבל בכל זה לא כמו נוגע ממש אלא דהנה כמו

אָויר וְעַל זֶה הָעִיר הָאֵל גַּם הָאֵיִצְטָבָא מְנוּחַת עַל הָרִיִצְפָּה וְהוּי כְּמוֹ דְאָמְרִינן בְּשׁ"ס דְּזִבְחִים
שֵׁם דָּף (פ"ח) דְּקָאֵי גַבְרָא בְּרֵאשׁוֹ שֶׁל מְזַבֵּחַ לֹא מְבַעֲיָא לָן וְכו' ע"ש אוֹלָם יֵשׁ לְחֵלֶק
דְּשִׁאֲנֵי הָתָם דְּהִפְתָּהוּ הָעוֹמֵד עַל הַמְזַבֵּחַ אֵינּוּ חוֹצֵץ כִּינּוּן דִּהוּא עֲצָמוּ הָעוֹבֵד וְעֵינֵין בְּפִירֵשׁ"י
שֶׁכְּתִב וְז"ל דְּהִנְחַת גּוֹפּוֹ הוּי כְּהִנְחַת קַרְבָּן וְזֶה לֹא שִׁינְיָה גַבִּי רִיִצְפָּה וְלָכֵן שִׁפִּיר יֵשׁ לוֹמֵר
דְּהִפְתָּהוּ הַהוֹלֵךְ עַל הָאֵיִצְטָבָא לֹא הָוּה כְּמוֹ שֶׁהוֹלֵךְ עַל הָרִיִצְפָּה מִמָּשׁ אֲלֵא דְהָרִיִצְפָּה אֵינְהָ
חוֹצֵצַת מִשׁוּם דִּהְוָה מִינּוּ בְּמִינּוּ וְלִפִּי זֶה אֵינּוּ מְקוֹם לְהַשְׁגָּתוֹ עַל הַגָּאוֹן מְסוּכְטָשׁוּב בְּמָה
שֶׁהַשְׁגָּתִי עָלָיו מִהַשׁ"ס דְּזִבְחִים הַנֶּ"ל מִהָא דְקָאֵי גַבְרָא בְּרֵאשׁוֹ שֶׁל מְזַבֵּחַ וְכו' דְשֵׁם גַבִּי
הַמְקַטִּיר אֵימּוּרִים עַל גַבִּי בְּשֵׁר כִּינּוּן דְּהַבְּשֵׁר לֹא הָוּה לְצוּרָה עֲבוּדָה כְּמוֹ פְהוּ בְּזָה לֹא
מְהַי מַה דְּמְנוּחַ עַל עַל הַמְזַבֵּחַ וְצ"ע בְּזָה וַיֵּשׁ לְהָאֲרִיָּה וְאִכ"מ.

בְּסִימָן ג' הַבֵּאתִי דְבָרֵי הַרְמַב"ם שֶׁכְּתִב דְּזֶה שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה וּמִכֵּן חֲמִישִׁים שָׁנָה יָשׁוּב
מִצָּבָא הָעֲבוּדָה אֵינּוּ אֲלֵא בְּזִמְנָן וְכו' אֲבָל לְדוֹרוֹת אֵינּוּ הַלּוּי נִפְסָל בְּשָׁנִים וְכו' אֲלֵא בְּקוֹל
וְכו', וַיִּרְאֶה לִי שֶׁאֵינּוּ נִפְסָל אֲלֵא לוֹמֵר שִׁירָה אֲבָל יִהְיֶה מִן הַמְשׁוֹעָרִים וְהַקְשָׁה הִרְאֵ"י
הָא קִימ"ל מְשׁוֹרֵר שֶׁשְׁעִיר בְּמִיתָה לְכַאוּרָה יֵשׁ לוֹמֵר דִּהָא דְמְשׁוֹרֵר שֶׁשְׁעִיר מִיתָה הָוּה
דְּנֻקָא בְּזִמְנָן שֶׁהוּא רְאוּי לְעֲבוּדָה אֲבָל בְּזִמְנָן שֶׁנִּדְחָה מְעֲבוּדָה לֹא שִׁינְיָה אֲזִי מְשׁוֹרֵר שֶׁשְׁעִיר
וְרֵאִיתִי בְּסִפְרָא לְחַם יְהוּדָה לְהַגָּאוֹן מְהָר"י עֵיִיאִישׁ שֶׁהִבִּיא הָא דְכְּתִב הַרְמַב"ם (בפ"ה)
מִהִלְכוֹת פְּלִי הַמְקַדָּשׁ) כְּשִׁיגְדֵל הִפְתָּהוּ וַיַּעֲשֶׂה אִישׁ הָרִי הוּא כְּשֵׁר עֲבוּדָה וְאֵינּוּ נִכְנָס לְעֲזָרָה
לְעֲבוּדָה אֲלֵא בְּשַׁעֲה שֶׁהַלּוּיִם אוֹמְרִים שִׁירָה מְבֹאָר דֹּאע"ג שֶׁהוּא גְדוֹל אֵינּוּ עוֹבֵד מִתְחִלָּה
עֲבוּדָה בֵּין פְּהוּ בֵּין לּוּי עַד שֶׁיִּתְחִיל לוֹמֵר שִׁירָה עִם הַלּוּיִם בַּתּוֹרַת סִינַי וְאֵע"ג דְּכִתְּהוּ לְאוּ
בַר עֲבוּדַת שִׁירָה הוּא דְכִתְּהוּ בְּעֲבוּדַת לּוּי הוּא בְּאֲזַנְהָרָה הֵיִינוּ אַחַר שֶׁנִּתְעַסַּק כְּבָר בְּעֲבוּדַתוֹ
הִרְאוּיָה לּוּ דְאֲזִי אֵינּוּ יְכוֹל לְהַעֲתִיק אֶת עֲצָמוֹ לְעֲבוּדָה שֶׁל זוּלְתוֹ אֲבָל בַּתְּחִלָּה רִשְׁאִי
לְעֲבוּדָה מְלֵאכֶת הַשִּׁיר דְכִהְנִים נְמִי הָיוּ לּוּיִם וְשִׁבְט לּוּי אֵיִקְרוּ ע"ש וְצ"ע אִם שִׁינְיָה לוֹמֵר
כֵּן לְעֵנִין לּוּי שֶׁהִזְקִין דְּחוּזָר לְמְלֵאכָה אַחֲרַת שִׁאֵינְהָ מְלֵאכָתוֹ מִשׁוּם שֶׁאֵינּוּ רְאוּי לְעֲשׂוֹת
מְלֵאכָתוֹ וְעֵינֵין לְהַגָּאוֹן מְלִבִּי"ם בְּבִיאָוִר לְסִפְרָא יְחִזְקֵאל (מ) שֶׁכְּתִב דְּאֵינּוּ כ"כ מוֹכֶרֶת סְבֵרַת
הַגָּאוֹן מְהָר"י עֵיִיאִישׁ דִּישׁ לוֹמֵר שֶׁהַפְּהִנִים הָא מְשׁוֹרְרִים בְּפְלִי וְלָזֶה הִנְכֻשְׁרוּ גַם
יִשְׂרָאֵלִים מִיּוֹחֲסִים כְּמְבֹאָר (בפ"ג) מִהִלְכוֹת פְּלִי הַמְקַדָּשׁ וְעֵינֵין בַּתּוֹסְפָתָא עִירְכִין בַּפ"ב
דְּאֵינּוּ אִשָּׁה נִכְנָסַת לְפִזְרָה אֲלֵא בְּשַׁעֲת קַרְבָּנָה וְאֵינּוּ הַקָּטָן נִכְנָס לְמִוְרָה אֲלֵא בְּשַׁעֲה שֶׁהַלּוּיִם
אוֹמְרִים שִׁירָה.

בְּסִימָן ג' בְּמָה שֶׁכְּתִבְתִּי לְחֵלֶק בֵּין מְלֵאכֶת שַׁבָּת לְעֵנִין נְזָקִין דְּגַבִּי שַׁבָּת הָעֵיקָר מַה שֶׁאֵנּוּ
מְקַפְּדִים עַל הַפְּעוּלָה שֶׁתְּהֵא פְּעוּלָה חֲשׁוּבָה וְגַבִּי נְזָקִין הָעֵיקָר בְּעֵינֵין שֶׁתְּהֵא מִכַּח הָאָדָם
וּבְזָה בִּיאָרְתִי דְבָרֵי הַשׁ"ס ב"ב ק דף ס"א גַבִּי זוֹרָה וְרוּחַ אֲסִיעֶתוֹ ע"ש פְּתַב לּוּ כְּבוֹד חֲמִי
הָרַב הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָס מוֹהַר"ר שֶׁעֲפָטֵל קַרְעֵמְעֵר שְׁלִיט"א ר"מ וּמְנַהֵל דִּישִׁיבַת גִּיּוֹ הֵיִינוּעֵן
(וּמְלִפְנֵי בְּמַתִּיבְתָא רַבְתָּא דְסְלוּצְק) בְּעֵנִין זֶה לְהָעִיר בְּדְבָרֵי דַע"כ לֹא פְלֵלָא הוּא דִּהָא
מְצִינּוּ גַבִּי שַׁבָּת דְּגָרָם כִּיבּוּי מוֹתֵר וְלִהְיֵי בְּנְזָקִין מְצִינּוּ דְחֵיב אֲפִילוּ בְּלֵא נַעֲשֶׂה הַפְּעוּלָה
כְּוֹלָה ע"י הָאָדָם כְּמוֹ דְחֵיב עַל הָאִשׁ בְּמָה שֶׁנַּעֲשֶׂה ע"י רוּחַ מְצִינָה עֵינֵין תּוֹס' ב"ב (דף ה'
ע"ב) וְעֵינֵין הַנְּמוּק"י ב"ב קש"מ כ"כ בְּעֵנִין זֶה וּבְרֵא"ש כָּאֵן ב"ב ק דף ס"א שֶׁכְּתִב לְהִדְיָא
דְּאָף דְּזוֹרָה וְרוּחַ מְסַעֲיָתוֹ לֹא הָוּה אֲלֵא גְרָמָא דִּהָא לֹא הָוּה כְּוֹלָה בְּכַח הָאָדָם אִפ"ה חֵיב
לְעֵנִין שַׁבָּת וְהֵיִנוּ דְהָעֵיקָר מַה שֶׁאֵנּוּ מְקַפְּדִים גַבִּי שַׁבָּת דְּבַעֲינּוּ שֶׁתְּהֵא דְרָף הַמְּלֵאכָה כְּוֹ
לְכֵן בְּזוֹרָה וְרוּחַ מְסִיעֶתוֹ כִּינּוּן דְּרָף הַמְּלֵאכָה הוּא כֵּן חֵיב וְכֵן מְצִינּוּ הַרְבֵּה מְלֵאכֶת

שְׁהִיּוּ בַמִּשְׁכָּן בְּאֶרְצָה זֶה כְּגוֹן מְבַשֵּׁל וְכֵן זְרִיעַ אוֹפֶה וְכַדוּמָה אַע"ג שֶׁהָאָדָם אֵינוֹ עוֹשֶׂה בְּזֶה אֲלָא מֵה שֶׁהֵנִיחַ הַגְּדִירָה.

אֲצֵל הָאֵשׁ וְכו' וְכֵן בְּחֹרֶשׁ בְּבִקְרִים דְּחִיב וְהֵלֵא אִי הוּא הָעוֹשֶׂה בְּעֲצָמוֹ פְּלוּ אֲלָא בְּסִיּוּעַ הַבְּהֵמָה וְאִם נֹאמֵר בְּזֶה אֵף פְּשׁוּט מִטַּעַם שֶׁהֵיךָ כֵּן בַּמִּשְׁכָּן הֵלֵא, יְהִי קִשָּׁה הָא זֶה עוֹקֵר וְזֶה מְנִיחַ ג"כ הֵיךָ בַּמִּשְׁכָּן וְכֵן זֶה אֵינוֹ יָכוֹל וְזֶה אֵינוֹ יָכוֹל לִר' שְׁמַעוֹן ג"כ הֵיךָ בַּמִּשְׁכָּן כְּגוֹן שְׁנַיִם שֶׁהִיּוּ נוֹשְׂאִין אֶת הָאָרוֹן אַעפ"כ פְּטוּר כְּמוֹ שֶׁפָּתְבוּ הַתּוֹס' (שְׁבַת ג') מִטַּעַם שֶׁלֹּא עָשָׂה כְּלוּלָה וְא"כ גַּם בְּחֹרֶשׁ בְּבִקְרִים יִפְטוּר וְע"כ מְוַכְרְחִים לוֹמֵר מִתּוֹךְ שֶׁאֵין הַבְּהֵמָה יָכוֹלָה לְחַרְוֵשׁ אִם לֹא שֶׁהָאָדָם יֵאָחֵז הַמַּחְרִישָׁה בְּיָדוֹ וְנִקְרָא מֵה שֶׁהַבְּהֵמָה עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה הָאָדָם וּמַצִּינּוֹ בִּירוּשְׁלָמִי פְּלֵאִים (פָּרָק ח' הַלְכָה ב') ר יוֹסִי בֵּר' חֲנִינָא אָמַר הַמְנַהֵיג בְּכֻלָּאִים בְּקוּל לִוְקָה וְתַנִּי כֵּן הִנְהִיגָה הַמְשִׁיכָה קוֹרָא לָהּ וּבָאֵת אַחֲרֶיהָ וְנִתְחַיֵּב בָּהּ לְשַׁלֵּם כְּשֶׁאוּל וְהַתַּנִּי שְׁמוּאֵל הִיָּתָה עוֹמֶדֶת חוּץ לְתַחֲוִים קוֹרָא לָהּ וּבָאֵת אַחֲרֶיהָ הֲרִי זֶה פְּטוּר וּמְשַׁנֵּי תַמָּן לְדַעְתָּהּ הִיא מְהַלְכָה הֵכָא עַל פְּרֻחָהּ הֵא מְהַלְכָה וְע"ש בַּמְפָּרְשִׁים דְּפָרְשׁוּ דְהַש"ס מְקַשָּׁה מְהָא דְמְנַהֵיג בְּקוּל דְּחִיב עַל תַּחֲוִיִּים דְּפְטוּר עַכ"פ הֲרִי מְהִירוּשְׁלָמִי מְבִנְיָא דְמֵה שֶׁהַבְּהֵמָה עוֹשֶׂה ע"י הָאָדָם חָשׁוּב מַעֲשֵׂה אָדָם וּבְזֶה אֲמַרְתִּי עַל הָא דְכַתְּבַתְּ הַנְתָּה"מ דְּמְשִׁיכָה ע"י גוֹרָם מְהִנֵּי מְהָא דְקוֹרָא לָהּ וְהִיא בָּאָה דְאֵין רְאִיָּה דְקוֹרָא לָהּ וְהִיא בָּאָה הִנּוּה שְׁפִיר מַעֲשֵׂה אָדָם כִּינּוּן שֶׁהַבְּהֵמָה נִמְשַׁכְתָּ בְּטַבְעָהּ וְזֶהוּ דְמַחְלֵק הַש"ס בֵּין גְּדוּל לְקִטְוִן דְּגְדוּל אֲדַעְתָּא דְנִפְשָׁיָהּ קַעֲבִיד הִיָּנּוּ הֵגַם דְהַגְדוּל ג"כ הוּלָף בְּשִׁבִיל שֶׁהוּא קוֹרָא רַק דְבַגְדוּל הִנּוּה הַהִלְיָכָה בְּהַסְכָּם עֲצָמוֹ וְהִנּוּה הַקְרִיאָה רַק גוֹרָם מִשָּׂא"כ קִטְוִן דְהִנּוּה כְּמוֹ בְהֵמָה דְנִמְשָׁף בְּטַבְעוֹ זֶה הִנּוּה מַעֲשֵׂה אָדָם וְא"כ בְּפוּעַל גְּדוּל דְמִיָּרִי הַנְתָּה"מ לֹא הִנּוּה הַמְשִׁיכָה לְדַעְתוֹ וְלֹא דְמִי לְקוֹרָא לָהּ וְהִיא בָּאֵת דְגַבֵּי בְהֵמָה וַיֵּשׁ לְהַעִיר לְמָה בָּאֵת בְּתַחֲוִיִּים פְּטוּר קוֹרָא לָהּ וְהִיא בָּאֵת וּמ"ש מְשִׁיכָה וְהִיא הִירוּשְׁלָמִי מְדַמֵּי מְשִׁיכָה לְכֻלָּאִים וְתַחֲוִים בְּהֵמָתוֹ לְכֻלָּאִים וְלָמָּה בְּמְשִׁיכָה מְהִנֵּי הַקְרִיאָה וְלֹא.

בְּתַחֲוִים בְּהֵמָתוֹ וְכֵן יֵשׁ לְהַעִיר לְמָה דְקִימ"ל הַמַּחְמֵר אַחַר בְּהֵמָתוֹ פְּטוּר וְהֲרִי הוּא עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה שֶׁהֲרִי הַבְּהֵמָה הוֹלְכָתָ ע"י שְׁמוּשָׁכָה וּמַחְמֵר אַחֲרֶיהָ אֲלָא וְדַאי דְלֹא הִנּוּ מַעֲשֵׂה גְמוּר אֲלָא דְגַבֵּי חוֹרֶשׁ כִּינּוּן דְדַרְךָ הַמְלָאכָה הִיא כְּפִי בְהֵמָה חִיב רַחֲמָנָא וְכֵן בְּכֻלָּאִים דְאֲמַרָה תוֹרָה לֹא תַחְרוֹשׁ בְּשׁוֹר וְחִמּוּר יִתְדִי הֲרִי הֵתָם זֹאת אֶסְרָה תוֹרָה מֵה שֶׁהַבְּהֵמָה עוֹשֶׂה ע"י וּמֵה לִי בְּאִיזָה אֶרְצָה שֶׁהוּא מְעוֹרֵר הַבְּהֵמָה לְחַרְוֵשׁ וְלִמְשׁוֹף אִם עַל יְדֵי אֶפְסָר אוֹ עַל יְדֵי קוּל כִּינּוּן שֶׁזֶהוּ הָאִיסוּר שֶׁאֶסְרָה תוֹרָה וְאֵלּוּ הֵיךָ הַדִּין בְּמְשִׁיכָה שֶׁיִּמְשׁוֹף כְּמוֹ שֶׁאֵלּוּ הִיָּתָה הַבְּהֵמָה.

כְּפוּתָה אִזּוּ הֵיךָ הַמְשַׁמְעוֹת שֶׁיִּמְשָׁכְנוּ בְּכַחוֹ וּבְנִדְאֵי אִזּוּ לֹא הֵיךָ מוֹעִיל קוֹרָא לָהּ וְהִיא בָּאָה אֲבָל עֲנִין הַמְשִׁיכָה מִשְׁמַע אִם גַּם שֶׁהַבְּהֵמָה עוֹשֶׂה בְּכַחוֹ מִפְּנֵי זֶה מְהִנֵּי מְשִׁיכָה בְּאֶפְסָר אֵף שֶׁהַבְּהֵמָה הוֹלְכָתָ מִפְּתַח עֲצָמָה לְכֵן מְהִנֵּי קוֹרָא לָהּ וְהִיא בָּאָה אֲבָל בְּמַחְמֵר שְׁפִיר פְּטוּר.

כִּינּוּן דְאֵין הָאָדָם עוֹשֶׂה הַמַּעֲשֵׂה כְּלוּלָה וְלֹא דְמִי לְחַרְוֵשׁ בְּבִקְרִים וּבְתַחֲוִיִּים יֵשׁ לוֹמֵר כִּינּוּן דְהִנּוּ דְרַבְנָן לֹא גְזָרוּ. ע"כ דְבָרֵי חֲמִי הֲרַב הַגְּאוֹן הַנֶּ"ל וְנִרְאָה פְּשׁוּט דְלַעֲנִין שְׁבַת הַפֶּל תְּלוּי בְּדַרְךָ הַמְלָאכָה הִיָּנּוּ בְּמִלְאכָתָ מְחַשְׁבֵּת וְלַעֲנִין נִזְקִין בְּעֵינֵי שֶׁיְהִי בְרִי הַזִּיקָא וְלְכֵן זוֹרָה וְרוּחַ מְסַעֲיָתוֹ פְּטוּר לַעֲנִין נִזְקִין מִשׁוּם דְלֹא בְרִי הַזִּיקָה וַיֵּשׁ לְהַאֲרִיף בְּזֶה וְאִכ"מ וּמֵה שֶׁכַּתְּבַתְּ לְהַעִיר, אֲמַאי מַחְמֵר אַחַר בְּהֵמָתוֹ לֹא חָשׁוּב כְּאֵילוּ הוּא עוֹשֶׂה כְּמוֹ בְּחֹרֶשׁ

ראיתי שפינון לזה פבר בחדושי הרמב"ן בשבת דף קנ"ג ע"ש שפכתב ונ"ל אלא שמ"מ צריך טעם בדבר שהרי החורש בבהמה אתה ובהמתך הוא כמחמר שהחרישה בכת הבהמה הוא נעשה, ונאמר בזה שמפני שהחורש בבהמה הוא נותן עליה עול והוא כובש אותה תחת ידו וברשותו היא עומדת כל המלאכה על שם האדם היא וכו' היא תלויה ואין הבהמה אלא ככלי ביד האמן ואינה דומה למחמר שהבהמה היא הולכת לנפשה אלא שיש לה התעוררות מן המחמר עכ"ל הרמב"ן ודבריו צריך ביאור ומצאתי בספר תשובת ר"א להגאון מהר"א ז"ל מטעלז שהאריך בדבריו הרבה והביא מה שפכתב האבן העוזר דהמעמיד עלוקא בשבת אסור ע"ש בספר הג"ל שהאריך הרבה בחילוק בזה חרישה למחמר וכתב דגם במחמר אם לא היתה הבהמה הולכת מחמת עצמה אלא מחמת משיכת האדם אז היתה האדם חייב סקילה כמו לבחורש שהרי הרמב"ן פתב שבמחמר יש להבהמה התעוררות מעט מצד המחמר מבואר דאלו היתה לבהמה התעוררות הרבה היינו שהיה מושך הבהמה ובלא משיכתו לא היתה הולכת אז היתה שפיר חייב כמו בחרישה האריך שם בספר תשו' הרבה ויש לעיין בדבריו ואכמ"ל ע"ש ומה שהעיר למה מותר קורא לה והיא פאת בתחומין ומה שהעיר כבוד חמי הרב הגאון מ"ש בתחומין ממשיכה יש לי הרהורי דברים בזה אולם ראיתי בספר אגלי טל להגאון מסאכנטשאב שדבר בזה באריכות וכתב לדייק דבתחומין מחמר אסור מהא דמקשה בירושלמי על קורא לה והיא פאת שניאסור ותיירץ רק מפני שלדעתה היא מהלכת אבל במחמר אחריה שעל פרוסה היא מהלכת שפיר אסור ומשמע דלאו דמחמר איתא גם בתחומין ע"ש שהביא מהתוס' עירובין דף צ"ז וכתב דהא דאינו נוהג שביתת בהמתו בתחומין משום דתחומין לא הוי רק דרבנן וכתב שם דבשבת אינו איסור חפצא רק איסור גברא שהוא לא יעשה מלאכה וכל האיסור רק מה שהוא עושה ע"כ צריך מעשיו משא"כ פלאים האיסור על הפלאים שלא נוהג בהם ע"כ אסור אפילו במעשה כל דהו ואפילו בקול לבד וכן משיכה והגבהה שצורך קנין שתהא הבהמה נמשכת או מוגבהת ע"כ סגי במעשה כל דהו דהוה כמו קול ויש לעיין בדבריו דהא הרא"ש בב"ק שכתב להדיא בזורה ורוח מסייעתו אף דלא הנה אלא גרמא אפ"ה חייב לענן מלאכת שבת אף דלענן נזקין פטור ויש לעיין בזה טובא אבל אכ"מ.

בסימן ד' שפכתתי דכ"ז שלא נכבשה כל ארץ ישראל לא נתקדש עבר הירדן עתה הגיע לידי ספר ישועות מלאכו מהגאון ר' יהושע אב"ד דקונטנא שיצא עתה לאור וראיתי שפכתב ג"כ סברה דלא נתקדש עבר הירדן אלא לאחר שנכבשה כל ארץ ישראל והביא ראיה לזה מהא דמבואר במדרש דמשה רבינו נצטער למה הוא נקבר בעבר הירדן ולהנהיג דסברי דעבר הירדן קדוש בקדושת ארץ ישראל ומה נצטער והיינו ע"כ משום דזה הנה קודם שנכבשה כל ארץ ישראל וזה קצת ראיה עפ"י הדרוש אולם ראיתי דבר תמה שם שהביאו ראיה מהא דאמרינן במכות ע"ד שלא נבחרו שלש שבא"ר ישראל (היינו שלש ערי מקלט שבא"ר ישראל) לא היו שלש שבעבר הירדן קולטות ומזה הוכיח הגאון הג"ל דעד שלא נכבשה כל ארץ ישראל לא נתקדש עבר הירדן בקדושת ארץ ישראל כמו שכתב שם ובפירוש"י דעד שלא נבחרו היינו בשבע שפכשו ושבע שחלקו ע"ש) וזה אינו דבהדיא אמרינן שם במתניתין משום שפאמר שש ערי מקלט תהיינה עד שיהיו

ששמן קולטות פאחת ע"ש ובעגנון קדושת עבר הירדן עיין בתשב"ץ חלק ג' סימן קצ"ח
שהאריך הרבה בזה.

עוד בסימן ד' מה שפתי בישם הרשב"א שפתב בנתינת ארץ ישראל לאברהם היה ע"מ
שיקיימו ישראל את התורה הוא ברשב"א שבת דף פ"ח גבי הא דאמרין שם מפאן הנה
מודעה רבה לאורייתא ועיין בדורש לציון מה שפתב על שם על הרשב"א ועיין במדרש
רבה פרשה אמור דאיתא שם אמר הקב"ה לאברהם אני נותן לך את הארץ ע"מ שיקנסו
בניה ויקריבו העומר ע"ש.

עוד בסימן ד' במה שפתי שם לפי שיטת הרמב"ם דלכו בימי עזרה היו צריכין קידוש
מפני שלא היה ביאת כולם והעיר לי גדול אחד דא"כ משמע דמהני קידוש אפילו בכיבוש
יחיד ע"כ הא דכתב הרמב"ם בפ"א מהלכות תרומות אבל יחיד מישראל או שבת או
משפחה שהלכו וכבשו לעצמן מקום אפילו מן הארץ שנתנה לאברהם אינו נקרא א"י
וכו' היינו דוקא בלא קידוש לפי דברינו וכ"ז הנה דוקא ביחיד אבל בכל ישראל שפיר
הנה קידוש כמו כל ארץ ישראל אפילו בלא קידוש רק במה שנסו כל ישראל דהא כתב
הרמב"ם שם הארצות שפיבש דוד חוץ לארץ פנעו פגון ארם נהרים וכו' אינו פארץ
ישראל וכו' ומפני מה ירדו ממעלת ארץ ישראל מפני שכבש אותם קודם שיכבוש שאר
ארץ ישראל וכו' ואלו תפס כל ארץ פנעו לגבולותיה ואחר פבש ארצות אחרות היה
כבושו פארץ ישראל לכל דבר ומיירי אפילו בלא קידוש וזה חידוש גדול וי"ל דא"נ
דבזה עצמה שנסו כל ישראל לתוכה נתקדשה בקדושת ארץ ישראל בלא שום קידוש
צדדי משום שנסו כל ישראל לתוכה.

בסימן ו' הבאתי מה שכתב המאירי פסחים דף ע"ט לפרש הא דאמרין בש"ס הרי שהיו
פניהם והקהל טהורין וכלי שרת טמאים יעשו בטומאה אמר רב חסדא לא שנו אלא
שנטמא הספין בטמא מת דרחמנא אמר וכו' כתב המאירי וז"ל מה שבארנו שאם היו כלי
שרת טמאים ועשוהו בטמאה טהורים עם הטמאים דוקא בשנטמא הספין בטמא מת
שהוא אב הטומאה גם כן לטמא אדם מדין חרב הרי הוא פחלל כמו שבארנו בכמה
מקומות שנטמא השוחטין מטמאין בספין וכשהוא נאכל בטומאת הגוף הוא נאכל שהוא
בכרת שהטמא האוכל את הקודש הוא בכרת אבל אם נטמא בשרץ וכו' ודבריו צע"ג
שפירש דמשום טומאת השוחטין יעשו הפל בטומאה וזה לא שמענו דהא השוחטים לא
היה אלא מעוטי דמעוטי ומשום הנה יחידים יעשו הפל בטומאה דהא אפשר לצמצם שכל
אחד ישחט פסחים הרבה ואז יהיו השוחטים מעוט וידחו לפסח שני ואפילו באופן שלא
יצמצמו גם כן יהיו השוחטים מעוט וידחו לפסח שני ואמאי יעשו הפל בטומאה וזה תמה
סימן י"ב מה שפתי על שיטת הרמב"ם גבי אתנו דלכו חל אתנו במוקדשים משום
דהנה קדשים שמתו העיר לו יד"נ הרב הגאון הנעלה אהרן דוד יפה הי"ו הא גם בקדשים
שמתו אסורין מדרבנן וא"כ אפתי קשה היאך שייך בהו קנין ויפה העיר דהא בעיקר אי
קדשים שמתו אסור מדרבנן והופשוט לכאורה לכו"ע אולם יש לעיין טובא אי אסורי
הנאה דרבנן הנה כמו דאורייתא לענין קנין ועיין באבן העזר סימן כ"ח ובית שמואל שם
ועיין באבני מלואים סימן כ"ח שהביא דהרא"ש פתב להדיא דאסורי הנאה דרבנן
מקודשת מהא דאמרין דחולין בעזרה הנה דאורייתא וכ"ו ע"ש ומשמע דאי הנה דרבנן

שפיר הנה קדושין ועינין בירושלמי פ"ק דקדושין גבי כתבו על איסורי הנאה דרבנן וכו' דמדמה שם הירושלמי גט לקדושין ועינין בבבאורי הגר"א ז"ל באבן העזר שם ויש להאריך בענין זה טובא במה שכתבתי בסמ"ן י"ג גבי ישנה לישחיתיה מתחילה ועד סוף דתרי ישנה לישחיתיה מתחלה ועד סוף הנה חדא הא דאמרינן דכל מעשה השחיתיה הנה חדא מעשה עינין ברש"י חולין דף י"ט שכתב להקשות הא כל שחיתא הנה נקובת הנושט ע"ש אלא משום דכולה הנה חדא מעשה ע"ש בסמ"ן י"ז גבי טומאת התהום נ"ל בחסר בפנים זה דהסוגיא בזבחים קאי אליבא דהאי תנא דאמר דשייך טומאת התהום אפילו בנדע הספק כגון זב שראה בשביעי שלו דלא הנה ידיעת הספק כל כף כמו בראה בין השמשות אבל בזב בשביעי שלו שפיר מודה דשייך טומאת התהום.

בסמ"ן כ"ג שכתבתי דשייך שני פסולי לינה בכל שניוי זמנים לא שייך להקשות א"כ לפסול בלינה בסוף היום בשמתחלת הלילה לבא ז"א דלא שייך פסול לינה אלא כל היכי דכתיב בקר בסמ"ן כ"ח צ"ל הא דכתב הנימוקי יוסף בחולין דלכן דם בן פקועה אסורה ולא משתריה בשחיתת אמו משום הא דכל בבמה תאכלו כמו החלב משום דדם הנה משקה וכתב כל בבמה תאכלו וכו' הרי דמהא דכל בבמה תאכלו הנה ניתר גם שאר איסורין